

Convert
from
Lutheranism
see
R V
Mid

THESAURUS BIBLICUS,

HOC EST

DICTA SENTENTIÆ ET EXEMPLA

EX SANCTIS BIBLIIS COLLECTA

ET PER LOCOS COMMUNES DISTRIBUTA,

AD USUM CONCIONANDI ET DISPUTANDI,

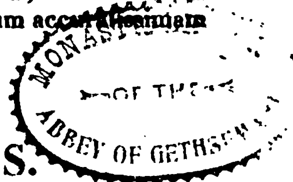
AUCTORE

PHILIPPO PAULO MERZ.

Opus omnibus Theologis speculativis, Polemicis, Moralibus, utriusque Juris studiosis, ac cunctis Litteratis, imprimis verò animarum Pastoribus, verbique Divini Præconibus utilissimum.

EDITIO NITIDISSIMA,

Nunc demùm quàm plurimis mendis expurgata, et ad trutinam sacrorum bibliorum per singulorum textuum accuratissimam collationem revocata.

TOMUS PRIMUS.

PARISIIS,

EX TYPIS ECCLESIASTICIS BEAUCÉ-RUSAND.

VIA PALATINA, N.° 5,

JUXTA SANCTUM SULPICIUM.

1822.

MONITUM
TYPOGRAPHI EDITORIS.

Quanquam supervacaneum videatur plura de pretioso hoc aureoque *Thesauro* disserere, quàm quæ in ejus fronte, multòque magis in ipsius auctoris præfatione exponuntur, cùm ibi quid sit, quid contineat, quid præstet luculenter edicatur; attamen operæ pretium erit quædam addere tum de ipso auctore, tum de hâc nostrâ editione.

Philippus-Paulus Merz, primùm theologus Lutheranus, per scripturam sacram et ex ipsâ divinitùs acceptâ luce, ut ipse testatur, ad fidem catholicam reversus an. 1724, sacros ordines suscepit, et varias parochias rexit in diœcesi Augustanâ. Defunctus est die 25 octobris, an. 1754. Præter plura opuscula Ascetica et Polemica Germanico Idiomate conscripta, in compendium redegit quæcumque continebantur catechismis plus quàm viginti, quod edidit sub hoc titulo: *quodlibet catecheticum*, 5 vol. in-4.° Sed præcipuam famam sibi comparavit per præsentem *Thesaurum Biblicum*, antea quidem exaratum ab Alotto anglo, et Antverpiæ impressum an. 1581, sed ita auctum ab ipso et locupletatum, ut ejus auctor meritò censeatur, et longè superet quæcumque opera fuerant in eodem genere evulgata. Prodiit primùm Augustæ-Windelicorum an. 1731-38;

postea pluries impressus est, tum in eâdem urbe an. 1751, 1791, tum venetiis an. 1758, et novissimè an. 1818.

Ultimam hanc editionem secuti sumus, non ità tamen quin multa ad ejus perfectionem contulerimus.

Primùm multi inveniebantur Biblici textus, auctoris verbis ac dictis immixti; quod ab eo factum fuerat vel ut textus ipsos clariores redderet, et quodam modo explicaret; vel ut indicaret ea quæ in extensum referre non opportunum judicabat: at ferè ubique nullo adhibito distinctionis signo, quod verba Dei ab hominis verbis discerneret: ideò, post editorem Italum, necessarium censuimus, diverso saltem charactere illa quæ scripturæ, et illa quæ auctoris sunt discrimináre.

Deindè quàm plurimi occurrebant textus ob innumeras varietates, additiones, transpositiones, prætermissionesque ab iis qui in Vulgatâ leguntur, dissimiles: multæ locorum scripturæ allegationes haud accuratæ: non pauca hujus modi menda supererant, etiam post correctiones præcedentium Typographorum: quibus malis ut occurreremus, operâ usi sumus viri, qui, nullo parcens labori, summo studio ac curâ singulos textus revisit, et ad optimarum editionum trutinam revocavit. Idem præstitere plures alii post ipsum; ità ut affirmare verè possimus, nihil neglectum fuisse, ut opus illam integritatem et incorruptionem obtineret, quæ, juxta Clementem VIII, sacros codices decet.

Prætereà accentibus ea verba notare curavimus, quæ alioquin sensum ambiguum et obscurum non raró exhibent.

Demùm ad commodiorem lectorum usum, materias ordine alphabetico digestas, primis uniuscujusque vocis litteris, in singularum paginarum titulo, indicavimus, ut, veluti in dictionario, ea quibus opus sit quilibet statim facilè reperiat.

Prodit ergò in lucem liber omnibus sacræ scripturæ studiosis, et præsertim divini verbi concionatoribus utilissimus, et, ut speramus, castigatissimus et ad genuinam sacræ scripturæ integritatem absolutissimè redactus: at certè cunctis Editionibus præcedentibus longè præstantior.

Fruere igitur, B. L., hoc labore nostro et assiduâ operâ, quam, Deo dante, omnibus voluminibus e typographiâ nostrâ prodituris, magis ac magis impendendam pollicemur.

PRÆFATIO AUCTORIS,

AUGUSTANÆ EDITIONI PRÆMISSA.

AMICE AC BENEVOLE LECTOR,

NULLUS sanè est, qui in dubium vocare possit, quod momenta, in quo vivimus temporis, præcipuè requirant indagationem Scripturæ Sacræ. Etenim nullo alio amplius titulo, nec sub ullâ aliâ specie et umbrâ Heterodoxi, seu potius Acatholici, verbi Divini Ministri et Prædicantes, auditores suos ac discipulos à veritate Catholicâ detinent et addücunt, nisi cum prætensâ ab ipsis Scripturâ sacrâ, quam perversè, arroganter, et insolenter ad suum sensum, contra universitatem, antiquitatem, et consensum contorquent, addunt, diminuunt, immutant. Verbum Domini clamitant ac vociferantur, illudque importunâ verborum impudentiâ, tantâque Scholiorum et explicationum farragine et cumulo cæcutienti multitudini effulminant, ut sive adversùs Ecclesiam Catholicam, sive superiorem potestatem conspirent, sive Principes inescatos fascinent, orthodoxosque Patres contumeliis ac conviciis afficiant, sive disciplinam et hierarchiam Ecclesiasticam diruant, etc. omne illud debeat esse purum putum Verbum Dei; ipsorum ergo principio et gladio, ad quem provocant, jugulentur.

Nec aliter Acatholici respondent suis in Religione innatâ vacillantibus, et ad veritatem Catholicam inclinantibus et convertentibus, quàm olim, tempore Christi, Judæi responderunt Nicodemo, occulto illi discipulo Christi, de quo Joannis c. 7. v. 52. ità legimus : Dùm Nicodemus innocentiam Salvatoris defenderat, responderunt et dixerunt ei Judæi: *Nunquid et tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, et vide, quia à Galilæâ Propheta non surgit.* Nihil aliud, inquam, prætendunt et Acatholici, quam Scripturas, dicentes et inculcantes toto die :

Scrutamini Sripturas; et invenietis, quod Roma sit Babylon, quod Papa sit Anti-Christus, quod Catholici contra Scripturam doceant, etc. Sed quàm vana hæc ipsorum putatitia gloria sit monstrabit præsens opus, in quo, quoniàm tàm pertinaciter et insulsè nos quasi ignorantes ad Scripturas provocant, earum aperto testimonio et auctoritate convincentur.

Mihi sanè, dùm per Scripturam Sacram, et ex illâ divinitùs acceptâ luce veritatem Fidei et Religionis Romano-Catholicæ divinâ gratiâ inveni, statim post salutiferam conversionem meam objecerunt, dicentes: se nihil magis optare, quam ut Catholicam fidem ex Scripturis ipsis demonstrem, bene scientes, quòd et ego (absque omni vanâ gloriâ) Sacram Scripturam à juventute noverim, 2. ad Timoth. 3. 15. Demonstravi istam, et juxta monitum Divi Petri, dicentis: *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de eâ, quæ in vobis est, spe,* 1. Petr. 3. 15. edidi librum germanicè intitulatum: *Entweder Catholisch oder wider de Sibel:* sed quia iste libellus dudùm distractus et tantummodò controversos in se continet articulos fidei, melior mihi et gratior atque acceptior oblata est occasio amorem meum et fervorem in studio Scripturistico publicè demonstrandi, dùm petiit à me Nobilis ac Spectatissimus D. Veith, velim ipsi libellum quemdam in octavâ formâ: *Theraurus Bibliorum*, etc. intitulatum, collectum à Gulielmo Alotto Anglo, ac divulgatum et typis mandatum Antuerpiæ jam 1581, amplificare et corrigere. Adauxi hunc, et ex pluribus Auctoribus magni ponderis collegi hoc completum opus, quod tantâ industriâ, sudore, et labore confectum est, ut vix completius ac perfectius esse possit, ad minimum à Lit. P. usquè ad finem, cum his litteris colligendis plus temporis et adminiculi acquisiverim. Omnia et singula dicta ipse evolvi, recognovi, ac restitui, ità ut assecurare Lectorem possim, caput et versus accuratissimè esse apposita.

De utilitate, usu et commodo hujus Operis non necesse est multum dicere, siquidem nullum adesse poterit dubium; nam quid pulchrius, quid utilius, quid magis necessarium, quàm omnem suam scientiam, omnia principia, conciones, verba et

prolata per totam Sacram Scripturam diductis et allatis testimoniis confirmare ac exemplis divinis illustrare? ut sive vera sententia eruenda, explicanda, confirmanda, aut exemplis sacris illustranda veniat, sive multiplices errorum labyrinthi et tenebræ detegendæ ac detergendæ sint, quas turpissima satanæ mancipia, et mastigiæ in extremâ hâc mundi senescentis tempestate offundere solent, mentem simul, et oculos per omnes Scripturæ Sacræ locos, certis quasi capsulis inclusos, nullo negotio circumducere, et ancipitem illum usquè ad divisionem animæ simul et spiritûs pertingentem verbi divini gladium (Hebr. 4. 12.) quaquaversum stringere possis. Si vis, exempli gratiâ, Theologus disserere de Attributis divinis, de trinitate Personarum, de Incarnatione Christi, de Spiritûs Sancti Processione à Patre et Filio, etc. evolve titulos : *Deus, Christus, Spiritus Sanctus*, etc. et invenies dicta et argumenta Biblica, quotquot de istâ materiâ in Scripturis Sacris extant. Visne de virtutibus et vitiis verba facere Moralista? quære titulos congruos, et satis tibi undiquè fiet. Visne controversiarum amator ac studiosus articulum controversum enucleare, et ex Scripturis S. demonstrare de Purgatorio, de invocatione Sanctorum, de Missâ, de oratione flexis genibus, et sic de aliis? evolve titulos, et invenies omnia prætensa clara. Et sic erit in omnibus Facultatibus et scientiarum generibus; Physicus inveniet elementa quatuor, et quidquid aliàs in hoc sublunari occurrit; Casuista de restitutione, de Sacramentis, et reliqua; et tandem Orator et Concionator de omni dabili materiâ reperiet dicta et exempla Biblica plurima, et singula in sacro textu utriusque Testamenti contenta. In summâ, hoc opus nihil continet, quod non ad depravatos hominum mores corripiendos et reprehendendos, tum ad fidem Christi propagandam et illustrandam, atque hæreses et sectas æternis tenebris abdendas et reservandas, contundendas et infringendas plurimùm valeat. Si daret Deus tempus, vires, et arma, Thesaurus quidem similis Patristicus iisdem Titulis instructus et subdivisionibus, item Thesaurus profanus et historicus in lucem prodire posset : nonne verò ex his tribus Thesauris, Biblico, Patristico, et Historico mille et mille discursus,

sermones, et conciones formari, firmari, ac confirmari possent, absque ullo alio librorum vehiculo? Insuper vero vices hic Thesaurus supplere potest sic dictarum Concordantiarum, sed non vice versâ; siquidem in istis Concordantiis solummodò verba, hic verò una cum verbis res maximi momenti continentur.

Non tandem titillantis alicujus laudis cupiditate pellectus sudorem in colligendis his titulis insumpsi, sed eo libentiùs hunc laborem, hanc operam suscepi (nam præter hanc, et aliquam tenuem judicii exercitationem nihil meum dici potest.) quo majorem inde utilitatem et fructum Ecclesiam Dei Romano-Catholicam, cujus depositum est Scriptura Sacra, juxta effatum S. Pauli ad Rom. 3. 2., percepturam esse credidi, adeoque officii mei et muneris esse duxi, omnem operam navare, omne onus subire, omneque studium meum eò referre, quò Dei et Ecclesiæ suæ sanctæ promoveatur gloria.

Fruere igitur hoc Thesauro, Christiane Lector, et exspecta *Conciliatorium et Onomasticum Biblicum*. Vale, et fave, et pro me deprecare Deum.

DE UTILITATE HUJUS OPERIS,

QUIDAM ITA CANIT:

Exiguus quamvis sit præsens mole libellus,
Nec modica in vastum pagina crescat opus,
Ast operis pretium bene justa appende bilance,
Dices, crede mihi, maximus iste liber;
Lectus enim poterit, me judice, vincere summas
Divitias Cresi, divitiasque Midæ.
Ille dabit dignos cælesti pectore mores,
Vivendi leges et pietatis opes:
Divitis ubertim virtutis munera fundet,
Quæ potes undanti vix capere ipse sinu;
Huc oculos animumque refer, manibusque paratis
Sedulus æternas quilibet aufer opes.
Fertilis hortus adest, maturis fructibus ingens,
Quo nihil uberius maximus orbis habet.
Multiplici hîc surgunt æterna munera vitæ
Germine, felici dona legenda manu.
Hesperidum celebrant pomaria carmina vatum,
Quasque habet Alcinoi nobilis hortus, opes.
Laudibus immodicis celebrantur Adonidis horti,
Quique alii, Vatum, munere nomen habent.
Nos tibi non veterum canimus ludibria Vatum,
Non petit hic falsam fabula vana fidem:
Omnia sed fidei refero, et plenissima veri,
Fabulaque in nostro carmine nulla sedet.
Hîc sunt ætherei felicia munera Regis,
Sanctorum quidquid vota beata petunt.
Hîc sunt nectarei fontes et flumina viva,
Ambrosiæ hic Diæ dona beata fluunt.
Indè cibum vitæ sumes e divite mensâ,
Quo sumpto, non est dira timenda fames.
Ille brevi gyro sacri mysteria verbi
Claudit, et hæc ubi sint invenienda, docet,

Omnia quæ claudunt sacrata volumina legis,
Turba Prophetarum, quæ sacra cumque docet.
Sed quia nos rerum nimium nimiumque retardat
Copia, tunc réfert ordinis esse viam.
Hanc qui rite tenet, magna se fruge beabit,
Sentict et studii præmia certa sui;
Et cum sit series rerum laudanda probata,
Officium Auctoris consule, quæso, boni:
Plurima nam paucis complectens ordine pleno,
Ostendit capitis versiculique notas:
Adde quod et sensum breviter subnectit apertum,
Ne subeant mentem tædia longa tuam.
Deniquè quidquid habet Divini pagina verbi,
Exiguo aut nullo hinc pene labore petes:
Sive monere voles, sive increpuisse jacentem
In vitiis aliquem, quem malus error habet,
Seu juvat immodicis languentia pectora curis
Erigere, et curas fortiter ejicere:
Sive aliquem ad virtutis opes et præmia vitæ
Æternæ certo cogis adire pede:
Deniquè quidquid erit quod præsens postulat usus,
Seu vis solari, sive docere virum;
Hinc posces, promptumque feres quodcumque requiris,
Seu res alterius, seu peragenda tua est.
Verba tibi in populi si sunt facienda coronâ,
Materies hinc est apta futura tibi.
Confesso rite lethalia vulnera cordis
Præsentem si sis ferre coactus opem,
Seu tibi miles erit duros armandus in hostes,
Ut bene pro CHRISTI prælia laude gerat,
Carnis ut insultus, mundique furentis amaras
Fortiter insidias Marte potente domet,
Crudelis Satan, divini nominis hostis,
Proterat ut valido turpia signa pede:
Hinc gladios, hastasque petes, clypeosque fideles,
Qualia signa Dei turba sequenda gerit:
Omnia præstabit, quibus exornare secundas
Res potes, adversas intrepidè excipere.
Si tua læserunt funesti corda latrones,
Si vix curandum pectora vulnus habent,

Ars tibi mortalis potis est nec ferre salutem,
Ullius ingenium nec tibi spondet opem:
Huc oculos converte tuos, hunc consule Librum,
Atque salutares porriget ille manus,
Expedietque tibi, quænam te cura levabit,
Unde petenda tibi sit medicina tua.
Hic tibi doctrinæ præcepta recondita pandit,
Hic animo præbet grata alimenta tuo;
Ergo Deo quisquis carus cupit esse; suisque,
Hoc scriptum magna sedulitate legat.

THESAURUS SACRÆ SCRIPTURÆ.

ABNEGATIO SUI IPSIUS.

Dixit Dominus ad Abraham: Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et veni in terram, quam monstrabo tibi. *Gen.* 12. 1.

Dixit dominus ad Abraham: Tolle filium tuum, — atque offeres eum in holocaustum. *Ibid.* 22. 2.

At ille (*Eleazarus*) gloriosissimam mortem, magis quàm odibilem vitam complectens, voluntariè præibat ad supplicium. 2. *Mach.* 6. 19.

Christus ait Petro et Andreæ: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuè relictis retibus secuti sunt eum. *Matth.* 4. 19. 20.

Qui invenit animam suam perdet illam: et qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. *Ibid.* 10. 39.

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. *Ibid.* 16. 24. *Item Luc.* 9. 24.

Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo: et veni, sequere me. *Ibid.* 19. 21. *Vide Marc.* 10. 21.

Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. *Luc.* 14. 26.

Quicumque quæsierit animam suam salvam facere, perdet illam: et quicumque perdiderit illam, vivificabit eam. *Ib.* 17. 33,

Qui amat animam suam, perdet eam: et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. *Joan.* 12. 25.

Castigo corpus meum, et in servitutem redigo. 1. *Cor*, 9. 27.

ABNEGATIO OMNIUM RERUM.

Dixit Dominus ad Abraham: Egredere de terrâ tuâ, et de cognatione tuâ, et de domo patris tui, et veni in terram quam monstrabo tibi. *Gen.* 12. 1.

Hæc dicit Dominus Deus Israël: Ponat vir gladium super femur suum, — et occidat unus-

quisque fratrem, et amicum, et proximum suum. *Exod.* 32. 27. *Vide etiam Deuteron.* 33. 8. 9.

Annuntiata sunt mihi omnia, quæ feceris socrui tuæ post mortem viri tui: et quod reliqueris parentes tuos, et terram, in qua nata es, et veneris ad populum, quem anteà nesciebas. Reddat tibi Dominus pro opere tuo, et plenam mercedem recipias à Domino Deo Israël ad quem venisti, et sub cujus confugisti alas. *Ruth.* 2. 11.

Profectus ergò indè Elias, reperit Eliseum, — cùmque venisset Elias ad eum, misit pallium suum super illum: *qui, relictis omnibus, secutus est eum.* 3. *Reg*, 19. 19.

Dominus dedit, Dominus abstulit: sit nomen Domini benedictum. *Job*, 1. 21.

Respondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te: quid ergò erit nobis? Centuplum accipietis (*ait Christus*), et vitam æternam possidebitis. *Matth.* 19. 27. 29.

Dixit eis Jesus: Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. Et continuò, relictis retibus, secuti sunt eum. *Marc.* 1. 17. 20.

Cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te, etc. Respondens Jesus ait: Amen dico vobis, etc. In futuro sæculo (*accipies*) vitam æternam. *Ib.* 10. 28. 29. 30.

Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus, secuti sunt eum. *Luc.* 5. 11.

Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, etc., adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. *Ibid.* 14. 26.

Qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. *Ibid.* 14. 33. *Vide etiam in hoc capite versum* 26. *Item Matth.* 19. 29.

Ait ei Jesus: Adhuc unum tibi deest: omnia quæcumque habes vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo: et veni, sequere me. *Ibid.* 18. 22.

Hoc autem dico vobis, fratres: tempus breve est; reliquum est, ut qui habent uxores, tamquam non habentes sint. 1. *Cor.* 7. 29.

Non acquievi carni et sanguini. *Galat.* 1. 16.

ABSTINENTIA A QUIBUSDAM CIBIS.

De ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas; in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris. *Gen.* 2. 17.

Quis enim indicavit tibi, quòd nudus esses, nisi quòd ex ligno, de quo præceperam tibi ne comederes, comedisti? *Ib.* 3. 11.

De fructu vero ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus. *Ibid. v.* 3.

Excepto quòd carnem cum sanguine non comedetis. *Ibid.* 9. 4. Et omne quod movetur et vivit, erit vobis in cibum: quasi olera virentia tradidi vobis omnia. *v.* 3.

Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aquâ, sed tantum assum igni: caput cum pedibus ejus, et intestinis vorabitis. *Exod.* 12. 9.

Septem diebus vesceris azymis: et in die septimo erit solemnitas Domini. Azyma comedetis septem diebus: non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis. *Ibid.* 13. 6. 7.

Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, et mortui fuerint, lapidibus obruetur, et non comedentur carnes ejus: Dominus quoque bovis innocens erit. *Ibid.* 21. 28.

Viri sancti eritis mihi: carnem, quæ à bestiis fuerit prægustata, non comedetis, sed projicietis canibus. *Ibid.* 22. 31.

Quod si remanserit de carnibus consecratis, sive de panibus usque manè, combures reliquias igni: non comedentur, quia sanctificata sunt. *Ib.* 29. 34.

Omne enim sacrificium sacerdotum igne cousumetur, nec quisquam comedet ex eo. *Lev.* 6. 23. *Vide etiam ibid. c.* 10.

Si quis de carnibus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potiùs quæcumque anima tali se edulio contaminaverit, prævaricationis rea erit. Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur igni. *Ibid.* 7. 18.

Quidquid autem ruminat quidem, et habet ungulam, sed non dividit eam, sicut camelus, et cætera, non comedetis illud, et inter immunda reputabitis. *Ibid.* 11. 4.

Sanguinem universæ carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est: et quicumque comederit illum, interibit. *Ibid.* 17. 14.

Quidquid autem residuum fuerit in diem tertium, igne comburetis. Si quis post biduum comederit ex ea, prophanus erit, et impietatis reus. *Ibid.* 19. 6. 7.

Morticinum et captum à bestia non comedent, nec polluentur in eis; ego sum Dominus. *Ibid.* 22. 8.

Panem et polentam, et pultes non comedetis ex segete usque ad diem quâ offeretis ex ea Deo vestro. *Ibid*, 23. 14.

Uvas recentes siccasque non comedent cunctis diebus, quibus ex voto Domino consecrantur: quidquid ex vineà esse potest ab uvâ passâ usque ad acinum non comedent. *Num.* 6. 3.

In sanctuario comedes illud: mares tantùm edent ex eo, quia consecratum est tibi. *Ibid.* 18. 10. *Vide et ibid.* 30. 14.

Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti, et vini, et olei tui, primogenita armentorum et pecorum, et omnia, quæ voveris, et sponte offerre volueris, et primitias manuum tuarum. *Deut.* 12. 17.

Ne comedatis, quæ immunda sunt. Hoc est animal, quod comedere debetis, bovem et ovem, et capram, cervum, et capream, etc. *Ibid.* 14. 3. De his autem, quæ ruminant, et ungulam non findunt, hæc comedere non debetis, ut camelum, leporem, chœrogryllum : hæc quia ruminant et non dividunt ungulam, immunda erunt vobis. *v.* 7. Sus quoque, quoniam dividit ungulam, et non ruminat, immunda erit. *v.* 8.

Cave, ne immundum quidquam comedas. *Judic.* 13. 4.

Adjuravit autem Saül populum, dicens : Maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam, donèc ulciscar de inimicis meis. Et non manducavit universus populus panem. 1. *Reg.* 14. 24.

Ingressus est itàque populus saltum, et apparuit fluens mel, nullusque applicuit manum ad os suum; timebat enim populus juramentum. *Ibid.* *v.* 26.

Dixit autem Saül ad Jonatham : Indica mihi, quid feceris? et indicavit ei Jonathas, et ait : Gustans gustavi in summitate virgæ, quæ erat in manu mea, paululùm mellis, et ecce egò morior. *Ibid.* *v.* 43.

Cùm audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, et operuit cilicio carnem suam, jejunavitque : *et placatus est Dominus.* 3. *Reg.* 21. 27. *Vide et v.* 4.

Prædicavit ibi (*Esdras*) jejunium juxtà fluvium Achava, ut affligeremur coram Domino Deo nostro. etc. 1. *Esdr.* 8. 21. *Vide etiam* 2. *Paral.* 20. 3. *Item Judic. c.* 20. 26., 2. *Esdr.* 9. *Tob.* 23. *Baruch* 1. 5.

Nehemias jejunabat et orabat ante faciem Dei cæli. 2. *Esdr.* 1. 4.

Tobias filium suum ab infantia timere Deum docuit, et abstinere ab omni peccato. *Tob.* 1. 10.

Et cùm omnes ederent ex cibis Gentilium, iste *solus* custodivit animam suam, et nunquam contaminatus est in escis eorum. *Ibid.* 1. 12.

Bona est oratio cum jejunio et eleemosyna. *Ibid.* 12. 8.

Humiliaverunt animas suas in jejuniis. *Judith* 4. 8.

Judith jejunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter Sabbata, et Neomenias, et festa domus Israël. *Ibid.* 8. 6.

Judith dixit : Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat super me offensio : ex his autem, quæ mihi detuli, manducabo. *Ibid.* 12. 2.

Non comedatis, et non bibatis tribus diebus, et tribus noctibus : et ego cum ancillis

meis similiter jejunabo. *Esther* 4. 16.

Justus comedit et replet animam suam; venter autem impiorum insaturabilis. *Prov.* 13. 25, *et cap.* 27. 7.

Beata terra — cujus principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum, et non ad luxuriam. *Eccles.* 10. 17.

Sapiens cor, et intelligibile abstinebit se à peccato, et in operibus justitiæ successus habebit. *Eccli.* 3. 32.

Initium vitæ hominis aqua et panis. *Ibid.* 29. 28.

Utere quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur. *Ibid.* 31. 19.

Noli avidus esse in omni epulatione, et non te effundas super omnem escam. In multis enim escis erit infirmitas, et aviditas appropinquabit usque ad choleram. Qui autem abstinens est, adjiciet vitam. *Ibid.* 37. 32. 33. 34.

Si justitiam quis diligit, labores hujus magnas habent virtutes: sobrietatem enim et prudentiam docet et justitiam et virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus. *Sap.* 8. 7.

Sume tibi frumentum, et hordeum, et fabam, et lentem, et milium, et viciam: et mittes ea in vas unum, et facies tibi panes numero dierum, quibus dormies super latus tuum: trecentis et nonaginta diebus comedes illud, etc. *Ezech.* 4. 9.

Cibus autem tuus, quo vesceris, erit in pondere. *Ibid.* 4. 10.

Proposuit autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa regis, neque de vino potus ejus, et rogavit eunuchorum præpositum, ne contaminaretur. *Dan.* 1. 8.

Dentur nobis *tantummodò* legumina ad vescendum. *Ibid.* *v.* 12.

Panem desiderabilem non comedi, et caro et vinum non introierunt in os meum. *Ibid.* 10, 3. *Vide et* 2. *Mach.* 6. 18. 24. *de Eleazaro, qui se abstinuit ab esu carnium porcinarum.*

Contigit autem septem fratres unà cum matre sua apprehensos, compelli à rege edere contra fas carnes porcinas, flagris et taureis cruciatos. 2. *Mach.* 7. 1.

Esca autem ejûs (*Joannis*) erat locustæ, et mel silvestre. *Matth.* 3. 4. *Vide etiam* 1. 18.

Salvator noster ductus in desertum, ibì jejunavit quadraginta dies. Matth. 4. 1. *Vide etiam Luc.* 4. 2.

Beati, qui esuriunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. *Matth.* 5. 6.

Quomodò intravit (*David*) in domum Dei, et panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus? *Ibid.* 12. 4.

Anna vidua non discedebat de templo, jejuniis et obsecra-

tionibus serviens nocte ac die. *Luc.* 2. 37.

Jejunantibus Apostolis. *Actor.* 13. 2.

Ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato, et fornicatione, à quibus custodientes vos, benè agetis. *Ibid.* 15. 29.

Abstinete vos ad tempus, ut expeditiùs vacetis orationi. 1. *Cor.* 7. 5.

Omnis enim, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet; et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant; nos autem incorruptam. *Ibid.* 9. 25. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum; sic pugno, non quasi aërem verberans. Sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. *v.* 26. 27.

Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit adversùs spiritum. *Gal.* 5. 16. 17.

Nos autem, qui Dei sumus, sobrii simus. 1. *Thess.* 5. 8. Ab omni specie mala abstinete vos. *v.* 22.

Omnis creatura Dei bona est, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. 1. *Tim.* 4. 4. *Vide et v.* 3.

Juvenes hortare, ut sobrii sint. *Tit.* 2. 6.

Carissimi, obsecro vos, tamquam advenas et peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant adversùs animam. 1. *Petr.* 2. 11. *Vide et* 2. *Petr.* 1. 6.

ABSTINENTIA A VINO.
Vide etiam EBRIETAS ET GULA.

Vinum, et omne quod inebriare potest, non bibetis tu et filii tui, quandò intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini; quia præceptum sempiternum in generationes vestras. *Lev.* 10. 9.

Omnis cibus, quem comedetis, si fusa fuerit super eum aqua, immundus erit: et omne liquens, quod bibitur de universo vase, immundum erit. *Ibid.* 11. 34.

A vino et omni quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex vino, et ex qualibet alia potione, et quidquid de uva exprimitur, non bibent. *Num.* 6. 3.

Cave ergo, ne bibas vinum ac siceram, nec immundum quidquam comedas. *Judic.* 13. 4.

Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam. *Eccli.* 37. 34.

Non bibemus vinum, quia Jonadab filius Rechab pater noster præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos et filii vestri, usque in sempiternum. *Jerem.* 35. 6.

Et vinum non bibet omnis sacerdos, quandò ingressurus est atrium interius. *Ezech.* 44. 21.

Erit enim magnus coram Domino, et vinum et siceram non bibet, et Spiritu Sancto reple-

bitur adhuc ex utero matris suæ. *Luc.* 1. 15.

ABSTINENTIA A CIBO ET POTU EST LICITA PROPTER SCANDALUM ALTERIUS.

Non enim, inquit (*Eleazarus*), ætati nostræ dignum est fingere, ut multi adolescentium arbitrantes, Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum. Et ipsi propter meam simulationem, et propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, et per hoc maculam atque execrationem meæ senectuti conquiram. 2 *Mach.* 6. 24.

Noli propter escam destruere opus Dei. Omnia quidem sunt munda: sed malum est homini, qui per offendiculum manducat. Bonum est ei non manducare carnem, et non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. *Rom.* 14. 20 *et* 21.

Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem. 1. *Cor.* 8. 13.

ABSTINENTIÆ PRÆCEPTUM VIOLARE NOLENTES.

Qui responderunt (*Rechabitæ*): Non bibemus vinum, quia Jonadab filius Rechab, pater noster, præcepit nobis dicens: non bibetis vinum vos et filii vestri, usque in sempiternum. *Jer.* 35. 6.

At ille (*Eleazarus*) gloriosissimam mortem magis quàm odibilem vitam complectens, voluntariè præibat ad supplicium; *eò quòd recusaverat carnem porcinam comedere.* 2. *Mach.* 6. 19.

Contigit autem, septem fratres unà cum matre sua comprehensos, compelli à Rege edere contra fas carnes porcinas, flagris et taureis cruciatos. Unus autem ex illis, qui erat primus, sic ait: Quid quæris, et quid vis discere à nobis? parati sumus mori magis, quàm patrias Dei leges prævaricari. *Ibid.* 7. 1. 2.

ABUSUS VESTIUM.

Non induetur mulier veste virili, nec vir veste femineâ; abominabilis enim apud Deum est qui facit hæc. *Deut.* 22. 5.

Non decent stultum deliciæ, nec servum dominari principibus. *Prov.* 19. 10.

Per tria movetur terra, et quartum non potest sustinere: Per servum cùm regnaverit; per stultum, cùm saturatus fuerit cibo; et per odiosam mulierem, cùm in matrimonio fuerit assumpta; et per ancillam, cùm fuerit hæres dominæ suæ. *Ibid.* 30. 21. 22.

Tres species odivit anima mea, et aggravor valdè animæ illorum: pauperem superbum, divitem mendacem, et senem fatuum et insensatum. *Eccli.* 25. 3. 4.

In illa die auferet Dominus ornamentum calceamentorum, et lunulas et torques et monilia et armillas et mitras, etc. *Isa.* 3. 18.

Et ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, et imagines abominationum suarum, et simulacrorum fecerunt ex eo : propter hoc dedi eis illud in immunditiam; et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, et impiis terræ in prædam, et contaminabunt illud. *Ezech.* 7. 20, 21.

Tu scis necessitatem meam, quòd abominer signum superbiæ et gloriæ meæ, quòd est super caput meum in diebus ostentationis meæ, et detester illud quási pannum menstruatæ, et non portem in diebus silentii mei, etc. *Esther* 14. 16.

Quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. *Matth.* 11. 8.

Cavete à Scribis, qui volunt in stolis ambulare, et salutari in foro, et in primis cathedris sedere in synagogis, et primos discubitus in cœnis. *Marc*, 12. 38. 39.

Homo quidam erat dives, et induebatur purpurâ et bysso, et epulabatur quotidiè splendidè. *Luc.* 16. 19.

Similiter et mulieres in habitu ornato cum verecundia et sobrietate ornantes se, et non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosâ. Sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. 1. *Tim.* 2. 9. 10.

Quarum (*mulierum*) non sit extrinsecùs capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus. 1. *Petr.* 3. 3.

ACCEPTATIO PERSONARUM.

Vide PERSONA.

ACCEPTATIO MUNERUM.

Respondit Abraham : Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum, possessorem cæli et terræ. Quod à filo subtegminis usque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua sunt, ne dicas : Ego ditavi Abraham. *Gen.* 14. 22.

Cujus sunt ista quæ sequeris? respondebis : Servi tui Jacob ; munera misit Domino meo Esaü. *Ibid.* 32. 17. 18.

Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, et subvertunt verba justorum. *Exo.* 23. 8.

Artifices venire compulsi, Dixerunt Moysi : Plus offert populus, quàm necessarium est, etc. *Ibid.* 36. 4. 5.

Respondit Balaam : Si dederit mihì Balac plenam domum suam argenti et auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei. *Numer.* 22. 18. *Vide etiam ibid. v.* 7 *et* 17.

Non accipietis pretium ab eo qui reus est sanguinis : statim et ipse morietur. *Ibid.* 35. 31.

Quia Dominus Deus vester

ipse est Deus Deorum, et Dominus Dominantium, Deus magnus et potens et terribilis, qui personam non accipit, nec munera. *Deut.* 10. 17.

Non accipies personam, nec munera, quia munera excæcant oculos sapientum, et mutant verba justorum. *Ibid.* 16. 19.

Maledictus qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis innocentis: et dicet omnis populus: Amen. *Ib.* 27. 26.

Miseruntque filii Israël per illum (*Aod*) munera Eglon regi Moab, *quæ cùm accipere voluerit: Judic.* 3. 15. *extendit Aod manum suam, et interfecit eum. v.* 21.

Dabimus tibi singuli mille et centum argenteos. *Ib.* 16. 5.

Declinaverunt (*filii Samuel*) post avaritiam, acceperuntque munera, et perverterunt judicium. 1. *Reg.* 8. 3.

Loquimini de me coram Domino, et coram Christo ejus: utrùm bovem cujusquam tulerim, aut asinum — si de manu cujusquam munus accepi, et contemnam illud hodiè, restituamque vobis. Et dixerunt — neque tulisti de manu alicujus quidpiam etc. *Ibid.* 12. 3. 4.

David per munera pueri Siba pervertitur. 2. *Reg.* 16.

Omnia dedit Areuna Rex regi. — Cui respondens Rex (*David*) ait: Nequaquàm ut vis, sed emam pretio à te, et non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita. 2. *Reg.* 24. 23.

Dixit Eliseus ad Giezi: Nunc igitur accepisti argentum, et accepisti vestes, ut emas oliveta, et vineas, et oves, etc. 4. *Reg.* 5. 26.

Sit timor Domini vobiscum; et cum diligentia cuncta facite: non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum. 2. *Paralip.* 19. 7.

Congregatio enim hypocritæ sterilis, et ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. *Job* 15. 34. *Vide Prov.* 14. 20.

Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas: nec multitudo donorum inclinet te. *Ib.* 36. 18.

Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam: qui autem odit munera, vivet. *Prov.* 15. 27.

Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas judicii. *Ib.* 17. 23. *et c.* 22. 9. *c.* 28. 21.

Multi colunt personam potentis, et amici sunt dona tribuentis. *Ibid.* 19. 6. *Eccli.* 4. 36. *et c.* 7. 6.

Xenia et dona excæcant oculos judicum, et quasi mutus in ore avertit correptiones eorum. *Eccli.* 20. 31.

Principes tui infideles, socii furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. *Isa.* 1. 23.

Qui justificatis impium pro

muneribus, et justitiam justi aufertis ab eo. *Ibid.* 5. 23. *et c.* 33. 15.

Daniel ait coram Rege : Munera tua sint tibi, et dona domus tuæ alteri da. *Dan.* 5. 17. *Vide etiam* 1. *Machab.* 10. 1. *Machab.* 12. 2. *Machab.* 4.

Et congregati (*sacerdotes*) cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus. *Matth.* 28. 12.

Cùm vidisset autem Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus Sanctus, obtulit eis pecuniam. —Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem. *Actor.* 8. 18. 19. 20.

Felix sperabat, quòd pecunia ei daretur à Paulo; propter quod et frequenter accersens eum, loquebatur cum eo. *Ibid.* 24. 26.

Hi sunt murmuratores, querulosi, secundùm desideria sua ambulantes, et os eorum loquitur superba, mirantes personas quæstûs causâ. *Judæ.* 16.

ACCUSATIO FALSA.

Ingressus est ad me servus Hebræus etc. *Genes.* 39. 17. *Vide etiam Librum Esther, præcipuè c.* 3., *Daniel. c.* 6 *ejusdem cap.* 13. *In N. T. de Christo, Luc.* 23. 2. 10. *et alibì in Evangelio. De Paulo, Actor.* 24.

ACEDIA SEU NEGLIGENTIA.

Audiens autem Jacob, quòd alimenta venderentur in Ægypto, dixit filiis suis : Quarè negligitis? Audivi, quòd triticum venumdetur in Ægypto : descendite, et emite nobis necessaria, ut possimus vivere, et non consumamur inopiâ. *Gen.* 42. 1. 2.

Et tædere cœpit populum itineris ac laboris etc. *Num.* 21. 4.

David venit ad locum, in quo dormiebat Saül, et Abner filius Ner princeps militiæ etc. 1. *Reg.* 26. 5. *Vide et v.* 7.

Quarè ergo non custodisti dominum tuum regem? ingressus est enim unus de turba, ut interficeret regem dominum tuum. Non est bonum hoc, quod fecisti. Vivit Dominus : quoniam filii mortis estis vos, qui non custodistis dominum vestrum Christum Domini. *Ib. v.* 15.

Cùm autem ingressi fuissent domum, dormiebat ille (*Isboseth*) super lectum suum in conclavi, et percutientes interfecerunt eum. 2. *Reg.* 4. 7.

Dum solent reges ad bella procedere, remansit David in Jerusalem, et perpetravit adulterium, et homicidium gravissimum ex ista acedia 1. *Reg.* 11.

Porrò Levitæ egere negligentiùs : Et vocavit rex Joïadam Principem, et dixit ei : Quarè tibi non fuit curæ, ut cogeres Levitas etc. 2 *Paral.* 24. 5.

Vade ad formicam, ô piger, et considera vias ejus, et disce sapientiam. *Prov.* 6. 6.

Egestatem operata est manus remissa : manus autem fortium divitias parat. *Ibid.* 10. 4. Si-

cut acetum dentibus, et fumus oculis, sic piger his, qui miserunt eum. *v.* 26.

Qui operatur terram suam, satiabitur panibus : qui autem sectatur otium, stultissimus est. *Ibid.* 12. 11.

Vult et non vult piger : anima autem operantium impinguabitur. *Ibid.* 13. 4.

Pigrum dejicit timor : animæ autem effeminatorum esurient. *Ibid.* 18. 8.

Pigredo immittit soporem, et anima dissoluta esuriet. *Ib.* 19. 15. Abscondit piger manum suam sub ascellâ, nec ad os suum applicat eam. *v.* 24.

Propter frigus piger arare noluit : mendicabit ergo æstate, et non dabitur illi. *Ibid.* 20. 4. Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat : aperi oculos tuos, et saturare panibus. *v.* 13.

Desideria occidunt pigrum : noluerunt enim quicquam manus ejus operari. *Ibid.* 21. 25.

Per agrum hominis pigri transivi, et per vineam viri stulti, et ecce totum repleverant urticæ, et operuerant superficiem ejus spinæ, et maceria lapidum destructa erat. *Ibid.* 24. 30.

Dicit piger : Leo est in via, et leæna in itineribus. *Ib.* 26. 13. Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo. *v.* 14.

Qui operatur terram suam, satiabitur panibus; qui autem sectatur otium, replebitur egestate. *Ibid.* 28. 19.

Operatur in disciplinâ, et quærit requiescere : laxa manus illi, et quærit libertatem. *Eccli.* 33. 26.

Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius et filiarum ejus : et manum egeno, et pauperi non porrigebant. *Ezech.* 16. 49.

Quid tu sopore deprimeris? surge, invoca Deum tuum. *Jonæ.* 1. 6.

Cùm dormirent homines, venit inimicus, et superseminavit zizania in medio tritici. *Matth.* 13. 25.

Quid hìc statis otiosi? *Ibid.* 20. 6.

Serve male et piger! sciebas, quia meto ubi non semino, et congrego ubi non sparsi, oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, et veniens ego, recepissem utique quod meum est cum usura, etc. *Ibid.* 25. 26.

Jesus venit ad Apostolos, et invenit eos dormientes, et dicit Petro : Sic non potuistis unâ horâ vigilare mecum? Vigilate et orate, ut non intretis in tentationem. *Ibid.* 26. 40. 41. *Vide etiam Marc.* 14. 37. *etc.*

ACQUISITIO INJUSTA.

Nec decipiat unusquisque proximum suum. *Lev.* 19. 11.

Statera justa, et æqua sint pondera, justus modius, æquusque sextarius. *Ibid. v.* 36.

Quandò vendes quippiam civi

tuo, vel emes ab eo, non contristes fratrem tuum. *Ib.* 25. 14.

Non assumes et transferes terminos proximi tui, quos fixerunt priores in possessione tua. *Deut.* 19. 14.

Non habebis in sacculo diversa pondera, majus et minus: nec erit in domo tua modius major et minor. Pondus habebis justum et verum, et modius æqualis et verus erit tibi, ut multo vivas tempore super terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi: abominatur enim Dominus Deus eum qui facit hæc, et aversatur omnem injustitiam. *Ibid.* 25. 13. 14.

Maledictus qui transfert terminos proximi sui. *Ib.* 27. 17.

Mendaces filii hominum in stateris. *Psal.* 61. 10.

Sic semitæ omnis avari, animas possidentium rapiunt. *Pr.* 1. 19.

Statera dolosa abominatio est apud Dominum: et pondus æquum voluntas ejus. *Ib.* 11. 1.

Alii dividunt propria, et ditiores fiunt: alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt. *v.* 24.

Substantia festinata minuetur: quæ autem paulatìm colligitur manu, multiplicabitur. *Ibid.* 13. 11.

Qui congregat thesauros mendacii, vanus et excors est, et impingetur ad laqueos mortis. *Ibid.* 21. 6.

Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias, dabit ipse ditiori, et egebit. *Ib.* 22. 16.

Qui autem festinat ditari, non erit innocens. *Ibid.* 28. 20.

Vir, qui festinat ditari, et aliis invidet, ignorat quod egestas superveniet ei. *Ib. v.* 22.

Peccatori autem (*Deus*) dedit afflictionem, et curam superfluam, ut addat, et congreget, et tradat ei qui placuit Deo. *Eccles.* 2. 26.

Quid necesse est homini majora se quærere, cùm ignoret, quid conducat sibi in vita sua? *Ibid.* 7. 1.

Æstimaverunt, esse lusum vitam nostram, et conversationem vitæ compositam ad lucrum, et oportere undècùmque etiam ex malo acquirere. *Sap.* 15. 12.

Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, et ad dandum collecta. *Eccli.* 4. 36. *Ib.* 27. 2.

Qui acervat ex animo suo injustè, aliis congregat, et in bonis illius alius luxuriabitur. *Ib.* 14. 4.

Væ qui conjungitis domum ad domum, et agrum agro copulatis usque ad terminum loci. Nunquid habitabitis vos soli in medio terræ? *Isa.* 5. 8.

Væ qui prædaris, nonnè et ipse prædaberis? *Ib.* 33. 1.

Væ ei qui multiplicat non sua; usquequò et aggravat contra se densum lutum? *Habac.* 2. 6.

Væ qui congregat avaritiam malam domui suæ, ut sit in excelso nidus ejus, et liberari se putat de manu mali. *Ib. v.* 9.

Ignis in domo impii thesauri iniquitatis, et mensura minor iræ plena. *Micheæ.* 6. 10.

Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? *Matth.* 16. 26. *Vide et Marc.* 8. 36. *et Luc.* 9. 25.

Ne quis circumveniat in negotio fratrem suum. 1. *Thess.* 4. 6.

ADHORTATIO AD BONUM.

Dimisit ergò fratres suos (*Joseph*) et proficiscentibus ait: Ne irascamini in viâ. *Gen.* 45. 24. *Vide et c.* 13. 8.

Ità duntaxàt, ut custodiatis attente, et opere compleatis mandatum et legem, quam præcepit vobis Moyses famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum vestrum, et ambuletis in omnibus viis ejus, et observetis mandata illius, adhæreatisque ei, ac serviatis in omni corde vestro, et in omni animâ vestrâ. *Jos.* 22 5.

Dixitque ad eos: Audite me, Levitæ, et sanctificamini; mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, et auferte omnem immunditiam de sanctuario. 2. *Paral.* 29. 5, *Vide et cap.* 30. 6. *et Esdr.* 5. 6. *et* 9.

Viriliter agite, et confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, et universam multitudinem, quæ est cum eo: multo enim plures nobiscum sunt, quàm cum illo. *Ibid.* 32. 7.

Qui (*Barnabas*) cùm pervenisset et vidisset gratiam Dei, gavisus est: et hortabatur omnes in proposito cordis permanere in Domino. *Actor.* 11. 23.

Confirmantes animas discipulorum, exhortantesque ut permanerent in fide: et quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. *Ibid.* 14. 21. *Vide et c.* 20. 17.

Propter quod consolamini invicèm, et ædificate alterutrum, sicut et facitis. 1. *Thess.* 5. 11.

Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam: senes, ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione in patientiâ, etc. *Tit.* 2. 1. 2

Admone illos, principibus et potestantibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse, etc. *Ibid.* 3. 1.

Videte, fratres, ne fortè sit in aliquo vestrûm cor malum incredulitatis, discedendi à Deo, etc. *Hebr.* 3. 12.

ADOLESCENTIA.

Sensus enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentiâ suâ. *Gen.* 8. 21.

Adolescens juxtà viam suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab eâ. *Prov.* 22. 6.

Tria sunt difficilia mihi, et quartum penitùs ignoro: viam aquilæ in cælo, viam colubri

super petram, viam navis in mari, et viam viri in adolescentiâ. *Ibid.* 30. 18.

Lætare ergo, juvenis, in adolescentiâ tuâ, et in bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ, et ambula in viis cordis tui, et in intuitu oculorum tuorum: et scito quòd pro omnibus his adducet te Dominus in judicium. Aufer ergo iram à corde tuo, et amove malitiam à carne tuâ: adolescentia enim et voluptas vana sunt. *Eccles.* 11. 9.

Adolescens, loquere in tuâ causâ vix, etc. *Eccli.* 32. 10. In medio magnatorum non præsumas, et ubi sunt senes, non multùm loquaris. *v.* 13.

Adolescentes, subditi estote senioribus. 1. *Petr.* 5. 5.

ADORATIO DEI.

Vide et CULTUS DEI.

Enoch cœpit invocare nomen Domini. *Gen.* 4. 26.

Abraham adoravit in terram, etc. *Ibid.* 18. 2.

Postquàm adoraverimus, revertemur ad vos. *Ibid.* 22. 5.

Inclinavit se homo, et adoravit Dominum. *Ibid.* 24. 26.

Pronusque adoravi Dominum. *Ibid.* *V.* 48.

Puer Abraham procidens adoravit in terram Dominum. *Ibid.* *V.* 52.

Adoravit Israel Deum. *Ibid.* 47. 31.

Joseph adoravit pronùs in terram. *Ibid.* 48. 12.

Audieruntque, quòd visitasset Dominus filios Israël, et quod respexisset afflictionem illorum: et proni adoraverunt. *Exod.* 4. 31.

Incurvatusque populus adoravit *Dominum.* *Ibid.* 12. 27.

Dixit Dominus : Adorabitis (*me*) procùl. *Ibid.* 24. 1.

Stabantque ipsi, et adorabant Deum per fores tabernaculorum suorum. *Ibid.* 33. 10.

Festinusque Moyses curvatus est pronus in terram, et adorans ait, etc. *Ibid.* 34. 8.

Et adorato Domino Deo tuo. *Deut.* 26. 10.

Gedeon adoravit Dominum. *Judic.* 7. 15. *Vide etiam.* 1. *Reg.* 1. 3. *Item v.* 16. *Item v.* 28. *cap.* 15. 25. 30. 31. 2. *Reg.* 15. 32. 3. *Reg.* 1. 48. 1. *Paral.* 29. 20. 2. *Esdr.* 8. 6. *Tob.* 1. 6. *Judith* 6. 14. *c.* 13. 22. *c.* 16. 22. *Dan.* 14. 3. *et* 24.

Dominum Deum vestrum — timete, et illum adorate. 4. *Reg.* 17. 36. *Vide etiam* 1. *Paral.* 16. 29. *Tob.* 11. 7, *et* 12. *Psal.* 28. 2. 44. 12. 65. 4. 71. 11. 94. 6. 95. 9. *Sap.* 16. 28. *Jer.* 26. 2. *Baruch.* 6. 6. *Zachar.* 4. 17. *Matth.* 4. 10. *Luc.* 4. 8. *Apoc.* 4. 10. *c.* 7. 11. *c.* 11. 16. *c.* 19. 4.

Venimus adorare eum (*Christum*). *Matth.* 2. 2. *Vide etiam* *v.* 11. *Item c.* 8. 2. *c.* 9. 18. *c.* 14. 33. *c.* 15. 25. *c.* 20. 20. *c.* 28. 9. *et* 17. *Marc.* 5. 6. *c.* 15. 19. *Luc.* 24. 52. *Joan.* 9. 38. *Apoc.* 14. 7.

ADORATIO ANGELIS ET HOMINIBUS TRIBUTA.

Cùmque elevasset oculos (*Abraham*), apparuerunt ei tres viri stantes propè eum : quos cùm vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi sui, et adoravit in terram. *Genes.* 18. 2.

Veneruntque duo Angeli Sodomam vesperè, sedente Lot in foribus civitatis. Qui cùm vidisset eos, surrexit, et ivit obviam eis, adoravitque pronùs in terram, etc. *Ibid.* 19. 1.

Adoravit Abraham coràm populo terræ. *Ibid*, 23. 12.

Et serviant tibi populi, et adorent te tribus : esto dominus fratrum tuorum, et incurventur antè te filii matris tuæ. *Ibid.* 27. 29.

Et ipse progrediens adoravit pronus in terram septiès, donec appropinquaret frater ejus. *Ibid.* 33. 3. *Vide et v.* 7.

Vestrosque manipulos circumstantes adorare meum. *Ib.* 37. 7. *Vide et v.* 9. 10.

Et Joseph erat princeps in terrâ Ægypti, atque ad ejus nutum frumenta populis vendebantur. Cùmque adorassent eum fratres sui, etc. *Ib.* 42. 6.

Igitur ingressus est Joseph domum suam, obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus suis : et adoraverunt proni in terram. *Ibid.* 43. 26.

Adorabunt te filii patris tui. *Ibid.* 49. 8. *Vide et* 50. 18.

Qui (*Moyses*) egressus est in occursum cognati sui, adoravit, et osculatus est eum. *Exod.* 18. 7.

Protinùs aperuit Dominus oculos Balaam, et vidit Angelum stantem in viâ, evaginato gladio, adoravitque eum pronus in terram. *Num.* 22. 31. *Vide et Josue* 5. 15.

Cùmque abiisset puer, surrexit David de loco, qui vergebat ad austrum; et cadens pronùs in terram, adoravit tertiò, etc. 1. *Reg.* 20. 41.

Cùm autem vidisset Abigail David, festinavit, et descendit de asino, et procidit coràm David super faciem suam, et adoravit super terram, et cecidit ad pedes ejus. *Ibid.* 25. 23. *Vide et Ruth* 2. 10. 1. *Reg.* 24. 9. *c.* 28. 14. 2. *Reg.* 9. *v.* 6. 8. *c.* 12. 20. *c.* 14. 4. *c.* 22. 33. *c.* 24. 21.

Qualis est forma ejus? Quæ ait : Vir senex ascendit, et ipse amictus est pallio. Et intellexit Saül quòd Samuel esset, et inclinavit se super faciem suam in terrâ, et adoravit. *Ibid.* 28. 14.

Cùm autem venisset Miphiboseth filius Jonathæ filii Saül ad David, corruit in faciem suam, et adoravit. 2. *Reg.* 9. 6.

Itàque cùm ingressa fuisset mulier Thecuitis ad Regem, cecidit coràm eo super terram, et adoravit, etc. *Ibid.* 14. 4.

Ingressa est itàque Bethsabee ad Regem in cubiculum; rex autem senuerat nimis, et Abisag Sunamitis ministrabat ei.

Inclinavitque se Bethsabee, et adoravit regem, etc. 3. *Reg.* 1. 15. 16. *Vide et v.* 23. 31. 53.

Et cùm in faciem ejus intendisset, adoravit eum, prosternens se super terram. *Judith.* 10. 20. *Vide et* 4. *Reg.* 2. 15. *c.* 14. 37.

Cunctique servi Regis, qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua, et adorabant Aman. *Esther.* 3. 2.

Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, et Danielem adoravit, etc. *Dan.* 2. 46.

Et factum est cùm introisset Petrus, obvius venit ei Cornelius, et procidens ad pedes ejus adoravit. *Act.* 10. 25.

ADULATIO.

Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, et in ipsis est Dominus, *Num.* 16. 3. *Vide etiam* 2. *Reg.* 1. *et* 2. *Reg.* 4. 2. *Reg.* 15. 3. *Reg.* 22. 2. *Paral.* 24. 1. *Esdræ* 4. *Judith* 2.

Melius est à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi. *Eccles.* 7. 6.

Regis justa est indignatio. *Esther.* 1. 18.

Laudatur peccator in desideriis animæ suæ. *Psalm.* 10. 3.

Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. *Psalm.* 140. 5.

Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis. *Prov.* 1. 10.

Vir iniquus lactat amicum suum, et ducit eum per viam non bonam. *Ibid.* 16. 29.

Qui dicunt impio : justus es, maledicent eis populi. *Ibid.* 24. 24.

Qui benedicit proximo suo voce grandi, de nocte consurgens, maledicenti similis erit. *Ib.* 27. 14. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis. *v.* 6. Quomodò probatur in conflatorio argentum, et in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis. *v.* 21.

Qui derelinquunt legem, laudant impium. *Ibid.* 28. 4. Qui corripit hominem, gratiam posteà inveniet apud eum, magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit. *v.* 23.

Est qui nequiter humiliat se, et interiora ejus plena sunt dolo. *Eccli.* 19. 23.

Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, et viam gressuum tuorum dissipant. *Isa.* 3. 12.

Væ! — qui justificatis impium. *Ibid.* 5. 23.

In ore suo pacem cum amico suo loquitur, et occultè ponit ei insidias. *Jerem.* 9. 8.

In malitiâ suâ lætificaverunt regem, et in mendaciis suis principes. *Oseæ.* 7. 3.

Magister, scimus quia verax es. *Matth.* 22. 16.

Videns autem (*Herodes*) quia placeret Judæis, apposuit ut apprehenderet et Petrum. *Act.* 12. 3.

Populus autem acclamabat (*Herodi*) : Dei (*sunt*) voces, et non hominis. *Ibid. v.* 22. *Vide etiam Actorum* 24. 2.

An quæro hominibus placere? *Galat.* 1. 10.

Neque enim aliquandò fuimus in sermone adulationis, sicut scitis. 1. *Thess.* 2. 5.

ADULTERIUM, LUXURIA, ET FORNICATIO.

Vide etiam FORNICATIO.

Omnis caro corruperat viam suam. *Ideo Luxuria, sivè peccatum carnis, præcipua videtur fuisse causa, propter quam Deus mundum delevit diluvio. Gen.* 6. 12.

Videntes filii Dei filias hominum, quòd essent pulchræ, acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant. *Ib.* 6. 2.

Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illâ : et ingressa est major, dormivitque cum patre : at ille non sensit, nec quandò accubuit filia, nec quandò surrexit, etc. *Ib.* 19. 33.

Idem peccatum luxuriæ, et adulterii, et fornicationis fuit causa horribilis incendii Sodomæ, Ibid. c. 19.

Pro ardenti amore Sichem filii Hemor, qui violenter Dinam oppressit, multa mala evenerunt. Ibid. c. 34.

Luxuriosi quandoque luxuriam in aliis detestantur, ut patet de Juda, qui dixit de Thamar: Producite eam, *ut comburatur. Ibid.* 38. 24.

Occasione uxoris Levitæ à viris Belial in Gabaâ Benjamin incredibili libidinis furore vexatæ, occisa sunt 25. *millia hominum. Judic. c.* 19. *et* 20.

Isboseth filius Saül redarguit Abner, qui ingressus fuerat ad concubinam patris sui. Abner autem iratus super hæc, procuravit ei auferre regnum, et citò post amisit uterque patriam et vitam. 2. *Reg.* 3. 8.

David captus amore Bethsabeæ uxoris Uriæ, cum illa adulterium commisit, et cum proditione homicidium perpetravit. 2. *Reg.* 11.

Si seduxerit quis virginem necdum desponsatam, dormieritque cum eâ, dotabit eam, et habebit eam uxorem. *Exod.* 22. 16.

Ne prostituas filiam tuam, ne contaminetur terra, et impleatur piaculo. *Lev.* 19. 29.

Si mœchatus quis fuerit cum uxore alterius, et adulterium perpetraverit, cum conjuge proximi sui, morte moriantur et mœchus et adultera. *Ibid.* 20. 10.

Qui dormierit cum masculo coitu fœmineo, uterque operatus est nefas : morte moriantur. *Ibid.* 20. 13.

Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, et violaverit nomen patris sui, flammis exuretur. *Ibid.* 21. 9.

Et ecce unus de filiis Israël intravit coràm fratribus suis ad

scortum Madianitidem, vidente Moyse et omni turbâ filiorum Israël, qui flebant antè fores tabernaculi. *Num.* 25. 6.

Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id est, adulter et adultera : et auferes malum de Israël. Si puellam virginem desponderit vir, et invenerit eam aliquis in civitate, et concubuerit cum ea, educes utrumque ad portam civitatis illius, et lapidibus obruentur : puella, quia non clamavit, cùm esset in civitate : vir, quia humiliavit uxorem proximi sui, et auferes malum de medio tui. *Deut.* 22. 22. *Vide et Levitic.* 20. 10. *Item Num.* 5. 13. *et* 15. *et* 27.

Non erit meretrix de filiabus Israël, nec scortator de filiis Israël. *Ibid.* 23. 17.

Attende tibi, fili mi, ab omni fornicatione, et præter uxorem tuam nunquam patiaris crimen scire. *Tob.* 4. 13.

Oculus adulteri observat caliginem, dicens : Non me videbit oculus, et operiet vultum suum. *Job* 24. 15.

Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam : turpitudinem et ignominiam congregat sibi, et opprobrium illius non delebitur. *Prov.* 6. 32.

Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas, garrula et vaga. *Ibid.* 7. 10.

Qui autem tenet adulteram, stultus est et impius. *Ibid.* 18. 22.

Fovea enim profunda est meretrix, et puteus angustus aliena. *Ibid.* 23. 27.

Vir — qui nutrit scorta, perdet substantiam. *Ibid.* 29. 3.

Talis est et via mulieris adulteræ, quæ comedit, et tergens os suum, dicit : Non sum operata malum. *Ibid.* 30. 20.

Filii autem adulterorum in consummatione erunt, et ab iniquo thoro semen exterminabitur. *Sap.* 3. 16.

Et inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, et sagena cor ejus, vincula sunt manus illius : qui placet Deo, effugiet illam, *Ec*, 7. 27.

Duo genera abundant in peccatis, et tertium adducit iram et perditionem. Anima calida quasi ignis ardens, non extinguetur donec aliquid glutiat : et homo nequam in ore carnis suæ non desinet, donec incendat ignem. Homini fornicario omnis panis dulcis, etc. *Eccli.* 23. 21.

Propter quod ego judico, non inquietari eos, qui ex gentibus convertuntur ad Deum, sed scribere ad eos, ut abstineant se à contaminationibus simulacrorum, et fornicatione, et suffocatis, et sanguine. *Actor.* 15. 19.

Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ; nam feminæ eorum commutaverunt

naturalem usum in eum usum, qui est contrà naturam. *Rom.* 1. 26.

Omninò auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio, qualis nec inter gentes, etc. 1. *Cor.* 5. 1.

An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare : neque fornicarii, neque idolis servientes — neque masculorum concubitores regnum Dei possidebunt. *Ibid.* 6. 9.

Sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et ceciderunt unâ die viginti tria millia. *Ibid.* 10. 8.

Hoc enim scitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hæreditatem in regno Christi et Dei. *Ephes.* 5. 5.

Mortificate ergò membra vestra, quæ sunt super terram : fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam, malam, et avaritiam, etc. *Coloss.* 3. 5.

Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra : ut abstineatis vos à fornicatione. 1. *Thess.* 4. 3.

Fornicatores enim et adulteros judicabit Deus. *Hebr.* 13. 4.

ADULTERIUM CARNALE ET SPIRITUALE INHIBETUR : COMMITTITUR, ET PUNITUR.

Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte, et ait illi : En morieris propter mulierem quam tulisti : habet enim virum. *Gen.* 20. 3.

Qui tetigerit hominis hujus uxorem, morte morietur. *Ibid.* 26. 11.

Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, etc. *Exod.* 20. 17.

Si mœchatus quis fuerit cùm uxore alterius, et adulterium perpetraverit cum conjuge proximi sui, morte moriantur, et mœchus et adultera. *Levit.* 20. 12.

Vir, cujus uxor erraverit, maritumque contemnens, dormierit cum altero viro, et hoc maritus deprehendere non quiverit, sed latet adulterium, et testibus argui non potest, quia non est inventa in stupro, etc. adducet eam ad sacerdotem, etc. *Num.* 5. 12.

Non concupisces uxorem proximi tui : non domum, non agrum, non servum, etc. *Deut.* 5. 21.

Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id est, adulter et adultera. *Ibid.* 22. 22.

Non accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimentum ejus. *Ibid.* 20. 30.

Missis itàque David nuntiis, tulit eam (*Bethsabeam*); quæ cùm ingressa esset ad illum, dormivit cum eâ. 2. *Reg.* 11. 4.

Quamobrem non recedet gladius de domo tuâ usquè in sempiternum, eò quòd despexeris

me, et tuleris uxorem Uriæ Hethæi, etc. *Ibid.* 12. 10.

Oculus adulteri observat caliginem, dicens : Non me videbit oculus : et operiet vultum suum, *Job* 24. 15.

Pepigi fœdus cùm oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. *Ibid.* 31. 1.

Quia eccè, qui elongant se à te, peribunt : perdidisti omnes qui fornicantur abs te. *Psal.* 72. 26.

Favus enim distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttur ejus. *Prov.* 5. 3.

Longè fac ab eâ viam tuam, et ne appropinques foribus domûs ejus. *Ibid. v.* 8. Quarè seduceris, fili mi, ab alienâ, et foveris in sinu alterius? *v.* 20.

Ut custodiant te à muliere malâ, et à blandâ linguâ extraneâ. *Ibid.* 6. 24. Qui autem adulter est propter cordis inopiam, perdet animam suam. *v.* 32.

Viæ inferi domûs ejus (*meretricis*), penetrantes in interiora mortis. *Ibid.* 7. 27.

Si dimiserit vir uxorem suam, et recedens ab eo, duxerit virum alterum : nunquid revertetur ad eam ultrà? nunquid non polluta et contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis : tamen revertere ad me, dicit Dominus. *Jerem.* 3. 1.

Super quo propitius tibi esse potero? Filii tui dereliquerunt me, etc. et in domo meretricis luxuriabantur. *Ibid.* 5. 7.

Undè et ego nudavi femora tua contrà faciem tuam, et apparuit ignominia tua. Adulteria tua et hinnitus tuus, scelus fornicationis tuæ : super colles in agro vidi abominationes tuas. *Ibid.* 13. 26. et 27.

Et filiorum illius non miserebor; quoniam filiî fornicationum sunt. *Oseæ* 2. 4.

Filii autem adulterorum in consummatione erunt, et ab iniquo thoro semen exterminabitur. *Sap.* 3. 16.

Audistis, quia dictum est antiquis : Non mœchaberis. Ego autem dico vobis : quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo. *Matth.* 5. 27.

Herodes enim tenuit Joannem, et alligavit eum : et posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi Joannes : Non licet tibi habere eam. *Ibid.* 14. 3.

Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mœchatur : et qui dimissam duxerit, mœchatur. *Ibid.* 19. 9.

Adducunt autem Scribæ et Pharisæi mulierem in adulterio deprehensam, et statuerunt eam in medio, et dixerunt ei : Magister, hæc mulier modò deprehensa est in adulterio. In lege

autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare. *Joan.* 8. 3. *Vide Levit.* 20. 10.

Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles — regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 9.

Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra : ut abstineatis vos à fornicatione. 1. *Thess.* 4. 3.

Fornicatores autem et adulteros judicabit Deus. *Hebr.* 13. 4.

Adulteri, nescitis, quia amicitia hujus mundi inimica est Dei? *Jac.* 4. 4.

ADVENTUS DOMINI EXSPECTANDUS.

Vigilate ergò, quia nescitis, quâ horâ Dominus vester venturus sit. *Matth.* 24. 42.

Vigilate itàque, quia nescitis diem neque horam. *Ibid.* 25. 13.

Et venit ad discipulos suos, et invenit eos dormientes, et dicit Petro : Sic non potuistis unâ horâ vigilare mecum? *Ib.* 26. 40.

Videte, vigilate, et orate : nescitis enim quandò tempus sit. *Marc.* 13. 33.

Et vos estote parati, quia quâ horâ non putatis Filius hominis veniet. *Luc.* 12. 40.

Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda vestra in crapulâ et ebrietate, et curis hujus vitæ; et superveniet in vos repentina dies illa. *Ibid.* 21. 34.

Nox recessit, dies autem appropinquavit : abjiciamus ergò opera tenebrarum, etc. *Rom.* 13. 12.

Orantes omni tempore in spiritu : et in ipso vigilantes in omni instantiâ et obsecratione pro omnibus sanctis. *Ephes.* 6. 18.

Orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi, propter quod etiam vinctus sum, ut manifestem illud, ità ut oportet me loqui. *Coloss.* 4. 3.

Igitur non dormiamus sicut et ceteri, sed vigilemus et sobrii simus. 1. *Thess.* 5. 6.

Patientes igitur estote et vos, et confirmate corda vestra : quoniam adventus Domini appropinquavit. *Jac.* 5. 8.

In mente ergò habe qualiter acceperis, et audieris : et serva, et pœnitentiam age. Si ergò non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, et nescies quâ horâ veniam ad te. *Apoc.* 3. 3.

Ecce venio sicut fur : Beatus qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, et videant turpitudinem ejus. *Ibid.* 16. 15.

ADVERSITAS. *Vide* TRIBULATIO.

ÆGROTATIO ET MORBUS SUNT PŒNA PECCATI:

Cunctum languorem, quem posui in Ægypto, non inducam super te : ego enim sum Dominus sanator tuus. *Exod.* 15. 26.

Ego quoque hæc faciam vobis : Visitabo vos velociter in egestate, et ardore, qui conficiat oculos vestros, et consumat animas vestras : frustrà seretis sementem, quæ ab hostibus devorabitur. *Levit.* 26. 16.

Auferet Dominus à te omnem languorem : et infirmitates Ægypti pessimas, quas novisti, non inferet tibi, sed cunctis hostibus tuis. *Deut.* 7. 15.

Percutiat te Dominus ulcere Ægypti, et partem corporis, per quam stercora egeruntur, scabie quoque et prurigine, ità ut curari nequeas. Percutiat te Dominus amentiâ et cæcitate, ac furore mentis. *Ibid.* 28. 27. Augebit Dominus plagas tuas, et plagas seminis tui, plagas magnas, et perseverantes, infirmitates pessimas et perpetuas. Et convertet in te omnes afflictiones Ægypti, quas timuisti, et adhærebunt tibi. *v.* 59.

Cùmque venisset Gad ad David, nunciavit ei, dicens : Aut septem annis veniet tibi fames in terrâ tuâ : aut tribus mensibus fugies adversarios tuos : et illi te persequentur : aut certè tribus diebus erit pestilentia in terrâ tuâ, etc. 2. *Reg.* 24. 13. Immisitque Dominus pestilentiam in Israël de manè usquè ad tempus constitutum, et mortui sunt ex populo à Dan usque ad Bersabee 70. millia virorum. *v.* 15. *Vide et v.* 16.

In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem : *nempe post mirabilem victoriam de Assyriis, ne miraculoso hoc triumpho nimium extolleretur.* 4. *Reg.* 20. 1.

Ægrotavit etiam Asa — dolore pedum vehementissimo, et nec in infirmitate suâ quæsivit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est ; *ideò etiam mortuus est.* 2. *Paral.* 16. 12. *Vide et* 4. *Reg.* 1.

Sed et lepra Naaman adhærebit tibi et semini tuo usquè in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix. 4. *Reg.* 5. 27.

Et super hæc omnia percussit eum (*Joram*) Dominus alvi languore insanabili. 2. *Paral.* 21. 18.

Impius et superbus Antiochus per morbum, in quem incidit, cœpit in cognitionem Dei et sui ipsius venire : undè exclamavit : Justum est subditum esse Deo, et mortalem non paria Deo sentire. 2. *Mach.* 9. 11.

Christus Dominus sæpiùs infirmis remisit peccata, antequàm eos sanaret, ut ostenderet, tùm originem morborum esse peccata, tùm optimum contrà morbos remedium esse pœnitentiam de peccatis. Matth. 9. 2. *Vide etiam Luc.* 5. 20.

Indignatur Dominus, quòd novem leprosi ab eo sanati nullas ipsi gratias agant pro acceptâ sanitatis gratiâ. Luc. 17. 17.

Posteà invenit eum Jesus in

Templo, et dicit illi : Ecce sanus factus es : jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. *Joan.* 5. 14.

ÆGROTI VISITANDI, AC CONSOLANDI.

His ità transactis, nuntiatum est Joseph, quòd ægrotaret pater suus : qui assumptis duobus filiis Manasse et Ephraim, ire perrexit. Dictumque est seni : Eccè filius tuus Joseph venit ad te. Qui confortatus sedit in lectulo, etc. *Genes.* 48. 1.

Porrò Ochozias filius Joram rex Juda descendit invisere Joram filium Achab in Jezraël, quia ægrotabat ibi. 4. *Reg.* 8. 29.

Eliseus autem ægrotabat infirmitate quâ et mortuus est : descenditque ad eum Joas rex Israël, et flebat coràm eo, dicebatque : Pater mi, pater mi, currus Israël, et auriga ejus. *Ibid.* 13. 14.

Igitur audientes tres amici Job omne malum quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, et Baldad Suhites, et Sophar Naamathites. Condixerant enim ut pariter venientes, visitarent eum, et consolarentur. *Job* 2. 11.

Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus : universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus. *Psalm.* 40. 4.

Melius est ire ad domum luctûs, quàm ad domum convivii : in illâ enim finis cunctorum admonetur hominum, et vivens cogitat quid futurum sit. *Eccli.* 7. 3.

Non desis plorantibus in consolatione, et cum lugentibus ambula. Non te pigeat visitare infirmum; ex his enim in dilectione firmaberis. *Eccli.* 7. 38.

Tunc respondebunt et justi, dicentes : Domine, quandò te vidimus esurientem, et pavimus te : sitientem, et dedimus tibi potum : infirmum — et venimus ad te, et visitavimus, etc. *Tunc respondebit eis :* Quandiù fecistis uni ex fratribus meis minimis, mihi fecistis. *Matth.* 25. 37.

Miserunt ergò sorores ejus ad eum, dicentes : Domine, ecce quem amas, infirmatur. Audiens autem Jesus, dixit eis : Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloriâ Dei, ut glorificetur filius Dei per eam. *Ioan.* 11. 3.

Cognovit ergò turba multa ex Judæis, quia illic est : et venerunt non propter Jesum tantùm, sed ut Lazarum viderent, quem suscitavit à mortuis. *Ib.* 12. 9.

Qui consolatur nos in omni tribulatione nostrâ, ut possimus et ipsi consolari eos, qui in omni pressurâ sunt, per exhortationem, quâ exhortamur et ipsi à Deo. 2. *Cor.* 1. 4.

ÆGROTATIO CURATUR PER DEUM.

Fili, in tuâ infirmitate ne-

despicias te ipsum : sed ora Dominum, et ipse curabit te. *Eccli.* 38. 9. *Vide Isa.* 38. 3.

Dominus mortificat, et vivificat : deducit ad inferos, et reducit. 1. *Reg.* 2. 6. *Vide Deut.* 32. 39.

Ezechias in infirmitate suâ convertit se ad Dominum, et obtinet sanitatem. 4. Reg. 20.

In memoriâ enim sermonum tuorum examinabantur, et velociter salvabantur. *Sap.* 16. 11.

Ferè omnes ægroti, quos Christus sanavit, priùs ab illo precibus sanitatem postulaverunt. Ergò ad Deum in morbo recurrendum. Matth. 9. *Vide Matth.* 10. *Luc.* 18. *Ioan.* 11.

Per Medicum.

Livor vulneris absterget mala. *Prov.* 20. 30.

Antè languorem adhibe medicinam : et antè judicium interroga te ipsum, et in conspectu Dei invenies propitiationem. *Eccli.* 18. 20.

Melior est mors, quàm vita amara; et requies æterna, quàm languor perseverans. *Ibid.* 30. 17.

Honora medicum propter necessitatem : etenim illum creavit Altissimus. A Deo est enim omnis medela, et à Rege accipiet donationem. *Ibid.* 38. 1. 2.

Altissimus creavit de terrâ medicamenta, et vir prudens non abhorrebit illa. Nonne à ligno dulcorata est aqua amara? *Ibid. v.* 4.

Unguentarius faciet pigmenta suavitatis, et unctiones conficiet sanitatis. *Ibid. v.* 7.

Da locum medico : etenim illum Dominus creavit, et non discedat à te, quia opera ejus sunt necessaria. Est enim tempus, quandò in manus illorum incurras. *Ibid. v.* 11. 12. 13.

Qui delinquit in conspectu ejus, qui fecit eum, incidet in manus medici. *Ibid. v.* 15.

Quomodò sancti viri in ægritudine et decessu ab hâc vitâ se habuerint.

Jacob singulis filiis benedicens, et quorumdam defectus arguens, futura illis prædicit, tandemque declarato sepulturæ suæ loco, moritur. Gen. 49.

Viriliter agite, confortamini : nolite timere, nec paveatis ad conspectum eorum : quia Dominus Deus tuus ipse est deductor tuus, et non dimittet, nec derelinquet te. *Deut.* 31. 6.

Josue senex, jamque moribundus hortatur filios Israël ad servanda Dei præcepta, et cavendam societatem cum gentibus. Josue, 23.

Commemorantur beneficia Israëlitis à Deo exhibita, fœdus populi cum Domino, mors Josue, sepultura ossium Joseph, et mors Eleazari sacerdotis. Ibid. c. 24.

Appropinquaverunt autem dies David ut moreretur, præcepitque Salomoni filio suo dicens : Ego ingredior viam uni-

versæ terræ : confortare, et esto vir. Et observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, ut custodias ceremonias ejus, et præcepta, etc 3. *Reg.* 2. 1. 2. 3.

In diebus illis ægrotavit Ezechias usquè ad mortem, et oravit Dominum : exaudivitque eum, et dedit ei signum. 2. *Paral.* 32. 24. *Vide Isaiæ* 38.

Job in morborum plurimorum doloribus patientissimus exemplum patientiæ, quam omnes in suis morbis debent habere. Job. 2. 7.

Permisit Deus, ut Tobias senior fieret cæcus, ut posteris daretur exemplum patientiæ, sicut et Job. Tob. 2. 12.

Igitur cùm Tobias putaret orationem suam exaudiri, ut mori potuisset, vocavit ad se Tobiam filium suum, dixitque ei : Audi, fili, verba oris mei, et ea in corde tuo quasi fundamentum construe. Cùm acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli, et honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus. *Ibid.* 4. 1.

Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te. *Ibid.* 12. 13.

In diebus illis ægrotavit Ezechias usquè ad mortem, et introivit ad eum Isaias filius Amos Propheta, et dixit ei : Hæc dicit Dominus : dispone domui tuæ, quia morieris tu, et non vives. *Isa.* 38. 1.

Et appropinquaverunt dies Mathatiæ moriendi, et dixit filiis suis : Nunc confortata est superbia et castigatio, et tempus eversionis, et ira indignationis : nunc ergò, ô filii, æmulatores estote legis, et date animas vestras pro testimonio patrum vestrorum. 1. *Mach.* 2. 49. 50.

ÆGYPTIACA CAPTIVITAS PRÆDICITUR ET INCIPIT.

Dictumque est ad eum, scito prænoscens quòd peregrinum futurum sit semen tuum in terrâ non suâ, et subjicient eos servituti, et affligent quadringentis annis. *Gen.* 15. 13. (*Incipit Exod.* 1. 1.) *Vide et Actor.* 7. 6.

Hæc sunt nomina filiorum Israël, qui ingressi sunt in Ægyptum cum Jacob : singuli cum domibus suis introierunt Ruben, Simeon, Levi, etc. *Exod.* 1. 1. *Ibid. Vide et cap.* 46. 8.

Dixit Dominus ad Moysen : Ingredere ad Pharaonem, et dices ad eum : Hæc dicit Dominus : Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi. Sin autem nolueris dimittere, percutiam omnes terminos tuos ranis. *Ib.* 8. 1. 2.

Ait Moyses ad populum : Mementote diei hujus, in quâ egressi estis de Ægypto, et de domo servitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco isto, ut non comedatis fermentatum panem. *Ib.* 13. 3.

Cùm autem appropinquaret

tempus promissionis, quam confessus erat Deus Abrahæ, crevit populus, et multiplicatus est in Ægypto, quoadusquè surrexit alius rex in Ægypto, qui non sciebat Joseph. *Actor.* 7. 17.

De Ægypto exitus et liberatio populo Israelitico promittitur, et adimpletur.

Verùmtamen gentem, cui servituri sunt, ego judicabo: et post hæc egredientur cum magnâ substantiâ. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bonâ. Generatione autem quartâ revertentur hùc: necdùm enim completæ sunt iniquitates Amorrhæorum usquè ad præsens tempus. *Gen.* 15. 14. 15. 16.

Joseph subjecit omnem terram Ægypti Pharaoni, et cunctos populos ejus à novissimis terminis Ægypti, usquè ad extremos fines ejus. *Ibid.* 47. 21.

Reversusque est Joseph in Ægyptum cum fratribus suis, et omni comitatu, sepulto patre, *Ibid.* 50. 14.

Visitans visitavi vos, et vidi omnia, quæ acciderunt vobis in Ægypto: et dixi, ut educam vos de afflictione Ægypti in terram Chananæi, et Hethæi — et Jebusæi, ad terram fluentem lacte et melle. *Exod.* 3. 16.

Ideò dic filiis Israel: Ego Dominus, qui educam vos de ergastulo Ægyptiorum, — et inducam vos in terram, super quam levavi manum meam, ut darem Abraham, Isaac, et Jacob. *Ibid.* 6. 6.

(*Adimpletur, et exierunt viri* 600000.) Profectique sunt filii Israël de Ramesse in Socoth sexcenta ferè millia peditum virorum, absque parvulis, et *mulieribus. Exod.* 12. 37. Et eodem die eduxit Dominus filios Israël de terrâ Ægypti per turmas suas, *v.* 51.

Cùmque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de terrâ Ægypti, de domo servitutis. *Ibid.* 13. 14.

Hæ sunt mansiones filiorum Israël, qui egressi sunt de Ægypto per turmas suas in manu Moysi et Aaron, etc. *Num.* 33. 1.

Observa mensem novarum frugum, et verni primum temporis, ut facias Phase Domino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te Dominus de Ægypto nocte. *Deut.* 16. 1.

Ego autem Dominus Deus tuus ex terrâ Ægypti: et Deum absque me nescies, et Salvator non est præter me. *Oseæ* 13. 4. *Vide Isaiæ* 63. 11.

Quia eduxi te de terrâ Ægypti, et de domo servientium liberavi te: et misi antè faciem tuam Moysen, Aaron, et Mariam. *Mich.* 6. 4.

In Ægyptum redire desiderat populus Israëliticus.

Et dixerunt ad Moysen: For-

sitan non erant sepulcra in Ægyto? ideò tulisti nos, ut moreremur in solitudine: quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Ægypto? *Exod.* 14. 11.

Dixeruntque — ad eos: Utinàm mortui essemus per manum Domini in terrâ Ægypti, quandò sedebamus super ollas carnium, et comedebamus panem in saturitate: cur eduxisti nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame? *Ibid.* 16. 3.

Sitivit ergò ibi populus præ aquæ penuriâ, et murmuravit contrà Moysen dicens: Cur fecisti nos exire de Ægypto, ut occideres nos et liberos nostros ac jumenta, siti. *Ibid.* 17. 3.

Recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto gratìs: in mentem nobis veniunt cucumeres, et pepones, porrique et cæpe, et allia. *Num.* 11. 5.

Dixeruntque alter ad alterum: Constituamus nobis ducem, et revertamur in Ægyptum. *Ibid.* 14. 4.

Et versi in seditionem dixerunt: Utinàm periissemus inter fratres nostros coràm Domino: Cur eduxistis ecclesiam Domini in solitudinem, ut et nos, et nostra jumenta moriamur, etc. *Ibid.* 20. 3. 4.

Contrà Ægyptum prophetatur.

Onus Ægypti. Eccè Dominus ascendet super nubem levem, et ingredietur Ægyptum, et commovebuntur simulacra Ægypti à facie ejus. *Isa.* 19. 1. Stulti principes Taneos, sapientes consiliarii Pharaonis dederunt consilium insipiens, etc. *v.* 11. Et erit terra Juda Ægypto in pavorem: omnis qui illius fuerit recordatus, pavebit à facie consilii Domini exercituum, quod ipse cogitavit super eam. *v.* 17.

Et dixit Dominus: sicut ambulavit servus meus Isaias nudus, et discalceatus, trium annorum signum erit et portentum super Ægyptum, et super Æthiopiam; sic minabit rex Assyriorum captivitatem Ægypti, et transmigrationem Æthiopiæ. *Ibid.* 20. 3.

Veniensque (*Nabuchodonosor rex*) percutiet terram Ægypti: quos in mortem, in mortem: et quos in captivitatem, in captivitatem, etc. Et succendet ignem in delubris Deorum Ægypti, et comburet ea, et captivos ducet illos: et amicietur terrâ Ægypti sicut amicitur pastor pallio suo: et egredietur indè in pace. *Jerem.* 43. 11.

Hæc dicit Dominus: Eccè ego tradam Pharaonem Ephree regem Ægypti in manu inimicorum ejus, et in manu quærentium animam illius: sicuti tradidi Sedeciam regem Juda in manu Nabuchodonosor — inimici sui, et quærentis animam ejus. *Ibid.* 44. 30.

Dixit Dominus exercituùm Deus Israël: Eccè ego visitabo super tumultum Alexandriæ, et

super Pharaonem, et super Ægyptum, et super Deos ejus, et super reges ejus, et super Pharaonem, et super eos, qui confidunt in eo, etc. *Ib.* 46. 25.

Fili hominis, pone faciem tuam contrà Pharaonem regem Ægypti, et prophetabis de eo et de Ægypto, etc. *Ezech.* 29. 2.

Fili hominis, propheta et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ululate, væ, væ diei! quia juxtà est dies, et appropinquat dies Domini, dies nubis—Et veniet gladius in Ægyptum: et erit pavor in Æthiopiâ, cùm ceciderint vulnerati in Ægypto et ablata fuerit multitudo illius, et destructa fundamenta ejus. *Ib.* 30. 2. 3. 4.

Cui assimilatus es, ô inclyte atque sublimis inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam: in medio incircumcisorum dormies cum eis, qui interfecti sunt gladio: ipse est Pharao et omnis multitudo ejus. *Ibid.* 31. 18.

Fili hominis, assume lamentum super Pharaonem regem Ægypti, et dices ad eum: Leoni gentium assimilatus es, etc. propterеà — expandam super te rete meum, etc. Et projiciam te in terram, super faciem agri abjiciam te, etc. *Ib.* 32. 2.

Ægyptiaca redemptio frequenter revocatur in memoriam, tanquam summum Dei beneficium.

Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terrâ Ægypti, de domo servitutis. *Exod.* 20. 2.

Ego Dominus, qui sanctifico vos, et eduxi de terrâ Ægypti, ut essem vobis in Deum: Ego Dominus. *Levit.* 22. 33.

Ego Dominus Deus vester: qui eduxi vos de terrâ Ægyptiorum, ne serviretis eis; et qui confregi catenas cervicum vestrarum, ut incederetis erecti. *Ibid.* 26. 13.

Si fecit Deus, ut ingrederetur, et tolleret sibi gentem de medio nationum, per tentationes, signa atque portenta, per pugnam et robustam manum, extentumque brachium, et horribiles visiones, juxtà omnia, quæ fecit vobis Dominus Deus vester in Ægypto, videntibus oculis tuis: ut scires quoniam Dominus ipse est Deus, etc. *Deut.* 4. 34.

Memento, quòd et ipse servieris in Ægypto, et eduxerit te indè Dominus Deus tuus in manu forti, et brachio extento. *Ibid.* 5. 15.

Eduxitque vos (*Dominus*) in manu forti, et redemit de domo servitutis, de manu Pharaonis regis Ægypti. *Ib.* 7. 8.

Elevetur cor tuum, et non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terrâ Ægypti, etc. *Ibid.* 8. 14.

In loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi; immolabis Phase vesperè ad solis occasum,

quandò egressus es de Ægypto. *Ibid.* 16. 6.

Hæc dicit Dominus Deus Israël : Ego eduxi Israël de Ægypto, et erui vos de manu Ægyptiorum, et de manu omnium regum, qui affligebant vos. 1. *Reg.* 10. 18.

Factum est enim, cùm peccassent filii Israël Domino Deo suo, qui eduxerat eos de terrâ Ægypti, de manu Pharaonis regis Ægypti, coluerunt Deos alienos. 4. *Reg.* 17. 7.

Quia eduxi te de terrâ Ægypti et de domo servientium liberavi te : et misi antè faciem tuam Moysen, et Aaron, et Mariam. *Mich.* 6. 4.

Ægyptus affligitur plagis variis.

Feceruntque Moyses et Aaron sicut præceperat Dominus : et elevans virgam, percussit aquam fluminis coràm Pharaone, et servis ejus : quæ versa est in sanguinem. Et pisces, qui erant in flumine, mortui sunt. *Exod.* 7. 20. (*Ut prædixit Dominus, Exod.* 3. 19. *etc.*) *Vide Exod. cap.* 7. *cap.* 8. *cap.* 9. *cap.* 10. *cap.* 11.

AFFECTIO CARNALIS, SEU AFFECTIO ERGA CONSANGUINEOS.

Nuntius dicebat ad Heli : Filii tui mortui sunt, et arca Dei capta est. 1. *Reg.* 4. 17. *Sed N. B. non propter filios; sed* cùmque ille nominasset arcam Dei, cecidit de sellâ (*Heli*) retrorsùm juxtà ostium, et fractis cervicibus mortuus est. *v.* 18.

Dixit Joab ad David : Diligis odientes te — et verè cognovi modò, quia si Absalom viveret, et omnes nos occubuissemus, tunc placeret tibi. 2. *Reg.* 19. 6.

Suprà modum autem mater mirabilis, et bonorum memoriâ digna, quæ pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat, propter spem, quam in Deum habebat : singulos illorum hortabatur voce patriâ fortiter, etc. 2. *Mach.* 7. 20.

Christus ait : Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei ? — Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, et soror, et mater est. *Mat.* 12. 48.

Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit. *Ibid.* 19. 29. *Vide etiam Luc.* 14. 26.

Cùm autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, et vocavit per gratiam suam — continuò non acquievi carni et sanguini. *Galat.* 1. 15.

AGRICULTURA.

Si læserit quispiam agrum vel vineam, et dimiserit jumentum suum, ut depascatur aliena : quidquid optimum ha-

buerit in agro suo, vel in vineâ, pro damni æstimatione restituet. *Exod.* 22. 5.

Si egressus ignis invenerit spinas, et comprehenderit acervos frugum, sive stantes segetes in agris, reddet damnum, qui ignem succenderit. *Ibid. v.* 6.

Sex annis seminabis terram tuam, et congregabis fruges ejus. Anno autem septimo dimittes eam, et requiescere facies, ut comedant pauperes populi tui : et quidquid reliquum fuerit, edent bestiæ agri : ità facies in vineâ et in oliveto tuo. *Ibid.* 23. 10. 11.

ALTARE HOLOCAUSTI.

Ædificavit autem Noë altare Domino : et tollens de cunctis pecoribus et volucribus mundis, obtulit holocausta super altare, *Gen.* 8. 20.

Apparuit autem Dominus Abraham — qui ædificavit ibi altarè Domino, qui apparuerat ei. *Ibid.* 12. 27. *Vide etiam Gen.* 26. 24. *Idem de Isaac. Item Gen.* 35. 1. *et* 7. *Item Exod.* 24. 4. *Item Josue* 8. 30. *Item Judic.* 6. 24. *Item.* 1. *Reg.* 14. 35. *Item* 2. *Reg.* 24. 25. *Item* 2. *Paral.* 4. 1. *et* 19. *Item c.* 15. 9. *Item* 1. *Mach.* 4. 44.

Facies et altare de lignis Setim, quod habebit quinque cubitos in longitudine, et totidem in latitudine, id est, quadrum, et tres cubitos in altitudine. *Exod.* 27. 1.

Fecit et altare holocausti de lignis Setim, quinque cubitorum per quadrum, et trium in altitudine. *Ibid.* 38. 1.

Oblationes principum duodecim tribuum in dedicatione tabernaculi et altaris : loquitur Dominus Moysi de propitiatorio. Num. 7. *per totum.*

Emit ergò David aream et boves, argenti siclis quinquaginta. Et ædificavit ibi David altare Domino, et obtulit holocausta et pacifica : et propitiatus est Dominus terræ, et cohibita est plaga ab Israël, 2. *Reg.* 24. 24. 25.

Et ædificavit de lapidibus altare in nomine Domini : fecitque aquæductum, quasi per duas aratiunculas, in circuitu altaris. 3. *Reg.* 18. 32.

Præcepit quoque rex Achaz Uriæ sacerdoti, dicens : Super altare majus offer holocaustum matutinum, et sacrificium vespertinum, et holocaustum regis, et sacrificium ejus, et holocaustum universi populi terræ, etc. *Reg.* 16. 15.

Altare quoque æneum, quod fabricatus fuerat Beseleel, filius Uri, filii Hur, ibi erat coràm tabernaculo Domini : quod et requisivit Salomon, et omnis ecclesia. 2. *Paral.* 1. 5.

Fecit quoque altare æneum viginti cubitorum longitudinis, et viginti cubitorum latitudinis, et decem cubitorum altitudinis. *Ibid.* 4. 1.

Et surrexit Josue filius Jose-

dec, et fratres ejus sacerdotes, et Zorobabel filius Salathiel, et fratres ejus; et ædificaverunt altare Dei Israël, ut offerrent in eo holocautomata: sicut scriptum est in lege Moysi viri Dei. 1. *Esdr.* 3. 2.

Istæ autem mensuræ altaris in cubitu verissimo, qui habebat cubitum et palmum: in sinu ejus erat cubitus, et cubitus in latitudine. *Ezech.* 43. 13.

Et acceperunt lapides integros secundùm legem, et ædificaverunt altare novum, secundùm illud, quod fuit prius. 1. *Mach.* 4. 47. Et obtulerunt sacrificium secundùm legem super altare holocaustorum novum, quod fecerunt. *v.* 53.

ALTARE INCENSI.

Facies quoque altare ad adolendum thymiama de lignis Setim, etc. *Exod.* 30. 1. Et deprecabitur Aaron super cornua ejus *semel per* annum, in sanguine, quod oblatum est pro peccato, et placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit Domino. *v.* 10.

Fecit et altare thymiamatis de lignis Setim, etc. *Ib.* 37. 25.

Altare holocausti et omnia vasa ejus *unges*, etc. *Ib.* 40. 10.

AMBITIO.

Nonne et nobis similiter est locutus *Dominus?* (*Ambitiosa locutio*). *Num.* 12. 2.

Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, et in ipsis est Dominus. Cur elevamini super populum Domini? (*Iterum ambitio*). *Ibid.* 16. 3.

Abimelech ambitiosè petiit regnum, sed pessimè successit, Judic. 9. *Vide etiam ibid. v.* 8. *parabolam de arboribus, quæ ambitiosis potest aptari.*

De ambitione Absalonis, præcipuè 2. *Reg.* 15. 3.

Adonias filius Haggith ambitiosè elevabatur, dicens: Ego regnabo, etc. 3. *Reg.* 1. 5.

Ambitio Achiæ. Ibid. 11. 29. *Item* 3. *Reg.* 16. *Ambitio Zambri. Item* 4. *Reg.* 11. *Ambitio Athaliæ matris Ochoziæ regis. Item* 4. *Reg.* 15. *Item Judith* 2. *Ambitio Nabuchodonosoris regis Assyriorum, qui omnem terram suo subjugare imperio voluit. Item Esther* 5. *Ambitio Amanis. Item* 1. *Mach.* 3. 14. *dictum ambitiosum Seronis:* Faciam mihi nomen, et glorificabor in regno, et debellabo Judam. *Qui ipse citò debellatus fuit à Judâ. Item* 1. *Mach.* 7. *Ambitio Alcimi, qui voluit sacerdos fieri. Item* 1. *Mach.* 11. *Ambitio Ptolemæi. Item* 2. *Mach.* 4. *Ambitio Iasonis.*

Sublevavit te cor tuum (*ait Joab rex Israël ad Amasiam regem Juda*). Contentus esto gloriâ, et sede in domo tuâ. 4. *Reg.* 14. 10.

Noli quærere à domino ducatum, neque à rege cathedram honoris. *Eccli.* 7. 4.

Qui potestatem sibi sumit injustè, odietur. *Ibid.* 20. 8.

Numquid regnabis, quoniam confers te cedro? *Ier.* 22. 15.

Quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister. *Matth.* 20. 26.

Qui se exaltat, humiliabitur. Ib. 23. 12. *V. et Luc.* 14. 11.

Et tu, Capharnaum, usque ad cælum exaltata *es, sed* usque ad infernum demergeris. *Luc.* 10. 15.

Quod hominibus altum est, abominatio est antè Deum. *Ib.* 16. 15.

Jesus autem cùm cognovisset, quòd venturi essent, ut raperent eum, et facerent eum regem, fugit iterùm in montem ipse solus. *Joan.* 6. 15.

Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei. *Ibid.* 12. 43.

Cùm vidisset autem Simon, quia per impositionem manûs Apostolorum daretur Spiritus Sanctus, obtulit eis pecuniam — Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua, *et ambitio tua* tecum sit in perditionem. *Actor.* 8. 18. 19. 20.

Caritas — non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt. 1. *Cor.* 13. 5.

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. *Galat.* 5. 26.

Quorum — gloria in confusione ipsorum. *Philip.* 3. 19.

Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. 1. *Tim.* 3. 1.

Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tamquam Aaron: sic et Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, etc. *Hebr.* 5. 4.

Fide Moyses grandis factus negavit, se esse filium filiæ Pharaonis. *Ibid.* 11. 24.

AMICITIA.

Amiticiæ, divitiarum ortus.

Infinitus thesaurus est hominibus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, propter disciplinæ dona commendati. *Sap.* 7. 14.

Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. *Joan.* 15. 14.

In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus: sed in omni gente, qui timet eum, et operatur justitiam, acceptus est illi. *Actor.* 10. 34.

Credidit Abraham Deo — et amicus Dei appellatus est. *Jacob.* 2. 23.

Amicitia hujus mundi inimica est Dei: quicumque ergo voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur. *Ib.* 4. 4.

Amicitiæ fructus.

Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum. *Psalm.* 138. 17.

Amice, ascende superiùs. *Luc.* 14. 10.

Facite vobis amicos de mammonâ iniquitatis: ut cùm defe-

ceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. *Ibid.* 16. 9.

Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis. *Joan.* 15. 15.

Amicitia humana vera, debet esse firma.

Ruth adhæsit socrui suæ, — *Et dixit ei :* Quocumquè enim perrexeris, pergam : et ubi morata fueris, et ego pariter morabor. *Ruth.* 1. 14. 16.

Qui negligit damnum propter amicum, justus est. *Pro.* 12. 26.

Omni tempore diligit qui amicus est, et frater in angustiis comprobatur. *Ib.* 17. 17.

Amicum tuum, et amicum patris tui, ne dimiseris. *Ib.* 27. 10.

Si possides amicum, in tentatione posside eum, et ne facilè credas ei (*scilicèt te ipsum*). *Eccli.* 6. 7.

Non agnoscetur in bonis amicus, et non abscondetur in malis inimicus. In bonis viri, inimici illius in tristitiâ : et in malitiâ illius, amicus agnitus est. *Ibid.* 12. 8. 9.

Fidem posside cum amico in paupertate illius, ut et in bonis illius læteris : in tempore tribulationis illius permane illi fidelis ut et in hæreditate illius cohæres sis. *Ib.* 22. 28.

Amicitia debet esse grata.

Vir amabilis ad societatem, magis amicus erit, quàm frater. *Prov.* 18. 24.

Fatuo non erit amicus, et non erit gratia bonis illius. Quienim edunt panem illius, falsæ linguæ sunt. Quotiès, et quanti irridebunt eum? *Eccli.* 20. 17. 18.

Amicitia debet esse honesta.

Impio præbes auxilium, et his qui oderunt Dominum, amicitiâ jungeris, etc. 2. *Par.* 19. 2.

Tales amici Pilatus et Herodes. Luc. 23.

Noli fieri pro amico inimicus proximo: *Eccli.* 6. 1. Qui timet Deum, æquè habebit amicitiam bonam; quoniam secundùm illum erit amicus illius. *v.* 17.

Amicitia debet esse integra in corde.

Causam tuam tracta cum amico tuo, et secretum extraneo ne reveles : ne fortè insultet tibi, cùm audierit, et exprobrare non cesset. *Prov.* 25. 9.

Dilige proximum, et conjungere fide cum illo. *Eccli.* 27. 18.

Non obliviscaris amici tui in animo tuo, et non immemor sis illius in operibus tuis. *Ib.* 37. 6.

Amicitia debet esse in ore.

Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in jurgio citò : ne posteà emendare non possis, cùm dehonestàveris amicum tuum. *Prov.* 25. 8.

Ferrum ferro exacuitur, et homo exacuit faciem amici sui. *Ibid.* 27. 17.

Verbum dulce multiplicat

amicos, et mitigat inimicos: et lingua eucharis in bono homine abundat. *Eccli.* 6. 5.

Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa: sic et qui conviciatur amico, dissolvit amicitiam. *Ibid.* 22. 25.

Qui denudat arcana amici, fidem perdit; et non inveniet amicum ad animum suum. *Ib.* 27. 17. Denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ infelicis. *v.* 24.

Cave ab amicis de sermonibus improperii; et cùm dederis, ne improperes, *Ib.* 41. 28.

Non duplices sermonem auditûs de revelatione sermonis absconditi, et eris verè sinè confusione, et invenies gratiam in conspectu omnium hominum. *Ibid.* 42. 1.

Amicitia debet esse in opere.

Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem Domini derelinquit. *Job.* 6. 14.

Perde pecuniam propter fratrem et amicum tuum: et non abscundas illam sub lapide in perditionem. *Eccli.* 29. 13.

Amicitiæ veræ conservatio.

Ne moliaris amico tuo malum, cùm ille in te habeat fiduciam. *Prov.* 3. 29.

Qui despicit amicum suum, indigens corde est. *Ib.* 11. 12.

Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi coæqualis, et in domesticis tuis fiducialiter aget. *Eccli.* 6. 11.

Noli arare mendacium adversùs fratrem tuum: neque in amicum similiter facias. *Ibid.* 7. 13. Noli prævaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum auro spreveris. *v.* 20.

Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit similis illi. Vinum novum, amicus novus: veterascet, et cum suavitate bibes illud. *Ib.* 9. 14.

Audisti verbum adversùs proximum tuum? commoriatur in te fidens, quoniàm non te dirumpet. *Ibid.* 19 10. Corripe amicum, ne fortè non intellexerit, et dicat: Non feci: aut si fecerit, ne iterùm addat facere. *v.* 13.

Amicum salutare non confundar, à facie illius non me abscondam; et si mala mihi evenerint per illum, sustinebo. *Ibid.* 22. 31.

Est qui præ confusione promittit amico, et lucratus est eum inimicum gratìs. *Ibid.* 20. 25.

Ad amicum etsi produxeris gladium, non desperes: est enim regressus ad amicum, si aperueris os triste, non timeas: est enim concordatio, excepto convitio, et improperio, et superbiâ, et mysterii revelatione, et plagâ dolosâ: in his omnibus effugiet amicus. *Ibid.* 22. 26. 27.

Amicitiæ fructificatio.

Frater, qui adjuvatur à fra-

tre, quasi civitas firma : et judicia, quasi vestes urbium. *Prov.* 18. 19.

Gratia et amicitia liberant : quas tibi serva, ne exprobrabilis fias. *Ibid.* 25. 10.

Unguento et variis odoribus delectatur cor : et bonis amici consiliis anima dulcoratur. *Ib.* 27. 9. Melior est vicinus juxtà, quàm frater procùl. *v.* 10.

Meliùs est ergo duos esse simùl, quàm unum; habent enim emolumentum societatis suæ : si unus ceciderit, ab altero fulcietur. Væ soli, quia cùm ceciderit, non habet sublevantem se. *Eccles.* 4. 9.

Amicus fidelis, protectio fortis : qui autem invenit illum, invenit thesaurum. *Eccli.* 6. 14. Amico fideli nulla est comparatio, et non est digna ponderatio auri et argenti contrà bonitatem fidei illius. *v.* 15. Amicus fidelis, medicamentum vitæ, et immortalitatis : et qui metuunt Dominum, invenient illum. *v.* 16.

Amicum salutare non confundar, à facie illius non me abscondam : et si mala mihi evenerint per illum, sustinebo. *Ibid.* 22. 31.

Beatus qui invenit amicum verum. *Ibid.* 25 12.

Amicitia ficta lucrum proprium attendit.

Amici verò divitum multi. *Prov.* 14. 20.

Divitiæ addunt amicos plurimos : à paupere autem et hi, quos habuit, separantur. *Ibid.* 19. 4. Multi colunt personam potentis, et amici sunt dona tribuentis. *v.* 6. Fratres hominis pauperis oderunt eum : insuper et amici procùl recesserunt ab eo. *v.* 7.

Multi homines misericordes vocantur : virum autem fidelem quis inveniet? *Ibid.* 20. 6.

Est enim amicus secundùm tempus suum et non permanebit in die tribulationis. *Eccli.* 6. 8.

Sodalis amico condolet causâ ventris, et contrà hostem accipiet scutum. *Ibid.* 37. 5.

Malum proximo intendit.

Quomodò dicis, quòd amas me, cùm animus tuus non sit mecum? (*ait Dalila ad Samson*). *Judic.* 16. 15.

Simulator ore decipit amicum suum. *Prov.* 11. 9. Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana; qui autem fidelis est animi, celat amici commissum. *v.* 13.

Sicut noxius est qui mittit sagittas, et lanceas in mortem; ita vir, qui fraudulenter nocet amico suo : et cùm fuerit deprehensus, dicit : ludens feci. *Ibid.* 26. 18.

Homo, qui blandis, fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus ejus. *Ibid.* 29. 5.

Annuens oculo fabricat iniqua, et nemo eum abjiciet : in conspectu oculorum tuorum

condulcabit os suum, et super sermones tuos admirabitur : novissimè autem pervertet os suum, — et in verbis tuis dabit scandalum. Multa odivi et non coæquavi ei, et Dominus odiet illum. *Eccli.* 27. 25. *et seq.*

Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum — Dixitque illi Jesus : Amice, ad quid venisti? *Matth.* 26. 48.

Bonum falso prætendit.

Vir iniquus lactat amicum suum, et ducit eum per viam non bonam. *Prov.* 16. 29.

Omnis amicus dicet : Et ego amicitiam copulavi : sed est amicus solo nomine amicus. Nonne tristitia inest usquè ad mortem? Sodalis autem et amicus ad inimicitiam convertentur. O præsumptio nequissima, undè creata es cooperire aridam malitiâ, et dolositate illius? *Eccli.* 37. 1.

Odium intendit.

Occasiones quærit, qui vult recedere ab amico; omni tempore erit exprobrabilis. *Prov.* 18. 1.

Et est amicus, qui convertitur ad inimicitiam : et est amicus, qui odium et rixam et convitia denudabit. *Eccli.* 6. 9.

Equus emissarius, sic et amicus subsannator sub omni suprà sedente hinnit. *Ibid.* 33. 6.

Opprobriosam se reddit.

Ei, qui revelat mysteria, et ambulat fraudulenter, et dilatat labia sua, ne commiscearis. *Prov.* 20. 19.

Ab inimicis tuis separare, et ab amicis tuis attende. *Eccli.* 6. 13.

Amico et inimico noli narrare sensum tuum : et si est tibi delictum, noli denudare. Audiet enim te, et custodiet te, et quasi defendens peccatum odiet te, et sic aderit tibi semper. *Ibid.* 19. 8.

Unusquisque se à proximo suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fiduciam : quia omnis frater supplantans supplantabit, et omnis amicus fraudulenter incedet. Et vir fratrem suum deridebit, et veritatem non loquentur. *Jerem.* 9. 4.

AMICI VERI ET FICTI.

Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum. *Exod.* 33. 11.

Si tibi voluerit persuadere frater tuus, filius matris tuæ, aut filius tuus, vel filia, sive uxor, quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis, ut animam tuam, clàm dicens : Eamus et serviamus diis alienis, quos ignoras tu, et patres tui, etc. Non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei occulus tuus, ut miserearis, et occultes eum, sed statim interficies. Sit

primùm manus tua super eum, et posteà omnis populus mittat manum. *Deut.* 13. 6. 8. 9.

Anima Jonathæ conglutinata est animæ David, et dilexit eum Jonathas quasi animâm suam. 1. *Reg.* 18. 1. Nam expoliavit se Jonathas tunicâ suâ, et dedit eam David, etc. *v.* 4.

Cùmque rediisset Abner in Hebron, seorsùm adduxit eum Joab ad medium portæ, ut loqueretur ei in dolo: et percussit ibi illum in inguine, et mortuus est in ultionem sanguinis Asaël fratris ejus. 2. *Reg.* 3. 27. *Vide et* 2. *Reg.* 2. 8.

Chusai amicus David nuntiat Davidi, quid in eum meditetur Absalom. Ibid. 15. 32.

Idem Chusai dissipavit consilium Achitophel. Ib. 17. 15.

Noluit autem acquiescere (*Amnon*) precibus ejus; sed prævalens viribus, oppressit eam (*Thamar*), et cubavit cum eâ. *Ibid.* 13. 14.

Tres amici Job, cùm audissent omne malum quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, ut visitarent eum, et consolarentur. Job. 2. *et* 6. *De quibus autem Job dicit:* Et subvertere nitimini amicum vestrum. *Ibid. c.* 6. *v.* 27.

Quod cùm vidisset armiger ejus, videlicèt quòd mortuus esset Saül, irruit etiam ipse super gladium suum, et mortuus est cum eo. (*Fidelis et vera quidem, sed indiscreta amicitia*). 1. *Reg.* 31. 5.

Tu verò, homo unanimis, dux meus et notus meus. *Psal.* 54. 14. *Vide etiam Psal.* 40. 10.

Etiam proximo suo pauper odiosus erit: amici verò divitum multi. *Prov.* 14. 20.

Vir amabilis ad societatem, magis amicus erit, quàm frater. *Ibid.* 18. 24.

Amicum tuum, et amicum patris tui ne dimiseris: et domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ. Melior est vicinus juxtà, quàm frater procùl. *Ibid.* 27 10. Quomodò in aquis resplendent vultus prospicientium; sic corda hominum manifesta sunt prudentibus. *v.* 19.

Si possides amicum, in tentatione posside eum, et ne facilè credas ei: est enim amicus secundùm tempus suum, et non permanebit in die tribulationis, etc. *Eccli.* 6. 7. *Vide et v.* 13.

Noli prævaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum auro spreveris. *Ibid.* 7. 20.

Cum alienâ muliere ne sedeas omninò, nec accumbas cum eâ super cubitum, etc. *Ib.* 9. 12.

Unâ horâ tecum permanebit; si autem declinaveris, non supportabit, etc. *Ibid.* 12. 14.

Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa: sic et qui conviciatur amico, dissolvit amicitiam, etc. *Ibid.* 22. 25.

Volatilia ad sibi similia con-

veniunt : et veritas ad eos, qui operantur illam, revertetur. *Ib.* 27. 10.

Unusquisque se à proximo suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fiduciam : quia omnis frater supplantans supplantabit, et omnis amicus fraudulenter incedet. *Jerem.* 9. 4.

Nam et fratres tui, et domus patris tui, et ipsi pugnaverunt adversùm te, et clamaverunt post te plenâ voce : ne credas eis, cùm locuti fuerint tibi bona. *Ib.* 12. 6. *Vide Dan.* 11. 26.

Nolite credere amico, et nolite confidere in duce : ab eâ, quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui. *Mich.* 7. 5.

AMOR DEI. *Vide* DILECTIO DEI.

AMOR PROPRIUS.

Saül non dolet, quòd peccaverit in Deum, sed ex amore proprio, quòd perdiderit apud populum suum honorem suum : undè rogat Samuelem, et ait : Sed nunc honora me coram senioribus populi mei, et coram Israël. 1. *Reg.* 15. 30.

Et ejeci te de monte Dei, et perdidi te, ô Cherub — Et elevatum est cor tuum in decore tuo. *Ex quo patet, peccatum Angelorum à nullo alio traxisse originem, quàm ab amore propriæ excellentiæ, sicut etiam primi nostri parentes transgressi sunt mandatum Dei ex nullâ aliâ causâ, quàm ex amore proprio ; dùm affectabant similitudinem Dei, et scientiam boni et mali. Ezech.* 28. 16. *et* 17. *Vide Genes.* 3.

Jonas amorem propriæ vitæ ità exuit, ut pro salute suorum comitum mortem elegerit. Jon. 1. 12.

Ità amoris proprii fuit expers S. Paulus, ut Corinthiis suis de se scripserit : Paratus sum venire ad vos, et non ero gravis vobis. Non enim quæro, quæ vestra sunt, sed vos. 2. *Cor.* 12. 14.

AMOR PROXIMI. *Vide* DILECTIO PROXIMI.

ANGELI, ET EORUM MINISTERIUM ET NATURA.

Cùmque invenisset eam Angelus Domini juxtà fontem aquæ in solitudine, qui est in via Sur in deserto, dixit ad illam : Agar ancilla Saraï, undè venis ? et quò vadis ? Quæ respondit : à facie Saraï dominæ meæ ego fugio. Dixitque ei Angelus Domini : Revertere ad dominam tuam, et humiliare sub manu illius. *Gen.* 16. *v.* 7. 8. 9.

Apparuit autem ei Dominus in convalle Mambre, sedenti in ostio tabernaculi sui, in ipso fervore diei. Cùmque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes propè eum : quos cùm vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, et adoravit in terram. *Ibid.* 18. 1. *Vide et Hebr.* 13. 2.

Angeli, hospites apud Loth, ipsum violenter, sed piè, quasi

ex Sodomâ extraxerunt, ut evadat periculum. Gen. 19.

Exaudivit autem Deus vocem pueri : vocavitque Angelus Dei Agar de cælo dicens : Quid agis, Agar ? noli timere : exaudivit enim Deus vocem pueri de loco, in quo est. *Ibid.* 21. 17.

Et ecce Angelus Domini de cælo clamavit, dicens : Abraham, Abraham. Qui respondit : Adsum. Dixitque ei : Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam : nunc cognovi quòd times Deum, et non pepercisti unigenito filio tuo propter me. etc. *Ib.* 22. 11. *Vide et v.* 15.

Dixitque Abraham : Cave nequandò reducas filium meum illùc. Dominus Deus cæli, qui tulit me de domo patris mei, et de terrâ nativitatis meæ, qui locutus est mihi, et juravit mihi, dicens : Semini tuo dabo terram hanc : ipse mittet Angelum suum coràm te, et accipies indè uxorem filio meo. *Ibid.* 24. 6.

Viditque (*Jacob*) in somnis scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens cælum : Angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam : et Dominum innixum scalæ, dicentem sibi : Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, et Deus Isaac : terram, in quâ dormis, tibi dabo et semini tuo. Eritque semen tuum quasi pulvis terræ : dilataberis ad Occidentem et Orientem, et Septentrionem et Meridiem, et benedicentur in te, et in seminæ tuo cunctæ tribus terræ. *Ibid.* 28. 12.

Dixitque Angelus Dei ad me in somnis : Jacob. Et ego respondi : adsum. Qui ait : Leva oculos tuos, et vide universos masculos ascendentes super feminas, varios, maculosos atque respersos. Vide enim omnia quæ fecit tibi Laban. *Ib.* 31. 11. 12.

Jacob quoque abiit itinere, quo cœperat : fueruntque ei obviàm Angeli Dei. Quos cùm vidisset, ait : Castra Dei sunt hæc : et appellavit nomen loci istius Mahanaïm, id est, castra. *Ibid.* 32. 1. 2. *Vide et v.* 24.

Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis : et invocetur super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham et Isaac : et crescant in multitudinem super terram. *Ibid.* 48. 16.

Apparuitque ei Dominus in flammâ ignis de medio rubi, et videbat quòd rubus arderet, et non combureretur. *Exod.* 3. 2. *Vide Actor.* 7. 30.

Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam per diem in columnâ nubis, et per noctem in columnâ ignis, ut dux esset itineris utroque tempore. *Exod.* 13. 21.

Tollensque se Angelus Dei, qui præcedebat castra Israël, abiit post eos : et cum eo pariter

columna nubis, priora dimittens post tergum. *Ibid.* 14. 19.

Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, et custodiat in viâ, et introducat in locum, quem præparavi. Observa eum, et audi vocem ejus, nec contemnendum putes: quia non dimittet cùm peccaveris, et est nomen meum in illo. *Ibid.* 23. 20.

Tu autem vade, et duc populum istum, quò locutus sum tibi: Angelus meus præcedet te. *Ibid.* 32. 34.

Et mittam præcursorem tuî Angelum, et ejiciam Chananæum, et Amorrhæum, et Hethæum, et Pherezæum, et Hevæum, et Jebuzæum, et intres in terram fluentem lacte et melle. *Ibid.* 33. 2. 3.

Et quomodò clamaverimus ad Dominum,. et exaudierit nos, miseritque Angelum, qui eduxerit nos de Ægypto. *Num.* 20. 16.

Et iratus est Deus. Stetitque Angelus Domini in viâ contrà Balaam, qui insidebat asinæ, et duos pueros habebat secum. Cernens asina Angelum stantem in viâ evaginato gladio, avertit se de itinere, et ibat per agrum. Quam cùm verberaret Balaam, et vellet ad semitam reducere, stetit Angelus in angustiis duarum maceriarum, quibus vineæ cingebantur. *ib.* 22. 22. *et seq.*

Cùm autem esset Josue in agro urbis Jericho, levavit oculos, et vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, et ait: Noster es: an adversariorum? Qui respondit: Nequaquàm: sed sum princeps exercitûs Domini, et nunc venio. Cecidit Josue pronus in terram. Et adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad servum suum? *Josue* 5. 13.

Ascenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium, et ait: Eduxi vos de Ægypto, et introduxi in terram, pro quâ juravi patribus vestris, et pollicitus sum, ut non facerem irritum pactum meum vobiscum usquè in sempiternum. *Judic.* 2. 1.

Maledicite terræ Meroz, dixit Angelus Domini: maledicite habitatoribus ejus, quia non venerunt ad auxilium Domini, in adjutorium fortissimorum ejus. *Ibid.* 5. 23.

Venit autem Angelus Domini, et sedit sub quercu, quæ erat in Ephrâ, et pertinebat ad Joas patrem familiæ Ezri. Cùmque Gedeon filius ejus excuteret atque purgaret frumenta in torculari, ut fugeret Madian, apparuit ei Angelus Domini, et ait: Dominus tecum, virorum fortissime. *Ibid.* 6. 11. *Vide et v.* 20.

Cui apparuit Angelus Domini, et dixit ad eam: Sterilis es, et absque liberis: sed concipies et paries filium, etc. *Ibid.* 13. 3. *Vide et v.* 49.

Scio, quia bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus Dei. 1. *Reg.* 29. 9. *Vide etiam.* 2. *Reg.* 14. 17. *et* 20. *et ibidem* c. 19. 27. *Esther.* 15. 16. *Zach.* 12. 8. *Galat.* 4. 14.

Cùmque extendisset manum suam Angelus Domini super Jerusalem, ut disperderet eam, misertus est Dominus super afflictione, et ait Angelo percutienti populum: Sufficit: nunc contine manum tuam. Erat autem Angelus Domini juxtà aream Arenna Jebusæi: Dixitque David ad Dominum, cùm vidisset Angelum cædentem populum: Ego sum, qui peccavi, ego iniquè egi: isti, qui oves sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contrà me, et contrà domum patris mei. 2. *Reg.* 24. 16. 17.

Qui ait illi: Et ego Propheta sum similis tui: et Angelus locutus est mihi in sermone Domini, dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem et bibat aquam. 3. *Reg.* 13. 18.

Projecitque se (*Elias*), et obdormivit in umbrâ juniperi: et ecce Angelus Domini tetigit eum et dixit illi: Surge, et comede. Respexit, et ecce ad caput suum subcinericius panis et vas aquæ. Comedit ergò, et bibit, et rursùm obdormivit, etc. *Ibid.* 19. 5.

Angelus autem Domini locutus est ad Eliam Thesbiten, dicens: Surge, et ascende in occursum nuntiorum regis Samariæ, et dices ad eos: Numquid non est Deus in Israël, ut eatis ad consulendum Beelzebud Deum Accaron? 4. *Reg.* 1. 3.

Locutus est autem Angelus Domini ad Eliam, dicens: Descende cum eo, ne timeas. Surrexit igitur, et descendit cum eo ad regem. Et locutus est ei, etc. *Ibid.* v. 15.

Factum est igitur in nocte illâ, venit Angelus Domini, et percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia, etc. *Ibid.* 19. 35.

Misit quoque (*Dominus*) Angelum in Jerusalem, ut percuteret eam: Cùmque percuteretur, vidit Dominus, et misertus est super magnitudine mali, et imperavit Angelo, qui percutiebat: Sufficit, jam cesset manus tua. 1. *Paral.* 21. 15. *Vide et v.* 16.

Et misit Dominus Angelum, qui percussit omnem virum robustum et bellatorem, et principem exercitûs regis Assyriorum. 2. *Paral.* 32. 21.

Et missus est Angelus Domini, sanctus Raphaël, ut curaret eos ambos, etc. *Tob.* 3. 25.

Idem Angelus Raphaël fuit dux Tobiæ, qui et eripuit eum à devoratione piscis: uxorem ejus à dæmonio: Tobiæ seniori cæco visum restituit: et alia exhibuit grata et accepta. Ibid. c. 5. *Vide* c. 6. 7. *et* 8. *et reliqua. Item Judith.* 13. 10.

Credo enim, quòd Angelus Dei bonus comitetur ei, et benè disponat omnia, quæ circà eum geruntur, ità ut cum gaudio revertatur ad nos. *Tob.* 5. 27.

Angeli hortatu Tobias invadentem piscem apprehendit, et exenterat cor ejus, fel et jecur ad medicamenta reservans: et ad Raguelem divertunt, ut jussu Angeli petat in uxorem illius filiam Saram, cujus septem viros occiderat dæmonium, discens ab Angelo, quo fine suscipiendum ac servandum sit conjugium. Ibid. c. 6.

Raphaël Tobiæ rogatu ad Gabelum pergit, quem receptâ pecuniâ ad Tobiæ nuptias adducit; ille autem Tobiæ ac Saræ benedicit. Ibid. c. 9.

Tobias cum filio de mercede Raphaëlis consultans, auditis quæ sibi ac filio præstiterat beneficiis, medietatem offert omnium, quæ attulerant; at ille se Dei Angelum declarat, et post multa alia revelata mysteria in cælum sublevatur: quo facto, illi in terram proni ruentes, Deum benedicunt, etc. Ibid. c. 12.

Vivit autem Dominus, quoniam custodivit me Angelus ejus, et hinc euntem, et ibì commorantem, et indè hùc revertentem: et non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed sinè pollutione peccati revocavit me vobis, gaudentem in victoriâ suâ, in evasione meâ, et in liberatione vestrâ. *Judith.* 13. 20.

Si fuerit pro eo Angelus loquens — miserebitur ejus. *Job* 33. 23. 24.

Cùm sublatus fuerit, timebunt Angeli, et territi purgabuntur. *Ibid.* 41. 16.

Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, et eripiet eos. *Psal.* 33. 8.

Fiant tamquam pulvis antè faciem venti, et Angelus Domini coarctans eos. Fiat via illorum tenebræ et lubricum, et Angelus Domini persequens eos. *Psal.* 34. 5. 6.

Quoniàm Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. *Psal.* 90. 11. *Vide Matth.* 4. 6. *Luc.* 4. 10.

Adorate Deum, omnes Angeli ejus. *Psal.* 96. 8.

Benedicite Domino, omnes Angeli ejus: potentes virtute, facientes verbum illius; ad audiendam vocem sermonum ejus. *Psal.* 102. 20.

Qui facis Angelos tuos, spiritus: et ministros tuos, ignem urentem. *Psal.* 103. 4.

Domine, in conspectu Angelorum psallam tibi. *Psal.* 137. 2.

Laudate eum omnes Angeli ejus: laudate eum omnes virtutes ejus. *Psal.* 148. 2.

Semper jurgia quærit malus: Angelus autem crudelis mittetur contrà eum. *Prov.* 17. 11.

Neque dicas coràm Angelo: Non est providentia. *Eccle.* 5. 5.

Dejecit castra Assyriorum, et contrivit illos Angelus Domini. *Eccli.* 48. 24.

Et volavit ad me unus de Seraphim, et in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari. *Isa.* 6. 6.

Ite, Angeli veloces, ad gentem convulsam, et dilaceratam etc. *Ibid.* 18. 2.

A voce Angeli fugerunt populi, etc. *Ibid.* 33. 3.

Angeli pacis amarè flebunt. *Ibid.* *v.* 7.

Egressus est autem Angelus Domini, et percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia virorum. *Ibid.* 37. 36.

In omni tribulatione eorum non est tribulatus : et Angelus faciei ejus salvavit eos : etc. *Ibid.* 63. 9.

Angelus enim meus vobiscum est : ipse autem exquiram animas vestras. *Baruch* 6. 6.

Angelus autem Domini descendit cum Azariâ et sociis ejus in fornacem, et excussit flammam ignis de fornace, et fecit medium fornacis, quasi ventum roris flantem, et non tetigit eos omninò ignis, neque contristavit, neque quidquam molestiæ intulit. *Dan.* 3. 49. *Vide et v.* 58. *et* 59.

Deus meus misit Angelum suum, et conclusit ora leonum, et non nocuerunt mihi : quia coràm eo justitia inventa est in me; sed et coràm te, rex, delictum non feci. *Ibid.* 6. 22.

Et audivi vocem viri inter Ulaï : et clamavit, et ait : Gabriel, fac intelligere istam visionem : Et venit, et stetit juxtà, ubi ego stabam, etc. *Ibid.* 8. 16.

Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram in visione à principio, citò volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini, etc. *Ibid.* 9. 21.

Et levavi oculos meos, et vidi : et ecce vir unus vestitus lineis, et renes ejus accincti auro obrizo : et corpus ejus quasi chrysolithus, etc. *Ibid.* 10. 5. *Vide et v.* 10. *et* 16.

In tempore autem illo consurget Michael Princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui, et veniet tempus quale non fuit ab eo, ex quo gentes esse cœperunt usquè ad tempus illud. *Ibid.* 12. 1.

Ecce enim Angelus Dei, acceptâ sententiâ ab eo, scindet te medium. *Dan.* 13. 55.

Manet enim Angelus Domini gladium habens, ut secet te medium, et interficiat vos. *Ibid.* *v.* 59.

Dixitque Angelus ad Habacuc : Fer prandium, quod habes, in Babylonem Danieli, qui est in lacu leonum. *Ibid.* 14. 33. *Vide et v.* 35. *et* 38. *Sic etiam Angeli multa et magna mysteria Danieli revelaverunt. Vide cap.* 9. *et* 10. *et* 11.

Et in fortitudine suâ directus est cum Angelo, etc. *Oseæ* 12. 3.

circumfulsit illos, et timuerunt timore magno. Et dixit illis Angelus : Nolite timere : Ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo. *Ib.* 2. 9. 10. Et factum est, ut discesserunt ab eis Angeli in cælum : pastores loquebantur ad invicem : Transeamus usquè Bethleem, etc. *v.* 15. *Vide v.* 21.

Dico autem vobis : Omnis quicumque confessus fuerit me coràm hominibus, et Filius hominis confitebitur illum coràm Angelis Dei : qui autem negaverit me coràm hominibus, negabitur coràm Angelis Dei. *Ibid.* 12. 8.

Gaudium erit coram Angelis Dei, super uno peccatore pœnitentiam agente. *Ibid.* 15. 10.

Factum est autem, ut moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ : mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. *Ibid.* 16. 22.

Apparuit autem illi Angelus de cælo confortans eum. Et factus in agoniâ, prolixiùs orabat, *Ibid.* 22. 43.

Et dicit ei : Amen, amen dico vobis, videbitis cælum apertum, et Angelos Dei ascendentes et descendentes suprà Filium hominis. *Joan.* 1. 51.

Angelus autem Domini descendebat secundùm tempus in piscinam : et movebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat à quâcumque detinebatur infirmitate. *Ibid.* 5. 4.

Turba ergo, quæ stabat et audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alii dicebant : Angelus ei locutus est. *Ibid.* 12. 29.

Et vidit duos Angelos in albis sedentes, unum ad caput, et unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Jesu. *Joan.* 20. 12.

Cùmque intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri astiterunt juxtà illos in vestibus albis, qui et dixerunt : Viri Galilæi, quid statis, etc. *Actor.* 1. 10.

Angelus autem Domini per noctem aperiens januas carceris, et educens eos, dixit : Ite, et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ hujus. *Ibid.* 5. 19.

Et intuentes eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem ejus, tamquam faciem Angeli. *Ibid.* 6. 15.

Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis Sina Angelus in igne flammæ rubi. *Ibid.* 7. 30. *Vide et v.* 35. 38.

Qui accepistis legem in dispositione Angelorum. *Ibid.* 7. 53.

Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens : Surge, et vade contrà meridianum, ad viam, quæ descendit ab Jerusalem in Gazam : hæc est deserta. *Ibid.* 8. 26.

Is vidit in visu manifestè,

quasi horâ diei nonâ, Angelum Dei introeuntem ad se, et dicentem sibi : Corneli. *Ibid.* 10. 3.

Narravit autem nobis, quomodò vidisset Angelum in domo suâ, stantem, et dicentem sibi : Mitte in Joppen, et accersi Simonem, qui cognominatur Petrus, etc. *Ibid.* 11. 13.

Et eccè Angelus Domini astitit, et lumen refulsit in habitaculo : percussoque latere Petri, excitavit eum, dicens : Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus ejus, etc. *Ibid.* 12. 7.

Sadducæi enim dicunt, non esse resurrectionem, neque Angelum, neque spiritum. *Ibid.* 23. 8. *Vid. et v.* 9.

Astitit enim mihi hâc nocte Angelus Dei, cujus sum ego, et cui deservio. *Ibid.* 27. 23.

Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque Virtutes, neque instantia, etc. neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro. *Rom.* 8. 38.

Apostoli Angelos judicabunt. 1. *Cor.* 6. 3.

Mulier ideò debet potestatem habere suprà caput, propter Angelos. *Ibid.* 11. 10.

Ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis. 2. *Cor.* 11. 14.

Angelus Satanæ colaphizat Paulum. Ibid. 12, 7.

Sed licèt nos, aut Angelus de cælo *aliud* evangelizet vobis, præterquàm quod evangelizavimus vobis, anathema sit. *Galat.* 1. 8.

Quid igitur Lex? Propter transgressiones posita est, donèc veniret semen, cui promiserat, ordinata per Angelos in manu mediatoris. *Ibid.* 3. 19.

Nemo vos seducat, volens in humilitate et religione Angelorum, quæ non vidit ambulans, frustrà inflatus sensu carnis suæ. *Coloss.* 2. 18.

Et manifestè magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloriâ. 1. *Tim.* 3. 16.

Testor coram Deo et Christo Jesu, et electis Angelis, ut hæc custodias sinè præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando. *Ibid.* 5. 21.

De differentiâ inter Christum et Angelos. Hebr. 1. 4. *usquè ad* 14.

Sermo per Angelos dictus, factus est firmus. Ibid. 2. 2. *Vide etiam v.* 5. 7. 9. 16. *differentiam inter Christum, Angelos, et homines.*

Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem cælestem, et multorum millium Angelorum frequentiam. *Hebr.* 12. 22.

Et hospitalitatem nolite oblivisci : per hanc enim latue-

runt quidam, Angelis hospitio receptis. *Ibid.* 13. 2.

In Christum desiderant Angeli prospicere. 1. *Petr.* 1. 12.

Christo homini subjecti sunt Angeli. Ibid. 3. 22.

Deus Angelis peccantibus non pepercit. 2. *Petr.* 2. 4. *Vide et Judæ* 6.

Ubi Angeli fortitudine et virtute cùm sint majores, non portant adversùs se execrabile judicium. *Ibid.* 2. 11.

Cùm Michaël Archangelus cum diabolo disputans, altercaretur de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blasphemiæ, sed dixit: Imperet tibi Dominus. *Judæ* 9.

Significavit Deus, quæ oportet fieri citò, mittens per Angelum suum servo suo Joanni. *Apoc.* 1. 1. *NB. Totus liber hic est plenus revelationibus angelicis. Vide c.* 5. *v.* 2. *et* 11. *c.* 6. 7. *c.* 7. 1. *c.* 8. 2. 3. *c.* 9. 1. 11. 13. *c.* 10. 1. 5. 7. 8. 9. *c.* 11. 15. *c.* 12. 1. *c.* 14. 6. 8. 9. 10. 15.

Angeli septem Ecclesiarum. Ibid v. 20. *nempe Ephesi.* 2. 1. *Smyrnæ.* 2. 8. *Pergami.* 2. 12. *Thyatiræ.* 2. 18. *Sardis.* 3. 1. *Philadelphiæ.* 3. 7. *Laodiciæ* 3. 14.

Confitebor nomen ejus coràm Patre meo, et coràm Angelis ejus. *Ibid.* 3. 5. *Vide etiam c.* 15. 1. 6. 7. 8. *c.* 16. 1. 3. 5. 8. 10. 12. *c.* 17. 1. 7. *c.* 18. 1. 21. *c.* 19. 17. *c.* 20. 1. *c.* 21. 9. 12. 17. *c.* 22. 6. 8.

Angeli boni confortant deficientes.

Undè Angelus ancillæ Saræ in deserto fontem ostendit. Gen. 21. 19.

Sic Eliæ aquam et panem. 3. *Reg.* 19. 5.

Daniel prandium Habacuc in lacum leonum in Babylone è judæâ apportavit. Dan. 30.

Flagellant prævaricantes.

Deus per Angelos populum pestilentiâ percussit ob peccatum David, septuaginta millium virorum. 2. *Reg.* 24. 15.

Factum est igitur in nocte illâ, venit Angelus Domini, et percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. 4. *Reg* 19. 35.

Heliodorum templum spoliare volentem graviter ceciderunt. 2. *Mach.* 3. 25.

Confestìm autem percussit eum (*Herodem*) Angelus Domini, eo quòd non dedisset honorem Deo: et consumptus à vermibus expiravit. *Actor.* 12. 23.

Gratificant orantes.

Quandò orabas cum lacrymis, et sepeliebas mortuos, et derelinquebas prandium tuum, et mortuos abscondebas per diem in domo tuâ, et nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. *Tob.* 12. 12.

Si fuerit pro eo Angelus loquens unus de millibus, ut annuntiet hominis æquitatem :

miserebitur ejus, et dicet : Libera eum, ut non descendat in corruptionem : inveni in quo ei propitier. *Job* 33. 23. 24.

Et alius Angelus venit, et stetit antè altare, — et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum. *Apoc.* 8. 3. 4.

Honorant decedentes.

Factum est autem, ut moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. *Luc.* 16. 22.

Juvant certantes.

Utî Angelus sub nube se inter castra Ægyptiorum et Israël posuit. Josue 5. 13.

Tollensque se Angelus Dei *Exod.* 14. 19. *Sic Josue Angelum in agro evaginatum tenentem gladium vidit.* Cùm autem esset Josue in agro : *Josue* 5. 13. *Sic precibus Elisei puer ejus montem plenum equorum et curruum igneorum in circuitu vidit Elisei.* Cùmque orasset Eliseus. 4. *Reg.* 6. 17.

Deus meus, misit Angelum suum, et conclusit ora leonum, et non nocuerunt mihi : quia coram eo justitia inventa est in me. *Dan.* 6. 22. *Sic Machabæo apparuit præcedens eques in veste candidâ, armis aureis hastam vibrans.* 2. *Macch.* 11. 8. Ut autem Machabæus. v. 6. *Liberavit Apostolos è carcere. Actor.* 5. 22. *Sic Petrum. Act.* 12. 17.

Mali Angeli hominibus moliuntur fraudulenter.

Undè Evam naturâ et sexu infirmiorem callidè solam, et simplici aggressus est quæstione diabolus. Gen. 3.

Ut non circumveniamur à Satanâ : non enim ignoramus cogitationes ejus. 2. *Cor.* 2. 11.

Ipse Satanas transfigurat se in Angelum lucis. *Ibid.* 11. 14.

Omnes quantùmcùmque sanctos tentant.

Venit enim princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam. *Joan.* 14. 30.

Tunc Jesus ductus est in desertum à spiritu, ut tentaretur à diabolo. *Matth.* 4. 1.

Et consummatâ omni tentatione, diabolus recessit ab illo usquè ad tempus. *Luc.* 4. 13.

Et cœnâ factâ, cùm diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas Simonis Iscariotæ. *Joan.* 13. 2.

Sobrii estote et vigilate : quia adversarius vester diabolus, tamquàm leo rugiens, etc. 1. *Petr.* 5. 8.

Horribiliter aggrediuntur.

Sic Job nedùm in substantiâ, prole, et corpore, sed quàm maximè in animâ per blasphemiam lædere studuit. Job. 1.

Sed extende paululùm manum tuam, et tange cuncta, quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. *Ibid.* 1. 11.

Pellem pro pelle, et cuncta quæ habet homo, dabit pro animâ suâ. Alioquin mitte manum tuam, et tange os ejus et carnem; et tunc videbis, quòd in faciem benedicat tibi. *Ibid.* 2. 4. 5.

Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est, ut nullum timeret. Omne sublime videt : ipse est rex super omnes filios superbiæ. *Ibid.* 41. 24. 25.

Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt, et in furore suo confirmaverunt tormenta sua : in tempore consummationis effundent virtutem : et furorem ejus, qui fecit illos, placabunt. *Eccli.* 39. 33. 34.

Undè reddit hominem cæcum et mutum. Matth. 12. 22. *Luc.* 9. 39.

Angeli mali à Deo reprimuntur, ne quantùm volunt, possint.

Eccè universa, quæ habet, in manu tuâ sunt : tantùm in eum ne extendas manum tuam, *Job.* 1. 12.

Eccè in manu tuâ est : verùmtamen animam illius serva. *Ibid.* 2. 6.

Undè nec in porcos quidèm, nisi permissi, intrare potuerunt. Matth. 8. 31.

Simon, eccè Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. *Luc.* 22. 31.

Ab homine repelluntur per gratiæ assistentiam.

Deus autem pacis conteret Satanam sub pedibus vestris velociter. *Rom.* 16. 20.

Nolite locum dare diabolo. *Ephes.* 4. 27.

Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversùs insidias diaboli. *Ibid.* 6. 11.

Subditi estote Deo, resistite autem diabolo, et fugiet à vobis. *Jacob.* 4. 7.

Cui resistite fortes in fide. 1. *Petr.* 5. 9.

Scribo vobis, adolescentes, quoniam vicistis malignum. 1. *Joan.* 2. 14.

Per Deum expelluntur.

Vespere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes : et ejiciebat spiritus verbo. *Matth.* 8. 16.

Egressis autem illis, eccè obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem : Et ejecto dæmonio, locutus est mutus : et miratæ sunt turbæ. *Ibid.* 9. 32.

Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cœcus et mutus : et curavit eum, ità ut loqueretur, et videret. *Ibid.* 12. 22. *Item. c.* 17. 14. *Vide Marc.* 5. 2. *c.* 7. 32. *c.* 9. 16. *Luc.* 4. 33. *c.* 8. 27. *c.* 11. 17. 18.

Per homines.

Et convocatis duodecim discipulis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eji-

cerent eos. *Matth.* 10. 1. *Vide etiam Marc.* 3. 15. *Luc.* 9. 1.

Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio dicentes : Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo. *Luc.* 10. 17.

Si autem ego in Beelzebud ejicio dæmonia : filii vestri in quo ejiciunt? *Ibid.* 11. 19.

Tentaverunt autem quidam et de circumeuntibus Judæis exorcistis, invocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen Domini Jesu. *Actor.* 19. 13.

Angelorum ruina.

Ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles : et in Angelis suis reperit pravitatem. *Job.* 4. 18.

Ecce inter sanctos ejus nemo immutabilis, et cæli non sunt mundi in conspectu ejus. *Ibid.* 15. 15.

Ejeci te de monte Dei, et perdidi te, ô Cherub — Et elevatum est cor tuum in decore tuo. *Ezech.* 28. 16. 17.

Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit : quia non est veritas in eo : cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur ; quia mendax est, et pater ejus. *Joan.* 8. 44.

Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciendos, in judicium reservari. 2. *Petr.* 2. 4.

Angelos verò, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei, vinculis æternis sub caligine reservavit. *Judæ* 6.

Angelorum nomine appellantur Doctores et Prædicatores.

Ecce videntes clamabunt foris, Angeli pacis amarè flebunt. *Isa.* 33. 7.

Labia enim sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus : quia Angelus Domini exercituum est. *Malach.* 2. 7.

Ecce ego mitto Angelum meum, et præparabit viam antè faciem meam. Et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quæritis, et Angelus testamenti, quem vos vultis. *Ibid.* 3. 1.

Hic est enim, de quo scriptum est : Ecce ego mitto Angelum meum antè faciem tuam, qui præparabit viam tuam antè te. *Matth.* 11. 10.

Sicut scriptum est in Isaia Propheta (*Malach.* 3.) : Ecce mitto Angelum meum antè faciem tuam, qui præparabit, etc. *Marc.* 1. 2. *Idem Luc.* 7. 17. *habetur.*

Puto enim quòd Deus nos Apostolos novissimos ostendit, tamquàm morti destinatos : quia spectaculum facti sumus mundo, et Angelis, et hominibus. 1. *Cor.* 4. 9.

Angelo Ephesi Ecclesiæ

Scribe : Hæc dicit, qui tenet septem stellas in dexterâ suâ, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. *Ap.* 2. 1. *Vide et v.* 8. *Item v.* 12. *et v.* 18.

Et Angelo Ecclesiæ Sardis scribe : Hæç dicit, qui habet septem spiritus Dei, et septem stellas : Scio opera tua, quia nomen habes, quòd vivas, et mortuus es, etc. *Ibid.* 3. 1. *Item v.* 7. *et* 14.

ANIMA.

Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur. *Ezech.* 18. 4.

Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. *Matth.* 10. 28.

Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum, et detrimentum animæ suæ faciat? aut quid dabit homo commutationis pro anima sua? *Marc.* 8. 36.

Animæ quorumdam piorum statim post mortem sunt cum Christo : contra eos, qui dicunt, illas usquè in diem judicii quiescere.

Audemus autem, et bonam voluntatem habemus, magis peregrinari à corpore, et præsentes esse ad Dominum. 2. *Cor.* 5. 8. *Vide et Philip.* 1. 24.

Et audivi vocem de cœlo dicentem mihi : Scribe : Beati mortui, qui in Domino moriuntur : Amodò jam, dicit Spiritus, ut requiescant à laboribus suis : opera enim illorum sequuntur illos. *Apoc.* 14. 13.

ANIMÆ IMMORTALITAS.

Congregatusque est (*Abraham*) ad populum suum. *Ex quo patet, quòd in alio seculo habeat populum, per consequens quòd immortalis. Genes.* 25. 8. *Vide etiam simile dictum de Isaac Gen.* 35. 29. *et de Jacob Gen.* 49. 29.

Descendam ad filium meum lugens in infernum. *Undè credebat, eum ibi esse secundùm spiritum. Genes.* 37. 35.

Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob. *Atqui non mortuorum, sed viventium Deus. Exod.* 3. 6. *Confer. Matth.* 22. 32. *Marc.* 12. 26. *Luc.* 20. 37.

Descenderuntque vivi in infernum. *Num.* 16. 33. *Vide et v.* 30.

Si Saül credidisset, Samuelem penitùs, quantùm ad animam, fuisse extinctum, non petivisset ipsum suscitari 1. *Reg.* 28. 11.

Ego vadam magis ad eum, *scilicet in æternitate :* ille verò non revertetur ad me. 2. *Reg.* 12. 23.

Domine, Deus meus, revertatur, obsecro, anima pueri hujus in viscera ejus. 3. *Reg.* 17. 21.

Et nunc, Domine, secundùm voluntatem tuam fac mecum : et præcipe in pace recipi spiritum meum. *Tob.* 3. 6.

Et revertatur pulvis in terram suam, undè erat, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. *Eccles.* 12. 7.

Ex verbis illis, quæ dicunt damnati in inferno, ostendunt vivere tàm bonos, quàm malos in alio sæculo. Sapient. 5.

Si in præsenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum omnipotentis nec vivus, nec defunctus effugiam. 2. *Mach.* 6. 26. *Vidè et* 2. *Mach.* 7. *ubi ex verbis matris generosæ et ejusdem filiorum patet, quòd quantùm ad animam non credebant se perire.*

Razias complexus intestina sua, projecit super turbas, invocans Dominatorem vitæ ac spiritûs, ut hæc illi iterùm redderet, et sic obiit. 2. *Mach.* 14. 46.

Nolite timere illos, qui occidunt corpus animam verò non possunt occidere, etc. *Matth.* 10. 28.

Domine Jesu, accipe spiritum meum : *Actor.* 7. 58.

Scimus enim, quoniàm si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cœlis. 2. *Cor.* 5, 1.

Desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo. *Philip.* 1.

ANTICHRISTUS, ET EJUS REGNUM.

Habitantibus post reductam captivitatem securè filiis Israël in oppidis suis, adducet Dominus in novissimis diebus contra eos Gog cum exercitu grandi : sed et hunc cum suo exercitu multis cladibus posteà consumet. Ezech. 38. *Gladius uniuscujusque in fratrem suum dirigetur. v.* 21. *Vide et c.* 39.

Post hæc aspiciebam in visione noctis, et ecce bestia quarta terribilis, atque mirabilis, et fortis nimis : dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, et reliqua pedibus suis conculcans : dissimilis autem erat cæteris bestiis, quas videram antè eam, et habebat cornua decem, etc. *Dan.* 7. 7. Post hoc volui diligenter discere de bestiâ quartâ, quæ erat dissimilis valdè ab omnibus, et terribilis nimis : dentes et ungues ejus ferrei : comedebat, et comminuebat, et reliqua pedibus suis conculcabat. *v.* 19. Porrò cornua decem ipsius regni, decem reges erunt : et alius consurget post eos, et ipse potentior erit prioribus, et tres reges humiliabit, *v.* 24.

De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum, et factum est grande contra Meridiem, et contra Orientem, et contra fortitudinem. *Ibid.* 8. 9. Et post regnum eorum cùm creverint iniquitates, consurget rex impudens facie, et intelligens propositiones : et roborabitur fortitudo ejus : sed non

in viribus suis : et suprà quàm credi potest, universa vastabit : et prosperabitur et faciet. Et interficiet robustos, et populum sanctorum secundùm voluntatem suam, et dirigetur dolus in manu ejus ; et cor suum magnificabit, et in copia rerum omnium occidet plurimos, et contra principem principum consurget, et sine manu conteretur. *Ibid.* *v.* 23. 24. 25.

Confimabit autem pactum multis hebdomadâ unâ : et in dimidio hebdomadis deficiet hostia et sacrificium : et erit in templo abominatio desolationis : et usquè ad consummationem et finem perseverabit desolatio. *Ibid.* 9. 27. *Vide et Zach.* 11. 15.

In tempore autem illo consurget Michaël princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui : et veniet tempus, quale non fuit ab eo, ex quo gentes esse cœperunt, usquè ad tempus illud. *Ibid.* 12. 1.

Surgent enim pseudo-Christi, et pseudo-Prophetæ, et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. *Matth.* 24. 24.

Multi enim venient in nomine meo, dicentes, quia ego sum : et multos seducent. *Marc.* 13. 6.

Ego veni in nomine Patris mei, et non accipitis me : si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. *Joan.* 5. 43.

Ego scio, quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi : Et ex vobis ipsis exurgent loquentes perversa, ut abducant discipulos post se. *Ac.* 20. 29.

Ne quis vos seducat ullo modo : quoniam nisi venerit discessio primùm, et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui adversatur, et extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur : ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se, tamquàm sit Deus. 2. *Thess.* 2. 3. *Vide Ephes.* 5. 6.

Spiritus autem manifestè dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dæmoniorum in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem. 1. *Tim.* 4. 1.

Erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, et voluptatum amatores, magis quàm Dei : habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. 2. *Tim.* 3. 2.

Pseudoprophetæ multos seducent; verùm acriter punientur, sicut de malis actum est tempore diluvii, etc. 2. *Petr.* 2. *Vide et Ibid.* 3. 3.

Filioli, novissima hora est: et sicut audistis, quia Antichristus venit, et nunc Antichristi multi facti sunt: undè scimus, quia hora novissima est. 1. *Joan.* 2. 18. Quis est mendax, nisi is qui negat, quoniam Jesus est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem et Filium. *v.* 22.

Et omnis spiritus, qui solvit Jesum, ex Deo non est: et hic est Antichristus, de quo audistis, quoniam venit, et nunc jam in mundo est. *Ibid.* 4. 3.

Quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur, Jesum Christum venisse in carnem: hic est seductor et Antichristus. 2. *Joan.* 7.

Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc judicium) impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, et solum Dominatorem, et Dominum nostrum Jesum Christum negantes. *Judæ* 4. *et* 10.

Et cùm finierint testimonium suum, bestia, quæ ascendit de abysso, faciet adversùm eos bellum, et vincet illos, et occidet eos. *Apoc.* 11. 7. *Vide et Ibid. c.* 13.

Et tertius Angelus secutus est illos, dicens voce magnâ: Si quis adoraverit bestiam, et imaginem ejus, et acceperit characterem in fronte suâ aut in manu suâ, et hic bibet de vino iræ Dei, quod mistum est mero in calice iræ ipsius, et cruciabitur igne et sulfure in conspectu Angelorum sanctorum et antè conspectum Agni. *Ibid.* 14. 9. *Vide c.* 17. *et c.* 19. 20. *et c.* 20. 2. 10.

ANTIQUÆ VIÆ INQUIRENDÆ ET OBSERVANDÆ, ET A NOVIS DECLINANDUM.

Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, et in Prophetis vacabit. *Prov.* 22. 28.

Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui. *Eccli.* 39. 1. *Vide et ibid.* 8. 11.

Hæc dicit Dominus: State super vias, et videte, et interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, et ambulate in eâ: et invenietis refrigerium animabus vestris. *Jerem.* 6. 16.

Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, et offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, et declinate ab illis. *Rom.* 16. 17.

Miror, quòd sic tam citò transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium: quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, et volunt convertere Evangelium Christi.

Sed licèt nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquàm quòd evangelizavimus vobis, anathema sit. *Gal.* 1. 6.

O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes, circà fidem exciderunt. 1. *Tim.* 6. 20.

Erit enim tempus, cùm sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus; et à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. 2. *Tim.* 4. 3.

Vos igitur, fratres, præscientes, custodite; ne insipientium errore traducti, excidatis à propriâ firmitate. 2. *Petr.* 3. 17.

Vos, quod audistis ab initio, in vobis permaneat : si in vobis permanserit quod audistis ab initio, et vos in Filio et Patre manebitis. 1. *Joan.* 2. 24.

Omnis qui recedit, et non permanet in doctrinâ Christi, Deum non habet : qui permanet in doctrinâ, hic et Patrem et Filium habet. 2. *Joan.* 9.

Vos autem, carissimi, memores estote verborum, quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri Jesu Christi, qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient illusores secundùm desideria sua ambulantes in impietatibus. *Judæ* 17.

De traditionibus.

Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, — morietur homo ille. *Deut.* 17. 12.

Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus. *Matth.* 18. 17.

Super cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisæi. Omnia ergò quæcumque dixerint vobis, servate, et facite : secundùm opera verò eorum nolite facere. *Ibid.* 22. 2.

Qui vos audit, me audit : qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me. *Luc.* 10. 16.

Cùm Paulus et Timotheus pertransirent civitatem Syriæ, et Ciliciæ, confortabant Ecclesias, et præcipiebant eis custodire præcepta Apostolorum, et decreta seniorum. Act. 16. 4.

Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus constituit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. *Ibid.* 20. 28.

Laudo autem vos, fratres, quòd per omnia mei memores estis : et sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis. 1. *Cor.* 11. 2.

Scitis enim, quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jesum. 1. *Thess.* 4. 2. Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit Spiritum Sanctum suum in nobis, *v.* 8.

State, et tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. 2. *Thess.* 2. 14.

Quæ et didicistis, accepistis, et audistis, et vidistis in me, hæc agite : et Deus pacis erit vobiscum. *Philip.* 4. 9.

Obedite præpositis vestris, et subjacete eis : ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes : hoc enim non expedit vobis. *Hebr.* 13. 27.

Plura habens vobis scribere. nolui per chartam et atramentum : spero enim, me futurum apud vos, et os ad os loqui, ut gaudium vestrum plenum sit. 2. *Joan* 12.

Multa habui tibi scribere : sed nolui per atramentum et calamum scribere tibi. 3. *Joan.*

APOSTATÆ.

Salva animam tuam : noli respiscere post tergum : nec stes in omni circà regione, sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. *Gen.* 19. 17. Respiciensque uxor ejus post se, versa est in statuam salis. *v.* 26.

Ne descendas in Ægyptum, sed quiesce in terrâ, quam dixero tibi. *Ibid.* 26. 2.

Non egrediar, sed hic moriar, *dixit Joab* 3. *Regi.* 2. 30.

Quarè dereliquimus domum Dei ? 2. *Esdr.* 13. 11.

Homo apostata vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, et omni tempore jurgia seminat. *Prov.* 6. 12.

Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir qui derelinquit locum suum. *Ibid.* 27. 8.

Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris. *Ec.* 10. 4.

Ne manseris in operibus peccatorum : confide autem in Deo, et mane in loco tuo : facile est enim in oculis Dei subitò honestare pauperem. *Eccli.* 11. 22.

Sic conflabitur indignatio mea super vos, cùm ingressi fueritis Ægyptum. *Jerem.* 42. 18. Nolite intrare Ægyptum. *v.* 19.

Reversi sunt, ut essent absque jugo : facti sunt quasi arcus dolosus. *Oseæ.* 7. 16.

Visitabo — super omnes, qui induti sunt veste peregrinâ. *Soph.* 1. 8.

Et in quamcumque domum intraveritis, ibi manete, et indè ne exeatis. *Luc.* 9. 4. Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retrò, aptus est regno Dei. *v.* 62.

Nolite transire de domo in domum. *Ibid.* 10. 7.

Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho (*de claustro ad sæculum*), et incidit in latrones. *Luc.* 10. 30.

Miror, quòd sic tam citò transferimini ab eo, qui vos

vocavit in gratiam Christi. *Galat.* 1. 6.

Memor esto itaque, undè excideris : et age pœnitentiam, et prima opera fac : sin autem, venio tibi. *Apoc.* 2. 5.

APOSTOLI, HABUERUNT LIBROS.

Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, et libros, maximè autem membranas. 2. *Tim.* 4.

Hortantur ad studium legendi.

Dum venio, attende lectioni, exhortationi, et doctrinæ. Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii. 1. *Tim.* 4. 13.

Apostoli et Prophetæ habuerunt Spiritum Dei.

Perge igitur, et ego ero in ore tuo : doceboque te quid loquaris. At ille : Obsecro, inquit, Domine, mitte quem missurus es. *Exod.* 4. 12. *Vide et Matth.* 10. 20.

Spiritus Domini locutus est per me, et sermo ejus per linguam meam. 2. *Reg.* 23. 2.

Adhuc me loquente in oratione, eccè vir Gabriel, quem videram in visione à principio, citò volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini : et docuit me, et locutus est mihi, dixitque : Daniel, nunc egressus sum, ut docerem te, et intelligeres, etc. *Dan.* 9. 21.

Nunquid non sunt verba, quœ locutus est Dominus in manu Prophetarum priorum, cùm adhuc Jerusalem habitaretur ? *Zach.* 7. 7. Et factum est verbum Domini ad Zacariam dicens : Hæc ait Dominus exercituum, dicens : Judicium verum judicate, et misericordiam, et miserationes facite, unusquisque cum fratre suo. *v.* 8.

Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. *Matth.* 10. 20.

Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini : sed quod datum vobis fuerit in illâ horâ, id loquimini : non enim vos estis loquentes, sed Spiritus Sanctus *Marc.* 13. 11. *Vide et Luc.* 12. 12. *c.* 21 15.

Et ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum : Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, etc. *Joan.* 14. 16.

Et repleti sunt omnes (*Apostoli*) Spiritu Sancto, et cœperunt loqui variis linguis, proùt Spiritus Sanctus dabat eloqui illis. *Actor.* 2. 4.

Et cùm orassent, motus est locus, in quo erant congregati ; et repleti sunt omnes Spiritu Sancto, et loquebantur verbum Dei cum fiducia. *Ibid.* 4. 31.

Et abiit Ananias, et introivit in domum: et imponens ei manus, dixit : Saül frater, Do-

minus misit me Jesus, qui apparuit tibi in viâ, quà veniebas, ut videas, et implearis Spiritu Sancto *Ibid.* 9. 17. *Vide et* 2. *Cor.* 13. 3.

Et cùm imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant. *Ibid.* 19. 6.

Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis etc. 1. *Cor.* 2. 12.

Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum Sanctum in nobis, etc. 1. *Thess.* 4. 8.

Non enim voluntate humanâ allata est aliquandò prophetia: sed Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines. 2. *Petr.* 1. 21. *Vide et* 2. *Corinth.* 3. 16. *et* 1. *Petr.* 1. 11.

Apostolis contulit Chistus potestatem Ordinis.

Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, et ait: Accipite et comedite: hoc est corpus meum: et accipiens calicem gratias egit, et dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. *Matth.* 26. 26.

Et accepto pane, gratias egit, et dedit eis, dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem. *Luc.* 22. 19. *Item Marc.* 14. 22.

Dominus Jesus, in quâ nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens, fregit et dixit: Accipite et manducate: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. 1. *Cor.* 11. 23.

Apostolis contulit potestatem jurisdictionis in foro interiori.

Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt. *Joan* 20. 23. *Vide et Matth.* 18. 18.

Apostolis contulit potestatem jurisdictionis in foro exteriori. Vide *Excommunicatio.*

Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo: quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo. *Matth.* 18. 18. *et Joan.* 20. 23. *Idem habetur.*

Apostoli eliguntur ex discipulis. Luc. 6. 13. *Mittuntur ad annuntiandum regnum Dei in Judæam. Matth.* 10. 5. *Mittuntur in universum mundum. Matth.* 28. 19. *Marc.* 16. 15. *Actor.* 1. 8. *c.* 13. 46.

APPARITIONES DEI, ANGELORUM ET HOMINUM.

Apparuit Deus Adam antè peccatum : Adamo, Evæ et serpenti post peccatum. Gen. c. 2. *et* 3.

Apparuit Deus Cain, et monuit ipsum antè fratricidium : post hoc verò durè arguit eum. Ibid. c. 4.

Apparuit Deus Noë, et præcepit ipsi structuram Arcæ, et alia cum ipso locutus. Ibid. c. 6. *et* 9. *Vide per totum Caput.*

Apparuit Deus Abraham, et dixit ad eum : Egredere de terrâ tuâ etc. *Ibid. c.* 12.

Apparuit iterùm Deus Abraham. Ibid. v 7.

Factus est sermo Domini ad Abraham : *qui dedit ei præceptum circumcisionis. Ibid. c.* 15 *et* 17.

Apparuit autem ei (*Abraham*) Dominus in convalle Mambre, — cùmque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes antè eum. *Ibid. c.* 18. *v.* 1. *et* 2.

Apparuerunt Loth duo Angeli, sedentes in foribus civitatis. Ibid. 19. 1.

Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte. *Ibid.* 20. 3.

Apparuit Angelus in deserto Agar et filio ejus, Ibid. 21. 17.

Tentavit Deus Abraham, et dixit ad eum. — Tolle filium etc. *Ibid c.* 22. *v.* 1 *et* 2.

Apparuit Angelus de cælo etc. Ibid. v. 15.

Apparuit Dominus Isaac, et ait : Ne descendas in Ægyptum. *Ibid.* 26. 2.

Apparuit Deus multotiès Jacob. Ibid. c. 28. *Vide et Gen.* 31. 31.

Vidit Laban Deum in somnis sibi loquentem. Ibid. 31.

Mansit solus : et ecce vir luctabatur cum eo usquè manè : qui cùm videret, quòd eum superare non posset, tetigit nervum femoris ejus, et statim emarcuit. *Ibid.* 32. 24.

Apparuit que ei (*Moysi*) Dominus in flamma ignis de medio rubi : et videbat quòd rubus arderet, et non combureretur *Exod.* 3. 2.

Apparitio Angeli ad Baalam. Num. 22. 21.

Cùm autem esset Josue in agro urbis Jericho, levavit oculos, et vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, et ait : Noster es, an adversariorum? etc. *Josue* 5. 13.

Ascenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium. Judic. 2. 1.

Venit Angelus Domini, et apparuit Gedeoni. ibid. c. 6.

Apparuit Angelus Domini uxori Manue. ibid. c. 13. *Vide et v.* 20.

Addidit Dominus, ut appareret in Silo, quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo. 1. *Reg.* 3. 20.

Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte. 3. *Reg.* 3. 5. *Vide et* 3. *Reg.* 9. 1. 2. *Item* 2. *Reg.* 11. 9.

Angelus Domini apparuit Elia fugienti. Ibid. 19. 5. *Eidem etiam apparuit Deus. v.* 11.

Et aperuit Dominus oculos pueri, et vidit: et ecce mons plenus equorum, et curruum igneorum. 4. *Reg.* 6. 17.

Multa leguntur de apparitione Angeli Raphaelis. In Lib, Tob.

Apparuit enim illis quidam eques, terribilem habens sessorem. 2: Mach. 3. 25.

Cùm vehemens pugna esset inter Timotheum et Judam Machabæum, apparuerunt adversariis de cœlo viri quinque etc. *Ibidi* 10. 29.

Ter legitur apparuisse Angelum Domini Joseph: semel cùm esset Maria adhùc gravida: deinde Cùm esset Salvator natus: et tertiò in Ægypto: Matth. c: 1. *et* 2. *vide et Marc.* 1. 10. *Joan.* 1. 32.

Apparuit Spiritus Sanctus in specie columbæ super Christum baptisatum. Ibid, 3. 16. *Luc.* 3. 22.

Et eccè apparuerunt eis Moyses et Elias, etc. *rbid.* 17. 3.

Et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Et exeuntes de monumentis venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis. *Ib.* 52. 52.

Et eccè Terræ motus factus est magnus: Angelus enim Domini descendit de cœlo: et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum. *Ibid.* 28. 2. Et eccè Jesus occurrit illis: dicens: Avete. Illæ autem accesserunt, et tenuerunt pedes ejus, et adoraverunt eum. *v.* 9.

Et vestimenta ejus facta sunt splendentia et candida nimis, velut nix; qualia fullo non potest super terram candida facere, etc. *Marc.* 9. 2.

Et introeuntes in monumentum, viderunt juvenem sedentem in dextris, coopertum stolâ candidâ et obstupuerunt. *Marc.* 16. 5. Surgens autem manè primâ sabbati, apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de quâ ejecerat septem dæmonia, etc. *v.* 9. *Item v* 12. et 14.

Surgens Christus manè, apparuit primò Mariæ Magdalenæ. *Ibid.* 16. 9.

Et eccè duo viri loquebantur cum illo; erant autem Moyses et Elias, visi in majestate. *Luc.* 9. 30. 31.

'Et factum est, dùm mente consternatæ essent de isto, ecce duo viri steterunt secùs illas in veste fulgenti. *Ibid.* 24. 4. *Item v.* 15 *et* 16.

Christus apparet discipulis suis Emmaüs euntibus: et tandem discipulis suis omnibus, et exprobravit eis incredulitatem eorum. Ibid. 24. *v.* 13. 36.

Et vidit duos Angelos in al

domo Domini, in atriis domûs Dei nostri florebunt. *v.* 14.

Et erit quasi lignum, quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas: et non timebit, cùm venerit æstus. Et erit folium ejus viride, et in tempore siccitatis non erit solicitum, nec aliquandò desinet facere fructum. *Jerem.* 17. 8.

Et super torrentem orietur in ripis ejus ex utraque parte omne lignum pomiferum: non defluet folium ex eo, et non deficiet fructus ejus. *Ezech.* 47. 12.

Omnis arbor bona bonos fructus facit: mala autem arbor malos fructus facit. *Matth.* 7. 17.

Arbor mala reprobatur.

Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, ne fortè elidatur virtus tua per stultitiam, et folia tua comedat, et fructus tuos perdat, et relinquaris velut lignum aridum in eremo. *Eccli.* 6. 2. 3.

Et scient omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliavi lignum sublime, et exaltavi lignum humile, et siccavi lignum viride, et frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum, et feci. *Ezech.* 17. 24.

Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergò arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. *Matth.* 3. 10.

Mala arbor, malos fructus facit. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur. *Ib.* 7. 17. 19.

Arborem fici habebat quidam plantatam in vineâ suâ, et venit quærens fructum in illâ, et non invenit. Dixit autem ad cultorem vineæ: Eccè anni tres sunt, ex quo venio quærens fructum in ficulneâ hâc, et non invenio. Succide ergo illam, utquid etiam terram occupat? At ille respondens, dicit illi: Domine, dimitte illam et hoc anno, usquè dùm fodiam circà illam, et mittam stercora: et siquidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam. *Luc.* 13. 6. 7. 8. 9.

ARCA NOE.

Fac tibi arcam de lignis lævigatis: mansiunculas in arca facies, et bitumine linies intrinsecùs et extrinsecùs. *Gen.* 6. 14.

Ingresso Noe cum suis in arcam, statim aqua omnium montium cacumina 15 cubitis superavit, reliquaque animantia submersit. Ibid. c. 7.

Imminutis paulatìm aquis diluvii, post corvi ac columbæ emissionem, Noe cum universis, qui in arcâ continebantur, egreditur, et altari exstructo, offert holocausta. Ibid. c. 8.

Propter quem, cùm aqua deleret terram, sanavit iterùm sapientia, per contemptibile lignum justum gubernans. *Sap.* 10. 4.

Sed et ab initio cùm perirent superbi gigantes, spes orbis terrarum ad ratem confugiens, remisit sæculo semen nativitatis, quæ manu tuâ erat gubernata. *Sap.* 14. 6. *Vide et Gen.* 6. 4. c. 7. 7.

Sicut enim erant in diebus antè diluvium comedentes et bibentes, nubentes et nuptui tradentes, usquè ad eum diem, quo intravit Noe in arcam, et non cognoverunt, donec venit diluvium, et tulit omnes : ità erit et adventus Filii hominis. *Matth.* 24. 38. *Vide et Gen.* 7. 7.

Edebant et bibebant, uxores ducebant, dabantur ad nuptias usquè in diem, quo intravit Noe in arcam, et venit diluvium, et perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus Loth: edebant et bibebant: emebant et vendebant : plantabant et ædificabant. Quâ die autem exiit Loth à Sodomis, pluit ignem et sulphur de cælo, et omnes perdidit : secundùm hæc erit, quâ die Filius hominis revelabitur. *Luc.* 17. 27. *et seq.*

Fide Noe, responso accepto de his, quæ adhùc non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem domûs suæ, per quam damnavit mundum : et justitiæ, quæ per fidem est, hæres est institutus. *Hebr.* 11. 7.

Qui increduli fuerant aliquandò, quandò exspectabant Dei patientiam in diebus Noe cùm fabricaretur arca : in quâ pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam. 1. *Petr.* 3. 20.

Arca fœderis Domino paratur.

Arcam de lignis Setim compingite, cujus longitudo habeat duos et semis cubitos : latitudo, cubitum et dimidium : altitudo, cubitum similiter ac semissem. Et deaurabis eam auro mundissimo intùs et forìs, faciesque suprà coronam auream per circuitum, etc. *Exod.* 25. 10. 11. In quâ pones testimonium quod dabo tibi. *v.* 21.

Assumitur in castra contra Philistæos.

Cùmque venisset arca fœderis Domini in castra, vociferatus est omnis Israël clamore grandi, et personuit terra. 1. *Reg.* 4. 5. (*Capitur arca*). Et arca Dei capta est : duo quoque filii Heli mortui sunt, Ophni et Phinees. *v.* 11.

Arca quid in se continebat.

Et scribam in tabulis verba, quæ fuerunt in his, quas antè confregisti, ponesque eas in arcâ. *Deut.* 10. 2.

Tollite librum istum, et ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei vestri, ut sit ibi contra te in testimonium. *Ibid.* 31. 26.

In arcâ autem non erat aliud nisi duæ tabulæ lapideæ, quas posuerat in eâ Moyses in Horeb, quandò pepigit Dominus fœdus

cum filiis Israël, cùm egrederentur de terrâ Ægypti. 3. *Reg.* 8. 9. *Vide* 2. *Paral.* 5. 10. *ubi idem verbatìm habetur.*

Aureum habens thuribulum et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in quâ urna aurea habens manna, et virga Aaron, quæ fronduerat, et tabulæ testamenti, etc. *Hebr.* 9. 4.

ARIOLI. *Vide* ET INCANTATIONES.

ARMA SPIRITUALIA CONGRUA.

Justitiâ indutus sum, et vestivi me sicut vestimento et diademate, judicio meo. *Job.* 29. 14.

Accipiet armaturam zelus illius, et armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace justitiam, et accipiet pro galeâ judicium certum. Sumet scutum inexpugnabile, æquitatem. *Sap.* 5. 18.

Indutus est justitiâ ut loricâ, ut galeâ salutis in capite ejus. Indutus est vestimentis ultionis, et opertus est quasi pallio zeli. *Isa.* 59. 17.

Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis Deo: sed exhibete vos Deo, tamquàm ex mortuis viventes: et membra vestra arma justitiæ Deo. *Rom.* 6. 13.

Abjiciamus ergò opera tenebrarum, et induamur arma lucis: sicut in die honestè ambulemus. *Ibid.* 13. 12.

State ergò succincti lumbos vestros in veritate, et induti loricam justitiæ, et calceati pedes in præparatione Evangelii pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere: et galeam salutis assumite, et gladium spiritûs, quod est verbum Dei. *Eph.* 6. 14.

Nos autem, qui diei sumus, sobrii simus, induti loricam fidei, et charitatis, et galeam spem salutis: quoniàm non posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum nostrum Jesum Christum. 1. *Thes.* 5. 8.

Arma spiritualia sunt utilia.

Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes. Et omnem altitudinem extollentem se adversùs scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. 2. *Cor.* 10. 4. 5.

De cætero, fratres, confortamini in Domino, et in potentiâ virtutis ejus. Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversùs insidias diaboli: quoniam non est nobis colluctatio adversùs carnem et sanguinem, sed adversùs principes et potestates, adversùs rectores mundi tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. *Ephes.* 6. 10. 11. 12. Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare. v. 13.

Nam et qui certat in agone, non coronatur, nisi qui legitimè certaverit. 2. *Tim.* 2. 5.

Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illâ die, justus judex : non solùm autem mihi, sed et his qui diligunt adventum ejus. *Ibid.* 4. 7.

ARROGANTIA. *Vide* ET GLORIA VANA.

Et ait Josue ad Achan : Fili mi, da gloriam Domino Deo Israël. *Jos.* 7. 19.

Regemque sæculorum exaltate in cordibus vestris. *Tob.* 13. 6.

Omnem arrogantem humilia. *Job.* 40. 6.

Afferte Deo gloriam et honorem. *Psal.* 28. 2. Date gloriam laudi ejus. *Psal.* 65. 2.

Arrogantiam et suberbiam — detestor. *Prov.* 8. 13.

Abominatio Domini est omnis arrogans. *Ibid.* 16. 5.

Noli extollere te in faciendo opere tuo. *Eccli.* 10. 29.

Quia dies Domini exercituum super omnem superbum et excelsum, et super omnem arrogantem, et humiliabitur. *Isa.* 2. 12.

Arrogantiam fortium humiliabo. *Ibid.* 13. 11.

Omnis caro fœnum, et omnis gloria ejus quasi flos agri. etc. *Ibid.* 40. 6.

Gloriam meam alteri non dabo. *Ibid.* 42. 8.

Non glorietur sapiens in sapientiâ suâ. *Jerem.* 9. 23. *Vide et* 1. *Cor.* 1. 31. 2. *Cor.* 10. 17.

Arrogantia tua decepit te, et superbia cordis tui. *Ib.* 49. 16.

Et respondebit arrogantia Israël in faciem ejus. *Oseæ.* 5. 5.

Visitabo super omnem, qui arroganter ingreditur super limen, in die illâ. *Soph.* 1. 9.

Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite : Servi inutiles sumus : quod debuimus facere, fecimus. *Luc.* 17. 10.

Non potest homo accipere quidquam, nisi ei fuerit datum de cælo. *Joan.* 3. 27.

Quomodò vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis : et gloriam, quæ à solo Deo est, non quæritis. *Ibid.* 5. 44.

Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei. *Ibid.* 12. 43.

Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris? etc. 1. *Cor.* 4. 7.

Non est bona gloriatio vestra. *Ibid.* 5. 6.

Nam si evangelizavero, non est mihi gloria. *Ibid.* 9. 16.

Qui gloriatur, in Domino glorietur : non enim qui seipsum commendat, ille probatus est. 2. *Cor.* 10. 17. *Item.* 1. *Cor.* 1. 31.

Si gloriari oportet, non expedit quidem. *Ibid.* 12. 1.

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. *Gal.* 5. 26.

Hoc non ex vobis; Dei enim donum est : non ex operibus, ut ne quis glorietur. *Ephes.* 2. 8.

Confestim autem percussit eum (*Herodem*) Angelus Domini, eo quòd non dedisset honorem Deo : et consumptus à vermibus expiravit. *Act.* 12. 23.

Nolite itaque errare, fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursùm est, descendens à Patre luminum. *Jac.* 2. 16.

ARTIFEX.

Artifices, qui dies noctesque aliis occupantur, jubentur non immiscere se Ecclesiasticis rebus.

Qui tenet aratrum, et qui gloriatur in jaculo, stimulo boves agitat, et conversatur in operibus eorum, et enarratio ejus in filiis taurorum. Cor suum dabit ad versandos sulcos, et vigilia ejus in sagina vaccarum. Sic omnis faber et architectus, qui noctem tanquàm diem transigit, qui sculpit signacula sculptilia et assiduitas ejus variat picturam : cor suum dabit in similitudinem picturæ, et vigilia sua perficiet opus. Sic faber ferrarius sedens juxtà incudem, et considerans opus ferri : vapor ignis uret carnes ejus, et in calore fornacis concertatur : vox mallei innovat aurem ejus. Et contra similitudinem vasis oculus ejus, etc. *Eccli.* 38. 26. *usquè ad* 31. Omnes hi in manibus suis speraverunt, et unusquisque in arte suâ sapiens est. Sine his omnibus non ædificatur civitas, et non habitabunt, nec inambulabunt, et in ecclesiam non transilient : super sellam judicis non sedebunt, et testamentum judicii non intelligent, neque palàm facient disciplinam et judicium, et in parabolis non invenientur: sed creaturam ævi confimabunt, et deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam suam, et conquirentes in lege Altissimi. *v.* 35. *usq. ad fin.*

ASPECTUS INCAUTUS.

Vide OCULORUM CUSTODIA.

ASPERITAS VESTIUM.

Indutus est Jacob cilicio, lugens filium suum multo tempore. *Gen.* 37. 34.

Dixit autem David ad Joab, et ad omnem populum, qui erat cum eo : Scindite vestimenta vestra, et accingimini saccis et plangite exequias Abner. 2. *Reg.* 3. 31.

Ponamus itaque saccos in lumbis nostris. 3. *Reg.* 20. 31. Accinxerunt saccis lumbos suos *Servi Benadad.* *v.* 32.

Operuit (*Achab*) cilicio carnem suam. *Ib.* 21. 27.

Viditque omnis populus cilicium, quo vestitus erat ad carnem intrinsecùs. 4. *Reg.* 6.

Et induerunt se sacerdotes ciliciis. *Judich* 4. 9. Præcincti

ciliciis offerrebant sacrificium. v. 16.

Saccum consui super cutem meam, et operui cinere carnem meam. *Job.* 16. 16.

Ego autem cùm mihi molesti essent, induebar cilicio. *Psal.* 34. 13.

Posui vestimentum meum cilicium. *Psal.* 68. 12.

Et erit — pro fasciâ pectorali cilicium. *Isa.* 3. 24.

Accingite vos cilciis, plangite et ululate. *Jerem.* 4. 8.

Filia populi mei, accingere cilicio, et conspergere cinere. *Ibid.* 6. 26.

Plange, quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis suæ. *Joel.* 1. 18. Ingredimini, cubate in sacco, ministri Dei mei. *v.* 13.

Prædicaverunt jejunium, et vestiti sunt saccis. *Jonæ.* 3. 5. Et indutus est (*Rex*) sacco, et sedit in cinere. *v.* 6.

Mathathias et filii ejus operuerunt se ciliciis. 1. *Mach.* 2. 14.

Jejunaverunt (*Judas Machabæus et sui*) *induerunt se ciliciis et cinere. Ibid.* 3. 47.

Ipse Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, etc. *Matth.* 4. 4.

Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. *Ibid.* 11. 8. Olim in cilicio et cinere pœnitentiam egissent. *v.* 21.

ASTROLOGIA.

Astrologia quædam humana.

Fiant luminaria in firmamento cœli, et dividant diem ac noctem, et sint in signa et tempòra, et dies, et annos : ut luceant in firmamento cœli, et illuminent terram. *Gen.* 1. 14.

Cunctis diebus terræ sementis et messis, frigus et æstus, æstas et hiems, nox et dies non requiescent. *Ibid.* 8. 22.

Ne fortè elevatìs oculis ad cœlum, videas solem et lunam, et omnia astra cœli, et errore deceptus adores ea, et colas, quæ creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cœlo sunt. *Deut.* 4. 19.

Qui fecit luminaria magna— solem in potestatem diei, — lunam et stellas in potestatem noctis. *Psal.* 135. 7. et 8.

Quarè dies diem superat, et iterùm lux lucem, et annus annum à sole? A Domini scientia separati sunt, facto sole, et præceptum custodiente. *Per Dei sapientiam dividuntur. Eccli.* 33. 7.

Dicebat autem ad turbas : Cùm videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis : Nimbus venit; et ità fit. Et cùm austrum flantem, dicitis : Quia æstus erit; et fit. *Luc.* 12. 54. *V. et Mat.* 16. 2.

Quædam vana.

Ego sum Dominus, faciens omnia, extendens cœlos solus, stabiliens terram, et nullus mecum irrita faciens signa divinorum, et ariolos in furorem vertens. *Isa.* 44. 24.

Convertens sapientes retrorsùm, et scientiam eorum stultam faciens. *Ibid.* 47. 13.

Defecisti in multitudine consiliorum tuorum. Stent et salvent te augures cœli, qui contemplabantur sidera, et supputabant menses, ut ex eis annuntiarent ventura tibi: ecce facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos. Non liberabunt animam suam de manu flammæ. *Ibid.* 47. 13.

Juxtà vias Gentium nolite discere, et à signis cœli nolite metuere, quæ timent Gentes: quia leges populorum vanæ sunt. *Jerem.* 10. 2.

ASTUTIA ET CALLIDITAS MALA.

Primum astutiæ exemplum habemus in diabolo, qui non virum, sed mulierem in serpente, qui erat astutior cunctis animantibus, aggressus est et seduxit. Gen. c. 3. *Vide.* 2. *Cor.* 11. 3.

Vide astutiam Laban, qui voluit seducere Jacob, primò in uxore, secundò in mercede. Ibid. c. 29. *et* 30.

Astutia Rachelis. Ib. c. 31.

Nec agas quidquam callidè — ut benedicat tibi Dominus Deus. *Deut.* 15. 10.

Astutia Gabaonitorum. Josuë. 9. 4.

Qui apprehendit sapientes in astutiâ eorum. *Job.* 5. 13. Vide 1. *Cor.* 3. 19.

Simulatores et callidi provocant iram Dei. Ibid. 36. 13.

Ut detur parvulis astutia. *Prov.* 1. 4.

Intelligite, parvuli, astutiam. *Ibid.* 8. 5.

Qui autem dissimulat injuriam, callidus est. *Ibid.* 12. 16.

Astutus omnia agit cum consilio. *Ibid.* 13. 16.

Astutus considerat gressus suos. *Ib.* 14. 15. *Vide et v.* 18.

Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet. *Ib.* 15. 5.

Callidus vidit malum, et abscondit se. *Ibid.* 22. 3. *Vide. et Cap.* 27. 12.

Radix sapientiæ cui revelata est? et astutias illius quis agnovit? *Eccli.* 1. 6.

Omnis astutus agnoscit sapientiam. *Ibid.* 18. 28.

Est vir astutus multorum eruditor, et animæ suæ inutilis est. *Ibid.* 37. 21.

Comprehendam sapientes in astutiâ eorum. 1. *Cor.* 3. 19. *Vide Job* 5. 13.

Non ambulantes in astutiâ. 2. *Cor.* 4. 2.

Cùm essem astutus, dolo vos cepi. 2. *Cor.* 12. 16.

AUDIENDUM VERBUM DEI.

Vide VERBUM DEI.

AVARITIA.

Provide autem de omni plebe viros potentes, et timentes Deum, in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam. *Exod.* 18. 21.

Responditque Achan Josue, et dixit ei : Verè ego peccavi Domino Deo Israël; et sic et sic feci. Vidi enim inter spolia pallium coccineum valdè bonum, et ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum; et concupiscens abstuli, et abscondi in terrâ contra medium tabernaculi mei, argentumque fossâ humo operui. *Josue* 7. 20.

Et non ambulaverunt filii illius in viis ejus : sed declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, et perverterunt judicium. 1. *Reg.* 8. 3.

De Avaritiâ Giezi. 4. *Reg.* 5. 20. *usque ad finem.*

Melius est modicum justo, super divitias peccatorum multas. *Psal.* 36. 16. Mutuabitur peccator et non solvet; justus autem miseretur et tribuet. *v.* 21.

Sic semitæ omnis avari, animas possidentium rapiunt. *Prov.* 1. 19.

Qui confidit in divitiis suis corruet : justi autem quasi virens folium germinabunt. *Ib.* 11. 28.

Non inveniet fraudulentus lucrum : et substantia hominis erit auri pretium. *Ibid.* 12. 27.

Meliùs est parùm cum timore Domini, quàm thesauri magni et insatiabiles. *Ibid.* 15. 16. Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam : qui autem odit munera, vivet. *v.* 27.

Dux indigens prudentiâ, multos opprimet per calumniam : qui autem odit avaritiam, longi fient dies ejus. *Ibid.* 28. 16. Vir, qui festinat ditari, et aliis invidet, ignorat quòd egestas superveniet ei. *v.* 22.

Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes : affer, affer. *Ib.* 30. 15.

Avarus non implebitur pecuniâ : et qui amat divitias, fructum non capiet ex eis : et hoc ergò vanitas. *Eccles.* 5. 9.

Unus est, et secundum non habet — et tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi ejus divitiis. *Ib.* 4. 8. *Vide et Cap.* 59.

Væ, qui conjungitis domum ad domum, et agrum agro copulatis, usquè ad terminum loci : nunquid habitabitis vos soli in medio terræ? *Isa.* 5. 8.

Qui projicit avaritiam — in excelsis habitabit. *Ib.* 33. 15.

Omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam, à summo usquè ad novissimum. *Ibid.* 56. 11.

Propter iniquitatem avaritiæ ejus iratus sum. *Ibid.* 57. 17. *Vide etiam Amos* 9. 1. *Marc.* 7. 22. *Actor* 5. *de Ananiâ et Saphirâ Actor.* 16. 29. *de Quæstuariis. Item c.* 19. 24. *de Demetrio. Item c.* 24. 26. *Rom.* 1. 29. 2. *Cor.* 9. 5. *Ephes.* 4. 19. 2. *Petr.* 2. *v.* 3. *et* 14.

A minore quippè usquè ad majorem omnes avaritiæ student : à Propheta usque ad Sacerdotem cuncti faciunt dolum. *Jerem.* 6, 13.

Propterеà dabo mulieres eorum exteris, agros eorum hæredibus : quia à minimo usquè

ad maximum omnes avaritiam sequuntur : à Propheta usquè ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium. *Ibid.* 8. 10.

Eccè complosi manus meas super avaritiam tuam, quam fecisti, et super sanguinem, qui effusus est in medio tuî. *Ezech.* 22. 13.

Væ qui congregat avaritiam malum domui suæ, ut sit in excelso nidus ejus, et liberari se putat de manu mali. *Habac.* 2. 9.

Menelaüs autem propter eorum, qui in potentiâ erant, avaritiam, permanebat in potestate, crescens in malitiâ ad insidias civium. 2 *Mach.* 4. 50. et Cap. 10, 20.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terrâ, ubi ærugo et tinea demolitur, et ubi fures effodiunt et furantur, etc. *Matth.* 6. 19.

Quid vultis mihi dare? et ego eum vobis tradam. *Ibid.* 26. 15. *Vide Joan.* 12. 4.

Tunc videns qui eum tradidit, quòd damnatus esset, pœnitentiâ ductus, retulit triginta argenteos principibus Sacerdotum et Senioribus etc. et laqueo se suspendit. *Ipid.* 27. 3.

Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum, et detrimentum animæ suæ faciat? *Marc.* 8. 36.

Dixitque ad illos : Videte et cavete ab omni avaritiâ, quia non in abundantiâ cujusquam vita ejus est ex his, quæ possidet. *Luc.* 12, 15.

Vir autem quidam nomine Ananias cum Saphira uxore sua vendidit agrum, et fraudavit de pretio agri, consciâ uxore suâ : et afferens partem quamdam, ad pedes Apostolorum posuit, etc. *Actor.* 5. 1.

Petrus ait Simoni Mago: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecuniâ possideri. *Ibid.* 8. 20.

Neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 10.

Fornicatio autem et omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos. *Ephes.* 5. 3.

Mortificate ergò membra vestra, quæ sunt super terram : fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est simulacrorum servitus. *Coloss.* 3. 5.

Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia et nociva, quæ mergunt homines in interitum, et perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas, etc. 1. *Tim.* 6. 9.

Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem : non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum. *Tit.* 1. 7. Quos oportet redargui, qui

universas domos subvertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratiâ. *v.* 11.

Sint mores sine avaritiâ, contenti præsentibus : ipse enim dixit : Non te deseram, neque derelinquam. *Hebr.* 13. 5. *Vide Jos.* 1. 5.

AVERSIO A DEO PERVERSITATE HUMANA PERAGITUR.

Dereliquit Deum factorem suum, et recessit à Deo salutari suo. *Deut.* 33. 15. Deum, qui te genuit, dereliquisti, et oblitus es Domini creatoris tui. *v.* 18.

Quæ est ista transgressio? cur reliquistis Dominum Deum Israël? *Jos.* 22. 16. Absit à nobis hoc scelus, ut recedamus à Domino, et ejus vestigia relinquamus. *v.* 29.

Absit à nobis, ut relinquamus Dominum, et serviamus Diis alienis. *Ibid.* 24. 16. Si dimiseritis Dominum, et servieritis diis alienis, convertet se, et affliget vos atque subvertet. *v.* 20.

Clamastis ad me, et erui vos de manu eorum : et tamen reliquistis me, et coluistis deos alienos. *Judic.* 10. 12.

Vos reliquistis me (*dicit Dominus*), et ego reliqui vos in manu Sesac. 2. *Paral.* 12. 5.

Longè à peccatoribus salus. *Psal.* 118. 155.

Et reliquit ducem pubertatis suæ, et pacti Dei sui oblita est. *Prov.* 2. 17.

Longè est Dominus ab impiis. *Ibid.* 15. 29.

Perversæ enim cogitationes separant à Deo. *Sap.* 1. 3.

Ingratus sensu derelinquet liberantem se. *Eccli.* 29. 22.

Væ vobis, viri impii, qui dereliquistis legem Domini altissimi. *Ibid.* 41. 11.

Dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israël, abalienati sunt retrorsùm. *Isa.* 1. 4. Filios enutrivi et exaltavi, ipsi autem spreverunt me. *v.* 2.

Iniquitates vestræ divìserunt inter vos et Deum vestrum, et peccata vestra absconderunt faciem ejus à vobis, ne exaudiret. *Ibid.* 59 2. Multiplicatæ sunt enim iniquitates nostræ coram te, et peccata nostra responderunt nobis : quia scelera nostra nobiscum, et iniquitates nostras cognovimus, peccare et mentiri contra Dominum. Et aversi sumus, ne iremus post tergum Dei nostri, ut loqueremur calumniam, et transgressionem : concepimus, et locuti sumus de corde verba mendacii. — Et veritas, et æquitas non potuit ingredi. Et facta est veritas in oblivionem : et qui recessit à malo, prædæ patuit. *v.* 12. *usq. ad* 15.

Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt à me, et ambulaverunt post vanitatem, et vani facti sunt? Ubi est Dominus? *Jerem.* 2. 5. 6. Duo enim mala fecit populus meus : Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ,

et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. *v.* 13. Quid vultis mecum judicio contendere? Omnes dereliquistis me, dicit Dominus. *v.* 29.

Omnes, qui te derelinquunt, confundentur : recedentes à te, in terrà scribentur : quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum. *Ip.* 17. 13.

Dereliquisti fontem sapientiæ. *Baruch* 3. 12.

Peccavimus enim, et iniquè egimus recedentes à te, et deliquimus in omnibus : et præcepta tua non audivimus, nec observavimus, nec fecimus, sicut præceperas nobis, ut bene nobis esset. *Dan.* 3. 29.

Projecit Israël bonum, inimicus persequetur eum. *Oseæ* 8. 3.

Et abierunt alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam. *Matth.* 22. 5.

Quædam conversæ sunt retrò Satanam. 1. *Tim.* 5. 15.

Meliùs enim erat illis non cognoscere viam justitiæ, quàm post agnitionem retrorsùm converti ab eo. 2. *Petr.* 2. 21.

Habeo adversùm te, quod charitatem tuam primam reliquisti. *Apoc.* 2. 4.

AVIDITAS MULIERUM.

Vide MULIERUM AVIDITAS.

BABYLONICA CAPTIVITAS.

Prædicitur septuaginta annorum.

Disperdamque terram vestram, et stupebunt super eâ inimici vestri, cùm habitatores illius fuerint. Vos autem dispergam in Gentes, et evaginabo post vos gladium, eritque terra vestra deserta, et civitates vestræ dirutæ. *Levit.* 26. 32.

Testes invoco hodiè cælum et terram, citò perituros vos esse de terrâ, quam transito Jordane possessuri estis : non habitabitis in eâ longo tempore, sed delebit vos Dominus, atque disperget in omnes gentes, et remanebitis pauci in nationibus, ad quas vos ducturus est Dominus. *Deut.* 4. 26.

Ducet te Dominus, et regem, quem constitueris super te, in gentem, quam ignoras tu et patres tui : et servies ibi diis alienis, ligno et lapidi, etc. *Ibid.* 28. 36. Adducet Dominus super te gentem de longinquo, et de extremis terræ finibus, in similitudinem aquilæ volantis cum impetu, cujus linguam intelligere non possis. *v.* 49.

Et ecce dies venient, et auferentur omnia, quæ sunt in domo tuâ, et quæ condiderunt patres tui, usquè in diem hanc, in Babylonem : non remanebit quidquam, ait Dominus. 4. *Reg.* 20. 17.

Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam : et nobiles ejus interierunt fame, et multitudo ejus siti exaruit. *Isa.* 5. 13.

Civitates Austri clausæ sunt,

et non est, qui aperiat : translata est omnis Juda transmigratione perfectâ. *Jerem.* 13. 19. Et disseminabo eos quasi stipulam, quæ vento raptatur in deserto. *v.* 24.

Dixit Dominus : Eccè ego auferam de loco isto in oculis vestris, et in diebus vestris, vocem gaudii, et vocem lætitiæ, vocem sponsi et vocem sponsæ. *Ibid.* 16. 9. *Vide et cap.* 25. 10.

Quia hæc dicit Dominus : Eccè ego dabo te in pavorem, te et omnes amicos tuos : et corruent gladio inimicorum suorum, et oculi tui videbunt : et omnem Judam dabo in manum regis Babylonis : et traducet eos in Babylonem, et percutiet eos gladio. *Ibid.* 20. 4. Tu autem, Phassur, et omnes habitatores domûs tuæ ibitis in captivitatem : et in Babylonem venies, et ibi morieris : ibidem sepelieris tu, et omnes amici tui, quibus prophetasti mendacium. *v.* 6.

Hæc dicit Dominus : Ecce ego do coràm vobis viam vitæ et vitam mortis. Qui habitaverit in urbe hâc, morietur gladio, et fame, et peste, etc. *Ipid.* 21. 8. Posui enim faciem meam super civitatem hanc in malum, et in bonum, ait Dominus : in manu regis Babylonis dabitur, et exuret eam igni *v.* 10.

Propterea hæc dicit Dominus exercituum : Pro eo, quòd non audistis verba mea, ecce ego mittam, et assumam universas cognationes Aquilonis, ait Dominus, et Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum : et adducam eos super terram istam, et super habitatores ejus, et super omnes nationes, quæ in circuitu illius sunt : et interficiam eos; et ponam eos in stuporem, et in sibilum, et in solitudines sempiternas. *Ibid.* 25. 8. Et erit universa terra hæc in solitudinem et in stuporem : et servient omnes gentes istæ regi Babylonis septuaginta annis. *v.* 11.

Denuntiat Propheta totius terræ extremam et inevitabilem vastationem proximè imminere propter eorum scelera. Ezech. c. 7.

Ezechiel suis factis portendit futuram Jerusalem, et regis ipsius captivitatem, reliquis gladio, et fame, et peste in Jerusalem consumptis : ostendit etiam visionem Prophetarum non cassam futuram, nec in longum differendam. Ib. 12.

Propter hoc causâ vestrî, Sion quasi ager arabitur, et Jerusalem quasi acervus lapidum erit, et mons templi in excelsâ sylvarum. *Mich.* 3. 12.

Dole, et satage, filia Sion, quasi parturiens; quia nùnc egredieris de civitate, et habitabis in regione, et venies usquè ad Babylonem : ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum. *Ib.* 4, 10.

Quia eccè ego suscitabo

Chaldæos, gentem amaram et velocem, ambulantem super latitudinem terræ, ut possideat tabernacula non sua. *Habac.* 1. 6.

Propter peccata, quæ peccastis antè Deum, abducemini in Babylonem captivi, à Nabuchodonosor rege Babyloniorum, etc. *Baruch* 6. 1.

Babylonica captivitas adimpletur.

Joakim triennio servit regi Babyloniæ, deindè varios patitur latrunculos; quo mortuo, succedit filius Joakim, quem cum thesauris templi ac domûs regiæ, universoque robore habitatorum Jerusalem ducit Napuchodonosor in Babylonem, suffecto in regem illius patruo Mathaniâ, quem vocavit Sedeciam. 4. Reg. 24. Vide et cap. 25.

Adduxit enim super eos regem Chaldæorum, et interfecit juvenes eorum gladio in domo sanctuarii sui : non est misertus adolescentis, et virginis, et senis, nec decrepiti quidem; sed omnes tradidit in manibus ejus, universaque vasa domûs Domini, tàm majora quàm minora, et thesauros templi et regis, et principum transtulit in Babylonem. Incenderunt hostes domum Dei, destruxeruntque murum Jerusalem, universas turres combusserunt, et quidquid pretiosum fuerat, demoliti sunt. 2. *Paral.* 36. 17.

Post hunc autem ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, et alligans eum in æreo vinculo, perduxit in Babyloniam, etc. *Esdr.* 1. 40.

Finis captivitatis promittitur et prophetatur.

Et recordabor fœderis mei, quod pepigi cum Jacob, Isaac, et Abraham : terrœ quoquè memor ero. *Levit* 26. 42.

Ibique servietis diis, qui hominum manu fabricati sunt, ligno et lapidi, qui non vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur. Cùmque quæsieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum : si tamen toto corde quæsieris, et totâ tribulatione animæ tuæ. *Deut.* 4. 28.

Cùm reversus fueris ad eum, et obedieris ejus imperiis, sicut ego hodiè præcipio tibi, cum filiis tuis, et in toto corde tuo, et in totâ animâ tuâ : reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, ac miserebitur tui, et rursùm congregabit te de cunctis populis, in quos te antè dispersit. *Ibid.* 30. 2.

Exaudi in cœlo, et dimitte peccata populi tui Israël, et reduces eos in terram, quam dedisti patribus eorum. 3. *Reg.* 8. 34.

Si superatus fuerit populus tuus Israel ab inimicis (peccabunt enim tibi), et conversi egerint pœnitentiam, et obsecraverint nomen tuum, et fuerint deprecati in loco isto ; tu

exaudies de cœlo, et propitiare peccato populi tui Israël, et reduc eos in terram, quam dedisti eis, et patribus eorum, etc. 2. *Paral.* 6. 24. *Vide et v.* 37. *usq. ad finem.*

Propè est ut veniat tempus ejus, et dies ejus non elongabuntur. Miserebitur enim Dominus Jacob, et eliget adhuc de Israël, et requiescere eos faciet super humum suam : adjungetur advena ad eos, et adhærebit domui Jacob. *Isa.* 14. 1.

Consolamini, consolamini, popule meus, dicit Deus vester. Loquimini ad cor Jerusalem, et advocate eam : quoniam completa est malitia ejus, dimissa est iniquitas illius : suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. *Ibid.* 40. 1.

Egredimini de Babylone, fugite à Chaldæïs, in voce exultationis annuntiate : auditum facite hoc, et efferte illud usquè ad extrema terræ. *Ibid.* 48. 20.

Et cùm evulsero eos, convertar, et miserebor eorum : et reducam eos, virum ad hæreditatem suam, et virum in terram suam. *Jerem.* 12. 15.

Sed vivit Dominus, qui eduxit filios Israël de terrâ Aquilonis, et de Universis terris, ad quas ejeci eos : et reducam eos in terram suam, quam dedi patribus eorum. *Ibid.* 16. 15. *Vide c.* 24. 5.

Cùmque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, et super gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, et super terram Chaldæorum : et ponam illam in solitudines sempiternas. *Ibid.* 25. 12.

Quia hæc dicit Dominus : cùm cœperint impleri in Babylone septuagenta anni, visitabo eos : et suscitabo super vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad locum istum. *Ibid.* 29. 10.

Tu ergò ne timeas, serve meus Jacob, ait Dominus, neque paveas Israël : quia eccè ego salvabo te de terrâ longinquâ, et semen tuum de terrâ captivitatis eorum. et revertetur Jacob, et quiescet, et cunctis affluet bonis, et non erit quem formidet. *Ibid.* 30 10.

In fletu venient, et in misericordiâ reducam eos : et adducam eos per torrentes aquarum in viâ rectâ, et non impingent in eâ, quia factus sum Israëli pater, et Ephraim primogenitus meus est, etc. *Ibid.* 31. 9.

Eccè ego congregabo eos de universis terris, ad quas ejeci eos in furore meo, et in irâ meâ et in indignatione grandi : et reducam eos ad locum istum, et habitare eos faciam confidenter *Ibid.* 32. 37.

Propterea loquere : Hæc dicit Dominus Deus : Congregabo vos de populis, et adunabo de terris, in quibus dispersi

tris, et Filii, et Spiritûs Sancti. *Matth.* 28. 19.

Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. *Marc.* 16. 16.

Amen dico tibi: Nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. *Joan.* 3. 5.

Baptismum docuerunt Apostoli et administrarunt.

Petrus verò ad illos: Pœnitentiam (inquit) agite: et baptizetur unusquisque vestrûm in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum: et accipietis donum Spiritûs Sancti. *Actor.* 2. 38. Qui ergò receperunt sermonem ejus, baptizati sunt: et appositæ sunt in die illâ animæ circiter tria millia. *v.* 41.

Cùm verò credidissent Philippo evangelizanti de regno Dei, in nomine Jesu Christi baptizantur viri ac mulieres. *Ibid.* 8. 12. Et jussit stare currum, et descenderunt uterque in aquam, Philippus et Eunuchus, et baptizavit eum. *v.* 38.

Et confestìm ceciderunt ab oculis ejus tamquàm squamæ, et visum recepit, et surgens baptizatus est, etc. *Ibid.* 9. 18.

Nunquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi, qui Spiritum Sanctum acceperunt sicut et nos? *Ibid.* 10. 47.

Cùm autem baptizata esset (*Lydia*) et domus ejus, deprecata est, dicens: Si judicastis me fidelem Domino esse, introite in domum meam, et manete. Et coëgit nos. *Ibid.* 16. 15. *Vide et v.* 33. *Item c.* 19. 4.

Et nunc quid moraris? Exurge et baptisare, et ablue peccata tua, invocato nomine ipsius. *Ibid.* 22. 16.

An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? *Rom.* 6. 3.

Gratias ago Deo, quòd neminem vestrùm baptizavi, nisi Crispum et Cajum. 1. *Cor.* 1. 14. *Vide Actor.* 18. 8.

Baptismus salvat, et est lavacrum regenerationis.

Quod et vos nunc similis formæ salvos facit baptisma: non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum per ressurrectionem Jesu Christi. 1. *Petr.* 3. 21.

Non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundùm suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritûs Sancti, quem effudit in nos abundè per Jesum Christum Salvatorem nostrum. *Tit.* 3. 5.

Baptismus tollit omnia peccata.

Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebi-

tur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit. *Gen.* 17. 14.

Effundam enim aquas super sitientem, et fluenta super aridam: effundam Spiritum meum super semen tuum, et benedictionem meam super stirpem tuam. *Isa.* 44. 3.

Et effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, et ab universis idolis vestris mundabo vos. *Ezech.* 36. 25.

In die illâ erit fons patens domui David, et habitantibus Jerusalem, in ablutionem peccatoris et menstruatæ. *Zach.* 13. 1.

Fuit Joannes in deserto baptizans, et prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. *Marc.* 1. 4.

Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. *Ib.* 16. 16.

Respondit Jesus: Amen, amen dico tibi: nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. *Joan.* 3. 5. *Vide ibid.* 1. 33.

Petrus verò ad illos: Pœnitentiam (inquit) agite, et baptizetur unusquisque vestrûm in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum. *Act.* 2. 38. *c.* 8. 12. 38. *c.* 16. 33. *c.* 18. 8.

An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem; ut quomodò Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ità et nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus: simul et resurrectionis erimus. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, et ultrà non serviamus peccato. *Rom.* 6. 3. 4. 5. 6. *Vide Gal.* 3. 27.

Et hæc quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. 1. *Cor.* 6. 11.

Ut illam (*Ecclesiam*) sanctificaret; mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. *Ephes.* 5. 26.

Et vos cùm mortui essetis in delictis, et præputio carnis vestræ, convificavit cum illo, donans vobis omnia delicta: delens quod adversùm nos erat chyrographum decreti, quod erat contrarium nobis, etc. *Coloss.* 2. 13.

Non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundùm suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritûs

Sancti, quem effudit in nos abundè per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut justificati gratiâ ipsius, hæredes simus secundùm spem vitæ æternæ. *Tit.* 3. 5.

Accedamus cum vero corde —aspersi corda à conscientiâ malâ, et abluti corpus aquâ mundâ, etc. *Hebr.* 10. 22. *Vide* 1. *Petr.* 3. 21.

Baptismus non est iterandus.

Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma. *Ephes.* 4. 5.

Impossibile est enim, eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cæleste, et participes facti sunt Spiritûs Sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, et prolapsi sunt; rursùs renovari ad pœnitentiam, rursùm crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui habentes. *Hebr.* 6. 4. 5. 6.

Voluntariè enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia, etc. *Ib.* 10. 26.

Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit. *Gen.* 17. 14.

Et omnes mare transierunt, et omnes in Moyse baptizati sunt, in nube, et in mari. 1. *Cor.* 10. 1. 2.

Baptismus Joannis.

Et baptizabantur ab eo (*à Joanne Baptistâ*) in Jordane, confitentes peccata sua. *Matth.* 3. 6. *Vide et v.* 11.

Baptismus Joannis undè erat? è cœlo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicentes: Si dixerimus è cœlo, dicet nobis: Quarè ergò non credidistis illi? etc. *Ibid.* 21. 25. *Vide Marc.* 11. 30.

Fuit Joannes in deserto baptizans, et prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. *Marc.* 1. 4. *Vide et v.* 8.

Et venit in omnem regionem Jordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. *Luc.* 3. 3. Respondit Joannes —Ego quidem aquâ baptizo vos: veniet autem fortior me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus. *v.* 16.

Et omnis populus audiens, et publicani justificaverunt Deum, baptizati baptismo Joannis. *Ib.* 7. 29.

Et interrogaverunt eum, et dixerunt ei: Quid ergò baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Pròpheta? Respondit Joannes, dicens eis: Ego baptizo in aquâ, etc. *Joan.* 1. 25. 26. Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aquâ, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu Sancto. *v.* 33.

Erat autem et Joannes bap-

tizans in Ænnon juxtà salim : quia aquæ multæ erant illic, et veniebant, et baptizabantur. *Ibid.* 3. 23.

Joannes quidem baptizavit aquâ, vos autem baptizabimini Spiritu Sancto, non post multos hos dies. *Actor.* 1. 5.

Dixit autem paulus : Joannes baptizavit baptismo pœnitentiæ populum, dicens : In eum, qui venturus esset post ipsum, ut crederent, hoc est, in Jesum. *Ibid.* 19. 4.

Baptismus pœnitentiæ prædicatur.

Fuit Joannes in deserto baptizans, et prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. *Marc.* 1. 4. *Vide et Matth.* 3. 1.

Et venit in omnem regionem Jordanis prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. *Luc.* 3. 3.

Petrus verò ad illos : Pœnitentiam (inquit) agite, et baptizetur unusquisque vestrûm in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritûs Sancti. *Actor.* 2. 38.

Prædicante Joanne antè faciem adventus ejus, baptismum pœnitentiæ omni populo Israël. *Ib.* 13. 24.

Dixit autem Paulus : Joannes baptizavit baptismo pœnitentiæ populum, dicens : In eum, etc. *Ibid.* 19. 4. *Vide et c.* 11. 16. *Item Rom.* 6. 3. *Coloss.* 2. 12.

Baptismi nomine significatur passio.

Respondens autem Jesus, dixit : Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Dicunt ei : Possumus. *Matth.* 20. 22.

Jesus autem ait eis : Nescitis quid petatis : Potestis bibere calicem, quem ego bibo? aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari? At illi dixerunt ei : Possumus. *Marc.* 10. 38.

Baptismo autem habeo baptizari, et quomodò coarctor, usquè dùm perficiatur? *Luc.* 12. 50.

Baptismus in Spiritu Sancto, et igne.

Ego quidem baptizo vos in aquâ in pœnitentiam : qui autem post me venturus est, etc., ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto et igni. *Matth.* 3. 11.

Ego baptizavi vos aquâ, ille verò baptizabit vos Spiritu Sancto. *Marc.* 1. 8.

Respondit Joannes — Ego quidem aquâ baptizo vos, etc., ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto et igni. *Luc.* 3. 16.

Et ego nesciebam eum : sed qui misit me, baptizare in aquâ, etc. Hic est qui baptizat in Spiritu Sancto. *Joan.* 1. 33.

Quia Joannes baptizavit aquâ, vos autem baptizabimini Spiritu Sancto. *Actor.* 1. 5. *Vide c.* 2. 4. *et c.* 11. 15.

Baptizandi sunt parvuli. Vide *et baptizatæ integræ domus.*

Masculus, cujus præputii caro

circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit. *Gen.* 17. 14.

Cùmque esset (*Moyses*) in itinere, in diversorio occurrit ei Dominus, et volebat occidere eum. Tulit illicò Sephora acutissimam petram, et circumcidit præputium filii sui, tetigitque pedes ejus, et ait : Sponsus sanguinum, — ob circumcisionem. *Exod.* 4. 24. 25. 26.

Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. *Matth.* 11. 22.

Sic non est voluntas antè Patrem vestrum, qui in cœlis est, ut pareat unus de pusillis istis. *Ibid.* 18. 14.

Tunc oblati sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, et oraret : discipuli autem increpabant eos : Jesus verò ait eis : Sinite parvulos, et nolite eos prohibere ad me venire : talium est enim regnum cœlorum. *Ib.* 19. 13. *Et Marc.* 10. 14. *idem omninò habetur.*

Afferebant autem ad illum et infantes, ut eos tangeret : quod cùm viderent discipuli, increpabant illos. Jesus autem convocans illos, dixit : Sinite pueros venire ad me, et nolite vetare eos : talium est enim regnum Dei. *Luc.* 18. 15.

Amen, amen dico tibi : Nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu Sancto, non potest, etc. *Joan.* 3. 5.

Vobis enim est repromissio, et filiis vestris, et omnibus, qui longè sunt, quoscumque advocaverit Dominus Deus noster. *Actor.* 2. 39.

Crispus autem Archisynagogus credidit Domino cum omni domo suâ : et multi Corinthiorum audientes credebant, et baptizabantur. *Ib.* 18. 8. *Vide et cap.* 16. 15. *et v.* 33.

Baptizavi autem et Stephanæ domum : cæterùm nescio, si quem alium baptizaverim. 1. *Cor.* 1. 16.

Et sicut in Adam omnes moriuntur, ità et in Christo omnes vivificabuntur. *Ib.* 15. 22.

Baptizari, in Scripturis aliquandò exprimitur et pro illuminari et renovari.

Impossibile est enim, eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cæleste, et participes facti sunt Spiritûs Sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, et prolapsi sunt : rursùs renovari ad pœnitentiam, etc. *Hebr.* 6. 4.

Baptizatus est Christus, et descendit super baptizatum Spiritus Sanctus.

Baptizatus autem Jesus, confestim ascendit de aquâ : et eccè aperti sunt cæli, et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, et venientem super se. *Matth.* 3. 16.

Et factum est in diebus illis : venit Jesus à Nazareth Galileæ,

et baptizatus à Joanne in Jordane, etc. *Marc.* 1. 9.

Factum est autem, cùm baptizaretur omnis populus, et Jesu baptizato et orante, apertum est cælum, et descendit Spiritus Sanctus, etc. *Luc.* 3. 21. *Vide Joan.* 1. 33.

In Baptismo descendit Spiritus Sanctus.

Suprà patet. Matth. 3. 16. Ego baptizavi vos aquâ, ille verò vos baptizabit Spiritu Sancto. *Marc.* 1. 8. *Vide Luc.* 3. 21.

Et ego nesciebam eum : sed qui misit me, baptizare in aquâ, ille mihi dixit : Super quem videris Spiritum descendentem, et manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu Sancto. *Joan.* 1. 33.

Baptizat Christus per Discipulos.

Post hæc venit Jesus et discipuli ejus in terram Judæam : et illic demorabatur cum eis, et baptizabat. *Joan.* 3. 22.

Ut ergo cognovit Jesus, quia audierunt Pharisæi, quòd Jesus plures discipulos facit et baptizat, quàm Joannes (quamquàm Jesus non baptizaret, sed discipuli ejus), reliquit Judæam, et iterùm abiit in Galilæam. *Ibid.* 4. 1.

Baptizatæ integræ domus.

Baptizavi — Stephanæ domum. 1. *Cor.* 1. 16.

Cùm baptizata esset (*Lydia*) et domus ejus. *Actor.* 16. 15. Baptizatus est ipse (*Custos carceris*), et omnis domus ejus continuò. *v.* 33. *Vide etiam c.* 18. 8.

Baptizati accipiunt Spiritum Sanctum.

Pœnitentiam (inquit) agite, et baptizetur unusquisque vestrûm in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritûs Sancti. *Actor.* 2. 38.

His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Jesu. Et cùm imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant. *Ibid.* 19. 5. 6.

Induunt Christum.

Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. *Galat.* 3. 27.

In morte Christi baptizantur.

An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? *Rom.* 6. 3.

In unum corpus baptizantur.

Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive Gentiles, sive servi, sive liberi : et omnes in uno Spiritu potati sumus. 1. *Cor.* 12. 13. Vos autem estis corpus Christi et membra de membro. *v.* 27.

BEATITUDO, SEU BEATORUM GAUDIUM, ET VITA ÆTERNA.

Fulgebunt justi, et tamquàm scintillæ in arundineto discurrent : judicabunt nationes, et dominabuntur populis, et regnabit Dominus illorum in perpetuum. *Sap.* 3. 7.

O quàm pulchra est casta generatio cum claritate! immortalis est enim memoria illius, quoniam apud Deum nota est et apud homines. *Ibid.* 4. 1. Condemnat autem justus mortuus vivos impios, et juventus celeriùs consummata, longam vitam injusti. *v.* 16.

Et dicet in die illâ : Eccè Deus noster iste, exspectavimus eum, et salvabit nos : iste Dominus : sustinuimus eum, exultabimus, et lætabimur in salutari ejus. *Isa.* 25. 9.

Canticum erit vobis sicut nox sanctificatæ solemnitatis, et lætitia cordis, sicut qui pergit cum tibia, ut intret in montem Domini ad Fortem Israël. *Ibid.* 30. 29.

Non esurient neque sitient, et non percutiet eos æstus et sol, quia miserator eorum reget eos, et ad fontes aquarum potabit eos. *Ibid.* 49. 10. *Vide cap.* 60.

Tunc lætabitur virgo in choro juvenes et senes simul : et convertam luctum eorum in gaudium, et consolabor eos, et lætificabo à dolore suo. *Jerem.* 31. 13.

Tu autem vade ad præfinitum, et requiesces : et stabis in sorte tuâ in finem dierum. *Dan.* 12. 13.

Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. *Matth.* 13. 43. *Vide et Dan.* 12. 3.

Amen dico vobis : quòd vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cùm sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israël. *Ibid.* 19. 28. *Vide et c.* 25. *per totum.*

Cùm enim à mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut Angeli in cœlis. *Marc.* 12. 25.

Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, ut edatis, et bibatis super mensam meam in regno meo : et sedeatis super thronos, judicantes duodecim tribus Israël. 22. 29.

Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi sum ego, et illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi : quia dilexisti me antè constitutionem mundi. *Joan.* 17. 24. *Vide et c.* 12. 26.

Quos autem prædestinavit, hos et vocavit : et quos vocavit, hos et justificavit : quos autem justificavit, illos et glorificavit. *Rom.* 8. 30.

Sed sicut scriptum est : Quòd oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascen-

dit, quæ præparavit Deus his, qui diligunt illum. 1. *Cor*. 2. 9. *Vide et Isa*. 64. 4.

In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illâ die justus judex : non solùm autem mihi, sed et his, qui diligunt adventum ejus. 2. *Tim*. 4. 8.

(*Deus*) regeneravit nos in spem vivam — in hæreditatem incorruptibilem, et incontaminatam, et immarcessibilem, conservatam in cælis in vobis. 1. *Petr*. 1. 3. Exultabitis lætitiâ inenarrabili et glorificatâ, etc. *v*. 7.

Et cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilem gloriæ coronam. 1. *Petr*. 5. 4.

Beatus vir, qui suffert tentationem; quoniam, cùm probatus fuerit, accipiet coronam. vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. *Jacob*. 1. 12.

Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis : *Vincenti* dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei, etc. *Apoc*. 2. 7. *et Cap*. 3. *per totum*.

Post hæc vidi turbam — amicti stolis albis, et palmæ in manibus eorum. *Ibid*. 7. 9.

Ideò sunt antè thronum Dei, et serviunt ei die ac nocte in templo ejus : et qui sedet in throno, habitabit super illos, etc. *Ibid*. *v*. 15.

Qui vicerit, possidebit hæc, et ero illi Deus, et ille erit mihi filius. *Ibid*. 21. 5. *Vide et Cap*. 22. *per totum*. *Item c*. 14. 1.

Beatitudo quomodò comparetur.

Calicem quidem meum bibetis : sedere autem ad dexteram meam, vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo. *Matth*. 20. 23. *Item Marc*. 10. 40.

Tunc dicet rex eis, qui à dextris ejus erunt : Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi, etc. *Ib*. 25. 34.

Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum Unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. *Joan*. 3. 16. Qui credit in Filium, habet vitam æternam. etc. *v*. 36. *Vide et c*. 5. 24. *c*. 20. 29. *et Actor*. 16. 31.

Sed per gratiam Domini Jesu Christi credimus salvari, quemadmodùm et illi. *Actor*. 15. 11. *Vid. et c*. 2. 21. *et Rom*. 1. 16.

Et cùm essemus mortui peccatis, convificavit nos in Christo (cujus gratiâ estis salvati), et conresuscitavit, et consedere fecit in cælestibus, in Christo Jesu. *Ephes*. 2. 5. *Vide et* 1. *Thess*. 5. 9.

Qui nos liberavit, et vocavit vocatione suâ sanctâ, non secundùm opera nostra, sed secundùm propositum suum, et gratiam, quæ data est nobis in

Christo Jesu antè tempora sæcularia. 2. *Tim.* 1. 9.

Justificati gratiâ ipsius, hæredes sumus vitæ æternæ. Tit. 3. 7. *Vide et v.* 5.

BELIS ET DRACONIS HISTORIA. DAN. 14. PER TOTUM.

BELLUM.

Bellum est pœna peccati.

Quòd si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, etc. ponam faciem meam contra vos, et corruetis coram hostibus vestris, et subjiciemini his, qui oderunt vos. *Lev.* 26. 14. *Vide totum Caput.*

Quòd si nec sic volueritis recipere disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi : ego quoque contra vos adversùs incedam, et percutiam vos septies propter peccata vestra. *Ib.* 26. 23.

Quòd si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut custodias et facias omnia mandata ejus et cæremonias, quas ego præcipio tibi hodiè ; venient super te omnes maledictiones istæ, et apprehendent te. Maledictus eris in civitate, maledictus in agro : maledictum horreum tuum, et maledictæ reliquæ tuæ, etc. *Deut.* 28. 15. *Vide et v.* 36. *usq. ad finem.*

Iratusque Dominus contra Israël, tradidit eos in manus diripientium : qui ceperunt eos, et vendiderunt hostibus, qui habitabant per gyrum : nec potuerunt resistere adversariis suis. *Judic.* 2. 14. *Vide c.* 3. *et c.* 4.

Fecerunt autem Filii Israël malum in conspectu Domini, qui tradidit illos in manu Madian septem annis, et oppressi sunt valdè ab eis. *Ibid.* 6. 1.

Filii autem Israël peccatis veteribus jungentes nova, fecerunt malum in conspectu Domini, et servierunt idolis etc. Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philisthiim, et filiorum Ammon. Afflictique sunt et vehementer oppressi per annos decem et octo, omnes qui habitabant trans Jordanem in terrâ Amorrhæi, etc. *Ibid.* 10. 6. 7. 8.

Rursùmque filii Israël fecerunt malum in conspectu Domini, qui tradidit eos in manus Philisthinorum quadraginta annis. *Ibid.* 13. 1.

Ideò iratus est furor Domini in populum suum, et extendit manum suam super eum, et percussit eum : et conturbati sunt montes, et facta sunt morticina eorum, quasi stercus in medio platearum. In his omnibus non est aversus furor ejus, sed adhùc manus ejus extenta. *Isa.* 5. 25. *Vide et Jerem.* 5. 16.

O mucro Domini, usquequò non quiesces? ingredere in vaginam tuam, refrigerare, et sile. Quomodò quiescet, cùm Dominus præceperit ei? *Jerem.* 47. 6. 7.

Fugite, salvate animas ves-

tras, et eritis quasi myricæ in deserto. Pro eo enim quòd habuisti fiduciam in munitionibus tuis, et in thesauris tuis, tu quoque capieris. *Ibid.* 48. 6. Et cessabit Moab esse populus, quoniam contra Dominum gloriatus est. *v.* 42. Quid gloriaris in vallibus ? — Eccè ego inducam super te terrorem, ait Dominus Deus exercituum. *Ibid.* 49. 4. 5.

Arrogantia tua decepit te — Cùm exaltaveris quasi aquila nidum tuum, indè detraham te, dicit Dominus. *v.* 16.

Quomodò se quisque habere debeat in belli necessitate.

Patet in Abrahamo, quòd in bello liceat insidias adhibere. Genes. 14. *Vide etiam Josue* 8. *et* 10. *Item Historiam Gedeonis. Judic.* 6. *etc.*

Cùmque levaret Moyses manus suas, vincebat Israël : sin autem paululùm remisisset, superabat Amalec. *Exod.* 17. 11. *Vide et* 2. *Paralip.* 12. 6.

Venit autem Amalec, et pugnabat contra filios Israël in Raphidim. Dixitque Moyses ad Josue : Elige viros : et egressus, pugna contra Amalec; cras ego stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu meâ. Fecit Josue, ut locutus erat Moyses, et pugnavit contra Amalec : Moyses autem, et Aaron, et Hur ascenderunt super verticem collis, etc. *Ibid.* 17. 8. 9. 10.

Habuit autem Asa in exercitu suo portantium scuta, et hastas de Judâ trecenta millia. De Benjamin verò scutariorum et sagittariorum ducenta octoginta millia : omnes isti viri fortissimi. Egressus est autem contra eos Zara Æthiops cum exercitu suo, decies centena millia, et curribus trecentis : et venit usquè Maresa. Porrò Asa perrexit obviam ei, et instruxit aciem ad bellum in valle Sephata, quæ est juxtà Maresa, et invocavit Dominum Deum, et ait : Domine, non est apud te ulla distantia, utrùm in paucis auxilieris, an in pluribus : adjuva nos, Domine Deus noster, in te enim, et in tuo nomine habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinem. Domine Deus noster tu es, non prævaleat contra te homo. Exterruit itàque Dominus Æthiopes coràm Asa et Juda : fugeruntque Æthiopes. Et persecutus est eos Asa et populus qui cum eo erat, etc. 2. *Paral.* 14. 8. *usq. ad.* 13. *Vide et Reg.* 14. 6.

Josaphat impio Achab affinitate junctus, ascendit cum eo contra Ramoth Galaad, 400. *pseudoprophetis victoriam promittentibus : Michæas autem contrarium prophetans, incarceratur : sed Achab juxtà Michææ prophetiam in bello occiditur.* 2. *Par. c.* 18.

Sennacherib Judæam invadente, Ezechias populum hor-

tatur fidere in Deum, à quo ille minis, et blaphemiis nititur eum avertere. Orantibus autem Ezechiâ cum Isaia, Angelus dissipat exercitum Sennacherib, qui fugiens à filiis occiditur. Porrò Ezechias nimiâ felicitate elatus, Deum offendit, cui impius filius Manasses succedit. Ibid. c. 32.

Judas Machabæus dux eximius prædicatur, qui perambulans civitates Judææ, trucidabat omnes impios: et occiso duce Apollonio, ejusque exercitu disperso, vicit cum paucis Syriæ exercitum, unà cum duce Serone. Iratus autem ob hoc rex Antiochus, profectus in Persidem, constituit Lysiam vice regem, dato belli in Judæos apparatu, qui misit contra terram Juda Gorgiam cum exercitu: Judas autem et sui ad bellum se parant, maximè operibus pœnitentiæ et oratione ad Deum 1. *Mach.* 3.

Et ait Judas viris, qui secum erant (*adveniente Gorgiâ*) : Ne timueritis multitudinem eorum, et impetum ne formidetis : mementote, qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari rubro, cùm sequeretur eos Pharao cum exercitu multo : et nunc clamemus in cœlnm, et miserebitur nostri Dominus etc. *Ibid.* 4. 8. 9. 10.

Judas Machabæus, invocato Dei auxilio, post aliquot victorias, Nicanorem, qui certam sibi de Judæis pollicebatur victoriam, suos primùm ad constantiam exhortatus, profligavit, interfectis de ejus exercitu, unà cum Timotheo et Bacchide plusquàm 29,000 *ità ut Nicanor solus effugiens, prædicaret, Judæos Deum habere protectorem.* 2. *Mach.* 8.

Deus pugnat pro suis.

Et ait Moyses ad populum (*Pharaone Israëlem persequente*) : Nolite timere : state, et videte magnalia Domini, quæ facturus est hodiè : Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquàm ultrà videbitis usquè in sempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, et vos tacebitis. *Exod.* 14. 15.

Bellum contra Amalec, contra Amalecitas, et contra Madianitas, contra præceptum Dei. Exod. 17. *Item. Num.* 14. *Item Josue.* 6. *Item* 7. *et* 8. *et* 10. *Vide et alibi, præcipuè in Libris Machabæorum.*

Nolite metuere, nec timeatis eos : Dominus Deus, qui ductor est vester, pro vobis ipse pugnabit, sicut fecit in Ægypto, cunctis videntibus. Et in solitudine (ipse vidisti) portavit te Dominus Deus tuus, ut solet homo gestare parvulum suum, in omni viâ, per quam ambulastis, donec veniretis ad locum istum. *Deut.* 1. 30.

Ne timeas eos (*loquitur de Og rege Basan*) : Dominus enim Deus vester pugnabit pro vobis *Ibid.* 3. 22.

Dixit autem David ad Philisthæum : Tu venis ad me cum gladio, et hasta, et clypeo : ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israël, quibus exprobrasti hodie, et dabit te Dominus in manu meâ, et percutiam te, et auferam caput tuum à te, etc. 1. *Reg.* 17. 45.

Attendite, omnis Juda, et qui habitatis Jerusalem, et tu, rex Josaphat : Hæc dicit Dominus vobis : Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem (*loquitur de Ammonitis, Moabitis ac Syriis contra Josaphat insurgentibus*) : non est enim vestra pugna, sed Dei, etc. 2. *Paral.* 20. 15.

Qui docet manus meas ad prælium, et posuisti ut arcum æreum brachia mea. *Psal.* 17. 35.

Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, et digitos meos ad bellum. *Psal.* 143. 1.

Si revertimini, et quiescatis, salvi eritis : in silentio et in spe erit fortitudo vestra : et noluistis : et dixistis : Nequaquàm, sed ad equos fugiemus. *Isa.* 30. 15.

Bellandum armis quoque spiritualibus.

Abjiciamus ergò opera tenebrarum, et induamur arma lucis. *Rom.* 13. 12.

Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes et omnem altitudinem extollentem se adversùs scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum, etc. 2. *Cor.* 10. 4.

Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversùs insidias diaboli : quoniam non est nobis colluctatio adversùs carnem et sanguinem, sed adversùs principes et potestates, adversùs mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus : proptereà accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare, etc. *Ephes.* 6. 11.

Bellum fiat cum consilio et sapientia.

Si quandò accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primùm pacem. *Deut.* 20. 10. Quandò obsederis civitatem multo tempore, et munitionibus circumdederis, ut expugnes eam, non succides arbores, de quibus vesci potest, nec securibus debes per circuitum vastare regionem, quoniam lignum est, et non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum. *v.* 19.

Gubernaculis tractanda sunt bella. *Prov.* 20. 18.

Vir sapiens fortis est, et vir doctus robustus, et validus : quia cum dispositione initur bellum : et erit salus ubi multa consilia sunt. *Ibid.* 24. 5

Hanc quoque sub sole vidi sapientiam, et probavi maximam. Civitas parva, et pauci in ea viri. Venit contra eam Rex magnus, et vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum, et perfecta est obsidio. Inventusque est in eâ vir pauper et sapiens, et liberavit urbem per sapientiam suam, et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. Et dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine. *Eccles.* 9. 13. *usq. ad* 16. Melior est sapientia, quàm arma bellica. *v.* 18.

Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: et contenti estote stipendiis vestris. *Luc.* 3. 14.

Bellum utiliter vitatur.

Quandò egressus fueris adversùs hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re malâ. *Deut.* 23. 9..

Varius enim eventus est belli: nunc hunc, et nunc illum consumit gladius. 2. *Reg.* 11. 25.

Non litiges cum homine potente, ne fortè incidas in manus illius. *Eccli.* 8. 1.

Abstine te à lite, et minues peccata. *Ibib.* 28. 10.

Esto consentiens adversario tuo citò, dum est in viâ cum eo. *Matth* 5. 25. *Vide et Luc.* 12. 58.

Bellum quibus de causis susceperint olim fideles.

Quod cùm audisset Abraham, captum videlicet Lot fratrem suum, numeravit expeditos vernaculos suos, trecentos decem et octo, et persecutus est usque Dan, etc. *Gen.* 14. 14.

Ob hoc scelus (scilicet uxoris Levitici viri raptæ et mortuæ) pugnantes reliquæ tribus adversùs Benjamin, semel atque iterùm bello inferiores, tertiò committentes jussu Domini prælium, tribum illam, præter sexcentos, qui in solitudinem fugerant, penitùs deleverunt. Judic. c. 20.

Quinque reges oppugnantes Gabaon immoto sole unius diei spatio vincuntur, et ex speluncâ extracti suspenduntur, pluresque aliæ civitates exscinduntur. Josue. c. 10.

Absente David, Amalecitæ Siceleg incenderant, ablatâ prædâ. Quos David persequens occidit, receptâ prædâ, quam singulis sociis ex æquo divisit, etiam iis qui ad sarcinas lassi remanserant. 1. *Reg. c.* 30.

BENEDICTIO.

Benedictio Dei in justos.

Creavit Deus hominem ad imaginem suam — benedixitque illis. *Gen.* 1. 27.

Benedixitque Deus Noë et filiis ejus. *Ibid.* 9. 1.

Dixit Deus ad Abraham: Egredere de terrâ tuâ — et benedicam tibi. *Ibid.* 12. 1.

Benedicam ei (*Sarai*) et ex illâ dabo tibi filium, cui bene-

dicturus sum. *Ib.* 17. 16. *Vide et v.* 20.

Per memetipsum juravi, dicit Dominus : quia fecisti hanc rem, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi. *Ibid.* 22. 16.

Apparuit Isaac Dominus, et ait illi : Benedicam tibi : tibi enim et semini tuo dabo universas regiones has. *Ib.* 26. 3.

Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, eo quòd obedierit Abraham voci meæ : et custodierit præcepta et mandata mea, et cæremonias legesque servaverit. *Ibid.* 26. 4. 5. Benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum, propter servum meum Abraham. *v.* 24.

Invocabuntque nomen meum super filios Israël, et ego benedicam eis. *Num.* 6. 27.

Benedixit Dominus Job in novissimis magis, quam in principio. Job. 42. 12.

Quoniam tu benedices justo. *Psal..* 5. 13.

Innocens manibus et mundo corde, qui non accepit in vano animam suam — Hic accipiet benedictionem à Domino. *Psal.* 23. 4. 5.

Benedictio Domini super caput justi : os autem impiorum operit iniquitas. *Prov.* 10. 6.

Qui vigilaverint ad illum, invenient benedictionem. *Ecc.* 32. 18.

Ascensurus in cœlum Salvator, eduxit discipulos suos in Bethaniam, et elevatis manibus suis, benedixit eis. *Luc.* 24. 50.

Justos in finali benedicet judicio.

Habitacula autem justorum benedicentur. *Prov.* 3. 33.

Benedictio Dei in mercedem justi festinat. *Eccli.* 11. 24.

Benedictio illius quasi fluvius inundavit. *Ibid.* 39. 27.

Tunc dicet Rex his, qui à dextris ejus erunt : Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. *Mat.* 25. 34.

Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham. *Galat.* 3. 9.

Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo. *Ephes.* 1. 3.

Benedicere debet homo Deum.

Benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. *Genes.* 14. 20.

Qui spontè obtulistis de Israël animas vestras ad periculum, benedicite Domino. *Judic.* 5. 2.

Benedictus Deminus Deus hodiè, qui dedit David filium sapientissimum. 3. *Reg.* 5. 7. *Vide* 3. *Reg.* 8. 15.

Benedictus Dominus Deus Israël ab æterno usquè in æternum, et dicat omnis populus : Amen. 1. *Paralip.* 16. 36. *Vide et* 1. *Esdr.* 7. 27. 2. *Esdr.* 8. 6. *c.* 9. 5. *Tob.* 3. 13. *c.* 8. 7. *c.*

12. 6. *Judith.* 13. 24. *Psal.* 17. 47.. *Dan.* 2. 20.

Et nùnc in omni corde, et ore collaudate et benedicite nomen Demini. *Eccli.* 39. 41.

Benedic, anima mea Domino, et omnia quæ intra me sunt, nomini sancto ejus, anima mea benedic Domino, et noli oblivisci omnes retributiones ejus. *Psal.* 102. 1.

Zacharias repletus Spiritu Sancto prophetavit, dicens : Benedictus Dominus Deus Israël, etc. *Luc.* 1. 67 *Vide et Luc.* 2. 28. *c.* 24 53. *Item.* 2. *Cor.* 1. 3. *et* 1. *Petr.* 1. 3.

Humiliter.

Benedicite Deum cœli, et coram omnibus viventibus confitemini illi, quia fecit vobiscum misericordiam suam. *Tob.* 12.6.

Dominus dedit, Dominus abstulit : sicut Domino placuit, ità factum est : sit Nomen Domini benedictum. *Job.* 1. 21.

Benedicta gloria Domini de loco suo. *Ezech.* 3. 12.

Perseveranter.

Omni tempore benedic Deum. *Tob.* 4. 20.

Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo. *Psal.* 33. 2.

Benedicentes Dominum, exaltate illum, quantùm potestis : major enim est omni laude. Exaltantes eum replebimini virtute. Quis videbit eum, et enarrabit? et quis magnificabit eum, sicut est ab initio? *Eccli.* 43. 33.

Benedictio, quâ homo homini benedicit.

Benedixit ei (*Melchisedech*), et ait : Benedictus Abraham Deo excelso, qui creavit cœlum et terram, etc. *Gen.* 14. 19.

Jacob matris consilio benedicitur : loco Esau benedictionem accepit : ad cujus odium fugiendum monetur à matre, ut in Zaram ad Laban concedat. Ibid. c. 27. Cùmque (*Esau*) ejulatu magno fleret, motus Isaac, dixit ad eum : In pinguedine terræ, et in rore cœli desuper erit benedictio tua. *v.* 39.

Deus autem omnipotens benedicat tibi, et crescere te faciat, atque multiplicet, ut sis in turbas populorum : et det tibi benedictiones Abrahæ et semini tuo post te : ut possideas terram peregrinationis tuæ, quam pollicitus est avo tuo. *Ibid.* 28. 3. Vocavit itàque Isaac Jacob, et benedixit eum, etc. *v.* 1.

Post hæc introduxit Joseph patrem suum ad regem — qui benedicens illi, etc. *Ib.* 47. 7.

Benedixit Jacob filio suo Joseph, et posteà etiam filiis ejus, et ait : Deus, in cujus conspectu ambulaverunt patres mei — Benedicat pueris istis — *Manasse et Ephraim. Posteà etiam benedixit eis singulis benedictionibus propriis. Ibid. c.* 48. 15. *etc.* 49. 1.

Oves vestras et armenta assumite, ut petieratis (*ait Pharao Moysi et Aaron*), et abeuntes benedicite mihi. *Exod.* 12. 32.

Quæ postquàm Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis. *Ibid.* 39. 43.

Et extendens (*Aaron*) manum ad populum, benedixit ei: sicque completis hostiis pro peccato et holocaustis et pacificis, descendit. *Levit.* 9. 22.

Locutusque est Dominus ad Moysem, dicens: Loquere Aaron et filiis ejus: sic benedicetis filiis Israël, et dicetis eis: Benedicat tibi Dominus et custodiat te: ostendat Dominus faciem suam tibi, et misereatur tui: convertat Dominus vultum suum ad te, et det tibi pacem. *Num.* 6. 23.

Ad benedicendum adductus sum, benedictionem prohibere non valeo. *Ibid.* 23. 20.

Qui benedixerit tibi, erit et ipse benedictus. *Num.* 24. 9.

Balaam tertiò benedicit, et prospera vaticinatur de Israël et de Christo. Item de Amalecitis, Cinæis, et Romanis. Ib.

Eo tempore separavit tribum Levi, ut portaret Arcam fœderis Domini, et staret coram eo in ministerio, ac benediceret in nomine illius usquè in præsentem diem. *Deut.* 10. 6.

Non pernoctabit apud te pignus (*pauperis*): sed statìm reddes ei antè solis occasum, ut dormiens in vestimento suo, benedicat tibi. *Ib.* 24. 12.

Benedicit Moyses moriturus duodecim tribubus Israël. Ibid. c. 33.

Et primùm quidem benedixit populo Israël: post hæc legit omnia verba benedictionis et maledictionis, et cuncta, quæ scripta erant in legis volumine. *Josue.* 8. 33.

Cui Caleb: Quid habes, inquit? At illa (*illius filia Axa*) respondit: Da mihi benedictionem: terram australem et arentem dedisti mihi, junge et irriguam. *Ibid.* 15. 18.

Benedixitque eis Josue, et dimisit eos, *scilicet Rubenitas et Gaditas, et dimidiam tribum Manasse. Ibid.* 22. 6.

Benedicta inter mulieres Jahel uxor Haber Cinæi, et benedicatur in tabernaculo suo. *Judic.* 5. 24.

Reddat tibi Dominus pro opere tuo, et plenam mercedem recipias à Domino Deo Israël, ad quem venisti, et sub cujus confugisti alas. *Ruth* 2. 12. *Noemi videns Ruth nurum suam à Booz fuisse honoratam, dixit:* Benedictus sit à Domino, quoniam eamdem gratiam, quam præbuerat vivis, servavit et mortuis. *v.* 20.

Benedicta, inquit, es à Domino, filia; et priorem misericordiam posteriore superasti. *Ibid.* 3. 10.

Et benedixit Heli Elcanæ et uxori ejus: dixitque ei: Reddat tibi Dominus semen de muliere hâc pro fœnore, quod

commodasti Domino. 1. *Reg*. 2. 20. *Vide et Josue*. 14. 13.

Nuntiatum est David, quòd viri Jabes Galaad sepelissent Saül, dixitque ad eos : Benedicti vos à Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saül, et sepelistis eum. 2. *Reg*. 2. 5. *Vide et* 2 *Reg*. 14. 22. *Item*, 3. *Reg*. 1. 47.

Cùmque complesset (*David*) offerens holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum. 2. *Reg*. 6. 18.

Convertitque Rex (*Salomon*) faciem suam, et benedixit omni ecclesiæ Israël, etc. 3. *Reg*. *c*. 8. *Vide et* 2. *Par*. 6. 3.

Cùm complesset David, offerens holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine Domini. 1. *Paral*. 16. 2.

Raguel cum lacrymis osculatus est Tobiam, et plorans suprà collum ejus, dixit : Benedictio sit tibi, fili mi, quia boni et optimi viri filius es. *Tob*. 7. 6. Et apprehendens (*Raguel*) dexteram filiæ suæ, dextræ Tobiæ tradidit, dicens : Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob vobiscum sit, et ipse conjungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis. *v*. 15. *Vide et c*. 9. *v*. 9.

Porrò Ozias Princeps populi Israël, dixit ad eam (*Judith*) : Benedicta es tu, filia, à Domino Deo excelso, præ omnibus mulieribus supèr terram. *Judith*. 13. 23.

Quæ cùm exisset (*Judith*) ad illum (*Holofernem*), benedixerunt eam omnes, unâ voce dicentes : Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israël, etc. *Ibid*. 15. 10. *Vide et* 1. *Mach*. 2. 69.

Et non dixerunt, qui præteribant : Benedictio Domini super vos : benediximus vobis in nomine Domini. *Psal*. 128. 8. *Vide et Psal*. 117. 26.

Benedictio patris firmat domos filiorum. *Eccli*. 3. 11.

Sic virgo Maria ob fidei munditiam, benedicta dicitur ab Angelo. Luc. 1. 28. Exclamavit voce magnâ (*Elisabeth*) et dixit : Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui. *v*. 42. Et beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino. *v*. 45.

Benedixit illis Simeon, et dixit ad Mariam matrem ejus, etc. *Ibid*. 2. 34.

Benedicite maledicentibus vobis, et orate pro calumniantibus vos. *Ib*. 6. 28.

Benedicite persequentibus vos; benedicite, et nolite maledicere. *Rom*. 12. 14.

Benedictio, quâ creaturæ consecrantur, et sanctificantur.

Faciesque vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam et decorem. *Exod*. 28. 2.

Et pones tiaram in capite ejus, et laminam sanctam super tiaram, et oleum unctionis fun-

des super caput ejus : atque hoc ritu consecrabitur. *Ibid.* 29. 6.

Sanctificabisque et pectusculum consecratum, et armum, quem de ariete separasti. *v.* 27.

Pontifex, id est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cujus caput fusum est unctionis oleum, et cujus manus in sacerdotio consecratæ sunt, vestitusque est sanctis vestibus, etc. *Levit.* 21. 10.

Omne quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, non vendetur, nec redimi poterit. quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino. *Ibid.* 27. 28.

Assumetque aquam sanctam in vase fictili, et pauxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam. *Num.* 5. 17.

Urbem autem, et omnia, quæ erant in eâ, succenderunt, absque auro et argento, et vasis æneis, ac ferro, quæ in ærarium Domini consecrarunt. *Josue.* 6. 24.

Consecravi et vovi hoc argentum Domino, ut de manu meâ suscipiat filius meus, et faciat sculptile atque conflatile, et nunc trado illud tibi. *Jud.* 17. 3.

Sed et omnia vasa aurea et argentea, et ænea consecravit David rex Domino, cum argento et auro, quod tulerat ex universis gentibus, tàm de Idumæâ et Moab, et filiis Ammon, quàm de Philisthiim et Amalec. 1. *Paral.* 18. 11.

Et sacra vasa Domini accepit Nabuchodonosor *rex Babylonis*, et tulit et consecravit in templo suo in Babyloniâ. 3. *Esdr.* 1. 41.

Quia omnis creatura Dei bona est, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur : sanctificatur enim per verbum Dei et orationem. 1. *Tim.* 4. 4. 5.

Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra, et mensa, et propositio panum, quæ dicitur sancta, etc. *Hebr*, 9. 2. *Hinc consecratio sacerdotum, vestium, altarium, templorum, cereorum, aquæ lustralis, etc.*

BESTIÆ.

Bestiæ et bruta animalia non sunt crudeliter tractanda.

Dixit que Jacob : nosti, Domine mi, quod parvulos habeam teneros, et oves et boves fœtas mecum : quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur unâ die cuncti greges. *Gen.* 33. 13.

Sex diebus operaberis : septimo die cessabis, ut requiescat bos et asinus tuus : et refrigeretur filius ancillæ tuæ et advena. *Exod.* 23. 12. *Item Deut.* 5. 14.

Qui iratus vehementiùs cædebat fuste latera (*asinæ ejus*), aperuitque Dominus os asinæ, et locuta est : quid feci tibi? cur percutis me? ecce jam tertiò! etc. *Num.* 22. 27.

Non ligabis os bovis terentis in areâ fruges tuas. *Deut.* 25.4.

Novit justus jumentorum suorum animas: viscera autem impiorum crudelia. *Prov.* 12. 10.

Pecora tibi sunt? attende illis, et si sunt inutilia, perseverent apud te. *Eccli.* 7. 24.

Fructus bonus eorum.

Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera. Non enim habebis jugiter potestatem. *Prov.* 27. 23. Agni (*sunt*) ad vestimentum tuum, et hœdi ad agri pretium: Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, et in necessaria domus tuæ, et ad victum ancillis tuis. *v.* 26. 27.

BLASPHEMIA.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. (*Quantò minùs ad blasphemandum*)? *Exod.* 20. 7.

Educ blasphemum extra castra, et ponant omnes qui audierunt, manus suas super caput ejus, et lapidet eum populus universus. *Lev.* 24. 14. Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur. *v.* 16.

Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? 1. *Reg.* 2. 25.

Verumtamen quoniàm blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc; filius, qui natus est tibi, morte morietur. 2. *Reg.* 12. 14.

Quia dixerunt Syri: Deus montium est Dominus, et non est Deus vallium; dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tuâ. 3. *Reg.* 20. 28.

Blasphemia Rabsacis Assyrii. Et prohibuit quidem Ezechias, ne populus imperitus responderet istis blasphemiis. 4. *Reg.* 18. 29.

Multùm displicuerunt Deo blasphemiæ, quas dixerunt servi Sennacherib; unde percussit Angelus Domini centum octoginta millia de exercitu ejus. Ibid. cap. 19. *Vide et Isa.* 36. 4. *Item.* 2. *Mach.* 10. 35.

Cui exprobrasti, et quem blasphemasti? contra quem exaltasti vocem tuam, et elevasti in excelsum oculos tuos? contra sanctum Israël. *Ibid.* 19. 22. Factum est igitur in nocte illâ, venit Angelus Domini, et percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. *v.* 35.

Indignatus Holofernes, eò quòd Achior potentiam Dei cœli commendaverat, dixit ad eum: Quoniam prophetasti nobis, dicens: quòd gens Israël defendatur à Deo suo: ut ostendam tibi quoniam non est Deus, nisi Nabuchodonosor: cùm percusserimus eos omnes, sicut hominem unum. *Judith.* 6. 2. 3.

Docuit enim iniquitas tua os tuum, et imitaris linguam blasphemantium: condemnabit te os tuum, et non ego. *Job.* 15. 5.

Ne desinas ab homine iniqui-

tatis: quia addit super peccata sua blasphemiam. *Ibid.* 34. 36.

Opprobria exprobrantium tibi (*Pater*) ceciderunt super me. *Psal.* 68. 10.

Quousque irruitis in hominem? (*Christum*) *blasphemando. Psal.* 61. 4.

Super dolorem vulnerum meorum addiderunt. *Psal.* 68. 27.

Vir multùm jurans, implebitur iniquitate, et non discedet à domo illius plaga. *Eccli.* 23. 12.

Omnia enim, quæ loquitur populus iste, conjuratio est (*ut videtur*). *Isa.* 8. 12.

Et jugiter totâ die nomen meum blasphematur. *Ib.* 52. 5.

Facta est mihi hæreditas mea quasi leo in sylvâ: dedit contra me vocem, ideò odivi eam. *Jerem.* 12. 8.

Omnes maledicunt mihi (*dicit Dominus*). *Jerem.* 15. 10.

Numquid redditur pro bono (*Incarnationis et Passionis*) malum? *Ibid.* 18. 20.

Et insurrexistis super me ore vestro, et derogastis adversùm me verba vestra. *Ezech.* 35. 13.

Quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, judicabitur: et omnis jurans ex hoc similiter judicabitur. *Zach.* 5. 3.

Si affliget homo Deum, quia vos configitis me? *Malach.* 3. 8.

Ideò dico vobis: Omne peccatum, et blasphemia remittetur hominibus: spiritûs autem blasphemia non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro, *Matth.* 12. 31. 32.

Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata et blasphemiæ, quibus blasphemaverint. Qui autem blasphemaverit in Spiritum Sanctum, non habebit remissionem in æternum. *Marc.* 3. 28. 29.

Et omnis qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi: ei autem, qui in Spiritum Sanctum blasphemaverit, non remittetur. *Luc.* 12. 10.

Nomen enim Dei per vos blasphematur inter Gentes. *Rom.* 2. 24.

Ideò notum vobis facio, quòd nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Jesu. 1. *Cor.* 12. 3.

Nunc autem deponite et vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. *Coloss.* 3. 8.

Rursùm crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui habentes. *Hebr.* 6. 6.

Sit autem sermo vester: Est, est: Non, non (*non per Dominum aut alia membra sua*). *Jacob.* 5. 12. *Vide et Mat.* 5. 34.

Cùm Michaël Archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blas-

phemiæ, sed dixit : Imperet tibi Dominus. *Judæ.* 9.

Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus, et tabernaculum ejus, et eos, qui in cœlo habitant. *Apoc.* 13. 6.

Et blasphemaverunt Deum cœli præ doloribus et vulneribus suis, et non egerunt pœnitentiam ex operibus suis. *Ibid.* 16. 11. *Vide et v.* 9 *et* 21.

BONA OPERA.

Bona opera pietasque vera in Deum commandantur. Vide etiam infrà, Opera.

Si ergò audieritis vocem meam, et custodieritis pactum meum; eritis mihi in peculium de cunctis populis. *Exod.* 19. 5.

Custodiasque mandata Domini et cæremonias ejus, quas ego hodiè præcipio tibi, ut benè sit tibi. *Deut.* 10. 13. *Vide et Exod.* 23. 24. *Deut.* 5. 6. *et* 11. *et* 16.

Facere misericordiam et judicium, magis placet Domino, quàm victimæ. *Prov.* 21. 3. *Vide et* 1. *Reg.* 15. 22.

Si volueritis, et audieritis me, bona terræ comedetis : quòd si nolueritis, et me ad iracundiam provocaveritis, gladius devorabit vos, etc. *Isa.* 1. 19. 20. *Vide Psal.* 49. 41.

Qui in præceptis meis ambulaverit, et judicia mea custodierit, ut faciat veritatem, hic justus est : vità vivet, ait Dominus, etc. *Ezech.* 18. 9. *Vide Jos.* 22. 5.

Indicabo tibi, ô homo, quid sit bonum, et quid Dominus requirat à te : utique facere judicium, et diligere misericordiam, et sollicitum ambulare cum Deo tuo. *Mich.* 6. 8.

Hæc ait Dominus exercituum : Judicium verum judicate, et misericordiam et miserationes facite unusquisque cum fratre suo. *Zach.* 7. 9.

Da Altissimo secundùm datum ejus, et in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum: quoniam Dominus retribuens est, et septiès tantùm reddet tibi. *Eccli.* 35. 12. 13.

Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, etc. *Matth.* 5. 16.

Non omnis, qui dicit mihi : Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum : sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. *Ibid.* 7. 21.

Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata. *Ibid.* 19. 17. Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit. *v.* 29. *Vide et Matth.* 7. 24.

Conventione autem factâ cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. —

Et dixit illis : Ite et vos in vineam meam, et quod justum fuerit, dabo vobis. *Ibid.* 20. 2. 4. *Item :* Voca operarios, et redde illis mercedem. *v.* 8.

Quid autem vocatis me, Domine, Domine, et non facitis, quæ dico? *Luc.* 6. 46. *Vide et Matth.* 7. 24.

Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus. *Joan.* 12. 26.

Qui habet mandata mea, et servat ea : ille est, qui diligit me. *Ibid.* 14. 21.

Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis, etc. *Ibid.* 15. 14.

Reddet Deus unicuique secundùm opera ejus. Rom. 2. 6. Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur. *v.* 13. Gloria autem, et honor, et pax omni operanti bonum. *v.* 10.

Ergò dùm tempus habemus, operemur bonum. *Gal.* 6. 10.

Venit nox, quandò nemo potest operari. *Joan* 9. 4.

Ut ambuletis dignè, Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, et crescentes in sciencia Dei *Col.* 1. 10.

Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, (*laboris scilicet ex caritate suscepti*). *Hebr.* 10. 6.

Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides salvare eum? *Fides enim per se, si non habet opera, mortua est : quemadmodùm corpus sine animâ mortuum est. Jacob* 2. 14. Vis autem scire, ô homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est? Abraham pater noster nonne ex operibus justificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? *v.* 20. 21.

Quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera, certam vestram vocationem et electionem faciatis. 2. *Petr.* 1. 10.

Qui dicit se nosse eum (*Deum scilicet per fidem*), et mandata ejus non custodit; mendax est, et in hoc veritas non est. 1. *Joan.* 2. 4.

Qui autem servat verbum ejus, verè in hoc charitas Dei perfecta est. *Ibid.* 2. 5.

Opera enim illorum sequuntur illos. *Apoc.* 14. 13.

Et judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris, secundùm opera ipsorum. *Ib.* 20. 12.

Bonis operibus ex caritate factis debetur meritum.

Ego — merces tua magna nimis (*dixit Dominus Abrahæ fideli*). *Genes.* 15. 1.

Retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam : et secundùm munditiam manuum mearum reddet mihi. Quia custodivi vias Domini, et non egi impiè à Deo meo. 2. *Reg.* 22-21.

De tribu Judâ reperitur,

phemiæ, sed dixit : Imperet tibi Dominus. *Judæ.* 9.

Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus, et tabernaculum ejus, et eos, qui in cœlo habitant. *Apoc.* 13. 6.

Et blasphemaverunt Deum cœli præ doloribus et vulneribus suis, et non egerunt pœnitentiam ex operibus suis. *Ibid.* 16. 11. *Vide et v.* 9 *et* 21.

BONA OPERA.

Bona opera pietasque vera in Deum commandantur. Vide etiam infrà, Opera.

Si ergò audieritis vocem meam, et custodieritis pactum meum; eritis mihi in peculium de cunctis populis. *Exod.* 19. 5.

Custodiasque mandata Domini et cæremonias ejus, quas ego hodiè præcipio tibi, ut benè sit tibi. *Deut.* 10. 13. *Vide et Exod.* 23. 24. *Deut.* 5. 6. *et* 11. *et* 16.

Facere misericordiam et judicium, magis placet Domino, quàm victimæ. *Prov.* 21. 3. *Vide et* 1. *Reg.* 15. 22.

Si volueritis, et audieritis me, bona terræ comedetis : quòd si nolueritis, et me ad iracundiam provocaveritis, gladius devorabit vos, etc. *Isa.* 1. 19. 20. *Vide Psal.* 49. 41.

Qui in præceptis meis ambulaverit, et judicia mea custodierit, ut faciat veritatem, hic justus est : vità vivet, ait Dominus, etc. *Ezech.* 18. 9. *Vide Jos.* 22. 5.

Indicabo tibi, ô homo, quid sit bonum, et quid Dominus requirat à te : utique facere judicium, et diligere misericordiam, et sollicitum ambulare cum Deo tuo. *Mich.* 6. 8.

Hæc ait Dominus exercituum : Judicium verum judicate, et misericordiam et miserationes facite unusquisque cum fratre suo. *Zach.* 7. 9.

Da Altissimo secundùm datum ejus, et in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum: quoniam Dominus retribuens est, et septiès tantùm reddet tibi. *Eccli.* 35. 12. 13.

Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, etc. *Matth.* 5. 16.

Non omnis, qui dicit mihi : Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum : sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. *Ibid.* 7. 21.

Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata. *Ibid.* 19. 17. Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit. *v.* 29. *Vide et Matth.* 7. 24.

Conventione autem factâ cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. —

Et dixit illis : Ite et vos in vineam meam, et quod justum fuerit, dabo vobis. *Ibid.* 20. 2. 4. *Item :* Voca operarios, et redde illis mercedem. *v.* 8.

Quid autem vocatis me, Domine, Domine, et non facitis, quæ dico? *Luc.* 6. 46. *Vide et Matth.* 7. 24.

Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus. *Joan.* 12. 26.

Qui habet mandata mea, et servat ea : ille est, qui diligit me. *Ibid.* 14. 21.

Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis, etc. *Ibid.* 15. 14.

Reddet Deus unicuique secundùm opera ejus. Rom. 2. 6. Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur. *v.* 13. Gloria autem, et honor, et pax omni operanti bonum. *v.* 10.

Ergò dùm tempus habemus, operemur bonum. *Gal.* 6. 10.

Venit nox, quandò nemo potest operari. *Joan* 9. 4.

Ut ambuletis dignè, Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, et crescentes in sciencia Dei *Col.* 1. 10.

Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, (*laboris scilicet ex caritate suscepti*). *Hebr.* 10. 6.

Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides salvare eum? *Fides enim per se, si non habet opera, mortua est: quemadmodùm corpus sine animâ mortuum est. Jacob* 2. 14. Vis autem scire, ô homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est? Abraham pater noster nonne ex operibus justificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? *v.* 20. 21.

Quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera, certam vestram vocationem et electionem faciatis. 2. *Petr.* 1. 10.

Qui dicit se nosse eum (*Deum scilicet per fidem*), et mandata ejus non custodit; mendax est, et in hoc veritas non est. 1. *Joan.* 2. 4.

Qui autem servat verbum ejus, verò in hoc charitas Dei perfecta est. *Ibid.* 2. 5.

Opera enim illorum sequuntur illos. *Apoc.* 14. 13.

Et judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris, secundùm opera ipsorum. *Ib.* 20. 12.

Bonis operibus ex caritate factis debetur meritum.

Ego — merces tua magna nimis (*dixit Dominus Abrahæ fideli*). *Genes.* 15. 1.

Retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam : et secundùm munditiam manuum mearum reddet mihi. Quia custodivi vias Domini, et non egi impiè à Deo meo. 2. *Reg.* 22-21.

De tribu Judâ reperitur a.

quòd non tota deletur, quia in eâ sunt inventa bona opera. 2. *Paral.* 12. 12.

Iram quidem Domini merebaris (*ait Jehu propheta*) ; sed bona opera inventa sunt in te. *Ibid.* 19. 2. et 3.

Retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam : et secundùm puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus. *Psal.* 17. 21.

Et tibi, Domine, misericordia : quia tu reddes unicuique juxta opera sua. *Psal.* 61. 12.

Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas — propter retributionem. *Psal.* 118. 112.

Juxta opera manuum suarum retribuetur ei. *Prov.* 12. 14.

Justi — in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces eorum. *Sap.* 5. 16.

Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, et non hominibus: scientes quòd à Domino accipietis retributionem (*quæ ob meritum dari solet*) hæreditatis. *Coloss.* 3. 23.

Omnis misericordia facit locum unicuique secundùm meritum operum suorum. *Eccli.* 16. 15.

Gaudete, et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. *Matth.* 5. 12.

Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi (*in propatulo*). *Ibid.* 6. 6.

Quicumque potum dederit — calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine discipuli : amen dico vobis, non perdet mercedem suam. *Ibid.* 10. 42.

Qui parcè seminat, parcè et metet. 2. *Cor.* 9. 6.

Ostendit Christus, quòd in extremo judicio judicaturus sit secundùm opera misericordiæ : et his, qui opera misericordiæ fecerunt, daturus est vitam æternam. Matth. c. 25.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex totâ animâ tuâ, et ex omnibus viribus tuis, et ex omni mente tuâ : et proximum tuum sicut te ipsum. *In his enim duobus præceptis tota lex pendet et Prophetæ. Luc.* 10. 27.

Venit hora, in quâ omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei : et procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ ; qui verò mala egerunt, in resurrectionem judicii. *Joan.* 5. 28.

Mandatum novum do vobis : ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, etc. *Ibid.* 13. 34. 35.

Ego elegi vos de mundo, ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat. *Ibid.* 15. 16.

Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. *Rom.* 8. 28.

Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis : qui enim diligit proximum, legem implevit. *Ibid.* 13. 8.

Si linguis hominum loquar, et Angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia, et omnem scientiam : et si habuero omnem fidem, ità ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum, ità ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. 1. *Cor.* 13. 1. 2. 3.

Stabiles estote et immobiles, abundantes in opere Domini semper; scientes, quod labor vester non est inanis in Domino. *Ibid.* 15. 58.

Omnes enim nos manifestari oportet antè tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, proùt gessit, sive bonum, sive malum. 2. *Cor.* 5. 10.

Quæ enim seminaverit homo, hæc et metet : quoniam qui seminat in carne suâ, de carne et metet corruptionem : qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. *Gal.* 6. 8.

Unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, sive servus *sit*, sive liber. *Ephes.* 6. 8.

Nemo coronatur, nisi qui legitimè certaverit. 2. *Tim.* 2. 5.

Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi : in reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illâ die, etc. *Ibid* 4. 7. 8.

Beneficentiæ autem et communionis nolite oblivisci : talibus enim hostiis promeretur Deus. *Hebr.* 13. 16.

Ecce venio citò, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundùm opera sua. *Apoc.* 22. 12.

Benefac justo, et invenies retributionem magnam; et si non ab ipso, certè à Domino. *Eccli.* 12. 2.

BONITAS ET BENIGNITAS DEI ERGA SUOS.

Dixitque Dominus ad eum (*Abraham*) : Si invenero Sodomis, quinquaginta justos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos, etc. *Gen.* 18. 26.

Consulatur Dominus Israelitas per Moysen terræ Chanaan promissione, etc. Exod. c. 6.

Et percussit grando in omnì terrâ Ægypti cuncta quæ fuerunt in agris, ab homine usquè ad jumentum: cunctamque herbam agri percussit grando, et omne lignum regionis confregit. Tantùm in terra Gessen, ubì erant filii Israël, grando non cecidit. *Ibidem.* 9. 25.

Apud omnes autem filios Israël non mutiet canis ab homine usquè ad pecus : ut scia-

tis quanto miraculo dividat Dominus Ægyptios et Israël. *Ibid.* 11. 7.

Et faciens misericordiam in millia his, qui diligunt me, et custodiunt præcepta mea. *Ibid.* 20. 6.

Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum. *Ibid.* 33. 11.

Quo transeunte (*scilicet Moyse*) coram eo (*Domino scilicet*), ait : Dominator Domine Deus, misericors, et clemens, etc. *Ibid.* 34. 6.

Tolle virgam, et congrega populum, tu et Aaron frater tuus : et loquimini ad petram coram eis, et illa dabit aquas. Cùmque eduxeris aquam de petra bibat omnis multitudo et jumenta ejus. *Num.* 20. 8.

Cùmque quæsieris ibì Dominum Deum tuum, invenies eum : si tamen toto corde quæsieris, et totâ tribulatione animæ tuæ. *Deut.* 4. 29.

Et faciens misericordiam in multa millia diligentibus me, et custodientibus præcepta mea. *Ibid.* 5. 10.

Et scies, quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis, et fidelis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus se, et his, qui custodiunt præcepta ejus in mille generationes: et reddens odientibus se statim, ità ut disperdat eos, et ultrà non differat, protinùs eis restituens, quod merentur. *Ibid.* 7. 9. 10.

Recensentur varia Dei beneficia, multaque bona promittuntur servantibus ejus præcepta; mala autem non servantibus, hoc est benedictio, et maledictio. Ibid. c. 11.

Facit, (*Dominus*) judicium pupillo et viduæ, amat peregrinum, et dat ei victum atque vestitum : et vos ergò amate peregrinos, quia et ipsi fuistis advenæ in terrâ Ægypti. *Ibid.* 10. 18.

Multiplex promittitur servantibus legem benedictio, et transgredientibus maledictio. Ibid. c. 28.

Vera pœnitentia Deum placat: præceptum nobis datum, non longè à nobis separatur : proponitur : bonum et malum, ut ultrò bonum eligentes vivamus, et non pereamus malo adhærentes. Ibid. c. 30.

Invenit eum in terrâ desertâ, in loco horroris, et vastæ solitudinis : circumduxit eum, et docuit : et custodivit quasi pupillam oculi sui. *Ibid.* 32. 10.

Cùmque completi fuerint dies tui, et dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, et firmabo regnum ejus. 2. *Reg.* 7. 12.

Et dixit David ad Nathan : Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David : Dominus quoque transtulit peccatum tuum : non morieris. *Ibid.* 12. 13.

Omnes morimur, et quasi

aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur : nec vult Deus perire animam, sed retractat, cogitans ne penitùs pereat qui abjectus est. *Ibid.* 14. 14.

Domine Deus Israël, non est similis tui Deus in cælo desuper, et super terram deorsùm : qui custodis pactum et misericordiam servis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo. 3. *Reg.* 8. 23.

Ex præcepto Domini corvi deferebant panem et carnes Eliæ : et posteà Angelus Domini panem et aquam eidem ostendit. Ibid. c. 17. *et* 19. *Vide simile de Daniele in ejus Libro. c.* 14.

Revertere, et dic Ezechiæ duci populi mei : Hæc dicit Dominus Deus David patris tui : Audivi orationem tuam, et vidi lacrymas tuas, et eccè sanavi te : die tertio ascendes templum Domini. 4. *Reg.* 20. 5.

Dominus bonus propitiabitur cunctis, qui in toto corde requirunt eum. 2. *Par.* 30. 9.

Et invenisti cor ejus (*Abraham*) fidele coram te : et percussisti cum eo fœdus, ut dares ei terram Chananæi, Hethæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, et Jebusæi, et Gergesæi, ut dares semini ejus : et implesti verba tua, quoniam justus es. 2. *Esdr.* 9. 8.

Sed misereris omnium, quia omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam. *Sap.* 11. 24.

Quis enim permansit in mandatis ejus, et derelictus est ? aut quis invocavit eum, et despexit illum ? *Eccli.* 2. 12. *et cap.* 18. *misericordia Dei ostenditur.*

Dixi : confitebor adversùm me injustitiam meam Domino : et tu remisisti impietatem peccati mei. *Psal.* 31. 5.

Justitia tua sicut montes Dei : judicia tua abyssus multa. Homines et jumenta salvabis, Domine : quemadmodùm multiplicasti misericordiam tuam, Deus. *Psal.* 35. 7. 8,

Junior fui, etenim senui : et non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem. *Psal.* 36. 25.

Quoniam tu, Domine, suavis, et mitis, et multæ misericordiæ omnibus invocantibus te. *Psal.* 85. 4. *Vide et Psal.* 102. *per totum, et* 135.

Miserator, et misericors Dominus : patiens, et multùm misericors. *Psal.* 144. 8.

Propterea exspectat Dominus, ut misereatur vestri : et ideò exaltabitur parcens vobis, quia Deus judicii Dominus : beati omnes, qui expectant eum. *Isa.* 30. 18.

Ad punctum in modico dereliqui te, et in miserationibus magnis congregabo te. *Ibid.* 54. 7.

Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus,

et ad Deum nostrum : quoniam multus est ad ignoscendum. *Ibid.* 55. 7.

Et cùm evulsero eos, convertar, et miserebor eorum : et reducam eos, virum ad hæreditatem suam, et virum in terram suam. *Jer.* 12. 15.

Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum adversùs eam : agam et ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi, ut facerem ei. *Ibid.* 18. 8.

Et cùm averterit se impius ab impietate suâ, quam operatus est, et fecerit judicium, et justitiam : ipse animam suam vivificabit. *Ezech.* 18. 27. *Id. verbatim* 33. 14.

Exaudivit Dominus vòcem Susannæ, et quia per impudicos senes presbyteros injustè fuerat condemnata, per continentem puerum fuit justo judicio liberata. Dan. c. 13.

Et scindite corda vestra, et non vestimenta vestra, et convertimini ad Dominum Deum vestrum ; quia benignus, et misericors est, patiens et multæ misericordiæ, et præstabilis super malitia. *Joel.* 2. 13.

Venite ad me omnes, qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos. *Matth.* 11. 28.

Et misericordia ejus à progenie in progenies timentibus eum. *Luc.* 1. 50.

Estote misericordes, sicut et Pater vester cœlestis misericors est. *Ibid.* 6. 36.

Amen dico tibi : hodiè mecum eris in paradiso. *Ibid.* 23. 43.

Benedictus Deus, et Pater Domini noštri Jesu Christi, pater misericordiarum, et Deus totius consolationis. 2. *Cor.* 1. 3.

Deus autem, qui dives est in misericordiâ, propter nimiam caritatem suam, quâ dilexit nos. etc. *Ephes* 2.4.

BONI LATENTES INTER MALOS.

Quamvis scriptum sit : Omnis caro corruperat viam suam*: tamen Dominus dixit ad Noe:* Te vidi justum coram me in generatione hâc. *Gen.* 7. 1.

Lot justus habitavit in medio Sodomorum. Ibid. 13. 12.

Joseph in Ægypto castam et fidelem vitam duxit. Ib. c. 39.

Samuel inter filios Heli pessimos, sanctus et innocens fuit. 1. *Reg. c.* 2.

Sub Achab et Jezabel Elias omnes, se solo excepto, reputabat idololatras : sed dixit ei per responsum Dominus : Et derelinquam mihi in Israël septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata antè Baal. 3. *Reg.* 19. 18. *Vide de hoc etiam Rom.* 11. 3. 4.

Tobias solus inter plurimos alios, probus et pius. Tob. 1. 5.

Mardochæus erat in aulâ Assueri, ubi quasi omnes adorabant Aman superbissimum; ipse verò Mardochæus genua non flectebat. Esth. c. 3. *et* 5.

Sanctus Job Gentilis fuit, et de Esaü dicitur descendisse; quem tamen constat fide et moribus mirabiliter claruisse. Et de se ipso dicebat : Frater fui draconum, et socius struthionum. *Job* 2. 3. *et* 30. 29.

Dixit Dominus Ezechieli : Tu ergò, fili hominis, ne timeas eos, neque sermones eorum metuas : quoniam increduli et subversores sunt tecum, et cum scorpionibus habitas. *Ezech.* 2. 6. *Vide totum caput.*

Daniel et socii ejus habitaverunt cum Chaldæis idololatris, qui eos ad idololatriam inducere, et à cultu veri Dei retrahere quidem laboraverunt; sed tamen boni perstiterunt. Dan. c. 6. *et* 14.

Susanna fuit castissima in Babylone, ubi senes presbyteri erant impudici, et judices iniqui. Ibid. c. 13.

Videbatur tempore Antiochi Epiphanis, quòd Judæi essent fermè omnes ad ritum Gentilium translati, sed inventi sunt Mathathias, et filii ejus, Eleazarus, et multi alii, qui in lege Diei valdè stabiles fuerunt et firmi. In Libris Machabæorum. Vide præcipuè 2. *Mach. c.* 3.

Commendans Dominus fidem et devotionem Centurionis de Capharnaüm, dixit : Non inveni tantam fidem in Israël. *Matth.* 8. 10.

Joseph ab Arimathæa occultus erat Discipulus Jesu : deposito tamen metu, audacter introivit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu. *Marc.* 15. 42. *Vide et Matth.* 27. 57. *Luc.* 23. 50. *Joan.* 19. 38.

Nicodemus princeps Judæorum venit ad Jesum nocte, et planè confitetur : Rabbi : scimus, quia à Deo venisti magister. *Joan.* 3. 2.

Vir autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius (*inter alios improbos*), religiosus, et timens Deum cum omni domo suâ, faciens eleemoysinas multas plebi, et deprecans Deum semper. *Actor.* 10. 1.

BONORUM OPPRESSIO.

Vide OPPRESSIO BONORUM.

BONORUM SOCIETAS.

Vide SOCIETAS BONORUM.

CÆCITAS.

Cæcitas tùm corporalis, tùm spiritualis.

Et eos, qui foris erant, percusserunt cæcitate, à minimo usquè ad maximum, ità ut ostium invenire non possent. *Gen.* 19. 11.

Percutiat te Dominus amentiâ, et cæcitate ac furore mentis, et palpes in meridie, sicut palpare solet cæcus in tenebris, et non dirigas vias tuas. *Deut.* 28. 28. 29.

Hostes verò descenderunt ad eum : porrò Eliseus oravit ad Dominum, dicens : Percute, obsecro, gentem hanc cæcitate : percussitque eos Domi-

et ad Deum nostrum : quoni-
multus est ad ignosce
Ibid. 55. 7.

Et cùm evulsero e
vertar, et miserebor
reducam eos, viru
ditatem suam, et
ram suam. *Jer.* 1

Si pœnitentia
illa à malo suo
sum adversùs
ego pœnitenti
quod cogitav
Ibid. 18. 8

Et cùm
ab impiet
ratus est
et justiti
vivifica
verba

Ex
Sus
dic
fu
ne
d

... populi hujus, et ... oculos ... ne fortè videat ... suis audiat, et corde suo intelligat, et ... sanem eum. ... *Matth.* 13. ... *Luc.* 8. 10. ... 4. 12. *Actor.* 28. 26. ... 12. 40. ... 11. 8. et 10.

Et audient in die illâ surdi verba libri, et de tenebris et caligne oculi cæcorum videbunt. *Ibid.* 29. 18.

Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum patebunt, etc. *Ibid.* 35. 5. *Vide et Matth.* 11. 5.

Ut aperires oculos cæcorum, et educeres de conclusione vinctum, de domo carceris sedentes in tenebris. *Isa*, 42. 7.

Et ducam cæcos in viam, quam nesciunt, et in semitis, quas ignoraverunt, ambulare eos faciam : ponam tenebras coram eis in lucem, et prava in recta : Hæc verba feci eis, et non dereliqui eos. *v.* 16. Surdi, audite, et cæci, intuemini ad videndum. *v.* 18.

Educ foras populum cæcum habentem ... surdum, ... ei sunt. *Ibid.* 43. 8.

... speculatores ejus cæci omnes, nescierunt universi : canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, et amantes somnia. *Ibid.* 56. 10.

Palpavimus sicut cæci parietem, et quasi absque oculis attrectavimus : impegimus meridie, quasi in tenebris : in caliginosis, quasi mortui. *Ib.* 59. 10.

Hæc cogitaverunt, et erraverunt : excæcavit enim illos malitia eorum. *Sap.* 2. 21.

Sinite illos : Cæci sunt et duces cæcorum : cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt. *Mat.* 15. 14.

Oculos habentes non videtis? et aures habentes non auditis? *Marc.* 8. 18.

Prædicare captivis remissionem, et cæcis visum, dimittere confractos in remissionem, prædicare annum Domini acceptum, et diem retributionis. *Luc.* 4. 19. *Vide et Joan.* 9. 1.

Et confestim ceciderunt ab oculis ejus tanquam squamæ, et visum recepit, et surgens baptisatus est. *Act.* 9. 18. *V.* et *v.* 9.

Et nunc eccè manus Domini super te, et eris cæcus, non videns solem usquè ad tempus. *Ibid.* 13. 11.

Quia cùm cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt : sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum. *Rom.* 1. 21.

...is Deus hujus sæculi ...mentes infidelium, ...at illis illuminatio gloriæ Christi, qui ...o Dei. 2. *Cor.* 4. 4.

...ebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vitâ Dei, per ignorantiam, quæ est illis, propter cæcitatem cordis ipsorum. *Ephes.* 4. 18. *Vide et Apoc.* 3. 17.

Qui *autem* odit fratrem *suum*, in tenebris est—quia tenebræ obcæcaverunt oculos ejus. 1. *Joan.* 2. 11.

Cui enim non præstò sunt hæc, cæcus est, et manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. 2. *Petr.* 1. 9.

CÆCI ILLUMINANTUR.

Quam (*albuginem*) apprehendens Tobias, traxit ab oculis ejus, statimque visum recepit (*Pater ejus*). *Tob.* 11. 15.

Et aperti sunt oculi eorum (*duorum cæcorum*) : et comminatus est illis Jesus, dicens: Videte, ne quis sciat, etc. *Matth.* 9. 30.

Misertus autem eorum Jesus (*duorum cæcorum*), tetigit oculos eorum, et confestìm viderunt, et secuti sunt eum. *ibid.* 20. 34.

Deinde iterùm imposuit manus super oculos ejus (*cæci*): et cæpit videre,, et restitutus est, ità ut clarè videret omnia. *Marc.* 8. 25.

Et veniunt Jericho : et proficiscente eo (*Jesu*) de Jericho, et discipulis ejus, et plurimâ multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus, sedebat juxta viam mendicans, etc. *Ibid.* 10. 46. Cœpit clamare, et dicere : Jesu fili David, miserere mei, etc. *v.* 47. Jesus autem ait illi : Vade, fides tua te salvum fecit : et confestìm vidit, et sequebatur eum in viâ. *v.* 52. *Idem habetur.* Luc. 18. 35.

Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est : venit nox quandò nemo potest operari. Quamdiù sum in mundo, lux sum mundi. Hæc cùm dixisset, expuit in terram, et fecit lutum ex sputo, et linivit lutum super oculos ejus (*cæci nati*). Et dixit ei : Vade, lava in natatoriâ Siloe, (quod interpretatur Missus): Abiit ergò, et lavit, et venit videns. *Joan.* 9. 4. 5. 6. 7.

Cerei. Vide *Infrà cereorum et lampadum usus.*

CÆREMONIÆ ECCLESIASTICÆ, SEU CULTUS EXTERNUS.

Ædificavit autem Noë altare Domino : et tollens de cunctis pecoribus et volucribus mundis, obtulit holocausta super altare. *Gen.* 8. 20. *V. et Gen.* 33. 20.

At verò Melchisedech rex Salem, proferens panem et vinum (erat enim sacerdos Dei altissimi), benedixit ei, et ait : Benedictus Abraham Deo excelso, qui creavit cœlum et ter-

ram. *Ibid.* 14. 18. *Vide Hebr.* 7. 13.

Hoc est pactum meum quod observabitis inter me et vos, et semen tuum post te: circumcidetur ex vobis omne masculinum. *Ibid.* 17. 10. *Vide et Exod. cap.* 12. *de agno Paschali.*

Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, eò quòd obedierit Abraham voci meæ, et custodierit præcepta et mandata mea, et cæremonias legesque servaverit. *Ibid.* 26. 4. 5.

Esto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent, ut referas, quæ dicuntur ad eum: ostendasque populo cæremonias et ritum colendi, viamque, per quam ingredi debeant, et opus, quod facere debeant. *Exod.* 18. 19. *Vide totum Librum Levitici, et Numer.*

Præcepit Dominus fieri sibi tabernaculum cum variis utensilibus, et ministros ad ministeria ordinaria ad cultum ipsius. Exod. c. 25. *et patet in multis Capitibus. Exodi.*

De ostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus, usquè ad diem, quo complebitur tempus consecrationis vestræ; septem enim diebus finitur consecratio: sicut et impræsentiarum factum est, ut ritus sacrificii compleretur. *Lev.* 8. 33. *Vide et cap.* 10. 19.

Sed constitue eos (*Levitas*) super tabernaculum testimonii, et cuncta vasa ejus, et quidquid ad cæremonias pertinet, etc. *Num.* 1. 50.

Ritus et officia Levitarum juxtà cujusque familiam distribuuntur. Ibid. c. 4. *Item. cap.* 6. 7. 8. *et* 9. *et* 15. *etc.*

David senex, Salomone rege designato, numeratorum Levitarum officia designat, Moysique filii Levitis annumerantur. 1. *Paral. c.* 23.

Templum plurimis victimis dedicatur, ac Pascha septem diebus celebratur. 1. *Esdr. c.* 6.

CÆREMONIÆ, SEU RITUS CERTI IN ORANDO.

Stetit autem Salomon antè altare Domini in conspectu ecclesiæ Israël, et expandit manus suas in cælum, et ait: Domine Deus Israël, non est similis tuî Deus in cœlo desuper, et super terram deorsùm, etc. 3. *Reg.* 8. 22. Factum est autem cùm complesset Salomon, orans Dominum, omnem orationem et deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini: utrumque enim genu in terram fixerat, et manus expanderat in cœlum. *v.* 54.

Et expandit se (*Elias*) atque mensus est super puerum tribus vicibus, et clamavit ad Dominum, et ait: Domine Deus meus, revertatur, obsecro, anima pueri hujus in viscera ejus. Et exaudivit Dominus vocem Eliæ. *Ibid.* 17. 21. 22.

Elias autem ascendit in verticem Carmeli, et pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua, etc. *Ibid.* 18. 42.

Tam Levitæ, quàm cantores, id est, et qui sub Asaph erant, et qui sub Heman, et qui sub Idithun, filii, et fratres eorum vestiti byssinis, cymbalis, et psalteriis, et cytharis concrepabant, stantes ad orientalem plagam altaris, et cum eis sacerdotes centum viginti canentes tubis. 2. *Paral.* 5. 12.

Magi procedentes adoraverunt Christum. etc. Matth. 2. 11.

Et progressus pusillùm, procidit in faciem suam, orans et dicens : Pater mi, si possibile est, etc. *Ibid.* 26. 39. *Idem habetur Marc.* 14. 35.

Jesus positis genibus orabat. *Luc.* 22. 41.

Omnis vir orans, aut prophetans velato capite, deturpat caput suum. 1. *Cor.* 11. 4.

Volo ergò viros orare in omni loco, levantes puras manus sine irâ, et disceptatione. 1. *Tim.* 2. 8.

Oratio flexis genibus. Vide *Oratio.*

CALIX IRÆ ET FURORIS.

Consurge, Jerusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem iræ ejus. *Isa.* 51. 17.

Calix in manu Domini — *ex quo* bibent omnes peccatores terræ. *Psal.* 74. 8.

Quia sic dicit Dominus exercituum Deus Israël : Sume calicem vini furoris hujus de manu meâ : et propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te. *Jer.* 25. 15.

Ostendisti populo tuo dura ; potasti nos vino compunctionis. *Psal.* 59. 4.

Et Babylon magna venit in memoriam antè Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ ejus. *Apoc.* 16. 19.

CALIX PASSIONIS.

Nescitis, quid petatis : Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? *Matth.* 20. 22. *Item Marc.* 10. 38.

Tùnc ait illis : Tristis est anima mea usquè ad mortem : sustinete hîc, et vigilate mecum. *Matth.* 26. 38.

Pater, si vis, transfer calicem istum à me. Verùmtamen non mea voluntas, sed tua fiat. *Luc.* 22. 42.

Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis, ut bibam illum? *Joan.* 18. 11.

CALLIDITAS. *Vide* ASTUTIA.

CALUMNIA.

Introducti sumus, ut devolvat in nos calumniam, et violenter subjiciat servituti. *Gen.* 43. 18.

Non facies calumniam proximo tuo. *Levit.* 19. 13.

Omnique tempore calumniam sustineas, — nec habeas, qui liberet te. *Deut.* 28. 29.

Si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus accepi : et contemnam illud hodiè, restituamque vobis. 1. *Reg.* 12. 3.

Deus humiliabit calumniatorem. *Psal.* 71. 4.

Feci judicium et justitiam : non tradas me calumniantibus me. *Psal.* 118. 121. *Vide et v.* 122. 134.

Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus. *Prov.* 14. 31. *Vide etiam c.* 22. 16.

Vir pauper calumnians pauperes, similis est imbri vehementi, in quo paratur fames. *Ibid.* 28. 3.

Dux indigens prudentiâ, multos opprimet per calumniam— Hominem, qui calumniatur animæ sanguinem, si usquè ad lacum fugerit, nemo sustinet. *Prov.* 28. 16. 17.

Et vidi calumnias, quæ sub sole geruntur, et lacrymas innocentium, et neminem consolatorem. *Eccles.* 4. 1.

Si videris calumnias egenorum et violenta judicia, et subverti justitiam in provinciâ; non mireris super hoc negotio. *Ibid.* 5. 7.

Calumnia conturbat sapientem, et perdet robur cordis illius. *Ibid.* 7. 8.

A tribus timuit cor meum, et in quarto facies mea metuit : delaturam civitatis, et collectionem populi, calumniam mendacem, etc. *Eccli.* 26. 5. 6. 7.

Qui projicit avaritiam ex calumniâ, — iste in excelsis habitabit. *Isa.* 33. 15.

Recede procùl à calumniâ. *Ibid.* 54. 14.

Hæc est civitas visitationis : omnis calumnia in medio ejus. *Jerem.* 6. 6.

Advenæ et pupillo, et viduæ non feceritis calumniam, — et habitabo vobiscum. *Ibid.* 7. 6.

Et eruite vi oppressum de manu calumniantis. *Ibid.* 21. 12.

Pater ejus quia calumniatus est, et vim fecit fratri — ecce mortuus est in iniquitate suâ. *Ezech.* 18. 18.

Populi terræ calumniabantur calumniam, et rapiebant violenter : egenum et pauperem affligebant, et advenam opprimebant calumniâ absque judicio. *Ibid.* 22. 29. *Vide et v.* 7. *et* 12.

Congregamini super montes Samariæ, et videte insanias multas in medio ejus, et calumniam patientes in penetralibus ejus. *Amos* 3. 9.

Audite verbum hoc, vaccæ pingues, quæ estis in monte Samariæ, quæ calumniam facitis egenis. *Ibid.* 4. 1.

Et viduam, et pupillum, et advenam, et pauperem nolite calumniari. *Zach.* 7. 10.

Et accedam ad vos in judicio, et ero testis velox maleficis, et adulteris, et perjuris, et qui calumniantur mercedem mercenarii. *Malach.* 3. 5.

Orate pro persequentibus et calumniantibus vos. *Matth.* 5. 44. *Vide et Luc.* 6. 28.

Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis; et contenti estote stipendiis vestris. *Luc.* 3. 14.

Quarè non magis injuriam accipitis? quarè non magis fraudem patimini? Sed vos injuriam facitis, et fraudatis, et hoc fratribus. 1. *Cor.* 6. 7. 8.

Captivitas Ægyptiaca. Vide *Ægyptiaca Captivitas.*

CAPTIVOS INVISERE.

Pergebat ergò (*Tobias*) ad omnes, qui erant in captivitate, et monita salutis dabat eis. *Tob.* 1. 15.

Tunc respondebunt ei justi, dicentes: Domine, quandò te vidimus esurientem, et pavimus te, sitientem, et dedimus tibi potum? *Matth.* 25. 37.

Et Petrus quidem servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesiâ ad Deum pro eo. *Actor.* 12. 5.

Det misericordiam Dominus Onesiphori domui: quia sæpè me refrigeravit. Et catenam meam non erubuit. 2. *Tim.* 1. 16.

Mementote vinctorum, tamquàm simul vincti: et laborantium, tamquàm et ipsi in corpore morantes. *Hebr.* 13. 3.

CAPTIVOS NON DESERIT DEUS.

Fuit autem Dominus cum Joseph, et misertus illius, dedit ei gratiam in conspectu principis carceris. *Gen.* 39. 21.

Hæc venditum justum non dereliquit; — descenditque cum illo in foveam. *Sap.* 10. 13. *Vide Gen.* 37. 28.

Angelus autem Domini per noctem aperiens januas carceris, et educens eos (*Apostolos*), dixit: Ite, et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ hujus, *Act.* 5. 19. 20.

Annuens autem eis manu, ut tacerent, narravit quomodò, Dominus eduxisset eum de carcere, dixitque: Nuntiate Jacobo et fratribus hæc. *Ibid.* 12. 17.

Qui cùm tale præceptum accepisset, misit eos in interiorem carcerem, et pedes eorum strinxit ligno. Mediâ autem nocte Paulus et Silas orantes, laudabant Deum. *Ibid.* 16. 24. 25.

CARITAS. *Vide* ET DILECTIO.

Videbantur illi pauci dies, præ amoris magnitudine. *Gen.* 29. 20.

Qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ità rutilent. *Judic.* 5. 31.

Et universa delicta operit caritas. *Prov.* 10. 12.

Qui despicit proximum suum, peccat. *Ibid.* 14. 21.

Ordinavit in me caritatem. *Cantic.* 2. 4.

Fortis est, ut mors, dilectio: dura sicut infernus æmulatio — Aquæ multæ non potuerunt extinguere caritatem,

nec flumina obruent illam. *Ib.* 8. 6. 7.

In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut et in hæreditate illius cohæres sis. *Eccli.* 22. 29.

Ne avertas faciem à proximo tuo *Ibid.* 41. 26.

In his duobus mandatis universa lex pendet, et Prophetæ, *Matth.* 22. 40.

Et quoniàm abundavit iniquitas, refrigescet caritas multorum. *Ibid.* 24. 12.

Benè, Magister, in veritate dixisti, quia unus est Deus, et non est alius præter eum. Et ut diligatur ex toto corde. — Et diligere proximum tanquàm se ipsum, majus est omnibus holocautomatibus et sacrificiis. *Marc.* 12. 32. 33.

Majorem hâc dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. *Joan.* 15. 13. Qui manet in me (*per caritatem*), et ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. *v.* 5.

Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. *Rom.* 5. 5.

Caritate fraternitatis invicem diligentes. *Ibid.* 12. 10. Necessitatibus sanctorum communicantes. *v.* 13.

Per caritatem Spiritûs servite invicem. *Gal.* 5. 13.

Caritas patiens est, benigna est: Caritas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate; congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. 1. *Cor.* 13. 4. 5. 6. 7.

Si linguis hominum loquar, et Angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, — Et si habuero omnem fidem, ità ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum. *Ibid. v.* 1. 2. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum, ità ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. *v.* 3. Caritas nunquàm excidit. *v.* 8. Nunc autem manent, fides, spes, caritas, tria hæc: major autem horum est caritas. *v.* 13.

Sectamini caritatem, æmulamini spiritalia. *Ibid.* 14. 1.

Omnia (*Opera*) vestra in caritate fiant. *Ibid.* 16. 14.

Fructus autem Spiritûs est caritas, etc. *Galat.* 5. 22.

Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. *Ibid.* 6. 2.

Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne et tu tenteris. *Ibid. v.* 1.

Suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. *Thess.* 5. 14.

In caritate radicati et fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo et longitudo, et sublimitas, et profundum, etc. *Eph.* 3. 17.

Veritatem autem facientes in caritate, crescamus in illo per omnia. *Ibid.* 4. 15.

Et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos. *Ibid.* 5. 2.

Et hoc oro, ut caritas vestra magis ac magis abundet. *Philipp.* 1. 9.

Super omnia autem hæc, caritatem habete, quod est vinculum perfectionis. *Coloss.* 3. 14.

Finis autem præcepti est caritas de corde puro, et conscientiâ bonâ, et fide non fictâ. 1. *Tim.* 1. 5.

Consideremus invicem in provocationem caritatis, et bonorum operum. *Hebr.* 10. 24.

Caritas fraternitatis maneat in vobis. *Ibid.* 13. 1.

Antè omnia autem, mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes: quia caritas operit multitudinem peccatorum. 1. *Petr.* 4. 8.

Deus caritas est: et qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo. 1. *Joan.* 4. 16.

In hoc apparuit caritas Dei in nobis, *quoniam ille pro nobis animam suam posuit: et nos debemus pro fratribus animam ponere. Ibid.* v. 9. *Vide totum Caput, et Ibid. c.* 3. v. 16.

Diligamus nos invicem, quia caritas ex Deo est. *Ibid.* v. 7.

Timor non est in caritate: sed perfecta caritas foras mittit timorem: quoniam timor pœnam habet. *Ibid.* 18.

Hæc est enim caritas Dei, ut mandata ejus custodiamus. *ibid.* 5. 3.

Et hæc est caritas, ut ambulemus secundùm mandata ejus. 2. *Joan.* 6.

CARITAS EST VIRTUS FIDE PRÆSTANTIOR.

Odium suscitat rixas: et universa delicta operit caritas. *Prov.* 10. 12.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in totâ animâ tuâ, etc. Hoc est maximum et primum mandatum. *Matth.* 22. 37. *Et cap.* 25. *excluduntur à nuptiis non habentes oleum caritatis.*

Diligere proximum tamquàm se ipsum, majus est omnibus holocautomatibus, et sacrificiis. *Marc.* 12. 33.

Si linguis hominum loquar, et Angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, etc. 1. *Cor.* 13. 1. Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria hæc: major autem horum est caritas. v. 13.

Super omnia autem hæc, caritatem habete, quod est vinculum perfectionis. *Coloss.* 3. 14.

Finis autem præcepti est ca-

ritas de corde puro, et conscientiâ bonâ, et fide non fictâ. 1. *Tim.* 1. 5.

Antè omnia autem, mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes : quia caritas operit multitudinem peccatorum. 1. *Petr.* 4. 8.

Deus caritas est, et qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo 1. *Joan.* 4. 16.

CARITAS FRATERNA,
Vide ET DILECTIO PROXIMI.

Dixit ergò Abraham ad Lot : Ne, quæso, sit jurgium inter me, et te, et inter pastores meos, et pastores tuos : fratres enim sumus. *Gen.* 13. 8.

Non oderis fratrem tuum in corde tuo. *Lev.* 19. 17. *Vide et* 1. *Joan.* 2. 11. *c.* 3. 15.

Non videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, et præteribis : sed reduces fratri tuo. *Deut.* 22. 1.

In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, et hominibus : Concordia fratrum, et amor proximorum, et vir et mulier benè sibi consentientes. *Eccli.* 25 1. *Vide et* 1. *Reg.* 18. 1.

Eccè quàm bonum et quàm jucundum, habitare fratres in unum. *Psal.* 132. 1.

Quid autem vides festucam in oculo fratris tui : et trabem in oculo tuo non vides? *Matth.* 7. 3.

Honora patrem tuum, et matrem tuam; et diliges proximum tuum sicut te ipsum. *Ibid.* 19. 19.

Si ergò ego lavi pedes vestros, Dominus et Magister : et vos debetis alter alterius lavare pedes. *Joan.* 13. 14. Mandatum novum do vobis : Ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. *v.* 34.

Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. *Ibid.* 15. 12. *Vide et* 1. *Joan.* 3. 23.

Caritate fraternitatis invicem diligentes. *Rom.* 12. 10.

Ostendit Paulus caritatis necessitatem, ipsius officia, perpetuitatem, et præexcellentiam supra fidem et spem, reliquaque Dei dona. 1. *Cor.* *c.* 13.

Omnis enim lex in uno sermone impletur : Diliges proximum tuum sicut te ipsum. *Gal.* 5. 14.

Implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eamdem caritatem habentes, unanimes, idipsum sentientes. *Philipp.* 2. 2.

Supportantes invicem, et donantes vobismetipsis, si quis adversùs aliquem habet querelam, sicut et Dominus donavit vobis, ità et vos. *Coloss.* 3. 13.

De caritate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis. Ipsi enim vos à Deo didicistis ut diligatis invicem. 1. *Thess.* 4. 9.

Caritas fraternitatis maneat in vobis. *Hebr.* 13. 1. *Vide et* *Prov.* 10. 12.

Antè omnia autem mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes. 1. *Petr*. 4. 8.

Carissimi, diligamus nos invicem; quia caritas ex Deo est. Et omnis, qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. 1. *Joan*. 4. 7.

CARNEM SUAM CRUCIFIGERE QUOMODÒ OPORTEAT.

Operarius ebriosus non locupletabitur : et qui spernit modica, paulatim decidet. Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes, et arguent sensatos. *Eccli*. 19. 1.

Cibaria et virga, et onus asino : panis, et disciplina, et opus servo. *Ibid*. 33. 25.

Ultionem accipite de eâ (*scilicèt carne*) : sicut fecit, facite ei. *Jerem*. 50. 15.

Ex die primo, quo posuisti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua. *Dan*. 10. 12.

Sicut fecisti, fiet tibi : retributionem tuam convertet in caput tuum. *Abdiæ*. *v*. 15.

Intra in lutum et calca, subigens tene laterem. *Nahum*. 3. 14.

Ingrediatur putredo in ossibus meis, et subter me scateat: ut requiescam in die tribulationis. *Habac*. 3. 16.

Homo agricola ego sum (*proprii corporis*) ; quoniam Adam exemplum meum ab adolescentiâ meâ. *Zachar*. 13. 5.

Vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, et ultrà non serviamus peccato. *Rom*. 6. 6. Non ergò regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. *v*. 12. *Vide et cap*. 8. 12.

Si enim secundùm carnem vixeritis, moriemini : si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis : quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. *Ibid*. 8. 13. 14.

Obsecro itaquè vos, fratres, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. *Ibid*. 12. 1.

Sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo : ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. 1. *Cor*. 9. 27.

Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Jesu manifestetur in corporibus nostris. 2. *Cor*. 4. 10.

Christo confixus sum Cruci. Vivo autem, jam non ego : vivit verò in me Christus. *Galat*. 2. 19.

Dico autem : Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. *Ibid*. 5. 16. Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, et concupiscentiis. *v*. 24.

De cætero nemo mihi molestus sit : ego enim stigmata

Domini Jesu in corpore meo porto. *Ibid.* 6. 17.

Deponere vos secundùm pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundùm desideria erroris. *Ephes.* 4. 22.

Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos. *Ibid.* 5. 3.

Configuratus morti ejus, (*Christi*): si quo modo occurram ad resurrectionem, quæ est ex mortuis. *Philipp.* 3. 10.

Adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne meâ pro corpore ejus, quod est Ecclesia, cujus factus sum ego minister. *Coloss.* 1. 24. 25.

Erudiens nos, ut abnegantes impietatem, et sæcularia desideria, sobriè, et justè, et piè vivamus in hoc sæculo. *Tit.* 2. 12.

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones. Sicut modo geniti infantes, etc. 1. *Petr.* 2. 1.

Propter hoc enim et mortuis evangelizatum est: ut judicentur quidem secundùm homines in carne; vivant autem secundùm Deum in spiritu. *Ibid.* 4. 6.

Reddite illi, sicut et ipsa reddidit vobis (*scilicet caro*): et duplicate duplicia secundùm opera ejus: in poculo, quo miscuit *vobis*, miscete illi duplum. Quantùm glorificavit se, et in diliciis fuit, tantùm date illi tormentum et luctum. *Apoc.* 18. 6. 7.

CARO PRO NECESSITATE CURANDA.

Fratres, debitores sumus, non carni, ut secundùm carnem vivamus. *Rom.* 8. 12.

Et carnis curam ne feceritis in desideriis. *Ibid.* 13. 14.

Caro, et sanguis regnum Dei possidere non possunt. 1. *Cor.* 15. 50.

Carissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritûs, perficientes sanctificationem in timore Dei. 2. *Cor.* 7. 1.

In carne enim ambulantes, non secundùm carnem militamus. *Ibid.* 10. 3.

CARO A VOLUPTATE REFRENANDA, QUIA BONUM IMPEDIT.

Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu: si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. *Rom.* 8. 8. 9.

Cùm enim sit inter vos zelus, et contentio: nonne carnales estis, et secundùm hominem ambulatis? 1. *Cor.* 3. 3.

Caro enim concupiscit adversùs spiritum: spiritus autem adversùs carnem. Hæc enim sibi invicem adversantur, ut non quæcumque vultis, illa faciatis. *Galat.* 5. 17.

Carissimi, obsecro vos, tanquàm advenas, et peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant adversùs animam. 1. *Petr.* 2. 11.

CARO SPIRITUM INTERIMIT.

Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. *Gen.* 6. 3.

Nihil ergò nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundùm carnem ambulant. *Rom.* 8. 1. Qui enim secundùm carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt. *v.* 5. Si enim secundùm carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. *v.* 13.

Dico autem: spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. *Galat.* 5. 16. Manifesta sunt autem opera carnis: quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, et his similia: quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. *v.* 19. 20. 21.

Nolite errare: Deus non irridetur. Quæ enim seminaverit homo, hæc et metet: quoniam qui seminat in carne suâ, de carne et metet corruptionem. *Ibid.* 6. 7.

CASTITAS.

Castitas cœlibum præfertur castitati conjugali.

Quandiù primi nostri parentes in paradiso fuerunt, virgines extiterunt, sed ipsis ejectis, dicitur: Adam verò cognovit uxorem suam Hevam. *Gen.* 4. 1.

Post debellationem Madianitarum factam per Phinees, et alios pugnatores, Moyses mulieres corruptas jugulari, et virgines reservari jussit. Num. 31. 18.

Mundi esse debebant, maximè à mulieribus, qui panes sacerdotales comedebant. 1. *Reg.* 21. 4.

Quandò mulier Sunamitis, hospita Elisei, volebat ei loqui, mittebat ad eam Eliseus puerum suum, quasi vitans colloquia mulierum. 4. *Reg.* 4. 12.

Tu scis, Domine, quia nunquàm concupivi virum, et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentiâ. *Tob.* 3. 16.

Incorruptio autem facit esse proximum Deo. *Sap.* 6. 20.

Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt, et sunt eunuchi — qui seipsos castraverunt propter regnum cœlorum. *Matth.* 19. 12.

In resurrectione enim, neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut Angeli Dei in cælo: *Ib.* 22. 30. *V. etiam Luc.* 20. 34.

Beata Virgo Maria ab Angelo venerabiliter salutata,

non est oblita voti et propositæ castitatis, licèt Angelus dixerit, quod ex eâ Filius Altissimi nasceretur. Luc. 1. 26.

Castitatis argumentum fuit in beato Stephano, quia ipse ab Apostolis fuit deputatus ad ministerium vel custodiam mulierum. Actor. 6. 3.

De virginibus autem præceptum Domini non habeo: Consilium autem do, tanquàm misericordiam consecutus à Domino, ut sim fidelis. 1. *Cor.* 7. 25. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodò placeat Deo: qui autem cum uxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodò placeat uxori, et divisus est. *v.* 32. et mulier innupta et virgo cogitat, quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore, et spiritu: quæ autem nupta est, cogitat, quæ sunt mundi, quomodò placeat viro. *v.* 34. Igitur et qui matrimonio jungit virginem suam, benè facit, et qui non jungit, meliùs facit. *v.* 38.

Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati; virgines enim sunt; hi sequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo, et Agno. *Apoc.* 14. 4.

Castitas consulitur ut perfectio Evangelica. Mach. 19. 12. *Item.* 1. *Cor.* 7. 25. *ut suprà.* Vide *et Votum castitatis.*

CASTITATIS LAUS.

Tu gloria Jerusalem (*Judith*), tu lætitia Israël, tu honorificentia populi nostri: quia fecisti viriliter, et confortatum est cor tuum, eò quòd castitatem amaveris, et post virum tuum, alterum nescieris: ideò et manus Domini confortavit te, et ideò eris benedicta in æternum. *Judith* 15. 10.

Erat etiam virtuti castitas adjuncta, ità ut non cognosceret virum omnibus diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est Manasses vir ejus, *Ibid.* 16. 26.

Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. *Prov.* 22. 11.

Maledicta creatura eorum (*impiorum*); quoniam felix est sterilis: et incoinquinata, quæ nescivit tornum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum. *Sap.* 3. 13.

O quàm pulchra est casta generatio cum claritate! immortalis est enim memoria illius, quoniam et apud Deum nota est, et Apud homines. Cùm præsens est, imitantur illam: et desiderant eam, cùm se eduxerit: et in perpetuum coronata triumphat, incoinquinatorum certaminum præmium vincens. *Ibid.* 4. 1.

Incorruptio autem facit esse proximum Deo. *Ibid.* 6. 20.

Omnis autem ponderatio non

est digna continentis animæ. *Eccli.* 26. 20

Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum : Eccè virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel. *Isa.* 7. 14.

Et non dicat eunuchus : Eccè ego lignum aridum. Quia hæc dicit Dominus eunuchis — Dabo eis — nomen melius à filiis et filiabus : nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. *Isa.* 56. 3. 4. 5.

Quid enim bonum ejus est, et quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, et vinum germinans virgines? *Zach.* 9. 17.

Hic (*Razias*) multis temporibus continentiæ præpositum tenuit in Judaïsmo, corpusque et animam tradere contentus pro perseverantiâ. 2. *Mach.* 14. 38.

Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt : et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus : et sunt eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum cælorum. *Matth.* 19. 12.

Et ait illis Jesu : Filii hujus sæculi nubunt, et traduntur ad nuptias. Illi verò, qui digni habebuntur sæculo illo, et resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores : neque enim ultrà mori poterunt : æquales enim Angelis sunt et filii sunt Dei, cùm sint filii resurrectionis. *Luc.* 20. 34. 35. 36. *Vide et Matth.* 22. 30.

De virginibus autem præceptum Domini non habeo : consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus à Domino, ut sim fidelis. 1. *Cor.* 7. 25.

Æmulor enim vos Dei æmulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. 2. *Cor.* 11. 2.

Fructus autem spiritûs est : Caritas — continentia, castitas, etc. *Gal.* 5. 22. 23.

Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati : virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocunquè ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo et Agno, etc. *Apoc.* 14. 4.

CAVENDUM A PSEUDOPROPHETIS.

Vide ET PSEUDOPROPHETÆ.

Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium; intrinsecùs autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos, etc. *Matth.* 7. 15. 16.

Et præcipiebat eis (*Jesus*) dicens : Videte, et cavete à fermento Pharisæorum, et fermento Herodis. *Marc.* 8. 15.

Multi enim venient in nomine meo, dicentes : quia ego sum : et multos seducent. *Ibid.* 13. 6.

Et dicent vobis : Eccè hìc, et eccè illìc. Nolite ire, neque sectemini. *Luc.* 17. 23.

CENSUS. *Vide* EXACTIO.

CEREORUM ET LAMPADUM USUS IN TEMPLO.

Fecitque Salomon omnia

vasa domûs Dei, et altare aureum, et mensas, et super eas panes propositionis. Candelabra quoque cum lucernis suis, ut lucerent antè oraculum juxtà ritum, ex auro purissimo: et florentia quædam, et lucernas, et forcipes aureos: omnia de auro mundissimo facta sunt. 2. *Paral.* 4. 19. 20. 21.

Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos, etc. *Levit.* 6. 12.

CERTI NON SUMUS DE ACCEPTA PECCATORUM REMISSIONE, VEL VITA ÆTERNA CONSEQUENDA. *Vide* ET PECCATUM. REMISSIO PECCATORUM. *Item.* VITA ÆTERNA.

Omnia hæc tractavi in corde meo, ut curiosè intelligerem. Sunt justi atque sapientes, et opera eorum in manu Dei: et tamen nescit homo, utrùm amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta, eò quòd universa æquè eveniant justo et impio, bono et malo, etc. *Eccles* 9. 1. 2.

De propitiato peccato noli esse sine metu: neque adjicias peccatum super peccatum. *Eccli.* 5. 5. *Vide Rom.* 8. 17.

Propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time. *Rom.* 11. 20. *Vide Philipp.* 3. 11. 1. *Tim.* 1. 19. *Hebr.* 3. 14. c. 4. 1.

Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc justificatus sum: qui autem judicat me, Dominus est. 1. *Cor.* 4. 4. c. 9. 27.

Itaque, qui se existimat stare, videat ne cadat. *Ibid.* 10. 12.

Cum metu et tremore vestram salutem operamini. *Phil.* 2. 12. *Vide* 2. *Petr.* 3. 17.

CHOREAS DUCERE.

Surgentesque manè (*Israëlitæ*), obtulerunt holocausta, et hostias pacificas, et sedit populus manducare et bibere. *Exod.* 32. 6. Cùmque appropinquasset (*Moyses*) ad castra, vidit vitulum et choros: iratusque valdè, projecit de manu tabulas, et confregit eas ad radicem montis. *v.* 19. *Vide in sequentibus terribilem pœnam, quam sibi per choreas istas attulerint. Vide et Judic.* 11. 21.

Revertente autem Jephte in Maspha domum suam, occurrit ei unigenita filia sua, cum tympanis et choris: non enim habebat alios liberos: *et malè ipsi successit res. Judic.* 11. 34.

Filii Benjamin rapiunt virgines, ducentes choreas in solemnitate Domini. Ibi. 21. 21.

Cùmque transcendissent, qui portabant arcam Domini sex passus, immolabat bovem, et arietem: et David saltabat totis viribus antè Dominum: porrò David erat accinctus Ephod lineo. 2. *Reg.* 6. 13.

Sara uxor Tobiæ junioris aiebat : Nunquàm cum ludentibus miscui me, neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui. *Tob.* 3. 17.

Cum saltatrice ne assiduus sis, — ne fortè pereas. *Eccli.* 9. 4.

Pro eo quòd plausisti manu, et percussisti pede, et gavisa es ex toto affectu — idcircò eccè ego extendam manum meam super te, etc. *Ezech.* 25. 6.

Saltus filiæ Herodis caput et vitam abstulit Joanni Baptistæ. Matth.* 14. 6.

CHRISTUS JESUS. *V.* ET DAVID.

Promittitur verus Deus et verus homo.

Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum, et semen illius : ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo ejus. *Gen.* 3. 15,

Benedicam benedicentibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi (*Abraham*); atque in te benedicentur universæ cognationes terræ. *Ibid.* 12. 3.

Et ait Deus ad Abraham : Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabisque nomen ejus Isaac, et constituam pactum meum illi in fœdus sempiternum, et semini ejus post eum. *Ibid.* 17. 19. Pactum verò meum statuam ad Isaac, quem pariet tibi Sara tempore isto in anno altero. *v.* 21.

Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ. *Ibid.* 22. 18. *Idem. habetur c.* 26. 4. *et c.* 28. 14.

Non auferetur sceptrum de Judâ, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium. *Ibid.* 49. 10

Videbo eum, sed non modò : intuebor illum, sed non propè. Orietur stella ex Jacob, et consurget virga de Israël, et percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth, etc. *Num.* 24. 17.

Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum, similem tui : et ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia, quæ præcepero illi. *Deut.* 18. 18.

Dominum formidabunt adversarii ejus, et super ipsos in cœlis tonabit : Dominus judicabit fines terræ, et dabit imperium regi suo, et sublimabit cornu Christi sui. 1. *Reg.* 2. 10. Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui juxtà cor meum et animam meam faciet, et ædificabo ei domum fidelem, etc. *v.* 35.

Ipse ædificabit domum nomini meo, et stabiliam thronum regni ejus usquè in sempiternum. Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium : qui si iniquè aliquid gesserit, arguam eum in virgâ virorum, et in plagis filiorum hominum. 2. *Reg.* 7. 13,

Astiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum adversùs Dominum, et adversùm Christum ejus. *Psal.* 2. 2. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodiè genui te, etc. *v.* 7. *per totum. Vide Item totum Psal.* 21.

Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. *Psal.* 109. 1.

Eccè virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel: butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum, et eligere bonum. *Isa.* 7. 14. *Vide c.* 40. 9. *et c.* 46. 13.

Parvulus enim natus est nobis, et Filius datus est nobis, et factus est principatus super humerum ejus: et vocabitur nomen ejus, Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. *Ibid.* 9. 6.

Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, etc. *Ibid.* 11. 1. In die illâ, radix Jesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur: et erit se pulchrum ejus gloriosum. *v.* 10.

Hæc dicit Dominus Deus: Eccè ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum: qui crediderit, non festinet. *Ibid.* 28. 16, *Vide Dan.* 7. 13. *et c.* 9. 24.

Eccè servus meus, suscipiam eum: electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: dedi spiritum meum super eum: judicium gentibus proferet. *Ibid.* 42. 1. *Vide et c.* 45. 8.

Et dixit (*Deus*): Parum est, ut sis mihi servus, ad suscitandas tribus Jacob, et fæces Israël convertendas. Eccè dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usquè ad extremum terræ. *Ib.* 49. 6.

Non esurient, neque sitient, et nôn percutiet eos æstus et sol, quia miserator eorum reget eos, et ad fontes aquarum potabit eos. *v.* 10. *Vide c.* 50. 5. *et c.* 52, 10.

Prophetatur de Christi nativitate et ignominiosâ passione ac morte ipsius, propter peccata nostra: contemptui habitus est, qui salutem nobis peperit, etc. Ibid. c. 53.

Christi Salvatoris officium, et humani generis reparationem pulchrè explicat; prædicatione quoque ministrorum Christi, gentes ad fidem convertendas, etc. Ibid. c. 61.

Eccè Dominus auditum fecit in extremis terræ, dicite filiæ Sion: Eccè Salvator tuus venit: eccè merces ejus cum eo, et opus ejus coram illo. *Ibid.* 62. 11.

Eccè dies veniunt, dicit Dominus: et suscitabo David germen justum: et regnabit Rex, et sapiens erit: et faciet judicium et justitiam in terrâ.

Jerem. 23. 5. *Vide c.* 30. 9. *Idem verbatim habetur, c.* 33. 15.

Et suscitabo super eas pastorem unum, qui pascat eas, servum meum David : ipse pascet eas, et ipse erit eis in pastorem. *Ezech.* 34. 23. *et v.* 11. 15. *Vide et c.* 37. 24.

Nunc vastaberis, filia latronis : obsidionem posuerunt super nos, in virgâ percutient maxillam judicis Israël. Et tu, Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda : ex te mihi egredietur qui sit Dominator in Israël. *Mich.* 5. 1. 2. *Vide Matth.* 2. 6. *et Joan.* 7. 42.

Et veniet desideratus cunctis gentibus : et implebo domum istam gloriâ, dicit Dominus exercituum. *Agg.* 2. 8. *Vide et Malach.* 3. 1.

Lauda et lætare, filia Sion : quia eccè ego venio, et habitabo in medio tui, ait Dominus. *Zach.* 2. 10.

Audi, Jesu sacerdos magne, tu et amici mei, qui habitant coram te, quia viri portendentes sunt : eccè enim ego adducam servum meum orientem, etc. *Ibid.* 3. 8.

Exulta satis, filia Sion, jubila, filia Jerusalem : eccè Rex tuus veniet tibi justus, et Salvator : ipse pauper et ascendens super asinam, et super pullum filium asinæ, etc. *Ibid.* 9. 9. *Vide Isa.* 62. 11. *Matth.* 21. 5. *Joan.* 1. 18. *Joan.* 3. 16.

Christus secundùm promissum Dei Patris, primùm in tempore propter nos verus homo factus, et nobiscum conversatus est.

Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis. Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratiæ et veritatis. *Joan.* 1. 14.

Deus in carne manifestatus est.

Et manifestè magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloriâ 1. *Tim.* 3. 16.

In hoc cognoscitur Spiritus Dei : omnis spiritus, qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est, etc. 1. *Joan.* 4. 2.

Deus misit Filium suum in similitudinem carnis peccati.

Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem : Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne, ut justificatio legis impleretur in nobis, qui non secundùm carnem ambulamus, sed secundùm spiritum. *Rom.* 8. 3. 4.

Christus est verus Dei Filius.

Et eccè vox de cœlis dicens :

Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui. *Matth.* 3. 17. *Idem habetur Marc.* 1. 11. *Item cap.* 5. 7. *Luc.* 3. 22. 2. *Petr.* 1. 17. *Luc.* 17. 5. *Mat.* 17. 5.

Qui autem in naviculâ erant, venerunt, et adoraverunt eum, dicentes : Verè Filius Dei es. *Ibid.* 14. 33. *Vide et Marc.* 5. 7.

Videns autem Jesum à longè (*qui à dæmonio vexabatur*), cucurrit, et adoravit eum : et clamans voce magnâ, dixit : Quid mihi et tibi, Jesu Fili Dei altissimi : adjuro te per Deum, ne me torqueas. *Marc.* 5. 6. *Vide Joan.* 1. 34. 49. *c.* 6. 69. *c.* 9. 35. *Matth.* 8. 29.

Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait : Verè hic homo Filius Dei erat. *Ibid.* 15. 39. *Vide et Hebr.* 1. 2, *c.* 5. 8. *c.* 6. 6. *c.* 7. 3.

Et ait Angelus ei : Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum : Eccè concipies in utero, et paries Filium, et vocabis nomen ejus Jesum. *Luc.* 1. 30. 31. *Vide Rom.* 1. 4. *Hebr.* 10. 20.

Ait illi (*Martha*) : Utique, Domine, ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. *Joan.* 11. 27. *Vide et c.* 7. 41.

Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem : Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne. *Rom.* 8. 3.

Qui facit peccatum, ex diabolo est : quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli. 1. *Joan.* 3. 8.

In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. *Ib.* 4. 9. *Vide et c.* 5. 20.

Christus conceptus de Spiritu Sancto.

Eccè Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens : Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam : quod enim in eâ natum est, de Spiritu Sancto est. *Mat.* 1. 20.

Et respondens Angelus dixit ei : Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi ; ideòque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. *Luc.* 1. 35.

Christus natus ex Mariâ Virgine.

Eccè virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel. *Isa.* 7. 14.

Et non cognoscebat eam, donec peperit Filium suum primogenitum : et vocavit nomen ejus Jesum. *Matth.* 1. 25.

Et ait Angelus ei : Ne timeas, Maria; invenisti enim gratiam apud Deum : eccè concipies in

utero, et paries Filium, et vocabis nomen ejus Jesum. *Luc.* 1. 30.

Factum est autem, cùm essent ibi, impleti sunt dies, ut pareret. Et peperit Filium suum primogenitum, et pannis eum involvit. *Luc.* 2. 6. Eccè enim (*ait Angelus Domini*) evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo. Quia natus est vobis hodiè Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David. *v.* 10. *Vide Galat.* 4. 4.

Natus in Bethlehem.

Et tu, Bethlehem Ephrata, parvula es in millibus Juda: ex te mihi egredietur, qui sit Dominator in Israël. *Mich.* 5. 2.

Cùm ergò natus esset Jesus in Bethlehem Juda in diebus Herodis regis, eccè Magi ab oriente venerunt Hierosolymam. *Matth.* 2. 1. *Vide Luc.* 2. 6. 11.

Nonne scriptura dicit: Quia ex semine David et de Bethlehem castello, ubi erat David, venit Christus? *Joan.* 7. 42.

Christus est sine peccato.

Et cum sceleratis reputatus est, et ipse peccata multorum tulit, et pro transgressoribus rogavit. *Isa.* 53. 12. *Vide totum caput. Item Joan.* 8. 46. *Hebr.* 4. 15. *et c.* 7. 26.

Eum (*Christum*), qui non verat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitiâ Dei in ipso. 2. *Cor.* 5. 21.

Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. 1. *Petr.* 2. 22.

Et scitis, quia ille apparuit, ut peccata nostra tolleret: et peccatum in eo non est. 1. *Joan.* 3. 5.

Circumciditur.

Et postquàm consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab Angelo, priusquàm in utero conciperetur. *Luc.* 2. 21.

Baptizatur in Jordane.

Baptizatus autem Jesus, confestim ascendit de aquâ, et eccè aperti sunt ei cæli; et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, et venientem super se. *Matth.* 3. 16.

Et factum est in diebus illis, venit Jesus à Nazareth Galilææ, et baptizatus est à Joanne in Jordane, etc. *Marc.* 1. 9. *Vide Luc.* 3. 21.

Christus manifestatur et demonstratur certis testimoniis.

Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham. *Matth.* 1. 1. Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ, de quâ natus est Jesus, qui vocatur Christus. *v.* 16. Eccè virgo in utero habebit, et pariet filium: et vocabitur nomen ejus Emmanuël, quod est interpretatum, nobiscum Deus. *v.* 23.

Ego quidem (*ait Joannes*) baptizo vos in aquâ in pœnitentiam : qui autem post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calceamenta portare : ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, et igni. *Ibid.* 3. 11.

Et eccè clamaverunt (*duo dæmonia habentes*) dicentes : Quid nobis et tibi, Jesu Fili Dei? Venisti hùc antè tempus torquere nos? *Ibid.* 8. 29.

Et respondens Jesus, ait illis (*discipulis suis*) : Euntes renuntiate Joanni, quæ audistis et vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur, etc. *Ibid.* 11. 4.

Respondens Simon Petrus dixit : Tu es Christus, Filius Dei vivi. *Ibid.* 16. 16.

Adhùc eo loquente, eccè nubes lucida obumbravit eos. Et eccè vox de nube, dicens : Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui : ipsum audite. *Ibid.* 17. 5.

Dicit illi (*principi sacerdotum*) Jesus : Tu dixisti : verumtamen dico vobis : amodò videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, et venientem in nubibus cæli *Ib.* 26. 64.

Et exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis. *Ib.* 27. 53.

Vocavit duodecim, et cœpit eos mittere binos, et dabat illis potestatem spirituum immundorum. *Marc.* 6. 7.

Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait : Verè hic homo Filius Dei erat. *Ib.* 15. 39.

Et dixit illis Angelus : Nolite timere : eccè enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, etc *Luc.* 2. 10. Vide *et c.* 22. 68.

Et facta est, dum oraret, species vultus ejus, altera : et vestitus ejus albus, et refulgens. *Ibid.* 9. 29.

Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis : et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratiæ et veritatis. *Joan.* 1. 14. Alterâ die vidit Joannes Jesum venientem ad se : et ait : Eccè Agnus Dei : eccè qui tollit peccatum mundi. *v.* 29. Et testimonium perhibuit Joannes dicens : Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de cœlo, et mansit super eum. *v.* 32. Respondit ei Nathanaël, et ait : Rabbi, tu es filius Dei, tu es Rex Israël. *v.* 49. Vide *c.* 2. 11. et *c.* 3. 2.

Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere : et illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me. *Ibid.* 5. 39.

Et nos credidimus, et cognovimus, quia tu es Christus Filius Dei. *Ibid.* 6. 70. *Vide et c.* 7. 40. *c.* 9. 35. *c.* 10. 7.

Ait illi (*Martha*) : Utiquè

Domine, ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. *Ibid.* 11. 17. Tulerunt ergò lapidem (*Martha et soror ejus*) : Jesus autem elevatis sursùm oculis, dixit : Pater, gratias ago tibi, quoniàm audisti me. *v.* 41. *Vide et Rom.* 1. 2.

Testimonium ergò perhibebat turba, quæ erat cum eo, quandò Lazarum vocavit de monumento, et suscitavit eum à mortuis. *Ibid.* 12. 17. *Vide et c.* 14

Sed ut adimpleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est (*Psal.* 24. 19.) : Quia odio habuerunt me gratis. *Ibid.* 15. 25. *Vide et c.* 17. 1. *c.* 20. 28.

Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem : Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne. *Rom.* 8. 3. *Vide c.* 9. 5. *Item* 2. *Cor.* 5. 9.

At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret, etc. *Galat.* 4. 4. 5. *Vide et Coloss.* 2. 9. *Hebræ.* 1. 5.

Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Jesu, qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens : in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. *Philipp.* 2. 5. 6. *Vide et Tim.* 3. 13.

Apparuit gratia Dei Solvatoris nostri omnibus hominibus. *Tit.* 2. 11.

Et scimus, quoniàm Filius Dei venit, et dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, et simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus, et vita æterna. 1. *Joan.* 5. 20.

Christus est Agnus Dei.

Oblatus est, quia ipse voluit, et non aperuit os suum : sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi Agnus coram tondente se obmutescet, non aperiet os suum. *Isa.* 53. 7. *Vide Actor.* 8. 31.

Eccè Agnus Dei, eccè qui tollit peccatum mundi *Joan.* 1. 29.

Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. 1. *Cor.* 5. 7. *Vide Apoc.* 5. 6. *c.* 7. 9. *c.* 14. 1.

Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, et divinitatem, et sapientiam, et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem. *Apoc.* 5. 12. *Vide et c.* 13. 8.

Quoniàm Agnus, qui in medio throni est, reget illos, et deducet eos ad vitæ fontes aquarum, et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. *Ibid.* 7. 17.

Hi cum agno pugnabunt, et Agnus vincet illos : quoniàm Dominus dominorum est, et Rex regum, et qui cum illo sunt, vocati, electi, et fideles. *Ibid.* 17. 14.

Christus est Dominus dominantium et Rex regum.

Et servus meus David. rex super eos, et pastor unus erit omnium eorum ; in judiciis meis ambulabunt, et mandata mea custodient, et facient ea — Et David servus meus princeps eorum in perpetuum. *Eze.* 37. 24. 25. *Vide et Apoc.* 1. 5.

Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus. *Psal.* 2. 6. *Vide et Coloss.* 2. 10.

Attollite portas principes vestras, et elevamini portæ æternales, et introibit Rex gloriæ. *Psal.* 23. 7.

Quem suis temporibus ostendet beatus, et solus potens, Rex regum, et Dominus dominantium : qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibilem : quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest : cui honor et imperium sempiternum. Amen. 1. *Tim.* 6. 15.

Hi, cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet illos : quoniàm Dominus dominorum est, et Rex regum, et qui cum illo sunt, vocati, electi, et fideles. *Apoc.* 17. 14.

Et habet in vestimento et in femore suo scriptum : Rex regum, et Dominus dominantium. *Ibid.* 19. 16.

Chistus est imago Dei.

Candor est enim lucis æternæ, et speculum sine maculâ Dei majestatis, et imago bonitatis illius. *Sap.* 7. 26.

Quòd si etiam opertum est Evangelium nostrum; in iis, qui pereunt est opertum : in quibus Deus hujus sæculi excæcavit mentes infidelium. ut non fulgeat illis illuminatio gloriæ Christi, qui est imago Dei. 2. *Cor.* 4. 3. *Vide et Hebr.* 2. 3.

Christus est lux gentium et totius mundi.

Domus Jacob, venite, et ambulemus in lumine Domini. *Isa.* 2. 5.

Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam : habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. *Ibid.* 9. 2.

Ego Dominus vocavi te in justitiâ, et apprehendi manum tuam, et servavi te. Et dedi te in fœdus populi, in lucem gentium. *Ibid.* 42. 6.

Eccè dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usquè ad extremum terræ. *Ibid.* 49. 6. *Idem reperitur Act.* 13. 47.

Surge, illuminare, Jerusalem : quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta

est. *Ibid.* 60. 1. Non erit tibi ampliùs sol ad lucendum per diem, nec splendor lunæ illuminabit te : sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam. *v.* 19.

Populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam : et sedentibus in regione umbræ mortis lux orta est eis. *Matth.* 4. 16.

Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuæ Israël. *Luc.* 2. 32. *Vide Joan.* 3. 19. *Item* 1. *Joan* 1. 5.

In ipso vita erat, et vita erat lux hominum. *Joan.* 1. 4.

Iterùm ergò locutus est eis Jesus, dicens : Ego sum lux mundi : qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. *Ibid.* 8. 12. *Vide et c.* 12. 35.

Quamdiù sum in mundo, lux sum mundi. *Ibid.* 9. 5.

Ego lux in mundum veni : ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat. *Ibid.* 12. 46.

Et civitas (*Jerusalem cœlestis*) non eget sole; neque lunâ, ut luceant in eâ : nam claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est Agnus. *Apoc.* 21. 23.

Christus est verus pastor.

Sicut pastor gregem suum pascet : in brachio suo congregabit agnos, et in sinu suo levabit, fœtas ipse portabit. *Isa.* 40. 11.

Et servus meus David rex super eos, et pastor unus erit omnium eorum, etc. *Ezech.* 37. 24.

Et stabit, et pascet in fortitudine Domini, in sublimitate nominis Domini Dei sui : et convertentur, quia nunc magnificabitur usquè ad terminos terræ. *Mich.* 5. 4.

Percute pastorem, et dispergentur oves : et convertam manum meam ad parvulos. *Zach.* 13. 7. *Idem reperitur Marc.* 14. 27.

Ego sum pastor bonus : bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. *Joan.* 10. 11.

Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium in sanguine testamenti æterni, Dominum nostrum Jesum Christum. *Hebr.* 13. 20.

Eratis enim sicut oves errantes : sed conversi estis ad pastorem et Episcopum animarum vestrarum. 1. *Petr.* 2. 25.

Cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilem gloriæ coronam. *Ibid.* 5. 4.

Christus docuit et prædicavit.

Exindè cœpit Jesus prædicare et dicere : Pœnitentiam agite ; approquinquavit enim regnum cœlorum. *Matth.* 4. 17. *Vide et c.* 5. 6. 7. *c.* 4. 23.

Postquàm autem traditus est Joannes, venit Jesus in Galilæam, prædicans Evangelium regni Dei. *Marc.* 1. 14. *Vide Luc* 4. 5.

Curavit omnem infirmitatem.

Et circuibat Jesus totam Galilæam, docens in Synagogis eorum, et prædicans Evangelium regni: et sanans omnem languorem, et omnem infirmitatem in populo. *Matth.* 4. 23. *Vide c.* 8. *et Luc.* 17. 12.

Eccè offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. *Ibid.* 9. 2. Et eccè mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retrò, et tetigit fimbriam vestimenti ejus, *et curata est. v.* 20 Cùm autem venisset domum, accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Jesus: Creditis, quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei: Utiquè, Domine. *v.* 28. *Vide et Marc* 8. 23.

Christus est transfiguratus.

Et transfiguratus est antè eos. Et resplenduit facies ejus sicut sol; vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. *Matth.* 17. 2.

Et post dies sex, assumpsit Jesus Petrum et Jacobum et Joannem: et duxit illos in montem excelsum seorsùm solos, et transfiguratus est coram ipsis. *Marc.* 9. 1.

Et facta est, dùm oraret, species vultûs ejus altera: et vestitus ejus albus et refulgens. *Luc.* 9. 29.

Christus per proditorem traditus. Vide *Proditio Judæ, sub finem Tituli Proditio.*

Christus passus est.

Deus, Deus meus, respice in me: quarè me dereliquisti? longè à salute meâ verba delictorum meorum, etc. *Psal.* 21. 1. *per totum.*

Verè languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit: et nos putavimus eum quasi leprosum, et percussum à Deo, et humiliatum. *Isa.* 53. 4. *Vide totum Caput.*

Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus: et non erit ejus populus, qui eum negaturus est. Et civitatem et sanctuarium dissipabit populus, cum duce venturo: et finis ejus vastitas, et post finem belli statuta desolatio. *Daniel.* 9. 26.

Exindè cœpit Jesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Jerosolymam, et multa pati à senioribus et scribis, et principibus sacerdotum, et occidi, et tertiâ die resurgere. *Matth.* 16. 21. *Item Marc.* 8. 31. *c.* 9. 30.

Dico autem vobis, quia Elias jàm venit, et non cognoverunt eum, sed fecerunt in eo quæcumque voluerunt. Sic et Filius hominis passurus est ab eis. *Ibid.* 17. 12. Conversantibus autem eis in Galilæâ, dixit illis Jesus: Filius hominis traden-

dus est in manus hominum, et occident eum, et tertiâ die resurget. *v.* 21. 22.

Eccè ascendimus Jerosolymam, et Filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis, et condemnabunt eum morte, etc. *Ibid.* 20. 18. *Vide c.* 26. 37. 66. *c.* 27. *Item Luc.* 18. 31.

Primùm autem oportet illum multa pati, et reprobari à generatione hâc. *Luc.* 17. 25. *Vide Joan.* 18. 28. *c.* 19. *Luc.* 9. 22.

Deus autem, quæ prænuntiavit per os omnium Prophetarum, pati Christum suum, sic implevit. *Act.* 3. 18.

Locus autem Scripturæ, quam legebat, erat hic (*Isa.* 53. 7.) : Tanquàm ovis ad occisionem ductus est; et sicut agnus coram tondente se sine voce, sic non aperuit os suum. *Ibid.* 8. 32. *Vide c.* 17. 3.

Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum : quomodò non etiam cum illo omnia nobis donavit? *Rom.* 8. 32.

In hoc enim vocati estis : quia et Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. 1. *Petr.* 2. 21.

Christo igitur passo in carne, et vos eâdem cogitatione armamini, quia qui passus est in carne, desiit à peccatis *Ibid.* 4. 1. *Vide Hebr.* 2. 18.

Propter quod et Jesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. *Hebr.* 13. 12.

Christus est crucifixus.

Postquàm autem crucifixerunt eum, diviserunt vestimenta ejus, sortem mittentes : ut impleretur quod dictum est per prophetam (*Psal.* 2. 19.) dicentem : Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. *Matth.* 27. 35. *Idem Marc.* 15. 24. *repetitur. Item Joan.* 19. 18. *Act.* 2. 23.

Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo, ut interficerentur. *Luc.* 23. 32.

Si nos hodiè dijudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste salvus factus est, notum sit omnibus vobis et omni plebi Israël : quia in nomine Domini nostri Jesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit à mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus, etc. *Act.* 4. 9. 10.

Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum. 1. *Cor.* 2. 2. *Vide et* 2. *Cor.* 13. 4.

Christi passio prædicta et præfigurata est.

Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, et vade in terram visionis : atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi. *Gen.* 22. 2.

Oravitque Moyses pro populo, et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentem æneum, et pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet. *Num.* 21. 7. 8.

Foderunt manus meas, et pedes meos: dinumeraverunt omnia ossa mea. *Psal.* 21. 18.

Oblatus est, quia ipse voluit, et non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se obmutescet, et non aperiet os suum. *Isa.* 53. 7.

Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus: et non erit ejus populus, qui eum negaturus est, etc. *Dan.* 9. 26.

Respondens autem Jesus, dixit: nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? *Matth.* 20. 22.

Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ità exaltari oportet Filium hominis: ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. *Joan.* 3. 14. 15. *Vide et c.* 12. 32.

Cúm exaltaveritis Filium hominis, tunc cognocetis quia ego sum, et à me ipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor, *Ibid.* 8. 28.

Christus mortuus est, et sepultus propter peccata nostra.

Cœteri verò dicebant: Sine videamus, an veniat Elias liberans eum. Jesus autem iterùm clamans voce magnâ, emisit spiritum. *Matth.* 27. 49. Hic (*Joseph ab Arimathæa*) accessit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu. Tunc Pilatus jussit reddi corpus: et accepto corpore, Joseph involvit illud in sindone mundâ: et posuit illud in monumento suo novo, quod exciderat in petrâ. *v.* 58. 59. 60.

Jesus autem emissâ voce magnâ, expiravit. *Marc.* 15. 37. *Vide et v.* 46. *Item Luc.* 23. 46. 53. *Item Joan.* 19. 30. 40. *Rom.* 5. 6.

Cùmque consummassent omnia, quæ de eo scripta erant, deponentes eum de ligno, posuerunt eum in monumento. *Actor.* 13. 29.

Quòd enim mortuus est peccato, mortuus est semel: quòd autem vivit, vivit Deo. *Rom.* 6. 10. *Vide et c.* 8. 34.

In hoc enim Christus mortuus est, et resurrexit, ut et mortuorum et vivorum dominetur. *Ibid.* 14. 9.

Tradidi enim vobis in primis, quod et accepi: quoniàm Christus mortuus est pro peccatis nostris secundùm Scripturas— et quia resurrexit tertiâ die secundùm Scripturas. 1. *Cor.* 15. 3. *Vide* 2. *Cor.* 5. 15 *Item.* 1. *Thess.* 5. 10.

Ut prædixerat futurum.

Exindè cœpit Jesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Hierosolymam,

et multa pati à senioribus, et scribis, et principibus sacerdotum, et occidi, et tertiâ die resurgere. *Matth.* 16. 21.

Respondens autem Jesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? *Ibid.* 20. 22.

Descendit ad inferos.
Vide *Limbus Patrum.*

Christus tertiâ die resurrexit à mortuis.

Quoniàm non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. *Psal.* 15. 10.

Non est hìc: surrexit enim, sicut dixit: Venite et videte locum, ubi positus erat Dominus. *Matth.* 28. 6. *Idem habetur Marc.* 16. 6. *Item Luc.* 24. 5.

Nondùm enim sciebant Scripturam, quia oportebat eum à mortuis resurgere, etc. *Joan.* 20. 9.

Quem Deus suscitavit, solutis doloribus inferni, juxtà quod impossibile erat teneri illum ab eo. *Actor.* 2. 24. Providens locutus est de resurrectione Christi, quia — neque caro ejus vidit corruptionem. *v.* 31. *Vide Rom.* 4. 25.

Hunc Deus suscitavit tertiâ die, et dedit eum manifestum fieri. *Ibid.* 10. 40. *Idem habetur c.* 13. 30. *c.* 17. 31.

Quis est qui condemnet? Christus Jesus, qui mortuus est: imò qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis, etc. *Rom.* 8. 34.

In hoc *autem* Christus mortuus est, et resurrexit, ut et mortuorum et vivorum dominetur. *Ibid.* 14. 9.

Tradidi enim vobis in primis, quod et accepi: quoniàm Christus mortuus est pro peccatis nostris secundùm Scripturas, et quia sepultus est, et quia resurrexit tertiâ die secundùm scripturas, etc. 1 *Cor,* 15. 3.

Memor esto, dominum Jesum Christum resurrexisse à mortuis, ex semine David, secundùm Evangelium meum, in quo laboro usquè ad vincula, quasi malè operans: sed verbum Dei non est alligatum. 2. *Tim,* 2. 8.

Idque prædictum et præfiguratum est.

Quoniàm non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. *Psal.* 15. 10.

Et præparavit Dominus piscem grandem, ut deglutiret Jonam: et erat Jonas in ventre piscis tribus diebus et tribus noctibus. *Jonæ* 2. 1. *Idem repetitur Matth.* 12. 40. *Item Luc.* 1. 30.

Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus; sic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus. *Matth.* 12. 40.

Et cœpit (*Jesus*) docere eos,

quoniàm oportet Filium hominis pati multa, et reprobari à senioribus et à summis sacerdotibus, et scribis, et occidi : et post tres dies resurgere. *Marc.* 8. 31. *Idem habetur Matth.* 16. 21.

Docebat autem discipulos suos, et dicebat illis : Quoniàm Filius hominis tradetur in manus hominum, et occident eum, et occisus tertiâ die resurget. *Ibid.* 9. 30. *Vide et c.* 10. 34.

Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud. *Joan.* 2. 19. *Vide et alia loca quamplurima.*

Christus ascendit in cœlum.

Et Dominus quidem Jesus, postquàm locutus est eis, assumptus est in cœlum, et sedet à dextris Dei. *Marc.* 16. 19.

Et factum est, dùm benediceret illis, recessit ab eis, et ferebatur in cœlum. *Luc.* 24. 51.

Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo. *Joan.* 3. 13.

Si ergò videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat priùs. *Ibid.* 6. 63. *Vide et* 1. *Petr.* 3. 12.

Et cùm hæc dixisset, videntibus illis, elevatus est : et nubes suscepit eum ab oculis eorum. *Act.* 1. 9. *Vide et Ephes.* 1. 20.

Propter quod dicit : Ascendens in altum captivam duxit captivitatem : dedit dona hominibus. *Ephes.* 4. 8. *Item Psal.* 61. 19.

Habentes ergò Pontificem magnum, qui penetravit cœlos, Jesum Filium Dei, teneamus confessionem (*scilicèt spei nostræ*). *Hebr.* 4. 14.

Christus est Deus et Dei Filius ab æterno.

Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequàm quidquam faceret à principio. *Prov.* 8. 22.

Et tu Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda : ex te enim egredietur qui sit Dominator in Israël : et egressus ejus ab initio à diebus æternitatis. *Mich.* 5. 2.

In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum : hoc erat in principio apud Deum. *Joan.* 1. 1.

Dixit eis Jesus : Amen, amen dico vobis, antequàm Abraham fieret, ego sum. *Ibid.* 8. 18.

Et nunc clarifica me tu, Pater, apud temetipsum, claritate, quam habui, priusquàm mundus esset apud te. *Ibid.* 17. 5. *Vide et v.* 24.

Quoniàm in ipso condita sunt universa in cœlis et in terrâ, visibilia et invisibilia, sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates : omnia per ipsum et in ipso creata sunt. *Coloss.* 1. 16. *Vide et Hebr.* 1. 2.

Christus mediator, reconciliator, et advocatus.

Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum : et ego resuscitabo eum in novissimo die. *Joan.* 6. 44. *Vide et v.* 65.

Dixit ergò eis iterùm Jesus : Amen, amen dico vobis, quia ergo sum ostium ovium. *Ibid.* 10. 7.

Dicit ei (*Thomæ*) Jesus : Ego sum via, et veritas, et vita : nemo venit ad Patrem, nisi per me. *Ibid.* 14. 6.

Non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. *Actor.* 4. 12.

Justificati gratìs per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum. *Rom.* 3. 24. 25. *Vide et c.* 5. 2. *Item Coloss.* 1. 19.

Quis est, qui condemnet ? Christus Jesus, qui mortuus est; imò qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. *Ibid.* 8. 34.

Mediator autem unius non est : Deus autem unus est. *Gal.* 3. 20. *Vide Ephes.* 2 14. 17.

Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus : qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, *cujus* testimonium temporibus suis *confirmatùm est, Tim.* 2. 5. *Vide et Hebr.* 7. 24. *c.* 8. 6. *c.* 9. 15. *c.* 12.

Filioli mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis. Sed et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum : et ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi. 1. *Joon.* 2. 1. *Vide et c.* 4. 10.

Christus sedet ad dexteram Dei Patris.

Dixit Dominus Domino meo : Sede à dextris meis, donec ponam, etc. *Psal.* 109. 1. *Idem repetitur Matth.* 22. 44. *Hebr.* 1. 13.

Et Dominus quidem Jesus, postquàm locutus est eis, assumptus est in cœlum, et sedet à dextris Dei. *Marc.* 16. 19.

Ex hoc autem erit Filius hominis sedens à dextris virtutis Dei. *Luc.* 22. 69. *Vide Hebr.* 10. 12. *c.* 12. 2.

Et ait (*Stephanus*) : Eccè video cælos apertos, et Jesum stantem à dextris virtutis Dei. *Actor.* 7. 55. *Vide Ephes.* 1. 20.

Quis est, qui condemnet? Christus Jesus, qui mortuus est : imò qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. *Rom.* 8. 34.

Igitur si consurrexistis cum Christo, quæ sursùm sunt quærite, ubi Christus est in dexterâ Dei sedens ; quæ sur-

sùm sunt sapite, non quæ super terram. *Coloss.*. 3. 1.2. *Vide* 1. *Petr.* 3. 22.

Christus venturus est judicare vivos et mortuos.

Tunc exultabunt omnia ligna sylvarum à facie Domini, quia venit : quoniàm venit judicare terram. Judicabit orbem terræ in æquitate, et populos in veritate suâ. *Psal.* 95. 12.

Filius enim hominis venturus est in gloriâ Patris sui cum Angelis suis : et tunc reddet unicuique secundùm opera ejus. *Matth.* 16. 27. *Vide et c.* 25. 21.

Et tunc apparebit signum Filii hominis in cœlo : et tunc plangent omnes tribus terræ : et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multâ, et majestate. *Ibid.* 24. 30.

Nam sicut fulgur coruscans de sub cœlo, in ea quæ sub cœlo sunt, fulget; ità erit Filius hominis in die suâ. *Luc.* 17. 24. *Vide v.* 30. *Item* 2. *Thess.* 1. 7.

Et erunt signa in sole et lunâ, et stellis, et in terris pressura gentium, præ confusione sonitûs maris et fluctuum : arescentibus hominibus præ timore et exspectatione, quæ supervenient universo orbi. *Ibid.* 21. 25.

Neque enim Pater judicat quemquam : sed omne judicium dedit Filio. *Joan.* 5. 22. *Vide Rom.* 2. 16.

Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? Hic Jesus, qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodùm vidistis eum euntem in cœlum. *Actor.* 1. 11.

Et præcepit nobis prædicare populo, et testificari, quia ipse est, qui constitutus est à Deo judex vivorum et mortuorum. *Ibid.* 10. 42. *Vide et c.* 7. 31.

Testificor coram Deo et Jesu Christo, qui Judicaturus est vivos et mortuos, per adventum ipsius et regnum ejus. 2. *Tim.* 4. 1. *Vide Hebr.* 9. 28. *Judæ* 14.

Qui (*blasphemantes*) reddent rationem ei, qui paratus est judicare vivos et mortuos. 1. *Petr.* 4. 5.

Eccè venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt. *Apoc.* 1. 7. *Vide c.* 20. 11.

Christo omnia tradita sunt à Patre, et subjecta.

Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo novit Filium, nisi Pater : neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. *Matth.* 11. 27. *Item. Luc.* 10. 22.

Et accedens Jesus, locutus est eis (*discipulis*), dicens : Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terrâ. *Ibid.* 28. 18.

Pater diligit Filium, et omnia dedit in manu ejus. *Joan.* 3. 35.

Sicut dedisti ei potestatem

omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. *Ibid.* 17. 2.

Et omnia subjecit sub pedibus ejus : et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam. *Ephes.* 1. 22. *Vide Psal.* 88.

Per Christum cuncta sunt creata.

Verbo Domini cœli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum. *Psal.* 32. 6.

Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil quod factum est. *Joan.* 1. 3. *Vide Ephes.* 3. 9.

Quoniàm in ipso condita sunt universa in cœlis, et in terrâ, visibilia et invisibilia, sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates : omnia per ipsum et in ipso creata sunt. *Coloss.* 1. 16. *Vide Hebr.* 1. 2.

Christus manet in æternum.

Juravit Dominus, et non pœnitebit eum : tu es sacerdos in æternum, secundùm ordinem Melchisedech. *Psal.* 109. 4.

Multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis : super solium David, et super regnum ejus sedebit : ut confirmet illud, et corroboret in judicio et justitiâ, amodò et usquè in sempiternum. *Isa.* 9. 7.

Et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum : et omnes populi, tribus, et linguæ ipsi servient : potestas ejus, potestas æterna, quæ non auferetur : et regnum ejus, quod non corrumpetur. *Dan.* 7. 14.

Respondit ei turba : Nos audivimus ex lege (*Psal.* 109. 4.), quia Christus manet in æternum : et quomodò tu dicis : Oportet exaltari Filium hominis? Quis est iste Filius hominis? *Joan.* 12. 34.

Christus est Leo.

Et unus de senioribus dixit mihi : Ne fleveris : Eccè vicit Leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, et solvere septem signacula ejus. *Apoc.* 5. 5.

Christus est Stella matutina.

Et habemus firmiorem propheticum sermonem : cui benefacitis attendentes, quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat, et lucifer oriatur in cordibus vestris. 2. *Petr.* 1. 19.

Ego Jesus misi Angelum meum, testificari vobis hæc in Ecclesiis. Ego sum radix, et genus David, stella splendida et matutina. *Apoc.* 12. 16.

Christus est unum cum Patre.

Ego et Pater unum sumus. *Joan.* 10. 30.

Non creditis, quia ego in Patre, et Pater in me est? Verba, quæ ego loquor vobis, à me ipso non loquor : Pater autem in me manens, ipse facit opera. *Ibid.* 14. 10. In illo die vos

cognoscetis, quia ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego in vobis. *v.* 20.

Ut omnes unum sint, sicut tu, Pater, in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint: ut credat mundus, quia tu me misisti. *Ibid.* 17. 21.

Dicentibus, hìc est Christus, aut ibì, non est credendum.

Tunc si quis vobis dixerit: Eccè hìc est Christus: aut illìc: nolite credere. Surgent enim Pseudochristi et Pseudoprophetæ, etc. *Matth.* 24 23. *Idem Marc.* 13. 21. *ad verbum habetur.*

Et dicent vobis: Eccè hìc, et eccè illìc; nolite ire, neque sectemini. Nam sicut fulgur coruscans de sub cœlo, in ea, quæ sub cœlo sunt, fulget: ita erit Filius hominis in die suâ. *Cuc.* 17. 23.

Christus novit omnia.

Nunc scimus, quia scis omnia, et non opus est tibi, ut quis te interroget: in hoc credimus, quia à Deo existi. *Joan.* 16. 30.

Dixit ei tertiò (*sil. Jesus Petro*): Simon Joannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertiò: Amas me? Et dixit ei: Domine, tu omnia nosti: tu scis, quia amo te. *Ib.* 22. 17. *Vide Apoc.* 2. 23.

Christus sibi reputat fieri quod Christianis fit.

O Sion, fuge, quæ habitas apud filiam Babylonis: quia hæc dicit Dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes, quæ spoliaverunt vos: qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. *Zach.* 2. 27.

Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum: qui miseretur pauperis. *Prov.* 14. 31.

Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus: et qui ruinâ lætatur alterius, non erit impunitus. *Ibid.* 17. 5.

Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine discipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam. *Matth.* 10. 42. *Item c.* 18. 5.

Esurivi enim, et dedistis mihi manducare, etc. Quandiù fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. *Ibid.* 25. 35.

Qui enim non est adversùm vos, pro vobis est. *Marc.* 9. 39.

Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit. *Luc.* 10. 16.

Itàque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum Sanctum in nobis. 1. *Thess.* 4. 8.

CHRISTANI.

Christiani appellantur fideles.

Quem cùm (*scil. Barnabas Saulum*) invenisset, perduxit Antiochiam. Et annum totum conversati sunt ibi in Ecclesiâ;

et docuerunt turbam multam, itá ut cognominarentur primùm Antiochiæ discipuli, Christiani. *Actor.* 11. 25.

Agrippa autem ad Paulum: In modico suades me Christianum fieri. Et Paulus: Opto apud Deum et in modico et in magno non tantùm te, sed etiam *omnes*, qui audiunt, hodiè fieri tales, qualis et ego sum, exceptis vinculis his. *Ibid.* 26. 28. 29.

Si quis confidit sibi, Christi se esse, hoc cogitet iterùm apud se: quia sicut ipse Christi est, itá et nos. 2. *Cor.* 10. 7.

Christiani dicuntur sancti, quia sanctitatem profitentur.

Et cùm vocasset sanctos et viduas, assignavit eam vivam. (*Tabitham*). *Actor.* 9. 41.

Omnibus, qui sunt Romæ, dilectis Dei, vocatis sanctis. (*scilicet gratia et pax*). *Rom.* 1. 7.

Necessitatibus sanctorum communicantes. *Ibid.* 12. 13.

Nunc igitur proficiscar in Jerusalem ministrare sanctis. *Ibid.* 15. 25.

Salutate Philologum, et Juliam, Nereum et sororem ejus, et Olympiadem, et omnes, qui cum eis sunt; sanctos. *Ibid.* 16. 15.

Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Jesu, vocatis sanctis, cum omnibus, qui invocant nomen Domini nostri Jesu Christi, etc. 1. *Cor.* 1. 2.

Audet aliquis vestrûm, habens negotium adversùs alterum, judicari apud iniquos, et non apud sanctos? *Ibid.* 6. 1.

Non enim est dissensionis Deus, sed pacis: sicut et in omnibus Ecclesiis sanctorum doceo. *Ibid.* 14. 33.

Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater, Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, cum omnibus sanctis, qui sunt in universâ Achaiâ. 2. *Cor.* 1. 1.

Nam de ministerio, quod fit in sanctos, ex abundanti est mihi scibere vobis. *Ibid.* 9. 1.

Salutate invicem in osculo sancto: Salutant vos omnes sancti. *Ibid.* 13. 12.

Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, omnibus sanctis, qui sunt Ephesi, et fidelibus in Christo Jesu. *Eph.* 1. 1. Proptereà et ego audiens fidem vestram, quæ est in Domino Jesu, et dilectionem in omnes sanctos. *v.* 15.

Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, etc. *Ibid* 3. 8. Ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, et longitudo, et sublimitas, et profundum. *v.* 18.

Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores et Doctores, ad consummatio-

nem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi. *Ibid.* 4. 11.

Per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantiâ, et obsecratione, pro omnibus sanctis. *Ibid.* 6. 18.

Paulus et Timotheus servi Jesu Christi, omnibus sanctis, in Christo Jesu, qui sunt Philippis, etc. *Philipp.* 1. 1,

Salutate omnem sanctum in Christo Jesu. *Idid.* 4. 21.

Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater, iis, qui sunt Colossis, sanctis et fidelibus fratribus in Christo Jesu. *Coloss.* 1. 1.

Adjuro vos per Dominum, ut legatur epistola hæc omnibus sanctis fratribus. 1. *Thess.* 5. 27.

Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministratis sanctis, et ministratis. *Hebr.* 6. 10.

Salutate omnes præpositos vestros et omnes sanctos. *Ibid.* 13. 24.

Christiani falsi.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. *Exod.* 20. 7.

Nec pollues nomen Dei tui. *Lev.* 19. 12.

Nec polluatis nomen meum sanctum. *Ibid.* 22. 32.

Tantummodò invocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum. *Ias.* 4. 1.

Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo. *Matth.* 10. 33.

Domine, nonnè bonum semen (*fidei*) seminasti in agro tuo? Undè ergò habet zizania (*perversorum operum et hæresum*)? *Ibid.* 13. 27.

Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. *Tit.* 1. 16.

Tu credis, quoniàm unus est Deus: Benè facis: et dæmones credunt, et contremiscunt. (*In hoc te minùs mali sunt, quia tu non times, et illi contremiscunt*) *Jacob.* 2. 19.

Ministrate in fide vestrâ virtutem, in virtute autem scientiam, in scientiâ autem abstinentiam, in abstinentiâ autem patientiam, in patientiâ autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis caritatem. 2. *Petr.* 1. 5.6. 7.

Et in hoc scimus, quoniàm cognovimus eum (*per fidem*), si mandata ejus observemus. Qui dicit se nosse eum (*Deum*), et mandata ejus non custodit, mendax est. 1. *Joan.* 2. 3. 4.

Christianis vivendum est, ut vixit Christus.

Ego enim per legem, legi mortuus sum, ut Deo vivam: Christo confixus sum cruci. *Gal.* 2. 19.

Si autem in luce ambulamus sicut et ipse est in luce: societatem habemus ad invicem, et sanguis Jesu Christi Filii ejus emundat nos ab omni peccato. 1. *Joan.* 1. 7.

Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare. *Ibid.* 2. 6.

Et omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est. *Ibid* 3. 3.

Christiani erunt in Christo.

Si quis mihi ministrat, me sequatur: et ubi sum ego, illic et minister meus erit. *Joan.* 12. 26.

Quia vado parare vobis locum: et si abiero, et præparavero vobis locum, iterùm venio, et accipiam vos ad me ipsum, ut ubi sum ego, et vos sitis. *Ibid.* 14. 2.

Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi sum ego, et illi sint mecum: ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi: quia dilexisti me antè constitutionem mundi. *Ibid.* 17. 24.

CIBUS, QUI JUDÆIS INHIBEBATUR.

Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, et mortui fuerint, lapidibus obruetur: et non comedentur carnes ejus: dominus quoque bovis innocens erit. *Exod.* 21. 28.

Viri sancti eritis mihi: carnem, quæ à bestiis fuerit prægustata, non comedetis: sed projicietis canibus. *Ib.* 22. 31.

Jure perpetuo in generationibus et cunctis habitaculis vestris, nec sanguinem, nec adipem omninò comedetis. *Levit.* 3. 17.

Loquere filiis Israël: Adipem ovis, et bovis, et capræ, non comedetis. *Ibid.* 7. 23.

Quidquid autem ruminat quidem, et habet ungulam, sed non dividit eam, sicut camelus, et cætera, non comedetis illud, et inter immunda reputabitis. *Ibid.* 11. 4.

Homo quilibet de domo Israël, et de advenis, qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, et disperdam eam de populo suo. *Ibid.* 17. 10. *et v.* 13.

Non comedetis cum sanguine. Non augurabimini, nec observabitis somnia. *Ibid.* 19. 26. *Vide Deut.* 12. 16.

Hoc solum cave, ne sanguinem comedas: sanguis enim eorum pro animâ est; et idcircò non debes animam comedere cum carnibus: sed super terram fundes quasi aquam. *Deut.* 12. 23.

Quæ absque pinnulis et squamis sunt, ne comedatis, quia immunda sunt. *Ibid.* 14. 10.

Ciborum et potus in conviviis Luxus. Vide *etiam Ebrietus et Gula, et præcipuè Convivia.*

Cithara et lyra et tympanum et tibia, et vinum in conviviis

vestris; et opus Domini non respicitis, nec opera manuum ejus consideratis. *Isa.* 5. 12.

Eccè hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius et filiarum ejus: et manum egeno et pauperi non porrigebant. *Ezech.* 16. 49.

Homo quidam erat dives, qui induebatur purpurâ et bysso, et epulabatur quotidiè splendidè. *Luc.* 1. 24.

Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda vestra in crapulâ et ebrietate, et curis hujus vitæ: et superveniat in vos repentina dies illa. *Ib.* 16. 19.

Sicut in die honestè ambulemus; non in comessationibus et ebrietatibus; non in cubilibus, et impudicitiis; non in contentione et æmulatione. *Rom.* 13. 13.

Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem Gentium consummandam his, qui ambulaverunt in luxuriis, desideriis, vinolentiis, commessationibus, potationibus, et illicitis idolorum cultibus. 2. *Petr.* 4. 3.

Cibare esurientes, seu fame laborantes.

Ammonites et Moabites etiam post décimam generationem non intrabunt Ecclesiam Domini in æternum: quia noluerunt vobis occurere cum pane et aquâ in viâ, quandò egressi estis de Ægypto, etc. *Deut.* 23. 3.

Dixitque ad viros Soccoth: Date, obsecro, panes populo, qui mecum est, quia valdè defecerunt, etc. *Judic.* 8. 5.

Nunc ergò si quid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi, aut quidquid inveneris. Et respondens sacerdos (*Achimelech*) ad David, ait illi: Non habeo laïcos panes ad manum, sed tantùm panem sanctum: si mundi sunt pueri, maximè à mulieribus, etc. 1. *Reg.* 21. 3.

Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam: cùm videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris. *Isa.* 58. 7.

Esurivi enim, et dedistis mihi manducare: sitivi, et dedistis mihi bibere, etc. *Matth.* 25. 35.

Cibus Sumendus cum gratiarum actione. V. *Gratia.*

Cibi delectus habendus. Vide *Abstinentia.*

CILICIUM.

Vide ASPERITAS VESTIUM.

CIRCUMCISIO CARNALIS ET SPIRITUALIS.

Et circumcidit (*Abraham*) eum (*Isaac*) octavo die, sicut præceperat ei Deus. *Gen.* 21. 4.

Tulit illicò Sephora acutissimam petram, et circumcidit præputium filii sui, etc. *Exod.* 4. 25.

Omnis autem servus emptitius circumcidetur, et sic comedet. *Ibid.* 12. 44.

Et die octavo circumcidetur infantulus *Levit.* 12. 3.

Circumcidite igitur præputium cordis vestri, et cervicem vestram, ne induretis ampliùs. *Deut.* 10. 16.

Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, et cor seminis tui : ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et in totâ animâ tuâ, ut possis vivere. *Ibid.* 30. 6.

Fac tibi cultros lapideos, et circumcide secundo filios Israël. *Josue* 5. 2.

Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Israël, relicto Gentilitatis ritu, credidit Deo, et circumcidit carnem præputii sui, et appositus est ad populum Israël, etc. *Judith* 14. 6.

Hæc dicit Dominus Deus ; Omnis alienigena incircumcisus corde, et incircumcisus carne, non ingredietur sanctuarium meum : omnis filius alienus, qui est in medio filiorum Israël. *Ezech.* 44. 9.

Circumcidimini Domino, et auferte præputia cordium vestrorum, viri Juda, et habitatores Jerusalem : ne fortè egrediatur ut ignis indignatio mea, et succendatur, et non sit qui extinguat, propter malitiam cogitationum vestrarum. *Jerem.* 4. 4.

Cui loquar ? Et quem contestabor, ut audiat ? Eccè incircumcisæ aures eorum, et audire non possunt : eccè verbum Domini factum est eis in opprobrium, et non suscipient illud. *Ibid.* 6. 10.

Eccè dies veniunt, dicit Dominus, et visitabo super omnem, qui circumcisum habet præputium. *Ibid.* 9. 25.

Et factum est in die octavo, venerunt circumcidere puerum (*Joannem*), et vocabant eum nomine patris sui Zachariam. *Luc.* 1. 59.

Et postquàm consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab Angelo priusquàm in utero conciperetur. *Ibid.* 2. 21.

Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem, non quia ex Moyse est, sed ex patribus : et in sabbato circumciditis hominem. *Joan.* 7. 22.

Et dedit illi testamentum circumcisionis : et sic genuit Isaac, et circumcidit eum die octavo. *Actor.* 7. 8.

Nisi circumcidamini secundùm morem Moysi, non potestis salvari. *Ibid.* 15. 1.

Hunc (*Timotheum*) voluit Paulus secum proficisci : et assumens, circumcidit eum, propter Judæos, qui erant in illis locis. *Ibid.* 16. 3.

Sed qui in abscondito Judæus est : et circumcisio cordis in spiritu, non litterâ : cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est. *Rom.* 2. 29.

Circumcisio nihil est, et præputium nihil est : sed observatio

mandatorum Dei. 1. *Cor.* 7. 19. *Vide Gal.* 6. 12.

Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu servimus Deo, et gloriamur in Christo Jesu, et non in carne fiduciam habentes, etc. *Philipp.* 3. 3.

In quo et circumcisi estis, circumcisione non manufactâ in expoliatione corporis carnis, sed in circumcisione Jesu Christi: consepulti ei in baptismo. *Coloss.* 2. 11.

CIVITAS SUPERNA.

Exspectabat enim fundamenta habentem civitatem (*Abraham*), cujus artifex et conditor Deus. *Hebr.* 11. 10.

Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem cœlestem. *Ib.* 12. 22.

Non enim habemus hìc manentem civitatem, sed futuram inquirimus. *Ibid.* 13. 14.

Et murus civitatis habens fundamenta duodecim. *Apoc.* 21. 14. Et fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata etc. Et templum non vidi in eâ. *v.* 19. Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, et Agnus. *v.* 22. Et civitas non eget sole, neque lunâ, ut luceant in eâ: nam claritas Dei illuminat eam. *v.* 23.

Civitas terrena, pietate gubernatur.

Si habitaverit advena in terrâ vestrâ, et moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei, sed sit inter vos quasi indigena, et diligetis eum, quasi vosmetipsos: fuistis enim et vos advenæ in terrâ Egypti. *Levit.* 19. 33.

In bonis justorum exultabit civitas. *Prov.* 11. 10. Ubi non est gubernator, populus corruet. *v.* 14.

Qualis rector est civitatis, tales et inhabitantes in eâ. — Civitates inhabitabuntur per sensum potentium (*scilicet prudentium*). *Eccli.* 10. 2. 3.

Urbs fortitudinis nostræ Sion Salvator, ponetur in eâ murus et antemurale. Aperite portas, et ingrediatur gens justa custodiens veritatem. *Isa.* 26. 2.

Impietate devastatur.

Præcipita, Domine, divide linguas eorum, quoniàm vidi iniquitatem, et contradictionem in civitate. Die ac nocte circumdabit eam super muros ejus iniquitas, et labor in medio ejus, et injustitia. Et non defecit de plateis ejus usura et dolus. *Psal.* 54. 10. 11. 12.

Nisi Dominus custodierit civitatem; frustrà vigilat qui custodit eam. *Psal.* 126. 1.

Benedictione justorum exaltabitur civitas: et ore impiorum subvertetur. *Prov.* 11. 11.

Homines pestilentes dissipant civitatem: sapientes verò avertunt furorem. *Ibid.* 29. 8.

Susurro et bilinguis maledictus: multos enim turbavit pacem habentes. Lingua tertia multos commovit, et dispersit illos de

gente in gentem. Civitates muratas divitum destruxit, et domos magnatorum effodit. *Eccli.* 28. 15. 16. 17.

Et eris deserta : quia oblita es Dei salvatoris tui, et fortis adjutoris tui non es recordata. *Isa.* 17. 9.

Væ qui ædificat civitatem in sanguinibus, et præparat urbem in iniquitate. *Habac.* 2. 12.

CLAVIS MORTIS.

Et dabo clavem domûs David super humerum ejus : et aperiet, et non erit qui claudat : et claudet, et non erit, qui aperiat. *Isa.* 22. 22.

Eccè sum vivens in sæcula sæculorum, et habeo claves mortis et inferni. *Apoc.* 1. 18.

Hæc dicit Sanctus et Verus, qui habet clavem David, qui aperit, et nemo claudit : claudit, et nemo aperit. *Ibid.* 3. 7.

COGITATIO.

Cogitationes pravas odit Deus.

Et unusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris : et juramentum mendax ne diligatis : omnia enim hæc sunt, quæ odi, dicit Dominus. *Zach.* 8. 17.

Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, et omni tempore jurgia seminat. *Prov.* 6. 12.

De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ. *Matth.* 15. 19.

Ab intùs enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, etc. *Marc.* 7. 21.

Cogitationes cordis novit Deus.

Tu exaudies in cœlo in loco habitationis tuæ, et repropitiaberis ; et facies, ut des unicuique secundùm omnes vias suas, sicut videris cor ejus : quia tu nosti solus cor omnium filiorum hominum. 3. *Reg.* 8. 39.

Tu exaudies de cœlo, de sublimi scilicet habitaculo tuo : et propitiare, et redde unicuique secundùm vias suas, quas nosti eum habere in corde suo : tu enim solus nosti corda filiorum hominum. 2. *Paral.* 6. 30.

Et quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine : ipse enim sciebat, quid esset in homine. *Joan.* 2. 25.

Nulla cogitatio latet Deum.

Scio, quia omnia potes, et nulla te latet cogitatio. *Job.* 42. 2.

Cognovit enim Dominus omnem scientiam, et inspexit in signum ævi, annuntians quæ præterierunt, et quæ superventura sunt, revelans vestigia occultorum. *Eccli.* 40. 19.

Væ qui profundi estis corde, ut à Domino abscondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera, et dicunt : Quis videt

nos, et quis novit nos? *Isa.* 29. 15.

Et cùm vidisset Jesus cogitationes eorum. *Matth.* 9. 4. *Vide et Hebr.* 4. 12.

Noverunt cogitationes et alii, quibus Deus voluerit revelare.

Ipse autem ingressus stetit coram domino suo, et dixit Eliseus: Undè venis, Giezi? Qui respondit: Non ivit servus tuus quòquam. At ille ait: Nonne cor meum in præsenti erat, quandò reversus est homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum et — vestes, ut emas oliveta, et vineas, et oves, et boves, et servos, et ancillas, etc. 4. *Reg.* 5. 25. 26.

Dixitque unus servorum ejus: Nequaquàm, Domine mi rex, sed Eliseus Propheta, qui est in Israël, indicat regi Israëli omnia verba, quæcumque locutus fueris in conclavi tuo. *Ibid.* 6. 12.

Tu, rex, cogitare cœpisti in stratu tuo, quid esset futurum post hæc: et qui revelat mysteria, ostendit tibi, quæ ventura sunt, etc. *Dan.* 2. 29.

COGNITIO DEI.

Homo enim videt ea, quæ patent: Dominus autem intuetur cor. 1. *Reg.* 16. 7.

Nonne ipse considerat vias meas, et cunctos gressus meos dinumerat? *Job.* 31. 4.

In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos. *Prov.* 15. 3. Infernus et perditio coram Domino: quantò magis corda filiorum hominum? *v.* 11.

Omnes viæ hominis patent oculis ejus: spirituum ponderator est Dominus. *Ibid.* 16. 2.

Non præterit illum (*Deum*) omnis cogitatus, et non abscondit se ab eo ullus sermo. *Eccli.* 42. 20.

Deus cognoscit bonos singulariter.

Et respexit Dominus filios Israël, et cognovit eos. *Exod.* 2. 25.

Quoniàm novit Dominus viam justorum. *Psal.* 1. 6.

Priusquàm te formarem in utero, novi te. *Jerem.* 1. 5.

Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Cognovit Dominus, qui sunt ejus. 2. *Tim.* 2. 19.

Omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus. *Hebr.* 4. 13.

Malos non agnoscit.

Multi dicent mihi in illâ die: Domine, Domine etc. *Matth.* 7 22. Et nunc confitebor illis: Quia nunquàm novi vos: discedite à me, qui operamini iniquitatem. *v.* 23.

Amen dico vobis: nescio vos. *Ibid.* 25. 12.

Si quis autem ignorat, ignorabitur. 1. *Cor.* 14. 38.

Cognitio Dei firmiter exigitur.

Cognoscetur Dominus judicia faciens. *Psal.* 9. 17. Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes, quæ obliviscuntur Deum. *v.* 18.

Vacate et videte, quoniàm ego sum Deus. *Psal.* 45. 11.

Deus de cælo prospexit super filios hominum : ut videat : si est intelligens, aut requirens Deum. *Psal.* 52, 3.

Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei. *Sap.* 13. 1.

Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui : Israël autem me non cognovit, et populus meus non intellexit. *Isa.* 1. 3.

Quia stultus populus meus me non cognovit : filii insipientes sunt et vecordes. *Jerem.* 4. 22.

Confortati sunt in terrâ, quia de malo ad malum egressi sunt, et me non cognoverunt, dicit Dominus. *Ibid.* 9. 3. Non glorietur sapiens in sapientiâ suâ, et non glorietur fortis in fortitudine suâ, et non glorietur dives in divitiis suis; sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire et nosse me : quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, et judicium, et justitiam in terrâ. *v.* 23. 24.

Misericordiam volui, et non sacrificium : et scientiam Dei, plus quàm holocausta. *Oseæ.* 6. 6.

Revelatur enim ira Dei de cœlo, super omnem impietatem, et injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitiâ detinent : quia quod notum est Dei, manifestum est in illis : Deus enim illis manifestavit. *Rom.* 1. 18.

Multipliciter acquiritur, scilicèt divinâ illustratione.

Qui dixerunt Deo : Recede à nobis, et scientiam viarum tuarum nolumus. *Job* 21. 14.

Multi dicunt : quis ostendit nobis bona ? Signatum est super nos lumen vultûs tui, Domine. *Ps.* 4. 6.

Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illâ : quia ego ipse, qui loquebar, eccè adsum. *Isa.* 52. 6.

Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus et prudentibus et revelasti ea parvulis, *Matth.* 11. 25. Et nemo novit Filium, nisi Pater : neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. *v.* 27.

Beatus es, Simon Bar-Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Cœlis est (*me scilicèt esse Christum Filium Dei vivi*). *Ibid.* 16. 17.

Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum — Non quia Patrem vidit quisquam, nisi is, qui est à Deo, hic vidit Patrem. *Joan* 6. 44. 46.

Neque me scitis, neque Patrem meum : si me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis. *Ibid.* 8. 19.

Et cognoverunt verè, quia à te exivi, et crediderunt, quia tu me misisti. *Ibid.* 17. 8.

Et scimus, quoniàm Filius Dei venit, et dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, et simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus, et vita æterna. 1. *Joan.* 5. 20.

Creaturarum consideratione.

Nimirùm interroga jumenta, et docebunt te : et volatilia cœli, et indicabunt tibi. Loquere terræ, et respondebit tibi : et narrabunt pisces maris. Quis ignorat, quòd omnia hæc manus Domini fecerit? *Job* 12. 7.

Cœli enarrant gloriam Dei. *Psal.* 18. 2.

Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei : et de his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui est, nec operibus attendentes agnoverunt, quis esset artifex. *Sap.* 13. 1. Quorum si specie delectati, Deos putaverunt : sciant, quantò his dominator eorum speciosior est : speciei enim generator hæc omnia constituit. Aut si virtutem et opera eorùm mirati sunt, intelligant ab illis, quoniàm qui hæc fecit, fortior est illis. *v.* 3. 4. A magnitudine enim speciei, et creaturæ cognoscibiliter poterit Creator horum videri. *v.* 5.

Creavit illis scientiam spiritus, et sensu implevit cor illorum. *Eccli.* 17. 6.

Multa abscondita sunt majora his : pauca enim vidimus operum ejus. *Ibid.* 45. 36.

Opera enim, quæ dedit mihi Pater, ut perficiam ea : ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me. *Joan.* 5. 36.

Invisibilia enim ipsius, à creaturâ mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. *Rom.* 1. 20.

Ex parte enim cognoscimus. 1. *Cor.* 13. 9.

Scripturarum declaratione.

Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere : illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me. *Joan.* 5. 39. Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi : de me enim ille scripsit. *v.* 46.

Salubriter perquiritur.

Nosse enim te, consummata justitia est : et scire justitiam, et virtutem tuam, radix est immortalitatis. *Sap.* 15. 3.

Non nocebunt, et non occident in universo monte sancto meo : quia repleta est terra scientiâ Domini, sicut aquæ maris operientes. *Isa.* 11. 9.

Vivificabit nos post duos dies : in die tertiâ suscitabit nos, et vivemus in conspectu ejus. Scie-

mus, sequemurque, ut cognoscamus Dominum. *Oseæ* 6. 3.

Hæc est autem vita æterna: ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum. *Joan.* 17. 3.

Verumtamen existimo, omnia detrimentum esse, propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei. *Philipp.* 3. 8.

Ideò et nos ex quâ die audivimus, non cessamus pro vobis orantes, et postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sapientiâ et intellectu spiritali: ut ambuletis dignè Deo per omnia placentes. *Coloss.* 1. 9.

Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum: quoniàm Deus caritas est. 1. *Joan.* 4. 7.

Cognoscit homo differenter.

Homo enim videt ea, quæ patent. 1. *Reg.* 16. 7.

Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri: sed homo sapiens exhauriet illud. *Prov.* 20. 5.

Vestigium cordis boni, et faciem bonam difficilè invenies, et cum labore. *Eccli.* 13. 32.

Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? 1. *Cor.* 2. 11.

Cognoscitur homo frequenter ex visu.

Iratus est Caïn vehementer, et concidit vultus ejus. *Gen.* 4. 5.

In facie prudentis lucet sapientia. *Prov.* 17. 24.

Sapientia hominis lucet in vultu ejus, et potentissimus faciem illius commutabit. *Eccles.* 8. 1.

Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona, sive in mala. *Eccli.* 13. 31.

Ex visu cognoscitur vir, et ab occursu faciei cognoscitur sensatus. *Ibid.* 19. 26.

A statu.

Quomodò in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus. *Prov.* 27. 19.

Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic verbum ex cogitatu cordis hominis. *Eccli.* 27. 7.

A gestu.

Ex studiis suis intelligitur puer, si munda et recta sunt opera ejus. *Prov.* 20. 11.

Amictus corporis, et risus dentium, et ingressus hominis enuntiant de illo. *Eccli.* 19. 27.

Cognoscere subindè licèt homines ex factis et verbis.

Amictus corporis, et risu dentium, et ingressus hominis enuntiant de illo. Est correptio mendax in irâ contumeliosi: et est judicium, quòd non probatur esse bonum: et est tacens, et ipse est prudens. *Eccli.* 19. 27.

A fructibus eorum cognoscetis eos. *Matth.* 7. 16.

Aut facite arborem bonam, et fructum ejus bonum: aut facite arborem malam, et fructum ejus malum: si quidem ex fructu arbor agnoscitur. *Ibid.* 12. 33.

Unaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur: neque enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam. *Luc* 6. 44.

Cognosci Deus humanâ sapientiâ non potest, nisi ipse revelet.

Jesus dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis. *Matth.* 11. 25. *Idem habetur, Luc.* 10. 21.

Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est. *Ibid.* 16. 17.

Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis. *Joan.* 15. 15.

Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei. 1. *Cor.* 2. 10. *Vide Coloss.* 1. 26.

Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum. 1. *Cor.* 3. 19.

Cognitionem Dei nemo habet perfectam, nisi qui Spiritum Dei habet.

Animalis autem homo non percipit ea, quæ sunt Spiritûs Dei: stultitia enim est illi, et non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. 1. *Cor.* 2. 14.

Non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis: ut Deus Domini nostri Jesu Christi Pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ, et revelationis in agnitione ejus, etc. *Ephes.* 1. 16.

Et in hoc scimus, quoniàm cognovimus eum, si mandata ejus observemus. 1. *Joan.* 2. 3.

COMMUNIO SUB UNA SPECIE.

Vide EUCHARISTIA.

COMPASSIO.

Compassio habenda ad proximum.

Audiens Abraham captum esse Loth nepotem suum, celeriter et viriliter succurrit ei. Gen. 14. 14.

Ruben et Judas resistebant cæteris fratribus volentibus occidere Joseph, et quamvis non reduxerint eum ad patrem, tamen minùs malè actum est ei. Ibid. 27. 21. *et seqq.*

Gedeon compatiens sociis fugatis, petivit panes pro eis. Judic. 8. 5.

Compatiens David lassis sociis, quia ad bellum ire non poterant, constituit, quòd æqua pars esset descendentis ad prælium, et remanentis ad sarcinas. Ibid. 30. 24.

Cùm Jezabel occidit Pro-

phetas Domini, Abdias abscondit centum ex eis, et pavit eos diebus multis. 3. *Reg.* 18. 4.

Piè compatiens Eliseus viduæ debitoribus obligatæ, augmentavit ei modicum olei, quod habebat. 4. *Reg. c.* 4.

Auris audiens beatificabat me, et oculus videns testimonium reddebat mihi: eò quòd liberassem pauperem vociferantem, et pupillum, cui non esset adjutor. Benedictio perituri super me veniebat, et cor viduæ consolatus sum. *Job.* 29. 11. 12. 13. *Vide etiam Tob. c.* 1.

Omnia ergò, quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, et vos facite illis. Hæc est enim lex et prophetæ. *Matth.* 7. 12. *Vide Luc.* 10. *de Samaritano.*

Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. *Rom.* 12. 15.

Non solùm pro præsentibus malis compatiendum est proximo, sed etiam futuris.

Eliseus videns Hazaël, quia mala facturus esset filiis Israël, cœpit flere. 4. *Reg.* 8. 11.

Non solùm justis in afflictione compatiendum est, sed etiam peccatoribus et injustis.

Licèt filii Benjamin filios Israël gravissimè offenderint, propter illorum tamen excidium, omnes elevatâ voce, et magno ululatu *fleverunt. Judic.* 21. 1.

Lugebat Samuel Saül, licèt sciret eum à Deo projectum. 1. *Reg.* 15. 35

Doluit David de occisione Absalom satis acerbè, licèt ille multùm offendisset eum. 2. *Reg.* 18. 33.

Elias benignè accepit verbum mulieris satis durum; et pro filio ejus mortuo, dolori illius compatiens, efficaciter oravit. 3. *Reg.* 17. 18.

Propterea (*propter destructionem Babylonis*) repleti sunt lumbi mei dolore, angustia possedit me, sicut angustia parturientis. *Isa.* 21. 3.

Recedite à me (*dicebat Isaias, videns spiritualem calamitatem supervenientem in populo suo*): amarè flebo: nolite incumbere, ut consolemini me, super vastitate filiæ populi mei. *Ibid.* 22. 4.

Contrà nolentes compati proximo, et ex corde remittere, inducit Dominus parabolam de servo nequam, cui mille talenta fuerunt remissa, et noluit conservo suo dimittere centum denarios. Matth. 18. 21.

Quoniàm tristitia mihi magna est (*dicebat Paulus compatiens fratribus et cognatis suis pereuntibus*), et continuus dolor cordi meo. *Rom.* 9. 2.

Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundùm carnem, qui sunt Israëlitæ, quorum adoptio est filiorum, et gloria. *Ibid.* 9. 3.

Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror? 2. *Cor.* 11. 29.

Filioli mei, quos iterùm parturio. *Gal.* 4. 19.

Judicium enim sine misericordiâ, illi qui non fecit misericordiam. *Jacob.* 2. 13.

Compassio Mulierum, Vide *Mulierum Compassio et Pietas.*

COMPUNCTIO.

Compunctio gaudio pensatur.

Risus dolore miscebitur, et extrema gaudii luctus occupat. *Prov.* 14. 13.

Amen, amen dico vobis : Quia plorabitis et flebitis vos; mundus autem gaudebit : vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. *Joan.* 16. 20. *Vide Jac.* 4. 9.

Et qui flent, tanquàm non flentes : et qui gaudent, tanquàm non gaudentes. 1 *Cor.* 7. 30.

CONCIONATORUM ET PASTORUM OFFICIUM.

Vide etiam EPISCOPORUM ELECTIO ET OFFICIUM.

Absit autem à me hoc peccatum in Dominum, ut cessem orare pro vobis : et docebo vos viam bonam et rectam. 1. *Reg.* 12. 23.

Clama, ne cesses; quasi tuba exalta vocem tuam, et annuntia populo meo scelera eorum, et domui Jacob peccata eorum. *Isa.* 58. 1.

Spiritus Domini super me, eò quòd unxerit Dominus me : ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, et prædicarem captivis indulgentiam et clausis apertionem, etc. *Ibid.* 61. 1.

Et dixit ad me : Fili hominis, quodcumque inveneris, comede : Comede volumen istud, et vadens loquere ad filios Israël. *Ezech.* 3. 1.

Fili hominis, loquere ad filios populi tui, et dices ad eos : Terra, cùm induxero super eam gladium, et tulerit populus terræ virum unum de novissimis suis, et constituerit eum super se speculatorem, etc. *Ibid.* 33. 2.

CONCORDIA FRATRUM COMMENDATUR.

Eccè quàm bonum et quàm jucundum habitare fratres in unum, etc. *Psal.* 132. 1.

Concordia fratrum, et amor proximorum, et vir et mulier benè sibi consentientes, *probata sunt coram Deo. Eccli.* 25. 2. *et* 1.

Idipsum invicem sentientes : non alta sapientes, sed humilibus consentientes. *Rom.* 12. 16.

Idem sapere, idemque sentire jubemur.

Ut unanimes uno ore honorificetis Deum et Patrem Domini nostri Jesus Christi. *Rom.* 15. 6.

Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis om-

nes, et non sint in vobis schismata : sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eâdem sententiâ. 1. *Cor.* 1. 10. *Vide et Rom.* 12. 16.

Implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eamdem caritatem habentes, unanimes, idipsum sentientes. *Philipp.* 2, 2, *Vide et Ephes.* 4. 3.

Imitatores mei estote, fratres, et observate eos, qui ità ambulant, sicut habetis formam nostram. *Ib.* 3. 17. *Vide ei c.* 4. 2.

In fine autem, omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles. 2. *Petr.* 3. 8.

CONCUPISCENTIA.

Concupiscentia prohibetur et punitur.

Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia, quæ illius sunt. *Exod.* 20. 17. *Vide Josue* 7. 21.

Adhùc carnes erant in dentibus eorum — et eccè furor Domini concitatus in populum, percussit eum plagâ magnâ nimis. Vocatusque est ille locus : sepulcra concupiscentiæ : ibi enim sepelierunt populum, qui desideraverat (*scilicèt carnem*). *Num.* 11. 33. 34.

Super filiam luxuriosam confirma custodiam : ne quandò faciat te in opprobrium venire inimicis, à detractione in civitate, et objectione plebis, et confundat te in multitudine populi *Eccli.* 42. 11.

Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. *Job.* 31. 1.

Non concupiscat pulchritudinem ejus cor tuum, ne capiaris nutibus illius : pretium enim scorti vix est unius panis. *Prov.* 6. 25.

Auditis, quia dictum est antiquis : Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo. *Matth.* 5. 27.

Et alii sunt, qui in spinis seminantur; hi sunt, qui verbum audiunt et ærumnæ sæculi, et deceptio divitiarum, et circa reliqua concupiscentiæ introeuntes, suffocant verbum, et sine fructù efficitur, *Marc* 4. 18.

Non ergò regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. *Rom.* 6. 12. *et c.* 13. 14.

Non concupisces, etc. *Rom.* 7. 7. *Deut.* 5. 21. *Rom.* 13. 14., 1. *Cor.* 10. 6., 1. *Petr.* 4. 3., 2. *Petr.* 1. 4.

Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. *Gal.* 5. 16.

Mortificate ergò membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est simulacrorum servitus. *Coloss.* 3. 5.

Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra : ut abstineatis vos à fornicatione : ut sciat unusquisque vestrûm vas suum possidere in sanctificatione et honore. 1. *Thess.* 4. 3.

Juvenilia autem desideria fuge : sectare verò justitiam, fidem, spem, caritaten, et pacem cum iis, qui invocant Dominum de corde puro. *Tim.* 2. 2. 22.

Carissimi, obsecro vos, tanquàm advenas et peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant adversùs animam, etc. 1. *Petr.* 2. 11.

Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo : quoniàm omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ : quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. Et mundus transit, et concupiscentia ejus. 1. *Joan.* 2. 15. 16. 17.

Undè bella et lites in vobis? Nonne hinc? ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris? Concupiscitis et non habetis : occiditis et zelatis, et non potestis adipisci : litigatis, et belligeratis, et non habetis — Petitis, et non accipitis, eò quòd malè petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis. *Jacob.* 4. 1. 2. 3.

Concupiscentia mala peccatum operatur.

Sensus enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentiâ suâ. *Gen.* 8. 21.

Scio enim, quia non habitat in me, hoc est in carne meâ, bonum. Nam velle, adjacet mihi; perficere autem bonum, non invenio. Non enim quod volo bonum, hoc facio : sed quod nolo malum, hoc ago. Si autem quod nolo, illud facio : jàm non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniàm mihi malum adjacet. Condelector enim legi Dei secundùm interiorem hominem : video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. *Rom.* 7. 18. *usq. ad* 23.

Nemo cùm tentatur, dicat, quoniàm à Deo tentatur : Deus enim intentator malorum est. Ipse autem neminem tentat. Unusquisque verò tentatur à concupiscentiâ suâ abstractus et illectus. Deindè concupiscentia cùm conceperit, parit peccatum : peccatum verò, cùm consummatum fuerit, generat mortem. *Jacob.* 1. 13.

Concupiscentias carnis refrenare et mortificare jubemur.

Nonne si benè egeris, recipies : sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus ejus, et tu dominaberis illius. *Gen.* 4. 7.

Aufer iram à corde tuo, et

amore malitiam à carne tuâ : adolescentia enim et voluptas vana sunt. *Eccle.* 11. 10.

Ne sequaris in fortitudine tuâ concupiscentiam cordis tui. *Eccli.* 5. 2.

Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius. *Ibid.* 9. 5. Averte faciem tuam à muliere comptâ, et ne circumspicias speciem alienam. *v.* 8. Propter speciem mulieris multi perierunt : et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. *v.* 9.

Post concupiscentias tuas non eas, et à voluntate tuâ avertere. Si præstes animæ tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis. *Ib.* 18. 30.

Aufer à me ventris concupiscentias, et concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me. *Ibid.* 23. 6.

Ne respicias in mulieris speciem, et non concupiscas mulierem in specie. *Ibid.* 25. 28.

Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. *Matth.* 6. 21.

Non ergò regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. *Rom.* 6. 12. *Vide et c.* 13. 14.

Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. *Ibid.* 8. 8. *Vide et v.* 12.

Dico autem : Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. *Galat.* 5. 16.

Deponere vos secundùm pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundùm desideria erroris. *Eph.* 4. 22. *Vide* 1. *Petr.* 4. 3.

Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos. *Ibid.* 5. 3.

Mortificate ergò membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, etc. *Coloss.* 3. 5.

Erudiens nos, ut abnegantes impietatem, et sæcularia desideria, sobriè, et justè, et piè vivamus in hoc sæculo. *Tit.* 2. 12.

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones. Sicut modò geniti infantes, etc. 1. *Petr.* 2. 1. 2.

CONDONANDUM FRATRI IN NOS PECCANTI.

Memorare timorem Dei, et non irascaris proximo. *Eccli.* 28. 8.

Ego autem dico vobis : quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. *Matth.* 5. 22. *Item.* *v.* 23.

Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum : dimittet et vobis Pater vester cælestis delicta vestra. *Ibid.* 6. 14.

Dicit illi (*Petro*) Jesus : Non dico tibi, usque septiès, sed usque septuagies septiès. *Matth.* 18. 22. Sic et Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. *v.* 35.

Confessio peccatorum et in novo Testamento confirmatur.

Amen dico vobis: quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo: et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo. *Matth.* 18. 18.

Vade, ostende te sacerdoti. *Ibid.* 8. 4. *Vide et Joan.* 20. 22. *Confer Apoc.* 3. 7. *Item Matth.* 16. 18.

Et egrediebatur ad eum omnis Judææ regio et Jerosolymitæ universi: et baptizabantur ab illo in Jordanis flumine, confitentes peccata sua, etc. *Marc.* 1. 5.

Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei: Pater, peccavi in cœlum et coram te: jàm non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis. *Luc.* 15. 18. 19.

Multique credentium veniebant confitentes, et annuntiantes actus suos. *Actor.* 19. 18.

Et dedit nobis ministerium reconciliationis, etc. 2. *Cor.* 5. 18.

Confitemini ergò alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem. *Jacob* 5. 16. *Vide et* 1. *Joan.* 1. 9.

Confessio peccatorum in oratione.

Et expandi manus meas ad Dominum Deum meum, et dixi: Deus meus, confundor et erubesco levare faciem meam ad te, quoniàm iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, etc. 1. *Esdr.* 9. 5. 6.

Et separatum est semen filiorum Israël ab omni filio alienigena: et steterunt, et confitebantur peccata sua, et iniquitates patrum suorum. 2. *Esdr.* 9. 2.

Delictum meum cognitum tibi feci: et injustitiam meam non abscondi. *Pasl.* 31. 5.

Peccavimus, iniquitatem fecimus, impiè egimus, et recessimus, et declinavimus à mandatis tuis, ac judiciis. *Dan.* 9. 5.

Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. *Luc.* 11. 4. *Vide et Matth.* 6. 12.

Et Publicanus à longè stans, nolebat nec oculos ad cœlum levare: sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. *Ibid.* 18. 13.

CONFIDENTIA IN DEUM ET MAGNANIMITAS.

Moyses stetit coram Pharaone multoties, et confidenter arguebat eum. Exod. 5. *et cap. seq.*

Dominus, qui eripuit me de manu leonis et de manu ursi, ipse me liberabit de manu Philistæi hujus (*Goliath*). 1. *Reg.* 17, 37. Tu venis ad me cum gladio, et hastâ, et clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini. — Qui dabit te in manu meâ, etc. *v.* 45. 46.

Confidenter, licèt reverenter, arguit Nathan Propheta David. 2. *Reg.* 12. 1.

Dixit Elias magnanimiter ad Achab : Non ego turbavi Israël, sed tu et domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini. 3. *Reg.* 18. 18. *Et post hæc fecit Prophetas quadringentos occidi. v.* 40. *Vide et* 4. *Reg.* 1. 15.

Eliseus in Deum confisus dicit: Noli timere : plures enim nobiscum sunt, quàm cum illis. 4. *Reg.* 6. 16.

Ezechias locutus est ad cor eorum, dicens : Viriliter agite, et confortamini : nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum et universam multitudinem, quæ est cum eo : multò enim plures nobiscum sunt, quàm cum illo. 2. *Paral.* 32. 6. 7. Cum illo enim est brachium carneum : nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus hujuscemodi verbis. *v.* 8.

Miræ animi magnitudinis fuit Judith, quæ inermis ivit ad tentorium Holofernis, et eum ibi occidit. Judith c. 10. *et* 13.

In Domino confido. *Psal.* 10. 1.

In te confidit anima mea. *Psal.* 56. 2.

Bonum est confidere in Domino, quàm confidere in homine. *Psal.* 117. 28.

Qui confidunt in Domino sicut mons Sion : non commovebitur in æternum, qui habitat in Jerusalem. *Psal.* 124. 1.

Qui confidunt in illo (*in Domino*), intelligent veritatem : et fideles in dilectione acquiescent illi. *Sap.* 3. 9.

Qui confidit in illo (*in Domino*), non minorabitur. *Eccli.* 32. 28.

Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo. *Prov.* 3. 5. Ne paveas repentino terrore, et irruentes tibi potentias impiorum. *v.* 25. Dominus enim erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum, ne capiaris. *v.* 26.

Ananias et socii confidenter dixerunt : Eccè enim Deus noster, quèm colimus, potest eripere nos de camino igni ardentis, et de manibus tuis. *Dan.* 3. 17.

Daniel edictum regis Darii non curans, Dominum suo more consueto adoravit; confitebaturque coram Deo suo. *Ibid.* 6. 10.

Mathathias, et filii ejus magnanimiter rebellarunt, et restiterunt Antiocho. 1. *Mach.* 2. *Vide et c.* 6. 45. *Item.* 1. *Mach.* 5. *Item.* 1. *Mach.* 11.

Facile est concludi multos in manus paucorum : et non est differentia in conspectu Dei cœli, liberare in multis et in paucis. *Ibid.* 3. 18. Non in multitudine exercitûs victoria belli, sed de cœlo fortitudo est. *v.* 19.

Machabæus, et qui cum eo erant, videntes auxilium de cœlo sibi missum, convalue-

runt animis, et non solùm homines, sed et bestias ferocissimas, et muros ferreos parati penetrare. 2. *Mach.* 11. 9.

Confidite, ego sum : nolite timere. *Marc.* 6. 50.

Vide ibi magnanimitatem cæci nati, à Domino illuminati, qui confidenter veritatem de Domino fatebatur. Joan. 9. *Vide etiam actor.* 2. 3. 4. 5. *etc. quantâ fiduciâ et magnanimitate Apostoli coram populo, ac Pharisæorum et magistratuum collegio prædicaverint.*

Confidite; ego vici mundum. *Joan.* 16. 33.

Si Deus pro nobis; quis contra nos? *Rom.* 8. 31.

CONFIDENTIA VANA ET STULTA.

Vanè et stultè nimium in se confidebant ædificatores turris Babel, quorum linguas meritò confudit Dominus. Gen. 11. 1.

Pharao cum suis Ægyptiis in curribus et equis stultè confidentes, dùm adversùs Dominum persequerentur Hebræos, submersi sunt in mari rubro. Exod. 14.

Nimis armis et viribus confidentem gigantem Goliath occidit David parvulus. 1. *Reg.* 17.

Vide ibi vanam et stultam Holofernis in potentiam et armis confidentiam, dicentis, non esse Deum, nisi Nabuchodonosor, cujus tamen caput amputavit imbecillis fæmina. Judith 6. 2. *et c.* 13.

Qui confidunt in virtute suâ : et in multidine divitiarum suarum gloriantur. *Psal.* 48. 7.

Et relinquent alienis divitias suas, et sepulcra eorum, domus illorum in æternum. *v.* 12.

Maledictus homo, qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum, et à Domino recedit cor ejus. *Jerem.* 17. 5.

Qui confidit in divitiis suis, corruet. *Prov.* 11. 18. *Vide de hoc effato exemplum. Luc.* 12. 16.

Qui autem confidit cogitationibus suis, impiè agit. *Ibid.* 12. 2.

Sapiens timet, et declinat à malo : stultus transilit et confidit. *Ibid.* 14. 16.

Qui confidit in corde suo, stultus est. *Ibid.* 28. 26.

Confundantur confusione qui confidunt in sculptili. *Is.* 42. 17.

Non est qui invocet justitiam, neque est qui judicet verè : sed confidunt in nihilo, et loquuntur vanitates : conceperunt laborem, et pepererunt iniquitatem. *Ibid.* 59. 4.

Eccè vos, confiditis vobis in sermonibus mendacii, qui non proderunt vobis. *Jerem.* 7. 8.

Væ qui opulenti estis in Sion, et confiditis in monte Samariæ : optimates, capita populorum, ingredientes, pompaticè domum Israël. *Amos.* 6. 1.

Vide exemplum stultæ confidentiæ in bonis operibus in Pharisæo. Luc. 18. 10.

CONFITERI CHRISTUM ET EJUS VERBUM.

Vide ET ERUBESCERE EVANGELIUM.

Omnis ergò, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est. *Matth.* 10. 32.

Dico autem vobis : omnis, quicumque confessus fuerit me coram hominibus, et Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei. *Luc.* 12. 8.

Quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, et in corde tuo credideris, quòd Deus illum suscitavit à mortuis, salvus eris. *Rom.* 10. 9.

CONFIRMATIO.

Confirmationis modus et fructus.

Josue verò filius Nun repletus est spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas. *Deut.* 34. 9.

Et offerebant illi parvulos, ut tangeret illos. *Et cum cepisset eos in ulnas, impositis manibus super illos,* benedicebat eos. *Marc.* 10. 13. *et* 16.

Tunc oblati sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, et oraret. *Matth.* 19. 15. *Vide et Luc.* 18. 15.

Hos statuerunt antè conspectum Apostolorum : et orantes imposuerunt eis manus. *Actor.* 6. 6.

Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum. *Ibid.* 8. 17.

Et cùm imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant. *Ibid.* 19. 6.

Manus citò nemini imposueris. 1. *Tim.* 5. 22.

Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. 2. *Tim.* 1. 6.

Confirmationis Sacramentum.

Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum. *Actor.* 8. 17. *Vide Hebr.* 6. 2. *Item* 2. *Cor.* 1. 21. *Item Ephes.* 1. 13.

CONFUSIO SALUTARIS.

Est enim confusio adducens peccatum, et est confusio adducens gloriam et gratiam. *Eccli.* 4. 25.

Non modò confundetur Jacob : nec modò vultus ejus erubescet ; sed cùm viderit filios suos, opera manuum mearum in medio sui sanctificantes nomen meum, et sanctificabunt sanctum Jacob, et Deum Israël prædicabunt. Et scient errantes spiritu intellectum, et mussitatores dicent legem. *Isa.* 29. 22. 23. 24.

Quin potiùs confusione non sunt confusi, et erubescere

nescierunt; quàm ob rem cadent inter ruentes. *Jerem.* 6. 15.

Et recordabimini viarum vestrarum pessimarum, studiorumque non bonorum, et displicebunt vobis iniquitates vestræ, et scelera vestra. *Ezech.* 36. 31. Confundimini, et erubescite super viis vestris, domus Israël. *v.* 32.

Confusio pœnalis.

Erubescite à patre et à matre de fornicatione, et à præsidente, et à potente de mendacio. À principe et à judice de delicto, à synagogâ et à plebe de iniquitate, à socio et amico de injustitiâ, et de loco, in quo habitas, de furto, de veritate Dei, et testamento etc. *Eccli.* 41. 21. *et seq.*

Quomodò confunditur fur, quandò deprehenditur, sic confusi sunt domus Israël, ipsi et reges eorum etc. *Jerem.* 2. 26.

Dormiemus in confusione nostrâ, et operiet nos ignominia nostra: quoniàm Domino Deo nostro peccavimus. *Ibid.* 3. 25.

Confundemini à fructibus vestris, propter iram furoris Domini. *Ibid.* 12. 13.

Confundantur qui me persequuntur, et non confundar ego. *Ibid.* 17. 18.

CONJURATIO ET SEDITIO, EJUSQUE PUNITIO.

Eccè Core, Dathan et Abiron seditionem movent, hosque vivos terra absorbet; illos verò cum sociis devorat ignis, sed te alios 14,700. Murmurantes consumpsit incendium. Num. c. 16.

Cùmque indigeret aquâ populus, convenerunt adversùm Moysen et Aaron: et versi in seditionem dixerunt: Utinam periissemus inter fratres nostros coram Domino, etc. *Ibid.* 20. 2.

Misitque Dominus spiritum pessimum inter Abimelech et habitatores Sichem, qui cœperunt eum detestari, etc. *Judic.* 9. 23.

Ephratæi adversùs Jephte insurgentes, ad vada Jordanis occiduntur, etc. Ibid. c. 12.

Joab cum fratre Abisai persequens Sebam filium Bochri moventem contra David seditionem in Israël, Amasam in viâ occidit, tandemque ab obsidione Abelæ, misso Sebæ per murum capite, discedit. 2. *Reg. c.* 20.

Eo igitur tempore, quo Mardochæus ad regis januam morabatur, irati sunt Bagathan et Thares, duo Eunuchi regis, qui janitores erant, et in primo palatii limine præsidebant, volueruntque insurgere in regem, et occidere eum: quod Mardochæum non latuit, statimque nuntiavit reginæ Esther, et illa regi, ex nomine Mardochæi, qui ad se rem detulerat. Quæsitum est et inventum; et appensus est uterque eorum in patibulo. *Esther.* 2. 21.

Antè hos enim dies extitit Theodas, dicens, se esse aliquem, cui consensit numerus virorum circiter quadringintorum : qui occisus est : et omnes, qui credebant ei, dissipati sunt, et redacti ad nihilum. Post hunc extitit judas Galilæus in diebus professionis, et avertit populum post se, et ipse periit : et omnes, quotquot consenserunt ei, dispersi sunt. *Actor.* 5. 36. 37.

Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via Domini, *quam ægrè tandem sedat Alexander. Ibid.* 19. 23.

Factâ autem die, collegerunt se quidam ex Judæis, et devoverunt se, dicentes : neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum, *Ibid.* 23. 12.

CONNUBIUM.

Connubium materiale.
Vide *Matrimonium.*

Connubium spirituale inter Deum et animam.

De hoc vide totum librum, qui inscribitur Canticum Canticorum.

Non vocaberis ultrà derelicta ; et terra tua non vocabitur ampliùs Desolata : sed vocaberis Voluntas mea in eâ ; et terra tua Inhabitata : quia complacuit Domino in te, et terra tua inhabitatur. *Isa.* 62. 4. *Vide et cap.* 50. 1. *c.* 54. 5.6.

Usquequò deliciis dissolveris, filia vaga ? quia creavit Dominus novum super terram : fœmina circumdabit virum. *Jerem.* 31. 22.

Multiplicatam quasi germen agri dedi te : et multiplicata es, et grandis effecta, et ingressa es, et pervenisti ad mundum muliebrem. — Et transivi per te, et vidi te : et eccè tempus tuum, tempus amantium : et expandi amictum meum super te et operui ignominiam tuam. Et juravi tibi, et ingressus sum pactum tecum, ait Dominus Deus, et facta es mihi, etc. *Ezech.* 16. 7.

Et sponsabo te mihi in fide, et scies, quia ego Dominus. *Oseæ* 2. 20.

Nunquid possunt filii sponsi lugere, quandiù cum illis est sponsus ? *Matth.* 9. 15. *Item Marc.* 2. 19.

Æmulor enim vos Dei æmulatione ; despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. 2. *Cor.* 11. 2.

Gaudeamus et exultemus, et demus gloriam ei : quia venerunt nuptiæ Agni, et uxor ejus præparavit se. *Apoc.* 19. 7.

Et ego Joannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam descendentem de cœlo à Deo, paratam, sicut sponsam ornatam viro suo, etc. *Ibid.* 21. 2. *Vide totum Caput.*

CONSCIENTIA.

Conscientiæ bonæ tranquillitas.

Cur Job inter omnia ad-

versa tam constans fuerit, reddit rationem his verbis : Neque enim reprehendit me cor meum in omni vitâ meâ. *Job.* 27. 6.

Omnes dies pauperis, mali : secura mens quasi juge convivium. *Prov.* 15. 15.

Bona est substantia, qui non est peccatum in conscientiâ : et nequissima paupertas in ore impii. *Eccli* 13. 30.

Nam gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ, quod in simplicitate cordis, et sinceritate Dei, et non in sapientiâ carnali, sed in gratiâ Dei conversati sumus in hoc mundo : abundantiùs autem ad vos. 2. *Cor.* 1. 12.

Carissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum. 1. *Joan.* 3. 21.

Conscientiæ malæ perturbatio.

Primi nostri parentes post commissum peccatum, à malâ conscientiâ agitati, timent, fugiunt, abscondunt se. Gen. 3. 8.

Caïn timorem à malâ conscientiâ causatum satis prodit, tum per verba illa : Omnis, qui invenerit me, occidet me. *Gen.* 4. 14. *tum per hoc, quòd semper fuit vagus, et profugus in terrâ.*

Fratres Joseph, cùm essent in angustiâ, à conscientiâ peccati in Joseph commissi admoniti, locuti sunt ad invicem : Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum etc. idcircò venit super nos ista tribulatio. Ex quibus unus Ruben ait : Nunquid non dixi vobis : Nolite peccare in puerum, et non audistis me ? en sanguis ejus exquiritur. *Ibid.* 42. 21.

David de se testatur : Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum : quoniàm iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, et sicut onus grave gravatæ sunt super me — Miser factus sum, et curvatus sum usquè in finem : totâ die contristatus ingrediebar, *Psal.* 37. 4. 5. 7.

Frequenter enim præoccupant pessima, redarguente conscientiâ. Cùm sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis : semper enim præsumit sæva, perturbatâ conscientiâ. *Sap.* 17. 10.

Balthassar Rex ad aspectum manùs in pariete scribentis, à malâ conscientiâ ità fuit perculsus, ut de eo legatur : Tunc facies regis commutata est, et cogitationes ejus conturbabant eum, etc. *Dan.* 5. 6.

Antiochus Rex de se ipso conqueritur : Recessit somnus ab oculis meis, et concidi, etc. *Causam mox addit tantæ angustiæ :* Nunc reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem. 1. *Mach.* 6. 10. 12.

Judas proditor, quia tormentum malæ conscientiæ ampliùs tolerare non potuit, abiens laqueo se suspendit. *Mat.* 27. 5.

Vermis conscientiæ non moritur. Marc. 9. 45.

CONSECRATIO SACERDOTUM, DIERUM, ALTARIS, VESTIUM, CÆTERORUMQUE, QUORUM EST USUS IN SACRIS.

Porrò filiis Aaron tunicas lineas parabis, et balteos ac tiaras in gloriam et decorem: vestiesque his omnibus Aaron fratrem tuum, et filios ejus cum eo. *Exod.* 28. 40.

Sed et hoc facies, ut mihi in sacerdotio consecrentur. *Ibid.* 29. 1. Et oleum unctionis fundes super caput ejus, atque hoc ritu consecrabitur. *v.* 7. Cùmque tuleris de sanguine, qui est super altare et de oleo unctionis, asperges Aaron et vestes ejus, filios et vestimenta eorum. *v.* 21. Vestem autem sanctam, quâ utetur Aaron, habebunt filii ejus post eum, ut ungantur in eâ, et consecrentur manus eorum. *v.* 29. Omnia, quæ præcepi tibi, facies super Aaron et filiis ejus: septem diebus consecrabis manus eorum. *v.* 35.

Et ait Moyses: Consecrastis manus vestras hodiè Domino, unusquisque in filio et in fratre suo, ut detur vobis benedictio. *Ibid.* 32. 29.

Et assumpto unctionis oleo, unges tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificentur: Altare holocausti, et omnia vasa ejus: labrum cum basi suâ: omnia unctionis oleo consecrabis, ut sint Sancta sanctorum. *Ibid.* 40. 9.

Tenebit manibus adipem hostiæ, et pectusculum: cùmque ambo oblata Domino consecraverit, tradet sacerdoti. *Levit.* 7. 30.

Aaronis et filiorum ejus consecratio, ac tabernaculi suppellectilisque ejus unctio declaratur. Ibid. c. 8. Obtulit et arietem secundum, in consecratione sacerdotum; posueruntque super caput ejus Aaron et filii ejus manus suas. *v.* 22. Cùmque sanctificasset eos in vestitu suo, præcepit eis, dicens: Coquite carnes antè fores tabernaculi, et ibi comedite eas: panes quoque consecrationis edite, qui positi sunt in canistro, sicut præcepit mihi Dominus, dicens: Aaron et filii ejus comedent eos. *v.* 31.

Scortum et vile prostibulum non ducent uxorem, nec eam, quæ repudiata est à marito: quia consecrati sunt Deo suo, et panes propositionis offerunt. *Ibid.* 21. 7. Pontifex, id est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cujus caput fusum est unctionis oleum, et cujus manus in sacerdotio consecratæ sunt, vestitusque est sanctis vestibus, etc. *v.* 10.

Atque in eodem die, quo manipulus consecratur, cædetur agnus immaculatus anniculus in holocaustum Domini. *Ibid.* 23. 12.

Omni tempore separationis

suæ, novacula n
caput ejus, us
tum diem, qu
cratur. Sanct
cæsarie capit
5. Sin autem
subitò quisp
lutur caput
quod radet
purgationi
septimâ.
Factur
complev
lum, e
et sac
vasis
omni
1. Vi
N
adc
sac
su
2.

... in corde meo (Domine) consilium corrobora, ut dormiam in sanctificatione tui permaneat. Ibid. 9. 18.

Det tibi (Deus) gratiam, et omne consilium tui cordis suâ virtute corroboret. Ibid. 10. 8.

Conservasti animam tuam, eò quòd tale reperisti consilium, ut descenderes ad dominum nostrum (hic in bono). v. 15.

Pete ab eo, ut vias tuas dirigat, et omnia consilia tua in ipso permaneant. *Tob.* 4. 20.

Nunquid consilium Dei audisti? (*obediendo*) *non. Job* 15. 8.

Quandiù ponam consilia in animâ meâ, dolorem in corde meo per diem? *Psal.* 12. 2.

Tribuat tibi (*Deus*) secundùm cor tuum: et omne consilium tuum confirmet. *Ps.* 19. 5.

Obliti sunt operum ejus: et non sustinuerunt consilium ejus. *Psal.* 105. 13.

Exacerbaverunt eloquia Dei: et consilium Altissimi irritaverunt. *Psal.* 106. 11.

Despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis. *Prov.* 1. 25.

Consilium custodiet te. *Ibid.* 2. 11.

Custodi legem (*meam*) atque consilium (*meum*), et erit vita animæ tuæ. *Ibid.* 3. 21.

Ego sapientia habito in consilio, et eruditis intersum cogitationibus. *Ibid.* 8. 12. Meum est consilium et æquitas. *v.* 14.

Qui autem agunt cum consilio, reguntur sapientiâ. *Ibid.* 13. 10. Astutus omnia agit cum consilio. *v.* 16.

Vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius. *Isa.* 9. 6.

In novissimis diebus intelligetis consilium ejus (*quod modo contemnitis*). *Jerem.* 23. 20.

Si consilium dedero tibi, non me audies (*sæpè fit*). *Ibid.* 38. 15.

Et eccè Simon frater vester, scio quòd vir consilii est: *ipsum* audite semper, et ipse erit vobis pater. 1. *Mach.* 2. 65.

Consilium bonum, bonus attendit, à quo habeat.

Audi verba mea atque consilia, et erit Deus tecum, *etc.* *Exod.* 18. 19.

Consilium semper à sapiente perquire. *Tob.* 4. 19. Omni tempore benedic Deum — et omnia consilia tua in ipso permaneant. *v.* 20.

Et consilium meum justificationes tuæ. *Psal.* 118. 24.

Qui autem sapiens est, audit consilia. *Prov.* 12. 15.

Sicut aqua profunda, *sic* consilium in corde viri. *Ibid.* 20. 5.

Multi pacifici sint tibi, et consiliarius sit tibi unus de mille. *Eccli.* 6. 6.

Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere, nisi quæ eis *placent.* Coram extraneo non facias consilium; nescis enim quid *pariet.* Non omni homini cor tuum manifestes, ne fortè inferat tibi

gratiam falsam, et convicietur tibi. *Ibid.* 8. 20.

Et cum sapientibus et prudentibus tracta. *Ibid.* 9. 21.

Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim sunt insidiæ dolosi. Sicut enim eructant præcordia fœtentium, et sicut perdix inducitur in caveam, et ut caprea in laqueum, sic et cor superborum: et sicut prospector videns casum proximi sui: bona enim in mala convertens insidiatur, et in electis imponet maculam. *Ibid.* 11. 31. *et seq.*

Scientia sapientis tanquàm mundatio abundabit, et consilium illius sicut fons vitæ permanet. *Ibid.* 21. 16.

Fili, sine consilio nihil facias, et post factum non pænitebis. *Ibid.* 32. 24.

Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, et cum injusto de justitiâ, etc. *Ibid.* 37. 12. Sed cum viro sancto assiduus esto, quemcunque cognoveris observantem timorem Dei, cujus anima est secundùm animam tuam. *v.* 15. *et* 16. Cor boni consilii statue tecum. *v.* 17. Anima viri sancti enuntiat aliquandò vera, quàm septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum. Et in his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam. *v.* 18. *et* 19. Antè omnia opera verbum verax præcedat te, et antè omnem actum, consilium stabile. *v.* 20.

Consilium bonum utilitate præcedit.

Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo, in consilio justorum et congregatione. *Psal.* 110. 1.

Salus autem, ubi multa consilia. *Prov.* 11. 14.

Qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium. *Ibid.* 12. 20.

Dissipantur cogitationes, ubi non est consilium: ubi verò sunt plures consiliarii, confirmantur. *Ibid.* 15. 22.

Cogitationes consiliis roborantur. *Ibid.* 20. 18.

Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri: sed homo sapiens exhauriet illud. *Ib.* 20. 5.

Unguento, et variis odoribus delectatur cor: et bonis amici consiliis anima dulcoratur. *Ib.* 27. 9.

Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii non dissolvetur: sic et cor confirmatum in cogitatione consilii. *Eccli.* 22. 19.

Quàm speciosum canitiei judicium, et presbyteris cognoscere consilium! *Ibid.* 25. 6.

Aurum et argentum est constitutio pedum: et super utrumque consilium beneplacitum. *Ibid.* 40. 25.

Consilium malum.

Dabo consilium, quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore. *Num.* 24. 14.

Cur subvertitis mentes filiorum Israël, ne transire audeant in locum, quem eis daturus est Dominus? *Ibid*. 32. 7.

Nec inveniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem — nec qui pythones consulat, nec divinos, aut quærat à mortuis veritatem. *Deut*. 18. 10. Omnia enim hæc abominatur Dominus. *v*. 12.

Principes filiorum Ammon malè suaserunt regi suo, ut dehonestaret nuntios David. 2. *Reg*. 10.

Jonadab nepos David malum consilium dedit Ammon, ut defloraret sororem suam: de quo posteà multa mala evenerunt. Ibid. c. 13.

Destestandum et turpe consilium dedit Achitophel Salomoni. 2. *Reg*. 16. 21. *Vide et* 1. *Esdr*. 4. *Item Dan*. 6. *Item* 1 *Mach*. 1.

Conduxerunt autem adversùs eos consiliatores, ut destruerent consilium eorum. 1. *Esdr*. 4. 5.

Dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum, quod cœperant. *Job*. 5. 12.

Nunquid bonum tibi videtur, si — consilium impiorum adjuves? *Ibid*. 10. 3.

Adducit consiliarios (*malos*) in stultum finem; et judices in stuporem. *Ibid*. 12. 17.

Et præcipitabit eum (*impium*) consilium suum. *Ibid*. 18. 7.

Consilium impiorum longè sit à me. *Ibid*. 21. 16.

Cui dedisti consilium? forsitan illi, qui non habet sapientiam. (*nonne presumptio est*)? *Ibid*. 26. 3.

Non est consilium contra Dominum. (*Ipse dat: sed magis contra nos est*.) *Prov*. 21. 30.

Noli consiliari cum eo, qui tibi insidiatur, et à zelantibus te absconde consilium. *Eccli*. 27. 7. A consiliario (*malo*) serva animam tuam: priùs scito, quæ sit illius necessitas. *v*. 9.

Sapientes consiliarii Pharaonis dederunt consilium insipiens. *Isa*. 19. 11.

Non solùm qui ea faciunt (*digni sunt morte*), sed etiam qui consentiunt facientibus (*consilium dando*). *Rom*. 1. 32.

Consilium malum dolosè machinatur.

Nolite timere: nùm Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitatis de me malum: sed Deus vertit illud in bonum. *Gen*. 50. 19.

Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum, quod cœperant. *Job*. 5. 12. Qui apprehendit sapientes in astutiâ eorum, et consilium pravorum dissipat. *v*. 15.

Adducit consiliarios in stultum finem. *Ibid*. 12. 17.

Verumtamen, quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium eorum longè sit à me *Ibid*. 21. 16.

Beatus vir, qui non abiit

consilio impiorum. *Psalm.* 1. v. 1.

Consilium malignantium obsedit me. *Psal.* 21. 17.

Accipere animam meam consiliati sunt. *Psal.* 30. 14.

Dominus dissipat consilia gentium. *Psal.* 32. 10.

Super populum meum malignaverunt consilium. *Psal.* 82. 4.

Consilia impiorum fraudulenta. *Prov.* 12. 5.

Confortamini et vincimini: accingite vos, et vincimini: inite consilium, et dissipabitur, *Isa.* 8. 9.

Miserè punitur.

Sic Achitophel videns consilium suum posthaberi, se ipsum laqueo suspendit. 2. *Reg.* 17. 25.

Comedent igitur fructus viæ suæ, suisque consiliis saturabuntur. *Prov.* 1. 31.

Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet: et plaga dolosa dolosi dividet vulnera. *Eccli.* 27. 28. Et qui foveam fodit, incidet in eam: et qui statuit lapidem proximo, offendet in eo: et qui laqueum alii ponit, peribit in illo. *v.* 29. Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur, et non agnoscet, undè adveniat illi. *v.* 30. Laqueo peribunt, qui oblectantur casu justorum: dolor autem consumet illos, antequàm moriantur. *v.* 32.

Væ qui profundi estis corde, ut à Domino abscondatis consilium: quorum sunt in tenebris opera, et dicunt: Quis videt nos, et quis novit nos? *Isa.* 29. 15.

Væ filii desertores, dicit Dominus, ut faceretis consilium, et non ex me. *Ibid.* 31. 1.

Consilia mala dissipat Deus.

Venite igitur, descendamus, et confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. Atque ità divisit eos Dominus ex loco illo in universas terras, et cessaverunt ædificare civitatem (*scilicèt Babel*), etc. *Gen.* 11. 7.

Quibus ille (*Joseph*) respondit: Nolite timere: nùm Dei possumus resistere voluntati? vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum, etc. *Ibid.* 50. 19.

Bis vocatur Balaam, ut Israëlitis malediceret: quem Angelus asinâ loquente corripit. Num. 22.

Absalom, conciliato sibi populi favore, adversùm patrem conjurat in Hebron, quem ipse fugit, paucis cum Arcâ remissis, et inter alios Chusaï remittitur, dissipaturus consilium Architophelis. 2. *Reg.* 15.

Dixitque Absalom et omnes viri Israël: Meliùs est consilium Chusaï Arachitæ, consilio Achitophel: Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel utile, ut induceret Dominus super Absalom malum. *Ibid.* 17. 14.

Factum est autem cùm audis-

sent inimici nostri, nuntiatum esse nobis, dissipavit Deus consilium eorum. 2. *Esdr.* 4. 15.

Esther in convivio regem pro suâ et pro populi sui vitâ precatur, et Aman Judæorum adversarium accusat, quem rex in cruce ab illo parata Mardochæo suspendi jubet. Esther 7.

Qui apprehendit sapientes in astutiâ eorum, et consilium pravorum dissipat. *Job.* 5. 13.

Qui habitat in cælis, irridebit eos: et Dominus subsannabit eos. *Psal.* 2. 4.

Quoniàm declinaverunt in te mala: cogitaverunt consilia, quæ non potuerunt stabilire. *Psal.* 20. 12.

Dominus dissipat consilia gentium: reprobat autem cogitationes populorum, et reprobat consilia principum. *Psal.* 32. 10.

Et dirumpetur spiritus Ægypti in visceribus ejus, et consilium ejus, præcipitabo. *Isa.* 19. 3. *Vide etiam c.* 7. *v.* 8.

Consilia Evangelica.

Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere ad filios Israël, et dices ad eos: Vir, sive mulier, cum fecerint votum, ut sanctificentur, et se voluerint Domino consecrare: à vino et omni, quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex vino, et ex quâlibet aliâ potione, et quidquid de uvâ exprimitur, non bibent. *Num.* 6. 1. 2. 3.

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, etc. *Mat.* 16. 24.

Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, etc. *Ibid.* 19. 21.

De virginibus autem præceptum Domini non habeo: consilium autem do, etc. 1. *Cor.* 7. 25. Beatior autem erit, si sic permanserit secundùm meum consilium. *v.* 40.

Væ enim mihi est, si non evangelizavero. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: si autem invitus, dispensatio mihi credita est. Quæ est ergò merces mea? Ut Evangelium prædicans, sine sumptu ponam Evangelium, ut non abutar potestate meâ in Evangelio. Nam cùm liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem. *Ibid.* 9. 16.

De Consiliis Evangelicis in specie, non omnibus communia, sed paucis, nempe maximè de tribus præcipuis, Castitate, Paupertate, et Obedientiâ, vide *Titulis propriis: loca verò præcipua sunt.*

Castitas voluntaria suadetur à Christo: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi — qui se ipsos castraverunt propter regnum cœlorum. Qui potest capere, capiat. *Matth.* 19. 11.

Bonum est homini mulierem non tangere. 1. *Cor.* 7. 1. Volo enim, omnes vos esse sicut me ipsum. *v.* 7. Dico autem non nuptuis et viduis: bonum est

illis, si sic permaneant, sicut et ego, etc. *v.* 8. De virginibus autem præceptum Domini non habeo : consilium autem do, etc. *v.* 25. Igitur et qui matrimonio jungit virginem suam, benè facit : et qui non jungit, meliùs facit. *v.* 38. *Denique de viduâ:* Cui vult nubat; tantùm in Domino : beatior autem erit, si sic permanserit, secundùm meum consilium : puto autem, quod et ego Spiritum Dei habeam. *v.* 39. *et* 40.

Paupertatem voluntariam non præceptam ad salutem, sed ad perfectionem summam medium esse necessarium, probatur ex hoc dicto Christi: Non volo, non jubeo, sed, si vis perfectus esse : vade, vende omnia, quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo : et veni, sequere me. *Matth.* 19. 21.

Obedientia voluntaria ex eodem dicto probatur, ubi Christus dicit : Sequere me. *Ibid. sed cætera* vide, *ut dictum suis locis.*

CONSOLATIO.

Consolatio pauperum. Vide *Eleemosyna.*

Consolatio divina in necessitatibus.

Abraham, ad mandatum Domini, exeunti de patriâ, et de terrâ, cognationeque suâ, variis ipse Dominus consolatus est apparitionibus. Gen. c. 12. *et* 15. *et* 28.

Jacob à fratre suo fugienti, et super lapidem dormienti Dominus apparens in scalâ, magnam consolationem attulit. Ib. 18. 13.

Eccè ego pluam vobis panem de cœlo, *aquam de petrâ. Exod.* 16. 4.

Et ait Dominus ad Moysen : Antecede populum. *Ibid.* 17. 5.

Afflixit te penuria, et dedit tibi cibum Manna. *Deut.* 8. 3. Vestimentum tuum, quo operiebaris, nequaquàm vetustate defecit, et pes tuus non est subtritus, en quadragesimus annus est. Ut recogites in corde tuo, quia sicut erudit filium suum homo, sic Dominus Deus tuus erudivit te, ut custodias mandata Domini Dei tui, et ambules in viis ejus, et timeas eum. *v.* 4. 5. *et* 6.

Non dimittam, nec derelinquam te. Confortare, et esto robustus. *Jos.* 1. 5.

Præcepit Dominus, ut corvi portarent bis in die panes et carnem Eliæ. 3. *Reg.* 17. 6.

Efficaciter Dominus consolatus est Ezechiam regem per Prophetam Isaïam, et per Angelum, qui 185000 *de exercitu Regis Assyriorum occidit.* 4. *Reg.* 19. 6. Vide *et Judith.* 10. *et Esther* 9.

Exauditæ sunt eodem tempore orationes Saræ et Tobiæ, et missus est Angelus, qui curaret ambos. Tob. 3. 25.

Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli ejus, etc. *Matth.* 14. 15.

Misereor turbæ, quia triduo jàm perseverant mecum. *Ibid.* 15, 32.

In persecútionibus consolando et liberando.

Hoc autem pro certo habet omnis, qui te colit, quòd vita ejus, si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: et si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit. Non enim delectaris in perditionibus nostris: quia post tempestatem, tranquillum facis: et post lacrymationem et fletum, exultationem infundis. *Tob.* 3. 21. *Vide Psal.* 125. 5.

Expectemus humiles consolationem ejus. *Judith* 8. 20.

Mœrentes erigit sospitate. *Job* 5. 11.

Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam. *Ps.* 93. 19.

Consolamini, consolamini, popule meus. *Isa.* 40. 1.

Ego, ego ipse consolabor vos. *Ibid.* 51. 12.

Et convertam luctum eorum in gaudium, et consolabor eos, et lætificabo à dolere suo. *Jer.* 31. 13. *Vide de Susanna Dan.* 13.

Bonus Dominus et confortans in die tribulationis. *Nahum* 1. 7.

Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. 1. *Cor.* 10. 13. *Vide Dan.* 6. *de Daniele.*

Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostrâ. 2. *Cor.* 1. 3. Quoniàm sicut abundant passiones Christi in nobis: ità et per Christum abundat consolatio nostra. — Scientes, quod sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis. *v.* 5. *et* 7.

In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur. *Ibid.* 4. 8.

Foris pugnæ, intùs timores: sed qui consolatur humiles, consolatus est nos. *Ibid.* 7. 5. *et* 6.

Noli timere, sed loquere (*inquit Dominus per visionem nocte Paulo, cùm prædicaret Corinthi*), et ne taceas. Propter quòd ego sum tecum: et nemo apponetur tibi, ut noceat te. *Actor.* 18. 9.

Constans esto (*Paule*), etc. *Actor.* 23. 11. *Vide et Act.* 27.

Consolatio humana.

Consolatores onerosi omnes vos estis. *Job.* 16. 2. Consolarer et ego vos sermonibus, et moverem caput meum super vos. *v.* 5.

Dixi ego in corde meo:

Vadam, et affluam deliciis, et fruar bonis. Et vidi, quòd hoc quoque esset vanitas. *Eccles.* 2. 1.

Ut possimus et ipsi consolari eos, qui in omni pressurâ sunt. 2. *Cor.* 1. 4.

Consolamini, pusillanimes. 1. *Thess.* 5. 14.

CONSORTIUM BONORUM ET MALORUM.

Vide etiam SOCIETAS.

Fili mi, si te lactaverint peccatores : ne acquiescas eis. *Prov.* 1. 10.

Ne æmuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus. *Ibid.* 3. 31.

Discede ab iniquo, et deficient mala abs te. *Eccli.* 7. 2.

Viri justi sint tibi convivæ, et in timore Dei sit tibi gloriatio, et in sensu sit tibi cogitatus Dei, et omnis enarratio in præceptis Altisimi. *Ibid.* 9. 22.

Pondus super se tollet, qui honestiori se communicat. Et ditiori te ne socius fueris. *Ibid.* 13. 2.

Cum viro sancto assidus esto, quemcunque cognoveris observantem timorem Dei. *Ibi.* 37. 15.

Sanctorum vita cæteris vivendi norma est. Ibid. v. 18.

Denuntiamus autem vobis, fratres, — ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè. 2. *Thess.* 3. 6.

Discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini. 2. *Tim.* 2. 19. (*Justum igitur, et valdè justum est separare eum, qui salvari vult, ab eo, qui non vult.*)

CONSTANTIA FIDELIUM.

Vide ET PERSEVERANTIA.

Philisthæis contra Israëlem ad pugnam congregatis, Goliath gigantem in armis et fortitudine confidentem inermis David occidit, præcisumque caput, diffusis Philisthæis, ad Saülem tulit. 1. *Reg.* 17.

Nam cùm interficeret Jezabel Prophetas Domini, tulit ille (*Elias*) centum Prophetas, et abscondit eos quinquagenos et quinquagenos in speluncis, et pavit eos pane et aquâ. 3. *Reg.* 18. 4.

Tunc stabunt justi in magnâ constantiâ adversùs eos, qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum. *Sap.* 5. 1.

Et multi de populo Israël definierunt apud se, ut non manducarent immunda, et elegerunt magis mori, quàm cibis coinquinari immundis : et noluerunt infringere legem Dei sanctam, et trucidati sunt, etc. 1. *Mach.* 1. 65. 66.

Et dixerunt : Non exibimus, neque faciemus verbum regis, ut polluamus diem sabbatorum, etc. *Ibid.* 2. 34. Moriamur omnes in simplicitate nostrâ, et testes erunt super nos cœlum et terra, quod injustè perditis nos. *v.* 37.

Duæ enim mulieres delatæ sunt natos circumcidisse, quas,

infantibus ad ubera suspensis cùm publicè per civitatem circumduxissent, per muros præcipitaverunt. 2. *Mach.* 6. 10.

Igitur Eleazarus unus de primoribus scribarum, vir ætate provectus, et vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare. At ille gloriosissimam mortem magis, quàm odibilem vitam complectens, voluntariè præibat ad supplicium. *v.* 18. 19.

Septem fratrum matrisque eorum ingentia fortissimèque tolerata supplicia, quod porcinis nollent vesci carnibus, et quàm constanter regi ob suam crudelitatem ostenderint, paratam esse damnationem, et quomodò mater suos filios sit exhortata. Ibid. c. 7.

Castissimam Susannam impudici presbyteri, cùm ejus concubitu frui non possent, falsò adulterii accusant; sed cùm ad mortem duceretur, orantem exaudivit Deus, et per puerum Danielem proprio ore convictos senes, jure talionis populus interimit. Dan. c. 13.

Herodes enim tenuit Joannem, et alligavit eum: et posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi habere eam. *Matth.* 14. 3. 4.

Videntes autem Petri constantiam et Joannis, comperto quòd homines essent sine litteris et idiotæ, admirabantur, et cognoscebant eos, quoniàm cum Jesu fuerunt. Actor. 4. 13.

Et vos imitatores nostri facti estis et Domini, excipientes verbum in tribulatione multâ cum gaudio Spiritûs Sancti. 1. *Thess.* 1. 6.

CONSTITUTIONES SUPERIORUM, POTESTATEM CONSTITUENDI HABENTIUM, SUNT SERVANDÆ UT IPSIUS DEI. *Vide etiam* ANTIQUÆ VIÆ, ET TRADITIONES ECCLESIASTICÆ.

Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit. *Luc.* 10. 16.

Cùm autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis et senioribus, qui erant Jerosolymis. *Actor.* 16. 4.

Scitis enim, quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jesum. 1. *Thess.* 4. 2. Itaquè qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum Sanctum in nobis *v.* 8.

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas, nisi à Deo; quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaquè qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. *Rom.* 13. 1. 2.

Admone illos, principibus et potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse. *Tit.* 3. 1.

CONSUETUDO MALA.

Pharao malâ consuetudine

induratus, nulla ampliùs monita, nullas pœnas à Deo immissas curat. Exod. c. 7. et 8. etc.

Israëlitæ, licèt optimo cibo pasti à Deo in deserto, suspirant ad carnes in Ægypto, quia illis erant assueti. Num. 11. 4. 5.

Israëlitæ, postquàm mortuus erat judex, revertebantur, et multò faciebant pejora, quàm fecerant patres eorum, sequentes deos alienos, servientes eis, et adorantes illos. Non dimiserunt adinventiones suas, et viam durissimam, per quam ambulare consueverunt. *Judic.* 2. 19.

Cives urbis Lais habitabant securi et quieti absque ullo timore, juxtà consuetudinem Sidoniorum. *Quod advertentes viri tribus Dan, eorum urbem occuparunt, omnesque percusserunt. Ibid.* 18. 7. 27.

CONSULENDUS DEUS IN REBUS DUBIIS, ET EJUS VICARII.

Perexitque (*Rebecca*), ut consuleret Dominum. *Gen.* 25. 22.

Audi verba mea atque consilia, et erit Deus tecum. *Exod.* 18. 19.

Miseruntque eum in carcerem, donec nossent, quid juberet Dominus. *Lev.* 24. 12. *Vide etiam Num.* 15. 34.

State, ut consulam, quid præcipiat Dominus de vobis. *Num.* 9. 8.

Retulitque Moyses causam earum ad judicium Domini. *Ibid.* 27. 4.

Si difficile et ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et lepram, et judicum intra portas tuas videris verba variari, surge et ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus : Veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, et ad judicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem. Et facies quodcunque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, et docuerint te juxtà legem ejus, sequerisque sententiam eorum; nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto judicis, morietur, homo ille, etc. *Deut.* 17. 8. *et seq. Vide et Deut.* 1. 17.

Post mortem Josue consuluerunt filii Israël Dominum, dicentes : Quis ascendet antè nos contra Chananæum, et erit dux belli? Dixitque Dominus: Judas ascendet : eccè tradidi terram in manus ejus. *Judic.* 1. 1. 2.

Rogaverunt autem eum (*sacerdotem*), ut consuleret Dominum, ut scire possent, an prospero itinere pergerent, et res haberet effectum. Qui respondit eis : Ite in pace: Dominus respicit viam vestram, et iter quò pergitis. *Ibid.* 18. 5. 6.

Qui surgentes venerunt in domum Dei, hoc est in Silo, consuluerentque Deum, atque dixerunt : Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra filios Benjamin ? Quibus respondit Dominus : Judas sit dux vester. *Ibid.* 20. 18. *Vide et v.* 23. *et c.* 21. 2.

Et consuluerunt post hæc Dominum, utrùmnam venturus esset illùc 2. *Reg.* 10. 22. *Vide et* 1. *Reg.* 30. 8. *et* 2. *Reg.* 2. 1. *c.* 5. 19. 22. *c.* 21. 1.

In tempore illo, ægrotavit Abia filius Jeroboam. Dixitque Jeroboam uxori suæ : Surge, et commuta habitum, ne cognoscaris quòd sis uxor Jeroboam ; et vade in Silo, ubi est Ahias Propheta, qui locutus est mihi, quòd regnaturus essem super populum hunc. 3. *Reg.* 14. 1.

Venit itaque ad regem, et ait illi rex : Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an cessare? Cui ille respondit : Ascende, et vade prosperè, et tradet eam Dominus in manus regis. *Ibid.* 22. 15. *Vide et* 2. *Paral.* 18. 4. *et* 5.

Et ait Josaphat : Estne hìc Propheta Domini, ut deprecemur Dominum per eum? Et respondit unus de servis regis Israël : Est hìc Eliseus filius Saphat, qui fundebat aquam super manus Eliæ. 4. *Reg.* 3. 11.

Et ait rex ad Hazaël : Tolle tecum munera, et vade in occursum viri Dei, et consule Dominum per eum, dicens : Si evadere potero de infirmitate meâ hâc ? *Ibid.* 8. 8. Dixitque ei Eliseus. Vade, dic ei : Sanaberis : porrò ostendit mihi Dominus, quia morte morietur. 4. *Reg. c.* 8. *v.* 10.

Ite, et consulite Dominum super me, et super populo, et super omni Juda, de verbis voluminis istius, quod inventum est : magna enim ira Domini succensa est contra nos : quia non audiverunt patres nostri verba libri hujus, ut facerent omne, quod scriptum est nobis. 4. *Reg.* 22. 13.

Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? 2. *Paral.* 18. 14. *Vide et c.* 33. 18.

Consilium semper à sapiente perquire. *Tob.* 4. 19.

Nam et testimonia tua meditatio mea est : et consilium meum justificationes tuæ. *Psal.* 118. 24.

Et in his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam. *Eccli.* 37. 19.

Hæc dicit Dominus Sanctus Israël, plastes ejus : Ventura interrogate me, super filios meos, et super opus manuum mearum mandate mihi. *Isa.* 45. 11.

Et misit rex Sedecias Juchal filium Selemiæ, et Sophoniam filium Maasiæ sacerdotem ad Jeremiam Prophetam, dicens. *Jerem.* 37. 3. Hæc dicit Domi-

nus Deus Israël : Sic dicetis regi Juda, qui misit vos ad me interrogandum : Eccè exercitus Pharaonis, qui egressus est vobis in auxilium, revertetur in terram suam in Ægyptum. Redient Chaldæi, et bellabunt contra civitatem hanc : et capient eam, et succendent eam igni. *v.* 6. 7. *Vide et Zachar.* 7. 2.

***Missus Jeremias ad orandum ac consulendum Dominum pro reliquiis Judæorum, respondet, ipsos fore salvos, si in Judæâ maneant : si autem in Ægyptum fugiant, dicit, eos omnes gladio, fame, et peste morituros. Ibid. c.* 42.**

Et ait illi Abraham : habent Moysen et Prophetas : audiant illos. *Luc.* 16. 29.

CONSULENDI NON SUNT MAGI, DIVINI, VEL INCANTATORES, ET ARIOLI.

Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos : ego Dominus Deus vester. *Levit.* 19. 31.

Anima, quæ declinaverit ad magos, et ariolos, et fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, et interficiam illam de medio populi sui. *Ibid.* 20. 6.

Quandò ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave, ne imitari velis abominationes illarum gentium. Nec inveniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem : aut qui ariolos sciscitetur, et observet somnia, atque auguria; nec sit maleficus, nec incantator, nec qui pythones consulat, nec divinos, aut quærat à mortuis veritatem. *Deut.* 18. 9. 10. 11.

At illi responderunt ei (*Ochoziæ scilicèt nuntii*) : Vir occurrit nobis, et dixit ad nos : Ite, et revertimini ad regem, qui misit vos, et dicetis ei : Hæc dicit Dominus : Nunquid quia non erat Deus in Israël, mittis, ut consulatur Beelzebud Deus Accaron? Idcircò de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. 4. *Reg.* 1. 6.

Præcepit autem rex, ut convocarentur arioli, et magi, et malefici, et Chaldæi, ut indicarent regi (*Nabuchodonosor*) somnia sua. *Dan.* 2, 2. *Vide et c.* 4. 4. *c.* 5. 7.

CONTEMPLATIO ET ILLUSTRATIO MENTIS.

Vidit (*Jacob*) in somnis (*contemplationis*) scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens cœlum : Angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam, et Dominum innixum scalæ. *Gen.* 28. 12. 13.

Habitavit enim (*Isaac*) in terrâ australi, et egressus fuerat ad meditandum in agro. *Ibid.* 24. 63.

Amantissimus Domini habitabit confidentèr in eo; quasi in thalamo totâ die morabitur,

et inter humeros illius requiescet. *Deut.* 33. 12.

Et in superioribus domûs suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur. *Judith* 8. 5. *Vide et* 4. *Reg.* 4. 11.

Stetit quidam, cujus non agnoscebam vultum, imago coram oculis meis, et vocem quasi auræ lenis audivi. (*Nota præcedens*). *Job* 4. 16. *Vide et* 3. *Reg.* 19. 12. *Item Dan.* 2. 17.

Elegit suspendium anima mea. *Ibid.* 7. 15.

Quis mihi tribuat, ut sim juxtà menses pristinos — quando secretò Deus erat in tabernaculo meo? *Ibid.* 29. 2. 4. *Vide et Esther.* 14. 3.

Ex quo absconderit vultum, quis est, qui contempletur eum? *Ibid.* 34. 29.

Qui perfecit pedes meos tanquàm cervorum, et super excelsa statuens me. *Psal.* 17. 34.

In meditatione meâ exardescet ignis. *Psal.* 38. 4.

Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo, et requiescam? eccè elongavi fugiens, et mansi in solitudine. *Psal.* 54. 7. 8

Memor fui Dei, et delectatus sum — et meditatus sum nocte cum corde meo, et exercitabar. *Psal.* 76. 4. 7.

Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus. *Psal.* 84. 9.

Mens mea contemplata est multa sapienter, et didici. *Eccles.* 1. 16.

Ne suscitetis, nequè evigilare faciatis dilectam, quoadusquè ipsa velit. *Cant.* 2. 7.

Ego dormio, et cor meum vigilat. *Ibid.* 5. 2.

Cogitare ergò de illâ (*sapientia increata*), sensus est consummatus: et qui vigilaverit propter illam, citò securus erit. *Sap.* 6. 16.

Intrans in domum meam (*cœlestem*), conquiescam cum illâ. *Ibid.* 8. 16.

A magnitudine enim speciei et creaturæ, cognoscibiliter poterit Creator horum videri. *Ibid.* 13. 5.

Præcurre autem prior in domum tuam, et illìc avocare, et illìc lude, et age conceptiones tuas, et non in delictis et verbo superbo. *Eccli.* 32. 15.

Et sicut parturientis, cor tuum phantasias patitur, nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum. *Ibid.* 34. 6.

Pone mensam, contemplare in speculâ comedentes et bibentes. *Isa.* 21. 5. Et contemplatus est diligenter multo intuitu: et clamavit leo, etc. *v.* 7.

Vade, populus meus, intra in cubicula tua, et claude ostia tua super te. *Ibid.* 26. 20.

Qui sunt isti, qui ut nubes, volant? *Ibid.* 60. 8.

Statue tibi speculam, pone tibi amaritudines (*gehennæ*): dirige cor tuum in viam rectam (*ad cœlum*), in quâ ambulasti. *Jerem.* 31. 21.

Estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis (*vulnerum Christi*). *Ibid.* 48. 28.

Ingredere, et includere in medio domûs tuæ. *Ezech.* 3. 24.

Elevavit me spiritus inter terram et cœlum; et adduxit me in Jerusalem in visione Dei. *Ibid.* 8. 3.

Domine mi, in visione tuâ dissolutæ sunt compages meæ, et nihil in me remansit virium. *Dan.* 10. 16.

Ducam eam in solitudinem: et loquar ad cor ejus. *Oseæ* 2. 14.

Contemplare viam (*salutis*), conforta lumbos, robora virtutem valdè. *Nahum* 2. 1.

Super custodiam meam stabo, et figam gradum super munitionem: et contemplabor, ut videam quid dicatur mihi, et quid respondeam ad arguentem me. *Habac.* 2. 1.

Vestri autem beati oculi, quia vident, et aures vestræ, quia audiunt. Amen quippe dico vobis, quia multi Prophetæ et justi cupierunt videre, quæ videtis, et non viderunt, et audire, quæ auditis, et non audierunt. *Matth.* 13. 16. 17.

Et dimissâ turbâ, ascendit in montem solus orare. *Ib.* 14. 23.

Et ducit illos in montem excelsum seorsum, et transfiguratus est antè eos. *Ib.* 17. 1.

Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima. *Luc.* 10. 41. Maria optimam partem elegit. *v.* 42.

Miro et ineffabili modo discipuli Domini fuerunt illus trati in adventu Spiritûs Sancti. Actor. 2.

Postquàm lux de cœlo Saulum circumfulsit, ipse cadens in terram excæcatus fuit. Deindè per triduum jejunans, et orans, excellentes revelationes habuit à Christo. Ibid. c. 9. *Vide* 2. *Cor.* 12.

Invisibilia enim ipsius (*Dei*) à creaturâ mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus et divinitas. *Rom.* 1. 20.

Nos verò omnes (*utinam!*) revelatâ facie gloriam Domini speculantes, in eamdem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquàm à Domini Spiritu. 2. *Cor.* 3. 18.

Nostra autem conversatio in cœlis est. *Philipp.* 3. 20.

Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine quâ nemo videbit Deum. *Hebr.* 12. 14.

Beato Joanni, sequestrato à tumultu et confusione mundi, dùm in insulâ suâ Pathmos exularet, varia Dominus facta et futura Ecclesiæ revelavit, ut per totam Apocalypsim patet. Apoc. 1.

CONTEMPTUS MUNDI.

Peregrini enim sumus coram te. 1. *Par.* 39. 15.

Filia Babylonis misera (*con-*

gregatiò malorum). *Psalm.* 136. 8.

Aspiciemus in terram, et eccè tenebræ tribulationis, et lux obtenebrata est in caligine ejus. *Isa.* 5. 30.

Et ad terram intuebitur, et eccè tribulatio et tenebræ, dissolutio et angustia, et caligo persequens, et non poterit avolare de angustiâ suâ. *Ib.* 8. 22.

Recedite, recedite, exite indè, pollutum nolite tangere. *Ibid.* 52. 11.

Surgite et ite, quia non habetis hic requiem. *Mich.* 2. 10.

Omnis, qui viderit te, resiliet à te. (*o Munde*). *Nahum,* 3. 7.

In igne zeli ejus devorabitur omnis terra, *Sophon.* 1. 18.

O Sion, fuge (*sancta anima*), quæ habitas apud filiam Babylonis. *Zach.* 2. 7.

Non potest mundus odisse vos (*amantes eum*); me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo, quòd opera ejus mala sunt. *Joan.* 7. 7.

Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere. *Ibid.* 14. 17.

In mundo pressuram habebitis. *Ibid.* 16. 33.

Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt. *Ibid.* 17. 9. Mundus eos odio habuit (*et ipsi mundum*), quia non sunt de mundo, sicut et ego non sum de mundo. *v.* 14. Pater juste, mundus te non cognovit. *v.* 25.

Nolite conformari huic sæculo. *Rom.* 12. 2.

Dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de præsenti sæculo nequam. *Gal.* 1. 4.

Mihi mundus crucifixus est et ego mundo. *Ibid.* 6. 14.

Propter quem (*Christum*) omnia detrimentum feci, et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam. *Philipp.* 3. 8.

Quicumque ergò voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur — quia amicitia hujus mundi inimica est Dei. *Jacob.* 4. 4.

Nolite diligere mundum, etc. 1. *Joan.* 2. 15.

Mundus totus in maligno positus est. *Ibid.* 5. 19.

Exite de illâ, populus meus, ut ne participes sitis delictorum ejus. *Apoc.* 18. 4.

CONTENTIO MALIGNÈ OPERATUR. *Vide* ET DISCORDIA.

Ego scio contentionem tuam et cervicem tuam durissimam. Adhùc vivente me, et ingrediente vobiscum, semper contentiosè egistis contra Dominum, etc. *Deut.* 31. 27.

Inter superbos semper jurgia sunt. *Prov.* 13. 10. *Vide et c.* 6. 14.

Semper jurgia quærit malus. *Ibid.* 17. 11. *Vide et c.* 18. 6.

Vir sapiens, si cum stulto contenderit, sive irascatur, sive rideat, non inveniet requiem. *Ibid.* 29. 9.

Non litiges cum homine linguato, et non strues in ignem illius ligna. *Eccli.* 8. 4.

Objurgatio et injuriæ annullabunt substantiam. *Ib.* 21. 5.

Pungens oculum deducit lacrymas : et qui pungit cor, profert sensum. *Ibid.* 22. 24.

Eccè ad lites et contentiones jejunatis, et percutitis pugno impiè. *Isa.* 58. 4.

Iis autem, qui sunt ex contentione — ira et indignatio (*à Deo præparata*). *Rom.* 2. 8.

Ambulemus —non in contentione. *Ibid.* 13. 13.

Cùm enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis, et secundùm hominem ambulatis? 1. *Cor.* 3. 3.

Contentio inter opera carnis numeratur, quæ excludit à regno cœlesti. Galat. 5. 20.

Noli contendere verbis; ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. 1. *Tim.* 2. 14.

Stultas enim quæstiones — et contentiones—devita: sunt enim inutiles et vanæ. *Tit.* 3. 9.

Ubi enim zelus et contentio: ibi inconstantia et omne opus pravum. *Jacob.* 3. 16.

Dignè vitatur.

Ne quæso, sit jurgium inter me et te, et inter pastores meos, et pastores tuos (*ait Abraham ad Loth*) : fratres enim sumus *Gen.* 13. 8. *Vide et Gen.* 26. 22.

Respondete, obsecro, absque contentione. *Job* 6. 29.

Non contendas adversùs hominem frustrà, cùm ipse tibi nihil malè fecerit. *Prov.* 3. 30.

Honor est homini, qui separat se à contentionibus. *Ibidem* 20. 3.

Ne contendas cum pessimis. *Ibid.* 24. 19.

Non contendas cum viro locuplete, ne fortè contra te constituat litem tibi. Multos enim perdidit aurum et argentum, et usquè ad cor regum extendit et convertit. *Eccli.* 8. 2. *et* 3. Non litiges cum homine linguato, et non strues in ignem illius ligna. *v.* 4.

Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore, et est tibi nihil in sacculo: eris enim invidus vitæ tuæ. *Ibid.* 18. 33.

Abstine te à lite, et minues peccata. *Ibid.* 28. 10.

Et ei, qui vult tecum judicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium. *Matth.* 5. 40.

Si quis autem videtur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. 1. *Cor.* 11. 16.

Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam. *Philip.* 2. 3.

Servum autem Domini non oportet litigare. 1. *Tim.* 2. 24.

CONTRISTARE SPIRITUM SANCTUM.
Vide EPHES. 4. 30.

CONTRISTARI AD PŒNITENTIAM COMMENDATUR 2. CORINTH. 7. 9.

CONTRITIO.

Vide CONVERSIO AD DEUM, ET POENITENTIA.

Contritio vera prædicatur.

Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israël: Bonas facite vias vestras et studia vestra, et habitabo vobiscum in loco isto: Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est. *Jerem.* 7. 3. 4.

Joannes prædicans in deserto Judææ, dixit: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum. *Matth.* 3. 2.

Exindè cœpit Jesus prædicare et dicere: agite pœnitentiam: appropinquavit enim regnum cœlorum. *Ibid.* 4. 17.

Et venit in omnem regionem Jordanis (*Joannes*), prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. *Luc* 3. 3. Facite ergò fructus dignos pœnitentiæ, et ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. *v.* 8.

Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. *Ibid.* 13. 3. *Vide et v.* 5.

Quoniàm sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, — et prædicari in nomine ejus pœnitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes. *Ibid.* 24. 46.

Petrus verò ad illos: Pœnitentiam (*inquit*) agite, et baptisetur unusquisque vestrûm in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum: et accipietis donum Spiritus Sancti. *Act.* 2. 38.

Pœnitemini igitur, et convertimini, ut deleantur delicta vestra. *Ibid.* 3. 19.

Pœnitentiam itaque age ab hâc nequitiâ tuâ: et roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. *Ibid.* 8. 22.

Et tempora quidem hujus ignorantiæ despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, ut omnes ubiquè pœnitentiam agant, eò quòd statuit diem, in quo judicaturus est orbem in æquitate. *Ibid.* 17. 30.

Testificans Judæis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam, et fidem in Dominum nostrum Jesum Christum. *Ibid.* 20. 21.

His, qui sunt Damasci primùm et Hierosolymis, et in omnem regionem Judææ et Gentilibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, et converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes. *Ibid.* 26. 20.

Contritioni veræ promittitur remissio seu venia.

Cùmque quæsieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum; si tamen toto corde quæsieris, et totâ tribulatione animæ tuæ. *Deut.* 4. 29.

Cùm ergò venerint super te omnes sermones isti, benedictio sive maledictio, quam proposui in conspectu tuo: et ductus

pœnitudine cordis tui in universis gentibus, in quas disperserit te Dominus Deus tuus, et reversus fueris ad eum, et obedieris ejus imperiis, sicut ego hodiè præcipio tibi, cum filiis tuis, in toto corde tuo, et in totâ animâ tuâ : reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, ac miserebitur tui, etc. *Ibid.* 30. 1. 2. 3.

Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte Deos alienos de medio vestri, Baalim et Astaroth : et præparate corda vestra Domino, *ait Samuel ad universum Israël.* 1. *Reg.* 7. 3.

Si clausero cœlum, et pluvia non fluxerit, et mandavero et præcepero locustæ, ut devoret terram, et misero pestilentiam in populum meum : conversus autem populus meus, super quos invocatum est nomen meum, deprecatus me fuerit, et exquisierit faciem meam, et egerit pœnitentiam à viis suis pessimis : et ego exaudiam de cœlo, et propitius ero peccatis eorum, et sanabo terram eorum. etc. 2. *Paral.* 7. 13. 14.

Ad regem autem Juda, qui misit vos pro Domino deprecando, sic loquimini : Hæc dicit Dominus Deus Israël ; quoniàm audisti verba voluminis, atque emollitum est cor tuum, et humiliatus es in conspectu Dei super his, quæ dicta sunt contra locum hunc, et habitatores Jerusalem, reveritusque faciem meam scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me, ego quoque exaudivi te, dicit Dominus. *Ibid.* 34. 26. 27.

Si reversus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, et longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo. *Job* 22. 23.

Delictum meum cognitum tibi feci, et injustitiam meam non abscondi. *Psal.* 31. 5.

Qui abscondit scelera sua, non dirigetur : qui autem confessus fuerit, et reliquerit ea, misericordiam consequetur. *Prov.* 28. 13.

Revertere ad Dominum, et avertere ab injustitiâ tuâ, et nimis odito execrationem : et cognosce justitias et judicia Dei, et sta in sorte propositionis et orationis altissimi Dei. *Eccli.* 17. 23. 24.

Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis : quiescite agere perversè, discite benefacere, quærite judicium, subvenite oppresso ; judicate pupillo, defendite viduam. Et venite et arguite me, dicit Dominus : si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur, et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. *Isa.* 1. 16. 17. 18.

Propterea expectat Dominus ut misereatur vestri : et ideò exaltabitur, parcens vobis : quia Deus judicii Dominus : beati omnes, qui expectant eum. Populus enim Sion habitabit in

Jerusalem: plorans nequaquàm plorabis, miserans miserebitur tui: ad vocem clamoris tui, statim ut audierit, respondebit tibi. *Ibid.* 30. 18. 19.

Convertimini ad me, et salvi eritis, omnes fines terræ: quia ego Deus, et non est alius. *Ibid.* 45. 22.

Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus, et ad Deum nostrum; quoniàm multus est ad ignoscendum. *Ibid.* 55. 7.

Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum adversùs eam, agam et ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi ut facerem ei. *Jerem.* 18. 8.

Audiens audivi Ephraïm transmigrantem: castigasti me, et eruditus sum, quasi juvenculus indomitus; converte me et convertar: quia tu Dominus Deus meus. Postquàm enim convertisti me, egi pœnitentiam: et postquàm ostendisti mihi, percussi femur meum. Confusus sum et erubui, quoniàm sustinui opprobrium adolescentiæ meæ, etc. *Ib.* 31. 18. 19

Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, et custodierit omnia præcepta mea, et fecerit judicium et justitiam: vitâ vivet, et non morietur. Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor: in justitiâ suâ, quam operatus est, vivet. *Ezech.* 18. 21. 22. Et cùm averterit se impius ab impietate suâ, quam operatus est, et fecerit judicium et justitiam, ipse animam suam vivificabit. Considerans enim et avertens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vitâ vivet, et non morietur. *v.* 27. 28. *Vide usquè ad finem.*

Si autem dixero impio: Morte morieris, et egerit pœnitentiam à peccato suo, feceritque judicium et justitiam, et pignus restituerit ille impius, rapinamque reddiderit, in mandatis vitæ ambulaverit, nec fecerit quidquam injustum, vitâ vivet, et non morietur. Omnia peccata ejus, quæ peccavit, non imputabuntur ei: judicium et justitiam fecit, vitâ vivet. *Ibid.* 33. 14. 15. 16. Cùm enim recesserit justus à justitiâ suâ, feceritque iniquitates, morietur in eis. Et cùm recesserit impius ab impietate suâ, feceritque judicium et justitiam, vivet in eis. *v.* 18. 19.

Convertere, Israël ad Dominum Deum tuum: quoniàm corruisti in iniquitate tuâ, etc. Sanabo contritiones eorum, diligam eos spontaneè: quia aversus est furor meus ab eis. *Oseæ.* 14. 2. 5.

Nunc ergò dicit Dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu. Et scindite corda vestra, et non vestimenta vestra, et convertimini ad Do-

minum Deum vestrum: quia benignus et misericors est, patiens et multæ misericordiæ, et præstabilis super malitiâ. *Joel.* 2. 12. 13.

Quis scit si convertatur, et ignoscat Deus, et revertatur à furore iræ suæ, et non peribimus? Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de viâ suâ malâ, et misertus est Deus supra malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, et non fecit. *Jonæ* 3. 9. 10. *Vide Jerem.* 18. 11. *c.* 25. 5. *c.* 35. 15.

Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, et convertar ad vos, dicit Dominus exercituum, etc. *Zach.* 1. 3. *Vide* 4. *Reg.* 17. 13. *Isa.* 21. 12. *Jerem.* 3. 12. *Ezech.* 18. 30. *c.* 20. 7. *c.* 33. 11.

A diebus enim patrum vestrorum recessistis à legitimis meis, et non custodistis. Revertimini ad me, et revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixistis: in quo revertemur? *Malach.* 3. 7.

Surgam, et ibo ad Patrem meum, et dicam ei: Pater, peccavi in cœlum, et coram te: jàm non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis. *Luc.* 15. 18. 19.

Pœnitemini igitur, et convertimini, ut deleantur peccata vestra: ut cùm venerint tempora refrigerii à conspectu Domini, et miserit eum, qui prædicatus est vobis, Jesum Christum, etc. *Actor.* 3. 19.

Nunc ego mitto te aperire oculos eorum, ut convertantur à tenebris ad lucem, et de potestate Satanæ ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum, et sortem inter Sanctos per fidem, quæ est in me. *Ibid.* 26. 18.

Contritio quærenda dùm sani sumus.

Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem. *Eccli.* 5. 8.

Non demoreris in errore impiorum: antè mortem confitere. A mortuo quasi nihil, perit confessio. Confiteberis vivens, vivus et sanus confiteberis, et laudabis Deum, et glorificaberis in miserationibus illius. *Ibid.* 17. 26. 27.

Memento paupertatis in tempore abundantiæ, et necessitatum paupertatis in die divitiarum. *Ibid.* 18. 25. Homo sapiens in omnibus metuet, et in diebus delictorum attendet ab inertiâ. *v.* 27.

Contritionis veræ exempla.

Dixeruntque filii Israël ad Dominum: Peccavimus, redde tu nobis quidquid tibi placet, tantùm nunc libera nos. Quæ dicentes, omnia de finibus suis alienorum deorum idola projecerunt, et servierunt Domino Deo, qui doluit super miseriis eorum. *Judic.* 10. 15. 16.

Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Na-

than ad David : Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris. 2. *Reg.* 12. 13. *Vide et* 2. *Reg.* 24. 10. *et seq.*

Consternatique principes Israël, et rex dixerunt : Justus est Dominus. Cùmque vidisset Dominus, quòd humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam dicens : Quia humiliati sunt, non disperdam eos, daboque eis pauxillum auxilii, et non stillabit furor meus super Jerusalem per manum Sesac. Verùmtamen servient ei, ut sciant distantiam servitutis meæ, et servitutis regni terrarum. 2. *Paral.* 12. 6. 7. 8.

Qui (*Manasses*) postquàm coangustatus est, oravit Dominum Deum suum : et egit pœnitentiam valdè coram Deo patrum suorum. Deprecatusque est eum, et obsecravit intentè : et exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jerusalem in regnum suum : et cognovit Manasses, quòd Dominus ipse esset Deus. *Ibid.* 33. 12.

Et clamavit omnis populus ad Dominum instantiâ magnâ, et humiliaverunt animas suas in jejuniis et orationibus, ipsi et mulieres eorum, etc. *Judith.* 4. 8.

Rursùm missus Jonas ad Ninivitas, prædicat civitatis subversionem : illis autem ad Deum conversis et magna pœnitentiæ signa ostendentibus, parcit Dominus civitati. Jonæ c. 3.

Tunc cœpit (*Petrus*) detestari et jurare, quia non novisset hominem. Et continuò gallus cantavit ; et recordatus est Petrus verbi Jesu, etc. Et egressus foràs, flevit amarè. *Matth.* 26. 74. 75.

Et eccè mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit, quòd accubuisset (*Jesus*) in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti, et stans retrò secus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur pedes ejus, et unguento ungebat. *Luc* 7. 37. 38. Et conversus ad mulierem, dixit Simoni : Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti : hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, et capillis suis tersit. *Ideò* remittuntur ei peccata multa, quoniàm dilexit multùm. *v.* 44. *et* 47.

Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei : Pater, peccavi in cœlum et coram te, jàm non sum dignus vocari filius tuus : fac me sicut unum de mercenariis tuis. *Ibid.* 15. 18.

Et Publicanus à longè stans, nolebat nec oculos ad cœlum levare, sed percutiebat pectus suum, dicens : Deus, propitius esto mihi peccatori. *Ib.* 18. 13.

Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum : eccè dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus : et si quid

aliquem defraudavi, reddo quadruplum. *Ibid.* 19. 8.

Respondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quòd in eâdem damnatione es? Et nos quidem justè, nam digna factis recipimus, etc. Et dicebat ad Jesum: Domine, memento mei, dùm veneris in regnum tuum. Et dixit illi Jesus: Amen dico tibi: Hodiè mecum eris in paradiso. *Ib.* 23. 40. 41. 42. 43.

His autem auditis, compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum, et ad reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres? Petrus verò ad illos: Pœnitentiam (*inquit*) agite, et baptizetur unusquisque vestrûm etc. *Actor* 2. 37. 38.

Contritionis falsæ exempla.

Dixitque Caïn ad Dominum: Major est iniquitas mea, quàm ut veniam merear. *Gen.* 4. 13.

Vocavit autem Pharao Moysen et Aaron, et dixit eis: Orate Dominum, ut auferat ranas à me, et à populo meo: et dimittam populum, ut sacrificet Domino. *Exod.* 8. 8.

Misitque Pharao, et vocavit Moysen et Aaron, dicens ad eos: Peccavi etiam nunc: Dominus justus: ego et populus meus impii. Orate Dominum, ut desinant tonitrua Dei, et grando: ut dimittam vos, et nequaquàm hìc ultrà maneatis. *Ibid.* 9. 27. 28.

Quam ob rem festinùs Pharao vocavit Moysen et Aaron, et dixit eis: Peccavi in Dominum Deum vestrum et in vos; sed nunc dimittite peccatum mihi etiam hâc vice, et rogate Dominum Deum vestrum, ut auferat à me mortem istam. *Ibid.* 10. 16. 17.

Pro eo ergò quòd abjecisti sermonem Domini, abjecit te Dominus, ne sis rex. Dixitque Saül ad Samuëlem: Peccavi, quia prævaricatus sum sermonem Domini, et verba tua, timens populum, et obediens voci eorum. Sed nunc porta, quæso, peccatum meum: et revertere mecum, ut adorem Dominum: et ait Samüel ad Saül: Non revertar tecum, quia projecisti sermonem Domini, et projecit te Dominus, ne sis rex super Israël. 1. *Reg.* 15. 23. *et seq.* At ille (*Saül*) ait: Peccavi: sed nunc honora me coram senioribus populi mei, et coram Israël, et revertere mecum, ut adorem Dominum Deum tuum. *v.* 30. *Vide et* 2. *Reg.* 24. 17.

Et ait Rex (*Jeroboam*) ad virum Dei: deprecare faciem Domini Dei tui, et ora pro me, ut restituatur manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini, et reversa est manus regis ad eum, et facta est sicut priùs fuerat. 3. *Reg.* 13. 6.

Itaque cùm audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, et operuit cilicio carnem suam, jejunavitque, et

dormivit in sacco, et ambulavit demisso capite. *Ib.* 21. 27.

Et in omnibus his non est reversa ad me prævaricatrix soror ejus Juda in toto corde suo, sed in mendacio, ait Dominus. *Jerem.* 3. 10.

Nunc verò reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem (*ait Antiochus*), undè et abstuli omnia spolia aurea et argentea, quæ erant in ea, et misi auferre habitantes Judæam sine causâ. 1. *Mach.* 6. 12.

Hic igitùr (*Antiochus*) cœpit ex gravi superbiâ deductus ad agnitionem sui venire, divinâ admonitus plagâ, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus : et cùm nec ipse jàm fœtorem suum ferre posset, ità ait : Justum est subditum esse Deo, et mortalem non paria Deo sentire. Orabat autem hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus. 2. *Mach.* 9. 11. 12. 13.

Peccavi (*ait Judas*) tradens sanguinem justum. At illi dixerunt : quid ad nos? tu videris. Et projectis argenteis in templo, recessit : et abiens laqueo se suspendit. *Matth.* 27. 4. 5.

Pœnitentiam itaque age ab hâc nequitiâ tuâ : et roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis, video te esse. *Actor.* 8. 22. 23.

Scitote enim, quoniàm et posteà cupiens hæreditare benedictionem (*Esaü*), reprobatus est : non enim invenit pœnitentiæ locum, quanquàm cum lacrymis inquisisset eam. *Hebr.* 12. 17. *Vide et Gen.* 27. 38.

CONTROVERSIARIUM JUDEX.

Vide JUDEX.

CONTUMELIA.

Contumeliæ perversitas.

Grandem enim contumeliam sustinuerant (*servi David*). 1. *Paral.* 19. 5.

Ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia. *Prov.* 11. 2.

Omnes autem stulti miscentur contumeliis. *Ibid.* 20. 3.

Ejice derisorem, et exibit cum eo jurgium, cessabuntque causæ et contumeliæ. *Ibid.* 22. 10.

Improperium enim et contumeliam malus hæreditabit. *Eccli.* 6. 1.

Regnum à gente in gentem transfertur propter — injurias et contumelias. *Ibid.* 10. 8.

Est correptio mendax in iri contumeliosi. *Ibid.* 19. 28.

Stultitia hominis auscultare per ostium : et prudens gravabitur contumeliâ. *Ibid.* 21. 27. *Vide et c.* 8. 14.

Antè ignem camini vapor, et fumus ignis inaltatur : sic et antè sanguinem maledicta, et contumeliæ, et minæ. *Ibid.* 22. 30.

Homo assuetus in verbis improperii, in omnibus diebus suis non erudietur. *Ibid.* 23. 20.

Mulier ebriosa, ira magna: et contumelia et turpido illius non tegetur. *Ibid.* 26. 11.

Contumeliosi Deo odibiles. Reg. 1. 30.

Periculositas.

Qui profert contumeliam, insipiens est. *Prov.* 10. 18.

Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in jurgio citò: ne posteà emendare non possis, cùm dehonestaveris amicum tuum. *Ibid.* 25. 8.

Ne contra faciem stes contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo. *Eccli.* 8. 14.

CONVERSATIO.

Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris: et cum electo electus eris, et cum perverso perverteris. *Psal.* 17. 26. 27.

Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur. *Prov.* 13. 20.

Qui tetigerit picem, inquinabitur ab eâ: et qui communicaverit superbo, induet superbiam. *Eccli.* 13. 1.

Non est propheta sine honore, nisi in patriâ suâ, et in domo suâ. *Matth.* 13. 57.

Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit? 1. *Cor.* 5. 6.

Nostra autem conversatio in cœlis est. *Philipp.* 3. 20.

Quis sapiens — inter vos? ostendat ex bonâ conversatione operationem suam, etc. *Jacob.* 3. 13.

CONVERSIO AD DEUM.

Vide etiam CONTRITIO.

In toto corde et in totâ animâ vestrâ Dominum Deum vestrum sequimini, et ipsum timete. *Deut.* 13. 3.

Et nunc venistis ad me necessitate compulsi. *Judic.* 11. 7.

Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte Deos alienos de medio vestri. 1. *Reg.* 7. 3.

Si reversus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, et longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo. *Job.* 22. 23.

Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit, arcum suum tetendit, et paravit illum. *Psal.* 7. 13.

Deus, converte nos, et ostende faciem tuam, et salvi erimus. *Psal.* 79. 4. *Vide et v.* 8. *et* 20.

Et revertentur (*Ægyptii*) ad Dominum, et placabitur eis, et sanabit eos. *Isa.* 19. 22.

Impietas impii non nocebit ei, in quâcunque die conversus fuerit ab impietate suâ. *Ezech.* 33. 12.

Venite, et revertamur ad Dominum: quoniàm ipse cepit, et sanabit nos: percutiet, et curabit nos. *Oseæ* 6. 1. 2.

Et convertam eos, quia miserebor eorum: et erunt sicut fuerunt, quandò non projeceram eos. *Zach.* 10. 6.

Adeamus ergò cum fiduciâ ad thronum gratiæ : ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. *Hebr.* 4. 16.

Accedamus cum vero corde, in plenitudine fidei, aspersi corda à conscientiâ malâ, et abluti corpus aquâ mundâ. *Ibid.* 10. 22.

Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus à morte, et operiet multitudinem peccatorum. *Jacob.* 5. 20.

Eratis enim sicut oves errantes : sed conversi estis nunc ad pastorem et Episcopum animarum vestrarum. 1. *Petr.* 2. 25.

Dominus — patienter agit propter vos, nolens aliquem perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti. 2. *Petr.* 3. 9.

Beatus et sanctus, qui habet partem in resurrectione primâ (*à peccato*) : in his secunda mors non habet potestatem. *Apoc.* 20. 6.

Fit per inspirationem.

Deus virtutum, converte nos. *Psal.* 79. 8. *Vide et v.* 4. *et* 20.

Revertere ad me, quoniàm redemi te. *Isa.* 44. 22.

Converte me et convertar, quia tu Dominus Deus meus. Postquàm enim convertisti me, egi pœnitentiam. *Jerem.* 31. 18.

Converte nos, Domine, ad te, et convertemur. *Thren.* 5. 21.

Convertimini ad me, ait Dominus exercituum : et convertar ad vos. *Zach.* 1. 3. Convertimini de viis vestris malis. *v.* 4.

Revertimini ad me, et revertar ad vos. *Malach.* 3. 7.

Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet, et eum, qui venit ad me, non ejiciam foràs. *Joan.* 6. 37. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. *v.* 44. Omnis, qui audivit à Patre, et didicit, venit ad me. *v.* 45.

Ego sum via, et veritas, et vita : nemo venit ad Patrem nisi per me. *Ibid.* 14. 6.

Quoniàm per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad Patrem. *Ephes.* 2. 18.

Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis. *Jacob.* 4. 8.

Per tribulationem.

Imple facies eorum ignominiâ, et quærent nomen tuum, Domine. *Psal.* 82. 17.

Domine, in angustiâ requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis. *Isa.* 26. 16.

Vulgò dicitur : Si dimiserit vir uxorem suam, et recedens ab eo duxerit virum alterum; nunquid revertetur ad eam ultrà? Nunquid non polluta erit et contaminata mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis : tamen revertere ad me, dicit Dominus, et ego suscipiam te. Leva oculos tuos in directum, et vide,

ubi non prostrata sis. *Jerem.* 3. 1. 2.

Convertere, Israël, ad Dominum Deum tuum : quoniàm corruisti in iniquitate tuâ. Tollite vobiscum verba ; et convertimini ad Dominum, et dicite ei : Omnem aufer iniquitatem, accipe bonum : et reddemus vitulos labiorum nostrorum. *Oseæ* 14. 2. 3.

Et postquàm omnia consummasset, facta est fames valida in regione illâ, et ipse cœpit egere. *Luc.* 15. 14. In se autem reversus dixit : Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hìc fame pereo ! Surgam, et ibo ad patrem meum. *v.* 17. 18.

Sit ex corde et cum effectu.

Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte deos alienos de medio vestri — et præparate corda vestra Domino, et servite ei soli. 1. *Reg.* 7. 3.

Revertimini à viis vestris pessimis. 4. *Reg.* 17. 13.

Convertantur mihi timentes te. *Psal.* 118. 79.

Convertere ad Dominum, et relinque peccata tua. *Eccli.* 17. 21. Revertere ad Dominum, et avertere ab injustitiâ tuâ, et nimis odito execrationem, et cognosce justitias et judicia Dei. *v.* 23.

In veritate — reliquiæ convertentur. *Isa.* 10. 21.

Convertimini, sicut in profundum recesseratis, filii Israël. *Ibid.* 31 6.

Si reverteris, Israël, ait Dominus, ad me convertere : Si abstuleris offendicula tua à facie meâ, non commoveberis. *Jerem.* 4. 1.

Revertentur ad me in toto corde suo. *Ibid.* 24. 7.

Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis? Scrutemur vias nostras, et quæramus, et revertamur ad Dominum. Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cœlos. *Thren.* 3. 39.

Convertimini et recedite ab idolis vestris, et ab universis contaminationibus vestris. *Eze.* 14. 6.

Et tu ad Deum tuum converteris : misericordiam et justitiam custodi, et spera in Deo tuo semper. *Oseæ* 12. 6.

Nunc ergò, dicit Dominus : Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu. *Joel.* 2. 12.

Conversionis fructus in occasione mali.

Convertimini itaquè, peccatores, et facite justitiam coram Domino, credentes, quòd faciat vobiscum misericordiam suam. *Tob.* 13. 8.

Quàm magna misericordia Domini, et propritiatio illius convertentibus ad se ! *Eccli.* 17. 28.

Derelinquat impius viam

suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus, et ad Deum nostrum : quoniàm multus est ad ignoscendum. *Isa.* 55. 7.

Si converteris, convertam te, et antè faciem meam stabis : si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris. *Jerem.* 15. 19.

Noli subtrahere verbum, si fortè audiant, et convertantur unusquisque à viâ suâ malâ : et pœniteat me mali, quòd cogitavi facere eis propter malitiam studiorum eorum. *Ibid.* 26. 3.

Convertimini et agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris ; et non erit vobis in ruinam iniquitas. Projicite à vobis omnes prævaricationes vestras, in quibus prævaricati estis, et facite vobis cor novum, et spiritum novum; et quarè moriemini, domus Israël? Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus : revertimini et vivite. *Ezech.* 18. 30. 31. 32.

Vivo ego, dicit Dominus : nolo mortem impii, sed ut convertatur impius à viâ suâ, et vivat. Convertimini, convertimini à viis vestris pessimis : et quarè moriemini, domus Israël? — Justitia justi non liberabit eum in quâcunque die peccaverit : et impietas impii non nocebit ei, in quâcunque die conversus fuerit ab impietate suâ. *Ibid.* 33. 11. 12.

Conversionis fructus in consecutione boni.

Si reversus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, et longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo. Dabit pro terrâ silicem, et pro silice torrentes aureos. Eritque Omnipotens contra hostes tuos, et argentum coacervabitur tibi. Tunc super Omnipotentem deliciis afflues, et elevabis ad Deum faciem tuam. Rogabis eum, et exaudiet te, et vota tua reddes. Decernes rem, et veniet tibi, et in viis tuis splendebit lumen. *Job* 22. 23. *et seq.*

Convertere ad Dominum, et relinque peccata tua. Precare antè faciem Domini, et minue offendicula. Revertere ad Dominum, et avertere ab injustitiâ tuâ. *Eccli.* 17. 21. 22. 23.

Si revertamini, et quiescatis, salvi eritis : in silentio et in spe erit fortitudo vestra. *Isa.* 30. 15.

Convertimini ad me, et salvi eritis, omnes fines terræ. *Ibid.* 45. 22.

Inclinate aurem vestram, et venite ad me : audite, et vivet anima vestra, et feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles. *Ibid.* 55. 3.

Convertimini, filii revertentes, et sanabo aversiones vestras. Eccè nos venimus ad te : tu enim es Dominus Deus noster. *Jerem.* 3. 22. *Vide v.* 14.

Revertimini unusquisque à viâ suâ malâ, et à pessimis cogitationibus vestris; et habitabitis in terrâ, quam dedit Dominus vobis et patribus vestris, à sæculo et usquè in sæculum. *Ibid.* 25. 5.

Tempus conversionis.

Nunquìd non paucitas dierum meorum finietur brevì? Dimitte ergò me, ut plangam paululùm dolorem meum, antequàm vadam, et non revertar, ad terram tenebrosam, et opertam mortis caligine. *Job* 10. 20. 21.

Ne festines recedere à facie ejus, neque permaneas in opere malo. *Eccles.* 8. 3.

Memento creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequàm veniat tempus afflictionis. *Ibid.* 12. 1.

Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem. Subitò enim veniet ira illius, et in tempore vindictæ disperdet te. *Eccli.* 5. 8.

Convertatur vir à viâ suâ malâ, et ab iniquitate, quæ est in manibus eorum. Quis scit, si convertatur, et ignoscat Deus, et revertatur à furore iræ suæ, et non peribimus? *Jonæ* 3. 8. 9.

Pœnitemini igitur, et convertimini, ut deleantur peccata vestra. *Actor.* 3. 19.

Adeamus ergò cum fiduciâ ad thronum gratiæ: ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. *Hebr.* 4. 16.

Conversio per ingressum Religionis.

Fiat firmamentum in medio aquarum. *Genes.* 1. 6.

Universæ aves ingressæ sunt ad Noe in arcam. *Ibid.* 7. 15.

Egredere de terrâ tuâ, et de cognatione tuâ, et de domo patris tui, et veni in terram, quam monstrabo tibi. *Ibid.* 12. 1.

Surgite, et egredimini de loco isto, quia delebit Dominus civitatem hanc: et visus est eis quasi ludens loqui. *Ib.* 19. 14. Nec stes in omni, circa regionem, sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. *v.* 17. Ascenditque Loth de Segor, et mansit in monte. *v.* 30.

Vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montem, quem monstravero tibi. *Ibid.* 22. 2.

Servi cum asino in valle remanent, sed filius ascendit. Ibid. v. 5.

Appellavitque nomen loci illius, Dominus videt; Undè usquè hodiè dicitur: In monte Dominus videbit. *Ibid. v.* 14.

Jacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. *Ibid.* 25. 27.

Verè Dominus est in loco isto, et ego nesciebam. *Ibid.* 28. 16. Non est hîc aliud, nisi domus Dei, et porta cœli. *v.* 17.

Justum est igitur, ut aliquandò provideam etiam domui meæ. *Ibid.* 30. 30

Castra Dei sunt hæc. *Ibid.*

32. 2. Apud Laban (*mundum*) peregrinatus sum, et fui usquè in præsentem diem — mitto nunc legationem ad Dominum meum, ut inveniam gratiam in conspectu tuo. *v.* 4. *et* 5.

Surge (*Jacob*), et ascende Bethel, et habita ibi. *Ib.* 35. 1. Mundamini; et mutate vestimenta vestra. Surgite, et ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo, qui exaudivit me in die tribulationis meæ, et socius fuit itineris mei. *v.* 2. *et* 3.

Eductum de carcere Joseph, totonderunt, et veste mutatâ obtulerunt ei (*Pharaoni*). (*Christo*). *Ibid.* 41. 14.

Eduxi eos de terrâ Ægypti, ut manerem inter illos. *Exod.* 29. 49.

Vetera, novis supervenientibus, projicietis, *Levit.* 26. 10.

Proficiscimur ad locum, quem Dominus daturus est nobis: veni nobiscum, ut benefaciamus tibi: quia Dominus bona promisit Israëli. *Num.* 10. 29. Cùmque nobiscum veneris, quòd optimum fuerit ex opibus, quas nobis traditurus est Dominus, dabimus tibi. *v.* 32.

Ascende in montem istum Abarim (*id est transitum*). *Ib.* 27. 12. Cùmque videris eam, ibis et tu ad populum tuum, sicut ivit frater tuus Aaron. *v.* 13.

Lætare, Zabulon, in exitu tuo (*de mundo*), et Issachar, in tabernaculis tuis. Populos vocabunt ad montem, ibi immolabunt victimas justitiæ. Qui inundationem maris quasi lac sugent. *Deut.* 33. 18. 19.

Et habitavit in locis uttissimis Engaddi. 1. *Reg.* 24. 1. Morabatur autem David in deserto, in locis firmissimis. *v.* 14.

Ait David Berzellai: Veni mecum, ut requiescas securus mecum in Jerusalem. 2. *Reg.* 19. 33.

Ædifica tibi domum in Jerusalem, et habita ibi: et non egredieris indè huc atque illuc. Quacunque autem die egressus fueris, et transieris torrentem Cedron, scito te interficiendum: sanguis tuus erit super caput tuum. 3. *Reg.* 2. 36. 37.

Dominus misit me usquè in Bethel. 4. *Reg.* 2. 2.

Congrega nos, et erue de gentibus. 1. *Par.* 16. 35.

Ædificemus vobiscum, quia ità ut vos, quærimus Deum vestrum. 1. *Esdr.* 4. 2.

Pellem pro pelle, et cuncta quæ habet homo, dabit pro animâ suâ. *Job* 2. 4.

Obliviscere populum tuum, et domum patris tui. *Psal.* 44. 11.

Elegi abjectus esse in domo Dei mei. *Psal.* 83. 11.

Ecçè quàm bonum, et quàm jucundum habitare fratres in unum! *Psal.* 132. 1.

Iter fecerunt per deserta, quæ non habitabantur, et in locis desertis fixerunt casas. *Sap.* 11. 2.

Religiositas custodiet, et justificabit cor: jucunditatem atque gaudium dabit. *Eccli.* 1. 18.

Venite, et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob. *Isa.* 2. 3.

Habitabit lupus cum agno, et pardus cum hœdo accubabit. *Ibid.* 11. 6.

Dabo in solitudinem cedrum, et spinam, et myrtum, et lignum olivæ. *Ibid.* 41. 19.

Et ponet desertum ejus (*Sion*) quasi delicias, et solitudinem ejus quasi hortum Domini: gaudium et lætitia invenietur in eâ, gratiarum actio, et vox laudis. *Ibid.* 51. 3.

Quarè sedemus? convenite et ingrediamur civitatem munitam, et sileamus ibì; quia Dominus Deus noster silere nos fecit. *Jerem.* 8. 14.

Venite, et ingrediamur Jerusalem à facie exercitûs Chaldæorum. *Ibid.* 35. 11.

Fugite, salvate animas vestras: et eritis quasi myricæ in deserto. *Ibid.* 48. 6.

Fugite de medio Babylonis, ut salvet unusquisque animam suam. *Ibid.* 51. 6.

In odorem suavitatis suscipiam vos, cum eduxero vos de populis. *Ezech.* 20. 41.

Eccè ego lactabo eam, et ducam eam in solitudinem, et (*ibi*) loquar ad cor ejus. *Oseæ* 2. 14.

Ex Ægypto vocavi filium meum. *Ibid.* 11. 1. Et avolabunt quasi avis ex Ægypto, et quasi columba de terrâ Assyriorum. *v.* 11.

Quia in monte Sion, et in Jerusalem erit salvatio, sicut dixit Dominus, et in residuis, quos Dominus vocaverit. *Joel.* 2. 32.

Ibimus vobiscum: audivimus enim, quoniàm Deus vobiscum est. *Zach.* 8. 23.

Omnis, qui zelum habet legis, statuens testamentum, exeat post me. 1. *Mach.* 2. 27. Et fugit ipse (*Mathatias*) et filii ejus in montes, et reliquerunt quæcumque habebant in civitate. *v.* 28. Omnis voluntarius in lege: et omnes qui fugiebant à malis, additi sunt ad eos, et facti sunt illis ad firmamentum. *v.* 43. Filii, æmulatores estote legis, et date animas vestras pro testamento patrum vestrorum. *v.* 50.

Secesserat (*Judas*) in desertum locum, ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat: et fœni cibo vescentes demorabantur, ne participes essent coinquinationis. 2. *Mach.* 5. 27.

Non veni pacem mittere (*in terram*), sed gladium: veni enim separare hominem adversùs patrem suum. *Matth.* 10. 34.

Tollite jugum meum super vos, —Jugum enim meum suave est, et onus meum leve. *Ibid.* 11. 29.

Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro: quem qui invenit homo, abscondit, et præ gaudio illius vadit, et vendit universa, quæ habet, et emit agrum illum. *Ibid.* 13. 44.

bet, accepta est, non secundùm id, quod non habet. 2. *Cor.* 8. 12. *Vide Luc.* 21. 2.

Cor mundatur et sanctificatur per Christum.

Amplius lava me ab iniquitate meâ, et à peccato meo munda me. *Psal.* 50. 4.

Dicit ei Jesus: Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. *Joan.* 13. 10.

Jàm vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. Manete in me, et ego in vobis. *Ibid.* 15. 3.

Et pro eis ego sanctifico me ipsum: ut sint et ipsi sanctificati in veritate. *Joan.* 17. 19.

Et qui novit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum Sanctum sicut et nobis, et nihil discrevit inter nos et illos, fide purificans corda eorum. *Act.* 15. 8.

Et hæc quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. 1. *Cor.* 6. 11.

Si enim sanguis hircorum et taurorum, et cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quantò magis sanguis Christi, qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi? *Hebr.* 9. 13. 14.

Si autem in luce ambulamus, sicut et ipse est in luce: societatem habemus ad invicem, et sanguis Jesu Christi Filii ejus emundat nos ab omni peccato. 1. *Joan.* 1. 7.

Cor et voluntas nostra conformanda voluntati divinæ. Vide *Abnegatio.*

Esto vir fortis, et pugnemus pro populo nostro, et civitate Dei nostri: Deus autem faciet quod bonum est in conspectu suo. 2. *Reg.* 10. 12.

Si autem dixerit mihi: Non places; præstò sum, faciat, quod bonum est coram se. *Ibid.* 15. 26.

Sicut autem fuerit voluntas in cœlo, sic fiat. 1. *Mach.* 3. 60.

Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in cœlo et in terrâ. *Matth.* 6. 10.

Et progressus pusillùm, procidit in faciem suam, orans et dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste. Verùmtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. *Ibid.* 26. 39.

Et cùm ei suadere non possemus, quievimus, dicentes: Domini voluntas fiat. *Act.* 21. 14.

Veniam autem ad vos citò, si Dominus voluerit: et cognoscam non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem. 1. *Cor.* 4. 19.

Quæ est enim vita nostra? Vapor est, ad modicum parens, et deinceps exterminabitur. Pro eo ut dicatis : Si Dominus voluerit; et si vixerimus, faciemus hoc, aut illud. *Jacob.* 4. 15.

Cor bonum ordinetur benè erga Deum.

Justificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram : neque enim reprehendit me cor meum in omni vitâ meâ. *Job* 27. 6.

Justum adjutorium meum à Domino, qui salvos facit rectos corde. *Psal.* 7. 11.

Probasti cor meum, et visitasti nocte. *Psal.* 16. 3.

Paratum cor meum, Deus. *Psal.* 56. 8.

Quàm bonus Israël Deus, his qui recto sunt corde! *Psal.* 72. 1.

Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. *Psalm.* 107. 2.

Sicut divisiones aquarum, ità cor regis in manu Domini : quocunque voluerit, inclinabit illud. *Prov.* 21. 1. Appendit autem corda Dominus. *v.* 2.

Præbe, fili mi, cor tuum mihi. *Ibid.* 23. 26.

Ne accesseris ad illum duplici corde. *Eccli.* 1. 36.

Qui timent Dominum, præparabunt corda sua. *Ibid.* 2. 20.

Sapiens cor, et intelligibile, abstinebit se à peccatis. *Ibid.* 3. 32.

Et dabo eis cor unum, et viam unam, ut timeant me universis diebus : et benè sit eis, et filiis eorum post eos. *Jerem.* 32. 39.

Et dabo eis cor unum, et spiritum novum tribuam in visceribus eorum : et auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum : ut in præceptis meis ambulent, et judicia mea custodiant, faciantque ea : et sint mihi in populum, et ego sim eis in Deum. *Ezech.* 11. 19. 20.

Et auferam cor lapideum de carne vestrâ, et dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri : et faciam, ut in præceptis meis ambuletis, et judicia mea custodiatis, et operemini. *Ibid.* 36, 26. 27.

Dominus autem dirigat corda vestra in caritate Dei et patientiâ Christi. 2. *Thess.* 3. 5.

Erga se ipsum.

Omni custodiâ serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit. *Prov.* 4. 23.

Cor hominis disponit viam suam ; sed Domini est dirigere gressus ejus. *Ibid.* 16. 9.

Sicut igne probatur argentum, et aurum camino : ità corda probat Dominus. *Ibid.* 17. 3.

Cor sapientis in dexterâ ejus, et cor stulti in sinistrâ illius. *Eccles.* 10. 2.

Lava à malitiâ cor tuum. *Jerem.* 4. 14.

Erga proximum.

Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, et non scandalizeris in labiis tuis. Attende in illis, ne fortè cadas, et adducas animæ tuæ inhonorationem : et revelet Deus absconsa tua, et in medio synagogæ elidat te : quoniàm accessisti malignè ad Dominum, et cor tuum plenum est dolo et fallaciâ. *Eccli.* 1. 37. 38. 39. 40.

Cor sapientis intelligitur in sapientiâ. *Ibid.* 3. 31.

Divitis autem et pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris. *Ibid.* 26. 4.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum. *Luc.* 6. 45.

Cor malum deordinatur pravè erga Deum.

Ne fortè sit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cujus cor aversum est hodiè à Domino Deo nostro : ut vadat et serviat diis illarum gentium, et sit inter vos radix germinans fel et amaritudinem. *Deut.* 29. 18.

Hoc est pessimum inter omnia, quæ sub sole fiunt; quia eadem cunctis eveniunt, undè et corda filiorum hominum implentur malitiâ et contemptu in vitâ suâ; et post hæc ad inferos deducentur. *Eccles.* 9. 3.

Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo : et ideò non protegentur ab eo. *Eccli.* 2. 15.

Cor nequam gravabitur in doloribus. *Ibid.* 3. 29.

Pravum est cor omnium et inscrutabile. Quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, et probans renes. *Jerem.* 17. 9.

Erga se ipsum.

Quomodò si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata. *Prov.* 26. 23.

Et factus est Ephraim quasi columba seducta, non habens cor. *Oseæ* 7. 11.

Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. *Jacob.* 1. 8.

Erga proximum.

Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo. *Prov.* 25. 20.

Cor iniqui inquirit mala : cor autem rectum inquirit scientiam. *Ibid.* 27. 21.

Væ duplici corde, et labiis scelestis, et manibus malefacientibus, et peccatori terram ingredienti duabus viis. *Eccli.* 2. 14.

Cor pravum dabit tristitiam, et homo peritus resistet illi. *Ibid.* 36. 22.

Malus homo de malo thesauro profert malum. *Luc.* 6. 45.

Flagellatur durè.

Abominabile Domino, cor pravum. *Prov.* 11. 20.

Qui perversi cordis est, non inveniet bonum. *Ibid.* 17. 20.

Qui verò mentis est duræ, corruet in malum. *Ibid.* 28. 24.

Cor durum habebit malè in novissimo. *Eccli.* 3. 27. Cor ingrediens duas vias, non habebit successus, et pravus corde in illis scandalizabitur. *v.* 28.

Quorum cor post offendicula et abominationes suas ambulat, horum viam in capite suo ponam, dicit Dominus Deus. *Ezech.* 11. 21.

Divisum est cor eorum, nunc interibunt. *Oseæ* 10. 2.

Cordis duritia.
Vide *Obstinatio.*

CORONA VITÆ.

Et in medio eorum erat juvenis staturâ celsus, eminentior omnibus illis, et singulis eorum capitibus imponebat coronas. 4. *Esdr.* 2. 43. *Vide et v.* 44. 45. 46. 47.

Ideò accipient regnum decoris, et diadema speciei de manu Domini: quoniàm dexterâ suâ teget eos, et brachio sancto suo defendet illos. *Sap.* 5. 17.

In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illâ die justus judex; non solùm autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum ejus. 2. *Tim.* 4. 8.

Beatus vir, qui suffert tentationem; quoniàm cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. *Jacob.* 1. 12.

Et cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilem gloriæ coronam. 1. *Petr.* 5. 4.

Esto fidelis usquè ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ. *Apoc.* 2. 10.

CORPUS MYSTICUM.

Quomodò ordinatur ad Christum.

Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent: ità multi unum corpus sumus in Christo; singuli autem alter alterius membra, *Rom.* 12. 4. 5.

Nemo enim nostrûm sibi vivit, et nemo sibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domino morimur. *Rom.* 14. 7. 8.

Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa; omnia autem membra corporis, cùm sint multa, unum tamen corpus sunt; ità et Christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus. 1. *Cor.* 12. 12. 13.

Et ipsum (*Christum*) dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius. *Ephes.* 1. 22.

Ad se ipsum.

Nam et corpus non est unum membrum, sed multa. Si dixerit pes: Quoniàm non sum manus, non sum de corpore: num ideò non est de corpore? 1. *Cor.* 12. 14. 15. Non potest autem oculus dicere manui: Operâ tuâ non

indigeo : aut iterùm caput pedibus : Non estis mihi necessarii ; sed multò magis quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt. *v.* 21. 22. Sed Deus temperavit corpus, ei, cui deerat, abundantiorem tribuendo honorem, ut non sit schisma in corpore, sed idipsum pro invicem sollicita sint membra : et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, etc. Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesiâ, primùm Apostolos, secundò Prophetas, tertiò Doctores, deindè virtutes, exindè gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. *v.* 24. *usquè ad* 28.

Unum corpus et unus spiritus. *Ephes.* 4. 4. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores et Doctores, ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi. *v.* 11. 12.

CORRECTIO.

Correctio fraterna. Vide etiam *Impiorum punitio.*

Nolite, quæso, fratres mei, nolite malum hoc facere. *Gen.* 19. 7.

Et increpavit (*Abraham*) Abimelech, propter puteum aquæ, quem vi abstulerant servi ejus. *Ibid.* 21. 25.

Ruben et Judas temperaverunt furorem fratrum, ne occiderent Joseph. Gen. 37. 21.

Moyses caritativè corripuit Ægyptium : Quarè percutis proximum tuum? *Exod.* 2. 13.

Quid est hoc, quod facies in plebe? cur solus sedes? etc. *Ibid.* 18. 14. Non bonam, inquit, rem facis : stulto labore consumeris, etc. *v.* 19.

Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, ne habeas super illo peccatum. *Levit.* 19. 17.

Phinees filius Eleazari et cæteri nuntii fratres suos, qui ædificaverant altare in scandalum filiorum Israël, discretè arguerunt, et satisfactionem libentissimè susceperunt. Josüe 22. 16.

Cur tantùm nefas in vobis repertum est? Tradite homines de Gabaâ, qui hoc flagitium perpetrarunt. *Judith* 20. 12.

Ne pecces, rex, in servum tuum David. 1. *Reg.* 19. 4 *Vidè et v.* 5. *et* 6.

Volens Abigaïl arguere virum suum super duritiâ, quam ostenderat nuntiis David, noluit statim dicere post prandium, sed exspectavit tempus opportunum, cùm priùs vinum digessisset in crastinum. Ibid. 25. 36.

Audiens Judith propositum civium suorum, reprehendit

eos sermonibus caritativis. Judith. 8. 12.

Corripiet me justus in misericordiâ, et increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. *Psal.* 140. 5.

Via vitæ custodienti disciplinam: qui autem increpationes relinquit, errat. *Prov.* 10. 17. *Vide Ibid. c.* 12. 1. *c.* 6. 23.

Qui autem odit increpationes, insipiens est. *Ibid.* 12. 1.

Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur. *Ibid.* 15. 31.

Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum. *Ibid.* 17. 10.

Qui arguunt eum (*impium*), laudabuntur: et super ipsos veniet benedictio. *Ibid.* 24. 25.

Inauris aurea, et margaritum fulgens, qui arguit sapientem, et aurem obedientem. *Ib.* 25. 12.

Melior est manifesta correctio, quàm amor absconditus. *Ibid.* 27 5.

Qui corripit hominem, gratiam posteà inveniet apud eum magis, quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit. *Ib.* 28. 23.

Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinùs ei superveniet interitus, et eum sanitas non sequetur. *Ibidem* 29. 1.

Melius est à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi. *Eccles.* 7. 6.

Quàm bonum est arguere, quàm irasci! *Eccli.* 20. 1.

Corripe amicum; sæpè enim fit commissio. *Ibid.* 19. 15. *Vide et v.* 13.

Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris: et qui timet Deum, convertetur ad cor suum. *Ib.* 21. 7.

Si autem peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter te et ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum, etc. *Matth.* 18. 15.

Attendite vobis: Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: et si pœnitentiam egerit, dimitte illi. *Luc.* 17. 3.

Respondens autem alter (*latro*), increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quod in eâdem damnatione es. Et nos quidem justè, nam digna factis recipimus: hic verò nihil mali gessit. *Luc.* 23. 40. 41. *Vide et Joan. c.* 9. *per totum de cæco nato.*

Cùm autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. *Gal.* 2. 11.

Peccantes coram omnibus argue: ut et cæteri timorem habeant. 1. *Tim.* 5. 20.

Cum modestiâ corripientem eos, qui resistunt veritati, etc. 2. *Tim.* 2. 25.

Fratres mei, si quis ex vobis erraverit à veritate, et converterit quis eum: scire debet, quoniàm qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ,

salvabit animam ejus à morte, et operiet multitudinem peccatorum. *Jacob.* 5. 19. 20.

Veram et certam dedit Dominus regulam Petro de correctione fraternâ faciendâ, dicens :

Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, et corripe eum inter te et ipsum solum. *Matth.* 18. 15. *Vide et Luc.* 17. 3.

Correctio bona requirit bonam intentionem.

Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, ne habeas super illo peccatum. *Levit.* 19. 17.

Corripe amicum, ne fortè non intellexerit, et dicat : Non feci : aut si fecerit, ne iterùm addat facere. *Eccli.* 19. 13. Corripe proximum, ne fortè non dixerit : et si dixerit, ne fortè iteret. Corrige amicum : sæpè enim fit commissio. *v.* 14. *et* 15.

Non ut confundam vos hæc scribo, sed ut filios meos carissimos moneo. 1. *Cor.* 4. 14.

Peccantes coram omnibus argue, ut et cæteri timorem habeant. 1. *Tim.* 5. 20.

Et debitam executionem.

Abigaïl virum suum Nabal in convivio non arguit, sed post. 1. *Reg.* 25. 36.

Melior est ira risu : quia per tristitiam vultûs corrigitur animus delinquentis. *Eccles.* 7. 4.

Probata autem virtus corripit insipientes. *Sap.* 1. 3.

Non incendas carbones peccatorum arguens eos, et ne incendaris flammâ ignis peccatorum illorum. *Eccli.* 8. 13.

Priusquàm interroges, ne vituperes quemquam : et cùm interrogaveris, corrige justè. *Ibid.* 11. 7.

Corrige proximum, antequàm commineris. *Ib.* 19. 17.

Quàm bonum est arguere, quàm irasci, et confitentem in oratione non prohibere! *Ibid.* 20. 1.

In convivio vini non arguas proximum. *Ibid.* 31. 41.

Fratres, et si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne et tu tenteris. *Galat.* 6. 1.

Rogamus autem vos, fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. 1. *Thess.* 5. 14.

Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem : juvenes ut fratres : anus ut matres : juvenculas ut sorores, in omni castitate : 1. *Tim.* 5. 1. 2.

Servum autem Domini non oportet litigare : sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestiâ corripientem eos, qui resistunt veritati. 2. *Tim.* 2. 24. 25.

Argue, obsecra, increpa, in omni patientiâ et doctrinâ. *Ibid.* 4. 2.

Et gratiæ susceptionem, quoàd correctum.

Corripiet me justus in misericordiâ, et increpabit me. *Ps.* 140. 5.

Convertimini ad correptionem meam. *Prov.* 1. 23.

Plus proficit correctio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum. *Ibid.* 17. 10.

Vir impius procaciter obfirmat vultum suum : qui autem rectus est, corrigit viam suam. *Ibid.* 21. 29.

Inauris aurea, et margaritum fulgens, qui arguit sapientem, et aurem obedientem. *Ibid.* 25. 12.

Vir prudens et disciplinatus non murmurabit correptus, et inscius non honorabitur. *Eccli.* 10. 28.

Quàm bonum est correctum manifestare pœnitentiam! sic enim effugies voluntarium peccatum. *Ibid.* 20. 4.

Et acquirit magnam remunerationem corrigenti.

Si peccaverit anima, et audierit vocem jurantis, testisque fuerit, quòd aut ipse vidit, aut conscius est : nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam. *Levit.* 5. 1.

Argue sapientem et diliget te. *Prov.* 9. 8.

Qui dicunt impio, justus es, maledicent eis populi, et detestabuntur eos tribus. Qui arguunt eum, laudabuntur : et super ipsos veniet benedictio. *Ibid.* 24. 24.

Qui corripit hominem, gratiam posteà inveniet apud eum, magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit. *Ibid.* 28. 23.

Correctio est bona.

Qui autem custodit increpationes, astutior fiet. *Prov.* 15. 5. Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur. *v.* 31. Qui abjicit disciplinam, despicit animam suam : qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis. *v.* 32.

Melior est manifesta correptio, quàm amor absconditus. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis. *Ibid.* 27. 5. 6.

Virga atque correptio tribuit sapientiam. *Ibid.* 29. 15.

Sicut sonitus spinarum ardentium sub ollâ, sic risus stulti. *Eccles.* 7. 7.

Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. *Matth.* 18. 15.

Fratres mei, si quis ex vobis erraverit à veritate, et converterit quis eum : scire debet, quoniàm qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus à morte, et operiet multitudinem peccatorum. *Jacob.* 5. 19. 20.

Corrigens alterum debet esse irreprehensibilis.

Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides? etc. *Matth.* 7. 3. *Vide et Joan.* 8. 7.

Oportet ergò Episcopum irreprehensibilem esse, etc. 1. *Tim.* 3. 2.

In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrinâ, in integritate, in gravitate, verbum sanum, irreprehensibile : ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. *Tit.* 2. 7. 8.

Correctio mala ex parte corripientis.

Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, et in ventum verba profertis. Super pupillum irruitis, et subvertere nitimini amicum vestrum. *Job* 6. 26. 27.

In ore stulti virga superbiæ : labia autem sapientium custodiunt eos. *Prov.* 14. 3.

Est correptio mendax in irâ contumeliosi. *Ecclí.* 19. 28.

Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodò dicis fratri tuo : Sine, ejiciam festucam de oculo tuo, et eccè trabs est in oculo tuo? Hypocrita! ejice primùm trabem de oculo tuo, et tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui. *Matth.* 7. 3. 4. 5. *Item Luc.* 6. 41.

Qui sine peccato est vestrûm, primus in illam lapidem mittat. *Joan.* 8. 7.

Ex parte contemnentis.

Agar ancilla Saræ non ferens correptionem dominæ suæ, quæ ejus superbiam redarguebat, fugit è domo, sed jussa est ab Angelo, ut rediret ad dominam suam, et se humiliaret sub manu ejus. Gen. c. 16.

Ingressus es — ut advena, nunquid ut judices? *Ibid.* 19. 9.

Quis te constituit principem et judicem super nos? *Exod.* 2. 14.

Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi : ego quoque contra vos adversus incedam, et percutiam vos septiès, propter peccata vestra. Inducamque super vos gladium ultorem fœderis mei. *Levit.* 26. 23. 24. 25.

Michæas Propheta, qui non est locutus ad gratiam principum, à Sedecia in maxillam percutitur, et à Rege Israël jussus est in carcerem mitti. 3. *Reg.* 22. 24. *Vide et* 2. *Par.* 16. 7. *Jer.* 32. 2. *Dan. c.* 14.

Sara filia Raguelis unam de ancillis suis justè increpat propter culpam : et illa nimis injuriosè respondet : Ampliùs ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum. *Tob.* 3. 7.

Cor eorum longè fecisti à

disciplinâ : propterea non exaltabuntur. *Job* 17. 4.

Qui erudit derisorem, ipse injuriam sibi facit : et qui arguit impium, sibi maculam generat. Noli arguere derisorem, ne oderit te. Argue sapientem, et diliget te. *Prov.* 9. 7. *et* 8.

Via vitæ custodienti disciplinam, qui autem increpationes relinquit, errat. *Ibid.* 10. 17.

Qui diligit disciplinam, diligit scientiam : qui autem odit increpationes, insipiens est. *Ibid.* 12. 1.

Filius sapiens, doctrina patris : qui autem illusor est, non audit, cum arguitur. *Ibid.* 13. 1.

Qui increpationes odit, morietur. *Ibid.* 15. 10. Non amat pestilens eum, qui se corripit. *v.* 12.

Si contuderis stultum in pila, quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus. *Ibid.* 27. 22.

Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus : et eum sanitas non sequetur. *Ibid.* 29. 1.

Perversi difficilè corriguntur. *Eccles.* 1. 15.

Considera opera Dei, quòd nemo possit corrigere, quem ille despexerit. *Ibid.* 7. 14.

Vir prudens et disciplinatus, non murmurabit correptus. *Eccli.* 10. 28.

Qui odit correptionem, minuetur vitâ. *Ibid.* 19. 5,

Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris. *Ib.* 21. 7.

Peccator homo vitabit correptionem, et secundùm voluntatem suam inveniet comparationem. *Ibid.* 32. 21.

Arguentem in portâ supplantabant, declinaverunt frustrà à justo. *Isa.* 29. 21.

Odio habuerunt corripientem in portâ. *Amos* 5. 10.

Joannes Baptista dicebat Herodi : Non licet tibi uxorem fratris habere, sed ægrè ferens Herodes, Joannem in vincula conjectum interfecit. Matth. c. 14. *Vide et Joan.* 9. *de cæco nato. Item Actor.* 7. *de Stephano.*

Herodes autem Tetrarcha, cùm corriperetur ab illo (*Joanne*) de Herodiade uxore fratris sui, et de omnibus malis, quæ fecit Herodes : adjecit et hoc super omnia, et inclusit Joannem in carcere. *Luc.* 3. 19. 20. *Vide et Marc.* 6. 17.

Non potest mundus odisse vos : me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala sunt. *Joan.* 7. 7.

Ergò inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis ? *Galat.* 4. 16.

Correctio filiorum.

Suscitabo adversùm Heli omnia, quæ locutus sum super domum ejus : incipiam et complebo; Prædixi enim ei, quòd judicaturus essem domum ejus

in æternum propter iniquitatem : eò quòd noverat indignè agere filios suos, et non corripuerit eos. 1. *Reg*. 3. 12.

Adonias autem filius Haggith elevabatur, dicens : Ego regnabo — Nec corripuit eum pater suus aliquandò. 3. *Reg*. 1. *v*. 5. *et* 6.

Audite, filii, disciplinam patris. *Prov*. 4. 1.

Qui parcit virgæ, odit filium suum : qui autem diligit illum instanter erudit. *Prov*. 13. 24.

Stultus irridet disciplinam patris sui : qui autem custodit increpationes, astutior fiet. *Ib*. 15. 5.

Erudi filium tuum, ne desperes ; ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam. *Ibid*. 19. 18.

Stultitia colligata est in corde pueri, et virga disciplinæ fugabit eam. *Ibid*. 22. 15.

Noli subtrahere à puero disciplinam : si enim percusseris eum virgâ, non morietur. Tu virgâ percuties eum, et animam ejus de inferno liberabis. *Ibid*. 23. 13. 14.

Virga atque correptio tribuit sapientiam : puer autem, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam. *Ibid*. 29. 15.

Filii tibi sunt? erudi illos, et curva illos à pueritiâ illorum. *Eccli*. 7. 25.

Et utile est mori sine filiis, quàm relinquere filios impios. *Ibid*. 16. 4.

Confusio patris est de filio indisciplinato : filia autem in deminoratione fiet. *Ibidem* 22. 3.

Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut lætetur in novissimo suo; et non palpet proximorum ostia. *Ibid*. 30. 1. Qui docet filium suum. laudabitur in illo : et in medio domesticorum in illo gloriabitur. *v*. 2. Qui docet filium, in zelum mittit inimicum, et in medio amicorum gloriabitur in illo. *v*. 3. Mortuus est pater ejus, et quasi non est mortuus : similem enim reliquit sibi post se. *v*. 4. In vitâ suâ vidit, et lætatus est in illo : in obitu suo non est contristatus, nec confusus est coram inimicis : reliquit enim defensorem domûs contra inimicos, et amicis reddentem gratiam. *v*. 5. 6. Equus indomitus evadit durus, et filius remissus evadet præceps. *v*. 8. Curva cervicem ejus in juventute, et tunde latera ejus dùm infans est, ne fortè induret, et non credat tibi : et erit tibi dolor animæ (*hìc et in futuro*). *v*. 12. Doce filium tuum, et operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas. *v*. 13.

De patre impio queruntur filii, quoniàm propter illum sunt in opprobrio (*propter malum exemplum et defectum doctrinæ*). *Ibid*. 41. 10.

Præparate filios ejus occisioni in iniquitate patrum suorum

(*qui non docuerunt eos*). *Isa.* 14. 21.

Educate illos (*filios vestros*) in disciplinâ et correptione Domini. *Ephes.* 6. 4.

Quis enim filius, quem non corripit pater? *Hebr.* 12. 7.

Correctio impiorum est piis in timorem et cautionem. Vide *Impius.*

CREATOR OMNIUM RERUM DEUS.

In principio creavit Deus cœlum et terram. *Gen.* 1. 1.

Sex enim diebus fecit Dominus cœlum et terram, et mare et omnia, quæ in eis sunt, et requievit in die septimo, etc. *Exod.* 20. 11. *Vide et Gen.* 2. 2.

Tua est, Domine, magnificentia et potentia, et gloria, atque victoria: et tibi laus: cuncta enim, quæ in cœlo sunt, et in terrâ, tua sunt: tuum, Domine, regnum, et tu es super omnes principes. 1. *Paral.* 29. 11.

Tui sunt cœli, et tua est terra, orbem terræ et plenitudinem ejus tu fundasti: aquilonem et mare tu creasti. *Psal.* 88. 12.

Benedicti vos à Domino, qui fecit cœlum et terram. *Psal.* 113. 15. *Vide et Psal.* 95. 5. *Psal.* 120. 2. 123. 8. 145. 6.

Unus est Altissimus Creator omnipotens, et Rex potens, et metuendus nimis, sedens super thronum illius, etc. *Eccli.* 1. 8.

Domine exercituum, Deus Israël, qui sedes super Cherubim: tu es Deus solus omnium regnorum terræ; tu fecisti cœlum et terram. *Isa.* 37. 16.

Deus sempiternus Dominus, qui creavit terminos terræ, non deficiet, neque laborabit, nec est investigatio sapientiæ ejus. *Ibid.* 40. 28. *Vide et Ibid.* 42. 5.

Hæc dicit Dominus, redemptor tuus, et formator tuus ex utero: Ego sum Dominus faciens omnia, extendens cœlos solus, stabiliens terram, et nullus mecum. *Ibid.* 44. 24.

Ego feci terram, et hominem super eam creavi ego: manus meæ tetenderunt cœlos; et omni militiæ eorum mandavi. *Ibid.* 45. 12.

Manus quoque mea fundavit terram, et dextera mea mensa est cœlos: ego vocabo eos, et stabunt simul. *Ibid.* 48. 13.

Et oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit cœlos, et fundavit terram. *Ibid.* 51. 13.

Qui facit terram in fortitudine suâ, præparat orbem in sapientiâ suâ, et prudentiâ suâ extendit cœlos. *Jerem.* 10. 12. *Vide et Baruch* 3. 32.

Heu, heu, heu, Domine Deus: eccè tu fecisti cœlum et terram in fortitudine tuâ magnâ, et in brachio tuo extento: non erit tibi difficile omne verbum. *Ibid.* 32. 17.

Deus, qui fecit terram in fortitudine suâ, præparavit orbem in sapientiâ suâ, et pru-

dentiâ suâ extendit cœlos, etc. *Ibid.* 51. 15.

Dominum Deum cœli ego timeo, qui fecit mare et aridam. *Jonæ* 1. 9.

Dominus extendens cœlum, et fundans terram, et fingens spiritum hominis in eo. *Zach.* 12. 1.

Confiteor tibi, Pater, Domine cœli, et terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. *Matth.* 11. 25.

Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil. *Joan.* 1. 3.

Domine, tu es qui fecisti cœlum et terram, mare et omnia, quæ in eis sunt. *Actor.* 4. 24.

Convertimini ad Deum vivum, qui fecit cœlum et terram, et mare, et omnia, quæ in eis sunt, etc. *Ibid.* 14. 14. *Vide et Psal.* 145. 6. *Item Actor.* 7. 50.

Deus, qui fecit mundum, et omnia, quæ in eo sunt, hic cœli et terræ cùm sit Dominus, etc. *Ibid.* 17. 24.

Unus Deus, Pater, ex quo omnia, et nos in illum: et unus Dominus, Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum. 1. *Cor.* 8. 6.

Deus omnia creavit. *Ephes.* 3. 9. *Vide et Coloss.* 1. 16, *Hebr.* 1. 2.

Tu in principio, Domine, terram fundasti: et opera manuum tuarum sunt cœli. *Hebr.* 1. 10.

Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creavit, Deus est. *Ibid.* 3. 4.

Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam et honorem et virtutem, quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant, et creata sunt. *Apoc.* 4. 11. *c.* 10. 6. *c.* 14. 7.

CREATURÆ.

Creaturæ à Deo potenter creantur.

In principio creavit Deus cœlum et terram. *Genes.* 1. 8.

Istæ sunt generationes cœli, et terræ. *Ibid.* 2. 4. *Vide et v.* 1.

Verbo Domini cœli firmati sunt — quoniàm ipse dixit et facta sunt. *Psal.* 32. 6. *et* 9.

Tuus est dies, et tua est nox, — tu fecisti omnes terminos terræ. *Psal.* 73. 16. *et* 17.

Initio tu, Domine, terram fundasti. *Psal.* 101. 26.

Quàm magnificata sunt opera tua, Domine! omnia in sapientiâ fecisti. *Psal.* 103. 24.

Per quem fecit et sæcula. *Hebr.* 1. 2.

Fide intelligimus, aptata esse sæcula verbo Dei. *Ibid.* 11. 3.

Sapienter gubernantur.
Vide *et Providentia divina.*

Ordinatione tuâ perseverat dies. *Psal.* 118. 91.

Diligis enim omnia, quæ sunt, et nihil odisti eorum, quæ fecisti: nec enim odiens

aliquid constituisti, aut fecisti. Quomodò autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut quod à te vocatum non esset, conservaretur? Parcis autem omnibus, quoniàm tua sunt, Domine, qui amas animas. *Sap.* 11. 25. 26. 27.

Cùm ergò sis justus, justè omnia disponis. *Ibid.* 12. 15.

Utiliter ordinantur.

Viditque Deus cuncta, quæ fecerat: et erant valdè bona. *Gen.* 1. 31.

Cunctis diebus terræ, sementis et messis, frigus et æstus, æstas et hiems, nox et dies, non requiescent. *Ibid.* 8. 22.

Opera Domini universa bona valdè. *Eccli.* 39. 21. Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona et mala. *v.* 30. Initium necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, et ferrum, sal, lac, et panis similagineus, et mel, et botrus uvæ, et oleum, et vestimentum. Hæc omnia sanctis in bona, sic et impiis et peccatoribus in mala convertentur — Omnia opera Domini bona. *v.* 31. 32. 39. Non est dicere: Hoc illo nequius est: Omnia enim in tempore suo comprobabuntur. *v.* 40.

Omnis creatura Dei bona est. 1. *Tim.* 4. 5.

CREDULITAS FALSA.
Vide SUSPICIO.

CRESCERE IN SCIENTIA.

Veritatem autem facientes in caritate, crescamus in illo per omnia, qui est caput, Christus. *Ephes.* 4. 15.

Ut ambuletis dignè, Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, et crescentes in scientiâ Dei. *Coloss.* 1. 10.

Sicut modò geniti infantes, rationabile, sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem. 1. *Petr.* 2. 2.

CRUX.

Crux et tribulatio accidit omnibus piè viventibus. Vide *et Tribulatio.*

Dixitque Caïn ad Abel fratrem suum: Egrediamur foràs: cùmque essent in agro, consurrexit Caïn adversùs fratrem suum Abel, et interfecit eum. *Gen.* 4. 8. *Vide et Sap.* 10. 3. *Matth.* 23. 35. 1. *Joan.* 3. 12. *Judæ v.* 11.

Oderat ergò semper Esaü Jacob pro benedictione, quâ benedixerat ei pater: dixitque in corde suo: Venient dies luctûs patris mei, et occidam Jacob fratrem meum. *Ibid.* 27. 41. *Vide et Gen.* 37. 18.

Multæ tribulationes justorum, et de omnibus his liberabit eos Dominus. *Psal.* 33. 20.

Septiès enim cadet justus, et resurget; impii autem corruent in malum. *Prov.* 24 16.

Fili, ascedens ad servitutem Dei, sta in justitiâ et timore,

et præpara animam tuam ad tentationem. *Eccli.* 2. 1.

Eccè ego mitto vos, sicut oves in medio luporum. Estote ergò prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ. *Matth.* 10. 16. *Vide Luc.* 10. 3.

Exeuntes autem Pharisæi, consilium faciebant adversùs eum quomodò perderent eum. *Ibid.* 12. 14.

Tunc Jesus dixit discipulis suis : Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. *Ibid.* 6. 24.

Tunc tradent vos in tribulationem, et occident vos : et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. *Ib.* 24. 9.

Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis vapulabitis, et antè præsides et reges stabitis propter me, in testimonium illis. *Marc.* 13. 7.

Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhùc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. *Luc.* 14. 26. *Vide Matth.* 10. 37.

Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis : Non est servus major domino suo. Si me persecuti sunt, et vos persequentur : etc. *Joan.* 15. 20. *Vide et c.* 13. 16. *Item Matth.* 10. 24. *c.* 24. 9.

Sed quomodò tunc is, qui secundùm carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundùm spiritum : ità et nunc. *Gal.* 4. 29. *Vide Gen.* 21. 10.

Ut nemo moveatur in tribulationibus istis : ipsi enim scitis, quòd in hoc positi simus. 1. *Thess.* 3. 3.

Et omnes, qui piè volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur. 2. *Tim.* 3. 12.

Carissimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis sit, quasi novi aliquid vobis contingat; sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut et in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes. 1. *Petr.* 4. 12. *et* 13.

Crux à Deo imponitur ad nostram utilitatem.

Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium : qui si iniquè aliquid gesserit, arguam eum in virgâ virorum, et in plagis filiorum hominum. Misericordiam autem meam non auferam ab eo. 2. *Reg.* 7. 14. 15.

Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te. *Tob.* 12. 13.

Memores esse debent, quomodò pater noster Abraham tentatus est, et per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. *Judith* 8. 22. *Vide Gen.* 22. 1.

Beatus homo, qui corripitur à Deo; increpationem ergò Domini ne reprobes. *Job* 5. 17.

Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias : ne deficias cum ab

eo corripueris : quem enim diligit Dominus, corripit, et quasi pater in filio complacet sibi. *Prov*. 3. 11.

Te verò non consumam, sed castigabo te in judicio, nec quasi innocenti parcam tibi. *Jerem*. 46. 28.

Obsecro autem eos, qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter adversos casus, sed reputent ea quæ acciderunt, non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri. 2. *Mach*. 6. 12.

Quod si nosmetipsos dijudicaremus, non utiquè judicaremur. Dùm judicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. 1. *Cor*. 11. 31. 32.

Quem enim diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit. *Hebr*. 12. 5. 6. *Vide Prov*. 3. 12.

Ego quos amo, arguo et castigo. Æmulare ergò, et pœnitentiam age. *Apoc*. 3. 12.

Per crucem et adversitates pervenimus ad cognitionem Dei, et ad vitam æternam.

Quantòque opprimebant eos, tantò magis multiplicabantur et crescebant. Oderantque filios Israël Ægyptii, et affligebant illudentes eis. *Exod*. 1. 12.

Qui postquàm coangustatus est (*scilicèt Manasses*), oravit Dominum Deum suum : et egit pœnitentiam valdè, coram Deo patrum suorum. Deprecatusque est eum, et obsecravit intentè : et exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jerusalem in regnum suum : et cognovit Manasses, quòd Dominus ipse esset Deus. 2. *Paral*. 33. 12. *et* 13.

Memores esse debent, quomodò pater noster Abraham tentatus est, et per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. *Judith* 8. 22. *Vide Gen*. 22. 1.

Via vitæ increpatio disciplinæ (*est*). *Prov*. 6. 23.

Nonne hæc oportuit pati Christum, et ità intrare in gloriam suam? *Luc*. 24. 26. *Vide et v*. 46. *Item Philipp*. 2. 8. *Hebr*. 2. 9. *c*. 12. 2.

Qui amat animam suam, perdet eam : et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. *Joan*. 12. 25. *Vide et Matth*. 10. 29. *c*. 16. 15.

Paulus et Barnabas erant confirmantes animas discipulorum, exhortantesque, ut permanerent in fide : et quoniàm per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. *Actor*. 14. 21.

Si autem filii et hæredes : hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi : si tamen compatimur, ut et conglorificemur. *Rom*. 8. 17.

Id enim, quod in præsenti est momentaneum et leve tribulationis nostræ, suprà modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in no-

bis. 2. *Caput* 4. 17. *Vide et vers.* 8.

Gratias agit Deo Paulus pro fide ac tolerantiâ Thessalonicensium in persecutionibus, propter quas dicit, illos gloriam, adversarios verò ultionem in die judicii recepturos, orans, ut digni habeantur vocatione Dei. 2. *Thess.* 1. *c.* 1.

Crux ferenda est cum patientiâ et gaudio.

Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam: quoniàm ipsorum est regnum cœlorum, etc. *Matth.* 5. 10. *Vide et* 1. *Petr.* 2. 20.

Et qui non accipit crucem suam, et sequitur me, non est me dignus. *Ibid.* 10. 38. *c.* 16. 24. *Vide et Marc.* 8. 34.

Si me persecuti sunt, et vos persequentur. *Joan.* 15. 20. *c.* 13. 16. *Vide et Matth.* 10. 24. *c.* 24. 9.

Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum. *Ibid.* 16. 33.

Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniàm digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. *Act.* 5. 41.

Quod in multo experimento tribulationis, abundantia gaudii ipsorum fuit: et altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum. 2. *Cor.* 8. 2.

Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, et adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, in carne meâ, pro corpore ejus, quod est Ecclesia, etc. *Coloss.* 1. 24.

Nam et vinctis compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, etc. *Hebr.* 10. 34.

Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis. *Jacob* 1. 2. Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniàm cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. *v.* 12.

Quæ enim est gloria, si peccantes, et colaphizati suffertis? sed si benè facientes patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum, etc. 1. *Petr.* 2. 20. *c.* 3. 14. *c.* 4. 14.

Carissimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quasi novi aliquid vobis contingat: sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut et in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes. *Ibid.* 4. 12. *et* 13.

In cruce et afflictione consolatio.

Beatus homo, qui corripitur à Deo, etc. *Job.* 5. 17.

Antequàm conteratur, exaltatur cor hominis: et antequàm glorificetur, humiliatur. *Prov.* 18. 12. *Vide et Isa.* 26. 12. 16.

Thren. 3. 28. *Matth.* 5. 10. *Joan.* 15. 20.

Amen amen dico vobis: quia plorabitis et flebitis vos; mundus autem gaudebit, vos autem contristabimini; sed tristitia vestra vertetur in gaudium. *Joan.* 16. 20. ut in me pacem habeatis, in mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum. *v.* 33.

Existimo enim, quòd non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. *Rom.* 8. 18.

Tentatio vos non apprehendat, *nisi* humana: fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. 1. *Cor.* 10. 13.

Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostrâ, ut possimus et ipsi consolari eos, qui in omni pressurâ sunt, etc. 2. *Cor.* 1. 3. 4.

Per crucem probat nos Deus.

Et nunc, fratres, quoniàm vos estis presbyteri in populo Dei, et ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint, quia tentati sunt patres nostri, ut probarentur, si verè colerent Deum suum. *Judith* 8. 21.

Sicut igne probatur argentum, et aurum camino: ita corda probat Dominus. *Prov.* 15. 3.

Omne, quod tibi applicatum fuerit, accipe: et in dolore sustine, et in humilitate tuâ patientiam habe: quoniàm in igne probatur aurum et argentum; homines verò receptibiles in camino humiliationis. *Eccli.* 2. 4. 5.

In paucis vexati, in multis benè disponentur: quoniàm Deus tentavit eos, et invenit illos dignos se. Tanquàm aurum in fornace probavit illos, et quasi holocausti hostiam accepit illos, et in tempore erit respectus illorum. *Sap.* 3. 5. 6. *Vide* 1. *Petr.* 1. 7.

CRUCIS FIGURATIO.

In serpente æneo, quem Moyses ex præcepto fecit Domini, ponens in sublimi. Num. 21. 9.

Et levabit signum in nationes, et congregabit profugos Israël. *Isa.* 11. 12.

Transi per mediam civitatem in medio Jerusalem: et signa Thau super frontes virorum gementium, et dolentium super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio ejus. *Ezech.* 9. 4.

Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto: ità exaltari oportet Filium hominis: ut omnis, qui credit in ipsum, non

pereat, sed habeat vitam æternam. *Joan.* 3, 14.

Gloriatio in cruce.

Benedictum est enim lignum, per quod fit justitia. *Sap.* 14. 7.

Nos autem prædicamus Christum crucifixum : Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam : ipsis autem vocatis Judæis, atque Græcis, Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam. 1. *Cor.* 1. 23.

Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi. *Galat.* 6. 14.

Exeamus igitur ad eum extrà castra, improperium ejus portantes. *Hebr.* 13. 13.

Quibus crux abominatio est.

Quandó peccaverit homo, quod morte plectendum est, et adjudicatus morti, appensus fuerit in patibulo; non permanebit cadaver ejus in ligno, sed in eâdem die sepelietur : quia maledictus à Deo est, qui pendet in ligno. *Deut.* 21. 22. *Vide Gal.* 3. 13.

Verbum enim crucis, pereuntibus quidem stultitia est; iis autem, qui salvi fiunt (id est nobis), Dei virtus est. 1. *Cor.* 1. 18.

Imitatores mei estote, fratres, et observate eos, qui ità ambulant, sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant, quos sæpè dicebam vobis (nunc autem et flens dico), inimicos crucis Christi : quorum finis interitus : quorum Deus venter est, et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. *Philipp.* 3. 17. 18. 19.

Rursùm crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui habentes. *Hebr.* 6. 6.

CULTUS VERUS ET INTERNUS, SEU PIETAS DEI, EXIGIT COR HOMINIS ET VOLUNTATEM. *Vide* ET ADORATIO DEI.

Factum est autem post multos dies, ut offerret Caïn de fructibus terræ munera Domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, etc. Et respexit Dominus ad Abel, et ad munera ejus. *Gen.* 4. 3. 4.

Enoch filius Seth cœpit invocare nomen Domini. *Ib.* 4. 26.

Ædificavit autem Noë altare Domino : et — obtulit holocausta super altare. Odoratusque est Dominus odorem suavitatis. *Ibid.* 8. 20. 21.

Paratus fuit Abraham offerre Deo unicum filium suum Isaac in holocaustum. Ibid. c. 22.

Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, et custodiant universa mandata mea in omni tempore, ut benè sit eis, et filiis eorum in sempiternum? *Deut.* 5. 29.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex totâ animâ tuâ, et ex totâ fortitudine tuâ. *Ibid.* 6: 5.

Et nunc, Israël, quid Do-

minus Deus tuus petit à te? nisi ut timeas Dominum Deum tuum, et ambules in viis ejus, et diligas eum, ac servias Domino Deo tuo in toto corde tuo, et in totâ animâ tuâ. *Ib.* 10. 12.

Si ergò obedieritis mandatis meis, quæ ego hodiè præcipio vobis, ut diligatis Dominum Deum vestrum, et serviatis ei in toto corde vestro, et in totâ animâ vestrâ, etc. *Ibid.* 11. 13.

Hodiè Dominus Deus tuus præcepit tibi, ut facias mandata hæc atque judicia : et custodias, et impleas ex toto corde et ex totâ animâ tuâ. *Ibid.* 26. 16.

Eò quòd non servieris Domino Deo tuo in gaudio, cordisque lætitiâ propter rerum omnium abundantiam : servies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus, in fame et siti, et nuditate, et omni penuriâ : et ponet jugum ferreum super cervicem tuam, donec te conterat. *Ibid.* 28. 47. 48.

Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum et cor seminis tui : ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et in totâ animâ tuâ, ut possis vivere. *Ibid.* 30. 6. *Vide et v.* 2. *Item Jos.* 22. 5.

Dixit autem Samuël ad populum : Nolite timere, vos fecistis universum malum hoc : verumtamen nolite recedere à tergo Domini, sed servite Domino in omni corde vestro. 1. *Reg.* 12. 20.

In totâ animâ tuâ time Dominum, et sacerdotes illius sanctifica. *Eccli.* 7. 31.

Appropinquat populus iste ore suo, et labiis suis glorificat me; cor autem ejus longè est à me. *Isa.* 29. 13.

Populus hic labiis me honorat : cor autem eorum longè est à me. *Matth.* 15. 8. *Vide et Marc.* 7. 6.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in totâ animâ tuâ, et in totâ mente tuâ, etc. *Ibid.* 22. 37. *Vide et Marc.* 12. 30.

Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate. Nam et Pater tales quærit, qui adorent eum. *Joan.* 4. 23.

Cultus externus deo gratus. Vide *Cæremoniæ.*

Cultus Sanctorum, Imaginum, Reliquiarum, etc. Vide *Titulis suis.*

CURIOSITAS HUMANA ET MUNDANA.

Primariæ transgressionis occasio ortum habuisse videtur ex eo, quòd Eva serpentem curiosè audivit, et lignum vetitum curiosè aspexit. Gen. c. 3.

Egressa est Dina filia Liæ, ut videret mulieres regionis illius. Sed posteà ipsa visa, rapta, et oppressa fuit. Ib. c. 34.

Alii nullâ curiositate videant quæ sunt in Sanctuario, priusquàm involvantur; alioquin morientur. *Num.* 4. 20.

Ozias, rex Judæ, ingressus

templum Domini, accepit thuribulum, et voluit adolere incensum, quod non ad suum, sed ad sacerdotum pertinebat officium. Statimque orta est lepra in fronte ejus. 2. *Paral.* c. 26. 19.

Si fueris plurimùm scrutatus, frequenter miraberis. 4. *Esdr.* 4. 26.

Quis autem investigator malorum est, opprimetur ab eis: *Prov.* 11. 17.

Non est tibi necessarium ea, quæ abscondita sunt, videre oculis tuis. In supervacuis rebus, noli scrutari multipliciter, et in pluribus operibus ejus non eris curiosus. *Eccli.* 3. 23. 24.

De eâ re, quæ te non molestat, ne certeris. *Ibid.* 11. 9.

Herodes viso Jesu, gavisus est valdè, non tamen pietatis, sed curiositatis gratiâ, quia sperabat signum aliquod ab eo videre fieri. Luc. 23. 8.

Curiositatem discipulorum, scire volentium tempus secundi adventûs, compescit Dominus, dicens: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in suâ potestate. *Actor.* 1. 7.

CUSTODIA SUI POST CONVERSIONEM.

Custodi igitur temetipsum, et animam tuam sollicitè. *Deut.* 4. 9. Custodite igitur sollicitè animas vestras (*cautè, ne fortè decipiatur cor vestrum, et recedatis à Domino*). v. 15.

Judices et magistros constitues in omnibus portis tuis (*sensuum*). *Ibid.* 16. 18.

Quandò egressus fueris adversùs hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re malâ. *Ibid.* 23. 9.

Descendit populus Domini ad portas, et obtinuit principatum. *Judic.* 5. 11.

Et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentiâ. *Tob.* 3. 16.

Omni custodiâ serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit. *Prov.* 4. 23.

Custos animæ suæ servat viam suam. *Ibid.* 16. 17.

In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis. *Eccli.* 7. 40.

Quasi à facie colubri fuge peccata. *Ibid.* 21. 2.

Super custodiam meam ego sum, stans totis noctibus. *Isa.* 21. 8.

Custodite animas vestras, et nolite portare pondera in die sabbati. *Jerem.* 17. 21.

Super custodiam meam stabo, et figam gradum super munitionem. *Habac.* 2. 1.

Judas hortabatur populum conservare se sine peccato, sub oculis videntes, quæ facta sunt pro peccatis eorum, qui prostrati sunt. 2. *Mach.* 12. 42.

Regnum Dei intra vos est. (*Custodite ergò, quia thesaurus maximus est*). *Luc.* 17. 21.

Eccè sanus factus es, jàm

amplius noli peccare. *Joan.* 5. 14.

Nescitis, quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? 1. *Cor.* 3. 16.

Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus. 2. *Cor.* 4. 7.

An non cognoscitis vosmetipsos, quia Christus Jesus in vobis est? nisi fortè reprobi estis. *Ibid.* 13. 5.

O Thimothee, depositum custodi. 1. *Tim.* 6. 20.

Meliùs enim erat illis, non cognoscere viam justitiæ, quàm post agnitionem, retrorsùm converti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato. 2. *Petr.* 2. 21.

Beatus qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, et videant turpitudinem ejus. *Apoc.* 16. 15.

Custodia Oculorum.
Vide *Oculorum custodia.*

DÆMONES.

Dæmones expelluntur.
Vide *et spiritus mali.*

Dæmonium occidit septem viros Saræ, filiæ Raguelis, sed fuit ejectum per boni Angeli Raphaëlis adventum. Tob. 3. 8. *Vide* c. 8.

Vespere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes : et ejiciebat spiritus verbo : et omnes malè habentes curavit. *Matth.* 8. 16. Dæmones autem rogabant eum, dicentes : Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. *v.* 31.

Et ejecto dæmonio, locutus est mutus, et miratæ sunt turbæ, etc. *Ibid.* 9. 33. *Vide et Luc.* 11. 14.

Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cæcus et mutus, et curavit eum, ità ut loqueretur, et videret. *Ibid.* 12. 22.

Et increpavit illum Jesus, et exiit ab eo dæmonium, et curatus est puer ex illâ horâ. *Ibid.* 17. 17.

Et increpavit illum Jesus, dicens : Obmutesce, et exi ab eo. Et cùm projecisset illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit. *Luc.* 4. 35. *Vide et c.* 8. 2. *et* 28.

Et cùm accederet, elisit illum dæmonium, et dissipavit. Et increpavit Jesus spiritum immundum, et sanavit puerum, et reddidit illum patri ejus. *Ib.* 9. 42.

Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes : Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo. *Ibid.* 10. 17. *Vide et cap.* 13. 10.

Concurrebat autem et multitudo vicinarum civitatum Jerusalem, afferentes ægros, et vexatos à spiritibus immundis, qui curabantur omnes. *Act.* 5. 16.

Multi enim eorum, qui habebant spiritus immundos, cla-

mantes voce magnâ, exibant. Multi autem paralytici et claudi curati sunt. *Ibid.* 8. 7. *Vide et c.* 16. 18.

Etiam per malos, Dæmones expelluntur.

Multi dicent mihi in illâ die : Domine, Domine, nonne in nomine tuo — dæmonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus? et tunc confitebor illis : Quia nunquàm novi vos : discedite à me, qui operamini iniquitatem. *Matth.* 7. 22. 23.

Respondit illi Joannes, dicens : Magister, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, qui non sequitur nos, et prohibuimus eum. Jesus autem ait : Nolite prohibere eum, etc. *Marc.* 9. 37. 38. *Item Luc.* 9. 49.

Tentaverunt autem quidam et de circumeuntibus Judæis exorcistis, invocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen Domini Jesu, dicentes: Adjuro vos per Jesum, quem Paulus prædicat. *Act.* 19. 13.

Dæmones agnoscunt, et credunt Deum.
Vide etiam *Diabolus.*

Et eccè clamaverunt, dicentes : Quid nobis et tibi, Jesu Fili Dei? Venisti huc antè tempus torquere nos. *Matth.* 8. 29.

Et erat in Synagogâ eorum homo in spiritu ~~immundo~~, et exclamavit, dicens : Quid nobis et tibi, Jesu Nazarene? Venisti perdere nos? Scio, qui sis, Sanctus Dei. *Marc.* 1. 23. 24. *Item. Luc.* 4. 33.

Et spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei : et clamabant, dicentes : Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis, ne manifestarent illum. *Ibid.* 3. 11. 12.

Videns autem Jesum à longè, cucurrit et adoravit eum : et clamans voce magnâ, dixit : Quid mihi et tibi, Jesu Fili Dei altissimi? adjuro te per Deum, ne me torqueas. Dicebat enim illi: Exi, spiritus immunde, ab homine. *Ibid.* 5. 6. 7. 8. *Item Luc.* 8. 28.

Exibant autem dæmonia à multis, clamantia, et dicentia: Quia tu es Filius Dei : et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum. *Luc.* 4. 41.

Respondens autem spiritus nequam, dixit eis : Jesum novi, et Paulum scio : Vos autem qui estis? Et insiliens in eos homo, in quo erat dæmonium pessimum, et dominatus amborum, invaluit contrà eos ; ità ut nudi et vulnerati effugerent de domo illâ. *Act.* 19. 15. 16. *et ib.*

Tu credis, quoniàm unus est Deus : benè facis ; et dæmones credunt et contremiscunt. *Jacob.* 2. 19.

Dæmonibus immolare nefas.

Nequaquàm ultrà immolabunt hostias suas dæmonibus,

cum quibus fornicati sunt. *Levit.* 17. 7.

Immolaverunt dæmoniis et non Deo, Diis quos ignorabant: novi recentesque venerunt, quos non coluerunt patres eorum. *Deut.* 32. 17.

Qui (*Jeroboam*) constituit sibi sacerdotes excelsorum, et dæmoniorum, vitulorumque quos fecerat. 2. *Paral.* 11. 15.

Immolaverunt filios suos, et filias suas dæmoniis. *Psal.* 105. 37.

Dæmonis Tentatio.
Vide *Tentatio Diaboli.*

DAMNATIO ÆTERNA, QUÆ PARATA EST DIABOLO, ET OMNIBUS IMPIIS.

Terram miseriæ et tenebrarum, ubi umbra mortis, et nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. *Job* 10. 22.

Si autem non audierint, transibunt per gladium, et consumentur in stultitiâ. *Ibidem* 36. 12.

Impii in judicio admirantes gloriam justorum, quos hìc contempserant, deflent suam miseriam, quòdque tota eorum felicitas fuerit momentanea, justorum autem erit perpetua. Porrò Deus tùm per creaturas, tùm per se, armatur ad puniendos impios. Sap. 5. *Vide et Isa.* 30. 33.

In die illâ visitabit Dominus super militiam cœli in excelso: et super reges terræ, qui sunt super terram. *Isa.* 24. 21.

Et egredientur, et videbunt cadavera virorum, qui prævaricati sunt in me: vermis eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur: et erunt usquè ad satietatem visionis omni carni. *Ibid.* 66. 24. *Vide et Dan.* 7. 11. *Marc.* 9. 44.

Paleas autem comburet igni inextinguibili. *Matth.* 3. 12. *Vide et Matth.* 23. 33. *Luc.* 3. 17.

Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores; ibi erit fletus et stridor dentium. *Matth.* 8. 12. *Vide et c.* 13. 50. *c.* 25. 30. 46.

Bonum tibi est, ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quàm duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. *Ibid.* 18. 8. *Vide et c.* 5. 29. 30. *Marc.* 9. 42.

Elevans autem (*Dives*) oculos suos, cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè; et Lazarum in sinu ejus: et ipse clamans, dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hâc flammâ. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare, quia recepisti bona in vitâ tuâ, et Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris. *Luc* 16. 23. *et seq.*

Terribilis autem quædam expectatio judicii, et ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios. *Hebr.* 10. 27.

Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reservari, etc. 2. *Petr.* 2. 4. *Vide et* 2. *Thess.* 1. 8. 9.

Angelos verò, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei, vinculis æternis sub caligine reservavit. *Judæ* 6.

Vivi missi sunt hi duo (*scilicet bestia et pseudopropheta*) in stagnum ignis ardentis sulphure. *Apoc.* 19. 20.

Et descendit ignis à Deo de cœlo, et devoravit eos: et diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris, ubi et bestia, et pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte, in sæcula sæculorum. *Ibid.* 20. 9. 10.

Timidis autem, et incredulis, et execratis, et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis, et idololatris, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda. *Ibid.* 21. 8.

DAMNUM.

Damnum proximo non inferendum.

Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. *Lev.* 19. 13.

Non est bonum, damnum inferre justo. *Prov.* 17. 26.

Ne dicas: quomodò fecit mihi, sic faciam ei: reddam unicuique secundùm opus suum. *Ibid.* 24. 29. *Vide et c.* 20. 22.

Non placeat tibi injuria injustorum, sciens quoniàm usquè ad inferos non placebit impius. *Eccli.* 9. 17.

Jàm quidem omninò delictum est in vobis, quòd judicia habetis inter vos. Quarè non magis injuriam accipitis? quarè non magis fraudem patimini? sed vos injuriam facitis, et fraudatis, et hoc fratribus. An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? 1. *Cor.* 6. 7. 8. 9. *Vide et Matth.* 5. 39. *Luc.* 6. 29. *Rom.* 12. 17.

Ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum. 1. *Thess.* 4. 6.

Ne inferatur, impediendùm.

Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eum. Si videris asinum odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo. *Exod.* 23. 4. 5.

Non videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, et præteribis; sed reduces fratri tuo, etiam si non est propinquus frater tuus, nec nosti eum: duces in domum tuam, et erunt apud te, quandiu quærat ea frater tuus, et recipiat. Similiter facies de asino, et de vestimento, et de omni re fratris tui, quæ perierit: si inveneris eam, ne negligas quasi alienam. Si videris asinum fratris tui, aut bovem cecidisse in viâ, non

despicies, sed sublevabis cum eo. *Deut.* 22. 1. 2. 3. 4.

Illatum resarciendum.

Si quis aperuerit cisternam, et foderit, et non operuerit eam, cecideritque bos, aut asinus in eam, reddet dominus cisternæ pretium jumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit. *Exod.* 21. 33. 34. *Vide totum Caput.*

Si læserit quispiam agrum vel vineam, et dimiserit jumentum suum, ut depascatur aliena: quidquid optimum habuerit in agro suo, vel in vineâ, pro damni æstimatione restituet. Si egressus ignis invenerit spinas et comprehenderit acervos frugum, sive stantes segetes in agris, reddet damnum, qui ignem succenderit *Ibid.* 22. 5. 6.

Qui percusserit animal, reddet vicarium, id est, animam pro animâ. *Levit.* 24. 18. Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum: sicut fecit, sic fiet ei: fracturam pro fracturâ, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet. *v.* 19. 20. *Vide totum Caput.*

Vir, sive mulier, cùm fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere, et per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint, confitebuntur peccatum suum, et reddent ipsum caput, quintamque partem desuper, ei in quem peccaverint. Sin autem non fuerit qui recipiat, dabunt Domino, et erit sacerdotis, excepto ariete, qui offertur pro expiatione, ut sit placabilis hostia. *Num.* 5. 6. 7. 8.

Maledictus qui transfert terminos proximi sui. *Deut.* 27. 17.

Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus, et qui ruinâ lætatur alterius, non erit immunitus. *Prov.* 17. 5.

DARE EST MELIUS, QUAM ACCIPERE.

Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, et ad dandum collecta. *Eccli.* 4. 36.

Argentum et aurum, aut vestem nullius concupivi. *Actor.* 20. 33.

DANDUM SINE ACCEPTIONE PERSONARUM, MAXIMÈ AUTEM DOMESTICIS FIDEI. *Vide et* ELEEMOSYNA.

Datum brachiorum tuorum, et sacrificium sanctificationis offeres Domino, et initia sanctorum: et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio, et benedictio tua. *Eccli.* 7. 35 *et* 36.

Non agnoscetur in bonis amicus, et non abscondetur in malis inimicus. *Ibid.* 12. 8.

Qui petit à te, da ei: et volenti mutuari à te, ne avertaris. *Matth.* 5. 42.

Omni autem petenti te, tribue: et qui aufert, quæ tua sunt, ne repetas. *Luc.* 6. 30. Date, et dabitur vobis: mensuram bonam, et confertam,

et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. *v.* 38.

Necessitatibus sanctorum (*estote*) communicantes. *Rom.* 12. 13.

Ergò dùm tempus habemus, operemur bonum ad omnes; maximè autem ad domesticos fidei. *Galat.* 6. 10.

DAVID SPIRITUALIS (*qui est Christus*) PROMITTITUR. *Vide et* CHRISTUS.

Et erit in die illâ, ait Dominus exercituum: Conteram jugum ejus de collo tuo, et vincula ejus dirumpam, et non dominabuntur ei ampliùs alieni; sed servient Domino Deo suo, et David regi suo, quem suscitabo eis. *Jerem.* 30. 8. 9.

Ego autem Dominus ero eis in Deum: et servus meus David princeps in medio eorum: ego Dominus locutus sum, etc. *Ezech.* 34. 24.

Et servus meus David rex super eos, et pastor unus erit omnium eorum: in judiciis meis ambulabunt, et mandata mea custodient, et facient ea. *Ibid.* 37. 24. *Vide et Isa.* 40. 11. *Jerem.* 23. 5. *c.* 33. 14.

Davidis filius appellatur Christus.

Liber generationis Jesu Christi, filii David, etc. *Matth.* 1. 1.

Eccè mulier Chananæa à finibus illis egressa clamavit, dicens ei: Miserere mei, Domine Fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur. *Ibid.* 15. 22.

Si ergò David vocat eum Dominum, quomodò Filius ejus est? et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illâ die eum ampliùs interrogare. *Ibid.* 22. 45. 46.

Et respondens Jesus, dicebat, docens in templo: Quomodò dicunt Scribæ, Christum Filium esse David? ipse enim David dicit in Spiritu Sancto (*Psal.* 109). Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis: donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum, etc. *Marc.* 12. 35. 36. *Vide et Luc.* 20. 41.

Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de Patriarchâ David, quoniàm defunctus est et sepultus: et sepulcrum ejus est apud nos usquè in hodiernum diem. *Actor.* 2. 29.

Memor esto, Dominum Jesum Christum resurrexisse à mortuis ex semine David, secundùm Evangelium meum, in quo laboro usquè ad vincula, quasi malè operans, sed verbum Dei non est alligatum. 2. *Tim.* 2. 8. 9.

Et unus de senioribus dixit mihi: Ne fleveris: eccè vicit Leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, et solvere septem signacula ejus. *Apoc.* 5. 5.

DECIMÆ, ET DECIMARUM USUS.

Benedictus Deus (*ait Melchisedech*) excelsus, quo pro-

tegente, hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. *Gen.* 14. 20.

Ait Jacob : Cunctorumque, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi. *Ibid.* 28. 22.

Omnes decimæ terræ, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt, et illi sanctificantur. *Lev.* 27. 30.

Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israëlis in possessionem pro ministerio, quo serviunt mihi in tabernaculo fœderis. *Num.* 18. 21. Et (*de*) universis, quorum accipitis primitias, offerte Domino, et date Aaron Sacerdoti. *v.* 28.

Et offeretis in loco illo holocausta et victimas vestras, decimas et primitias manuum vestrarum, et vota, atque donaria, primogenita boum et ovium. *Deut.* 12. 6.

Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus, quæ nascuntur tibi eo tempore, et repones intrà januas. *Ibid.* 14. 28. *Vide et c.* 26. 12.

Sed et segetes vestras, et vinearum reditus addecimabit, ut det eunuchis et famulis suis. 1. *Reg.* 8. 15.

Quod cùm percrebuisset in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filii Israël, frumenti, vini, et olei; mellis quoque, et omnium, quæ gignit humus, decimas obtulerunt. 2. *Paral.* 31. 5.

Et primitias ciborum nostrorum, et libaminum nostrorum, et poma omnis ligni, vindemiæ quoque, et olei, afferemus sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri, et decimam partem terræ nostræ Levitis. Ipsi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum. 2. *Esdr.* 10. 37.

Hic enim Melchisedech rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abrahæ regresso à cæde regum, et benedixit ei : cui et decimas omnium divisit Abraham, etc. *Hebr.* 7. 1. 2.

Sacerdotibus debentur.
Vide *Sacerdotes.*

Hoc erit judicium sacerdotum à populo et ab his, qui offerunt victimas : sive bovem, sive ovem immolaverint, dabunt sacerdoti armum et ventriculum. *Deut.* 18. 3.

Præcepit etiam populo (*Ezechias*) habitantium Jerusalem, ut darent partes sacerdotibus et Levitis, ut possent vacare legi Domini. 2. *Paral.* 31. 4.

DEDICATIO TEMPLI VEL ALTARIUM.

Igitur, obtulerunt duces in dedicationem altaris, die quâ unctum est, oblationem suam antè altare, dixitque Dominus ad Moysen : Singuli duces per singulos dies offerant munera in dedicationem altaris, etc. *Num.* 7. 10. 11. *Vide et v.* 84. 88.

Mactavitque Salomon hostias pacificas, quas immolavit Domino, boum viginti duo millia, et ovium centum vigenti millia : et dedicaverunt templum Do-

mini rex et filii Israël, etc.. 3. *Reg.* 8. 63. *Idem habetur* 2. *Paral.* 7. 5.

Fecitque die octavo collec tam, eò quòd dedicasset altare septem diebus, et solemnitatem celebrasset diebus septem. 2. *Paral.* 7, 9. *Vide et c.* 15. 8.

Fecerunt autem filii Israël; Sacerdotes et Levitæ et reliqui filiorum transmigrationis, dedicationem domûs Dei in gaudio. Et obtulerunt in dedicationem domûs Dei, vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum, pro peccato totius Israël, duodecim, juxtà numerum tribuum Israël. 1. *Esdr.* 6. 16. 17. *Idem habetur* 3. *Esdr.* 7. 7.

Psalmus cantici est in die dedicationis domûs David. Psal. 29.

Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, et obtulerunt holocausta cum lætitiâ, et sacrificium salutaris, et laudis. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis, et scutulis: et dedicaverunt portas, et pastophoria, et imposuerunt eis januas. 1. *Mach.* 4. 56. 57. Et statuit Judas et fratres ejus et universa Ecclesia Israël, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis, ab anno in annum per dies octo, à quintâ et vigesimâ die mensis Casleu cum lætitiâ et gaudio. *v.* 59.

Similiter et Salomon octo diebus celebravit dedicationem. 2. *Mach.* 2. 12.

DEFICIENTIUM INCREPATIO.

Nunc autem venit super te plaga, et defecisti. *Job* 4. 5.

Lædetur quasi vinea in primo flore botrus ejus. *Ib.* 15. 33.

Qui spernit modica, paulatim decidet. *Eccli.* 19. 1.

Expectavit ut faceret uvas, et fecit labruscas. *Isa.* 5. 2.

Concipietis ardorem, parietis stipulam: spiritus vester, ut ignis vorabit vos. *Ibid.* 33. 11.

Facti sunt sicut fœnum agri — et herba tectorum quæ exaruit. *Ibid.* 37. 27.

Respexistis ad ampliùs, et eccè factum est minus: et intulistis in domum, et exsufflavi illud quam ob causam, dicit Dominus exercituum? quia domus mea deserta est, et vos festinatis unusquique in domum suam. *Aggæi.* 1. 9.

Quis in vobis est derelictus, qui vidit domum istam in gloriâ suâ primâ? *Ibid.* 2. 4.

Fratres — stabiles estote et immobiles: abundantes in opere Domini semper. 1. *Cor.* 15. 58.

Non abjicio gratiam Dei. *Galat.* 2. 21.

Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini? *Ibid.* 3. 3.

Currebatis benè: quis vos impedivit? *Ibid.* 5. 7.

Bonum autem facientes non deficiamus: tempore enim suo metemus. *Ibid.* 6. 9.

Spiritum nolite extinguere. 1. *Thess.* 5. 19.

Vos autem nolite deficere benefacientes (*in Christo Jesu*). 2. *Thess.* 3. 13.

Ut non segnes efficiamini. *Hebr.* 6. 12.

Memor esto, undè excideris. *Apoc.* 2. 5.

Dei Benedictio.
Vide *Benedictio Dei, etc.*

Dei Benignitas erga suos servos.
Vide *Bonitas et Benignitas Dei etc.*

Dei Cultus et Adoratio. Vide *Cultus Dei et Adoratio Dei.*

Dei Dilectio.
Vide *Dilectio Dei.*

Dei Ira. Vide *Ira Dei.*

Dei Judicia occulta.
Vide *Judicia Dei occulta.*

Dei Justitia.
Vide *Pœnæ divinæ.*

Dei Maledictio.
Vide *Maledictio, quâ Deus etc.*

Dei Misericordia.
Vide *Misericordia Dei.*

Dei Omnipotentia.
Vide *Miracula.*

Dei Præcepta.
Vide *Præcepta Dei.*

Dei Præsentia.
Vide *Præsentia Dei.*

Dei Providentia.
Vide *Providentiá Dei.*

Dei Tentatio.
Vide *Tentatio Dei.*

Dei Timor. Vide *Timor Dei.*

DERISIO ET CONVICIA.

Derisor Deum offendit.

Sanaballat et Tobias audierunt, quòd ædificarentur muri Jerusalem, et irridebant ædificantes. 2. *Esdr. c.* 4.

Qui deridetur ab amico suo sicut ego, invocabit Deum, et exaudiet eum. *Job* 12. 4.

Abominatio Domini est omnis illusor. *Prov.* 3. 32. Ipse deludet illusores, et mansuetis dabit gratiam. *v.* 34.

Tunc stabunt justi in magnâ constantiâ adversùs eos, qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum. *Sap.* 5. 1. Videntes turbabuntur timore horribili, et mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, dicentes intrà se, pœnitentiam agentes, et præ angustiâ spiritûs gementes: Hi sunt, quos habuimus aliquandò in derisum, et in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, et finem illorum sine honore. Eccè quomodò computati sunt inter filios Dei, Et inter sanctos sors illorum est. *v.* 2. *et seq.*

Non irrideas hominem in amaritudine animæ: est enim qui humiliat, et exaltat circumspector Deus. *Eccli.* 7. 12.

Videns Nicanor holocausta, quæ offerebantur pro rege à sacerdotibus, irridens sprevit eos — et locutus est superbè,

et juravit cum irâ. 1. *Mach.* 7. 34. 35. *Vide et Actor.* 17. 32.

Proximum vilipendit, non enim parcit simpliciter viventi.

Contempsit Nabal verba nuntiorum David, dicens deridendo: Quis est David? et quis est filius Isaï? hodiè increverunt servi, qui fugiunt dominos suos. 1. *Reg.* 25. 10.

Michol filia Saül prospiciens per fenestram, vidit regem David subsilientem, atque saltantem coràm Domino, et despexit eum. 2. *Reg.* 6. 16. *et deridendo dixit:* Quàm gloriosus fuit hodiè rex Israël *v.* 20. *Vide et* 3. *Reg.* 21. 7.

Mittebat Dominus Prophetas, et quotidiè commonens *eos* — At illi subsannabant nuntios Dei, et parvipendebant sermones ejus, illudebantque Prophetis. 2. *Paral.* 36. 15. 16.

Tobias ab uxore et amicis ipsum irridentibus, affectus opprobrio, patientissimè tolerat, instar Job. Tob. 2. 16. *Vide et Actor.* 2 13.

Deridetur enim justi simplicitas. *Job* 12. 4.

Ambulans recto itinere et timens Deum, despicitur ab eo, qui infami graditur viâ. *Prov.* 14. 2.

Malum sibi accendit.

Viri Soccoth et Phanuel deriserunt Gedeonem. Judic. 8. 6. *Sed indè malè eis accidit, quia malè eos posteà tractavit. v.* 16.

Pueri illudentes Eliseo: Ascende calve: *lacerati sunt ab ursis quadraginta duo.* 4. *Reg.* 2. 23.

Parata sunt derisoribus judicia: et mallei percutientes stultorum corporibus. *Prov.* 19. 29.

Ejice derisorem, et exibit cum eo jurgium, cessabuntque causæ, et contumeliæ. *Ibid.* 22. 10.

Illusio et improperium superborum, et vindicta sicut leo insidiabitur illi. *Eccli.* 27. 31.

Et qui spernis, nonne et ipse sperneris? Cùm consummaveris deprædationem, deprædaberis: cùm fatigatus desieris contemnere, contemneris. *Isa.* 33. 1.

DESIDERIUM PRÆMII ET FRUITIONIS DEI.

Et universa terra desiderabat (*videre*) vultum Salomonis. 3. *Reg.* 10. 24.

Quis det, ut veniat petitio mea: et quod exspecto, tribuat mihi Deus? *Job* 6. 8.

Quis mihi tribuat, ut cognoscam et inveniam illum? *Ib.* 23. 3.

Domine, antè te omne desiderium meum. *Psal.* 37. 10.

Quemadmodùm desiderat cervus ad fontes aquarum, ità desiderat anima mea ad te, Deus. *Psal.* 41. 2. Sitivit anima mea ad Deum fortem, vivum. *v.* 3.

Hæc recordatus sum, et effudi in me animam meam. *v.* 5.

Sitivit in me anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea! *Psal.* 62. 2.

Concupiscit et deficit anima mea in atria Domini. *Psal.* 83. 2.

Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est! *Psal.* 119. 5.

Sicut ablactatus est super matre suâ, ità retributio in animâ meâ. *Psal.* 130. 2.

Super flumina Babylonis illic sedimus, et flevimus, cùm recordaremur *tuî*, Sion. *Psal.* 136. 1.

Anima mea sicut terra sine aquâ tibi. *Psal.* 142. 6.

Desiderium suum justis dabitur. *Prov.* 10. 24.

Desiderium justorum omne bonum est. *Ibid.* 11. 23.

Lignum vitæ desiderium veniens. *Ibid.* 13. 12.

Curremus in odorem unguentorum tuorum. *Cant.* 1. 3.

Nomen tuum, et memoriale tuum in desiderio animæ. *Isa.* 26. 8. Anima mea desideravit te in nocte. *v.* 9.

Ego autem veni, ut indicarem tibi, quia vir desideriorum es. *Dan.* 9. 23.

Noli timere, vir desideriorum: pax tibi. *Ibid.* 10. 19.

Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret spiritus. *Rom.* 8. 27.

Coarctor autem è duobus: desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo. *Philipp.* 1. 23.

Quæ sursùm sunt sapite, non quæ super terram. *Coloss.* 3. 2.

Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ, gratis. *Apoc.* 21. 6.

DESPERATIO.

An ignoras, quòd periculosa sit desperatio? 2. *Reg.* 2. 26.

Desperavi, nequaquàm ultrà jàm vivam (*vitâ gratiæ*). *Job* 7. 16.

Non credit, quod reverti possit de tenebris ad lucem, circumspectans undiquè gladium. *Ibid.* 15. 22.

In profundissimum infernum descendent omnia mea: putasne saltem ibi erit requies mihi? (*non*). *Ibid.* 17. 16.

Quasi evulsæ arbori abstulit spem meam. *Ibid.* 19. 10.

Quarè factus est dolor meus perpetuus, et plaga mea desperabilis renuit curari? *Jerem.* 15. 18.

Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua. *Ibid.* 30. 12. *Vide et v.* 15.

Super hoc plangam et ululabo — quia desperata est plaga *tua. Mich.* 1. 8. 9.

Desperatio pœnam multiplicat.

Dixitque Caïn ad Dominum: Major est iniquitas mea, quàm ut veniam merear. *Genes.* 4. 13.

Impius, cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit: sed sequitur eum ignominia, et opprobrium. *Prov.* 18. 3.

Et dixisti: desperavi, nequaquàm faciam: adamavi quippe

alienos, et post eos ambulabo. *Jerem.* 2. 25.

Desperavimus : post cogitationes enim nostras ibimus, et unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus. *Ib.* 18. 12.

Qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam. *Ephes.* 4. 19.

Pœnas aggravat.

Tu ergò, fili hominis, dic ad domum Israël : Sic locuti estis, dicentes : Iniquitates nostræ, et peccata nostra super nos sunt, et in ipsis nos tabescimus : quomodò ergò vivere poterimus? *Ezech.* 33. 10.

DETRACTIO ET MALEDICENTIA NUMERANTUR INTER GRAVIA PECCATA.

Impiè detraxit Joseph innocenti et pudico domina ejus apud virum suum. Gen. c. 39. *Vide et* 2. *Reg. c.* 16. *Jerem. c.* 38. *Dan. c.* 13. 1. *Mach. c.* 7.

Diis non detrahes, et principi populi tui non maledices. *Exod.* 22. 28.

Non maledices surdo, nec coram cæco pones offendiculum : sed timebis Dominum Deum tuum, quia ego sum Dominus *Levit.* 19. 14.

Quarè ergò non timuistis detrahare servo meo Moysi? *Num.* 12. 8.

Noli ire cum eis, neque maledicas populo, quia benedictus est. *Ibid.* 22. 12.

Et cùm ab eis recessissem, detrahebant mihi. *Job* 19. 18.

Non loquentur labia mea iniquitatem. (*detrahendo*). *Ibid.* 27. 4.

Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant, venenum aspidum sub labiis eorum. *Psal.* 13. 3.

Qui loquitur veritatem in corde suo : qui non egit dolum in linguâ suâ, nec fecit proximo suo malum, et opprobrium non accepit adversùs proximos suos. *Psal.* 14. 3.

Prohibe linguam tuam à malo. *Ibid.* 33. 14.

Detrahentem secretò proximo suo, hunc persequebar. *Psal.* 100. 5.

Abscondunt odium labia mendacia : qui profert contumeliam, insipiens est. *Prov.* 10. 18.

Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis : et susurrone subtracto, jurgia conquiescent. *Ibid.* 26. 20.

In cogitatione tuâ regi ne detrahas, et in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti, etc. *Eccles.* 10. 20.

Tradidit Deus in reprobum sensum detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes. *Rom.* 1. 30.

Timeo enim, ne fortè cùm venero, non quales volo, inveniam vos, et ego inveniar à vobis, qualem non vultis, ne

fortè contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, etc. sint inter vos. 2. *Cor.* 12. 20.

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones. Sicut modo geniti infantes, etc. 1. *Petr.* 2. 1. 2. *Vide et v.* 12.

Nolite detrahere alterutrum, fratres. Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi, et judicat legem. *Jacob.* 4. 11.

Detractio bonum pervertit.

Quarè detraxistis sermonibus veritatis, cùm è vobis nullus sit, qui possit arguere me? *Job* 6. 25.

Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi, quoniàm sequebar bonitatem. *Psal.* 37. 21.

Quia exacuerunt, ut gladium, linguas suas: intenderunt arcum rem amaram, ut sagittent in occultis immaculatum. *Ibid.* 63. 4. Subitò sagittabunt eum, et non timebunt: firmaverunt sibi sermonem nequam. *v.* 5. Scrutati sunt iniquitates (*aliorum*). *v.* 7.

Detrahentem secretò proximo suo, hunc persequebar. *Psal.* 100. 5.

Pro eo, ut me diligerent, detrahebant mihi. (*Sic Pharisæi factis Christi*). *Psal.* 108. 4.

Judicium subvertit.

Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minùs habet, qui occultè detrahit. *Eccles.* 10. 11.

Viri detractores fuerunt in te, ad effundendum sanguinem. *Ezech.* 22. 9.

Salubriter vitatur.

Custodite vos à murmuratione, quæ nihil prodest, et à detractione parcite linguæ. *Sap.* 1. 11.

In cogitatione tuâ regi ne detrahas, et in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti: quia et aves cœli portabunt vocem tuam, et qui habet pecunias, annuntiabit sententiam. *Eccles.* 10. 20.

Non appelleris susurro, et linguâ tuâ ne capiaris et confundaris. *Eccli.* 5. 16. Susurratori autem odium, et inimicitia, et contumelia. *v.* 17.

Bona enim in mala convertens insidiatur, et in electis imponet maculam. *Ib.* 11. 33.

Beatus qui tectus est à linguâ nequam, qui in iracundiam illius non transivit, et qui non attraxit jugum illius, et in vinculis ejus non est ligatus: jugum enim illius, jugum ferreum est: et vinculum illius, vinculum æreum est. *Ib.* 28. 23. 24.

Detractores, Deo (*sunt*) odibiles. *Rom.* 1. 30.

Neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 10.

Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum (*patrum vestrorum*) murmuraverunt, et

perierunt ab exterminatore. *Ib.* 10. 10.

Nolite detrahere alterutrum, fratres. Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi, et judicat legem. *Jacob.* 4. 11.

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones. Sicut modo geniti infantes, rationabile, sine dolo, lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem: si tamen gustastis, quoniàm dulcis est Dominus. 1. *Petr.* 2. 1. 2. 3, *et seq.*

Ut non audiatur.

Remove à te os pravum, et detrahentia labia sint procul à te. *Prov.* 4. 24.

Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat. *Ibidem* 13. 13.

Abominatio hominum detractor. *Ibid.* 24. 9. Cum detractoribus *ne* commiscearis: quoniàm repentè consurget perditio eorum: et ruinam utriusque quis novit? *v.* 21.

Ventus Aquilo dissipat pluvias, et facies tristis linguam detrahentem. *Ibid.* 25. 23.

Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis: et susurrone subtracto, jurgia conquiescent. *Ibid.* 26. 20. Verba susurronis quasi simplicia, et ipsa perveniunt ad intima ventris. *v.* 22.

Susurro coinquinabit animam suam, et in omnibus odietur. *Eccli.* 21. 31.

Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire, et ori tuo facito ostia, et seras. *Ibid.* 28. 28.

DEUS.

Est omnipotens, et nihil ei impossibile.

Postquàm verò (*Abraham*) nonaginta et novem annorum esse cœperat, apparuit ei Dominus, dixitque ad eum: Ego Deus omnipotens: ambula coram me, et esto perfectus. *Gen.* 17. 1. *c.* 43. 14. *c.* 48. 3.

Nunquid Deo quidquam est difficile? Juxtà condictum revertar ad te, hoc eodem tempore, vita comite: et habebit Sara filium. *Ibid.* 18. 14.

Ego Deus omnipotens, cresce et multiplicare: gentes et populi nationum ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur. *Ib.* 35. 11.

Deus autem meus omipotens, faciat vobis eum placabilem. *Ibid.* 43. 14.

Nunquid manus Domini invalida est? Jàm nunc videbis, utrùm meus sermo opere compleatur. *Num.* 11. 23.

Dixit autem Jonathas ad adolescentem armigerum suum: Veni, transeamus ad stationem incircumcisorum horum, si fortè faciat Dominus pro nobis: quia non est Domino difficile salvare, vel in multis, vel in paucis. 1. *Reg.* 14. 6.

Scio (*Deus*), quia omnia potes. *Job* 42. 2.

(*Deus*) virtuti brachii tui quis resistet? *Sap.* 11.22. *Vide Isa.* 40. 10.

Heu! heu! heu! Domine Deus: eccè tu fecisti cœlum et terram in fortitudine tuâ magnâ, et in brachio tuo extento: non erit tibi difficile omne verbum. *Jerem.* 32. 17.

Si videbitur difficile in oculis — populi — nunquid in oculis meis difficile erit, dicit Dominus exercituum? *Zach.* 8. 6.

Ait Jesus: Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possibilia sunt. *Matth.* 19. 26. *Item Marc.* 10. 27.

Omnia enim possibilia sunt apud Deum. *Marc.* 10.27. *Vide c.* 14. 36. *Ephes.* 3. 20. *Apoc.* 19. 6.

Non erit impossibile apud Deum omne verbum. *Luc.* 1.37.

Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. *Ibid.* 18. 27.

Omnia regit et gubernat pro suâ voluntate.

Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me (*Joseph*) malum: sed Deus vertit illud in bonum. *Gen.* 50. 19. 20. *Vide Gen.* 45. 5.

Sed recorderis Domini Dei tui, quòd ipse vires tibi præbuerit, ut impleret pactum suum, etc. *Deut.* 8. 18. *Vide* 1. *Reg. c.* 9.

(*Deus*) transtulit montes, et nescierunt hi quos subvertit in furore suo. *Job* 9. 5.

Apud ipsum est sapientia et fortitudo, ipse habet consilium, et intelligentiam. *Ibid.* 12. 13.

Dominus in cœlo paravit sedem suam: et regnum ipsius omnibus dominabitur. *Psal.* 102. 19.

Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam: etc. *Psal.* 126. 1. *per totum.*

Universa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque ad diem malum. *Prov.* 16. 4. Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus ejus. *v.* 9.

Multæ cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit. *Ibid.* 19. 21.

A Domino diriguntur gressus viri: quis autem hominum intelligere potest viam suam? *Ib.* 20. 24.

Sicut divisiones aquarum, ità cor regis in manu Domini: quocunque voluerit, inclinabit illud. *Ibid.* 21. 1. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. *v.* 30.

Non enim est alius Deus, quàm tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas, quoniàm non injustè judicas judicium. *Sap.* 12. 13. *Vide et Tob.* 7. 21.

Indulsisti genti, Domine, indulsisti genti: nunquid glorificatus es? elongasti omnes terminos terræ. *Isa.* 26. 15.

Ego Dominus faciens omnia hæc. *Ibid.* 45. 7. *Vide Jerem.* 27. 5.

Scio, Domine; quia non est hominis via ejus? nec viri est ut ambulet, et dirigat gressus suos. *Jerem.* 10. 23.

Et ipse mutat tempora et ætates : transfert regna, atque constituit : dat sapientiam sapientibus, et scientiam intelligentibus disciplinam, etc. *Dan.* 2. 21.

Tolle quod tuum est, et vade : volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. *Matth.* 20. 14.

Moysi enim dicit : Miserebor cujus misereor : et misericordiam præstabo cujus miserebor. *Rom.* 9. 15. *Vide Exod.* 33. 19.

Deus est enim, qui operatur in vobis et velle, et perficere, pro (*suâ*) bonâ voluntate. *Philipp.* 2. 13.

(*Deus*) tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant, et creata sunt. *Apoc.* 4. 11. *Vide Philipp.*

Est Pater omnium fidelium ipsi obtemperantium.

Hæccine reddis Domino, popule stulte et insipiens? nunquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, et fecit, et creavit te? *Deut.* 32. 6. *Vide Prov.* 1. 7. *Jer.* 3. 4.

Quo modo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se : quoniàm ipse cognovit figmentum nostrum. *Psal.* 102. 13.

Convertimini, filii revertentes, dicit Dominus : quia ego vir vester : et assumam vos unum de civitate, et duos de cognatione; et introducam vos in Sion. *Jerem.* 3. 14. Ego autem dixi : Quomodò ponam te in filios, et tribuam tibi terram desiderabilem, hæreditatem præclaram exercituum gentium? Et dixi : Patrem vocabis me, et post me ingredi non cessabis. *v.* 19.

Filius honorat patrem, et servus dominum suum : Si ergò Pater ego sum, ubi est honor meus? Et si Dominus ego sum, ubi est timor meus? dicit Dominus exercituum. *Malach.* 1. 6.

Sic ergò vos orabitis : Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum. *Matth.* 6. 9. *Idem habetur Luc.* 11. 2.

Sic non est voluntas antè Patrem vestrum, qui in cœlis est, ut pereat unus de pusillis istis. *Ibid.* 18. 14.

Dicit ei Jesus : Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum. Vade autem ad fratres meos, et dic eis : Ascendo ad Patrem meum, et Patrem vestrum, Deum meum, et Deum vestrum. *Joan.* 20. 17. *Vide* 1. *Cor.* 8. 6.

Non enim accepistis spiritum servitutis iterùm in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus : Abba, (Pater.) *Rom.* 8. 15.

Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi,

Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostrâ; ut possimus et ipsi consolari eos, qui in omni pressurâ sunt, etc. 2. *Cor.* 1. 3. 4. *Vide Ephes.* 1. 3.

Propter quod exite de medio eorum (*infidelium*), et separamini, dicit Dominus, et immundum ne tetigeritis, et ego recipiam vos, et ero vobis in patrem, et vos eritis mihi in filios et filias, dicit Dominus omnipotens. *Ibid.* 6. 17. 18. *Vide Ephes.* 3. 14.

Unus Deus, et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis. *Ephes.* 4. 6. *Vide* 2. *Thess.* 1. 1. 2.

Ipse autem Dominus noster Jesus Christus, et Deus et Pater noster, qui dilexit nos, et dedit consolationem æternam, et spem bonam in gratiâ. 2. *Thess.* 2. 15.

Deus est verax et fidelis.

Quo (*Domino Deo*) transeunte coram eo (*Moyse*), ait: Dominator Domine Deus, misericors et clemens, patiens et multæ miserationis, ac verax. Qui custodis misericordiam in millia: qui aufers iniquitatem, et scelera atque peccata, nullusque apud te per se innocens est. *Exod.* 34. 6. 7.

Non est Deus quasi homo, ut mentiatur: nec ut filius hominis, ut metetur. *Num.* 23. 19.

Et scies, quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis, et fidelis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus se, et his, qui custodiunt præcepta ejus in mille generationes: et reddens odientibus se statim, ità ut disperdat eos, et ultrà non differat, protinùs eis restituens quod merentur. *Deut.* 7. 9. 10.

Dei perfecta sunt opera, et omnes viæ ejus judicia: Deus fidelis, st absque ullâ iniquitate, justus et rectus. *Ibid.* 32. 4.

Porrò triumphator in Israël non parcet, et pœnitudine non flectetur: neque enim homo est, ut agat pœnitentiam. 1. *Reg.* 15. 29.

Reges videbunt, et consurgent principes, et adorabunt propter Dominum, quia fidelis est, et sanctum Israël, qui elegit te. *Isa.* 49. 7. *Vide* 1. *Cor.* 1. 9.

Qui accepit ejus testimonium, signavit quia Deus verax est. *Joan.* 3. 33.

Multa habeo de vobis loqui et judicare: sed qui me misit, verax est: et ego quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo. *Ibid.* 8. 26.

Est autem Deus verax; omnis autem homo mendax. *Rom.* 3. 4.

Tentatio vos non apprehendat, nisi humana: fidelis autem Deus *est*, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis: sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. 1. *Cor.* 10. 13.

Fidelis est, qui vocavit vos:

qui etiam faciet. 1. *Thess.* 5. 24.

Fidelis autem Deus est, qui confirmabit vos, et custodiet à malo. 2. *Thess.* 3. 3. *Vide Apoc.* 3. 7. 14.

Si sustinebimus et conregnabimus : si negaverimus, et ille negabit nos : si non credimus, ille fidelis permanet : negare se ipsum non potest, 2 *Tim.* 2. 12. 13. *Vide Tit.* 1. 2.

Si confiteamur peccata nostra; fidelis est et justus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. 1. *Joan.* 1. 9. *c.* 5. 20.

Deus est in essentiâ unus, præter quem non est alius.

Dixit Deus ad Moysen : Ego sum, qui sum. Ait : Sic dices filiis Israël : Qui est, misit me ad vos. *Exod.* 3. 14.

Dominus ipse est Deus, et non est alius præter eum. *Deut.* 4. 35. *Vide c.* 10. 17.

Audi, Israël : Dominus Deus noster, Dominus unus est. *Ib.* 6. 4. *Vide c.* 7. 9.

Videte quòd ego sim solus, et non sit alius Deus præter me : ego occidam, et ego vivere faciam : percutiam, et ego sanabo, et non est, qui de manu meâ possit eruere. *Ib.* 32. 39. *Vide c.* 10. 17. *Item* 3. *Reg.* 18. 36. 37.

Idcircò magnificatus es, Domine Deus, quia non est similis tui, neque est Deus extra te, in omnibus, quæ audivimus auribus nostris. 2. *Reg.* 7. 22. *Vide* 3. *Reg.* 8. 60.

Non enim est alius Deus, quàm tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas, quoniàm non injustè judicas judicium. *Sap.* 12. 13.

Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis; sic in conspectu nostro magnificaberis in eis, ut cognoscant te, sicut et nos cognovimus, quoniàm non est Deus præter te, Domine. *Eccli.* 36. 4. 5.

Et oravit Ezechias ad Dominum, dicens : Domine exercituum, Deus Israël, qui sedes super Cherubim, tu es Deus solus omnium regnorum terræ, tu fecisti cœlum et terram. Inclina, Domine, aurem tuam, et audi, etc. *Isa.* 37. 15. 16. 17.

Vos testes mei, dicit Dominus, et servus meus, quem elegi : ut sciatis et credatis mihi, et intelligatis, qui ego ipse sum. Antè me non est formatus Deus, et post me non erit. *Ibid.* 43. 10. *Vide Tob.* 13. 4.

Hæc dicit Dominus rex Israël, et redemptor ejus Dominus exercituum : Ego primus et ego novissimus, et absque me non est Deus. *Ibid.* 44. 6. *Vide v.* 4. *et c.* 45. *per totum.*

Recordamini prioris sæculi, quoniàm ego sum Deus, et non est ultrà Deus, nec est similis mei. *Ibid.* 46. 9.

Ego autem Dominus Deus tuus ex terrâ Ægypti : et Deum

absque me nescies, et Salvator non est præter me. *Oseæ* 13. 4.

Audi, Israël: Dominus Deus tuus, Deus unus est. *Marc.* 12. 29.

Hæc est autem vita æterna: ut cognoscant te, solum Deum verum, et quem misisti, Jesum Christum. *Joan.* 17. 3.

Nam etsi sunt, qui dicantur Dii, sive in cœlo sive in terrâ (siquidem sunt Dii multi et Domini multi): nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, et nos in illum: et unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum. 1. *Cor.* 8. 5. 6.

Mediator autem unius non est: Deus autem unus est. *Gal.* 3. 20.

Unus Deus et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis. *Ephes.* 4. 6.

Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus: qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. 1. *Tim.* 2. 5.

Deus est trinus in personis. Vide *Trinitas.*

Deus æternus est, nec principium nec finem habet, sed est ipse principium et finis.

Abraham invocavit ibi nomen Domini Dei æterni. *Gen.* 21. 33.

Dominus regnabit in æternum et ultrà. *Exod.* 15. 18.

Eccè Deus magnus, vincens scientiam nostram: numerus annorum ejus inæstimabilis. *Job* 36. 26.

Quis hæc operatus est, et fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Dominus primus et novissimus ego sum. *Isa.* 41. 4. *Vide Dan.* 7. 9.

Vos testes mei, dicit Dominus, et servus meus, quem elegi: ut sciatis et credatis mihi, et intelligatis, quia ego ipse sum. Antè me non est formatus Deus, et post me non erit. *Ibid.* 43. 10.

Ego primus, et ego novissimus, et absque me non est Deus. *Ibid.* 44. 6. *Vide c.* 57. 15. *Item Rom.* 16. 26.

Audi me, Jacob, et Israël, quem ego voco: ego ipse, ego primus, et ego novissimus. *Ib.* 48. 12.

Thronus tuus, Deus, in sæculum sæculi: virga æquitatis, virga regni tui *Hebr.* 1. 8.

Ego sum Alpha et Omega, Principium et Finis, dicit Dominus Deus, qui est, et qui erat, et qui venturus est, Omnipotens. *Apoc.* 1. 8. *Vide et v.* 17. *Item. c.* 21. 6. *Item c.* 22. 13.

Deus novit, audit, et videt omnia.

Locutaque est Maria et Aaron contra Moysen propter uxorem ejus Æthiopissam, et dixerunt: Num per solum Moysen locutus est Dominus? nonne et nobis

similiter est locutus? quod cùm audisset Dominus, *iratus est. Num.* 12. 2.

Scio enim cogitationes ejus, quæ facturus sit hodiè, antequàm introducam eum in terram, quam ei pollicitus sum. (*De Josue duce loquitur Deus*). *Deut.* 31. 21.

Nolite multiplicare loqui sublimia, gloriantes: recedant vetera de ore vestro: quia Deus scientiarum Dominus est, et ipsi præparantur cogitationes. 1. *Reg.* 2. 3.

Nec juxta intuitum hominis ego judico: homo enim videt ea, quæ parent; Dominus autem intuetur cor. *Ibid.* 16. 7.

Omnia enim corda scrutatur Dominus, et universas mentium cogitationes intelligit. 1. *Par.* 28. 9.

Oculi enim Domini contemplantur universam terram, et præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. 2. *Par.* 16. 9.

An non cogitas, quòd Deus excelsior cœlo sit, et super stellarum verticem sublimetur? et dicis: quid enim novit Deus? etc. *Job* 22. 12. 13.

Ipse enim fines mundi intuetur: et omnia, quæ sub cœlo sunt, respicit. *Ibid.* 28. 24.

Nonne ipse considerat vias meas, et cunctos gressus meos dinumerat? *Ibid.* 31. 4. *Item Prov.* 5. 21.

Respondens autem Job Domino, dixit: Scio, quia omnia potes, et nulla te latet cogitatio. *Ibid.* 42. 1. 2.

Consumetur nequitia peccatorum, et diriges justum: scrutans corda et renes, Deus. *Psal.* 7. 10.

De cœlo respexit Dominus: vidit omnes filios hominum. *Psal.* 32. 13.

Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum: vultus autem Domini super facientes mala. *Psal* 33. 16. 17.

Domine, antè te omne desiderium meum: et gemitus meus à te non est absconditus. *Psal.* 37. 10.

Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: sæculum nostrum in illuminatione vultûs tui. *Psal.* 89. 8.

Qui plantavit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non considerat? etc. *Psal.* 93. 9. Dominus scit cogitationes hominum. *v.* 11. *Vide* 3. *Reg.* 8. 39. 2. *Paral.* 6. 30.

Eccè, Domine, tu cognovisti omnia, novissima et antiqua: tu formasti me, et posuisti super me manum tuam. *Psal.* 138. 5.

Respicit Dominus vias hominis, et omnes gressus ejus considerat. *Prov.* 5. 21. *Vide et Job* 14. 16. *c.* 31. 4. *c.* 34. 21.

In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos. *Ibid.* 15. 3. Infernus et perditio coràm Domino, quantò magis corda filiorum hominum? *v.* 11. *Vide c.* 24. 12.

Auris zeli audit omnia, et tumultus murmurationum non abscondetur. *Sap*. 1. 10.

Oculi Domini ad timentes eum, et ipse agnoscit omnem operam hominis. *Eccli*. 15. 20.

Non dicas: A Deo abscondar, et ex summo quis mei memorabitur? — Eccè cœlum et cœli cœlorum, abyssus, et universa terra, et quæ in eis sunt, in conspectu illius commovebuntur, montes simul et colles, et fundamenta terræ: cùm conspexerit illa Deus, tremore concutientur — et omne cor intelligitur ab illo. *Ibid*. 16. 16. *et seq*.

Viæ illorum coram ipso (*Deo*) sunt semper, non sunt absconsæ ab oculis illius. In unamquamque gentem præposuit rectorem, et pars Dei Israël facta est manifesta. Et omnia opera illorum velut sol in conspectu Dei: et oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum, etc. *Ibid*. 17. 13. *et seq*.

Et non intelligit (*impius*), quoniàm omnia videt oculus illius (*Dei*) — Et non cognovit, quoniàm oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, et profundum abyssi, et hominum corda intuentes in absconditas partes. Domino enim Deo antequàm crearentur, omnia sunt agnita; sic et post perfectum respicit omnia. *Ibid*. 23. 27. *et seq*.

Opera omnis carnis coram illo, et non est quidquam absconditum ab oculis ejus. *Ibid*. 39. 24.

Væ qui profundi estis corde, ut à Domino abscondatis consilium: quorum sunt in tenebris opera, et dicunt: Quis videt nos? et quis novit nos. *Isa*. 29. 15.

Quarè dicis, Jacob, et loqueris, Israël: Abscondita est via mea à Domino, et à Deo meo judicium meum transivit? Nunquid nescis, aut non audisti: Deus sempiternus Dominus — nec est investigatio sapientiæ ejus? *Ibid*. 40. 27. 28. *Vide et c*. 48. 4.

Priusquàm te formarem in utero, novi te; et antequàm exires de vulvâ, sanctificavi te, et Prophetam in gentibus dedi te (*ad Prophetam loquitur*). *Jerem*. 1. 5.

Ego, ego sum: ego vidi, dicit Dominus. *Jerem*. 7. 11.

Tu autem, Domine Sabaoth, qui judicas justè, et probas renes et corda. *Ibid*. 11. 20.

Ego Dominus scrutans cor, et probans renes: qui do unicuique juxtà viam suam, et juxtà fructum adinventionum suarum. *Ibid*. 17. 10. *Vide c*. 23. 24.

Et tu, Domine exercituum, probator justi, qui vides renes et cor. *Ibid*. 20. 12.

Si occultabitur vir in absconditis: et ego non videbo eum, dicit Dominus? nunquid

non cœlum et terram ego impleo, dicit Dominus? Audivi, quæ dixerunt Prophetæ, etc. *Ibid.* 23. 24. 25.

Magnus consilio, et incomprehensibilis cogitatu: cujus oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique secundùm vias suas, et secundùm fructum adinventionum ejus. *Ibid.* 32. 19.

Cogitationes cordis vestri ego novi (*dicit Dominus*). *Ezech.* 11. 5.

Sed qui universa conspicit Dominus Deus Israël; percussit eum insanabli et invisibili plagâ. (*Antiochum*). 2. *Mach.* 9. 5.

Cùmque cohors Judæ prima apparuisset, timor hostibus incussus est, ex præsentiâ Dei, qui universa conspicit. *Ib.* 12. 22.

Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: ut sit eleemosyna tua in abscondito: et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. *Matth.* 6. 3.

Ite in castellum, quod contrà vos est, et statim invenietis asinam alligatam, etc. *Ibid.* 21. 2. *Vide Marc.* 51. 1. *Luc* 19. 30.

Murmurabant Scribæ, et dicebant in cordibus suis: Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Quo statim cognito Jesus spiritu suo, quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris? *Marc* 2. 7. 8. *Vide Matth.* 9. 1. *Luc.* 5. 18.

Et mittit (*Jesus*) duos ex discipulis suis, et dicit eis: Ite in civitatem, et occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans. *Ibid.* 14. 13. *Vide et v.* 15. *Item Luc.* 22. 10.

Vidit Jèsus Nathanaël — et dicit de eo: Eccè verè Israëlita, etc. *Joan.* 1. 47. *Vide v.* 48. *usquè ad finem.*

Et protestatus est (*Jesus*), et dixit: Amen, amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me. *Ibid.* 13. 21. *Vide Matth.* 26. 21. *Marc* 14. 18. *Luc.* 22. 21.

Nunc scimus, quia scis omnia, et non opus est tibi, ut quis te interroget: in hoc credimus, quia à Deo existi. *Ibid.* 16. 30.

Petrus ait: Domine, tu omnia nosti: tu scis, quia amo te. *Ibid.* 21. 17.

Novit corda Deus. *Act.* 15. 8.

Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus: quia secundùm Deum postulat pro Sanctis. *Rom.* 8. 27.

Ità loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra. 1. *Thess.* 2. 4.

Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus: omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus. *Hebr.* 4. 13.

Quoniàm si reprehenderit nos cor nostrum: major est Deus corde nostro, et novit omnia. 1. *Joan.* 3. 20.

Et scient omnes Ecclesiæ, quia ego sum scrutans renes et

corda. *Apoc.* 2. 23. *Vide Psal.* 7. 10. *Jerem.* 11. 10. *c.* 17. 10.

Deum nemo potest videre in hâc vitâ mortali.

Ait moysi Deus : Non poteris videre faciem meam; non enim videbit me homo, et vi vet. *Exod.* 33. 20.

Locutus est Dominus ad vos, de medio ignis. Vocem verborum ejus audistis, et formam penitùs non vidistis. *Deut.* 4. 12.

Deum nemo vidit unquam. Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit. *Joan.* 1. 18. *Item* 1. *Joan.* 4. 12.

Patrem non vidit quisquam. *Ibid.* 6. 46.

Qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibilem : quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest : cui honor et imperium sempiternum. Amen. 1. *Tim.* 6. 16.

Deus et divina non possunt humanâ industriâ aut ingenio sine revelatione comprehendi.

Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte, dicens : Postula quod vis, ut dem tibi. 3. *Reg.* 3, 5.

Spiritus est in hominibus, et inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam. *Job* 32. 8.

(*Deus*) qui docet hominem scientiam. *Psal.* 93. 10. *Vide et Psal.* 118. *per totum.*

Auditam fac mihi manè misericordiam tuam, quia in te speravi. *Psal.* 142. 8.

Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit Deus? *Sap.* 9. 13.

Universos filios tuos doctos à Domino. *Isa.* 54. 13, *Vide et Joan.* 6. 45.

In illo tempore respondens Jesus, dixit : Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus — et revelasti ea parvulis. *Matth.* 11, 25. *Item Luc.* 10, 21.

Vobis datum est, nosse mysteria regni cœlorum : illis autem non est datum. *Ibid.* 13. 11. *Item. Luc.* 8. 10.

Beatus es, Simon Bar-Jona; quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est. *Ibid.* 16. 17.

Christus aperuit discipulis sensum, ut intelligerent Scripturas. *Luc.* 24. 45.

In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit. *Joan.* 1. 10.

Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. *Ibid.* 6. 44.

Christus dicit: Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo, etc. *Ibid.* 17. 6.

Cujus Dominus aperuit cor,

intendere his, quæ dicebantur à Paulo. *Act.* 16. 14.

Quod notum est Dei, manifestatum est in illis. Deus enim illis manifestavit. *Rom.* 1. 19.

O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei! Quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? *Ibid.* 11. 33. 34.

Sapientiam Dei nemo principum hujus sæculi cognovit, etc. 1 *Cor.* 2. *per totum Caput.*

Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est à me, quia non *est* secundùm hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi. *Gal.* 1. 11. 12. *Vide et Ephes.* 3. 3.

Deus est immensus, et incircumscriptibilis.

Ergòne putandum est, quòd verè Deus habitet super terram? Si enim cœlum et cœli cœlorum te capere non possunt, quantò magis domus hæc, quam ædificavi? 3. *Reg.* 8. 27.

Quis ergò poterit prævalere, ut ædificet ei dignam domum? si cœlum et cœli cœlorum capere eum nequeunt: quantus ego sum, ut possim ædificare ei domum? 2. *Paral.* 2. 6. *Vide c.* 6. 18.

Excelsior cœlo est, et quid facies? profundior inferno, et undè cognosces? *Job* 11. 8.

Si ascendero in cœlum, tu illìc es: si descendero in infernum, ades, etc. *Psal.* 138. 8. *Vide Amos* 9. 2.

Spiritus Domini replevit orbem terrarum. *Sap.* 1. 7. *Vide Isa.* 6. 3. *Matth.* 6. 34. *Actor.* 7. 48.

Hæc dicit Dominus: Cælum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum: quæ est ista domus, quam ædificabitis mihi? *Isa.* 66. 1.

Si occultabitur vir in absconditis: et ego non videbo eum, dicit Dominus? nunquid non cœlum et terram ego impleo, dicit Dominus? *Jerem.* 23. 24.

Si descenderint usquè ad infernum, indè manus mea educet eos: et si ascenderint usquè in cœlum, indè detraham eos, etc. *Amos* 9. 2.

Deus testatur se Deum, id est Salvatorem, et Consolatorem Israël, omniumque eorum, qui ritè ipsum colunt et invocant.

Et statuam pactum meum inter me et te, et inter semen tuum post te, in generationibus suis, fœdere sempiterno: ut sim Deus tuus, et seminis tui post te. *Gen.* 17. 7. *Vide et v.* 1. *Item Exod.* 6. 2.

Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terrâ Ægypti, de domo servitutis. *Exod.* 20. 2. *Vide Psal.* 80. 11.

Et habito in medio filiorum Israël, eroque eis Deus, et scient quia ego Dominus Deus eorum qui eduxi eos de terrâ Ægypti ut manerem inter illos : ego Dominus Deus ipsorum. *Ib.* 29. 45. 46.

Ponam tabernaculum meum in medio vestri, et non abjiciet vos anima mea, etc. *Levit.* 26. 11. *Vide* 2. *Cor.* 6. 16.

Dominus firmamentum meum, et refugium meum, et liberator meus : Deus meus adjutor meus, et sperabo in eum : protector meus, et cornu salutis meæ, et susceptor meus. *Ps.* 17. 3.

Miserans miserebitur tui (*Deus*) : ad vocem clamoris tui, statim ut audierit, respondebit tibi. etc. *Isa.* 30. 19.

Hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israël post dies illos, dicit Dominus : Dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam : et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum. *Jer.* 31. 33. *Vide Hebr.* 10. 16.

Et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum. *Ib.* 32. 38.

Et salvos eos faciam de universis sedibus, in quibus peccaverunt, et emundabo eos, et erunt mihi populus, et ego ero eis Deus. *Ezech.* 37. 23.

Deus est Dominus, ac Creator cæli et terræ. Vide *Creator. Deus nihil eorum quæ fecit, odit.*

Diligis enim omnia quæ sunt, et nihil odisti eorum quæ fecisti : nec enim odiens aliquid constituisti, aut fecisti. *Sap.* 11. 25.

Deus est judex totius mundi, reddens unicuique, prout gessit.

Absit à te (*Deus*), ut rem hanc facias, et occidas justum cum impio, etc, *Gen.* 18. 25.

Opus enim hominis reddet ei, et juxta vias singulorum restituet eis. *Job* 34. 11.

Et tibi, Domine, misericordia : quia tu reddes unicuique juxta opera sua. *Psal.* 61. 13.

Judicabit orbem terræ in æquitate, et populos in veritate suâ. *Psal.* 95. 13.

(*Deus*) non secundùm visionem oculorum judicabit, neque secundùm auditum aurium arguet : sed judicabit in justitiâ pauperes, et arguet in æquitate. *Isa.* 11. 3. 4. *Vide Matth.* 25. 31. *usquè ad finem. Item Actor.* 17. 31.

Ego Dominus scrutans cor et probans renes : qui do unicuique juxta viam suam, et juxta fructum adinventionum suarum. *Jerem.* 17. 10.

Et reddam eis secundùm opera eorum, et secundùm facta manuum suarum. *Ib.* 25. 14.

Filius enim hominis venturus est in gloriâ patris sui cum Angelis suis : et tunc reddet unicuique secundùm opera ejus. *Matth.* 16. 27. *Item. c.* 25. 31.

Qui reddet unicuique secundùm opera ejus. *Rom.* 2. 6.

Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem. 1. *Cor.* 3. 8. *Vide Gal.* 6. 5.

In reliquo reposita est mihi corona justitiæ; quam reddet mihi Dominus in illâ die, justus judex: non solùm autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum ejus. 2. *Tim.* 4. 8.

Deo soli attributa, subindè in Scripturis et aliis per communicationem tribuuntur, ut:

Vocabulum Deus, *soli Deo tribuitur.*

Audi, Israël, Dominus Deus noster, Dominus unus est. *Deut.* 6. 4. *Vide Marc.* 12. 29.

Videte, quòd ego sim solus, et non sit alius Deus præter me, etc. *Ibid.* 32. 39.

Non est sanctus, ut est Dominus; neque enim est alius extra te, et non est fortis, sicut Deus noster. 1 *Reg.* 2. 2.

Quoniàm magnus es tu, et faciens mirabilia, tu es Deus solus. *Psal.* 85. 9. *Vide et* 2. *Mach.* 7. 37.

Vocabulum Deus, *etiam aliis tribuitur.*

Dixitque Dominus ad Moysen: Eccè constitui te Deum Pharaonis, et Aaron frater tuus erit Propheta tuus. *Exod.* 7. 1.

Si latet fur, dominus domus applicabitur ad Deos, et jurabit, quòd non extenderit manum in rem proximi sui. *Ibid.* 22. 8.

Dixit (*mulieri*) rex: Noli timere: quid vidisti? Et ait mulier ad Saül: Deos vidi ascendentes de terrâ. 1. *Reg.* 28. 13

Ego dixi: Dii estis, et filii Excelsi omnes. *Psal.* 81. 6. *Vide Joan.* 10. 34.

Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham: quoniàm Dii fortes terræ vehementer elevati sunt. *Psal.* 46. 10.

Deus solus bonus.

Quid me interrogas de bono? Unus est bonus, Deus. *Matth.* 19. 17.

Quid me dicis bonum? Nemo bonus, nisi solus Deus. *Luc.* 18. 19.

Aliis tribuitur bonitas.

Viditque Deus cuncta quæ fecerat:, et erant valdè bona. *Gen.* 1. 31. *Vide Eccli.* 39. 21. *Gen.* 3. 6. *c.* 49. 15.

Terra, quam circuivimus, valdè bona est. *Num.* 14. 7.

Respondens autem Achis, locutus est ad David: Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus Dei. 1 *Reg.* 29. 9.

Et ait rex (*David*): Vir bonus est: et nuntium portans bonum, venit. 2. *Reg.* 18. 27.

Tunc introivit Vagao ad Judith, et dixit: Non vereatur bona puella introire ad *domi-*

num meum. *Judith* 12. 12, *Vide v.* 14,

Laudate Dominum, quoniàm bonus est psalmus : Deo nostro sit jucunda, decoraque laudatio. *Psal.* 146, 1.

Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum : et hauriet jucunditatem à Domino, *Prov.* 18. 22.

Meliùs est nomen bonum, quàm divitiæ multæ : super argentum et aurum, gratia bona. *Ibid.* 22. 1. *Vide Eccles.* 7. 2.

Puer autem eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam, *Sap.* 8. 19.

Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? et non jucundabitur in bonis suis. *Eccli.* 14. 5.

Omnis arbor bona, fructus bonos facit. *Matth.* 7. 17.

Et respondens Petrus ait Jesu : Rabbi, bonum est nos hìc esse : et faciamus tria tabernacula. *Marc.* 9. 4. Bonum est sal : quòd si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis? Habete in vobis sal, et pacem habete inter vos. *v.* 49.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum : et malus homo de malo thesauro profert malum. *Luc.* 6. 45.

Deus solus sanctus.

Non est sanctus, ut est Dominus : neque enim est alius extra te, etc. 1. *Reg.* 2. 2.

Aliis sanctitas tribuitur.

Deus Moysi : Ne appropies, inquit, hùc : solve calceamentum de pedibus tuis; locus enim in quo stas, terra sancta est. *Exod.* 3. 5. *Item Josue* 5. 15.

Dies prima erit sancta atque solemnis, et dies septima eâdem festivitate venerabilis. *Ib.* 12. 16.

Viri sancti eritis mihi : carnem, quæ à bestiis fuerit prægustata, non comedetis, sed projicietis canibus. *Ibid.* 22. 31.

Faciesque vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam et decorem. *Ibid.* 28. 2.

Arietem autem consecrationis tolles, et coques carnes ejus in loco sancto. *Ibid.* 29. 31.

Sanctificabisque omnia, et erunt sancta sanctorum : qui tetigerit ea, sanctificabitur. *Ib.* 30. 29.

Ego enim sum Dominus Deus vester : sancti estote, quia ego sanctus sum. *Levit.* 11. 44. *Vide* 1. *Petr.* 1. 16.

Cum sancto sanctus eris : et cum robusto perfectus. 2. *Reg.* 22. 26. *Vide Psal.* 17. 26.

Quæ (*scilicet Sunamitis*) dixit ad virum suum : Animadverto, quòd vir Dei sanctus est iste, qui transit per nos frequenter. 4. *Reg.* 4. 9.

Et dixerunt illi (*Judith*) Ozias, et Presbyteri : — Nunc ergò ora pro nobis, quoniàm mulier sancta es, et timens Deum. *Judith* 8. 28.

Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. *Psal.* 5. 8.

Deus solus fortis.

Non est sanctus ut est Dominus; neque enim est alius extra te: et non est fortis, sicut Deus noster. 1. *Reg.* 2. 2.

Aliis fortitudo tribuitur.

Nequaquàm, inquit, Jacob appellabitur nomen tuum, sed Israël: quoniàm si contra Deum fortis fuisti, quantò magis contra homines prævalebis? *Gen.* 32. 28.

Quoniàm alieni insurrexerunt adversùm me, et fortes quæsierunt animam meam. *Psal.* 53. 5.

Hæc dicit Dominus: Non glorietur sapiens in sapientiâ suâ: et non glorietur fortis in fortitudine suâ; sed in hoc glorietur, qui gloriatur, scire et nosse me, etc. *Jerem.* 8. 23.

Quomodò potest quisquam intrare in domum fortis, et vasa ejus diripere, nisi priùs alligaverit fortem? et tunc domum illius diripiet. *Matth.* 12. 29. *Item Marc.* 3. 27.

Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. *Luc.* 11. 21.

Cui (*diabolo*) resistite fortes in fide: scientes, eamdem passionem ei, quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri. 1. *Petr.* 5. 9.

Deus solus justus.

Solus es bonus Rex, solus præstans, solus justus, et omnipotens, et æternus, etc. 2. *Mach.* 1. 24. 25.

Alii quoque justi.

Dixitque Dominus ad eum (*Noe*): Ingredere tu, et omnis domus tua, in arcam: te enim vidi justum coram me in generatione hâc. *Gen.* 7. 1.

Nunquid perdes justum cum impio? *Ibid.* 18. 23.

Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum. *Psal.* 33. 16.

Justi autem hæreditabunt terram: et inhabitabunt in sæculum sæculi super eam. *Psal.* 36. 29.

Justi autem in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces eorum, et cogitatio illorum apud Altissimum. *Sap.* 5. 16.

Joseph autem vir ejus, cùm esset justus, et nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam. *Matth.* 1. 19.

Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: et qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet. *Ibid.* 10. 41.

Et ibunt hi in supplicium æternum; justi autem in vitam æternam. *Ibid.* 25. 46. *Vide Luc.* 1. 6.

Justus autem ex fide vivit. *Rom.* 1. 17. *Vide Habac.* 2. 4. *Galat.* 3. 11. *Heb.* 10. 38.

Deus solus pius.

Quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen tuum? quia solus pius es, quoniàm omnes gentes venient, et adorabunt in conspectu tuo, *Apoc.* 15. 4.

Alii etiam pii.

Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, etc. 1. *Petr.* 2. 9.

Deus solus beatus.

Quem suis temporibus ostendet beatus, et solus potens: Rex regum et Dominus dominantium. 1. *Tim.* 6. 15.

Alii beati.

Dixitque Lia — Beatam quippe me dicent mulieres. *Gen.* 30. 13.

Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, et in viâ peccatorum non stetit, etc. *Psal.* 1. 1. *Vide Psal.* 31. 1. 2.

Beatus vir, qui intelligit super egenum et pauperem: in die malâ liberabit eum Dominus *Psal.* 40. 2.

Beati immaculati in viâ, etc. *Psal.* 118. 1.

Octo tradit Jesus Apostolis beatitudines, dicens: Beati pauperes spiritu—beati mites, etc. *Matth. c.* 5. 3. 4.

Beatus es Simon Bar-Jona, etc. *Ibid.* 16. 17.

Beatus ille servus, quem cùm venerit dominus ejus, invenerit sic facientem. *Ibid.* 24. 46. *Vide v.* 45.

Beatam me dicent omnes generationes. *Luc.* 1. 48.

Cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et cæcos, et beatus eris, etc. *Ibid.* 14. 13.

Deus solus potens.

Quem suis temporibus ostendet beatus et solus potens, etc. 1. *Tim.* 6. 15.

Alii potentes.

Potens in terrâ erit semen ejus, generatio rectorum benedicetur. *Psal.* 111. 2. *Vide Exod.* 18. 21.

Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles. *Luc.* 1. 52.

Deus solus immortalis.

Qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibilem, etc. 1. *Tim.* 6. 16.

Aliis tribuitur immortalitas.

Justitia enim perpetua est et immortalis. *Sap.* 1. 15.

O quam pulchra est casta generatio cum claritate! immortalis est enim memoria illius, etc. *Ibid.* 4. 1. *et c.* 8. 17.

Deus facit mirabilia solus.

Benedictus Dominus Deus Israël, qui facit mirabilia solus. *Psal.* 71. 18.

Qui facit mirabilia magna solus: quoniàm in æternum

misericordia ejus. *Psal.* 135. 4. *Vide et Eccli.* 11, 4.

Alii quoque faciunt mirabilia.

Magnaque mirabilia, quæ fecit Moyses coram universo Israël. *Deut.* 34. 12.

Quis est hic, et laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vitâ suâ. *Eccli.* 31. 9.

Verbo Domini continuit cœlum, et dejecit de cœlo ignem ter: sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. *Ibid.* 48. 3. 4. In vitâ suâ fecit monstra, et in morte mirabilia operatus est. *v.* 15.

Deus solus novit occulta cordis.

Tu—repropitiaberis, et facies ut des unicuique secundùm omnes vias suas, sicut videris cor ejus (quia tu nosti solus cor omnium filiorum hominum), etc. 3. *Reg.* 8. 39. *Item* 2. *Par.* 6. 30.

Alii quoque noverunt secreta cordis.

Nonne cor meum in præsenti erat, quandò reversus est homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum, et accepisti vestes, ut emas oliveta, etc. 4. *Reg.* 5. 26. *Vide* 1. *Reg.* 9. 19.

Deus solus peccata dimittit.

Dixerunt Scribæ et Pharisæi: Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? *Luc.* 5. 21.

Dimittunt et alii peccata.

Amen dico vobis: quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo: et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo. *Matth.* 18. 18.

Quorum remiseritis peccata, remittentur eis, etc. *Joan.* 20. 23.

Deo soli honor et gloria.

Ego Dominus: hoc est nomen meum: gloriam meam alteri non dabo, etc. *Isa.* 42. 8.

Soli Deo honor et gloria, in sæcula sæculorum. Amen. 1. *Tim.* 1. 17.

Aliis quoque tribuuntur honor et gloria.

Contentus esto gloriâ, et sede in domo tuâ: quarè provocas malum, ut cadas tu, et Judas tecum? etc. 4. *Reg.* 14. 10.

Confirmavitque Dominus regnum in manu ejus (*Josaphat*), et dedit omnis Juda munera Josaphat: factæque sunt ei infinitæ divitiæ, et multa gloria. 2. *Paral.* 17. 5.

Gloria hæc est omnibus Sanctis ejus. *Psal.* 149. 9.

Qui probatus est in illo et perfectus est, erit illi gloria æterna: qui potuit transgredi, et non est transgressus; facere mala, et non fecit. *Eccli.* 31. 10.

Amice, ascende superiùs.

Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. *Luc.* 14. 10.

Quomodò vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis; et gloriam quæ à solo Deo est, non quæritis? *Joan.* 5. 44.

Deus solus adorandus.

Ego Dominus Deus vester. Non facietis vobis idolum, et sculptile, nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terrâ vestrâ, ut adoretis eum: ego enim sum Dominus Deus vester. *Levit.* 26. 1.

Non adorabis ea (*sculptilia*). *Deut.* 5. 9. *Item Exod.* 20. 5.

Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. *Matth.* 4. 10.

Aliis adoratio tribuitur. Vide *Adoratio.*

Cùmque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum: quos cùm vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi sui, et adoravit in terram. *Gen.* 18. 2.

Deo soli serviendum.

Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies, ac per nomen illius jurabis. *Deut.* 6, 13. *Item c.* 10. 20. 1. *Reg.* 7. 3. *Matth.* 4. 10. *Luc.* 4. 8.

Aliis autem post Deum serviendum.

Duæ gentes sunt in utero tuo, et duo populi ex ventre tuo dividentur, populusque populum superabit, et major serviet minori. *Gen.* 25. 23.

Servivit ergò Jacob pro Rachel septem annis: et videbantur illi pauci dies, præ amoris magnitudine. *Ibid.* 29. 20.

Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres sunt: sed magis serviant, quia fideles sunt, et dilecti, qui beneficii participes sunt. 1. *Tim.* 6. 2.

Deus, cujus mali causa sit, et cujus non sit. Vide *Malum. Deus est honorandus ex corde, per debitam dilectionem.*

Honora Deum ex totâ animâ tuâ. *Eccli.* 7. 33.

Quid dignum offeram Domino? curvabo genu Deo excelso? Nunquid offeram ei holocautomata, et vitulos anniculos? Nunquid placari potest Dominus in millibus — hircorum pinguium? *Mich.* 6. 6. 7. Indicabo tibi, ô homo, quid sit bonum, et quid Dominus requirat à te: Utique facere judicium, et diligere misericordiam, et sollicitum ambulare cum Deo tuo. *v.* 8.

Regi autem sæculorum, immortali, invisibili, soli Deo, honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen. 1. *Tim.* 1. 17.

Per devotam laudationem.

Ipse est laus tua, et Deus tuus, qui fecit tibi hæc magnalia, et terribilia, quæ viderunt oculi tui. *Deut.* 10 21.

Laudabo nomen Dei cum cantico. *Psal.* 68. 31. Et placebit Deo super vitulum novellum, cornua producentem, et ungulas. *v.* 32.

Afferte Domino gloriam et honorem. *Psal.* 28. 2.

Benedicam Dominum in omni tempore : semper laus ejus in ore meo. *Psal.* 33. 2. Magnificate Dominum mecum : et exaltemus nomen ejus in idipsum. *v.* 4.

Secundùm nomen tuum, Deus, sic et laus tua in fines terræ. *Psal.* 47. 11.

Immola Deo sacrificium laudis. *Psal.* 49. 14. Peccatori autem dixit Deus : Quarè tu enarras jùstitias meas? *v.* 16. Sacrificium laudis honorificabit me. *v.* 23.

Septiès in die laudem dixi tibi. *Psal.* 118. 104.

Non est speciosa laus in ore peccatoris. *Eccli.* 15. 9.

Et nunc in omni corde et ore collaudate, et benedicite nomen Domini. *Ibid.* 39. 41.

Glorificantes Dominum, quantumcunque potueritis : supervalebit enim adhuc, et admirabilis magnificentia ejus. Benedicentes Dominum, exaltate illum quantùm potestis : major enim est omni laude. Exaltantes eum, replemini virtute *Ibid.* 43. 32. 33. 34.

Confitebor tibi, Domine Rex, et collaudabo te, Deum salvatorem meum. *Ibid.* 51. 1. *Vide per totum Caput.*

Quia fortitudo mea, et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem. *Isa.* 12. 2.

Eò quòd appropinquat populus iste ore suo, et labiis suis glorificat me : cor autem ejus longè est à me, et timuerunt me mandato hominum et doctrinis : ideò eccè ego addam, ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi, et stupendo : peribit enim sapientia à sapientibus ejus, et intellectus prudentium ejus abscondetur. *Ibid.* 29. 13. 14.

Ponent Domino gloriam, et laudem ejus in insulis nuntiabunt. *Ibid.* 42. 12.

Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit. *Ibid.* 43. 21.

Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cælos. *Thren.* 3. 41.

Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis : super triticum et vinum ruminabant, recesserunt à me. *Oseæ* 7. 14.

Aufer à me tumultum carminum tuorum : et cantica lyræ tuæ non audiam. *Amos* 5. 23.

Hypocritæ! benè prophetavit de vobis Isaias, dicens : Populus hic labiis me honorat :

cor autem eorum longè est à me. *Matth.* 15. 7. 8.

Dico vobis : quia si hi tacuerint, lapides clamabunt. *Luc.* 19. 40.

Psallam spiritu, psallam et mente. 1. *Cor.* 14. 15.

Sed impleamini Spiritu Sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis, et hymnis, et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino : gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Jesu Christi, Deo et Patri : subjecti invicem, in timore Christi. *Ephes.* 5. 18. 19. 20. 21.

Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientiâ, docentes et commonentes vosmetipsos in psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus, in gratiâ cantantes in cordibus vestris Deo. *Coloss.* 3. 16.

Tristatur aliquis vestrûm ? oret : æquo animo est ? *(aliquis ?)* psallat. *Jacob.* 5. 13.

Et vox de throno exivit, dicens : Laudem dicite Deo nostro, omnes servi ejus : et qui timetis eum, pusilli et magni. *Apoc.* 19. 5.

Per dignam oblationem quæ sit bona sine defectu.
Vide et Oblatio.

Homo de domo Israël, et de advenis, qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam, vel vota solvens, vel spontè offerens, quidquid illud obtulerit in holocaustum Domini ; ut offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bobus, et ovibus ; et ex capris : si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile. *Levit.* 22. 18. *et seq.*

Non apparebit antè Dominum vacuus, sed offeret unusquisque secundùm quod habuerit, juxta benedictionem Domini Dei sui, quam dederit ei. *Deut.* 16. 16. 17.

Tua sunt omnia : et quæ de manu tuâ accepimus, dedimus tibi. 1. *Paral.* 29. 14.

Voluntariè sacrificabo tibi : et confitebor nomini tuo, Domine, quoniàm bonum est. *Psal.* 53. 8.

Bono animo gloriam redde Deo : et non minuas primitias manuum tuarum. In omni dato hilarem fac vultum tuum, et in exultatione sanctifica decimas tuas. *Eccli.* 35. 10. 11.

Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est ? et si offeratis claudum et languidum, nonne malum est ? Offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, dicit Dominus exercituum. *Malach.* 1. 8. Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, et votum faciens immolat debile Domino : quia rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, et nomen meum horribile in gentibus. *v.* 14.

Para sine peccato.

Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento (*malæ acquisitionis*) fiet, nec quidquam fermenti — adolebitur in sacrificio Domino. *Levit.* 2. 11.

De manu alienigenæ non offeretis panes Deo vestro. *Ibid.* 22. 25.

Non offeres mercedem prostibuli. *Deut.* 23. 18.

Sacrificium Deo spiritûs contribulatus. *Psal.* 50. 19.

Victimæ impiorum abominabiles Domino : vota justorum placabilia. *Prov.* 15. 8.

Hostiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere; *Ibid.* 21. 27.

Ne dicas : In multitudine munerum meorum respiciet Deus; et offerente me Deo Altissimo, munera mea suscipiet. *Eccli.* 7. 11.

Immolanti ex iniquo, oblatio est maculata. *Ibid.* 34. 21. Dona iniquorum non probat Altissimus. *v.* 23.

Sacrificium salutare est attendere mandatis, et discedere ab omni iniquitate. *Ibid.* 35. 2. (*Vide et* 1. *Reg.* 15. 22.) Oblatio justi impinguat altare, et odor suavitatis est in conspectu Altissimi. *v.* 8. Sacrificium justi acceptum est, et memoriam ejus non obliviscetur Dominus. *v.* 9. Noli offerre munera prava : non enim suscipiet illa. Et noli inspicere sacrificium injustum, quoniam Dominus judex est, et non est apud illum gloria personæ, *v.* 14. 15.

Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus? Plenus sum. *Isa.* 1. 11. Cùm veniretis antè conspectum meum, quis quæsivit hæc de manibus vestris, ut ambularetis in atriis meis? Ne offeratis ultrà sacrificium frustrà! Incensum abominatio est mihi. *v.* 12. 13. Et cùm multiplicaveritis orationem, non exaudiam: manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. *v.* 15.

Quid est, quod dilectus meus in domo meâ fecit scelera multa? Nunquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es? *Jerem.* 11. 15.

Hostias offerent, immolabunt carnes et comedent, et Dominus non suscipiet eas : nunc recordabitur iniquitatis eorum. *Oseæ* 8. 13.

Non libabunt Domino vinum, et non placebunt ei : Sacrificia eorum quasi panis lugentium : omnes, qui comedunt eum, contaminabuntur. *Ibid.* 9. 4.

Quòd si obtuleritis mihi holocautomata, et munera vestra non suscipiam; et vota pinguium vestrorum non respiciam. *Amos* 5. 22.

In vanum autem me colunt, docentes doctrinas et præcepta hominum. Relinquentes enim

mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptismata urceorum, et calicum, et alia similia his facitis multa. *Marc.* 7. 8.

Justa sine rapinâ.

Honora Dominum de tuâ substantiâ (*non alterius*), et de primitiis omnium frugum tuarum da ei. *Prov.* 3. 9.

Immolantis ex iniquo, oblatio est maculata. *Eccli.* 34. 21. Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. *v.* 23 Qui offert sacrificium ex substantiâ pauperum: quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. *v.* 24.

Noli offerre munera prava: non enim suscipiet illa. Et noli inspicere sacrificium injustum, quoniàm Dominus judex est, et non est apud illum gloria personæ. *Ibid.* 35. 14. 15. *Nullam habet Dominus personæ rationem adversùs inopem, sed* deprecationem læsi exaudiet. *v.* 16.

Quia ego Dominus diligens judicium, et odio habens rapinam in holocausto. *Isa.* 61. 8.

Et intulistis de rapinis munus: nunquid suscipiam illud de manu vestrâ, dicit Dominus? *Malach.* 1. 13.

Deus quærendus celeriter.

Lætetur cor quærentium Dominum. Quærite Dominum et confirmamini: quærite faciem ejus semper. *Psal.* 104. 3. 4.

Quærite Dominum, dùm inveniri potest: invocate eum dùm propè est. *Isa.* 55. 6.

Et quæramus, et revertamur ad Dominum. *Thren.* 3. 40.

Quærite Dominum, omnes mansueti terræ, qui judicium ejus estis operati: quærite justum, quærite mansuetum: si quo modo abscondamini in die furoris Domini. *Sophon* 2. 3.

Cordialiter.

Cùmque quæsieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quæsieris, et totâ tribulatione animæ tuæ. *Deut.* 4. 29.

Præbete igitur corda vestra, et animas vestras, ut quæratis Dominum Deum vestrum. 1. *Paral.* 22. 19.

In toto corde meo exquisivi te. *Psal.* 118. 10.

Qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia. *Prov.* 28. 5.

Sentite de Domino in bonitate: et in simplicitate cordis quærite illum. *Sap.* 1. 1.

Si quæritis, quærite. *Isa.* 21. 12.

Quærite bonum, et non malum, ut vivatis, *Amos.* 5. 14.

Omnes enim, quæ sua sunt, quærunt, non quæ sunt Jesu Christi. *Philipp.* 2. 21.

Utiliter.

Si quæsieris eum, invenies : si autem dereliqueris eum, projiciet te in æternum. 1. *Paral.* 28. 9.

Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo. Si quæsieritis eum, invenietis : si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. 2. *Paral.* 15. 2.

Quærite Deum, et vivet anima vestra. *Psal.* 68. 33.

Exultent et lætentur in te omnes, qui quærunt te. *Psal.* 69. 5.

Quoniàm pius et misericors est Deus, et remittet in die tribulationis peccata : et protector est omnibus exquirentibus se in veritate. *Eccli.* 2. 13.

Non dixi semini Jacob : Frustrà quærite me *Isa.* 45. 19.

Quæsierunt me, qui antè non interrogabant : invenerunt qui non quæsierunt me. *Ibid.* 65. 1.

Cùm quæsieritis me in toto corde vestro. Et inveniar à vobis, ait Dominus. *Jerem.* 29. 13. 14.

Quærite me, et vivetis. *Am.* 5. 4. Quærite Dominum, et vivite. *v.* 6.

DIABOLUS.

Semper quærit perditionem hominum.

Sed et serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus. *Gen.* 3. 1.

Consurrexit autem Satan contrà Israël : et concitavit David, ut numeraret Israël. 1. *Par.* 21. 1.

Satanas, obtentâ à Deo facultate, percutit Job ulcere pessimo, cui etiam propria uxor insultat. Job c. 2. *Vide et c.* 1.

Et ostendit mihi Dominus Jesum Sacerdotem magnum, stantem coram Angelo Domini; et Satan stabat à dextris ejus, ut adversaretur ei. *Zach.* 3. 1.

Et accedens tentator, dixit ei : Si Filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant, etc. *Matth.* 4. 3.

Venit malus, et rapit quod seminatum est. *Matth.* 13. 19. *Vide et v.* 35. *Item Marc.* 4. 15.

Qui autem secùs viam, hi sunt qui audiunt : deindè venit Diabolus, et tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant. *Luc.* 8. 12.

Ait autem Dominus : Simon, Simon, eccè Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. *Ibid.* 22. 31.

Dixit autem Petrus : Anania! cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto, et fraudare de pretio agri? *Act.* 5. 3.

Ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis. 2. *Cor.* 11. 14.

Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversùs insidias Diaboli. *Ephes.* 6. 11.

Quoniàm voluimus venire

ad vos : ego quidem Paulus, et semel, et iterùm, sed impedivit nos Satanas. 1. *Thess.* 2. 18.

Sobrii estote, et vigilate : quia adversarius vester Diabolus, tanquàm leo rugiens circuit, quærens quem devoret : cui resistite, etc. 1. *Petr.* 5. 8. *Vide Actor.* 13. 8.

Nihil horum timeas quæ passurus es. Eccè missurus est Diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini : et habebitis tribulationem diebus decem. *Apoc.* 2. 10.

Et Satanas, qui seducit universum orbem. *Ibid.* 12. 9.

Et cùm consummati fuerint mille anni, solvetur Satanas de carcere suo : et exibit : et seducet Gentes, quæ sunt super quatuor angulos terræ. *Ibid.* 20. 7.

Non plura potest, quàm ei Deus permittit.

Et ille ait (*mendax*) : Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus. Et dixit Dominus : Decipies et prævalebis : egredere; et fac ità. 3. *Reg.* 22. 22. *Item.* 2. *Paral.* 18. 20.

Dixit ergò Dominus ad Satan : Eccè, universa quæ habet, in manu tuâ sunt : tantùm in eum ne extendas manum tuam. *Job* 1. 11.

Dixit ergò Dominus ad Satan : Eccè in manu tuâ est; verumtamen animam illius serva. *Ibid.* 2. 6.

Dæmones autem rogabant eum, dicentes : Si ejicis nos hìnc, mitte nos in gregem porcorum. *Matth.* 8. 31. *Item. Marc.* 5. 12.

Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur Satanas de carcere suo, et exibit, et seducet gentes, quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog, et Magog, et congregabit eos in prælium, quorum numerus est sicut arena maris. *Apoc.* 20. 7.

Diabolus, Pater et Princeps mundi, et omnium impiorum.

Omne sublime videt : ipse est rex super universos filios superbiæ. *Job* 41. 25.

Ait Diabolus Christo : Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. *Matth.* 4. 9. *Item Luc.* 4. 6.

Vos ex patre Diabolo estis : et desideria patris vestri vultis facere, etc. *Joan.* 8. 44. *Vide* 1. *Joan.* 3. *v.* 8. *et* 10.

Nunc judicium est mundi : nunc princeps hujus mundi ejicietur foràs. *Ibid.* 2. 3.

Jàm non multa loquar vobiscum : venit enim princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam. *Ibid.* 14. 30.

Princeps hujus mundi jàm judicatus est. *Ibid.* 16. 11.

Deus hujus sæculi excæcavit mentes infidelium, etc. 2. *Cor.* 4. 4.

Secundùm principem potes-

tatis aeris hujus, spiritûs, qui nunc operatur in filios diffidentiæ, etc. *Eph.* 2. 2. *Vide* 1. *Joan.* 3. 8.

Adversùs mundi rectores tenebrarum harum, etc. *Ibid.* 6. 12.

Diaboli imperium, per Christum sublatum.

Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius : ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo ejus. *Gen.* 3. 15.

Philisthæis contrà Israël ad pugnam congregatis, Goliath gigantem, in armis et fortitudine confidentem, inermis David solâ occidit fundâ : præcisumque caput, diffusis Philisthæis, ad Saülem tulit. 1. *Reg. c.* 17.

Spiritus ejus ornavit cœlos : et obstetricante manu ejus, eductus est coluber tortuosus. *Job* 26. 13.

Jugum enim oneris ejus, et virgam humeri ejus, et sceptrum exactoris ejus superasti. *Isa.* 9. 4. *Vide Zach.* 3. 2.

Quomodò cecidisti de cœlo, Lucifer, qui manè oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? *Ibid.* 14. 12.

In die illâ visitabit Dominus in gladio suo duro, et grandi, et forti super Leviathan serpentem vectem, et super Leviathan serpentem tortuosum; et occidet cetum, qui in mari est. *Ibid.* 27. 1.

Morsus tuus, ero, inferne, etc. *Oseæ* 13. 14. *Vide* 1. *Cor.* 16. 34.

Videbam Satanam sicut fulgur de cœlo cadentem. *Luc.* 10. 18.

Nunc princeps hujus mundi ejicietur forès. *Joan.* 12. 31.

Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis suæ. *Coloss.* 1. 13. *Vide Matth.* 12. 29.

Et expolians principatus, et potestates, traduxit confidenter palàm triumphans illum in semetipso. *Ibid.* 2. 15. *Vide Luc.* 11. 22.

Quia ergò pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem, ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, (id est Diabolum). *Hebr.* 2. 14. *Vide* 2. *Tim.* 1. 10.

Et projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur Diabolus et Satanas, qui seducit universum orbem : et projectus est in terram, etc. *Apoc.* 12. 9. *Vide c.* 20. 2.

Diaboli filii.

Vos ex patre Diabolo estis : et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit : quia non est veritas in eo : cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, et pater ejus. *Joan.* 8. 44.

O plene omni dolo et omni

fallaciâ, fili Diaboli, inimice omnis justitiæ, non desinis subvertere vias Domini rectas. *Act.* 13. 10.

In hoc manifesti sunt filii Dei et filii Diaboli. Omnis, qui non est justus, non est ex Deo, et qui non diligit fratrem suum. 1. *Joan.* 3. 10.

DIACONI.

Considerate ergò, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto, et sapientiâ, quos constituamus super hoc opus. *Act.* 6. 3.

Aliâ autem die profecti, venimus Cæsaream. Et intrantes domum Philippi Evangelistæ, qui erat unus de septem, mansimus apud eum. *Ibid.* 21. 8.

Paulus et Timotheus, servi Jesu Christi, omnibus sanctis in Christo Jesu, qui sunt Philippis, cum Episcopis et Diaconibus. Gratia vobis et pax à Deo Patre nostro. *Philipp.* 1. 1. 2.

Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes: habentes mysterium fidei in conscientiâ purâ. (*scilicet oportet esse*). 1. *Tim.* 3. 8. 9.

DIANA COLITUR EPHESI, ET IN UNIVERSA ASIA. ACTOR. 19. 27.

DIES.

Dies novissimus, et Judicium extremum. Vide *et Judicium extremum.*

Dominum formidabunt adversarii ejus: et super ipsos in cœlis tonabit: Dominus judicabit fines terræ, et dabit imperium regi suo, et sublimabit cornu Christi sui. 1. *Reg.* 2. 10.

Noli fatigari. Cùm enim venerit dies pressuræ, et angustiæ, alii plorabunt, et tristes erunt: tu autem hilaris et copiosa eris. 4. *Esdr.* 2. 27.

Et erit, cùm fient hæc: et contingent signa, quæ antè ostendi tibi, et tunc revelabitur filius meus, quem vidisti, ut virum ascendentem. *Ibid.* 13. 32.

Tunc exultabunt omnia ligna silvarum à facie Domini, quia venit: quoniàm venit judicare terram. *Psal.* 95. 12.

Et introibunt in speluncas petrarum, et in voragines terræ, à facie formidinis Domini, et à gloriâ majestatis ejus, cùm surrexerit percutere terram. *Isa.* 2. 19.

Vox multitudinis in montibus, quasi populorum frequentium: vox sonitûs regum, gentium congregatarum, etc. *Ibid.* 13. 4. Ululate, quia propè est dies Domini: quasi vastitas à Domino veniet, etc. *v.* 6. Eccè dies Domini veniet crudelis, et indignationis plenus, et iræ furorisque, ad ponendam terram in solitudine, et peccatores ejus conterendos de eâ. *v.* 9. *Vide et c.* 26. 21. 30. 30.

Quia eccè Dominus in igne veniet, et quasi turbo quadrigæ ejus: reddere in indignatione furorem suum, et incre-

Si ergò non vigilaveris, veniam ad te tanquàm fur, et nescies, quâ horâ veniam ad te. *Apoc.* 3. 3. *Vide c.* 16.

Dies pro annis.

Juxtà numerum quadraginta dierum, quibus considerastis terram: annus pro die imputabitur. Et quadraginta annis recipietis iniquitates vestras, et scietis ultionem meam. *Num.* 14. 34.

Et cùm compleveris hæc, dormies super latus tuum dexterum secundò; et assumes iniquitatem domûs Juda quadraginta diebus: diem pro anno; diem, inquam, pro anno dedi tibi. *Ezech.* 4. 6.

DILECTIO.

Dilectio Dei erga suos.

Ego sum Dominus Deus tuus — faciens misericordiam in millia, his qui diligunt me, et custodiunt præcepta mea. *Exod* 20. 6. *Vide* Deus. 5. 10.

Sed quia dilexit vos Dominus, et custodivit juramentum, quod juravit patribus vestris: eduxitque vos in manu forti, et redemit de domo servitutis, de manu Pharaonis, etc. *Deut.* 7. 8.

Dixitque Josue ad populum: Non poteritis servire Domino; Deus enim sanctus et fortis æmulator est, nec ignoscet sceleribus vestris atque peccatis. *Josue* 24. 19.

Ego diligentes me diligo: et qui manè vigilant ad me, invenient me. *Prov.* 8. 17.

Quoniàm in tentatione ambulat cum eo, et in primis eligit eum. *Eccli.* 4. 18.

Oculi Domini super timentes eum. *Ibid.* 34. 19. *Vide Psal.* 33. 16.

Et in caritate perpetuâ dilexi te: ideò attraxi te, miserans. *Jerem.* 31. 3.

Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret: ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. *Joan.* 3. 16.

Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. *Joan.* 10. 11. *Vide Isa.* 40. 11.

Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos. Manete in dilectione meâ. *Ibid.* 15. 9.

Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amâstis, et credidistis, quia ego à Deo exivi. *Ibid.* 16. 27.

Commendat autem caritatem suam Deus in nobis: quoniàm cùm adhùc peccatores essemus, secundùm tempus Christus pro nobis mortuus est. *Rom.* 5. 8. 9.

Scimus autem quoniàm diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. *Ibid.* 8. 28.

Estote ergò imitatores Dei, sicut filii carissimi: et ambulate in dilectione, sicut et

Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis. *Eph.* 5. 1. 2.

In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniàm Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. In hoc est caritas: non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniàm ipse prior dilexit nos, etc. 1. *Joan.* 4. 9. 10. *Vide et Joan.* 13. 34.

Diligendus est Deus super omnia. Vide *et caritas.*

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex totâ fortitudine tuâ. *Deut.* 6. 5. *Item c.* 10. 12. *c.* 11. 13. *et* 22. *et c.* 30. 6.

Ama itaque Dominum Deum tuum, et observa præcepta ejus, et cæremonias, judicia atque mandata omni tempore, etc. *Ibid.* 11. 1.

Ut *diligatis* Dominum Deum vestrum, et ambuletis in omnibus viis ejus, et observetis mandata illius, adhæreatisque ei, ac serviatis in omni corde, et in omni animâ vestrâ. *Jos.* 22. 5.

Diligam te, Domine, fortitudo mea. *Psal.* 17. 2.

In omni virtute tuâ dilige eum, qui te fecit: et ministros ejus ne derelinquas. *Eccli.* .7 32.

Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus: et qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. *Matth.* 10. 37. *Vide Luc.* 14. 26.

Ait illi Jesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in totâ animâ tuâ, etc. *Ibid.* 22. 37. *Vide Marc.* 42. 30. *Luc.* 10. 27.

Remittuntur ei (*Magdalenæ*) peccata multa, quoniàm dilexit multùm. *Luc.* 7. 47.

Petrus respondit Domino sæpiùs roganti: Amas me? Etiam, Domine: tu scis, quia amo te. *Joan.* 21. 15. *usquè ad finem.*

Scimus autem, quoniàm diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, iis qui secundùm propositum vocati sunt sancti. *Rom.* 8. 28.

Non potestis calicem Domini bibere, et calicem dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse, et mensæ dæmoniorum. 1. *Cor.* 10. 20. 21.

Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema, Maran Atha. 1. *Cor.* 16. 22.

Nos ergò diligamus Deum, quoniàm Deus prior dilexit nos, 1. *Joan.* 4. 19.

Diligendus inimicus.

Quid venistis ad me, hominem quem odistis, et expulistis à vobis? *Sic ait Isaac ad inimicos suos; et tamen posteà fecit eis convivium, et dimisit eos pacificè in domum suam.* *Gen.* 26. 27.

Nolite pavere, neque vobis durum esse videatur, quòd vendidistis me in his regionibus, etc. *Sic Joseph non ultus est malum à fratribus illatum, sed ostendit se eos diligere. Ib.* 45. 5. Osculatusque est Joseph omnes fratres suos, et ploravit super singulos. *v.* 15.

Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eum. *Exod.* 23. 4. *Vide et Deut.* 22. 1.

Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. *Lev.* 19. 18.

Cùm David invenisset Saül inimicum suum solum in speluncâ, eumque potuisset tutò occidere, imò ad hoc à servis suis fuisset animatus : ei tamen nil mali intulit, sed respondit : Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem : *et non permisit servos suos consurgere in Saül.* 1 *Reg.* 24. 4. *Vide et simile cap.* 26. *per totum.*

Idem David servo inimici sui Saül præbet cibum, et potum. Ibid. 30. 11. *Qui etiam, nuntiatâ morte Saülis, scidit vestimenta sua, et planxit.* 2. *Reg.* 1. 11.

David sedulò inquisivit, nùm supersit aliquis de domo Saül inimici sui, ut faciat cum illo misericordiam. Ibid. 9. 1.

David parcit Semei, licèt multis et magnis injuriis ab eo fuisset affectus. Ibid. c. 66. *per totum. Vide et cap.* 19.

David diligit filium Absalom, licèt rebellem, et hostem suum, mandatque militibus, Servate mihi puerum Absalom. *Ibid.* 18. 5. *Quem etiam mortuum valdè doluit et planxit. v.* 33.

Dixitque rex Israël ad Eliseum, cùm vidisset eos : Nunquid percutiam eos, pater mi? At ille ait : Non percuties : neque enim cepisti eos gladio et arcu tuo, ut percutias : sed pone panem et aquam coràm eis, ut comedant et bibant, et vadant ad dominum suum. 4. *Reg.* 6. 21. 22.

Si gavisus sum ad ruinam ejus qui me oderat, et exultavi, quòd invenisset eum malum. Non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem maledicens animam ejus. *Job* 31. 29. 30.

Si esurierit inimicus tuus, ciba illum : si sitierit, da ei aquam bibere, *Prov.* 25. 21.

Ne dicas : reddam malum : expecta Dominum, et liberabit te. *Prov.* 20. 22. *Vide c.* 16. 7. *c.* 24. 17. *Item Eccli.* 28. 1. *et* 2. *etc.*

Relinque proximo tuo nocenti te : et tunc deprecanti tibi peccata solventur. *Eccli.* 28. 2.

Ego autem dico vobis : Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos : et orate pro persequentibus et calumniantibus vos. *Matth.* 5. 44. *Item Luc.* 6. 27.

Si enim dimiseritis homini-

bus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. *Ibid.* 6. 14.

Nonne ergò oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tuî misertus sum? *Ibid.* 18. 33. *Vide Matth.* 3. 44. *Luc.* 6. 32.

Et cùm stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis adversùs aliquem : ut et Pater vester, qui in cœlis est, dimittat vobis peccata vestra. Quòd si vos non dimiseritis, nec Pater vester, qui in cœlis est, dimittet vobis. *Marc.* 11. 25. *Vide Luc.* 6. 32. et 35.

Verumtamen diligite inimicos vestros : benefacite, et mutuum date, nihil indè sperantes, et erit merces vestra multa. *Luc.* 6. 35.

Pater, dimitte illis : non enim sciunt, quid faciunt : *Sic Christus ignoscit crucifixoribus. Luc.* 23. 24. *Item Mat.* 26. 50. *diligit Judam proditorem suum, eumque vocat amicum.*

Sanctus Stephanus positis genibus orat pro lapidantibus se, dicens : Domine, ne statuas illis hoc peccatum. *Act.* 7. 59.

Nulli malum pro malo reddentes, *Rom.* 12. 17. *Vide Prov.* 17. 13. *c.* 25. 21. 1, *Thess.* 5 25. 1. *Petr.* 3. 9. *Vide et sequentes titulos minores.*

Mihi vindicta : ego retribuam, dicit Dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum : si sitit, potum da illi ; hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ipsius. *Rom.* 12. 19. *Vide Deut.* 32.

Diligendus proximus.
Vide *et Caritas fraterna.*

Reprehensus est Caïn à Domino graviter, et punitus, quia contrà fratrem suum iniquè egit, et. se non esse custodem ejus dixit. Gen. 4. 9.

Diliges amicum (*proximum*) tuum sicut te ipsum. *Levit.* 19. 18. *Vide Matth.* 22. 39. *Marc.* 12. 31.

Non videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, et præteribis : sed reduces fratri tuo. *Deut.* 22. 1. *Vide Exod.* 23. 4.

Anima Jonathæ conglutinata est animæ David, et dilexit eum Jonatahs quasi animam suam. 1. *Reg.* 18. 1.

Tantam dilectionem vult Dominus ergà proximum nos habere, ut dixerit Petro : Non esse dimittendum septies peccanti fratri, sed usquè septuagiès septiès. *Matth.* 18. 22.

Diliges— et proximum tuum sicut te ipsum. *Luc.* 10. 27. *Vide etiam ibidem in sequentibus versibus dilectionem Samaritani ergà proximum suum.*

Majorem hâc dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. *Joan.* 15. 13.

Mandatum novum do vobis : ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. *Ibid.* 13. 34. *Vide et c.* 13. 17.

Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis; qui enim diligit proximum, legem implevit. *Rom.* 13. 8. *Vide et Gal.* 5. 14, 1. *Tim.* 1. 5. *Jac.*

Ambulate in dilectione. *Eph.* 5. 2. *Vide* 1. *Joan.* 3. 11. *et* 14. *c.* 4. 7.

Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum. *Philipp.* 2. 4.

Facti sumus parvuli in medio vestrûm, tanquàm si nutrix foveat filios suos. 1. *Thess.* 2. 7.

Caritas fraternitatis maneat in vobis. *Hebr.* 13. 1.

Simplici ex corde invicem diligite attentiùs. 1. *Petr.* 1. 22.

Qui diligit fratrem suum, in lumine manet. 1. *Joan.* 2. 10.

Et nos debemus pro fratribus animas ponere, etc. *Ibid.* 3. 16.

Carrissimi, diligamus nos invicem : quia caritas ex Deo est. Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. *Ibid.* 4. 7. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, et caritas ejus in nobis perfecta est. *v.* 12 *Vide et v.* 21.

Dilectio exigitur ad peccatorum remissionem.

Cùm placuerint Domino viæ homini inimicos quoque ejus convertet ad pacem. *Prov.* 16. 7.

Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, et peccata illius servans servabit. *Eccli.* 28. 1. Relinque proximo tuo nocenti te : et tunc deprecanti tibi peccata solventur. *v.* 2. Homo homini reservat iram, et à Deo quærit medelam? *v.* 3. In hominem similem sibi non habet misericordiam, et de peccatis suis deprecatur? *v.* 4. Ipse cùm caro sit, reservat iram, et propitiationem petit à Deo? Quis exorabit pro delictis illius? *v.* 5. Memento novissimorum, et desine inimicari. *v.* 6.

Si enim dimiseritis hominibus peccata *sua* : dimittet et vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus : nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra. *Matth.* 6. 14. 15.

Sic et Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. *Ibid.* 18. 35.

Ad regni cœlorum adeptionem.

Ego autem dico vobis : Diligite inimicos vestros — ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est; qui solem suum oriri facit super bonos et malos; et pluit super justos et injustos. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne et publicani

hoc faciunt? etc. *Matth.* 5. 44. 45. 46.

Et si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis est gratia? nam et peccatores diligentes se diligunt. *Luc.* 6. 32. Verumtamen diligite inimicos vestros— et eritis filii Altissimi. *v.* 35.

Perficitur corde.

Si gavisus sum ad ruinam ejus qui me oderat, et exultavi, quòd invenisset eum malum. Non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem malediceus animam ejus. *Job* 31. 29. 30.

Qui ruinâ lætatur alterius, non erit immunitus. *Prov.* 17. 5.

Cùm ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, et in ruinâ ejus ne exultet cor tuum: ne fortè videat Dominus, et displiceat ei, et auferat ab eo iram suam. *Ibid.* 24. 17. 18.

Noli de mortuo inimico tuo gaudere: sciens quoniàm omnes morimur, et in gaudium nolumus venire. *Eccli.* 8. 8. Omnis injuriæ proximi ne memineris, et nihil agas in operibus injuriæ. *Ibid.* 10. 6.

Et ore.

Et pro transgressoribus rogavit. *Isa.* 53. 12. *Vide Luc.* 23. 34.

Jesus autem dicebat: Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. *Luc.* 23. 35.

Orate pro persequentibus et calumniantibus vos. *Matth.* 5. 44.

Benedicite persequentibus vos. *Rom.* 12 14.

Positis autem genibus, clamavit voce magnâ (*Stephanus*), dicens: Domine; ne statuas illis hoc peccatum. *Act.* 7. 59.

Et opere.

Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitierit, da ei aquam bibere: prunas enim congregabis super caput ejus, et Dominus reddet tibi. *Prov.* 25. 21. *Vide et Rom.* 12. 20.

Et si benefeceritis his, qui vobis benefaciunt, quæ vobis est gratia? siquidem et peccatores hoc faciunt, ètc. *Luc.* 6. 33.

Necessitatibus sanctorum communicantes. *Rom.* 12. 13.

Dilectio proximi est necessaria.

Omnis animal diligit simile sibi: sic et omnis homo proximum sibi. *Eccli.* 13. 19. Omnis care ad similem sibi conjungetur, et omnis homo simili sui sociabitur. *v.* 20.

Et mandavit illis unicuique de proximo suo. *Ibid.* 17. 12.

De caritate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis. Ipsi enim vos à Deo didicistis, ut diligatis invicem. 1. *Thess.* 4. 9.

Nos scimus, quoniàm translati sumus de morte ad vitam, quoniàm diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte. 1. *Joan.* 3. 14.

Carissimi; diligamus nos in-

quantò magis impius, et peccator? *Prov.* 11. 31.

Egestas et ignominia ei, qui deserit disciplinam : qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur. *Ibid.* 13. 18. *Vide et v.* 8.

Cùm enim tentati sunt, et quidem cum misericordiâ disciplinam accipientes, scierunt quemadmodùm cum irâ judicati impii tormenta paterentur. Hos quidem tanquàm pater monens probâsti : illos autem tanquàm durus rex interrogans, etc. *Sap.* 11. 10. 11.

Frustrà percussi filios vestros, disciplinam non receperunt. *Jerem.* 2. 30.

Percussisti eos, et non doluerunt : attrivisti eos, et renuerunt accipere disciplinam. *Ibid.* 5. 3.

Hæc est gens, quæ non audivit vocem Domini Dei sui, nec recepit disciplinam. *Ibid.* 7. 28.

Non audivit vocem, et non suscepit disciplinam. *Soph.* 3. 2.

Perseveranter.

Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias : nec deficias cùm ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus, corripit : et quasi pater in filio complacet sibi. *Prov.* 3. 11. 12. *Vide Apoc.* 3. 19.

Tene disciplinam, ne dimittas eam : custodi illam, quia ipsa est vita tua. *Ibid.* 4. 13.

Sapientiam enim et disciplinam qui abjicit, infelix est : et vacua spes illorum, et labores sine fructu, et inutilia opera eorum. *Sap.* 3. 11.

Congregate vos in domum disciplinæ. *Eccli.* 51. 31.

Fili mi, noli negligere disciplinam Domini : neque fatigeris dùm ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, castigat : flagellat autem omnem filium, quem recipit. In disciplinâ perseverate. Tanquàm filius vobis offert se Deus : quis enim filius, quem non corripit pater? Quòd si extrà disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes : ergò adulteri, et non filii estis. *Hebr.* 12. 5. *et seq.*

Disciplina malitiam ræfrænat

Et disciplina tua correxit me in finem. *Psal.* 17. 37.

Et relinquam in vobis eos, qui fugerint gladium in gentibus, — ad quas captivi ducti sunt, quia contrivi cor eorum, etc. *Ezech.* 6. 8. 9.

Et nunc, Domine omnipotens Deus Israël, anima in angustiis, et spiritus anxius clamat ad te. *Baruch* 3. 1.

Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententiâ agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium. 2. *Mach.* 6. 13.

Culpam purgat.

Via vitæ, custodienti disciplinam, etc. *Prov.* 10. 17.

Heu, *ego* consolabor super hostibus meis, et vindicabor de inimicis meis, et convertam manum meam ad te, et excoquam ad purum scoriam tuam, et auferam omne stannum tuum. *Isa.* 1. 24. 25.

Quia si abjecit, et miserebitur secundùm multitudinem misericordiarum suarum: Non enim humiliavit ex corde suo, et abjecit filios hominum. *Thren.* 3. 32.

Iram Domini portabo, quoniàm peccavi ei: *Mich.* 7. 9.

Dùm judicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum *hoc* mundo damnemur. 1. *Cor.* 11. 32.

Gratiam conservat.

Qui diligit disciplinam, diligit scientiam. *Prov.* 12. 1.

Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ. *Eccli.* 11. 29.

Ego quos amo, arguo et castigo. *Apoc.* 3. 19.

DISCORDIA, LITES, ET RIXÆ. *Vide et* CONTENTIO.

Sunt vitandæ.

Undè et facta est rixa inter pastores gregum Abraham et Lot. *Gen.* 13. 7. Ne, quæso, sit jurgium inter me et te, et inter pastores meos et pastores tuos, etc. *v.* 8. *Vide et c.* 26. 16.

Occasione Dinæ, filiæ Jacob, quam Sichem filius Hemor rapuit, et oppressit, facta est discordia maxima inter filios Jacob, et habitatores terræ illius. Ibid. c. 34.

Duæ mulieres meretrices litigabant coram rege Salomone occasione unius infantis, quem utraque volebat habere. 3. *Reg. c.* 3.

Proferentem mendacia, testem fallacem, et eum, qui seminat inter fratres discordias (*odit Dominus*). *Prov.* 6. 19.

Odium suscitat rixas: et universa delicta operit caritas. *Ibid.* 10. 12.

Vir iracundus provocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas. *Ibid.* 15. 18. *Vide* 1. *Cor.* 13. 4. *Petr.* 4. 8.

Homo perversus suscitat lites: et verbosus separat principes. *Ibid.* 16. 28.

Semper jurgia quærit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum. *Ibid.* 17. 11.

Labia stulti miscent se rixis: et os ejus jurgia provocat. *Ib.* 18. 6.

Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: et qui vehementer emungit, elicit sanguinem: et qui provocat iras, producit discordias. *Ibid.* 30. 33.

Væ mihi, mater mea: quarè genuisti me virum rixæ, virum discordiæ in universâ terrâ? non fœneravi, mihi nec fæneravit quisquam: omnes maledicunt mihi. *Jerem.* 15. 10.

Omne regnum divisum contrà se, desolabitur: et omnis

civitas, vel domus divisa contra se, non stabit. *Matth.* 12. 25.

Ipse autem, ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in se ipsum divisum desolabitur, et domus suprà domum cadet. *Luc.* 11. 17. Si autem et Satanas in se ipsum divisus est, quomodò stabit regnum ejus? *v.* 18. *Vide Matth.* 12. 25.

Facta est autem contentio inter eos (*discipulos*), quis eorum videretur esse major. *Sed Dominum non permisisse talem contentionem, patet per ea, quæ sequuntur. Ibid.* 22. 24.

Non enim est dissensionis Deus, sed pacis: sicut et in omnibus ecclesiis sanctorum doceo. 1. *Cor.* 14. 33.

Stultas autem, et sine disciplinâ quæstiones devita: sciens, quia generant lites. 2. *Tim.* 2. 23. *Vide* 1. *Tim.* 1. 4. *Tit.* 3. 9.

Quod si invicem mordetis et comeditis: videte, ne ab invicem consumamini. *Gal.* 5. 15.

Discretio. Vide *Prudentia.*

Discrimen inter peccatum mortale et veniale.
Vide *Peccatum.*

Divini. Vide *Incantatores.*

DIVITIÆ.

Divites hujus mundi quomodò se ergà pauperes habere debeant.
Vide *Eleemosyna.*

Si attenuatus fuerit frater tuus et infirmus manu, et susceperis eum quasi advenam et peregrinum, et vixerit tecum, ne accipias usuras ab eo; etc. *Levit.* 25. 35. 36.

Si unus de fratribus tuis, qui morantur intrà portas civitatis tuæ, in terrâ, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem devenerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum *tuam*, etc. *Deut.* 15. 7. Sed dabis ei: nec ages quippiam callidè in ejus necessatibus sublevandis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, et in cunctis, ad quæ manum miseris. *v.* 10.

Quomodò potueris, ità esto misericors. Si multùm tibi fuerit, abundanter tribue. *Tob.* 4. 8. 9.

Si negavi, quod volebant, pauperibus—Si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex eâ. *Job* 31. 16. 17.

Nolite sperare in iniquitate, et rapinas nolite concupiscere: divitiæ si affluant, nolite cor apponere. *Psal.* 61. 11.

Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum, qui miseretur pauperis. *Prov.* 14. 31. *Item. c.* 17. 5.

Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis: et vicissitudinem suam reddet ei. *Ib.* 19. 17.

Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit et non exaudietur. *Ibid.* 21. 13.

Qui dat pauperi, non indigebit : qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam. *Ib.* 28. 27.

Mitte panem tuum super transeuntes aquas : quia post tempora multa invenies illum. *Eccles.* 11. 1.

Rogationem contribulati ne abjicias : et non avertas faciem tuam ab egeno. *Eccli.* 4. 4.

Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio et benedictio tua. *Ibid.* 7. 36.

Propter mandatum assume pauperem : et propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum. *Ibid.* 29. 12.

Beatus dives, qui inventus est sine maculâ : et qui post aurum non abiit, nec speravit in pecuniâ et thesauris. *Ib.* 31.8.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terrâ : ubi ærugo et tinea demolitur : et ubi fures effodiunt et furantur. *Matth.* 6. 19.

Si vis perfectus esse, vade; vende quæ habes, et da pauperibus; et habebis thesaurum in cælo : et veni, sequere me. *Ib.* 19. 21. *Item Luc.* 18. 22.

Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites : ne fortè te et ipsi reinvitent, et fiat tibi retributio. Sed cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et cæcos; et beatus eris, quia non habent retribuere tibi : retribuetur enim tibi in resurrectione ustorum. *Luc.* 14, 12. 13. 14.

Per parabolam de villico iniquitatis, hortatur Jesus ad faciendas eleemosynas; docens, quid mereatur fidelis et infidelis mammonæ dispensator; et quòd nemo servire potest Deo et mammonæ : ità de divite epulone et Lazaro mendico. Ibid. c. 16.

Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, et ponebant antè pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat. *Actor.* 4. 34. *Vide et c.* 2. 45.

Divitibus — præcipe — benè agere — facilè tribuere, communicare, etc. 1. *Tim.* 6. 17. 18.

Divitiarum vanitas et contemptus, et in illis non est sperandum.

Nec est satiatus venter ejus : et cùm habuerit quæ concupierat, possidere non poterit, etc. *Job* 20. 20.

Verùmtamen in imagine pertransit homo — Thesaurizat, et ignorat cui congregabit ea. *Psal.* 38. 7. *Vide et Psal.* 48. *per totum.*

Eccè homo, qui non posuit Deum adjutorem suum : sed speravit in multitudine divitiarum suarum : et prævaluit in vanitate suâ. *Psal.* 51. 9.

Nil proderunt thesauri impietatis : justitia verò liberabit à morte. *Prov.* 10. 2.

Non proderunt divitiæ in die ultionis ; justitia autem liberabit à morte. *Ib.* 11. 4. Alii dividunt propria, et ditiores fiunt : alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt. *v.* 24.

Qui confidit in divitiis suis, corruet. *Ibid.* 11. 28.

Meliùs est parùm cum timore Domini, quàm thesauri magni, et insatiabiles. *Ibid.* 15. 16.

Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, et egebit. *Ib.* 22. 16.

Noli laborare, ut diteris : sed prudentiæ tuæ pone modum. *Ibid.* 23. 4.

Duo rogavi te, ne deneges mihi antequàm moriar. Vanitatem et verba mendacia longè fac à me. Mendicitatem et divitias ne dederis mihi : tribue tantùm victui meo necessaria : ne fortè satiatus illiciar ad te negandum, et dicam : Quis est Dominus ? aut egestate compulsus, furer, et perjurem nomen Dei mei. *Ibid.* 30. 7. 8. 9.

Avarus non implebitur pecuniâ : et qui amat divitias, fructum non capiet ex eis, et hoc ergò vanitas. *Eccles.* 5. 9. Est et alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole : divitiæ conservatæ in malum domini sui. *v.* 12.

Vir, cui dedit Deus divitias, et substantiam, et honorem, et nihil deest animæ suæ ex omnibus, quæ desiderat : nec tribuit ei potestatem Deus, ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud ; hoc vanitas et miseria magna est. *Ibid.* 6. 2.

Tunc stabunt justi in magnâ constantiâ adversùs eos, qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum. *Sap.* 5. 1.

Noli attendere ad possessiones iniquas, et ne dixeris : Est mihi sufficiens vita : nihil enim proderit in tempore vindictæ et obductionis. *Eccli.* 5. 1.

Nihil est iniquiùs, quàm amare pecuniam : hic enim et animam suam venalem habet : quoniàm in vitâ suâ projecit intima sua. *Ibid.* 10. 10.

Qui aurum diligit, non justificabitur : et qui insequitur consumptionem, replebitur ex eâ, etc. *Ibid.* 31. 5.

Perdix fovit quæ non peperit : fecit divitias, et non in judicio : et in dimidio dierum suorum derelinquet eas, et in novissimo suo erit insipiens. *Jerem.* 17. 11. *Vide et v.* 3.

Væ qui ædificat domum suam in injustitiâ, et cœnacula sua non in judicio : amicum suum opprimet frustrà, et mercedem ejus non reddet ei. *Ibid.* 22. 13.

Argentum eorum foràs projicietur — et aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini. Animam suam non saturabunt, et ventres eorum non implebuntur : quia scandalum iniquitatis eorum factum est. *Ezech.* 7. 19. *Item Soph.* 1. 18.

Qui autem seminatus est in spinis, hic est qui verbum (*Dei*) audit, et sollicitudo sæculi istius, et fallacia divitiarum suffocat verbum, et sine fructu efficitur. *Matth.* 13. 22. *Item Luc.* 8. 14.

Videte et cavete ab omni avaritiâ: quia non in abundantiâ cujusquam vita ejus est, ex his, quæ possidet. *Luc.* 12. 15.

Nam qui volunt divites fieri incidunt in tentationem, et in laqueum Diaboli, et desideria multa inutilia et novica, quæ mergunt homines in interitum et perditionem. 1. *Tim.* 6. 9.

Exortus est enim sol cum ardore, et arefecit fœnum, et flos ejus decidit, et decor vultûs ejus deperiit: ità et dives in itineribus suis marcescet. *Jacob.* 1. 11.

Contra divites impios.
Vide et *Avaritia.*

Erat autem vir quispiam (*Nabal*) in solitudine Maon, et possessio ejus in Carmelo, et homo ille magnus nimis: erantque ei oves tria millia, et mille capræ: et accidit, ut tonderetur grex ejus in Carmelo. 1. *Reg.* 25. 2. Respondens autem Nabal pueris David ait: Quis est David? et quis est filius Isaï? hodiè increverunt servi, qui fugiunt dominos suos. Tollam ergò panes meos et aquas meas, et carnes pecorum, quæ occidi tonsoribus meis, et dabo viris, quos nescio undè sint? *v.* 10. 11. Tunc ait David pueris (*redeuntibus, et nuntiantibus omnia verba, quæ dixerat Nabal*): Accingatur unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis suis, accinctusque est et David ense suo: et secuti sunt David quasi quadringenti viri, *quibus in occursum venit Abigaïl uxor Nabal cum panibus et vino, etc. cui ait David. v.* 13. Benedictus Dominus Deus Israël, qui misit hodiè te in occursum meum, etc. *v.* 32. Alioquin vivit Dominus Deus Israël, qui prohibuit me, ne malum facerem tibi: nisi citò venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal usquè ad lucem matutinam, mingens ad parietem, etc. *v.* 34. Cùmque pertransissent decem-dies, percussit Dominus Nabal, et mortuus est. *v.* 38.

Quoniàm confringens nudavit pauperes: domum rapuit — Nec est satiatus venter ejus; et cùm habuerit, quæ concupierat, possidere non poterit. Non remansit de cibo ejus, et proptereà nihil permanebit de bonis ejus. Cùm satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit, et omnis dolor irruet super eum. *Job* 20. 19. 20. 21. 22. *Vide totum Caput.*

Ostendit, quomodò impii ex præsenti vitæ prosperitate, in morte rapiantur à Deo ad supplicia. Ibid. 27. 1.

Eccè homo, qui non posuit Deum adjutorem suum; sed speravit in multitudine divitia-

rum suarum : et prævaluit in vanitate suâ. *Psal.* 51. 9.

Nihil proderunt thesauri impietatis. *Prov.* 10. 2.

Alii dividunt propria, et ditiores fiunt : alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt. *Ibid.* 11. 24.

Meliùs est parùm cum justitiâ, quàm multi fructus cum iniquitate. *Ibid.* 16. 8.

Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit, et non exaudietur. *Ib.* 21. 13.

Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, et egebit. *Ib.* 22. 16.

Qui coacervat divitias usuris et fœnore, liberali in pauperes congregat eas. *Ibid.* 28. 8. Qui dat pauperi non indigebit : qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam. *v.* 27. *Vide v.* 20.

Avarus non implebitur pecuniâ. *Eccles.* 5. 9.

Tunc stabunt justi in magnâ constantiâ, adversùs eos qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum. *Sap.* 5. 1.

Noli attendere ad possessiones iniquas, et ne dixeris : Est mihi sufficiens vita : nihil enim proderit in tempore vindictæ, et obductionis. *Eccli.* 5. 1.

Væ, qui conjungitis domum ad domum, et agrum agro copulatis, usquè ad terminum loci : numquid habitabitis vos soli in medio terræ? *Isa.* 5. 8.

Divitias tuas et thesauros tuos in direptionem dabo gratis, in omnibus peccatis tuis, et in omnibus terminis tuis. *Jerem.* 15. 13.

Væ, qui ædificat domum suam in injustitiâ, et cœnacula sua non in judicio, etc. *Ibid.* 22. 13. *usquè ad finem.*

Argentum eorum foràs projicietur, et aurum eorum in sterquilinium erit, etc. *Ezech.* 7. 19. *Idem habetur Soph.* 1. 18.

Væ, qui opulenti estis in Sion, et confiditis in monte Samariæ : optimates capita populorum, ingredientes pompaticè domum Israël. *Amos* 6. 1.

Propheta sub parabolâ uncini pomorum, prophetat finem regni Israël imminere, propter pauperum oppressiones : acerbitatem verò imminentis calamitatis explicat, ac festivitates eorum in luctum dicit convertendas, famemque verbi Dei futuram denuntiat. Ib. c. 8.

Verumtamen væ vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram. Væ vobis, qui saturati estis : quia esurietis, etc. *Luc.* 6. 24. 25.

Homo quidam erat dives, qui induebatur purpurâ, et bysso : et epulabatur quotidiè splendidè. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, etc. *Et dives* clamans dixit : Pater Abraham — mitte Lazarum — ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hâc flammâ. *Ibid.* 16. 19.

Divitibus hujus sæculi præcipe non sublimè sapere. 1. *Tim.* 6. 17.

Agite nunc, divites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient vobis. Divitiæ vestræ putrefactæ sunt: et vestimenta vestra à tineis comesta sunt. Aurum et argentum vestrum æruginavit, et ærugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizâstis vobis iram in novissimis diebus. *Jacob.* 5. 1. *et seq.*

Divitiarum usus bonus in congregando.

Benedictio Domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio. *Prov.* 10. 22.

Meliùs est parùm cum justitiâ, quàm multi fructus cum iniquitate. *Ibid.* 16. 8.

Noli laborare ut diteris: sed prudentiæ tuæ pone modum. *Ibid.* 23. 4. Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere: quia facient sibi pennas, quasi aquilæ, et volabunt in cœlum. *v.* 5.

Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientiâ. *Eccli.* 13. 30.

In conservando.

Divitiæ si affluant, nolite cor apponere. *Psal.* 61. 11.

Justus comedit et replet animam suam: venter autem impiorum insaturabilis. *Prov.* 13. 25.

Corona sapientium divitiæ eorum: fatuitas stultorum, imprudentia. *Ibid.* 14. 24.

Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis et bibat, et fruatur lætitiâ ex labore suo, quo laboravit ipse sub sole. *Eccles.* 5. 17. Et omni homini, cui dedit Deus divitias atque substantiam, potestatemque ei tribuit, ut comedat ex eis, et fruatur parte suâ, lætetur de labore suo: hoc est Donum Dei. *v.* 18.

Memento paupertatis in tempore abundantiæ, et necessitatum paupertatis in die divitiarum. A mane usquè ad vesperam immutabitur tempus, et hæc omnia citata in oculis Dei. *Eccli.* 18. 25. 26.

Beatus dives, qui inventus est sine maculâ, et qui post aurum non abiit, nec speravit in pecuniâ, et thesauris. *Ibid.* 31. 8.

Glorietur autem frater humilis in exaltatione suâ: dives autem in humilitate suâ. *Jacob.* 1. 10.

In exponendo.

Honora Dominum de tuâ substantiâ, et de primitiis omnium frugum tuarum da ei: et implebuntur horrea tua saturitate, et vino torcularia tua redundabunt. *Prov.* 3. 9. 10.

Mendicitatem et divitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo necessaria; ne fortè satiatus illiciar ad te negandum, et dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, et perjurem nomen Dei mei. *Prov.* 30. 8. 9.

Nonne melius est comedere, et bibere, et ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? Et hoc de manu Dei est. *Eccles.* 2. 24.

Omnis enim homo, qui comedit et bibit, et videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est. *Ibid.* 3. 13.

Fili, si habes, benefac tecum, et Deo dignas oblationes offer. *Eccli.* 14. 11.

Cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et cæcos: et beatus eris, quia non habent retribuere tibi. *Luc.* 14. 13. 14. *Vide Tob.* 4. 7.

Si ergò in iniquo mammonâ fideles non fuistis: quod verum est, quis credet vobis? *Ib.* 16. 11.

Congregans per fraudem.

Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regulâ, in pondere, in mensurâ. Statera justa, et æqua sint pondera. *Levit.* 19. 35. 36.

Nec æmuleris viros malos, nec desideres esse cum eis; quia rapinas meditatur mens eorum, et fraudes labia eorum loquuntur. *Prov.* 24. 1. 2.

Chanaan, in manu ejus statera dolosa, calumniam dilexit. *Oseæ* 12. 7.

Audite hoc, qui conteritis pauperem: et deficere facitis egenos terræ, dicentes: Quandò transibit mensis, et venundabimus merces; et sabbatum, et aperiemus frumentum: ut imminuamus mensuram, et augeamus siclum, et supponamus stateras dolosas; ut possideamus in argento egenos, et pauperes pro calceamentis, et quisquilias frumenti vendamus? Juravit Dominus in superbiam Jacob: Si oblitus fuero usquè ad finem omnia opera eorum. Nunquid super isto non commovebitur terra, et lugebit omnis habitator ejus? *Amos* 8. 4. *usq. ad* 8.

Punietur in animâ.

Nihil proderunt thesauri impietatis. *Prov.* 10. 2. *Vide et* 11. 26.

Pondus et pondus, mensura et mensura: utrumque abominabile est apud Deum. *Ibid.* 20. 10. *Vide c.* 11. 1.

Noli attendere ad possessiones iniquas, et ne dixeris: Est mihi sufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictæ et obductionis. *Eccli.* 5. 1.

Multos enim perdidit aurum et argentum. *Ibid.* 8. 3.

Nihil est iniquius, quàm amare pecuniam: hic enim et animam suam venalem habet. *Ib.* 10. 10.

In substantiâ.

Non inveniet fraudulentus lucrum. *Prov.* 12. 27.

Hæreditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit. *Ib.* 20. 21.

Qui coacervat divitias usuris et fœnore, liberali in pauperes congregat eas. *Ibid.* 28. 8. Qui decipit justos in viâ malâ, in

interitu suo corruet: et simplices possidebunt bona ejus. *v.* 10.

Iniquitates vestræ declinaverunt hæc; et peccata vestra prohibuerunt bonum à vobis. Quia inventi sunt in populo meo impii insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes, et pedicas ad capiendos viros. *Jerem.* 5. 25. 26.

Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis, et mensura minor iræ plena. Nunquid justificabo stateram impiam, et sacelli pondera dolosa? In quibus divites ejus repleti sunt iniquitate, et habitantes in eâ loquebantur mendacium, et lingua eorum fraudulenta in ore eorum. *Mich.* 6. 10. 11. 12. Et ego ergò cœpi percutere te. — Tu comedes, et non saturaberis. *v.* 13. 14. Tu seminabis, et non metes. *v.* 15.

Væ ei, qui multiplicat non sua! Usquequò et aggravat contra se densum lutum? Nunquid non repentè consurgent, qui mordeant te: et suscitabuntur lacerantes te, et eris in rapinam eis? *Habac.* 2. 6. 7.

Congregans per rapinam.

Abundant tabernacula prædonum, et audacter provocant Deum, cùm ipse dederit omnia in manus eorum. *Job* 12. 6.

Venatio leonis onager in eremo: sic et pascua divitum, sunt pauperes. *Eccli.* 13. 23.

Panis egentium vita pauperum est; qui defraudat illum, homo sanguinis est. *Ibid.* 34. 25. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. *v.* 26.

Punietur in animâ.

Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, et vestimentum mistum sanguine, erit in combustionem, et cibus ignis. *Isa.* 9. 5.

Væ, qui ædificat domum suam in injustitiâ, et cœnacula sua non in judicio: amicum suum opprimet frustrà, et mercedem ejus non reddet ei. *Jerem.* 22. 13.

Neque rapaces regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 10.

In prole.

Hæc est pars hominis impii apud Deum, et hæreditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient. Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt, et nepotes ejus non saturabuntur pane. Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, et viduæ illius non plorabunt. *Job.* 27. 13. 14. 15.

In substantiâ.

Si comportaverit quasi terram argentum; et sicut lutum præparaverit vestimenta: præparabit quidem, sed justus vestietur illis, et argentum innocens dividet. *Job* 27. 16.

Nolite sperare in iniquitate, et rapinas nolite concupiscere. *Psal.* 61. 11.

Ne attingas parvulorum terminos; et agrum pupillorum ne introeas: propinquus enim illorum fortis est, et ipse judicabit contra te causam illorum. *Prov.* 23. 10. 11.

Pro eo, quod diripiebatis pauperem, et prædam electam tollebatis ab eo: domos quadro lapide ædificabitis, et non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantissimas, et non bibetis vinum earum. *Amos* 5. 11.

Væ qui cogitatis inutile, et operamini malum in cubilibus vestris: in luce matutinâ faciunt illud, quoniàm contra Deum est manus eorum. Et concupierunt agros, et violenter tuleruntdomos: et calumniabantur virum, et domum ejus; virum, et hæreditatem ejus. Idcircò hæc dicit Dominus: Eccè ego cogito super familiam istam malum: undè non auferetis colla vestra, et non ambulabitis superbi, quoniàm tempus pessimum est, *Mich.* 2. 1. 2. 3. Desuper tunicâ pallium sustulistis: et eos, qui transibant simpliciter, convertistis in bellum. Mulieres populi mei ejecistis de domo deliciarum suarum: à parvulis earum tulistis laudem meam in perpetuum. Surgite, et ite, quia non habetis hîc requiem. *v.* 8. 9. 10.

Et dixi: Audite, principes Jacob, et duces domûs Israël: Numquid non vestrûm est scire judicium, qui odio habetis bonum, et diligitis malum: qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis, et carnem eorum desuper ossibus eorum? *Ibid.* 3. 1. Tunc clamabunt ad Dominum, et non exaudiet eos: et abscondet faciem suam ab eis in tempore illo, sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis. *v.* 4.

Quia tu spoliâsti gentes multas, spoliabunt te omnes *reliquiæ populorum. Habac.* 2. 8.

Affligetur in conservando.

Et cùm habuerit, quæ concupierat, possidere non poterit. *Job* 20. 20.

Dives cùm dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, et nihil inveniet. *Job* 27. 19. Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas. *v.* 20.

Ne timueris cùm dives factus fuerit homo — Quoniàm cùm interierit, non sumet omnia. *Psal.* 48. 17. 18.

Eccè homo, qui non posuit Deum adjutorem suum: sed speravit in multitudine divitiarum suarum. *Psal.* 51. 9.

Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem super caput vendentium. *Prov.* 11. 26.

Est et alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole: divitiæ conservatæ in malum Domini sui. Pereunt enim in afflictione pessimâ: generavit filium, qui in summâ egestate erit. *Eccles.* 5. 12. 13. Miserabilis prorsùs infirmitas: quo modo venit, sic

revertetur. Quid ergò prodest ei, quòd laboravit in ventum? *v.* 15. Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris, et in curis multis. *v.* 16.

Est et aliud malum quod vidi sub sole, et quidem frequens apud homines. Vir, cui dedit Deus divitias, et substantiam et honorem, et nihil deest animæ suæ ex omnibus quæ desiderat: nec tribuit ei potestatem Deus, ut comedat ex eo: sed homo extraneus vorabit illud. *Ib.* 6. 1. 2.

Est qui locupletatur parcè agendo, et hæc est pars mercedis illius. *In* eo, quod dicit: Inveni requiem mihi, et nunc manducabo de bonis meis solus, et nescit quòd tempus præteriet, et mors appropinquet: et relinquet omnia aliis, et morietur. *Eccli.* 11. 18. *et seq.*

Viro cupido et tenaci, sine ratione est substantia, et homini livido ad quid aurum? *Ibid.* 14. 3. Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? et non jucundabitur in bonis suis. *v.* 5. Qui sibi invidet, nihil est illo nequius, et hæc redditio est malitiæ illius. *v.* 6.

Qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum. *Aggæi* 1. 6.

Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit: et cogitabat intrà se dicens: Quid faciam, quia non habeo quò congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam: destruam horrea mea, et majora faciam, et illùc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, et bona mea, et dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte: hâc nocte animam tuam repetent à te: quæ autem parâsti, cujus erunt? Sic est qui sibi thezaurisat, et non est in Deum dives. *Luc.* 12. 16. *usquè ad* 21.

Agite nunc, divites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient vobis. Divitiæ vestræ putrefactæ sunt, et vestimenta vestra, à tineis comesta sunt. Aurum et argentum vestrum æruginavit: et ærugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizâstis vobis iram in novissimis diebus, *Jacob.* 5. 1. 2. 3.

In expendendo.

Ne desideres de cibis ejus, in quo est panis mendacii. *Prov.* 23. 3.

Væ vobis divitibus, qui habetis (*hîc*) consolationem vestram. *Luc.* 6. 24.

Fili, recordare, quia recepisti bona in vitâ tuâ. *Ibid.* 16. 25.

Divitiarum utilitas, sed transitoria.

Amici verò divitum multi. *Prov.* 14. 20.

Substantia divitis urbs roboris ejus: et quasi murus validus circumdans eum. *Ib.* 18. 11.

Utilior est sapientia cum divitiis — Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia. *Eccles.* 7. 12. 13.

Et pecuniæ obediunt omnia. *Ibid.* 10. 19.

Dives commotus confirmatur ab amicis suis ; humilis autem cùm ceciderit, expelletur et à notis. Diviti decepto multi recuperatores : locutus est superba, et justificaverunt illum. Humilis deceptus est, insuper et arguitur. Locutus est sensatè, et non est datus ei locus. Dives locutus est, et omnes tacuerunt, et verbum illius usquè ad nubes perducent. Pauper locutus est, et dicunt : Quis est hic, et si offenderit, subvertent illum. *Eccli.* 13. 25. *usquè ad* 29.

Laboravit dives in congregatione substantiæ, et in requie suâ replebitur bonis suis. *Ibid.* 31. 3.

Aurum et argentum est constitutio pedum. *Ibid.* 40. 25. Facultates, et virtutes exaltant cor, et super hæc timor Domini. *v.* 26.

Divitiæ quæ mala faciant.

Et devoravit eos terra (*scilicet terrenus amor*). *Exod.* 15. 12.

Usquequò — stulti, ea quæ sibi sunt noxia cupient? *Prov.* 1. 22.

Qui confidit in divitiis suis, corruet. *Ibid.* 11. 28.

Considerans reperi et aliam vanitatem sub sole. Unus est, et secundum non habet, non filium, non fratrem, et tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi ejus divitiis : nec recogitat, dicens : Cui laboro, et fraudo animam meam bonis? *Eccles.* 4. 7.

Qui amat divitias, fructum non capiet ex eis. *Ibid.* 5. 9. Dulcis est somnus operanti, sive parùm, sive multùm comedat. Saturitas autem divitis non sinit eum dormire. *v.* 11.

Multos enim perdidit aurum et argentum, et usquè ad cor regum extendit et convertit. *Eccli.* 8. 3.

Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis: non satiabitur, donec consumat arefaciens animam suam. Oculus malus ad mala : et non satiabitur pane, sed indigens, et in tristitiâ erit super mensam suam *Ib.* 14. 9. 10.

Qui quærit locupletari, avertit oculum suum. *Ibid.* 27. 1.

Melior est pauper sanus, et fortis viribus, quàm dives imbecillis, et flagellatus malitiâ. *Ibid.* 30. 14.

Qui aurum diligit, non justificabitur. *Ibid.* 31. 5. Multi dati sunt in auri casus, et facta est in specie ipsius perditio illorum — Væ illis, qui sectantur illud, et omnis imprudens deperiet in illo. *v.* 6. 7. *Vide et c.* 8. 3.

O mors, quàm amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis! *Ibid.* 41. 1.

De terrâ loqueris, et de humo audietur eloquium tuum (*propter amorem quem habes*). *Isa.* 29. 4.

Propter iniquitatem avaritiæ ejus iratus sum, et percussi eum : abscondi à te faciem meam, et indignatus sum. *Ib.* 57. 17. 28.

Magnificati sunt et ditati. Incrassati sunt et impinguati : et præterierunt sermones meos pessimè. *Jerem.* 5. 27. 28.

Divitias tuas, et thesauros tuos in direptionem dabo. *Ib.* 15. 13.

Locutus sum ad te, in abundantiâ tuâ, et dixisti : Non audiam. *Ibid.* 22. 21.

Ubi sunt — qui argentum thesaurizant, et aurum, in quo confidunt homines? — Exterminati sunt, et ad inferos descenderunt, et alii loco eorum surrexerunt. *Baruch* 3. 16. 18. 19.

Intumuerunt aquæ profundi torrentis, qui non potest transvadari. *Ezech.* 47. 5.

Et in copiâ rerum omnium occidet plurimos. *Dan.* 8. 25.

Ipsi — diligunt vinacia uvarum. *Oseæ* 3. 1.

Calumniam patiens est Ephraïm, fractus judicio : quoniàm cœpit abire post sordes. *Ibid.* 5. 11.

Ubi enim est thezaurus tuus, ibi est et cor tuum. *Matth.* 6. 21. Nemo potest duobus dominis servire : aut enim unum odio habebit, et alterum diliget : aut unum sustinebit, et alterum contemnet. Non potestis Deo servire et mammonæ. *v.* 24. *Vide Luc.* 16. 13.

Qui autem seminatus est in spinis, hic est, qui verbum audit, et sollicitudo sæculi istius, et fallacia divitiarum suffocat verbum, et sine fructu efficitur. *Ibid.* 13. 22.

Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cœlorum. *Ibid.* 19. 23.

Dico, inimicos crucis Christi — qui terrena sapiunt. *Philipp.* 3. 18. 19.

Undè bella, et lites in vobis? nonne hinc? ex concupiscentiis vestris? *Jacob.* 4. 1.

Cor exercitatum avaritiâ habentes, maledictionis filii : derelinquentes rectam viam, erraverunt. 2. *Petr.* 2. 14. 15.

Quia dicis, quòd dives sum, et locupletatus, et nullius egeo : et nescis, quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus. *Apoc.* 3. 17.

Crimina nutriunt.

Multos enim perdidit aurum et argentum : et usquè ad cor regum extendit et convertit. *Eccli.* 8. 3.

Si dives fueris, non eris immunis à delicto. *Ibid.* 11. 10.

Domus, quæ nimis locuples est, annullabitur superbiâ. *Ib.* 21. 5.

Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum Diaboli, et desideria multa inutilia et nociva, quæ

mergunt homines in interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas. 1. *Tim.* 6. 9. 10.

DOCTRINA.

Doctrina Apostolorum scripta et non scripta, firmiter tenenda. Vide et *Traditiones.*

Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones et offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, et declinate ab illis. *Rom.* 16. 17.

Si quis esurit, domi manducet : ut non in judicium conveniatis. Cætera autem cùm venero disponam. 1. *Cor.* 11. 34.

Sed licèt nos, aut Angelus de cœlo, evangelizet vobis, præter quàm quod evangelizavimus vobis, anathema sit. *Galat.* 1. 8. Notum enim vobis, facio, fratres, evangelium, quod evangelizatum est à me, quia non est secundùm hominem, etc. *v.* 11.

Itaque, fratres, state : et tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. 2. *Thess.* 2, 14.

Doctrina Apostolorum est Christi doctrina.

Qui vos audit, me audit : et qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. *Luc.* 10. 16. *Vide* 1. *Cor.* 14. 37.

Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu : et odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, et in iis qui pereunt, etc. 2. *Cor.* 2. 14. 15. Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo. coràm Deo in Christo loquimur. *v.* 17.

Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est à me, quia non est secundùm hominem, etc. *Gal.* 1. 11. *Vide et Ephes.* 3. 3.

Ideò et nos gratias agimus Deo sine intermissione : quoniàm cùm accepissetis à nobis verbum auditûs Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est verè) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis. 1. *Thess.* 2. 13.

Doctrinæ utilitas quoàd docentem.

Sed et imperitos docete liberè. 1. *Esdr.* 7. 25.

Aqua profunda verba ex ore viri : et torrens redundans fons sapientiæ. *Prov.* 18. 4.

Doctrina viri per patientiam noscitur : et gloria ejus est iniqua prætergredi. *Ibid.* 19. 11.

In auribus insipientium ne loquaris : quia despicient doctrinam eloquii tui. *Ibid.* 23. 9.

Verba sapientium audiuntur in silentio, plus quàm clamor principis inter stultos. *Eccles.* 9. 17.

Verba sapientium sicut stimuli, et quasi clavi in altum defixi, quæ per magistrorum consilium data sunt à pastore uno. *Ibid.* 12. 11.

Beatus — qui enarrat justitiam auri audienti. *Eccli.* 25. 12.

Anima viri sancti enuntiat aliquamdò vera, quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum. *Ibid.* 37. 18.

Quoàd audientem.

Docete me, et ego tacebo: et si quid fortè ignoravi, instruite me. *Iob* 6. 24.

Doctrinam magis, quàm aurum eligite. *Prov.* 8. 10.

Doce justum, et festinabit accipere. *Ibid.* 9. 9.

Cor sapientis quærit doctrinam; et os stultorum pascitur imperitiâ. *Ibid.* 15. 14.

Non cesses, fili, audire doctrinam, nec ignores sermones scientiæ. *Ibid.* 19. 27.

Fili mi, inclina aurem tuam, et audi verba sapientium: appone autem cor ad doctrinam meam, quæ pulchra erit tibi, cùm servaveris eam in ventre tuo, et redundabit in labiis tuis: ut sit in Domino fiducia tua. *Ibid.* 22. 17. 18. 19. Eccè descripsi eam tibi tripliciter, in cogitationibus, et scientiâ: ut ostenderem tibi firmitatem, et eloquia veritatis respondere ex his illis, qui miserunt te. *v.* 20. 21.

Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, et aures tuæ ad verba scientiæ. *Ibid* 23. 12.

Auris bona audiet cum omni concupiscentiâ sapientiam. *Eccli.* 3. 31.

Esto mansuetus ad audiendum verbum (*Dei*), ut intelligas: et cum sapientiâ proferas responsum verum. *Ibid.* 5. 13.

Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam: et si dilexeris audire, sapiens eris. *Ib.* 6. 34. In multitudine presbyterorum prudentium sta, et sapientiæ illorum ex corde conjungere: ut omnem narrationem Dei possis audire: et proverbia laudis non effugiant à te. Et si videris sensatum evigila ad eum, et gradus ostiorum illius exterat pes tuus. *v.* 35. 36. Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, et in mandatis illius maximè assiduus esto: et ipse dabit tibi cor, et concupiscentia sapientiæ dabitur tibi. *v.* 37. *Vide c.* 8. 9. *Item Psal.* 1. 2.

Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt à patribus suis. Quoniâm ab ipsis disces intellectum, et in tempore necessitatis dare responsum. *Ibid.* 8. 11.

Quæcunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. *Rom.* 15. 4.

Fructus docentis.

Labia justi erudiunt plurimos: qui autem indocti sunt,

in cordis egestate morientur. *Prov.* 10. 21.

Doctrinâ suâ noscetur vir, qui autem vanus et excors est, patebit contemptui. *Ibid.* 12. 8.

In linguâ enim sapientia dignoscitur : et sensus et scientia et doctrina, in verbo sensati, et firmamentum in operibus justitiæ. *Eccli.* 4. 29.

Vir peritus multos erudivit, et animæ suæ suavis est. *Ibid.* 37. 22.

Fructus audientis.

Audiens sapiens, sapientior erit : et intelligens, gubernacula possidebit. *Prov.* 1. 5.

In corde prudentis requiescit sapientia, et indoctos quosque erudiet. *Ibid.* 14. 33.

Fons vitæ, eruditio possidentis : doctrina stultorum, fatuitas. Cor sapientis erudiet os ejus : et labiis ejus addet gratiam. Favus mellis, composita verba : dulcedo animæ, sanitas ossium. *Ibid.* 16. 22. 23. 24.

Cor prudens possidebit scientiam : et auris sapientium quærit doctrinam. *Ibid.* 18. 15.

Comede, fili mi, mel quia bonum est, et favum dulcissimum gutturi tuo. Sic et doctrina sapientiæ animæ tuæ, quam cùm inveneris, habebis in novissimis spem, et spes tua non peribit. *Ibid.* 24. 13.

Stude sapientiæ, fili mi, et lætifica cor meum, ut possis exprobranti respondere sermonem. *Ibid.* 27. 11.

Fili, à juventute tuâ excipe doctrinam, et usquè ad canos invenies sapientiam. Quasi is, qui arat, et seminat, accede ad eam, et sustine bonos fructus illius. *Eccli.* 6. 18. 19.

Contemptus doctrinæ.

Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. *Prov.* 1. 7.

Qui erudit derisorem, ipse injuriam sibi facit : et qui arguit impium, sibi maculam generat. *Ibid.* 9. 7.

Quærit derisor sapientiam, et non invenit : doctrina prudentium facilis. *Ibid.* 14. 6.

Qui evitat discere, incidet in mala. *Ibid.* 17. 16.

Non recipit stultus verba prudentiæ : nisi ea dixeris, quæ versantur in corde ejus. *Ibid.* 18. 2.

Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo. *Ibid.* 25. 20.

Quàm aspera est nimiùm sapientia indoctis hominibus, et non permanebit in illâ excors. *Eccli.* 6. 21. Sapientia enim doctrinæ secundùm nomen est ejus, et non est multis manifesta : quibus autem cognita est, permanet usquè ad conspectum Dei. v. 23.

Non erudietur, qui non est sapiens in bono. Est autem sapientia, quæ abundat in malo : et non est sensus ubi est amaritudo. *Ibid.* 21 14. Cor fatui quasi vas confractum, et omnem sapientiam non tenebit.

Verbum sapiens quodcumque audierit scius, laudabit, et ad se adjiciet : audivit luxuriosus, et displicebit illi et projiciet illud post dorsum suum. *Eccli.* c. 21. v. 18.

Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam. Qui narrat verbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de gravi somno. Cúm dormiente loquitur, qui enarrat stulto sapientiam. *Ibid.* 22. 7. 8. 9.

Homo assuetus in verbis improperii, in omnibus diebus suis non erudietur. *Ibid.* 23. 20.

Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos. *Matth.* 7. 6.

Doctrinæ pravæ effectus quoàd docentem.

Priùs vos ostendens fabricatores mendacii, et cultores perversorum dogmatum. *Job* 13. 4.

Os fatuorum ebullit stultitiam. *Prov.* 15. 2. Labia sapientium disseminabunt scientiam : cor stultorum dissimile erit. *v.* 7. Doctrina mala deserenti viam vitæ : qui increpationes odit, morietur. *v.* 10.

Doctrina stultorum, fatuitas. *Ibid.* 16. 22.

Superbus et arrogans vocatur indoctus, qui in irâ operatur superbiam. *Ibid.* 21. 24.

Narratio fatui quasi sarcina in viâ. *Eccli.* 21. 19.

Quoàd audientem

Vir, qui erraverit à viâ doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur. *Prov.* 21. 16.

Nunquid potest cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt? *Luc.* 6. 39.

Doctrinæ curiosæ malum.

Qui scrutator est majestatis, opprimetur à gloriâ. *Prov.* 25. 27.

Et agnovi, quòd in his quoque esset labor, et afflictio spiritûs : eò quòd in multâ sapientiâ multa sit indignatio : et qui addit scientiam addit et laborem. *Eccles.* 1. 17. 18.

Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris : sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, et in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus. *Eccli.* 3. 22.

Docentes. Vide *Evangelizans.*

DOLUS.

Quoniàm mihi quidem pacificè loquebantur : et in iracundiâ terræ loquentes, dolos cogitabant. *Psal.* 34. 20.

Habitatio tua in medio doli : in dolo renuerunt scire me, dicit Dominus. *Jerem.* 9. 6.

Vir autem quidam, nomine Ananias, cum Saphirâ uxore suâ vendidit agrum, et fraudavit de pretio agri, etc. *Actor.* 5. 1. 2.

Dolus Deum offendit.

Simultatores et callidi provocant iram Dei, neque clamabunt cùm vincti fuerint. Morietur in tempestate anima eorum, et vita eorum inter effœminatos. *Job* 36. 13. 14.

Virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus. *Psal.* 5. 8.

Disperdat Dominus universa labia dolosa. *Psal.* 11. 4.

Abominatio Domini est omnis illusor. *Prov.* 3. 32.

Proximum fallit.

Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant: — venemm aspidum sub labiis eorum, *Psal.* 5. 11. *Vide et Psal.* 13. 3.

Molliti sunt sermones ejus super oleum: et ipsi sunt jacula. *Psal.* 54. 22.

Acuerunt linguas suas sicut serpentis: venenum aspidum sub labiis eorum. *Psal.* 139. 4. *Vide Rom.* 3. 13.

Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim sunt insidiæ dolosi. Sicut enim eructant præcordia fœtentium, et sicut perdix inducitur in caveam, et ut caprea in laqueum: sic et cor superborum, et sicut prospector, videns casum proximi sui. Bona enim in mala convertens insidiatur, et in electis ponet maculam. A scintillâ unâ augetur ignis, et ab uno doloso augetur sanguis: homo verò peccator sanguini insidiatur. Attende tibi à pestifero, fabricat enim mala: ne fortè inducat super te subsannationem in perpetuum. Admitte ad te alienigenam, et subvertet te in turbine, et alienabit te à tuis propriis. *Eccli.* 11. 31, *usq. ad finem.*

Stultus enim fatua loquetur, et cor ejus faciet iniquitatem, ut perficiat simulationem, et loquatur ad Dominum fraudulenter, et vacuam faciat animam eusrientis, et potum sitienti auferat. Fraudulenti vasa pessima sunt. Ipse enim cogitationes concinnavit ad perdendos mites in sermone mendacii, cùm loqueretur pauper judicium. *Isa.* 32. 6. 7.

Et à Prophetâ usquè ad Sacerdotem cuncti faciunt dolum. *Jerem.* 6. 13.

Se ipsum perdit.

Eccè parturiit injustitiam, concepit dolorem, et peperit iniquitatem. Lacum aperuit, et effodit eum, et incidit in foveam, quam fecit. Convertetur dolor ejus in caput ejus: et in verticem ipsius iniquitas ejus descendet *Psal.* 7. 15, 16. 17.

Infixæ sunt gentes in interitu, quem fecerunt: in laqueo isto, quem absconderunt comprehensus est pes eorum. *Ps.* 9. 16.

Viri sanguinum et dolosi non

dimidiabunt dies suos. *Psal.* 54. 25.

Ipse deludet illusores, et mansuetis dabit gratiam. *Prov.* 3. 34.

Non inveniet fraudulentus lucrum. *Ibid.* 12. 27.

Vir versutus odiosus erit. *Ibid.* 14. 17.

Qui decipit justos in viâ malâ, in interitu suo corruet : et simplices possidebunt bona ejus. *Ibid.* 28. 10.

Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet : et plaga dolosa dolosi dividet vulnera. Et qui foveam fodit, incidet in eam : et qui statuit lapidem proximo, offendet in eo : et qui laqueum alii ponit, peribit in illo. *Eccli.* 27. 28. 29.

Sagitta vulnerans, lingua eorum, dolum locuta est : in ore suo pacem cum amico suo loquitur, et occultè ponit ei insidias. Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gente hujus modi non ulciscetur anima mea? *Jerem.* 9. 8. 9.

Maledictus dolosus. *Malach.* 1. 14.

DOMINICÆ OBSERVATIO.

Vide FESTORUM OBSERVATIO.

DOMINUS.

Dominus imitandus et sequendus.

Inspice, et fac secundùm exemplar, quod tibi in monte (*à Christo*) monstratum est. *Exod.* 25. 40. *Vide Hebr.* 8. 5. *Actor.* 7. 44.

Dominum Deum vestrum sequimini, et ipsum timete, et mandata illius custodite. *Deut.* 13. 4.

Filii estote Domini Dei vestri. *Ibid.* 14. 1.

Usquequò claudicatis in duas partes? si Dominus est Deus, sequimini eum : si autem Baal, sequimini illum. 3. *Reg.* 18. 21.

Sequimini me, et ostendam vobis virum, quem quæritis (*Christum*). (*Eliseus, Deus meus Salvator significat.*) 4. *Reg.* 6. 19.

Vestigia ejus secutus est pes meus, etc. *Job* 23. 11.

Trahe me : post te curremus in odorem unguentorum tuorum. *Cantic.* 1. 3.

Et ego non sum turbatus, te pastorem sequens. *Jerem.* 17. 16.

Ascendet enim pandens iter antè eos. — Et transibit rex eorum coram eis, et Dominus in capite eorum. *Mich.* 2. 13.

Omnis, qui zelum habet legis, statuens testamentum, exeat post me. 1. *Mach.* 2. 27

At illi continuò, relictis retibus, secuti sunt eum. *Matth.* 4. 20.

Magister, sequar te, quocunque ieris. *Ibid.* 8. 19. Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. *v.* 22. Et ascendente eo (*Jesu*) in naviculam (*crucis*), secuti sunt eum discipuli ejus. *v.* 23.

Aït Jesus Levi : Sequere me : et surgens secutus est eum. *Ibid.* 9. 9.

Qui non accipit crucem suam, et sequitur me, non est me dignus. *Ibid.* 10. 38.

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. *Ibid.* 16. 24.

Vade, vende quæ habes, et da pauperibus — et veni, sequere me. *Ibid.* 19. 21. Vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cùm sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israël. *v.* 28.

Tetigit oculos eorum (*duorum cæcorum*) : et confestìm viderunt, et secuti sunt eum. *Ibid.* 20. 34.

Qui sequitur me, non ambulat in tenebris. *Joan.* 8. 12.

Oves meæ vocem meam audiunt — et sequuntur me. *Ibid.* 10. 27.

Si quis mihi ministrat, me sequatur. *Ibid.* 12. 26.

Estote ergò imitatores Dei, sicut filii carissimi. *Ephes.* 5. 1.

Sequor autem, si quo modo comprehendam. *Philipp.* 3. 12.

Quia et Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. 1. *Petr.* 2. 21.

Qui dicit, se in ipso (*Christo*) manere; debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare. 1. *Joan.* 2. 6.

Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati : virgines enim sunt. Hi sequuntur agnum quocunque ierit. *Apoc.* 14. 4.

Dominus quærendus.

Cùmque quæsieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum : si tamen toto corde quæsieris, et totâ tribulatione animæ tuæ. *Deut.* 4. 29.

Præbete igitur corda vestra et animas vestras, ut quæratis Dominum, etc. *Paral.* 22. 19.

Si quæsieritis eum (*Deum*), invenietis : si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. 2. *Paral.* 15. 2. Si quis autem — non quæsierit Dominum Deum Israël, moriatur, à minimo usquè ad maximum, à viro usquè ad mulierem. *v.* 13.

Manus Dei nostri est super omnes, qui quærunt eum in bonitate. 1. *Esdr.* 8. 22.

Quærite Deum, et vivet anima vestra. *Psal.* 68. 33.

Cùm occideret eos, quærebant eum : et revertebantur, et diluculò veniebant ad eum. *Psal.* 77. 34.

Lætetur cor quærentium Dominum. *Psal.* 104. 3. Quærite Dominum, et confirmamini : quærite faciem ejus semper. *v.* 4.

Surgam et circuibo civitatem : per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea : quæsivi illum, et non inveni. *Cant.* 3. 2.

In simplicitate cordis quæ-

rite illum : quoniàm invenitur ab his, qui non tentant illum : apparet autem eis, qui fidem habent in illum. *Sap.* 1. 1. 2.

Invenitur ab his, qui quærunt illam (*Dei sapientiam*) : præoccupat, qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat. *Ibid.* 6. 13. 14.

Venit mane et nox : si quæritis, quærite. *Isa.* 21. 12.

Quærite Dominum, dùm inveniri potest. *Ibid.* 55. 6.

Quæsierunt me, qui antè non interrogabant, invenerunt qui non quæsierunt me. *Ibid.* 65. 1.

Quæretis me, et invenietis, cùm quæsieritis me in toto corde vestro. Et inveniar à vobis, ait Dominus. *Jer.* 29. 13. 14.

Sicut enim fuit sensus vester, ut erraretis à Deo; deciès tantùm iterùm convertentes requiretis eum. *Baruch.* 4. 28.

Tempus autem requirendi Dominum, cùm venerit qui docebit vos justitiam. *Oseæ* 10. 12.

Quærite me, et vivetis. Et nolite quærere Bethel. *Amos.* 5. 4. 5. Quærite Dominum, et vivite : ne fortè comburatur ut ignis domus Joseph, et devorabit, et non erit qui extinguat Bethel. *v.* 6. Quærite bonum, et non malum, ut vivatis : et Dominus Deus exercituum vobiscum, sicut dixistis. *v.* 14.

Quærite Dominum, omnes mansueti terræ, qui judicium ejus estis operati, quærite justum, quærite mansuetum : si quomodò abscondamini in die furoris Domini. *Soph.* 2. 3.

Eamus, et deprecemur faciem Domini, et quæramus Dominum exercituum : vadam etiam ego. *Zach.* 8. 21.

Quærite primùm regnum Dei, *Matth.* 6. 33.

Quærite, et invenietis : pulsate, et aperietur vobis. *Ibid.* 7. 7.

Quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducâstis ex panibus, et saturati estis. (*Sic multi*). *Joan.* 6. 26.

Quæretis me, et non invenietis : et ubi ego sum, vos non potestis venire. *Ibid.* 7. 34.

Eccè vado, et quæretis me, et in peccato vestro moriemini. *Ibid.* 8. 21.

Quæ sursùm sunt, sapite. *Coloss.* 3. 2.

Domini et dominæ officium et potestas ergà servos, et ancillas totamque familiam : ut et servorum et ancillarum ergà dominos et dominas.

Agar ancilla Saræ, postquàm despexit dominam suam, fugit ab illâ; sed ab Angelo jussa est redire, et se humiliare sub manu dominæ suæ. Gen. c. 16.

Eadem verò, cùm periculum esset, ne propter illam Isaac filius perverteretur, è domo ejicitur. Ibid. c. 21.

Si emeris servum Hebræum, sex annis serviet tibi : in sep-

timo egredietur liber gratis, *Exod.* 21. 2. (*Vide Deut.* 15. 12.) Qui percusserit servum suum, vel ancillam virgâ, et mortui fuerint in manibus ejus, criminis reus erit. *v.* 20. Si percusserit quispiam oculum servi sui, aut ancillæ, et luscos eos fecerit, dimittet eos liberos, pro oculo quem eruit. *v.* 26. *Vide Jerem.* 34. *v.* 9. *et* 14.

Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non morabitur opus mercenarii tui apud te usquè manc. *Levit.* 19. 13.

Septimus dies sabbati est, id est, requies Domini Dei tui. Non facies in eo quidquam operis tu, et filius tuus, et filia, servus, et ancilla, et bos et asinus, et omne jumentum tuum, et peregrinus, qui est intra portas tuas: ut requiescat servus tuus, et ancilla tua, sicut et tu. *Deut.* 5. 14. *Vide Exod.* 20. 10.

Quàm justus fuerit Job erga servos suos, indicat his verbis: Si contempsi subire judicium cum servo meo, et ancillâ meâ, cùm disceptarent adversùm me. *Job* 31. 13.

Servi Regis Saül, à domino suo justi, ut interficerunt Sacerdotes, noluerunt — extendere manus suas in Sacerdotes Domini. *Noluerant nempè iniquam domini sui mandatum exequi.* 1. *Reg.* 22. 17.

Gierzi servus Elesei Prophetæ contra voluntatem domini sui munera petens à Naamàm Syro, et mentitus domino suo, leprâ percutitur. 4. *Reg.* 5. 20.

Servus verbis non potest erudiri: quia quod dicis intelligit, et respondere contemnit. *Prov.* 29. 19.

Non lædas servum in veritate operantem, neque mercenarium dentem animam suam, *Eccli.* 7. 22.

Jugum et lorum curvant collum durum, et servum inclinant operationes assiduæ. Servo malevolo tortura et compedes: mitte illum in operationem, ne vacet: multam enim malitiam docuit otiositas. In operâ constitue eum: sic enim condecet illum, etc. Verùm sine judicio nihil facias grave. Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic eum tracta, quoniàm in sanguine animæ comparâsti illum — Si læseris eum injustè in fugam convertetur, etc. *Ibid.* 33. 27. *usq. ad finem.*

In Parabolâ talentorum proponitur tàm fidelitas, et pigritia servorum, quàm liberalitas Domini, remunerantis fideles servos, et justitia punientis servum pigrum. Matth. 25. 14.

Centurio sollicitus est, ut ægrotanti servo sanitatem restituat. Luc. 7. 2.

Cornelius Centurio, quia ipse erat religiosus ac timens

Deum, *talem dicitur habuisse totam familiam. Actor.* 10. 2.

Et vos, domini, eadem facite illis (*scil. servis*), remittentes minas; scientes, quia et illorum et vester Dominus est in cœlis: et personarum acceptio non est apud eum. *Ephes.* 6. 9.

Domini, quod justum est, et æquum, servis præstate: scientes quòd et vos Dominum habetis in cœlo. *Coloss.* 4. 1.

Christus Dominus, formam servi accipiens, omnibus servis potest esse solatio et exemplo. Phil. 2. 7.

DOMUS.

Domus Æternalis.

In domo patris mei mansiones multæ sunt. *Joan.* 14. 2.

Scimus enim, quoniàm si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cœlis. 2. *Cor.* 5. 1.

Domus spiritualis virtuosè ædificatur.

Hæc tibi scribo (*Timothee*) — ut scias, quomodò oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna, et firmamentum veritatis. 1. *Tim.* 3. 14. 15.

Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum, et honorificatum; et ipsi tanquàm lapides vivi superædificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo, per Jesum Christum. 1. *Petr.* 2. 4. 5.

Gratiosè inhabitatur.

Et Moyses quidem fidelis erat in totâ domo ejus, tanquàm famulus, in testimonium eorum, quæ dicenda erant: Christus verò tanquàm filius in domo suâ: quæ domus sumus nos, si fiduciam et gloriam spei usquè ad finem firmam retineamus. *Hebr.* 3. 5. 6.

Domus corporis nostri.

Scimus enim, quoniàm si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cœlis. 2. *Cor.* 5. 1.

Justum autem arbitror, quandiù sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione certus quòd velox est depositio tabernaculi mei, secundùm quòd et Dominus noster Jesus Christus significavit mihi. 2. *Petr.* 1. 13. 14.

Benè construitur.

Nisi Dominus ædificaverit domum: in vanum laboraverunt, qui ædificant eam. *Psal.* 126. 1.

Præpara foris opus tuum, et diligenter exerce agrum tuum: ut posteà ædifices domum tuam. *Prov.* 24. 27.

Qui ædificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme. *Eccli.* 21. 9.

Væ, qui ædificat domum suam in injustitiâ, et cœnacula sua non in judicio : amicum suum opprimet frustrà, et mercedem ejus non reddet ei. Qui dicit : Ædificabo mihi domum latam. *Jerem.* 22. 13. 14.

Malè destruitur.

Qui conturbat domum suam, possidebit ventos : et qui stultus est, serviet sapienti. *Prov.* 11. 29.

Domus impiorum delebitur : tabernacula verò justorum germinabunt. *Ibid.* 14. 11.

Domum superborum demolietur Dominus. *Ibid.* 15. 25. Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam. *v.* 27.

Melior est buccella sicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum jurgio. *Ibid.* 17. 1.

In pigritiis humiliabitur contignatio, et in infirmitate manuum perstillabit domus. *Ecc.* 10. 18.

Objurgatio et injuriæ annullabunt substantiam : et domus, quæ nimis locuples est, annullabitur superbiâ : sic substantia superbi eradicabitur. *Eccli.* 21. 5.

Debitè gubernatur.

Novit justus jumentorum suorum animas. *Prov.* 12. 10.

Domus justi plurima fortitudo : et in fructibus impii conturbatio. *Ibid.* 15. 6.

Noli esse sicut leo in domo tuâ, evertens domesticos tuos, et opprimens subjectos tibi. *Eccli.* 4. 35.

A filiis tuis cave, et à domesticis tuis attende. *Ibid.* 32. 26.

Filio et mulieri, fratri et amico, non des potestatem super te in vitâ tuâ : et non dederis alii possessionem tuam : ne fortè pœniteat te, et depreceris pro illis. Dùm adhùc superes et aspiras, non immutabit te omnis caro. Meliùs est enim, ut filii tui te rogent, quàm te respicere in manus filiorum tuorum. *Ibid.* 33. 20. 21. 22.

Plenè firmatur.

Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir qui derelinquit locum suum. *Prov.* 27. 8.

Initium vitæ hominis, aqua et panis, et vestimentum, et domus protegens turpitudinem. Melior est victus pauperis sub tegmine asserum, quàm epulæ splendidæ in peregre sinè domicilio. Minimum pro magno placeat tibi, et improperium peregrinationis non audies. Vita nequam hospitandi de domo in domum ; et ubi hospitabitur, non fiducialiter aget, nec aperiet os (*suum*). Hospitabitur et pascet, et potabit ingratos, et ad hæc amara audiet. Transi hospes, et orna mensam : et quæ in manu habes, ciba cæteros. Exi à facie honoris ami-

corum meorum : necessitudine domûs meæ hospitio mihi factus est frater. Gravia hæc homini habenti sensum : Correptio domûs, et improperium, fæneratoris. *Eccli.* 29. 28. *usq. ad finem.*

Domus ædificata super petram firma manebit.

Omnis ergò, qui audit verba mea hæc, et facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificavit domum suam suprà petram. *Matth.* 7. 24. *Vide Luc.* 6. 48.

Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. *Ibid.* 16. 18.

Quis ergò nos separabit à caritate Christi? Tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? sicut scriptum est : Quia propter te mortificamur totâ die : æstimati sumus sicut oves occisionis. *Rom.* 8, 35. *Vide Psal.* 43. 22.

DONA.

Donaria accipere an prohibitum. Vide etiam *Acceptatio munerum.*

Non accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, et subvertunt verba justorum. *Exod.* 23. 8. *Vide Deut.* 16. 19.

Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti et auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei, ut vel plus, vel minus loquar. *Num.* 22. 18. *Vide* 2. *Par.* 19. 7.

Quia Dominus Deus vester ipse est Deus Deorum, et Dominus Dominantium, Deus magnus et potens et terriblis, qui personam non accipit, nec munera. *Deut.* 10. 17.

Maledictus qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis innocentis, et dicet omnis populus : Amen. *Ibid.* 27. 26.

Et non ambulaverunt filii illius (*Samuelis*) in viis ejus : sed declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, et perverterunt judicium. 1. *Reg.* 8. 3.

Samuel ait : Eccè præstò sum. Loquimini de me coràm Domino, et coràm Christo ejus, utrùm bovem cujusquam tulerim, aut asinum : si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus accepi : et contemnam illud hodiè, restituamque vobis. *Ibid.* 12. 2. 3.

Locutus est autem rex (*Jeroboam*) ad virum Dei : Veni mecum domum, ut prandeas, et dabo tibi munera : Responditque vir Dei ad regem : Si dederis mihi mediam partem domûs tuæ, non veniam tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto. 3. *Reg.* 13. 7. *Vide et* 4. *Reg.* 5. 16.

Congregatio enim hypocritæ sterilis, et ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. *Job* 15. 34.

Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, et munera super innocentem non accepit : qui facit hæc, non movebitur in æternum. *Psal.* 14. 5.

In quorum manibus iniquitates sunt : dextera eorum repleta muneribus. *Psal.* 25. 10.

Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas judicii. *Prov.* 17. 23.

Qui autem odit munera, vivet. *Prov.* 15. 27.

Principes tui infideles, socii furum : omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. *Isa.* 1. 23.

Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem. Qui justificatis impium pro muneribus, et justitiam justi aufertis ab eo. *Ibid.* 5. 22. 23.

Qui ambulat in justitiis, et loquitur veritatem, qui projicit avaritiam ex calumniâ, et excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, et claudit oculos suos, ne videat malum : iste in excelsis habitabit, *Ibid.* 33. 15. 16. *Vide c.* 45. 13.

Munera acceperunt (*Hierosolymitæ*) apud te ad effundendum sanguinem : usuram, et superabundantiam accepisti, et avarè proximos tuos calumniabaris, meique oblita es, ait Dominus Deus. *Ezech.* 22. 12. *Vide et v.* 27.

Principes ejus (*Jerusalem*) in muneribus judicabant : et sacerdotes ejus in mercede docebant, et prophetæ ejus in pecuniâ divinabant : et super Dominum requiescebant, dicentes : Nunquid non Dominus in medio nostrûm? *Mich.* 3. 11. *Vide Soph.* 3. 3.

Multos enim perdidit aurum et argentum, et usquè ad cor regum extendit et convertit. *Eccli.* 8. 3. *Vide c.* 31. 6.

Xenia et dona excæcant oculos judicum, et quasi mutus in ore avertit correptiones eorum. *Ibid.* 20. 31. *Vide Deut.* 16. 19.

Dona divina liberaliter à Deo dantur.

Quis antè dedit mihi, ut reddam ei? *Job* 41. 2.

Bona et mala, vita et mors, paupertas et honestas à Deo sunt. *Eccli.* 11. 14.

Quoniàm ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia : ipsi gloria in sæcula. Amen. *Rom.* 11. 36.

Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? 1. *Cor.* 4. 7. *Vide* 1. *Cor.* 12. 11.

Unicuique autem nostrûm data et gratia secundùm mensuram donationis Christi. Propter quod dicit : Ascendens in altum captivam duxit captivitatem : dedit dona hominibus. *Ephes.* 4. 7. 8.

Nolite itaque errare, fratres mei dilectissimi. Omne datum

optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum. *Jacob.* 1. 16. 17.

Multipliciter ordinantur.

Sicut enim homo peregrè proficiscens vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum, unicuique secundùm propriam virtutem. *Matth.* 25. 14. 15. *Vide Luc.* 19. 12.

Sed unusquisque proprium donum habet ex Deo : alius quidem sic, alius verò sic. 1. *Cor.* 7. 7.

Unicuique autem datur manifestatio Spiritûs ad utilitatem. *Ibid.* 12. 7.

Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, etc. *Ephes.* 4. 11.

Unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. 1. *Petr.* 4. 10. *Vide Rom.* 12. 6.

Utiliter operantur.

Intellectus bonus omnibus facientibus eum. *Psal.* 110. 10.

Datio Dei permanet justis, et profectus illius successus habebit in æternum. *Eccli.* 11. 17.

Abiit autem qui quinque talenta acceperat, et operatus est in eis, et lucratus est alia quinque. *Matth.* 25. 16. Ait illi Dominus ejus : Euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. *v.* 21. *Vide Luc.* 19. 12.

Omni autem, cui multùm datum est, multum quæretur ab eo : et cui commendaverunt multùm, plus petent ab eo. *Luc.* 12. 48.

Duritia cordis.
Vide *Obstinatio.*

EBRIETAS.

Ebrietas.
Vide etiam *Gula et Jejunium.*

Bibensque vinum (*Noë*) inebriatus est, et nudatus jacuit in tabernaculo suo. *Gen.* 9. 21.

Veni (*ait filia Loth sorori suæ*), inebriemus eum vino, dormiamùsque cum eo, ut servare possimus ex patre nostro semen. *Ibid.* 19. 32. *Vide et v.* 35.

Dixit quoque Dominus ad Aaron : Vinùm, et omne quod inebriare potest, non bibetis tu et filii tui, quandò intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini : quia præceptum sempiternum est in generationes vestras. *Levit.* 10. 8. 9.

Mansit Urias in Jerusalem in die illâ et alterâ : et vocavit eum David, ut comederet coràm se, et biberet, et inebriavit eum. 2. *Reg.* 11. 12. 13. *Vide* 1. *Reg.* 25. 36.

Præceperat autem Absalom pueris suis, dicens : Observate,

cùm temulentus fuerit Amnon vino, et dixero vobis: Percutite eum, et interficite: nolite timere: ego enim sum, qui præcipio vobis: roboramini, et estote viri fortes. *Ibid.* 13. 28.

Porrò Holophernes jacebat in lecto, nimiâ ebrietate sopitus. *Judith* 13. 4. Accessit (*Judith*) ad columnam, quæ erat ad caput lectuli ejus, et pugionem ejus, qui in eâ ligatus pendebat, exsolvit. *v.* 8. Et abscidit caput ejus. *v.* 10.

Luxuriosa res vinum, et tumultuosa ebrietas: quicunque his delectatur, non erit sapiens. *Prov.* 20. 1. *Vide* 3. *Reg.* 20. 16.

Qui diligit epulas, in egestate erit; qui amat vinum et pinguia, non ditabitur. *Ibid.* 21. 17. *Vide Sap.* 2. 7.

Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt; quia vacantes potibus, et dantes symbola, consumentur. *Ib.* 23. 20. Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui sine causâ vulnera? cui suffusio oculorum? nonne his, qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis? Ne intuearis vinum quandò flavescit, cùm splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blandè, sed in novissimo mordebit ut coluber, et sicut regulus venena diffundet. *In ebrietate* oculi tui videbunt extraneas; et cor tuum loquetur perversa. Et eris sicut dormiens in medio mari, et quasi sopitus gubernator, amisso clavo: et dices: Verberaverunt me, sed non dolui: traxerunt me, et ego non sensi: quandò evigilabo, et rursùs vina reperiam. *v.* 29. *usquè ad finem.*

Noli regibus, ô Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas. *Ibid.* 31. 4.

Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes, et arguent sensatos. *Eccli.* 19. 2.

Vinum in jucunditatem creatum est, et non in ebrietatem, ab initio. *Ibid.* 31. 35. *Vide Psal.* 103. 15.

Propter crapulam multi obierunt; qui autem abstinens est, adjiciet vitam. *Ibid.* 37. 34.

Væ qui consurgitis manè ad ebrietatem sectandam, et potandum usquè ad vesperam, ut vino æstuetis. *Isa.* 5. 11. Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem. *v.* 22.

Venite, sumamus vinum, et impleamur ebrietate: et erit sicut hodiè, sic et cras, et multò ampliùs. *Ibid.* 56. 12. *et c.* 22. 13. *Item.* 1. *Cor.* 15. 32.

Eccè hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ: superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius et filiarum ejus: et manum egeno et pauperi non porrigebant. *Ezech.* 16. 49. *Vide Gen.* 19. 24.

Fornicatio, et vinum, et ebrietas auferunt cor. *Oseæ* 4. 11.

Expergiscimini, ebrii, et ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine : quoniàm periit ab ore vestro. *Joel.* 1. 5.

Vinum potantem decipit. *Habac.* 2. 5.

Et cùm inebriatus esset Simon et filii ejus, surrexit Ptolemæus cum suis, et sumpserunt arma sua, et intraverunt in convivium, et occiderunt eum, et duos filios ejus, et quosdam pueros ejus. 1. *Mach.* 16. 16.

Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda vestra in crapulâ et ebrietate, et curis hujus vitæ : et superveniat in vos repentina dies illa. *Luc.* 21. 34.

Sicut in die honestè ambulemus : non in comessationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et impudicitiis, non in contentione et æmulatione. *Rom.* 13. 13.

Neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 10. *Item. Gal.* 5. 21.

Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria : sed implemini Spiritu Sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis et hymnis, et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino. *Ephes.* 5. 18. 19.

Et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. 1. *Thess.* 5. 7.

Ebrietas iram Dei provocat.

Væ qui consurgitis manè ad ebrietatem sectandam, et potandum usquè ad vesperam, ut vino æstuetis. *Isa.* 5. 11. Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem. *v.* 22. *Vide Dan.* 5. 2.

Væ coronæ superbiæ, ebriis Ephraïm, et flori decidenti, gloriæ exultationis ejus, qui erant in vertice vallis pinguissimæ, errantes à vino. *Ib.* 28. 1.

Expergiscimini, ebrii, et flete, et ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine : quoniàm periit ab ore vestro. *Joel.* 1. 5.

Neque fures, neque avari, neque ebriosi — regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 10.

Mentem alienat.

Ne intuearis vinum quandò flavescit, cùm splenduerit in vitro color ejus : ingreditur blandè, sed in novissimo mordebit ut coluber, et sicut regulus venena diffundet. *Prov.* 23. 31

Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes, et arguent sensatos. *Eccli.* 19. 2.

Verùm hi quoque præ vino nescierunt, et præ ebrietate erraverunt : Sacerdos et Propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt à vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt judicium. *Isa.* 28. 7.

Fornicatio, et vinum, et ebrietas auferunt cor. *Oseæ* 4. 11.

Ad libidinem incendit.

Luxuriosa res vinum, et tumultuosa ebrietas : quicunque his delectatur, non erit sapiens. *Prov.* 20. 1.

Nolite inebriari vino, in quo est luxuria : sed implemini Spiritu Sancto, etc. *Ephes.* 5. 18.

Facultates dissipat.

Operarius ebriosus non locupletabitur : et qui spernit modica, paulatim decidet. *Eccli.* 19. 1.

Secretum detegit.

Noli regibus, ô Lamuel, noli regibus dare vinum : nullum secretum est, ubi regnat ebrietas. *Prov.* 31. 4. *Vide Eccli.* 26. 11.

Væ qui potum dat amico suo, mittens fel suum, et inebrians, ut aspiciat nuditatem ejus. *Habac.* 2. 15.

Ad furorem et rixas excitat.

Luxuriosa res vinum, et tumultuosa ebrietas : quicunque his delectatur non erit sapiens. *Prov.* 20. 1.

Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui sine causâ vulnera? cui suffusio oculorum? nonne his, qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis? *Ibid.* 23. 29. 30

Vinum multum potatum, irritationem, et iram, et ruinas multas facit. *Eccli.* 31. 38. Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, et faciens vulnera. *v.* 40. *Vide Prov.* 31. 4.

Dies regis nostri : cœperunt principes furere à vino : extendit manum suam cum illusoribus. *Oseæ* 7. 5.

ECCLESIA.

Ecclesia accipitur pro templo materiali.

Non intrabit eunuchus, attritis vel amputatis testiculis, et abscisso veretro, Ecclesiam Domini. *Deut.* 23. 1.

Omnesque anguli populorum, et cunctæ tribus Israël, in Ecclesiam populi Dei convenerunt, quadringinta millia peditum pugnatorum. *Judic.* 20. 2.

Posteà verò convocatus est omnis populus, et per totam noctem intrà Ecclesiam oraverunt, petentes auxilium à Deo Israël. *Judith.* 6. 21.

In Ecclesiis benedicite Deo Domino, de fontibus Israël. *Psal.* 67. 27.

Vidit gentes ingressas sanctuarium suum : de quibus præceperas, ne intrarent in Ecclesiam tuam. *Thren.* 1. 10,

Primùm quidem convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, et ex parte credo. 1. *Cor.* 11. 18.

Mulieres in Ecclesiis taceant; non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et lex dicit. 1. *Cor.* 14. 34. *Vide Gen.* 3. 16.

Accipitur pro fidelium cœtu, tàm bonorum, quàm malorum.

Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesiæ : quia sanctuarium Domini polluit, et non est aquâ lustrationis aspersus, etc. *Num.* 19. 20.

Cur eduxistis Ecclesiam Domini in solitudinem? Et — dixerunt : Utinam periissemus inter fratres nostros coràm Domino. *Ibid.* 20. 4. 3.

Et noverit universa Ecclesia hæc, quia non in gladio, nec *in hastâ* salvat Dominus : ipsius enim est bellum, et tradet vos in manus nostras. 1. *Reg.* 17. 47.

Convertitque rex faciem suam, et benedixit omni Ecclesiæ Israël : omnis enim Ecclesia Israël stabat, etc. 3. *Reg.* 8. 14. Stetit ergò (*Salomon*), et benedixit omni Ecclesiæ Israël voce magnâ. *v.* 55.

Locutusque est David rex ad omnem Ecclesiam: Salomonem filium meum unum elegit Deus, adhùc puerum et tenellum. 1. *Paral.* 29. 1.

Altare quoque æneum, quod fabricatus fuerat Beseleel, filius Uri filii Hur, ibi erat coràm tabernaculo Domini : quod et requisivit Salomon, et omnis Ecclesia. 2. *Paral.* 1. 5.

Apud te laus mea in Ecclesiâ magnâ : vota mea reddam in conspectu timentium eum. *Psal.* 21. 26.

Pes meus stetit in directo : in Ecclesiis benedicam te Domine. *Psal.* 25. 12.

Confitebor tibi in Ecclesiâ magnâ, in populo gravi laudabo te. *Psal.* 34. 18. *Vide* 1. *Mach.* 5. 16. *c.* 14. 19.

Exaltent eum in Ecclesiâ plebis : et in cathedrâ seniorum laudent eum. *Psal.* 106. 32.

Cantate Domino canticum novum : laus ejus in Ecclesiâ Sanctorum. *Psal.* 149. 1.

Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. *Matth.* 16. 18.

Et factus est timor magnus in universâ Ecclesiâ, et in omnes, qui audierunt hæc. *Actor.* 5. 11. *Vide c.* 8. 1. *c.* 16. 5.

Salutant vos omnes Ecclesiæ Christi. *Rom* 16. 16. Salutat vos Cajus hospes meus, et universa Ecclesia. *v.* 23. *Vide* 1. *Cor.* 11. 16.

Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesiâ, primùm Apostolos, secundò Prophetas, tertiò Doctores, deindè virtutes, exindè gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, etc. 1. *Cor.* 12. 28. *Vide* 2. *Cor.* 8. 18. *et v.* 23. *et* 24. *cap.* 11. 8. *Item Ephes.* 5. 23. *c.* 4. 11. 12. 13.

Scitis autem et vos, Philippenses, quod in principio Evangelii — nulla mihi Ecclesia communicavit in ratione dati et accepti. *Philipp.* 4. 15.

Christus est caput corporis Ecclesiæ. *Coloss.* 1. 18.

Si quis autem domui suæ præesse nescit, quomodò Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? 1. *Tim.* 3. 5. *Vide Apoc.* 1. 11. c. 22. 16. *Item* 1. *Cor.* 14. 5.

Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes cum oleo in nomine Domini, etc. *Jacob.* 5. 14.

Ecclesia accipitur pro cœtu unius Provinciæ.

Convertitque rex faciem suam, et benedixit omni Ecclesiæ Israël: omnis enim Ecclesia Israël stabat. 3. *Reg.* 8. 14.

Ecclesia quidem per totam Judæam, et Galilæam, et Samariam habebat pacem, et ædificabatur ambulans in timore Domini, et consolatione Sancti Spiritûs replebatur. *Act.* 9. 31.

Cùm autem ascendisset Petrus Jerosolymam, disceptabant adversùs illum, qui erant ex circumcisione, etc. *Ibid.* 11. 2. c. 12. 1.

Erant autem in Ecclesiâ, quæ erat Antiochiæ, Prophetæ, et Doctores, in quibus Barnabas et Simon, qui vocabatur Niger. *Ibid.* 13. 1.

Alii autem aliud clamabant. Erat enim Ecclesia confusa: et plures nesciebant, quâ ex causâ convenissent. *Ibid.* 19. 32.

A Mileto (*Paulus*) mittens Ephesum, vocavit majores natu Ecclesiæ, etc. *Ibid.* 20. 17. *Vide* 2. *Thess.* 1. 1.

Commendo autem vobis Phœben sororem nostram, quæ est in ministerio Ecclesiæ, quæ est in Cenchris: ut eam suscipiatis in Domino dignè sanctis, etc. *Rom.* 16. 1. 2. *Vide* 1. *Cor.* 1. 2.

De collectis autem, quæ fiunt in sanctos, sicut ordinavi Ecclesiis Galatiæ, ità et vos facite, etc. 1. *Cor.* 16. 1.

Notam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data est in Ecclesiis Macedoniæ. 2. *Cor.* 8. 1. *Vide Gal.* 1. 2.

Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone, etc. 1. *Petr.* 5. 13.

Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe, etc. *Apoc.* 2. 1.

Et Angelo Ecclesiæ Sardis scribe, etc. *Ibid.* 3. 1.

Ecclesia pro Prælatis et Præpositis accipitur.

Quòd si non audierit eos, dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus. *Matth.* 18. 17.

Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, etc. *Actor.* 20. 28.

Ecclesia est una, et visibilis, præfigurata per unam, et visibilem arcam Noë.

Fac tibi arcam de lignis læ-

rigatis : mansiunculas in arcâ facies, et bitumine linies intrinsecùs, et extrinsecùs. *Gen.* 6. 14.

Qui increduli fuerant aliquandò, quandò expectabant Dei patientiam in diebus Noe : cùm fabricaretur arca : in quâ pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam. 1. *Petr.* 3. 20.

Per civitatem sanctam Jerusalem.

Et ego Joannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam, descendentem de cœlo à Deo, paratam sicut sponsam ornatam viro suo. *Apoc.* 21. 2.

Per hortum conclusum, et fontem signatum.

Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus. *Cant.* 4. 12.

Per unam columbam.

Una est columba mea, perfecta mea : una est matris suæ, electa genitrici suæ, etc. *Cant.* 6. 8.

Per vineam.

Vineam de Ægypto transtulisti : ejecisti gentes, et plantâsti eam. *Psal.* 79. 9.

Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas : nam vinea nostra floruit. *Cant.* 2. 15. *Vide Isa.* 5. 2.

Ego autem plantavi te vineam electam, omne semen verum : quomodò ergò conversa es mihi in pravum, vinea aliena? *Jerem.* 2. 21.

Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcaverunt partem meam : dederunt portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis. *Ib.* 12. 10.

Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias, qui exiit primo manè conducere operarios in vineam suam. *Matth.* 20. 1.

Et cœpit illis in parabolis loqui : Vineam pastinavit homo, et circumdedit sepem, et fodit lacum, et ædificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregrè profectus est. *Marc.* 12. 1. *Item Matth.* 21. 33. *Item Luc.* 20. 9.

Per navem.

Ascendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum à terrâ reducere pusillùm : et sedens docebat de naviculâ turbas. *Luc.* 5. 3.

Per sagenam comprehendentem bonos et malos pisces.

Iterùm simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, et ex omni genere piscium congreganti. *Matth.* 13. 47.

Per agrum.

Simile factum est regnum cœlorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. *Matth.* 13. 24. *Vide Marc.* 4. 26.

Per regnum cœlorum. Matth. c. 13. *et* 25.

Ecclesia, firmamentum veritatis-errare non potest.

Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. *Matth.* 16. 18.

Et eccè ego vobiscum sum omnibus diebus, usquè ad consummationem sæculi. *Ibid.* 28. 20.

Ego autem rogavi pro te (*Petre*), ut non deficiat fides tua, et tu aliquandò conversus confirma fratres tuos. *Luc.* 22. 32.

Et ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum. *Joan.* 14. 16.

Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. *Ibid.* 16. 13.

Si autem tardavero, ut scias, quomodò oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis. 1. *Tim.* 3. 15. *Vide* 1. *Joan.* 2. 27.

Ecclesiæ infallibilitas et auctoritas.

Confitebuntur cœli mirabilia tua, Domine: etenim veritatem tuam in Ecclesiâ sanctorum. *Psal.* 88. 6.

Confirmata est super nos misericordia ejus: et veritas Domini manet in æternum. *Psal.* 116. 2.

Ecclesia est civitas, quam ædificavit Christus. Isa. 45. 13.

Et in justitiâ fundata. Ibid. 54. 14.

Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus: Spiritus meus, qui est in te, et verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, et de ore seminis tui, dicit Dominus amodò et usquè in sempiternum. *Ibid.* 59. 21.

Et vocabitur civitas veritatis. *Zach.* 8. 3.

Et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. *Matth.* 16. 18.

Ego autem rogavi pro te (*Petre*), ut non deficiat fides tua. *Luc.* 22. 32.

Si *vos* manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis: et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos. *Joan.* 8. 31.

Oves vocem pastoris audiunt, et illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum. *Ibid.* 10. 4. 5.

Et ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum; vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, et in vobis erit. *Ib.* 14. 16. 17.

Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. *Ib.* 16. 13.

Domus Dei, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis. 1. *Tim.* 3. 15.

Scripsi vobis de his, qui seducunt vos : et unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis, ut aliquis doceat vos : sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium. 1. *Joan.* 2. 26. 27. *Vide et Matth.* 10. 20. *Luc.* 10. 16. *Joan.* 17. 20. *Ephes.* 4. 11. *etc.*

Foris (*extra Ecclesiam*), canes et venefici, etc. et omnis, qui amat, et facit mendacium. *Apoc.* 22. 15.

Ecclesiæ visibilitas.

Et erit in novissimis diebus præparatus mons domûs Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes. Et ibunt populi multi, et dicent : Venite, et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis ejus : quia de Sion exibit lex, et verbum Domini de Jerusalem, etc. *Isa.* 2. 2. 3.

Respice Sion civitatem solemnitatis nostræ : oculi tui videbunt Jerusalem, habitationem opulentam, tabernaculum, quod nequaquàm transferri poterit : nec auferentur clavi ejus in sempiternum, et omnes funiculi ejus non rumpentur : quia solummodò ibi magnificus est Dominus noster : locus fluviorum : rivi latissimi et patentes, etc. *Ibid.* 33. 20. 21.

Super te autem, *Jerusalem* (*Ecclesia*), orietur Dominus, et gloria ejus in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortûs tui. *Ibid.* 60. 1. 2. 3.

Et scient in gentibus semen eorum, et germen eorum in medio populorum : omnes, qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus. *Ib.* 61. 9. Sicut enim terra profert germen suum, et sicut hortus semen suum germinat : sic Dominus Deus germinabit justitiam, et laudem coram universis gentibus. *v.* 11.

Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi suprà montem posita. Neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. *Matth.* 5. 14.

Dic Ecclesiæ; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus. *Ibid.* 18. 17.

Quomodò ergò invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodò credent ei, quem non audierunt ? Quomodò autem audient, sine prædicante (*visibili*) ? *Rom.* 10. 14. *Vide et v.* 17.

Ecclesiæ visibilis propagatio per universum mundum.

Dominabitur à mari usquè ad mare : et à flumine usquè ad terminos orbis terrarum. *Psal.* 71. 8. *Vide et Psal.* 88. *per totum.*

Noli timere, quia ego tecum sum : ab oriente adducam semen tuum, et ab occidente congregabo te. Dicam aquiloni: Da; et austro : Noli prohibere : affer filios meos de longinquo, et filias meas ab extremis terræ. *Isa.* 43. 5. 6. *Vide c.* 2. 2 *Item. Matth.* 24. 14.

Eccè dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usquè ad extremum terræ. *Ibid.* 49. 6. *Vide et v.* 12. *et* 18. *et c.* 42. 6. *Item Isa.* 60. 4. *c.* 66. 12. *Dan.* 7. 13. *Actor.* 13. 47.

Quia replebitur terra, ut cognoscant gloriam Domini, quasi aquæ operientes mare. *Habac.* 2. 14. *Vide Isa.* 11. 9. *Zach.* 2. 10.

Et venient populi multi, et gentes robustæ, ad quærendum Dominum exercituum in Jerusalem, et deprecandam faciem Domini, etc. *Zach.* 8. 22. *Vide et v.* 20.

In omnem terram exivit sonus eorum : et in fines orbis terræ verba eorum. *Rom.* 10. 18. *Item Psal.* 18. 5.

Ecclesiæ duratio ad finem mundi.

Et erit fortitudo vestra, ut favilla stuppæ, et opus vestrum, quasi scintilla : et succendetur utrumque simul, et non erit qui extinguat. *Isa.* 1. 31.

Respice Sion civitatem solemnitatis nostræ : oculi tui videbunt Jerusalem, habitationem opulentam, tabernaculum, quod nequaquàm transferri poterit : nec auferentur clavi ejus in sempiternum, et omnes funiculi ejus non rumpentur : quia solummodò ibi magnificus est Dominus noster. *Ib.* 33. 20. 21.

Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus : Spiritus meus, qui est in te, et verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, et de ore seminis tui, dicit Dominus, amodò et usquè in sempiternum. *Ibid.* 59. 21.

Super muros tuos, Jerusalem, constitui, custodes, toto die, et totâ nocte in perpetuum non tacebunt. *Isa.* 62. 6. *Vide Dan.* 2. 44.

In diebus autem regnorum illorum, suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur. *Dan.* 2. 44. *Vide Osæ* 2. 19.

Aspiciebam ergò in visione noctis, et eccè cum nubibus cœli quasi filius hominis veniebat et usquè ad antiquum dierum pervenit — Et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum : et omnes populi, tribus, et linguæ ipsi servient. Potestas ejus, potestas æterna, quæ non auferetur : et regnum ejus, quod non corrumpetur.

Ib. 7. 13. 14. *Vide et c.* 7. 27. *Item. Oseæ* 2. 19. *Mich.* 4. 7. *Luc.* 1. 32.

Et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. *Matth.* 16. 18.

Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus : et tunc veniet consummatio. *Ibid.* 24. 14. *Vide Isa.* 59. 21. *Matth.* 16. 18.

Et eccè vobiscum sum omnibus diebus, usquè ad consummationem sæculi. *Ibid.* 28. 20.

Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. *Marc.* 16. 15.

Oportet prædicari in nomine ejus pœnitentiam, et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Jerosolymâ. *Luc.* 24. 47.

Ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis. *Joan.* 14. 16.

Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos — alios autem Pastores et Doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi : donec occurramus omnes in unitatem fidei; etc. *Ephes.* 4. 11. 12.

Evangelium fructificavit in universo mundo. Coloss. 1. 6.

Et eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judæâ, et Samariâ, et usquè ad ultimum terræ. *Actor.* 1. 8.

Ecclesiæ sanctitas.

Domum tuam, Domine, decet sanctitudo. *Psal.* 92. 5.

Ut sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus illi : in sanctitate, et justitiâ coram ipso omnibus diebus nostris. *Luc.* 1. 74.

Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est — Et pro eis ego sanctifico me ipsum : ut sint et ipsi sanctificati in veritate. *Joan.* 17. 17. 19. *Vide et cap.* 13. 35.

Elegit nos in ipso (*Deus*) antè mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in caritate. *Ephes.* 1. 4. *Vide c.* 4. 15. *Item Jacob.* 2. 14.

Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro eâ, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ : ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi; sed ut sit sancta et immaculata. *Ibid.* 5. 25.

In quo (*Christo*) omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, etc. *Ibid.* 2. 21.

Christus dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. *Tit.* 2. 14.

A fructibus eorum cognoscetis eos — Omnis arbor bona

fructus bonos facit. *Matth.* 7. 16.

Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta. 1. *Petr.* 2. 9.

Et ego Joannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam, descendentem de cœlo à Deo, paratam sicut sponsam ornatam viro suo. *Apoc.* 21. 2.

Ecclesia debet esse miraculis clara.

Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur : In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit : super ægros manus imponent, et benè habebunt, *Marc,* 16, 17, 18.

Amen, amen dico vobis : qui credit in me, opera quæ ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet. *Joan,* 14. 10.

Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ ; alii autem sermo scientiæ, secundùm eumdem Spiritum : alteri fides in eodem Spiritu : alii gratia sanitatum in uno Spiritu : alii operatio virtutum ; alii prophetia : alii discretio spirituum : alii genera linguarum : alii interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult. 1, *Cor.* 12. 8. 9. 10. 11.

Ecclesia debet esse Catholica.

Benedicentur in semine tuo (*id est in Christo, ut exponit S. Paulus, Galat.* 3. 8.) omnes gentes terræ. *Gen.* 22. 18.

Postula à me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam : et possessionem tuam terminos terræ. *Psal.* 2. 8.

Reminiscentur, et convertentur ad Dominum universi fines terræ. *Psal.* 21. 28.

Ab ortu enim solis usquè ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus : et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda. *Malach.* 1. 11.

Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe. *Matth.* 24. 14. *Vide Marc.* 16. 15.

Euntes ergò docete omnes gentes. *Ibid.* 28. 19.

Fides vestra annuntiatur in universo mundo. *Rom.* 1. 8. *Vide Coloss.* 1. 6.

In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum. *Ibid.* 10. 18. *Item Psal.* 18. 5.

Evangelium pervenit ad vos, sicut et in universo mundo est. *Coloss.* 1. 6. *Vide Luc.* 24. 47. *Actor.* 1. 8.

Ecclesia debet esse Apostolica.

Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. *Matth.* 16. 18.

Superædificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu. *Ephes,* 2. 20.

Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas — ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi : donec occurramus omnes in unitatem fidei, et agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi : ut jàm non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ in nequitiâ hominum, in astutiâ ad circumventionem erroris. *Ibid.* 4. 11, 12. 13. 14.

Ecclesia debet esse concors in doctrinâ.

Omne regnum divisum contra se, desolabitur: et omnis civitas, vel domus divisa contra se, non stabit. *Matth.* 12. 25. *Item Luc.* 11. 17.

Non enim est dissentionis Deus, sed pacis. 1. *Cor.* 14. 33.

Unus Dominus, una fides. *Ephes.* 4. 5.

Doctrinis variis et peregrinis, nolite abduci. *Hebr.* 13. 9.

Ecclesia debet habere Caput visibile, et Judicem supremum ac infallibilem. Vide *Papa.*

Comparatur Ecclesia castrorum aciei ordinatæ. Cant. 6. 3.

Comparatur Regno. Dan. 2. 44. *Corpori. Ephes.* 4. 3. *Domui.* 1. *Tim.* 3. 15. *etc.*

Tibi dabo claves — et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in cœlis, etc. *Matth.* 16. 19.

Pasce oves meas. *Joan.* 21. 17.

Ecclesia est corpus Christi.

Et omnia subjecit sub pedibus ejus : et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, etc. *Ephes.* 1. 22. 23. *Vide c.* 4. 4.

Quoniàm vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ : ipse Salvator corporis ejus. *Ibid.* 5. 23.

Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. 1. *Cor.* 12. 27.

Ecclesia fidelium nascitur et propagatur per sanam doctrinam.

Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus : qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. *Joan.* 1. 12. 13.

Quicunque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. *Rom.* 8. 14.

Nam si decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Jesu per Evangelium egò vos genui. 1. *Cor.* 4. 15.

Filioli mei, quos iterùm parturio, donec formetur Christus in vobis. *Galat.* 4. 19.

Secundùm fidem electorum Dei, et agnitionem veritatis, quæ secundùm pietatem est, in spem vitæ æternæ. *Tit.* 1. 1.

Obsecro te pro meo filio, quem genui in vinculis. *Philem.* 10.

Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus, *Jacob.* 1. 18.

Renati, non ex semine corruptibili, sed incorruptibili, per verbum Dei vivi, et permanentis in æternum. 1. *Petr.* 1. 23. *Vide et* 1. *Joan.* 3. 9. *c.* 5. 18.

Ecclesia seu fidelium cœtus tenetur Sacerdotibus, et pastoribus suis necessaria ministrare. Vide *et Evangelizans.*

Cave, ne derelinquas Levitem in omni tempore, quo versaris in terrâ. *Deut.* 12. 19. *Item c.* 14. 27. *c.* 16. 11.

Non ligabis os bovis terentis in areâ fruges tuas. *Ibid.* 25. 4.

Vobis quoque notum facimus de universis Sacerdotibus et Levitis etc. et ministris domûs Dei hujus, ut vectigal, et tributum, et annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. 1. *Esdr.* 7. 24.

Dignus enim est operarius cibo suo. *Matth.* 10. 10. *Item Luc.* 10. 7.

Nam si spiritualium eorum participes facti sunt Gentiles: debent et in carnalibus ministrare illis. *Rom.* 15. 27.

Quis militat suis stipendiis unquàm? Quis plantat vineam, et de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, et de lacte gregis non manducat? Nunquid secundùm hominem hæc dico? An et lex hæc non dicit? Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti, etc. 1. *Cor.* 9. 7. 8. 9. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? *v.* 11. *Vide* 1. *Tim.* 5. 18.

Communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei, qui se catechizat, in omnibus bonis. *Galat.* 6. 6.

Epaphroditum cooperatorem misi ad vos: Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, et ejusmodi cum honore habetote. *Philipp.* 2. 29.

Scitis autem et vos, Philippenses, quod — nulla mihi Ecclesia communicavit in ratione dati et accepti, nisi vos soli, quia — semel et bis in usum mihi misistis. *Ibid.* 4. 15. 16.

Rogamus autem vos, fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos, et præsunt vobis in Domino; et monent vos, ut habeatis illos abundantiùs in caritate propter opus illorum: Pacem habete cum eis. 1. *Thess.* 5. 12. 13.

Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei. *Hebr.* 13. 7.

Tenetur etiam pro suis præfectis orare.

Et Petrus quidem servabatur

in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesiâ ad Deum pro eo. *Actor.* 12. 5.

Obsecro ergò vos, fratres, per Dominum nostrum Jesum Christum, et per caritatem Sancti Spiritûs, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum. *Rom.* 15. 30.

Scio enim, quia hoc mihi proveniet ad salutem, per vestram orationem, et subministrationem Spiritûs Jesu Christi. *Philipp.* 1. 19.

Orationi instate, vigilantes in eâ in gratiarum actione: orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi, etc. *Coloss.* 4. 2. 3.

De cætero, fratres, orate pro nobis, ut sermo Dei currat et clarificetur, sicut et apud vos, etc. 2. *Thess.* 3. 1. *Vide Hebr.* 13. 18.

Ecclesia est sponsa Christi.

Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam: et obliviscere populum tuum et domum patris tui. Et concupiscet rex decorem tuum: quoniàm ipse est Dominus Deus tuus, et adorabunt eum. *Psal.* 44. 11. 12.

Et juravi tibi, et ingressus sum pactum tecum (Ait Dominus Deus), et facta es mihi. *Ezech.* 16. 8.

Et sponsabo te mihi in sempiternum: et sponsabo te mihi in justitiâ, et in judicio, etc. *Oseæ* 2. 19.

Æmulor enim vos Dei æmulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. 2. *Cor.* 11. 2.

Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro eâ, — ut exiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, etc. *Ephes.* 5. 25. 27.

Gaudeamus, et exultemus — quia venerunt nuptiæ Agni, et uxor ejus præparavit se, etc. *Apoc.* 19. 7.

Veni, et ostendam tibi sponsam, uxorem Agni. *Quæ est Ecclesia, ut sequentes versus satis indicant. Ibid.* 21. 9.

Ecclesiæ caput est Christus.

Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. 1. *Cor.* 12. 27.

Et omnia subjecit sub pedibus ejus: et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius. *Ephes.* 1. 22. 23.

Veritatem autem facientes in caritate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus. etc. *Ibid.* 4. 15.

Quoniàm vir caput est mulieris: sicut Christus caput est Ecclesiæ. *Ibid.* 5. 23.

Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis: ut sit in omnibus ipse primatum tenens. *Coloss.* 1. 18. *Vide c.* 2. 10.

—

Ecclesiæ membra sunt veri fideles, eidem capiti Christo ejusque Vicario subjecti, cujuscumque nationis fuerint, sive Judæi sive Gentiles.

Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili : et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor. *Joan.* 10. 16.

Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm sint multa, unum tamen corpus sunt : ità et Christus, etc. 1. *Cor.* 12. 12.

Gentes esse cohæredes et concorporales, et comparticipes promissionis ejus in Christo Jesu per Evangelium : cujus factus sum minister, etc. *Ephes.* 3. 6. 7.

Ecclesiæ membra vera sunt etiam peccatores, injusti et improbi.

Ecclesia comparatur areæ, in quâ congregantur triticum et paleæ. Matth. 3. 12.

Iterùm comparatur civitati, in quâ sunt boni et mali cives. Ibid. 5. 14.

Agro, in quo bonum et malum semen seminatur. Ib. 15, 24. *Sagenæ et reti, pisces bonos et malos concludenti. v.* 47.

Decem virginibus, quarum quinque prudentes, et quinque fatuæ, Ibid. 25. 8.

Corpori, quod habet varia membra. Rom. 12. 4.

Magnæ domui, in quâ sunt vasa aurea et argentea, lignea et fictilia, etc. 2. *Tim.* 2. 20.

Omnes nos in unum corpus baptizati sumus. 1. *Cor.* 12. 13.

Obedire Præpositis jubemur, non tantùm bonis — sed etiam *malis et* dyscolis. 1. *Petr.* 2. 18.

Ecclesiæ claves et potestas promittuntur.

Et tibi dabo claves regni cœlorum. Et quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis : et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in cœlis. *Matth.* 16. 19. *Vide et Isa.* 22. 22.

Ecclesiæ claves traduntur.

Amen dico vobis : quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo, etc. *Matth.* 18. 18.

Accipite Spiritum Sanctum : quorum remiseritis peccata, remittuntur eis : et quorum retinueritis, retenta sunt. *Joan.* 20. 22.

Claves exercentur.

Vide.

Excommunicatio. Confessio.

Quod si non audierit eos (*testes*), dic Ecclesiæ : si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus. *Matth.* 18. 17. Vide exemplum. 1. *Cor.* 5. 3. *etc.*

Ecclesiam sibi Christus comparavit suo sanguine.

Attendite vobis et universo

gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. *Actor.* 20. 28.

Empti enim estis pretio magno. 1. *Cor.* 6. 20.

Pretio empti estis; nolite fieri servi hominum. *Ib.* 7. 23.

Nunc autem in Christo Jesu, vos, qui aliquandò eratis longè, facti estis propè in sanguine Christi. *Ephes.* 2. 13.

In quo (*Christo*) habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum. *Coloss.* 1. 14.

Christus neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem, introivit semel in sancta, etc. *Hebr.* 9. 12.

Pretioso sanguine, quasi Agni immaculati Christi, et incontaminati, *empti estis etc.* 1. *Petr.* 1. 19. *Vide* 1. *Joan.* 1. 7.

Christus dilexit nos, et lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo, et fecit nos regnum et sacerdotes Deo. *Apoc.* 1. 5.

Dignus es, Domine, accipere librum, et aperire signacula ejus: quoniàm occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, et linguâ, et populo, et natione. *Ib.* 5. 9.

Ecclesiam suam Deus protegit, et custodit.

Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam, per diem, in columnâ nubis, et per noctem in columnâ ignis: ut dux esset itineris utroque tempore. *Exod.* 13. 21. *Vide Num.* 14. 14. *Item* 2. *Esdr.* 9. 19.

Et habitabo in medio filiorum Israël, eroque eis Deus, etc. *Ib.* 29. 45. *Item* 3. *Reg.* 6. 13.

Ambulabo inter vos, et ero Deus vester; vosque eritis populus meus. *Levit.* 26. 12.

Dominus enim Deus tuus ambulat in medio castrorum, ut eruat te, et tradat tibi inimicos tuos, et sint castra tua sancta, et nihil in eis appareat fœditatis, ne derelinquat te, etc. *Deut.* 23. 14. *Vide c.* 7. 20.

Dominus ergò Deus tuus transibit antè te: ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo, et possidebis eas: et Josue iste transibit antè te, sicut locutus est Dominus. *Ibid.* 31. 3.

Domine, refugium factus es nobis, à generatione in generationem. *Psal.* 89. 1. *Vide et Psal.* 90. 1.

Cùm transieris per aquas, tecum ero, et flumina non operient te: cùm ambulaveris in igne, non combureris, et flamma non ardebit in te. *Isa.* 43. 2.

Et tu noli timere, serve meus Jacob, ait Dominus: quia tecum ego sum: quia ego consumam cunctas gentes, ad quas ejeci te: te verò non consumam, sed castigabo te in judicio, nec quasi innocenti parcam tibi. *Jerem.* 46. 28.

Et eccè ego vobiscum sum omnibus diebus, usquè ad con-

amarum in dulce, et dulce in amarum. *Isa.* 5. 20.

Si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris. *Jerem.* 15. 19.

Eccè ego do coram vobis viam vitæ, et viam mortis. *Ibid.* 21. 8.

Inter sanctum et profanum non habent distantiam : inter pollutum et mundum non intellexerunt. *Ezech.* 22. 26.

Quærite bonum, et non malum, ut vivatis : et erit Dominus Deus exercituum vobiscum etc. *Amos.* 5. 14.

Elegerunt bonos in vasa, malos autem foràs miserunt. *Matth.* 13. 48.

Et hoc oro, ut caritas vestra magis ac magis abundet in scientiâ, et in omni sensu : ut probetis potiora, ut sitis sinceri, et sine offensâ in diem Christi; repleti fructu justitiæ per Jesum Christum. *Philipp.* 1. 9. 10. 11.

Omnia autem probate : quod bonum est tenete. 1. *Thess.* 5. 21.

ELEEMOSYNA. *Vide et* DIVITIÆ. *Item* DARE, *et* DANDUM. *Item* MISERICORDIA.

Eleemosyna pauperibus eroganda.
Vide *Misericordia.*

Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum, quasi exactor, nec usuris opprimes. *Exod.* 22. 25.

Anno autem septimo dimittes eam (*terram*), et requiescere facies, ut comedant pauperes populi tui. *Ibid.* 23. 11.

Neque in vineâ tuâ racemos, et grana decidentia congregabis; sed pauperibus, et peregrinis carpenda dimittes. *Levit.* 19. 10.

Postquàm autem messueritis segetem terræ vestræ, non secabitis eam usquè ad solum : nec remanentes spicas colligetis; sed pauperibus et peregrinis dimittetis eas. *Ibid.* 23. 22. *Vide c.* 19. 9.

Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuæ, in terrâ quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit : non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi, et dabis mutuum, quo eum indigere perspexeris, etc. *Deut.* 15. 7. 8. Sed dabis ei : nec ages quippiam callidè in ejus necessitatibus sublevandis : ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, et in cunctis, ad quæ manum miseris. *v.* 10.

Quandò messueris segetem in agro tuo, et oblitus, manipulum reliqueris, non reverteris, ut tollas illum; sed advenam, et pupillum, et viduam auferre patieris, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum. *Ibid.* 24. 19.

Ex substantiâ tuâ fac elee-

mosynam, et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ità enim fiet, ùt nec à te avèrtatur facies Domini. Quomodò potueris, ita esto misericors. Si multùm tibi fuerit, abundanter tribue; si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. *Tob.* 4. 7. 8. 9. Eleemosyna ab omni peccato et à morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna, omnibus facientibus eam. *v.* 11. 12. Panem tuum cum esurientibus et egenis comede, et de vestimentis tuis nudos tege, etc. *v.* 17.

Quoniàm eleemosyna à morte liberat, et ipsa est quæ purgat peccata, et facit invenire misericordiam et vitam æternam. *Ibid.* 12. 9.

Pauperibus munuscula *largiebantur*. *Esther.* 9. 22.

Beatus vir, qui intelligit super egenum et pauperem: in die malâ liberabit eum Dominus. *Psal.* 40. 1.

Eripite pauperem, et egenum de manu peccatoris liberate. *Psal.* 81. 4.

Et dispereat de terrâ memoria eorum, pro eo quòd non est recordatus facere misericordiam. *Psal.* 108. 15. *Vide Psal.* 111. 5.

Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi: cornu ejus exaltabitur in gloriâ. *Psal.* 111. 9.

Honora Dominum de tuâ substantiâ, et de primitiis omnium frugum tuarum da ei (*dando pauperibus*). Et implebuntur horrea tua saturitate, et vino torcularia tua redundabunt. *Prov.* 3. 9. 10. Ne dicas amico tuo: Vade, et revertere: cras dabo tibi, cùm statim possis dare. *v.* 28.

Alii dividunt propria, et ditiores fiunt; alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt. *Ibid.* 11. 24.

Qui despicit proximum suum, peccat; qui autem miseretur pauperis, beatus erit, *Ibid.* 14. 21 Honorat autem eum (*Creatorem*) qui miseretur pauperis. *v.* 31.

Feneratur Domino, qui miseretur pauperis; et vicissitudinem suam reddet ei. *Ibid.* 19. 17.

Facere misericordiam et judicium magis placet Domino, quàm victimæ. *Ibid.* 21. 3. Qui obturat aures suas ad clamorem pauperis, et ipse clamabit, et non exaudietur. *v.* 13. Qui sequitur justitiam et misericordiam, inveniet vitam, justitiam et gloriam. *v.* 21.

Qui pronus est ad misericordiam, benedicitur: de panibus enim suis dedit pauperi. *Ibid.* 22. 9.

Qui dat pauperi non indigebit: qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam. *Ibid.* 28. 27.

Manum suam aperuit inopi,

et palmas suas extendit ad pauperem. *Ibid.* 31. 20.

Mitte panem tuum super transeuntes aquas : quia post tempora multa invenies illum. *Eccles.* 11. 1.

Ignem ardentem extinguit aqua, et eleemosyna resistit peccatis. *Eccli.* 3. 33.

Fili, eleemosynam pauperis ne defraudes, et oculos tuos ne transvertas à paupere. Animam esurientem ne despexeris, et non exasperes pauperem in inopiâ suâ. Cor inopis ne afflixeris, et non protrahas datum angustianti. *Ib.* 4. 1. 2. 3.

Facere eleemosynam ne despicias. *Ibid.* 7. 10. Pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio, et benedictio tua. *v.* 36.

Non est enim ei benè, qui assiduus est in malis, et eleemosynas non danti : quoniàm et Altissimus odio habet peccatores, et misertus est pœnitentibus. *Ibid.* 12. 3.

Propter mandatum assume pauperem : et propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum. Perde pecuniam propter fratrem et amicum tuum : et non abscondas illam sub lapide in perditionem. *Ibid.* 29. 12. 13. Conclude eleemosynam in corde pauperis, et hæc pro te exorabit ab omni malo, etc. *v.* 15.

Retribuet gratiam, qui offert similaginem : et qui facit misericordiam, offert sacrificium. *Ibid.* 35. 4.

Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam : cùm videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris. *Isa.* 58. 7.

Eccè hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius, et filiarum ejus, et manum egeno et pauperi non porrigebant. *Ezech.* 16. 49. *Vide c.* 18. 7.

Quam ob rem, rex, consilium meum placeat tibi, et peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum : forsitan ignoscet delictis tuis. *Dan.* 4. 24.

Misericordiam volui, et non sacrificium. *Oseæ* 6. 6. *Item Matth.* 9. 13.

Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. *Matth.* 6. 3.

Et quicunque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam. *Ibid.* 10. 42.

Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum (*magnum*) in cœlo : et veni, sequere me. *Ibid.* 19. 21.

Esurivi enim, et dedistis mihi manducare : sitivi, et dedistis mihi bibere, etc. *Ibid.* 25. 35. *et v.* 42. *contrà dicitur.*

Jesus dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det (*unam*) non habenti : et qui habet escas,

similiter faciat. *Luc.* 3. 11. *Vide c.* 6. 33. *Item Jacob.* 2. 13.

Date eleemosynam : et eccè omnia munda sunt vobis. *Ibid.* 11. 41.

Vendite quæ possidetis, et date eleemosynam. *Ibid.* 12. 33.

Cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et cæcos : et beatus eris, quia non habent retribuere tibi : retribuetur enim tibi in resurrectione justorum. *Ibid.* 14. 13. 14.

Hortatur ad faciendas eleemosynas, dicens, quid mereatur fidelis aut infidelis mammonæ dispensator ; quòdque nemo potest Deo servire et mammonæ. *Ibid.* 16. 9.

Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum : Eccè dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus : et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. *Ibid.* 19. 8. *Vide Actor.* 9. 39. *c.* 11. 29.

Vir autem quidam erat in Cæsareâ nomine Cornelius, centurio cohortis quæ dicitur Italica, religiosus, ac timens Deum cum omni domo suâ, faciens eleemosynas multas plebi. *Actor.* 10. 1. 2.

Beatius est magis dare, quàm accipere. *Ibid.* 25. 55. *Vide Rom.* 12. 8. *c.* 15. 26.

De collectis autem, quæ fiunt in sanctos, sicut ordinavi Ecclesiis Galatiæ, ità et vos facite. 1. *Cor.* 16. 1.

Prosequitur hortando ad eleemosynam promptè et abundanter faciendam, etc. 2. *Cor.* 9. *Vide Ephes.* 4. 28.

Beneficentiæ autem et communionis nolite oblivisci : talibus enim hostiis promeretur Deus. *Hebr.* 13. 16.

Qui habuerit substantiam hujus mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo, quomodò caritas Dei manet in eo? 1. *Joan.* 3. 17. *Vide Jacob.* 2. 15.

Eleemosynæ merces.

Abrahamo facienti eleemosynam filius promittitur. Gen. 18. 5. *etc.*

Abigail ob panes aliquot Davidis militibus prudenter distributos, ad statum regium promovetur. 1. *Reg.* 25. 27. *etc.*

Vidua pauper, in Eliam liberalis, magnos indè fructus percipit. 3. *Reg. c.* 17.

Mulier Sunamitis, erga Eliseum benefica, impetrat filium qui etiam mortuus ad vitam ab Eliseo revocatur. 4. *Reg.* 4. 8. *etc.*

Ex subtantiâ tuâ fac eleemosynam et noli avertere faciem ab ullo paupere : ità enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini. *Tob.* 4. 7. Si multùm tibi fuerit, abundanter tribue : si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis. Quoniàm

eleemosyna ab omni peccato, et à morte liberat, etc. *v.* 9. 10. 11. *Vide Luc.* 14. 13.

Bona est oratio cum jejunio et eleemosynâ, magis quàm thesauros auri recondere: quoniàm eleemosyna, à morte liberat; et ipsa est, quæ purgat peccata et facit invenire misericordiam; et vitam æternam. *Tob.* 12. 8. 9.

Si dabis eleemosynam, implebuntur horrea tua saturitate; etc. *Prov.* 3. 9.

Ignem ardentem extinguit aqua, et eleemosyna resistit peccatis. *Eccli.* 3. 33. *Vide Dan.* 4. 24.

Conclude eleemosynam in corde pauperis, et hæc pro te exorabit ab omni malo. *Ibid.* 29. 15. *Vide Psal.* 111. 5.

Quicumque potum dederit uni ex minimis etc. amen dico vobis, non perdet mercedem suam. *Matth.* 10. 42. *Vide c.* 25. 35. *Item Marc.* 9. 40.

Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo. *Ibid.* 19. 21.

Quod super est, date eleemosynam: et eccè omnia munda sunt vobis. *Luc.* 11. 41. *Vide c.* 14. 13.

Cornelius Centurio propter eleemosynas suas, quæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei, recepit in præmium veram fidem et salutem. Actor. c. 10.

Beneficentiæ autem — noli te oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus. *Hebr.* 13. 16.

Emendatio vitæ. Vide *Vitæ emendatio.*

EMERE ET VENDERE QUOMODÒ OPORTEAT.

Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regulâ, in pondere, in mensurâ. Statera justa, et æqua sint pondera, justus modius, æquusque sextarius. *Levit.* 19. 35. 36.

Quandò vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum, sed juxtà numerum annorum jubilæi emes ab eo, et juxtà supputationem frugum vendet tibi. *Ibid.* 25. 14. 15. *Vide Gen.* 25. 9.

Non habebis in sacculo diversa pondera, majus et minus: nec erit in domo tuâ modius major et minor. Pondus habebis justum et verum, et modius æqualis et verus erit tibi. *Deut.* 25. 13. 14. 15.

Statera dolosâ, abominatio est apud Dominum: et pondus æquum, voluntas ejus. *Prov.* 11. 1. Qui abscondit frumenta, maledicitur in populis: benedictio autem super caput vendentium. *v.* 26.

Pondus et statera judicia Domini sunt: et opera ejus omnes lapides sacculi. *Ibid.* 16. 11.

Pondus et pondus, mensura et mensura: utrumque abominabile est apud Deum. *Ibid.* 20. 10. *Vide et v.* 23.

Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, sic et inter medium venditionis et emptionis angustiabitur peccatum. *Eccli.* 27. 2.

Statera justa, et ephi justum, et beatus justus erit vobis. *Ezech.* 45. 10.

Adhùc ignis in domo impii thesauri iniquitatis, et mensura minor iræ plena. Nunquid justificabo stateram impiam et saccelli pondera dolosa? *Mich.* 6. 10. 11.

In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini. Et in quâ mensurâ mensi fueritis, remetietur vobis. *Matth.* 7. 2. *Vide Marc.* 4. 24.

Qui emunt *in hoc mundo, sint* tanquàm non possidentes. 1. *Cor.* 7. 30.

Ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum: quoniàm vindex est Dominus de his omnibus. 1. *Thess.* 4. 6.

EMUNDATIO.

Afferam pauxillùm aquæ, et lavate pedes vestros. *Gen.* 18. 4.

Abjicite Deos alienos — et mundamini, ac mutate vestimenta vestra. *Ibid.* 35. 2.

Facientque mihi sanctuarium (*de cordibus suis*), et habitabo in medio eorum. *Exod.* 25. 8.

Et vetera novis supervenientibus projicietis. Ponam tabernaculum meum in medio vestrî, et non abjiciet vos anima mea. *Levit.* 26. 10. 11.

Atque ità emundabitur vestra possessio, me commorante vobiscum: ego enim sum Dominus, qui habito inter filios Israël. *Num.* 35. 34.

Auferte Deos alienos de medio vestrî, Baalim et Astaroth: et præparate corda vestra Domino, et servite ei soli, et eruet vos de manu Philistiim. 1. *Reg.* 7. 3.

Vade, et lavare septiès in Jordane, et recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis. 4. *Reg.* 5. 10.

Mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, et auferte omnem immunditiam de sanctuario. 2. *Paral.* 29. 5.

Qui baptizatur à mortuo, et iterùm tangit eum, quid proficit lavatio illius? *Eccli.* 34. 30.

Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. *Isa.* 1. 16.

Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, et sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus, in spiritu judicii et spiritu ardoris. *Ibid.* 4. 4.

Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostrî. *Ibid.* 40. 3.

Circumcidimini Domino, et auferte præputia cordium vestrorum, viri Juda. *Jerem.* 4. 4.

Et emundabo illos ab omni iniquitate suâ — et propitius ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus deliquerunt mihi. *Ib.* 33. 8.

Et lavi te aquâ, et emun-

davi sanguinem tuum ex te : et unxi te oleo. *Ezech.* 16. 9.

Et effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, et ab universis idolis vestris mundabo vos. *Ibid.* 36. 25.

Usquequò non poterunt emundari? *Oseæ* 8. 5.

Præparare (*te*) in occursum Dei tui Israël. *Amos* 4. 1.

Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum : Eccè abstuli à te iniquitatem tuam, et indui te mutatoriis. *Zach.* 3. 4.

Eccè contriti sunt inimici nostri : ascendamus nunc mundare sancta, et renovare. 1. *Mach.* 4. 36. Et elegit Sacerdotes sine maculâ, voluntatem habentes in lege Dei : et mundaverunt sancta, et tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. *v.* 42. 43. Et ædem et atria sanctificaverunt : et fecerunt vasa sancta nova. *v.* 48. 49.

Et nunc, Sancte Sanctorum omnium Domine, conserva in æternum impollutam domum istam, quæ nuper mundata est. 2. *Mach.* 14. 36.

Domine, si vis, potes me mundare. *Matth.* 8. 2. *Vide Marc.* 1. 40. *Luc.* 5. 12.

Væ vobis, Scribæ et Pharisæi, hypocritæ, quia mundatis quod deforìs est calicis, et paropsidis ; intùs autem pleni estis rapinâ, et immunditiâ. Pharisæe cæce, munda priùs quod intùs est calicis et paropsidis, ut fiat id, quod deforìs est, mundum. *Ibid.* 23. 25. 26.

Vade, lava in natatoriâ Siloë, — Abiit ergò, et lavit, et venit videns. *Joan.* 9. 7.

Si non lavero te (*Petre*) non habebis partem mecum. *Ibid.* 13. 8.

Et hæc quidam fuistis; sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. 1. *Cor.* 6. 11.

Has ergò habentes promissiones, carissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritûs, perficientes sanctificationem in timore Dei. 2. *Cor.* 7. 1.

Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra. 1. *Thess.* 4. 3. Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. *v.* 7.

Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia : ut integer spiritus vester, et anima et corpus sine querelâ in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur. *Ibid.* 5. 23.

Si quis ergò emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, et utile ad omne opus bonum paratum. 2. *Tim.* 2. 21.

Purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis. *Hebr.* 1. 3.

Aspersi corda à conscientiâ malâ, et abluti corpus aquâ mundâ, teneamus spei nostræ

confessionem indeclinabilem. *Ibid.* 10. 22. 23.

Propter quod abjicientes omnem immunditiam et abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum quod potest salvare animas vestras. *Jacob.* 1. 21.

Emundate manus, peccatores: et purificate corda, duplices animo. *Ibid.* 4. 8.

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones. Sicut modò geniti infantes, rationabile, sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem. 1. *Petr.* 2. 1. 2.

Et sanguis Jesu Christi Filii Dei emundat nos ab omni peccato. 1. *Joan.* 1. 7.

Et omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est. *Ibid.* 3. 3.

Qui dilexit nos, et lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo. *Apoc.* 1. 5.

Hi sunt, qui — laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni. *Ibid.* 7. 14.

Beati, qui lavant stolas suas in sanguine Agni. *Ibid.* 22. 14.

EPISCOPORUM ELECTIO ET OFFICIUM. *Vide et* CONCIONATOR.

Ego sum pastor bonus: et cognosco *oves* meas, et cognoscunt me meæ. *Joan.* 10. 14.

Considerate ergò, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem: plenos Spiritu Sancto et sapientiâ, quos constituamus super hoc opus. *Actor.* 6. 3.

Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. *Ibid.* 20. 28.

Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. 1. *Cor.* 4. 1.

Qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti. 2. *Cor.* 3. 6.

Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum; nos autem servos vestros per Jesum. *Ibid.* 4. 5.

Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multâ patientiâ, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, etc. 2. *Cor.* 6. 4.

Glorior de potestate nostrâ, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, et non in destructionem vestram. *Ib.* 10. 8.

Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. 1. *Tim.* 3. 1.

Bonus eris minister Christi Jesu, enutritus verbis fidei, et bonæ doctrinæ, quam assecutus es. *Ibid.* 4. 6.

Sollicitè cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, rectè tractantem verbum veritatis. 2. *Tim.* 2. 15.

Hujus rei gratiâ reliqui te Cretæ, ut ea, quæ desunt,

corrigas, et constituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi. *Tit.* 1. 5.

Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, providentes non coactè, sed spontaneè secundùm Deum : neque turpis lucri gratiâ, sed voluntariè : neque ut dominantes in cleris, sed formâ facti gregis ex animo. Et cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilem gloriæ coronam. 1. *Petr.* 5. 2. 3. 4.

ERRARE.

Et errare eos faciet quasi ebrios. *Job* 12. 23.

Et dixi : Semper hi errant corde. *Psal.* 94. 10.

Erraverunt in solitudine, in inaquoso. *Psal.* 106. 4. Errare fecit eos in invio, et non in viâ. *v.* 40.

Erravi sicut ovis, quæ periit. *Psal.* 118. 176.

Animæ dolosæ errant in peccatis. *Prov.* 13. 13.

Errant, qui operantur malum. *Ibid.* 14. 22.

Et cuncta, quæ fiunt, adducet Deus judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sit. *Eccles.* 12. 14.

Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit. *Isa.* 53. 6.

Et Propheta cùm erraverit, et locutus fuerit verbum : ego Dominus decepi Prophetam illum : et extendam manum meam super illum, et delebo eum de medio populi mei Israël. *Ezech.* 14. 9.

Erratis, nescientes Scripturas. *Matth.* 22. 29.

ERUBESCERE NULLUS DEBET EVANGELIUM.

Justitiam tuam non abscondi in corde meo : veritatem tuam et salutare tuum dixi. *Psal.* 39. 11.

Qui enim me confessus fuerit, et verba mea in generatione istâ adulterâ et peccatrice : et Filius hominis confitebitur eum, cùm venerit in gloriâ Patris sui cum Angelis sanctis. *Marc.* 8. 38. *Vide Matth.* 10. 32.

Nam qui me erubuerit, et meos sermones : hunc Filius hominis erubescet, cùm venerit in majestate suâ, et Patris, et sanctorum Angelorum. *Luc.* 9. 26. *Vide c.* 12. 9.

Non enim erubesco Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti, Judæo primùm, et Græco. *Rom.* 1. 16.

Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum ejus : sed collabora Evangelio secundùm virtutem Dei. 2. *Tim.* 1. 8.

ERUBESCENDUM PROPTER PECCATA.

Super filiam luxuriosam confirma custodiam : ne quandò faciat te in opprobrium venire inimicis, à detractione in civitate, et objectione plebis, et

confundat te in multitudine populi. *Eccli.* 42. 11.

Ergò et tu porta confusionem tuam, quæ vicisti sorores tuas peccatis tuis, sceleratiùs agens ab eis: justificatæ sunt enim à te: ergò et tu confundere, et porta ignominiam tuam, quæ justificâsti sorores tuas. *Ezech.* 16. 52.

Eruditio Liberorum.
Vide *Liberorum eruditio.*

ESURIRE JUSTITIAM.

Omnes sitientes, venite ad aquas, etc. *Isa.* 55. 1.

Beati, qui esuriunt et sitiunt justitiam: quoniàm ipsi saturabuntur. *Matth.* 5. 6. *Vide Eccli.* 24. 29. *Item Matth.* 6. 33.

Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes. *Luc.* 1. 53.

Beati, qui nunc esuritis: quia saturabimini. *Ibid.* 6. 21.

Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratìs. *Apoc.* 21. 6. *Idem habetur c.* 22. 17.

EVANGELIUM.

Evangelium Christi, ejusque prædicatio.

Eccè gentem, quam nesciebas, vocabis: et gentes, quæ te nòn cognoverunt, ad te current. propter Dominum Deum tuum et Sanctum Israël, quia glorificavit te. *Isa.* 55. 5.

Spiritus Domini super me, eò quòd unxerit Dominus me: ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, et prædicarem captivis indulgentiam, et clausis apertionem. *Ibid*, 61. 1.

Euntes ergò docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritûs Sancti. *Matth.* 28. 19.

Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. *Marc.* 16. 15.

Et dixit illis (*pastoribus*) Angelus: Nolite timere; eccè enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo. *Luc.* 2. 10.

Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret; ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. *Joan.* 3. 16. *Vide* 1. *Joan.* 4. 9.

Dixit Jesus Pharisæis: Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. *Ibid.* 8. 12. *Vide* 1. *Joan.* 1. 5.

Dixit autem eis (*turbis*) Jesus: Ego sum panis vitæ: qui venit ad me, non esuriet: et qui credit in me, non sitiet unquàm. *Ibid.* 6. 35.

Ego sum ostium. Per me si quis introierit, salvabitur: et ingredietur, et egredietur, et pascua inveniet. *Ibid.* 10. 9.

Ego lux in mundum veni: ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat. *Ib.* 12. 46.

Non enim erubesco Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti. *Rom.* 1. 16.

Nunc autem sine lege justitia Dei manifestata est, testificata à lege et Prophetis. Justitia autem Dei per fidem Jesu Christi, etc. *Ibid.* 3. 21. 22. *Vide c.* 8. 3.

Nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui. 1. *Cor.* 4. 15.

Notum autem vobis facio, fratres, Evangelium, quod prædicavi vobis, quod et accepistis, in quo et statis, per quod et salvamini: quâ ratione prædicaverim vobis, si tenetis, nisi frustrà credidistis. *Ibid.* 15. 1. 2. *Item Galat.* 1. 11.

Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum: et dedit nobis ministerium reconciliationis. 2. *Cor.* 5. 18.

In quo et vos, cùm audissetis verbum veritatis (Evangelium salutis vestræ), in quo et credentes signati estis, etc. *Ephes.* 1. 13.

Fidelis sermo, et omni acceptione dignus: quòd Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. 1. *Tim.* 1. 15. *Vide* 2. *Tim.* 1. 8.

Memor esto, Dominum Jesum Christum resurrexisse à mortuis ex semine David, secundùm Evangelium meum, etc. 2. *Tim.* 2. 8.

Evangelium affert fiduciam, simul et timorem, consolationem, et terrorem.

Videns autem (*Joannes*) multos Pharisæorum et Sadducæorum, venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere à venturâ irâ? Facite ergò fructum dignum pœnitentiæ, etc. *Matth.* 3. 7. 8. *Vide et Luc.* 3. 7.

Qui solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum: qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. *Matth.* 5. 19.

Intrate per angustam portam: quia lata porta, et spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, et multi sunt, qui intrant per eam. *Ibid.* 7. 13. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. *v.* 19. Et tunc confitebor illis: Quia nunquàm novi vos: discedite à me, qui operamini iniquitatem. *v.* 23.

Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus et stridor dentium. *Ibid.* 8. 12. *Vide c.* 22. 13.

Qui autem negaverit me coràm hominibus, negabo et ego eum coràm Patre meo, qui in cœlis est. *Ibid.* 10. 33.

A diebus autem Joannis Baptistæ usquè nunc, regnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. *Ibid.* 11. 12.

Sicut ergò colliguntur zizania, et igni comburuntur: sic erit in consummatione sæculi, etc. *Ibid.* 13. 40. Et mittent

eos (*Angeli*) in caminum ignis: ibi erit fletus, et stridor dentium. *v.* 50.

Filius enim hominis venturus est in gloriâ Patris sui cum Angelis suis; et tunc reddet unicuique secundùm opera ejus. *Ibid.* 16. 27.

Væ homini illi, per quem scandalum venit. *Ibid.* 18. 7.

Et inutilem servum ejicite in tenebras exteriores; illic erit fletus et stridor dentium. *Ibid.* 25. 30.

Facilius est, camelum per foramen acûs transire, quàm divitem intrare in regnum Dei. *Marc.* 10. 25.

Væ vobis divitibus: quia habetis consolationem vestram. Væ vobis, qui saturati estis: quia esurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis, et flebitis. *Luc.* 6. 24.

Ait ad illum Jesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retrò, aptus est regnò Dei. *Ibid.* 9. 62.

Et vos estote parati: quia quâ horâ non putatis, Filius hominis veniet. *Ibid.* 12. 40. Cui multùm datum est, multùm quæretur ab eo, etc. *v.* 48.

Si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis. *Ibid.* 13. 5.

Adhùc unum tibi deest: omnia quæcunque habes, vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo: et veni, sequere me. *Ibid.* 18. 22.

Non vos me elegistis; sed ego elegi vos, et posui vos, ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat: ut quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis. *Joan.* 15. 16.

Revelatur enim ira Dei de cœlo super omnem impietatem, et injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitiâ detinent. *Rom.* 1. 18.

Secundùm autem duritiam tuam, et impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis justi judicii Dei. *Ibid.* 2. 5.

Stipendia enim peccati mors. Gratia autem Dei, vita æterna, in Christo Jesu Domino nostro *Ibid.* 6. 23.

Vide ergò bonitatem, et severitatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate; alioquin et tu excideris. *Ibid.* 11. 22.

Itaque unusquique nostrûm pro se rationem reddet Deo. *Ibid.* 14. 12.

Uniuscujusque opus manifestum erit: dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. 1. *Cor.* 3. 13. Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. *v.* 17.

Quæ enim secundùm Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur;

sæculi autem tristitia mortem operatur. 2. *Cor*. 7. 10.

Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, et concupiscentiis, *Gal.* 5. 24.

Itaque, carissimi mei (sicut semper obedîstis) non ut in præsentiâ meî tantùm, sed multò magis nunc in absentiâ meâ, cum metu et tremore vestram salutem operamini. *Philipp*. 2. 12.

Voluntariè enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia; terribilis autem quædam expectatio judicii, et ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios. *Hebr*. 10. 26. 27.

Miseri estote, et lugete et plorate: risus vester in luctum convertatur, et gaudium in mœrorem. *Jac*. 4. 9.

Agite nunc, divites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient vobis, etc. *Ib*. 5. 1.

Et si justus vix salvabitur, impius et peccator ubi parebunt? 1. *Petr*. 4. 18.

Quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera, certam vestram vocationem et electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquandò. 2. *Petr*. 1. 10.

Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reservari. *Ibid*. 2. 4.

Eccè venit Dominus in sanctis millibus suis, facere judicium contrà omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, et de omnibus duris, quæ locuti sunt contrà Deum peccatores impii. *Judæ*. 14. 15.

EVANGELIZANS.

Evangelizanti debetur necessaria vitæ sustentatio. Vide *et Ecclesia.*

Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris: non peram in viâ, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim est operarius mercede suâ. *Matth*. 10. 9. 10. *Vide Luc*. 9. 13. *c*. 10. 7.

Et præcepit eis (*Jesus*), ne quid tollerent in viâ, nisi virgam tantùm: non peram, non panem, neque in zonâ æs. *Marc*. 6. 8.

Communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei, qui se catechizat, in omnibus bonis. *Galat*. 6. 6. *Vide Rom*. 15. 16.

Qui benè præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo et doctrinâ. 1. *Tim*. 5. 17.

Laborantem agricolam oportet primùm de fructibus percipere. 2. *Tim*. 2. 6.

Evangelizans vitæ sit integræ.

Qui ergò solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum; qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. *Matth.* 5. 19.

Quid de non facientibus, et tamen docentibus.

Super cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisæi. Omnia ergò quæcunque dixerint vobis, servate et facite; secundùm opera verò eorum nolite facere: dicunt enim, et non faciunt. *Matth.* 23. 2. 3.

Qui ergò alium doces, te ipsum non doces: qui prædicas non furandum, furaris: qui dicis non mœchandum, mœcharis. *Rom.* 2. 21. 22.

Castigo corpus meum, et in servitutem redigo: ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. 1. *Cor.* 9. 27.

Nemo adolescentiam tuam contemnat; sed exemplum esto fidelium, in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate. 1. *Tim.* 4. 12.

Sollicitè cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, rectè tractantem verbum veritatis. 2. *Tim.* 2. 15.

In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum: in doctrinâ, in integritate, in gravitate. *Tit.* 2. 7.

Discendorum proponat utilitatem.

Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti et auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei, ut vel plus vel minus loquar. (*Verba sunt Balaam*). *Num.* 22. 18. *Item* c. 24. 13. *Vide Mich.* 6. 5.

Vivit Dominus, quia quodcunque dixerit mihi Dominus, hoc loquar. 1. *Reg.* 22. 14.

Væ mihi, qui tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, et in medio populi polluta labia habentis ego habito. *Isa.* 6. 5.

Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jerusalem, exalta (*vocem*), noli timere. Dic civitatibus Juda: Eccè Deus vester: Eccè Dominus Deus in fortitudine veniet, et brachium ejus dominabitur: eccè merces ejus cum eo, et opus illius coràm illo. *Ib.* 40. 9. 10.

Quàm pulchri super montes pedes annuntiantis, et prædicantis pacem: annuntiantis bonum, prædicantis salutem, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus! *Ibid.* 52. 7. *Vide Nahum* 1. 5.

Clama, ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam, et annuntia populo meo scelera eorum, et domui Jacob peccata eorum. *Ibid.* 58. 1.

Noli dicere: Puer sum; quoniàm ad omnia, quæ mittam

te, ibis: et universa quæcunque mandavero tibi, loqueris. *Jerem.* 1. 7. Eccè dedi verba mea in ore tuo. *v.* 9.

Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit regnum cœlorum. *Matth.* 10. 7.

Ideò omnis scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera. *Ibid.* 13. 52.

Euntes ergò (*in mundum universum*), docete omnes gentes, etc. docentes eos servare omnia, quæcunque mandavi vobis. *Ib.* 28. 19. *Vide Marc.* 16. 15.

Disputante autem illo (*scil. Paulo*) de justitiâ, et castitate, et de judicio futuro, tremefactus Felix, etc. *Act.* 24. 25.

Si quis vobis evangelizaverit præter id, quod accepistis, anathema sit. *Galat.* 1. 9.

Exhortatio enim nostra non de errore, neque de immunditiâ, neque in dolo; sed sicut probati sumus à Deo, ut crederetur nobis Evangelium: ità loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra. 1. *Thess.* 2. 3. 4.

Ineptas autem et aniles fabulas devita. 1. *Tim.* 4. 7.

Prædica verbum, insta opportunè, importunè: argue, obsecra, increpa in omni patientiâ, et doctrinâ. Erit enim tempus, cùm sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus: et à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. 2. *Tim.* 4. 2. 3. 4. Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple. Sobrius esto. *v.* 5.

Tu autem loquere, quæ decent sanam doctrinam. *Tit.* 2. 1.

Stultas autem quæstiones, et genealogias, et contentiones, et pugnas legis devita: sunt enim inutiles et vanæ. *Ib.* 3. 9.

Addat verborum claritatem.

Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam suscitare eum, qui lassus est verbo. *Isa.* 50. 4.

Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: et quod in aure auditis prædicate super tecta. *Matth.* 10. 27.

Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare: non in sapientiâ verbi, ut non evacuetur crux Christi. Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est; iis autem, qui salvi fiunt, id est nobis, Dei virtus est. 1. *Cor.* 1. 17. 18. Nam quia in Dei sapientiâ non cognovit mundus per sapientiam Deum: placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes. *v.* 21.

Et ego cùm venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annuntians vobis testimonium Christi. Non enim judicavi, me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum.

Ibid. 2. 1. 2. Sapientiam autem loquimur inter perfectos : sapientiam verò non hujus sæculi, neque principum hujus sæculi, qui destruuntur : sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit Deus antè sæcula in gloriam nostram, quam nemo principum hujus sæculi cognovit. *v.* 6. 7. 8. Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis : quæ et loquimur, non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrinâ Spiritûs, spiritualibus spiritualia comparantes. *v.* 12. 13.

Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquàm parvuli in Christo, lac vobis potum dedi, non escam : nondum enim poteratis. *Ibid.* 3. 1. 2.

Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coràm Deo, in Christo loquimur. 2. *Cor.* 2. 17.

Ideò habentes (*hanc*) administrationem, juxtà quòd misericordiam consecuti sumus, non deficimus, sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutiâ, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis, etc. *Ibid.* 4. 1. 2.

Et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergò legatione fungimur tanquàm Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. *Ibid.* 5. 19. 20.

Rogavi te, ut remaneres Ephesi, cùm irem in Macedoniam, ut denuntiares quibusdam, ne aliter docerent, neque intenderent fabulis, et genealogiis interminatis, quæ quæstiones præstant magis, quàm ædificationem Dei, quæ est in fide. 1. *Tim.* 1. 3. 4.

Formam habe sanorum verborum, quæ à me audisti in fide, et in dilectione in Christo Jesu. 2. *Tim.* 1. 13.

Veritatis teneat firmamentum.

Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multâ. *Ps.* 67. 12.

Et posuit os meum quasi gladium acutum : in umbrâ manûs suæ protexit me, et posuit me sicut sagittam electam, in pharetrâ suâ abscondit me. *Isa.* 49. 2.

Posui verba mea in ore tuo, et in umbrâ manus meæ protexi te, ut plantes cœlos, et fundes terram. *Ibid.* 51. 16.

Ne timeas à facie eorum : quia tecum ego sum, ut eruam te, dicit Dominus. *Jer.* 1. 8. Ne formides à facie eorum : nec enim timere te faciam vultum eorum. Ego quippè dedi te hodiè in civitatem munitam, et in columnam ferream, et in murum æreum, super omnem terram, regibus Juda, principibus ejus, et sacerdotibus, et populo

terræ. Et bellabunt adversùm te, et non prævalebunt : quia ego tecum sum, ait Dominus, ut liberem te. *v.* 17. 18. 19.

Eccè dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, et frontem tuam duriorem frontibus eorum. Ut adamantem, et ut silicem dedi faciem tuam : ne timeas eos, neque metuas à facie eorum : quia domus exasperans est. *Ezech.* 3. 8. 9. Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israël : et audies de ore meo verbum, et annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impium : Morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur à viâ suâ impiâ, et vivat : ipse impius in iniquitate suâ morietur ; sanguinem autem ejus de manu tuâ requiram. *v.* 17. 18. Si autem tu annuntiaveris impio, et ille non fuerit conversus ab impietate suâ, et à viâ suâ impiâ : ipse quidem in iniquitate suâ morietur; tu autem animam tuam liberâsti. *v.* 19. Sed et si conversus justus à justitiâ suâ fuerit, et fecerit iniquitatem : ponam offendiculum coràm eo, ipse morietur, et non erunt in memoriâ justitiæ ejus, quas fecit : sanguinem verò ejus de manu tuâ requiram. *v.* 20. Si autem tu annuntiaveris justo, ut non peccet justus, et ille non peccaverit : vivens vivet, quia annuntiâsti ei; et tu animam tuam liberâsti. *v.* 21.

Fili hominis, loquere ad filios populi tui. *Ibid.* 33. 2. Audiens ergò ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me. Si me dicente ad impium : Impie, morte morieris, non fueris locutus, ut se custodiat impius à viâ suâ : ipse impius in iniquitate suâ morietur; sanguinem autem ejus de manu tuâ requiram. Si autem annuntiante te ad impium, ut à viis suis convertatur, non fuerit conversus à viâ suâ : ipse in iniquitate suâ morietur : porrò tu animam tuam liberâsti. *v.* 7. 8. 9.

Verumtamen annuntiabo tibi, quod expressum est in scripturâ veritatis. *Dan.* 10. 21.

Verumtamen ego repletus sum fortitudine Spiritûs Domini, judicio et virtute : ut annuntiem Jacob scelus suum, et Israël peccatum suum. *Mich.* 3. 8.

Magister, scimus, quia verax es, et viam Dei in veritate doces. *Matth.* 22. 16.

Sine, ut mortui sepeliant mortuos suos : tu autem vade, et annuntia regnum Dei. *Luc.* 9. 60.

Si justum est in conspectu Dei, vos potiùs audire, quàm Deum, judicate. Non enim possumus, quæ vidimus, et audivimus, non loqui. *Actor.* 4. 19. 20.

Quapropter contestor vos hodiernâ die, quia mundus sum à sanguine omnium. Non enim subterfugi, quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis. *Ibid.* 20. 26. 27.

Evangelizans audiatur diligenter.

Declaratio sermonum tuorum illuminat. *Psal.* 118. 130.

Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem servi ejus? *Isa.* 50. 10.

Qui habet aures audiendi, audiat. *Matth.* 13. 9. Omnis, qui audit verbum regni, et non intelligit, venit malus, et rapit quod seminatum est in corde ejus. *v.* 19.

Pœnitemini, et credite Evangelio. *Marc.* 1. 15.

Proficiat cum affectu.

Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat: et loquetur, ut revertantur ab iniquitate. Si audierint et observaverint, complebunt dies suos in bono, et annos suos in gloriâ. *Job* 36. 10. 11.

Docebo iniquos vias tuas: et impii ad te convertentur. *Psal.* 50. 15.

Venite, et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis ejus: quia de Sion exibit lex, et verbum Domini de Jerusalem. *Isa.* 2. 3.

Audite vocem meam, et facite omnia, quæ præcipio vobis, et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum. *Jerem.* 11. 4.

Oves meæ vocem meam audiunt: et ego cognosco eas, et sequuntur me. *Joan.* 10. 27.

Omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam. *Ib.* 18. 37.

Erant autem perseverantes in doctrinâ Apostolorum, et communicatione fractionis panis, et orationibus. *Actor.* 2. 42.

Tentat perseveranter.

Non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ in nequitiâ hominum, in astutiâ ad circumventionem erroris. *Ephes.* 4. 14.

Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam, et inanem fallaciam: secundùm traditionem hominum, secundùm elementa mundi, et non secundùm Christum. *Coloss.* 2. 8.

Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. *Hebr.* 13. 9.

Qui se ipsum ingerit.

Mulieres in Ecclesiis taceant: non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse. 1. *Cor.* 14. 34.

Mulier in silentio discat cum omni subjectione. 1. *Tim.* 2. 11. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio. *v.* 12.

Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, et ei, quæ secundùm pietatem est, doctrinæ, superbus est, nihil sciens, sed languens circà quæstiones, et pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, conflictationes hominum mente corruptorum,

et qui veritate privati sunt, existimantium quæstum esse pietatem. *Ibid.* 6. 3. 4. 5. O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes circà fidem, exciderunt. *v.* 20. 21.

Alium inficit.

Doctrina mala deserenti viam vitæ. *Prov.* 15. 10.

Speculatores ejus cæci omnes, nescierunt universi: canes muti, non valentes latrare, videntes vana, dormientes et amantes somnia. Et canes impudentissimi, nescierunt saturitatem: ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam, à summo usquè ad novissimum. *Isa.* 56. 10. 11.

Stupor et mirabilia facta sunt in terrâ: Prophetæ prophetabant mendacium, et sacerdotes applaudebant manibus suis: et populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in novissimo ejus? *Jerem.* 5. 30. 31.

Sinite illos: cæci sunt, et duces cæcorum. *Matth.* 15. 14.

Nunquid potest cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt? *Luc.* 6. 39.

Finis autem præcepti est caritas de corde puro, et conscientiâ bonâ, et fide non fictâ. A quibus quidam aberrantes, conversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. 1. *Tim.* 1. 5. 6. 7.

Mali autem homines et seductores proficient in pejus; errantes, et in errorem mittentes. 2. *Tim.* 3. 13.

Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, et seductores: maximè qui de circumcisione sunt: quos oportet redargui: qui universas domos subvertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratiâ. *Tit.* 1. 10. 11.

Deum offendit.

Væ, qui dicitis malum bonum, et bonum malum. *Isa.* 5. 20.

Prophetæ ejus in pecuniâ divinabant: et super Dominum requiescebant, dicentes: Nunquid non Dominus in medio nostrûm? Non venient super nos mala. Propter hoc, causa vestrî, Sion, quasi ager arabitur, et Jerusalem quasi acervus lapidum erit, et mons templi in excelsa sylvarum. *Mich.* 3. 11. 12.

Et vobis legisperitis, væ: quia oneratis homines oneribus, quæ portare non possunt, et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas. *Luc.* 11. 46. Væ vobis legisperitis, qui tulistis clavem scientiæ; ipsi non introïstis, et eos, qui introibant, prohibuistis. *v.* 52.

Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, et offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis,

faciunt, et declinate ab illis. Hujuscemodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri: et per dulces sermones, et benedictiones seducunt corda innocentium. *Rom.* 16. 17. 18.

Qui contemnit evangelizantem, Deum despicit.

Mittebat autem Dominus Deus patrum suorum ad illos, per manum nuntiorum suorum de nocte consurgens, et quotidiè commonens: eò quòd parceret populo, et habitaculo suo. At illi subsannabant nuntios Dei, et parvipendebant sermones ejus, illudebantque Prophetis, donec ascenderet furor Domini in populum ejus, et esset nulla curatio. 2. *Par.* 36. 15. 16. *Item c.* 24. 19.

Abjecerunt enim legem Domini exercituum, et eloquium Sancti Israël blasphemaverunt. Ideò iratus est furor Domini in populum suum, et extendit manum suam super eum, et percussit eum, etc. *Isa.* 5. 24. 25.

Populus enim ad iracundiam provocans est, et filii mendaces, filii nolentes audire legem Dei. Quid dicunt videntibus: Nolite videre; et aspicientibus: Nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores. Auferte à me viam, declinate à me semitam, cesset à facie nostrâ Sanctus Israël. *Ib.* 30. 9. 10. 11.

Quis credidit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est? *Ibid.* 53. 1.

Sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Audite vocem meam, et ero vobis Deus, et vos eritis mihi populus: et ambulate in omni viâ, quam mandavi vobis, ut benè sit vobis. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam; sed abierunt in voluntatibus, et in pravitate cordis sui mali. *Jerem.* 7. 23. 24. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas per diem consurgens diluculò, et mittens. Et non audierunt me, nec inclinaverunt aurem suam; sed induraverunt cervicem suam: et pejus operati sunt, quàm patres eorum. *v.* 25. 26. Periit fides, et ablata est de ore eorum. *v.* 28.

Ego autem locutus sum ad vos, de manè consurgens et loquens, et non obedîstis mihi. Misique ad vos omnes servos meos prophetas, consurgens diluculò, mittensque, et dicens: Convertimini unusquisque à viâ suâ pessimâ, et bona facite studia vestra — et non inclinâstis aurem vestram, neque audîstis me. *Ibid.* 35. 14. 15.

Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te; sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro. *Ibid.* 44. 16. 17

Nolunt audire te, quia nolunt audire me: omnis quippe do-

mus Israël attrita fronte est; et duro corde. *Ezech.* 3. 7.

Venite, et audiamus, quis sit sermo egrediens à Domino. Et veniunt ad te, quasi si ingrediatur populus, et sedent coram te populus meus : et audiunt sermones tuos, et non faciunt eos : quia in canticum oris sui vertunt illos, et avaritiam suam sequitur cor eorum. *Ibid.* 33. 30. 31.

Et omnis, qui audit verba mea hæc, et non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificavit domum suam super arenam (*vel super terram sine fundamento*). Et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et cecidit, et fuit ruina illius magna. *Matth.* 7, 26. 27. *Vide Luc.* 6. 49.

Qui vos audit, me audit : et qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. *Luc.* 10. 16.

Qui spernit me, et non accipit verba mea; habet qui judicet eum. Sermo quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die. Quia ex me ipso non sum locutus; sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, et quid loquar. *Joan.* 12. 48. 49.

Sed non omnes obediunt Evangelio. *Rom.* 10. 16.

Quòd si etiam opertum est Evangelium nostrum : in iis, qui pereunt, est opertum : in quibus Deus hujus sæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei. 2. *Cor.* 4, 3. 4.

O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati? etc. *Galat.* 3. 1.

Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum : qui etiam dedit Spiritum suum Sanctum in nobis. 1. *Thess.* 4. 8.

Estote autem factores verbi, et non auditores tantùm, fallentes vosmetipsos. *Jacob.* 1. 22.

Malum super se inducit.

Si autem non audierint, transibunt per gladium, et consumentur in stultitiâ. *Job* 36. 13.

Et tu fili hominis : eccè data sunt super te vincula, et ligabunt te in eis : et non egredieris de medio eorum. Et linguam tuam adhærere faciam palato tuo, et eris mutus, nec quasi vir objurgans : quia domus exasperans est. *Ezech.* 3. 25. 26.

Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum : et erunt vagi in nationibus. *Oseæ* 9. 17.

Et noluerunt attendere, et averterunt scapulam recedentem, et aures suas aggravaverunt, ne audirent. Et cor suum posuerunt, ut adamantem, ne audirent legem, et verba quæ misit Dominus exercituum in Spiritu suo, per manum Prophetarum priorum, etc. *Zach.* 7. 11. 12.

Et quicunque non receperit vos, neque audierit sermones

vestros : exeuntes foràs de domo vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis : Tolerabiliùs erit terræ Sodomorum et Gomorrhæorum in die judicii, quàm illi civitati. *Matth.* 10. 14. 15.

Cui autèm similem æstimabo generationem istam ? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes coæqualibus, dicunt : Cecinimus vobis, et non saltâstis, lamentavimus, et non planxistis. *Ibid.* 11. 16. 17.

Iis autem, qui sunt ex contentione, et qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira, et indignatio. Tribulatio, et angustia in omnem animam hominis operantis malum. *Rom.* 2. 8. 9.

In revelatione Domini Jesu, de cœlo cum Angelis virtutis ejus, in flammâ ignis, dantis vindictam iis qui non noverunt Deum, et qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi. Qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, etc. 2. *Thess.* 1. 7. 8. 9.

Propterea abundantiùs oportet observare nos ea, quæ audivimus, ne fortè pereffluamus. Si enim, qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, et omnis prævaricatio, et inobedientia accepit justam mercedis retributionem : quomodò nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem ? *Hebr.* 2. 1. 2. 3.

Irritam quis faciens legem Moysi, sine ullâ miseratione, duobus vel tribus testibus moritur : quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, et spiritui gratiæ contumeliam fecerit ? *Ibid.* 10. 28. 29.

Omnis qui recedit, et non permanet in doctrinâ Christi, Deum non habet. 2. *Joan.* 9.

EUCHARISTIA.

Eucharistiæ institutio.

Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit ac fregit, deditque discipulis suis, et ait : Accipite et comedite : hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit et dedit illis, dicens : Bibite ex hoc omnes : hic est enim sanguis meus novi et æterni testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. *Matth.* 26. 26. *Item Marc.* 14. 22. *Item Luc.* 22. 19.

Accipite, et manducate : hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur : hoc facite in meam commemorationem, etc. 1. *Cor.* 11. 24.

Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est ? et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est ? *Ib.* 10. 16.

Frequenter sumenda.

Erant autem perseverantes in doctrinâ Apostolorum, et communicatione fractionis panis, et orationibus. *Actor.* 2. 42. *Vide c.* 20. 7. *Item Psal.* 77. 24. 25. *Prov.* 9. 2. 5. *Sap.* 16. 20.

Præfiguratur Eucharistia.

Quod cùm vidissent filii Israël, dixerunt ad invicem : Manhu? quod significat : Quid est hoc? ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses : Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum. *Exod.* 16. 15.

Prophetatur. Malach. 1, 11.

Eucharistia sub alterâ tantùm, nimirùm sub panis specie.

Et factum est, dùm recumberet cum eis, accepit panem, et benedixit, ac fregit, et porrigebat illis. *Luc.* 24. 30.

Hic est panis, qui de cœlo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna, et mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. *Joan.* 6. 59. *Vide v.* 33. *et* 48. 50. 51. 52. 58.

Erant autem perseverantes in doctrinâ Apostolorum, et communicatione fractionis panis. *Actor.* 2. 42.

Unâ autem Sabbati cùm convenissemus ad frangendum panem. *Ibid.* 20. 7. *Vide c.* 27. 35.

Christus resurgens ex mortuis jam non moritur. *Roman.* 6. 9.

Quicunque manducaverit panem hunc, N. B. vel biberit calicem. 1. *Cor.* 11. 27.

Omnis spiritus qui solvit Jesum, ex Deo non est, et hic est Antichristus, etc. 1 *Joan.* 4. 3.

Eucharistia data à Christo.

Et factum est, dùm recumberet cum eis (*Jesus*), accepit panem, et benedixit, ac fregit, et porrigebat illis. *Luc.* 24. 30. *Vide.* 1. *Cor.* 11. 23.

Data ab Apostolis.

Erant autem perseverantes in doctrinâ Apostolorum, et communicatione fractionis panis; et orationibus. *Actor.* 2. 42. *Vide c.* 20. 7. *et* 1. *Cor.* 11. 17.

In Eucharistiâ non remanet substantia panis post consecrationem, sed est verum corpus et sanguis Christi, quod est Transsubstantiatio.

Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, et ait : Accipite et comedite : hoc est corpus meum. *Matth.* 26. 26. *Item Marc.* 14. 22. *Luc.* 22. 19. 1. *Cor.* 11. 24.

Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi : si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in

æternum : et panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vitâ. *Joan.* 6. 51. 52. *Vide* 1. *Cor.* 10. 16.

Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? 1. *Cor.* 10. 16.

Quicunque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis et sanguinis Domini. — N. B. non dijudicans corpus Domini. *Ibid.* 11. 27. 29.

Circumferendam esse in publicis processionibus præfiguratur.

Vocavit ergò Josue filius Nun sacerdotes, et dixit ad eos : Tollite Arcam fœderis : et septem alii sacerdotes tollant septem jubilæorum buccinas et incedant antè Arcam Domini. Ad populum quoque ait : Ite, et circuite civitatem armati, præcedentes Arcam Domini. *Josue* 6. 6. 7.

Cùmque tulissent eam de domo Abinadab qui erat in Gabaa, custodiens Arcam Dei Ahio præcedebat Arcam. David autem et omnis Israël ludebant coram Domino, in omnibus lignis fabrefactis, et citharis, et lyris, et tympanis, et sistris, et cymbalis. 2. *Reg.* 6. 4. 5. *Vide* 1. *Reg.* 7. 1.

Eucharistia adoranda.

Reminiscentur, et convertentur ad Dominum universi fines terræ : et adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ gentium. *Psal.* 21. 28. Manducaverunt, et adoraverunt omnes pingues terræ: in conspectu ejus cadent omnes, qui descendunt in terram. *v.* 30.

Exaltate Dominum Deum nostrum : et adorate scabellum pedum ejus, quoniàm sanctum est. *Psal.* 98. 5.

Et dixit ei (*cæco nato*) Jesus : et vidisti eum, et qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait : Credo, Domine. Et procidens adoravit eum. *Joan.* 9. 37. 38.

EXACTIO CENSUS, ET TRIBUTUM DEBETUR PRINCIPIBUS.

Et cùm venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, et dixerunt ei : Magister vester non solvit didrachma, etc. *Matth.* 17. 23.

Dic ergò nobis, quid tibi videtur? licet censum dare Cæsari, an non? *Ibid.* 22. 17. *Item Luc.* 20. 22.

At illi attulerunt ei (*denarium*). Et ait illis : Cujus est imago hæc, et inscriptio? Dicunt ei : Cæsaris. Respondens autem Jesus, dixit illis : Reddite igitur, quæ sunt Cæsaris, Cæsari : et quæ sunt Dei, Deo. *Marc.* 12. 16. 17. *Vide Matth.* 22. 21.

Reddite ergò omnibus debita: cui tributum, tributum : cui

vectigal, vectigal : cui timorem, timorem : cui honorem, honorem. *Rom.* 13. 7.

EXCOMMUNICATIO.

Excommunicatio à Christo instituta et præcepta.

Et tibi dabo claves regni cœlorum. Et quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis; et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in cœlis. *Matth.* 16. 19.

Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, et projice abs te : bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quàm duas manus vel duos pedes habentem, mitti in ignem æternum. *Ibid.* 18. 8. Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo : et quæcunque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo. *v.* 18.

Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me : bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo ejus, et in mare mitteretur. *Marc.* 9. 41.

Accipite Spiritum Sanctum : quorum remiseritis peccata, remittuntur eis : et quorum retinueritis, retenta sunt. *Joan.* 20. 22. 23.

Excommunicatio usitata ab Apostolis.

Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jàm judicavi, ut præsens, eum, qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu, cum virtute Domini nostri Jesu, tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi. 1. *Cor.* 5. 3. 4. 5.

Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, et non secundùm traditionem, quam acceperunt à vobis. 2. *Thess.* 5. 6. Quòd si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo, ut confundatur : et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite *ut* fratrem. *v.* 14. 15.

Ex quibus est Hymenæus et Alexander : quos tradidi Satanæ, ut discant non blasphemare. 1. *Tim.* 1. 20.

Hæreticum hominem, post unam, et secundam correptionem, devita : sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cùm sit proprio judicio condemnatus. *Tit.* 3. 10. 11.

Excommunicatio exercenda ad ædificationem Ecclesiæ, et ad correctionem ejus qui excommunicatur.

Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo, ut confundatur, et

nolite quasi inimicum existimare, sed corripite *ut* fratrem. 2. *Thess.* 3. 14. 15. *Vide* 1. *Cor.* 5. 3. *Item* 1. *Tim.* 1. 20.

Excommunicatio Pharisæorum.

Hæc dixerunt parentes ejus (*cæci nati*), quoniàm timebant Judæos : jàm enim conspiraverant Judæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra Synagogam fieret. *Joan.* 9. 22. Responderunt, et dixerunt ei : in peccatis natus es totus, et tu doces nos? Et ejecerunt eum foràs. *v.* 34

Verumtamen, et ex principibus multi crediderunt in eum; sed propter Pharisæos non confitebantur, ut è Synagogâ non ejicerentur. *Ibid.* 12. 42.

Absque Synagogis facient vos; sed venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. *Joan.* 16. 2.

Excommunicandi sunt, qui in moribus aut doctrinâ graviter errantes, admoniti, nolunt resipiscere.

Ejice derisorem, et exibit cum eo jurgium, cessabuntque causæ et contumeliæ. *Proverb.* 22. 10.

Quod si non audierit eos (*testes*), dic Ecclesiæ : si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus. *Matth.* 18. 17.

Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissentiones et offendicula, præter doctrinam quam vos didicistis, faciunt : et declinate ab illis. *Rom.* 16. 17.

Ego quidem absens corpore præsens autem spiritu, jàm judicavi, ut præsens, eum, qui sic operatus est, in nomine Domini nostri, 1. *Cor.* 5. 3. 4. *Vide Coloss.* 2. 5.

Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum caritatem. 2. *Cor.* 2. 8.

Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo, ut confundatur : et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite *ut* fratrem. 2. *Thess.* 3. 14. 15. *Vide* 1. *Tim.* 1. 20. *et c.* 6. 3.

Et sermo eorum, ut cancer serpit : ex quibus est Hymenæus et Philetus, qui à veritate exciderunt, dicentes, resurrectionem esse jam factam et subverterunt quorumdam fidem. 2. *Tim.* 2. 17. 18.

Si quis ergò emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, et utile Domino, ad omnè opus bonum paratum. *v.* 21. *Vide c.* 3. 5.

Hæreticum hominem, post unam et secundam correptionem, devita : sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cùm sit proprio judicio condemnatus. *Tit.* 3. 10. 11.

Excommunicati vitandi.

Quòd si non audierit eos (*testes*), dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus. *Matth.* 18. 17. *Vide* 1. *Cor. c.* 5. *per totum.*

Hæreticum hominem, post unam et secundam correptionem, devita: sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cùm sit proprio judicio condemnatus. *Tit.* 3. 10. 11. (*Prædictis docemur vitare hæreticos*).

EXEMPLUM.

Exemplum bonum.

Describet sibi Deuteronomium legis hujus in volumine (*cordis*), accipiens exemplar à sacerdotibus Leviticæ tribûs. *Deut.* 17. 18.

Et exemplo didici disciplinam. *Prov.* 24. 32.

Quàm bonum est correptum manifestare pœnitentiam (*in exemplum*)! sic enim effugies voluntarium peccatum. *Eccli.* 20. 4.

Vidi, et eccè candelabrum aureum totum (*per caritatem*), et lampas ejus super caput ipsius, etc. *Zach.* 4. 2.

Et accenderunt lucernas, quæ super candelabrum erant et lucebant in templo. 1. *Mach.* 4. 50.

Adolescentibus autem exemplum forte relinquam. 2. *Mach.* 6. 28.

Non potest civitas abscondi supra montem posita. Neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio (*neque in abscondito*), sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt (*et qui ingrediuntur lumen videant*). *Matth.* 5. 14. 15. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. *v.* 16. *Vide Luc.* 11. 33.

Si ergò lumen, quod in te est (*deberet esse*), tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt. *Ibid.* 6. 23.

Vide ergò, ne lumen, quod in te est, tenebræ sint. *Luc.* 11. 35.

Et lucernæ ardentes in manibus vestris. *Ibid.* 12. 35.

Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta. *Joan.* 3. 21.

Providentes bona non tantùm coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. *Rom.* 12. 17. *Vide* 2. *Cor.* 8. 21.

Unusquisque vestrûm proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem. *Ibid.* 15. 2.

Imitatores mei estote, sicut et ego Christi. 1. *Cor.* 11. 1.

Omnia ad ædificationem fiant. *Ibid.* 14. 26.

Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, et in iis qui pereunt: aliis quidem odor mortis in mortem; aliis autem odor vitæ in vitam. 2. *Cor.* 2. 15. 16.

Sed in omnibus exhibeamus nos metipsos, sicut Dei ministros, in multâ patientiâ. *Ibid.* 6. 4.

Et vestra æmulatio provocavit plurimos. *Ibid:* 9. 2.

Ut sitis sine querelâ et simplices filii Dei, sine reprehensione, in medio nationis pravæ, et perversæ : inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes ad gloriam meam in die Christi. *Philipp.* 2. 15. 16.

Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. *Ibid.* 4. 5.

Præcepimus vobis (*fratres*) et ut honestè ambuletis ad eos, qui foris sunt : et nullius aliquid desideretis. 1. *Thess.* 4. 11.

Ab omni specie malâ abstinete vos. *Ibid.* 5. 22.

Exemplum esto fidelium, in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate — ut profectus tuus manifestus sit omnibus. 1. *Timoth.* 4. 12. *et* 15.

In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrinâ, in integritate, in gravitate, verbum sanum, irreprehensibile. *Tit.* 2. 7. 8.

Quis sapiens et disciplinatus inter vos? Ostendat ex bonâ conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ. *Jacob.* 3. 13.

Exemplum accipite, fratres exitûs mali, laboris, et patientiæ, prophetas : qui locuti sunt in nomine Domini. *Ibid.* 5. 10.

Conversationem vestram inter gentes habentes bonam : ut in eo, quod detrectant de vobis, tanquàm de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis. 1. *Petr.* 2. 12. Sic est voluntas Dei, ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. *v.* 15. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. *v.* 21.

Malum exemplum, et scandalum vitandum.

Si quis aperuerit cisternam et foderit, et non operuerit eam, cecideritque bos, aut asinus in eam, reddet dominus cisternæ pretium jumentorum : quod autem mortuum est, ipsius erit. *Exod.* 21. 33. 34. Reddet animam pro animâ. *supr. v.* 23.

Non sequeris turbam ad faciendum malum ; nec in judicio, plurimorum acquiesces sententiæ, ut à vero devies. *Ibid.* 23. 2.

Cave, ne imitari velis abominationes illarum Gentium. *Deut.* 18. 9.

Facies murum tecti per circuitum, ne effundatur sanguis in domo tuâ, et sis reus labente alio, et in præceps ruente. *Ib.* 22. 8.

Quarè præcipitas hæredita-

tem Domini (*exemplo tuo*)? 2. *Reg*. 20. 19.

Videte ergò, ne et vos similes efficiamini factis alienis (*in malum*). *Baruch*. 6. 4.

Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, et projice abs te. *Matth*. 5. 29. *Vide c*. 18. 9. *Item Marc*. 9. 46.

Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare (*ait Jesus Petro*), et mitte hamum, et eum piscem qui primus ascenderit, tolle, et aperto ore ejus invenies staterem : illum sumens da eis pro me, et te. *Ibid*. 17. 26.

Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris. *Ibid*. 18. 6. (*Item Marc*. 9. 41.) Væ mundo à scandalis. Necesse est enim, ut veniant scandala : verumtamen væ homini illi, per quem scandalum venit. *v*. 7. *Vide Luc*. 17. 2.

Ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum. *Rom*. 14. 13. Si enim propter cibum frater tuus contristatur : jàm non secundùm caritatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. *v*. 15. Noli propter escam destruere opus Dei. Omnia quidem sunt munda ; sed malum est homini, qui per offendiculum (*alterius*) manducat. *v*. 20. Bonum est non manducare carnem, et non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. *v*. 21. *Vide* 1. *Cor*. 8. 11. 13.

Videte ne fortè hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis. 1. *Cor*. 8. 9. Et peribit infirmus in tuâ scientiâ frater, propter quem Christus mortuus est? *v*. 11. Sic autem peccantes in fratres, et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem. *v*. 12 *et* 13.

Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum. 2. *Cor*. 6. 3. *Vide* 1. *Cor*. 10. 32.

Exemplum in correptionem et cautelam.

Sin autem declinâsti à viro tuo, atque polluta es, et concubuisti cùm altero viro — det te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo suo. *Num*. 5. 20. 21.

Gladio et igne pereat, et sic deleatur, ut non solùm hominibus, sed etiam bestiis — sit in sempiternum pro exemplo contemptûs et inobedientiæ. *Esther*. 16. 24.

Posuit me quasi in proverbium vulgi, et exemplum sum coram eis. *Job* 17. 6.

Qui se jungit fornicariis, erit nequam : putredo, et ver-

mes hæreditabunt illum, et extolletur in exemplum majus, et tolletur de numero anima ejus, *Eccli.* 19. 3.

Eritque Moab in derisum, et in exemplum omnibus in circuitu suo. *Jerem.* 48. 39.

Et projiciam super te abominationes (*tuas*), et contumeliis te afficiam, et ponam te in exemplum. *Nahum* 3. 6.

Mathathias moriturus, proponit plurima exempla Sanctorum, ad imitandum. 1. *Mach.* 2. 49.

Et civitates Sodomorum et Gomorrhæorum in cinerem redigens, eversione damnavit: exemplum eorum, qui impiè acturi sunt, ponens, 2. *Petr.* 2. 6. *Vide Gen.* 19. 25.

Sicut Sodoma et Gomorrha et finitimæ civitates simili modo exfornicatæ, et abeuntes post carnem, — factæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes, *Judæ* 7.

EXEQUIÆ CELEBRANTUR.

Venitque Abraham, ut plangeret et fleret eam (*Saram.*) Cùmque surrexisset ab officio funeris, etc. *Gen.* 23. 2. 3.

Veneruntque ad Arcam — ubì celebrantes exequias planctu magno, atque vehementi, impleverunt septem dies, etc. *Ibid.* 50. 10.

Fleverunt eum filii Israël — triginta diebus: et completi sunt dies planctûs lugentium Moysen. *Deut.* 34. 8.

Dixit autem David ad Joab, et omnem populum, etc. Scindite vestimenta vestra — et plangite antè exequias Abner: porrò rex sequebatur feretrum. 2. *Reg.* 3. 31. *Vide versus sequentes.*

EXERCITIUM. *Vide et* LABOR.

Qui operatur terram suam, satiabitur panibus. *Prov.* 12. 11. *Vide Eccli.* 20. 30.

Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia erunt apud inferos, quò tu properas. *Eccles.* 9. 10.

EXPERIENTIA LAUDABILIS.

Vir in multis expertus, cogitabit multa: et qui multa didicit, enarrabit intellectum. Qui non est expertus, pauca recognoscit. *Eccli.* 34. 9. 10.

Explicatio Sacræ Scripturæ. Vide. *Sacra Scriptura.*

FACERE, PRO SACRIFICARE IN SCRIPTURIS.

Qui (*Sacerdos*) faciet unum pro peccato, et alterum in holocaustum: rogabitque pro eo coràm Domino, ut emundetur à fluxu seminis sui. *Lev.* 15. 15. *Item.* v. 30.

Facietque Sacerdos unum pro peccato, et alterum in holocaustum, et deprecabitur pro eo, quia peccavit super mortuo. *Num.* 6. 11. Quæ offeret Sacerdos coram Domino, et faciet tàm pro peccato, quàm in holocaustum. v. 16.

Levitæ quoque ponent manus suas super capita boum, è quibus unum facies pro peccato, et alterum in holocaustum Domini, ut depreceris pro eis. *Ibid.* 8. 12.

Faciant filii Israël Phase in tempore suo. *Ibid.* 9. 2. Præcepitque Moyses filiis, Israël, ut facerent Phase. *v.* 4. Homo, qui fuerit immundus super animâ, sive in viâ procul in gente vestrâ, faciat Phase Domino, etc. *v.* 10. Peregrinus quoque et advena, si fuerint apud vos, faciant Phase Domino juxtà ceremonias et justificationes ejus. *v.* 14.

Si autem vis holocaustum facere, offer illud Domino. *Judic.* 13. 16.

Hoc facite in meam commemorationem. *Luc.* 22. 19. *Item.* 1. *Cor.* 11. 24.

Fallacia mulierum.
Vide *Mulierum fallacia.*

FAMA.

Fama bona, præstantior divitiis.

Fuit ergò Dominus cum Josue, et nomen ejus vulgatum est in omni terrâ. *Josue.* 6. 27.

Major est sapientia, et opera tua, quàm rumor quem audivi. Beati viri tui, et beati servi tui, qui stant coràm te semper, etc. 3. *Reg.* 10. 7. 8.

Et erat hæc (*Judith*) in omnibus famosissima, quoniàm timebat Dominum valdè; nec erat qui loqueretur de illâ verbum malum. *Judith.* 8. 8.

Melius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ: super argentum et aurum, gratia bona. *Prov.* 22. 1.

Melius est nomen bonum, quàm unguenta pretiosa, et dies mortis, die nativitatis. *Eccles.* 7. 2.

Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille thesauri pretiosi et magni. Bonæ vitæ numerus dierum: bonum autem nomen permanebit in ævum. *Eccli.* 41. 15.

Quæcunque (*sunt*) bonæ famæ (*sectemini*). *Philipp.* 4. 8.

Oportet autem illum (*Episcopum*) et testimonium habere bonum ab iis qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat, et in laqueum diaboli. 1. *Tim.* 3. 7.

Diligenter conservanda.

In omnibus operibus tuis præcellens esto. Ne dederis maculam in gloriâ tuâ. *Eccli.* 33. 23. 24.

Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille thesauri pretiosi et magni. Bonæ vitæ numerus dierum: bonum autem nomen permanebit in ævum. *Ibid.* 41. 15. 16.

Fama mala.

Nolite, filii mei (*dicebat Heli filiis suis*): non enim est

bona fama, quam ego audio, ut transgredi faciatis populum Domini. 1. *Reg.* 2. 24.

Ne dederis maculam in gloriâ tuâ (*sive, ne imprimas famæ tuæ maculam*). *Eccli.* 33. 24.

FAMES ET ANNONÆ CARITAS ANNUMERANTUR INTER MALA POENÆ.

Facta est autem fames in terrâ (*Haran*) : descenditque Abraham in Ægyptum, ut peregrinaretur ibi : prævaluerat enim fames in terrâ. *Gen.* 12. 10.

Ortâ autem fame super terram, post eam sterilitatem, quæ acciderat in diebus Abraham, etc. *Ibid.* 26. 1.

Somnia Pharaonis de bobus et spicis unicus Joseph interpretatus, toti Ægypto præficitur, et ex Aseneth datâ sibi à Pharaone uxore, duos sustulit filios antè septem annos famis. Ibid. c. 41.

Cogente fame, ægrè impetrârunt fratres Joseph à patre, ut in Ægyptum revertentes cum muneribus, ac duplici pecuniâ, Benjamin secum ducerent, qui educto Simeone de carcere, simul epulati sunt cum Joseph. Ibid. c. 42. *Vide et capita* 43. 44. 45.

Fames tantùm premit Ægyptum, ut venditis pecoribus, terram quoque vendere sint coacti : quo factum est, ut quinta pars frugum regibus Ægypti perpetuò cedat, præterquàm in possessionibus Sacerdotum. Ib. c. 47.

Dixerunt filii Israël ad eos (*Moysen et Aaron*) : Utinam mortui essemus per manum Domini in terrâ Ægypti, quandò sedebamus super ollas carnium, et comedebamus panem in saturitate : cur eduxistis nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame? *Exod.* 16. 3.

Consumentur fame, et devorabunt eos aves morsu amarissimo; dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram, atque serpentium. *Deut.* 32. 24.

Elimelech Bethlehemita præ nimiâ fame cum uxore Noëmi, ac filiis in Moab concedit, ibique moritur. Ruth. c. 1.

Immissâ propter Saülis in Gabaonitas peccatum fame triennii, ad illorum petitionem David reliquias Saülis præter Miphiboseth tradidit, ut crucifigerentur, etc. 2. *Reg. c.* 21.

Cùmque venisset Gad ad David, nuntiavit ei, dicens : Aut septem annis veniet tibi fames in terrâ tuâ : aut tribus mensibus fugies adversarios tuos, et illi te persequentur : aut certè tribus diebus erit pestilentia in terrâ tuâ. Nunc ergò delibera, et vide, quem respondeam ei, qui me misit, sermonem. Dixit autem David ad Gad : Coarctor nimis; sed melius est, ut incidam in manus Domini (multæ

enim misericordiæ ejus suut), quàm in manus hominum. Immisitque Dominus pestilentiam in Israël, de manè usquè ad tempus constitutum, et mortui sunt ex populo, à Dan usquè ad Bersabee, septuaginta millia virorum. *Ibid.* 24. 13. 14. 15.

Fames, si oborta fuerit in terrâ, aut pestilentia, aut corruptus aër, aut ærugo, aut locusta, vel rubigo, et afflixerit eum inimicus ejus, portas obsidens, omnis plaga, universa infirmitas, cuncta devoratio, et imprecatio, quæ acciderat omni homini de populo tuo Israël: si quis cognoverit plagam cordis sui, et expanderit manus suas in domo hâc, tu exaudies in cœlo in loco habitationis tuæ, et repropitiaberis, et facies, ut des unicuique secundùm omnes vias suas, sicut videris cor ejus (quia tu nosti solus cor omnium filiorum hominum), ut timeant te cunctis diebus, quibus vivunt super faciem terræ, quam dedisti patribus nostris. 3. *Reg.* 8. 37. 38. 39. 40. *Vide c.* 18. 2.

Factaque est fames magna in Samariâ: et tandiù obsessa est, donec venundaretur, caput asini octoginta argenteis, et quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis. 4. *Reg.* 6. 25.

Post famem ab Eliseo prædictam, Sunamitis, quæ ipsius consilio peregrinata erat, reversa, suos agros cum fructibus recuperat. Eliseus autem locutus est ad mulierem, cujus vivere fecerat filium, dicens: Surge, vade tu, et domus tua, et peregrinare ubicumque repereris: vocavit enim Dominus famem, et veniet super terram septem annis. *Ibid.* 8. 1. *Vide c.* 4. 38. *c.* 6. 25. *c.* 25. 3.

Si irruerint super nos mala, gladius judicii, pestilentia, et fames, stabimus coràm domo hâc in conspectu tuo, in quâ invocatum est nomen tuum: et clamabimus ad te in tribulationibus nostris, et exaudies, salvosque facies. 2. *Paral.* 20. 9. *Vide c.* 6. 28.

In magnâ fame Nehemias divites avaros increpat, usurasque prohibet, sua indigentibus sponte elargiens. 2. *Esdr.* c. 5.

Non confundentur in tempore malo, et in diebus famis saturabuntur. *Psal.* 36. 19.

Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam: et nobiles ejus interierunt fame, et multitudo ejus siti exaruit. *Isa.* 5. 13.

Cùm jejunaverint, non exaudiam preces eorum: et si obtulerint holocautomata et victimas, non suscipiam ea: quoniàm gladio, et fame, et peste consumam eos. *Jerem.* 14. 12. Idcircò hæc dicit Dominus de Prophetis, qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi, dicentes: Gladius et fames non erit in terrâ hâc: in gla-

dio et fame consumentur Prophetæ illi. Et populi, quibus prophetant, erunt projecti in viis Jerusalem præ fame et gladio : et non erit, qui sepeliat eos; ipsi et uxores eorum, filii et filiæ eorum : et effundam super eos malum suum. *v.* 15. 16.

Dices ad eos; Hæc dicit Dominus : Qui ad mortem, ad mortem : et qui ad gladium, ad gladium : et qui ad famem, ad famem : et qui ad captivitatem, ad captivitatem. *Ibid.* 15. 2.

Captivos Judæos vaticinatur, 70 annis in Babylone permansuros, hortaturque ut illic multiplicari studeant, et deindè reducentur; eos verò, qui Hierosolymis remanserunt, gladio et fame et peste dicit consumendos. Ibid. c. 29. Hæc dicit Dominus exercituum : Ecce mittam in eos gladium, et famem, et pestem: et ponam eos quasi ficus malas, quæ comedi non possunt, eò quòd pessimæ sint. Et persequar eos in gladio, et in fame, et in pestilentiâ: et dabo eos in vexationem universis regnis terræ: in maledictionem, et in stuporem, et in sibilum, et in opprobrium cunctis gentibus, ad quas ego ejeci eos: eò quòd non audierint verba mea. *v.* 17. 18. 19.

Propterea hæc dicit Dominus: Vos non audistis me, ut prædicaretis libertatem unusquisque fratri suo, et unusquisque amico suo: eccè ego prædico vobis libertatem, ait Dominus, ad gladium, ad pestem, et ad famem: et dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ. *Ibid.* 34. 17.

Tertia pars tui (*loquitur Deus ad Jerusalem*) peste morietur, et fame consumetur in medio tui: et tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo; tertiam verò partem tuam in omnem ventum dispergam, et gladium evaginabo post eos. Et complebo furorem meum, et requiescere faciam indignationem meam in eis, et consolabor: et scient, quia ego Dominus locutus sum in zelo meo, cùm implevero indignationem meam in eis, etc. *Ezech.* 5. 12. 13. Ego Dominus locutus sum: quandò misero sagittas famis pessimas in eos; quæ erunt mortiferæ, et quas mittam, ut disperdam vos : et famem congregabo super vos, et conteram in vobis baculum panis. Et immittam in vos famem, et bestias pessimas usquè ad internecionem; et pestilentia, et sanguis transibunt per te, et gladium inducam super te: ego Dominus locutus sum. *v.* 16. 17. *Vide c.* 4. 16, *c.* 14. 13.

Propter multiplicem idololatriam filiorum Israël prædicuntur eorum urbes et excelsa dissipanda, et qui pestem, gladium, et famem evaserint, dispergendi in gentes, ubi mala

perpessi, convertentur ad Dominum. Ibid. c. 6. Hæc dicit Dominus Deus: Percute manum tuam, et allide pedem tuum, et dic: Heu! ad omnes abominationes malorum domûs Israël: quia gladio, fame, et peste ruituri sunt. Qui longè est, peste morietur: qui autem propè, gladio corruet: et qui relictus fuerit, et obsessus, fame morietur: et complebo indignationem meam in eis. *v.* 11. 12. *Vide Joel. c.* 1 *per totum. Amos.* 4. 6. *Aggæi* 1. 6. 10. *et c.* 2. 17.

Consurget enim gens in gentem, et regnum in regnum, et erunt pestilentiæ, et fames, et terræ motus per loca. Hæc autem omnia initia sunt dolorum. *Matth.* 24. 7. 8.

In veritate dico vobis: Multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israël, quandò clausum est cœlum annis tribus et mensibus sex, cùm facta esset fames magna in omni terrâ: et ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam. *Luc.* 4. 25. 26.

Venit autem fames in universam Ægyptum et Chanaan, et tribulatio magna: et non inveniebant cibos patres nostri. *Actor.* 7. 11. *Vide Luc.* 15. 14.

Et surgens unus ex eis (*scilicet Prophetis venientibus Antiochiam Hierosolymis*) nomine Agabus, significabat per Spiritum, famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quæ facta est sub Claudio. *Ib.* 11. 28.

Quis ergò nos separabit à caritate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? *Rom.* 8. 35.

In præsenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut et illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum, ut fiat æqualitas. 2. *Cor.* 8. 14.

Paulus de se dicit, quòd fuerit in labore et ærumnâ, in vigiliis multis, in fame et siti, in jejuniis multis, in frigore et nuditate: præter illa, quæ extrinsecùs sunt, et. *Ibid.* 11. 27. 28.

Ideò in unâ die venient plagæ ejus, mors et luctus, et fames, et igne comburetur: quia fortis est Deus, qui judicabit illam. *Apoc.* 18. 8. *Vide c.* 6. 8.

Fames verbi Dei.

Puer autem Samuël ministrabat Domino coràm Heli, et sermo Domini erat pretiosus in diebus illis; non erat visio manifesta. 1. *Reg.* 3. 1.

Transibunt autem multi dies in Israël absque Deo vero, et absque sacerdote doctore, et absque lege. 2. *Paral.* 15. 3.

Dies multos expectabis me: non fornicaberis, et non eris viro: sed et ego expectabo te: quia dies multos sedebunt filii Israël sine rege, et sine principe, et sine sacrificio, et sine altari, et

sinè ephod, et sinè theraphim. *Oseæ.* 3. 3. 4.

Audite verbum Domini, filii Israël, quia judicium Domino cum habitatoribus terræ: non est enim veritas, et non est misericordia, et non est scientia Dei in terrâ. *Ibid.* 4. 1.

Eccè dies veniunt, dicit Dominus: et mittam famem in terram: non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini. Et commovebuntur à mari usquè ad mare; et ab aquilone usquè ad orientem: circuibunt, quærentes verbum Domini, et non invenient. *Amos.* 8. 11. 12.

FAMILIARITAS HONESTA.

Advocatus à potentiore, discede: ex hoc enim magis te advocabit. Ne improbus sis, ne impingaris: et ne longè sis ab eo, ne eas in oblivionem. *Eccli.* 13. 12.

Inhonesta.

Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, ne quandò satiatus oderit te. *Prov.* 25. 17.

Domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ. *Ibid.* 27. 10.

Pes fatui facilis in domum proximi, et homo peritus confundetur à personâ potentis; Stultus à fenestrâ respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit. Stultitia hominis auscultare per ostium: et prudens gravabitur contumeliâ, *Eccli.* 21. 25. 26. 27.

FAMULORUM, FAMULARUMQUE OFFICIUM.

Agar à dominâ Sarai traditur Abrahæ uxor, quæ ubi concepisset, et ob id dominam contemneret, ab illâ afflictâ, fugam init, sed jussu Angeli eidem submissa, parit Ismaelem. *Gen.* c. 16. Dixitque ei (*Agar*) Angelus Domini: Revertere ad dominam tuam; et humiliare sub manu illius, etc. v. 9.

Servus Abrahæ ab ipso abjuratus et in Mesopotamiam ad quærendam uxorem Isaac missus, signo à Domino petito, Rebeccam invenit, et habito parentum ac fratris, ipsiusque consensu, adduxit ad Isaac, quam ille ducit in uxorem: et ità super morte matris accipit consolationem. *Ibid.* v. 24.

Da mihi uxores, et liberos meos, pro quibus servivi tibi, ut abeam: tu nosti servitutem quâ servivi tibi. *Ibid.* 30. 26.

Cùm prosperè ageret Joseph apud herum Putipharem, eique gratiosus totam administraret familiam, contemnens heram sæpiùs de concubitu interpellantem, accusatur apud Dominum, et in carcerem injicitur: ubi custodis gratiam demeretur, à quò omnium vinctorum curam accepit. *Ib.* c. 39.

Si emeris servum Hebræum sex annis serviet tibi: in septimo

egredietur liber gratis. *Exod.* 21. 2. Qui percusserit servum suum, vel ancillam virgâ, et mortui fuerint in manibus ejus, criminis reus erit. *v.* 20: Si percusserit quispiam oculum servi sui, aut ancillæ, et luscos eos fecerit, dimittet eos liberos; pro oculo quem eruit. Dentem quoque, si excusserit servo vel ancillæ suæ, similiter dimittet eos liberos. *v.* 26. 27. *Vide et Deut.* 15. 12.

Non avertas ab eis (*à servo et ancillâ tuâ*) oculos tuos, quandò dimiseris eos liberos— ut benedicat tibi Dominus Deus tuus. *Deut.* 15. 18. *Vide à. v.* 12. *usquè hùc.*

Giezi propter munera mendacio extorta, et spreta ab Eliseo hero suo, leprâ punitur. 4. *Reg.* 5. 27.

Acceptus est — minister intelligens. *Prov.* 14. 35.

Servus sapiens dominabitur filiis stultis, et inter fratres hæreditatem dividet. *Prov.* 17. 2.

Non decent stultum deliciæ, nec servum dominari principibus. *Ibid.* 19. 10.

Servus verbis non potest erudiri: quia quod dicis, intelligit et respondere contemnit. *Ibid.* 29. 19.

Cunctis sermonibus, qui dicuntur, ne accommodes cor tuum: ne fortè audias servum tuum maledicentem tibi. *Eccles.* 7. 22. *Vide Jerem.* 34. 8. *et Joel.* 2. 29.

Servo sensato liberi servient: et vir prudens et disciplinatus non murmurabit correptus. *Eccli.* 10. 28.

Rex et populus traduntur in manus hostium, eò quòd servos et ancillas non tractaverunt juxta fœdus cum Domino. Jerem. 34. 8.

Beati servi illi, quos cùm venerit Dominus, invenerit vigilantes. Amen dico vobis, quòd præcinget se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis. *Luc.* 12. 37. Beatus ille servus, quem cùm venerit Dominus, invenerit ità facientem. *v.* 43.

Pulsante autem eo ostium januæ, processit puella ad audiendum, nomine Rhode. Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio, non aperuit januam, sed intrò currens, nuntiavit stare Petrum antè januam. *Actor.* 12. 13. 14.

Servus vocatus es? non sit tibi curæ; sed et si potes fieri liber, magis utere. Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini: similiter qui liber vocatus est, servus est Christi. 1. *Cor.* 7. 21. 22.

Servi, obedite dominis carnalibus cum timore et tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo: non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes; sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bonâ voluntate servientes, sicut Domino, et

non hominibus : scientes quoniàm unusquisque, quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, sive servus, sive liber. Et vos, Domini, eadem facite illis; remittentes minas : scientes quia et illorum; et vester Dominus est in cœlis : et personarum acceptio non est apud eum. *Ephes.* 6. 5. *et seq. Item Coloss.* 3. 22.

Quicunque sunt sub jugo servi, Dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini et doctrina blasphemetur. 1. *Tim.* 6. 1.

Servos Dominis subditos esse in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes : ut doctrinam salvatoris nostri Dei ornent in omnibus. *Tit.* 2. 9. 10.

Servi subditi estote in omni timore dominis, non tantùm bonis et modestis, sed etiam dyscolis. 1. *Petr.* 2. 18.

FERMENTUM, MALA DOCTRINA.

Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domino. *Lev.* 2. 11.

Reliquam autem partem similæ comedet Aaron cum filiis suis, absque fermento; et comedet in loco sancto atrii tabernaculi. *Ibid.* 6. 16.

Non comedes in eo panem fermentatum : septem diebus comedes, absque fermento, afflictionis panem, quoniàm in pavore egressus es de Ægypto : omnibus diebus vitæ tuæ. *Deut.* 16. 3. *Vide Exod.* 12. 19.

Qui dixit illis (*Jesus discipulis*) : Intuemini, et cavete à fermento Pharisæorum, et Sadducæorum. *Matth.* 16. 6.

Et præcipiebat eis (*Jesus*) dicens : Videte, et cavete à fermento Pharisæorum, et à fermento Herodis. *Marc.* 8. 15.

Multis autem turbis circumstantibus ità ut se invicem conculcarent, cœpit dicere ad discipulos suos : Attendite à fermento Pharisæorum; quod est hypocrisis. Nihil autem opertum est, quod non reveletur : neque absconditum, quod non sciatur. *Luc.* 12. 1. 2.

Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. 1. *Cor.* 5. 6. 7. *Idem verbatìm ferè habetur. Galat.* 5. 9.

FESTUM.

Festum Paschæ,
ejusque celebratio et institutio.

Paschalis agni ritu celebrato ac declarato, ejusque sanguine domorum superliminaribus illito, cæsis ab Angelo omnibus Ægypti primogenitis, de ritu Phase ac esu azymorum, et tempore habitationis Israël in Ægypto tractatur. Exod. c. 12.

Septem diebus vesceris azymis : et in die septimo erit so-

lemnitas Domini. Azyma comedetis septem diebus : non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis. *Ibid.* 13. 6. 7.

Solemnitatem azymorum custodies. Septem diebus comedas azyma, sicut præcepi tibi tempore mensis novorum, quandò egressus es de Ægypto : non apparebis in conspectu meo vacuus. *Ibid.* 23. 15.

Solemnitatem azymorum custodies. Septem diebus vesceris azymis, sicut præcepi tibi, in tempore mensis novorum : mense enim verni temporis egressus es de Ægypto. *Ibid.* 34. 18.

Mense primo, quartâdecimâ die mensis ad vesperum, Phase Domini est : et quintâdecimâ die mensis hujus, solemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis. Dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque : omne opus servile non facietis in eo, etc. *Levit.* 23. 5. 6. 7.

Faciant filii Israël Phase in tempore suo : quartâdecimâ die mensis hujus ad vesperam, juxtà omnes ceremonias, et justificationes ejus. *Num.* 9. 2. 3. Loquere filiis Israël : Homo qui fuerit immundus super animâ, sive in viâ procùl in gente vestrâ, faciat Phase Domino, in mense secundo, quartâdecimâ, die mensis ad vesperam : cum azymis et lactucis agrestibus comedent illud. *v.* 10. 11.

Septem diebus vescentur azymis. Quarum dies prima venerabilis et sancta erit : et omne opus servile non facietis in eâ. *Ibid.* 28. 17. 18.

Observa mensem novarum frugum, et verni primùm temporis, ut facias Phase Domino Deo tuo : quoniàm in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte, etc. *Deut.* 16. 1.

Non poteris immolare Phase in quâlibet urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus est tibi, etc. *v.* 5.

Manseruntque filii Israël in Galgalis, et fecerunt Phase, quartâdecimâ die mensis ad vesperum in campestribus Jericho. *Josue* 5. 10.

Et præcepit omni populo, dicens : Facite Phase Domino Deo vestro, secundùm quod scriptum est in libro fœderis hujus. 4. *Reg.* 23. 21.

Misit quoque Ezechias ad omnem Israël et Judam : scripsitque epistolas ad Ephraïm et Manassen, ut venirent ad domum Domini in Jerusalem, et facerent Phase Domino Deo Israël. 2. *Paral.* 30. 1. Immolaverunt autem Phase quartâdecimâ die mensis secundi. Sacerdotes quoque atque Levitæ tandem sanctificati, obtulerunt holaucausta in domo Domini. *v.* 15.

Fecit autem Josias in Jerusalem Phase Domino, quod immolatum est quartâdecimâ die mensis primi. *Ibid.* 35. 1.

Fecerunt autem filii Israël transmigrationis Pascha, quartâdecimâ die mensis primi. 1. *Esdr*. 6. 19.

Et hæc, cùm fierent eleganter, steterunt Sacerdotes et Levitæ habentes azyma per tribus, etc. 3. *Esdr*. 1. 10.

Et egerunt filii Israël cum his, qui erant ex captivitate, illud Phase quartâdecimâ lunâ mensis primi, quandò sanctificati sunt Sacerdotes et Levitæ. *Ibid*. 7. 10.

In primo mense, quartâdecimâ die mensis, erit vobis Paschæ solemnitas: septem diebus azyma comedentur, *Ezech*. 45. 21.

Et fecerunt discipuli, sicut constituit illis Jesus, et paraverunt Pascha, etc. *Matth*. 26. 19. *Vide Marc*. 14. 12.

Venit autem dies Azymorum, in quâ necesse erat occidi Pascha, etc. *Luc*. 22. 7.

Festum Pentecostes.

Et solemnitatem (*custodies*) messis primitivorum operis tui: quæcunque seminaveris in agro, solemnitatem quoque in exitu anni quandò congregaveris omnes fruges tuas de agro. *Exod*. 23. 16.

Solemnitatem hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum messis tuæ triticeæ, et solemnitatem, quandò redeunte anni tempore, cuncta conduntur. *Ibid*. 34. 22.

Dies etiam primitivorum, quandò offeretis novas fruges Domino, expletis hebdomadibus, venerabilis et sancta erit: omne opus servile non facietis in eo. *Num*. 28. 26.

Septem hebdomadas numerabis tibi ab eâ die, quâ falcem in segetem miseris, etc. *Deut*. 16. 9.

Post hæc erat festus dies Judæorum, et ascendit Jesus Hierosolymam, etc. *Joan*. 5. 1.

Et cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco, etc. *Actor*. 2. 1.

Proposuerat enim Paulus transnavigare Ephesum, ne quà mora illi fieret in Asiâ: festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem Pentecostes faceret Hieroslymis. *Ib*. 20. 16.

Festum Tubarum.

Loquere filiis Israël: Mense septimo, primâ die mensis, erit vobis Sabbatum, memoriale, clangentibus tubis, et vocabitur sanctum: omne opus servile non facietis in eo, et offeretis holocaustum Domino. *Levit*. 23. 24. 25.

Mensis enim septimi prima dies venerabilis et sancta erit vobis. Omne opus servile non facietis in eâ, quia dies clangoris est et tubarum. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum de armento unum, arietem unum, et agnos anniculos immaculatos septem, etc. *Num*. 29. 1. 2.

Venerunt itaque ad regem omnes viri Israël in die solemni mensis septimi, etc. 2. *Paral.* 5. 3.

Festum Expiationum.

In hâc die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris : coràm Domino mundabimini. *Levit.* 16. 30.

Decimo die mensis hujus septimi, dies expiationum erit celeberrimus, et vocabitur sanctus : affligetisque animas vestras in eo, et offeretis holocaustum Domino. *Ibid.* 23. 27.

Decima quoque dies mensis hujus septimi erit vobis sancta atque venerabilis, et affligetis animas vestras : omne opus servile non facietis in eâ. Offeretisque holocaustum Domino in odorem suavissimum, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem. *Num.* 29. 7. 8. *Vide Joan.* 7. 37.

Festum Tabernaculorum.

Et solemnitatem (*custodies*) mensis primitivorum operis tui, quæcunque seminaveris in agro: solemnitatem quoque in exitu anni, quandò congregaveris omnes fruges tuas de agro. *Exod.* 23. 16.

Loquere filiis Israël : A quintodecimo die mensis hujus septimi, erunt feriæ Tabernaculorum, septem diebus Domino. *Levit.* 23. 34.

Solemnitatem quoque Tabernaculorum celebrabis per septem dies, quandò collegeris de areâ et torculari fruges tuas: et epulaberis in festivitate tuâ, tu, filius tuus, et filia, servus tuus, et ancilla. *Deut.* 16. 13.

Præcepitque eis, dicens : Post septem annos, anno remissionis, in solemnitate Tabernaculorum, etc. *Ib.* 31. 10.

Feceruntque solemnitatem Tabernaculorum, sicut scriptum est, et holocaustum diebus singulis per ordinem, secundùm præceptum, opus diei in die suo. 1. *Esdr.* 3. 4.

Et invenerunt scriptum in lege, præcepisse Dominum in manu Moysi, ut habitent filii Israël in tabernaculis, in die solemni, mense septimo : et ut prædicent, et divulgent vocem in universis urbibus suis : et in Jerusalem, dicentes : Egredimini in montem, et afferte frondes olivæ, et frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, et ramos palmarum, et frondes ligni nemorosi, ut fiant tabernacula, sicut scriptum est, etc. 2. *Esdr.* 8. 14. 15. Fecit ergò universa ecclesia eorum, qui redierant de captivitate, tabernacula, et habitaverunt in tabernaculis. *v.* 17.

Et nunc frequentate dies Scenopegiæ mensis Casleu. 2. *Mach.* 1. 9.

Et cum lætitiâ diebus octo egerunt in modum tabernaculorum; recordantes, quod antè modicum temporis, diem so-

bestiarum egerant. *Ibid.* 16. 6.

Erat autem in proximo dies festus Judæorum, Scenopegia. *Joan.* 7. 2.

Festum Sabbati.

Complevitque Deus die septimo opus suum, quod fecerat: et requievit die septimo ab universo opere, quod patrârat. Et benedixit diei septimo, et sanctificavit illum, quia in ipso cessaverat ab omni opere suo, quod creavit Deus, ut faceret. *Gen.* 2. 2. 3.

Moyses ait Israëlitis: Hoc est, quod locutus est Dominus: requies Sabbati sanctificata est Domino cras: quodcunque operandum est, facite: et quæ coquenda sunt, coquite: quidquid autem reliquum fuerit, reponite usquè in manè. *Exod.* 16. 23.

Sextâ die filii Israël in deserto colligebant Manna in duplici quantitate, ut die Sabbati vacarent ab omni opere. supr. v. 22.

Memento, ut diem Sabbati sanctifices. *Ib.* 20. 8. *Vide v.* 11.

Sex diebus operaberis; septimo die cessabis, ut requiescat bos, et asinus tuus: et refrigeretur filius ancillæ tuæ, et advena. *Ibid.* 23. 12.

Custodite Sabbatum meum; sanctum est enim vobis: qui polluerit illud, morte morietur: qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui. ... Pactum est sempiternum inter me et filios Israël, signumque perpetuum: sex enim diebus fecit Dominus cœlum et terram, et in septimo ab opere cessavit. *v.* 16. 17.

Sex diebus operaberis: die septimo cessabis arare et metere. *Ibid.* 34. 21.

Sex diebus facietis opus: septimus dies erit vobis sanctus, Sabbatum, et requies Domini: qui fecerit opus in eo, occidetur. *Ib.* 35. 2. *Vide Levit.* 23. 3.

Unusquisque patrem suum, et matrem suam timeat. Sabbata mea custodite. *Levit.* 19. 3. *Vide c.* 26. 2.

Sex annis seres agrum tuum, et sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus ejus. Septimo autem anno Sabbatum erit terræ, requietionis Domini: agrum non seres, et vineam non putabis, *Ibid.* 25. 3. *Vide Exod.* 23. 10.

Factum est autem, cùm essent filii Israël in solitudine, et invenissent hominem colligentem ligna in die Sabbati, obtulerunt eum Moysi et Aaron, et universæ multitudini, etc. *Num.* 15. 32. 33.

Die autem Sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, et duas decimas similæ oleo conspersæ in sacrificio, et liba, quæ ritè funduntur per singula Sabbata in holocaustum sempiternum. *Ibid.* 28. 9. 10.

Observa diem Sabbati, ut

sanctifices eum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, etc. *Deut.* 5. 12.

Nehemias objurgat, et puniuntur Sabbati violatores, 2, *Esdr.* 3. 15.

Et Tyrii habitaverunt in eâ, inferentes pisces et omnia venalia : et vendebant in Sabbatis filiis Juda in Jerusalem. Et objurgavi optimates Juda, et dixi eis : Quæ est hæc res mala, quam vos facitis, et profanatis diem Sabbati? Nunquid non hæc fecerunt patres nostri, et adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, et super civitatem hanc? *Ibid.* 13. 16. 17. 18. Dixi quoque Levitis, ut mundarentur, et venirent ad custodiendas portas, et sanctificandam diem Sabbati : et pro hoc ergò memento mei, Deus meus, et parce mihi secundùm multitudinem miserationum tuarum. *v.* 22.

Beatus vir, qui facit hoc (*scilicet judicium et justitiam*), et filius hominis, qui apprehendet istud : custodiens Sabbatum, ne polluat illud. — Quia hæc dicit Dominus eunuchis : Qui custodierint Sabbata mea, et elegerint quæ ego volui, et tenuerint fœdus meum : dabo eis in domo meâ, et in muris meis locum, et nomen meliùs à filiis, et filiabus : nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. *Isa.* 56. 2. 4. 5.

Si averteris à Sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, et vocaveris Sabbatum delicatum et sanctum Domini gloriosum et glorificaveris eum, dùm non facis vias tuas, et non invenitur voluntas tua, ut loquaris sermonem : tunc delectaberis super Domino, et sustollam te super altitudines terræ, et cibabo te hæreditate Jacob patris tui ; os enim Domini locutum est. *Ibid.* 58. 13. 14. *Vide c.* 66. 23.

Hæc dicit Dominus : Custodite animas vestras, et nolite portare pondera in die Sabbati, nec inferatis per portas Jerusalem. Et nolite ejicere onera de domibus vestris in die Sabbati, et omne opus non facietis. Sanctificate diem Sabbati, sicut præcepi patribus vestris. *Jerem.* 17. 21. 22. Si autem non audieritis me, ut sanctificetis diem Sabbati, et ne portetis onus, et ne inferatis per portas Jerusalem in die Sabbati : succendam ignem in portis ejus, et devorabit domos Jerusalem, et non extinguetur. *v.* 27.

Et dedi eis præcepta mea, et judicia mea ostendi eis, quæ faciens homo vivet in eis. Insuper et Sabbata mea dedi eis, ut essent signum inter me et eos: et scirent, quia ego Dominus sanctificans eos. *Ezech.* 20. 11. 12. *Vide Exod.* 20. 8. *et c.* 31. 13.

Sanctuaria mea sprevisti, et Sabbata mea polluisti. *Ibid.* 22. 8.

Et scripsit Rex Antiochus omni regno suo, ut esset omnis populus unus : et relinqueret unusquisque legem suam. Et consenserunt omnes gentes, secundùm verbum regis Antiochi : et multi ex Israël consenserunt servituti ejus, et sacrificaverunt idolis, et coinquinaverunt Sabbatum. Et misit Rex libros per manus nuntiorum in Jerusalem, et in omnes civitates Juda : ut sequerentur leges Gentium terræ, et prohiberent holocausta, et sacrificia, et placationes fieri in templo Dei, et prohiberent celebrari Sabbatum, et dies solemnes, et jussit coinquinari sancta, et sanctum populum Israël, etc. 1. *Mach.* 1. 43. *et seq. Item c.* 2. *per totum. Item.* 2. *Mach.* 8. 26.

Nicanor autem, ut comperit Judam esse in locis Samariæ, cogitavit cum omni impetu die Sabbati committere bellum. Judæis verò, qui illum per necessitatem sequebantur, dicentibus : Ne ita ferociter et barbarè feceris, sed honorem tribue diei sanctificationis, et honora eum, qui universa conspicit, etc. 2. *Mach.* 15. 1. 2.

In illo tempore abiit Jesus per sata Sabbato; discipuli autem ejus esurientes, cœperunt vellere spicas, et manducare. *Matth.* 12. 1. *Item Marc.* 2. 23. *Vide Matth.* 12. 10. *et Marc.* 3. 2.

Et facto Sabbato, cœpit in Synagogâ docere : et multi audientes, admirabantur in doctrinâ ejus. *Marc.* 6. 2.

Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, et intravit secundùm consuetudinem suam, die Sabbati, in Synagogam, et surrexit legere, etc. *Luc.* 4. 16. Et descendit in Capharnaüm civitatem Galilææ, ibique docebat illos Sabbatis. Et stupebant in doctrinâ ejus. *v.* 31. 32.

Quidam autem Pharisæorum dicebant illis : Quid facitis quod non licet in Sabbatis? Et respondens Jesus ad eos, dixit : Nec hoc legistis, quod fecit David, cùm esurisset ipse, et qui cum illi erant : quomodò intravit in domum Dei, et panes propositionis sumpsit, et manducavit — quos non licet manducare, nisi tantùm Sacerdotibus? *Ibid.* 6. 2. 3. 4. *Vide Exod.* 29. 32. *Levit.* 24. 8.

Erat autem docens in Synagogâ eorum Sabbatis. *Ibid.* 13. 10. *Vide v.* 14. *et* 15. *Item c.* 14. 1. *Item Joan.* 7. 22. *et c.* 9. 14.

Dicebant ergò Judæi, illi qui sanatus fuerat : Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis : Qui me sanum fecit, ille mihi dixit : Tolle grabatum tuum, et ambula. *Joan.* 5. 10. 11.

Illi verò pertranseuntes Pergen, venerunt Antiochiam Pisidiæ : et ingressi Synagogam die Sabbatorum, sederunt,

etc. *Actor.* 13. 14. *Vide v.* 27. Sequenti verò Sabbato : penè universa civitas convenit audire verbum Dei. *v.* 44. *Vide c.* 15. 21. *et c.* 18. 4.

Unâ autem Sabbati cùm convenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usquè in mediam noctem. *Ibid.* 20. 7.

Per unam Sabbati unusquisque vestrûm apud se seponat, recondens quod ei benè placuerit : ut non, cùm venero, tunc collectæ fiant. 1. *Cor.* 16. 2.

Dixit enim in quodam loco de die septimâ sic : Et requievit Deus die septimâ ab omnibus operibus suis, etc. *Hebr.* 4. 4. *ut veram requiem adipiscamur.*

Festum Sabbati à bono, benè observatur.

Memento, ut diem Sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis — Septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui est : non facies omne opus in eo, tu, et filius tuus, et filia tua, servus tuus, et ancilla tua, jumentum tuum, et advena, qui est intrà portas tuas. *Exod.* 20. 8. 9. 10.

Sex diebus operaberis : septimo die cessabis arare et metere. *Ibid.* 34. 21.

Sex diebus facietis opus : dies septimus, quia Sabbati requies est, vocabitur sanctus. Omne opus non facietis in eo, etc. *Levit.* 23. 3. A vesperà usquè ad vesperam celebrabitis Sabbata vestra. *v.* 32.

Observa diem Sabbati, ut sanctifices eum, — Non facies in eo quidquam operis. *Deut.* 5. 12. *et* 14.

Si averteris à Sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, et vocaveris Sabbatum delicatum, et sanctum Domini gloriosum, et glorificaveris eum, dùm non facis vias tuas, et non invenitur voluntas tua, ut loquaris sermonem : tunc delectaberis super Domino, et sustollam te super altitudines terræ. *Isa.* 58. 13. 14.

Custodite animas vestras, et nolite portare pondera in die Sabbati. *Jerem.* 17. 21. Et erit : Si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis hujus in die Sabbati : et si sanctificaveritis diem Sabbati, ne faciatis in eo omne opus : ingredientur per portas civitatis hujus reges et principes, sedentes super solium David — et habitabitur civitas hæc in sempiternum. *v.* 24. *et* 25.

Itaque licet Sabbatis benefacere. *Matth.* 12. 12.

Sabbatum propter hominem factum est, et non homo propter Sabbatum. Itaque Dominus est Filius hominis, etiam Sabbati. *Marc.* 2. 27. 28.

Interrogo vos, si licet Sab-

batis benefacere, an malè: animam salvam facere, an perdere? *Luc.* 6. 9.

Hypocritæ, unusquisque vestrûm Sabbato non solvit bovem suum, aut asinum à præsepio, et ducit adaquare? *Ib.* 13. 15.

A malo malè violatur.

Sex diebus facietis opus: septimus dies erit vobis sanctus — qui fecerit opus in eo, occidetur. *Exod.* 35. 2.

Colligens ligna Sabbato, præcepto Domini lapidatus fuit. Num. 15. 36.

Dies festi vestri convertentur in lamentationem et luctum, *Tob.* 2. 6.

Neomeniam et Sabbatum, et festivitates alias non feram; iniqui sunt cœtus vestri: calendas vestras, et solemnitates vestras odivit anima mea. *Isa.* 1. 13. 14.

Si autem non audieritis me, ut Sanctificetis diem Sabbati, et ne portetis onus, et ne inferatis per portas Jerusalem in die Sabbati, succendam ignem in portis ejus, et devorabit domos Jerusalem, et non extinguetur. *Jerem.* 17. 27.

Odi, et projeci festivitates vestras: et non capiam odorem cœtuum vestrorum. *Amos.* 5. 21.

Et convertam festivitates vestras in luctum, et omnia cantica vestra in planctum. *Ibid.* 8. 10.

Festum Neomeniæ.

In calendis autem (*Id est in mensium exordiis*) offeretis holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos septem immaculatos, etc. *Num.* 28. 11.

Dixit autem David ad Jonatham: Eccè calendæ sunt crastino, et ego ex more sedere soleo juxtà regem ad vescendum: dimitte ergò me, ut abscondar in agro usquè ad vesperam diei tertiæ, etc. 1. *Reg.* 20. 5.

Hæc dicit Dominus Deus: In primo mense, unâ mensis, sumes vitulum de armento immaculatum, et expiabis sanctuarium. *Ezech.* 45. 18.

Festorum violatio quàm graviter puniatur.

Factum est autem, cùm essent filii Israël in solitudine, et invenissent hominem colligentem ligna in die Sabbati, obtulerunt eum Moysi et Aaron et universæ multitudini: qui recluserunt eum in carcerem, nescientes quid super eo facere deberent. Dixitque Dominus ad Moysen: Morte moriatur homo iste, obruat eum lapidibus omnis turba extrà castra. *Num.* 15. 32. *et seq.*

FIDEJUSSIO CAVENDA.

Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo. *Prov.* 11. 15.

Stultus homo plaudet manibus, cùm spoponderit pro amico suo. *Ibid.* 17. 18.

Tolle vestimenta ejus, qui fidejussor extitit alieni, et pro extraneis aufer pignus ab eo. *Ibid.* 20. 16. *Vide c.* 27. 13.

Noli esse cum his, qui defigunt manus suas, et qui vades se offerunt pro debitis : si enim non habes undè restituas, quid causæ est, ut tollat operimentum de cubili tuo? *Ibid.* 22. 26. 27.

Non spondeas super virtutem tuam : quòd si spoponderis, quasi restituens cogita. *Eccli.* 8. 16.

Vir repromittit de proximo suo : et cùm perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo. Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes, et commovit illos, quasi fluctus maris. Viros potentes gyrans migrare fecit, et vagati sunt in gentibus alienis. *Ibid.* 29. 21. *et seq.*

Diligenter redimenda.

Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam. Illaqueatus es verbis oris tui, et captus propriis sermonibus. Fac ergò quod dico, fili mi, et temetipsum libera : quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum. Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Eruere quasi damula de manu, et quasi avis de manu aucupis. *Prov.* 6. 1. *et seq.*

Recognoscenda.

Vir bonus fidem facit pro proximo suo : et qui perdiderit confusionem, derelinquet sibi. Gratiam fidejussoris ne obliviscaris : dedit enim pro te animam suam. Repromissorem fugit peccator, et immundus. Bona repromissoris sibi adscribit peccator : et ingratus sensu derelinquet liberantem se *Eccli.* 29. 17. 18. 19. Recupera proximum secundùm virtutem tuam, et attende tibi, ne incidas. *v.* 25.

FIDELITAS. *Vide et* INFIDELITAS.

Fidelitas ergà hominem.

Servus Abrahæ fideliter implevit jussum à domino suo sibi commissum. Gen. c. 24.

Fideliter servivit Jacob avunculo suo Laban, quandò gregem pascens die noctuque æstu urebatur et gelu. Ibid. c. 31. *v.* 6. *et* 40.

Joseph ergà dominum suum fideliter se habuit, qui uxorem ejus tangere noluit. Ibid. c. 39.

Rahab meretrix fideliter egit cum exploratoribus, quos miserat Josue. Et posteà Josue egit fideliter cum eâ. Jos. c. 2. *et* 6.

Quamvis Gabaonitæ fefellissent Josue et filios Israël, tamen juramenta et pacta eis servaverunt, et eos contrà hostes posteà fideliter adjuverunt. Ibid. c. 9. *et* 10.

Fideliter Jonathas indicavit David iram patris sui, et ipsam quantùm potuit excusavit, et posteà confortavit. 1. *Reg.* c. 20.

Occiso patre Abiathar occasione David : Ego (*inquit*) sum reus omnium animarum patris tui. Mane mecum : ne timeas : si quis quæsierit animam meam, quæret et animam tuam, mecumque servaberis. *Ibid.* 22. 22. *et* 23.

Noluit David percutere Saül regem et dominum suum, licet malum et persequentem eum. Ibid. 24. 7.

Viri Jabes Galaad fideliter se habuerunt ad Saül dominum suum, licet malum, reverenter sepelientes eum. Ibid. 31. 11. *et seq.*

Instante captione civitatis Rabbath, quam obsederat Joab, misit ad David, ut veniret et illam caperet : ut domino suo, non sibi, honor victoriæ deferretur. 2. *Reg.* 12. 27.

Cùm fugeret David à facie Absalom, dixit illi Ethai : Vivit Dominus — quoniàm in quocunque loco fueris, domine mi rex, sive in morte, sive in vitâ, ibi erit servus tuus. *Ibid.* 15. 21.

Separato omni Israël à David, secutoque Sebam filium Bochri, viri Joab etc. adhæserunt regi suo fideles et constantes. Ibid. 20. 7.

Commendat Dominus fidelitatem servorum, qui multiplicaverunt sibi tradita talenta. Matth. 15. 14.

FIDES.

Fides accipitur pro fidelitate Dei in servandis promissis.

Non est Deus quasi homo, ut mentiatur : nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergò, et non faciet? locutus est, et non implebit? *Num.* 23. 19.

Quia rectum est verbum Domini : et omnia opera ejus in fide. *Psal.* 32. 4.

Et erit justitia cingulum lumborum ejus : et fides cinctorium renum ejus. Habitabit lupus cum agno : et pardus cum hædo accubabit. *Isa.* 11. 5. 6.

Novi diluculò, multa est fides tua. *Thren.* 3. 23.

Et sponsabo te mihi in fide : et scies quia ego Dominus. *Oseæ* 2. 20.

Ephraïm in desolatione erit in die correptionis : in tribubus Israël ostendi fidem. *Ibid.* 5. 9.

Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Nunquid incredulitas illorum fidem Dei evacuabit? etc. *Rom.* 3. 3.

Si non credimus, ille fidelis permanet, etc. 2. *Tim.* 2. 13.

Pro veritate et verborum constantiâ inter homines.

In argumentum ergò fidei retentum pallium ostendit (*uxor Putipharis*) marito revertenti domum. *Gen.* 39. 16.

Ego propriè servus tuus sim

(*ait Judas Joseph*), qui in meam hunc (*scil. Benjamin*) recepi fidem, et spopondi, etc. *Ibid.* 44. 32.

Anima quæ peccaverit, et contempto Domino, negaverit proximo suo depositum quod fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit, etc. *Lev.* 6. 2.

Fidem posside cum amico in paupertate illius, ut et in bonis illius læteris. In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut et in hæreditate illius cohæres sis. *Eccli.* 22. 28. 29.

Et illi dixerunt ad Jeremiam: Sit Dominus inter nos testis veritatis et fidei, si non juxtà omne verbum, in quo miserit te Dominus Deus tuus ad nos, sic faciemus. *Jerem.* 42. 5.

Et nunc perserverate adhùc conservare ad nos fidem, et retribuemus vobis bona pro his quæ fecistis nobiscum. 1. *Mach.* 10. 27.

In quo (*Christo*) positus sum ego prædicator, et Apostolus (veritatem dico, non mentior), doctor Gentium in fide et veritate. 1. *Tim.* 2. 7.

Pro virtute Theologicâ.

Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quærite illum: quoniàm invenitur ab his, qui non tentant illum; apparet autem eis, qui fidem habent in illum. *Sapient.* 1. 2.

Qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversùs Deum nequissima: dabitur enim illi fidei donum electum, et sors in templo Dei acceptissima. *Ibid.* 3. 14.

Eccè qui incredulus est, non erit recta anima ejus in semetipso; justus autem in fide suâ vivet. *Habac.* 2. 4.

Et dixit Jesus Centurioni: Vade, et sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illâ horâ. *Matth.* 8. 13.

At Jesus conversus, et videns eam, dixit: Confide, filia: fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illâ horâ. *Ib.* 9. 22. *Item Marc.* 5. 34.

Dixit illis (*discipulis suis*) Jesus: Propter incredulitatem vestram. Amen quippè dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic: Transi hinc illùc, et transibit, et nihil impossibile erit vobis. *Ibid.* 17. 19. *Vide Luc.* 17. 6.

Quorum fidem, ut vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua. *Luc.* 5. 20.

Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam. *Rom.* 4. 3.

Justificati ergò ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum. *Ibid.* 5. 1.

Pro fide vivâ et formatâ caritate.

Justus autem in fide suâ vivet. *Habac.* 2. 4.

Confide, filia : fides tua te salvam fecit. *Matth.* 9. 22.

Tunc respondens Jesus, ait illi : O mulier, magna est fides tua : fiat tibi, sicut vis. *Ibid.* 15. 28.

Filia, fides tua te salvam fecit : vade in pace, et esto sana à plagâ tuâ. *Marc.* 5. 34. *Idem habetur Luc.* 7. 50. *et c.* 8. 48.

Jesus autem ait illi (*cæco*) : Vade, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, et sequebatur eum. *Ibid.* 10. 52.

Justitia autem Dei per fidem Jesu Christi, in omnes et super omnes qui credunt in eum : non enim est distinctio. *Rom.* 3. 22.

Nam in Christo Jesu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium ; sed fides, quæ per caritatem operatur. *Galat.* 5. 6.

Fidem magnificè commendat Paulus ex actis patrum, à mundi exordio usquè ad David et Prophetas, et in universum quanta patrârint, ac passi sint per fidem, nec tamen plenam adhùc acceperint retributionem. Hebr. c. 11.

Pro fide mortuâ absquè caritate.

Non omnis, qui dicit mihi; Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum : sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum. Multi dicent mihi in illâ die : Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis : Quia nunquàm novi vos : discedite à me, qui operamini iniquitatem. *Matth.* 7. 21. 22. 23. *Vide c.* 25. 11. *et Luc.* 6. 46.

Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia, et omnem scientiam ; et si habuero omnem fidem, ità ut montes transferam; caritatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum, ità ut ardeam; caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. 1. *Cor.* 13. 2. 3.

Per quod (*Evangelium*) et salvamini : quâ ratione prædicaverim vobis, si tenetis, nisi frustrà credidistis. *Ibid.* 15. 2.

Sicut enim corpus sinè spiritu mortuum est, ità et fides sinè operibus mortua est. *Jacob.* 2. 26.

Pro sponsione seu voto.

Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. 1. *Tim.* 5. 12.

Pro fiduciâ.

Postulet autem in fide nihil hæsitans, etc. *Jacob.* 1. 6.

FIDES CARITATE INFERIOR.
Vide CARITAS.

Fides fundatur in veritate Dei.

Credite in Domino Deo ves-

tro, et securi eritis : credite Prophetis ejus, et cuncta evenient prospera. 2. *Paral.* 20. 20.

Credidit Abraham Deo : et reputatum est illi ad justitiam. *Rom.* 4. 3. *Vide Galat.* 3. 6.

Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi (*qui est verus Deus*). *Ibid.* 10. 17.

Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversùs scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. 2. *Cor.* 10. 4. 5.

Quoniàm cùm accepissetis à nobis verbum auditûs Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est verè) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis. 1. *Thess.* 2. 13.

Non enim voluntate humanâ allata est aliquandò prophetia : sed Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt Sancti Dei homines. 2. *Petr.* 1. 21.

Fides viva, quæ per caritatem operatur, magnæ est virtutis.

Et ascendens *Jesus* in naviculam, transfretavit, et venit in civitatem suam. Et eccè offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico : Confide, fili : remittuntur tibi peccata tuà. *Matth.* 9. 1. 2. Confide, filia, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illâ horâ. *v.* 22. Cùm autem venisset domum, accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Jesus : Creditis, quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei : Utique, Domine. etc. *v.* 28. *Vide Marc.* 2. 3. *Luc.* 5. 18.

Et omnia quæcunque petieritis in oratione credentes, accipietis. *Ibid.* 21. 22.

Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit : qui verò non crediderit, condemnabitur. *Marc.* 16. 16.

Et Jesus dixit illi (*cæco*) : Respice, fides tua te salvum fecit. *Luc.* 18. 42.

Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus. *Joan.* 1. 12.

Ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret; ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. *Ib.* 3. 15. 16. *Vide* 1. *Joan.* 4. 9.

Dixit autem eis (*turbis*) Jesus : Ego sum panis vitæ : qui venit ad me, non esuriet : et qui credit in me, non sitiet unquam. *Ibid.* 6. 35.

Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. 7. 38. *Vide Deut.* 18. 15.

Dixit ei (*Marthæ*) Jesus : Ego sum resurrectio et vita :

qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet; et omnis, qui vivit, et credit in me, non morietur in æternum. *Ib.* 11. 25. 26.

Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet: quia ego ad Patrem vado. *Ibid.* 14. 12.

Et in fide nominis ejus, hunc quem vos vidistis, et nostis, confirmavit nomen ejus: et fides, quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectù omnium vestrûm. *Actor.* 3. 16.

Huic (*Jesu*) omnes prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum. *Ibid.* 10. 43. *Vide Jerem.* 31. 35. *Mic.* 7. 18.

Et qui novit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis (*Gentibus*) spiritum sanctum, sicut et nobis, et nihil discrevit inter nos et illos, fide purificans corda eorum. *Ibid.* 15. 8. 9.

Crede in Dominum Jesum: et salvus eris tu, et domus tua. *Ibid.* 16. 31.

Non enim erubesco Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti. *Rom.* 1. 16. *Vide c.* 3. 22.

Providens autem Scriptura, quia ex fide justificat Gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ: *Galat.* 3. 8. *Vide Ephes.* 2. 7.

Sine fide autem impossibile est placere Deo. *Hebr.* 11. 6.

Fidem colentium felicitas, deserentium infelicitas.

Moyses ob retentum veræ religionis cultum et zelum, non curavit bonis spoliari, et in exilium profugere: ex quo factum est, ut ad tantam dignitatem ac potestatem evectus sit, quantam antè ipsum nemo legitur assecutus. Exod. c. 2. 3. *et seq.*

Joas quandiù veram religionem coluit, feliciter regnavit: at ubi defecit, multis languoribus à Syris excruciatus, à suis tandem interfectus est. 2. *Paral. c.* 24. *Idem legitur de Salamone.* 3. *Reg. c.* 3. *et* 11.

Daniel propter actus veræ religionis summâ honorum et bonorum temporalium felicitate auctus est. Dan. c. 6.

Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus. *Hebr.* 4. 3.

Fides sine operibus non justificat. Vide et *justificatio.*

Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia, et omnem scientiam: et si habuero omnem fidem, ità ut montes transferam; caritatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum, ità ut ardeam; caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. 1. *Cor.* 13. 2. 3.

Nam in Christo Jesu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium; sed fides, quæ per caritatem operatur. *Galat.* 5. 6.

Videtis quoniàm ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantùm? *Jacob.* 2. 24. *Vide totum Caput.*

Fides ipsa vocatur opus bonum.

Confidens hoc ipsum (*ait Paulus*), quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usquè in diem Christi Jesu. *Philipp.* 1. 6.

Fidei necessitas.

Circuite vias Jerusalem, et aspicite et considerate, et quærite in plateis ejus, an inveniatis virum facientem judicium, et quærentem fidem: et propitius ero ei. Quòd si etiam, Vivit Dominus, dixerint: et hoc falsò jurabunt. Domine, oculi tui respiciunt fidem. *Jerem.* 5. 1. 2. 3.

Qui verò non crediderit, condemnabitur. *Marc.* 16. 16.

Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est. *Rom.* 14. 23.

In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. *Ephes.* 6. 16.

Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquirentibus se remunerator sit. *Hebr.* 11. 6.

Si enim non credideritis — moriemini. *Joan.* 8. 24.

Fides est una.

Non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eâdem sententiâ. 1. *Cor.* 1. 10.

Unus Dominus, una fides, unum baptisma. Unus Deus et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis. *Ephes.* 4. 5. 6.

Fidei vivæ et operanti, tribuitur justitia et salus.

Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam. *Gen.* 15. 6. *Vide Rom.* 4. 3. 18. et 23. *Item Gal.* 3. 6. *Jac.* 2. 23.

Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. *Marc.* 16. 16.

Et beata, quæ credidisti (*loquitur Elisabeth ad B. Virginem*), quoniàm perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino. *Luc.* 1. 45.

At ipse (*Jesus*) dixit ei: Filia, fides tua salvam te fecit: vade in pace. *Ibid.* 8. 48.

Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit et credit ei, qui misit me, habet vitam æternam, et in judicium non venit, sed transit à morte in vitam. *Joan.* 5. 24.

Hæc est autem vita æterna: ut cognoscant te, solum Deum

verum, et quem misisti Jesum Christum. *Ibid.* 17. 3.

Notum igitur sit vobis, viri fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorum annuntiatur, et ab omnibus, quibus non potuistis in lege Moysi justificari: in hoc omnis, qui credit, justificatur. *Actor.* 13. 38. 39.

Crede in Dominum Jesum: et salvus eris tu, et domus tua. *Ibid.* 16. 31.

Justitia autem Dei per fidem Jesu Christi, in omnes et super omnes, qui credunt in eum non enim est distinctio, etc. *Rom.* 3. 22.

Dicit Paulus: ex fide justificati non solùm spe gloriamur, verùm etiam in adversitatibus; nam si Christus pro nobis adhùc impiis mortuus est, multò magis salvabit jàm justificatos per sanguinem ipsius. Ibid. c. 5.

Corde enim creditur ad justitiam: ore autem confessio fit ad salutem. *Ibid.* 10. 10.

Verumtamen existimo, omnia detrimentum esse, propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam, et inveniar in illo, non habens meam justitiam, quæ ex lege est; sed illam, quæ ex fide est Christi Jesu. *Philipp.* 3. 8. 9. *Vide Ep.* 2. 7.

Propter quod continet Scriptura: Eccè pono in Sion lapidem summum, angularem, electum, pretiosum: et qui crediderit in eum, non confundetur. 1. *Petr.* 2. 6. *Vide Isa.* 28. 16. *Rom.* 9. 33.

Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus: quemadmodùm dixit: Sicut juravi in irâ meâ: si introibunt in requiem meam et quidem operibus ab institutione mundi perfectis. *Hebr.* 4. 3.

Non sola fides justificat.
Vide *Justificatio.*

Fidei prædicatio cum præfectis Ecclesiæ conferenda.

Ascendi autem secundùm revelationem: et contuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus, seorsùm autem iis, qui videbantur aliquid esse: ne fortè in vacuum currerem, aut cucurrissem. *Galat.* 2. 2.

Fidem gentium etiam respicit Deus.

Et liberabo te in die illâ, ait Dominus: et non traderis in manus virorum, quos tu formidas: sed eruens liberabo te, et gladio non cades; sed erit tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam, ait Dominus. *Jerem.* 39. 17. 18.

Cùm autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum, et di-

cens : Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, et malè torquetur. Et ait illi Jesus : Ego veniam, et curabo eum. *Matth.* 8. 5. 6. 7. Vade, et sicut credidisti, fiat tibi; et sanatus est puer in illâ horâ. *Ib.* 13.

Jesus ait illi : O Mulier, magna est fides tua : fiat tibi sicut vis. *Ibid.* 15. 28.

Quo audito (*quod centurio dixerat, scilicet :* Domine, noli vexari : non enim sum dignus, ut sub tectum meum intres, etc.) Jesus miratus est : et conversus sequentibus se turbis, dixit : Amen dico vobis, nec in Israël tantam fidem inveni, etc *Luc.* 7. 9.

Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secùs eum : et videns eum, misericordiâ motus est. Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum et vinum. *Ib.* 10. 33. 34.

Unus autem ex illis, ut vidit, quia mundatus est, regressus est, cum magnâ voce magnificans Deum, et cecidit in faciem antè pedes ejus, gratias agens; et hic erat Samaritanus. *Ibid.* 17. 15. 16.

Hic (*Regulus*) cùm audisset, quia Jesus adveniret à Judæâ in Galilæam, abiit ad eum, et rogabat eum, ut descenderet, et sanaret filium ejus : incipiebat enim mori, etc. *Joan.* 4. 47.

Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens Surge, et vade contra meridianum, ad viam quæ descendit ab Jerusalem in Gazam : hæc est deserta, etc. *Actor.* 8. 26.

Vir autem quidam erat in Cæsareâ, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religiosus, ac timens Deum cum omni domo suâ, faciens eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum semper : is vidit in visu manifestè quasi horâ diei nonâ Angelum Dei introeuntem ad se, et dicentem sibi, Corneli, etc. *Ibid.* 10. 1. 2. 3.

FIDES PROXIMO RECTÈ SERVANDA.

Sic Josue Gabaonitis promissam servavit fidem, dicens : Juravimus illis in nomine Domini Dei Israël, et idcircò non possumus eos contingere. *Josue* 9. 19.

Multi homines misericordes vocantur : virum autem fidelem quis inveniet ? *Prov.* 20. 6.

Vir bonus fidem facit pro proximo suo. *Eccli.* 29. 17. *Vide totum Caput.*

Non duplices sermonem auditus de revelatione sermonis absconditi, et eris verè sinè confusione, et invenies gratiam in conspectu omnium hominum. *Ibid.* 42. 1.

Qui incredulus est, infideliter agit. *Isa.* 21. 2.

Cum periculo frangitur.

Et qui dissolvit pactum, nun-

quid effugiet? Vivo ego, dicit Dominus Deus : quoniàm in loco regis, qui constituit eum regem, cujus fecit irritum juramentum, et solvit pactum quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur. *Ezech.* 17. 15. 16. Spreverat enim juramentum, ut solveret fœdus, et eccè dedit manum suam : et cùm omnia hæc fecerit, non effugiet. *v.* 18.

Fides mulierum.
Vide *Mulierum fides.*

FIDELES LIBERAT A COMMUNI PERDITIONE IMPIORUM, DEUS.

Hominis peccata fuêre diluvii causa. Noë tamen justus inventus est, cui arca fabricanda mandatur, in quâ ipse et cunctorum animantium genera serventur. Gen. c. 6.

Ingresso Noë cum suis in arcâ, statim aqua omnium montium cacumina 150. *diebus superavit, reliquaque animantia submersit. Ibid. c.* 7. *Imminutis paulatim aquis diluvii post corvi et columbæ emissiones, Noë cum universis, quæ in arcâ continebantur, egreditur; et altari extructo, offert holocausta. Ibid. c.* 8.

Lot Angelis hospitio susceptis, à Sodomitis vim patitur; cum uxore et utrâque filiâ à Sodomitico ereptus incendio, uxorem in viam amisit, tandemque cum utrâque filiâ incestum ignorans commisit, undè ortum habuerunt Moabitæ, et Ammonitæ. Ibid. c. 19.

Faciamque mirabilem in die illâ terram Gessen, in quâ populus meus est, ut non sint ibi muscæ, et scias quoniàm ego Dominus in medio terræ. Ponamque divisionem inter populum meum, et populum tuum : cras erit signum istud. *Exod.* 8. 22. 23.

Et faciet Dominus mirabile, inter possessiones Israël, et possessiones Ægyptiorum, ut nihil omninò pereat ex his, quæ pertinent ad filios Israël. *Ibid.* 9. 4. Fecit ergò Dominus verbum alterâ die : mortuaque sunt omnia animantia Ægyptiorum : de animalibus verò filiorum Israël, nihil omninò periit. *v.* 6. Tantùm in terrâ Gessen, ubi erant filii Israël, grando non cecidit. *v.* 26.

Sin autem resistis, et non vis dimittere eum : eccè ego inducam cras locustam in fines tuos : quæ operiat superficiem terræ, ne quidquam ejus appareat, sed comedatur, quod residuum fuerit grandini : corrodet enim omnia ligna, quæ germinant in agris. Et implebunt domos tuas, et servorum tuorum, et omnium Ægyptiorùm : quantam non viderunt patres tui et avi, ex quo orti sunt super terram, usquè in præsentem diem, etc. *Ib.* 10. 4. 5. 6. Nemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco, in quo erat : ubicumquè autem

habitabant filii Israël, lux erat. *v.* 23. Cuncti greges pergent nobiscum : non remanebit ex eis ungula : quæ necessaria sunt in cultum Domini Dei nostri, præsertìm cùm ignoremus quid debeat immolari, donec ad ipsum locum perveniamus. *v.* 26.

Apud omnes autem filios Israël non mutiet canis ab homine usquè ad pecus : ut sciatis, quanto miraculo dividat Dominus Ægyptios et Israël. *Ibid.* 11. 7.

Loquens Dominus ad Moysen et Aaron, ait : Separamini de medio congregationis hujus, ut eos repentè disperdam. *Num.* 16. 20. 21. Dixit (*Moyses*) ad turbam : Recedite à tabernaculis hominum impiorum, et nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum, etc. *v.* 26. Confestìm igitur ut cessavit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum. *v.* 31.

Et liberabo te in illâ die, ait Dominus : et non traderis in manus virorum, quos tu formidas : sed eruens liberabo te, et gladio non cades : sed erit tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam, ait Dominus. *Jerem.* 39. 17. 18.

Deus meus misit Angelum suum, et conclusit ora leonum, et non nocuerunt mihi : quia coram eo justitia inventa est in me : sed et coram te, Rex, delictum non feci. *Dan.* 6. 22.

Et civitates Sodomorum et Gomorrhæorum in cinerem redigens, eversione damnavit : exemplum eorum, qui impiè acturi sunt, ponens : et justum Lot oppressum à nefandorum injuriâ, ac luxuriosâ conversatione eripuit. 2. *Petr.* 2. 6. 7.

Fideles tenentur Pastoribus suis necessaria tribuere, et pro eis orare. Vide *Ecclesia :* *item Evangelizans.*

FIDUCIA.

Dixit autem Jonathas ad adolescentem armigerum suum : Veni — quia non est Domino difficile salvare vel in multis, vel in paucis. 1. *Reg.* 14. 6.

Magnæ fiduciæ verbum fuit, cùm pugnaturus David contrà Goliath gigantem dixit : Tu venis ad me cum gladio, et hastâ, et clypeo : ego autem venio ad te in nomine Domini etc. *Ibid.* 17. 45. *Vide et v.* 37.

Itidem magnæ fiduciæ fuit verbum Asæ : Domine non est apud te ulla distantia, utrùm in paucis auxilieris : an in pluribus. 2. *Paral.* 14. 11.

Dixit Josaphat rex Juda exercitui suo, ad pugnam congregato : Credite in Domino Deo vestro, et securi eritis : credite Prophetis ejus, et cuncta evenient prospera. *Ibid.* 20. 20.

Esdras venturus in Jerusalem, propter magnam et periculosam viam, noluit petere con-

ductum à rege, sed convertit se ad jejunium et orationem. 1. *Esdr.* 8. 21.

Videns Nehemias tot imminere pericula et labores, ædificantibus dixit : Deus noster pugnabit pro nobis. Et nos ipsi faciamus opus. 2. *Esdr.* 4. 20. 21. *Vide v.* 14.

Magnæ fiduciæ fuit verbum sociorum Danielis ad regem Nabuchodonosor : Eccè enim Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, et de manibus tuis, ô rex, liberare : quòd si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus. *Dan.* 3. 17. 18.

Dixit Judas Machabeus sociis timidis: Facile est concludi multos in manus paucorum: et non est differentia in conspectu Dei cœli liberare in multis, et in paucis. Quoniàm non in multitudine exercitûs victoria belli, sed de cœlo fortitudo est. 1. *Mach.* 3. 18. 19.

Mulier fluxum sanguinis patiens, fiducialiter intrà se ait: Si tetigero tantùm vestimentum ejus, salva ero. *Matth.* 9. 21.

FILIUS ET FILIA.

Filiorum officium ergà parentes.

At verò Sem et Japhet pallium imposuerunt humeris suis —faciesque eorum aversæ erant et patris virilia non viderunt. *Gen.* 9. 23.

Dixit Isaac Patri suo : Pater mi. At ille respondit : Quid vis, fili ? Eccè, inquit, ignis et ligna, ubi est victima holaucausti? *Ib.* 22. 7.

Senuit autem Isaac : et caligaverunt oculi ejus et videre non poterat : vocavitque Esaü filium suum majorem, et dixit ei : Fili mi? Qui respondit ; Adsum. *Ibid.* 27. 1.

Obediens Jacob parentibus suis, *ne acciperet uxorem de filiabus Chanaan, ivit* in Syriam. *Ibid.* 28. 7. *Vide Judic.* 14. 1.

Dixit Jacob ad Joseph filium suum : Veni, mittam te in *Sichem, Et respondit Joseph patri: Eccè*, præstò sum. *Ibid.* 37. 13.

Honora patrem tuum, et matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. *Exod.* 20. 12. *Idem habetur verbatìm Deut.* 5. 16.

Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur. *Ibid.* 21. 17.

Unusquisque patrem suum, et matrem suam timeat. *Levit.* 19. 3. Coram cano capite consurge, et honora personam senis : et time Dominum Deum tuum : ego sum Dominus. *v.* 32.

Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur : patri matrique qui maledixerit, sanguis ejus sit super eum. *Ibid.* 20. 9.

Sacerdotis filia si depre-

hensa fuerit in stupro, et violârit nomen patris sui, flammis exuretur. *Ibid.* 21. 9.

Si genuerit homo filium contumacem et protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, et coercitus obedire contempserit: apprehendent eum et ducent ad seniores civitatis illius, et ad portam judicii: dicentque ad eos: Filius noster iste protervus, et contumax est, monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, et luxuriæ atque conviviis: lapidibus eum obruet populus civitatis, et morietur, ut auferatis malum de medio vestri, et universus Israël audiens pertimescat. *Deut.* 21. 18. *et seq.*

Maledictus qui non honorat patrem suum et matrem: et dicet omnis populus: Amen. *Ib.* 27. 16.

Porrò filii Heli (*erant*) filii Belial, nescientes Dominum. 1. *Reg.* 2. 12. *Vide et v.*22.

Puer autem Samuël ministrabat Domino coram Heli, et sermo Domini erat pretiosus in diebus illis; non erat visio manifesta, etc. *Ibid.* 3. 1. Porrò Samuel necdùm sciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei sermo Domini. *v.* 7.

Factum est autem cùm senuisset Samuël, posuit filios suos judices in Israël. *Ib.* 8. 1.

Egrediebatur quoque David ad omnia, quæcunque misisset eum Saül — super viros belli, et acceptus erat in oculis universi populi, maximèque in conspectu famulorum Saül. *Ibid.* 18. 5.

Venit ergò Bethsabee ad regem Salomonem, ut loqueretur ei pro Adoniâ: et surrexit Rex in occursum ejus, adoravitque eam, et sedit super thronum suum: positusque est thronus matri regis, quæ sedit ad dexteram ejus. 3. *Reg.* 2. 19.

Ascendit autem indè in Bethel (*Eliseus*): cùmque ascenderet per viam, pueri parvi egressi sunt de civitate, et illudebant ei, dicentes: Ascende calve! Qui cùm respexisset, vidit eos, et maledixit eis in nomine Domini: egressique sunt duo ursi de saltu, et laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros. 4 *Reg.* 2. 23. 24.

Fecitque Joas rectum coram Domino cunctis diebus, quibus docuit eum Joïada sacerdos. *Ib.* 12. 2.

Octavo autem anno regni sui, cùm adhùc esset puer (*Josias*), cœpit quærere Deum patris sui David: et duodecimo anno postquàm regnare cœperat, mundavit Judam et Jerusalem ab excelsis, et lucis, simulacrisque et sculptilibus. 2 *Par.* 34. 3.

Igitur cùm Tobias putaret orationem suam exaudiri, ut mori potuisset, vocavit ad se Tobiam filium suum, dixit ei; Audi, fili mi, verba oris mei et ea in corde tuo quasi fundamentum construe, etc. *Tob.* 4. 1. 2. *Id. ferè habetur cap.* 14. 5.

Filii Job convivia faciebant

per domos ; sed pater sanctificabat illos, et offerebat holocausta, si fortè peccaverint, etc. Job 1. 4.

Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo. *Prov.* 1. 8. 9.

Audite, filii, disciplinam patris, et attendite, ut sciatis prudentiam, etc. *Ibid.* 4. 1.

Conserva, fili mi: præcepta patris tui, et ne dimittas legem matris tuæ. Liga ea in corde tuo jugiter, et circumda gutturi tuo. *Ibid.* 6. 20. 21.

Filius sapiens lætificat patrem: filius verò stultus mœstitia est matris suæ. *Ibid.* 10. 1. *Idem ferè habetur c.* 15. 20.

Filius sapiens, doctrina patris: qui autem illusor est, non audit cùm arguitur. *Ibid.* 13. 1.

Nec pater in fatuo (*filio*) lætabitur. *Ibid.* 17. 21.

Qui affligit patrem et fugat matrem, ignominiosus est et infelix. *Ibid.* 19. 26.

Ex studiis suis intelligitur puer, si munda et recta sint opera ejus. *Ibid.* 20. 11. Qui maledicit patri suo et matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris. *v.* 20.

Stultitia colligata est in corde pueri: et virga disciplinæ fugabit eam. *Ibid.* 22. 15.

Audi, fili mi; et esto sapiens et dirige in viâ animum tuum. *Ibid.* 23. 19. Exultat gaudio pater justi: qui sapientem genuit, lætabitur in eo. Gaudeat pater tuus et mater tua, et exultet quæ genuit te. *v.* 24. 25.

Qui subtrahit aliquid à patre suo, et à matre, et dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est. *Ibid.* 28. 24.

Oculum, qui subsannat patrem, et qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corvi de torrentibus, et comedant eum filii aquilæ. *Ibid.* 30. 17. *Vide et v.* 19.

Filii sapientiæ, Ecclesia justorum: et natio illorum, obedientia et dilectio. Judicium patris audite, filii, et sic facite, ut salvi sitis. Deus enim honoravit patrem in filiis: et judicium matris exquirens firmavit in filios. *Eccli.* 3. 1. 2. 3. Qui timet Dominum, honorat parentes, et quasi dominis serviet his, qui se genuerunt. *v.* 8. In opere, et sermone, et omni patientiâ honora patrem tuum; ut superveniat tibi benedictio ab eo, et benedictio illius in novissimo maneat, etc. *v.* 9. 10. *Vide hoc caput à v.* 1. *usquè ad* 20. *pulcherrimè nostram materiam tractans.*

Fili, à juventute tuâ excipe doctrinam, et usquè ad canos invenies sapientiam. *Ibid.* 6. 18.

Honora patrem tuum, et gemitus matris tuæ ne obliviscaris. *Ibid.* 7. 29.

Confusio patris est dè filio indisciplinato: filia autem in deminoratione fiet. *Ibid.* 22. 3.

Memento patris et matris tuæ;

in medio enim magnatorum consistis, etc. *Ibid.* 23. 18.

Homo, qui jucundatur in filiis, vivens et videns subversionem inimicorum suorum. *Ibid.* 25. 10.

Fili, sine consilio nihil facias, et post factum non pœnitebit. *Ibid.* 32. 24.

Firmaverunt igitur filii Jonadab, filii Rechab præceptum patris sui, quod præceperat eis: populus autem iste non obedivit mihi. *Jerem.* 35. 16.

Veni enim separare hominem adversùs patrem suum, et filiam adversùs matrem suam, et nurum adversùs socrum suam; et inimici hominis domestici ejus. Qui amat patrem aut matrem plùs quàm me, non est me dignus. *Matth.* 10. 35. 36. 37. *Vide Mich.* 7. 6. *Luc.* 14. 26.

Honora patrem et matrem: et qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. *Ibid.* 15. 4. *Vide Marc.* 7. 10.

Honora patrem tuum et matrem tuam: et diliges proximum sicut te ipsum. *Ib.* 19. 19.

Præcepta nosti: Ne adulteres, ne occidas, ne fureris, ne falsum testimonium dixeris, ne fraudem feceris. Honora patrem et matrem. *Marc.* 10. 19. *Idem verbatim habetur Luc.* 18. 20. *Vide et Luc.* 2. 48.

Filii, obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim justum est. *Ephes.* 6. 1. Honora patrem tuum et matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione: ut benè sit tibi, et sis longævus super terram, *v.* 2. 3. *Vide Deut.* 5. 16.

Filii, obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in Domino. Patres, nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant. *Coloss.* 3. 20. 21.

Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem: juvenes ut fratres: anus, ut matres: juvenculas ut sorores, in omni castitate. 1. *Tim.* 5. 1. 2.

Similiter, adolescentes, subditi estote senioribus. 1. *Petr.* 5. 5.

Filii in bonis sunt instituendi, ut Deum timeant.

Vide et *Parentum officium.* *Item Liberorum eruditio.*

Honora patrem tuum et matrem, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore, et benè sit tibi in terrâ, quam Dominus Deus tuus, daturus est tibi. *Deut.* 5. 16. *Vide Exod.* 20. 12.

Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum: et cave, ne aliquandò peccato consentias, et prætermittas præcepta Domini Dei nostri. *Tob.* 4. 6.

Audite ergò, filii mei, patrem vestrum. Servite Domino in veritate, et inquirite, ut faciatis quæ placita sunt illi. Et filiis vestris mandate, ut faciant justitias et eleemosynas, ut

sint memores Dei, et benedicant eum in omni tempore in veritate, et in totâ virtute suâ, *Ibid.* 14. 10. 11.

Quanta mandavit patribus nostris nota facere ea filiis suis: ut cognoscat generatio altera. Filii qui nascentur, et exurgent, et narrabunt filiis suis: ut ponant in Deo spem suam, et non obliviscantur operum Dei, et mandata ejus exquirant. *Psal.* 77. 6. 7.

Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuæ: ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo. *Prov.* 1. 8. 9.

In timore Domini fiducia fortitudinis, et filiis ejus erit spes. *Ibid.* 14. 26.

Justus, qui ambulat in simplicitate suâ, beatos post se filios derelinquet. *Ibid.* 20. 7.

Audi, fili mi, et esto sapiens: et dirige in viâ animum tuum. *Ibid.* 23. 19.

Puer autem eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam. *Sap.* 8. 19.

Ne jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur: nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis. Non credas vitæ illorum, et ne respexeris in labores eorum. Melior est enim unus timens Deum, quàm mille filii impii. Et utile est mori sinè filiis, quàm relinquere filios impios. *Eccli.* 16. 1. *et seq.*

Pater filiis notam faciet veritatem tuam. *Isa.* 38. 19.

Filii, obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim justum est. *Ephes.* 6. 1. Et vos, patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros; sed educate illos in disciplinâ, et correptione Domini. *v.* 4.

Vitia caveant.

Filio doloso nihil erit boni. *Prov.* 14. 15.

Servus sapiens dominabitur filiis stultis, et inter fratres hæreditatem dividet. *Ibid.* 17. 2. Natus est stultus in ignominiam suam: sed nec pater in fatuo lætabitur. *v.* 21. Ira patris, filius stultus: et dolor matris quæ genuit eum. *v.* 25.

Qui custodit legem, filius sapiens est: qui autem comessatores pascit, confundit patrem suum. *Ibid.* 28. 7.

Filii tibi sunt? erudi illos, et curva illos à pueritiâ illorum. Filiæ tibi sunt? serva corpus illarum, et non ostendas hilarem faciem tuam ad illas. Trade filiam, et grande opus feceris, et homini sensato da illam. *Eccli.* 7. 25. *et seq.*

Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem (*fatua*) in deminoratione fiet. *Ibid.* 22. 3. Filia prudens hæreditas viro suo: *at vivens turpiter, mæstitiam affert genitori. Imprudens, patrem et virum afficit ignominiâ.* *v.* 4. 5.

A filiis tuis cave, et à domesticis tuis attende, *Ibid.* 32. 26.

Lacta filium, et paventem te faciet: lude cum eo, et contristabit te. Non corrideas illi, ne doleas, et in novissimo obstupescent dentes tui. Non des illi (*filio*) potestatem in juventute, et ne despicias cogitatus illius, etc. *Ib.* 30. 9. *et seq. usquè ad* 12.

Filio et mulieri, fratri et amico non des potestatem super te in vitâ tuâ: et non dederis alii possessionem tuam, ne fortè pœniteat te, et depreceris pro illis. *Ibid.* 33. 20. Meliùs est enim, ut filii tui te rogent, quàm te respicere in manus filiorum tuorum, *v.* 22.

Filia patris abscondita est vigilia, et sollicitudo ejus aufert somnum, ne fortè in adolescentiâ suâ adulta efficiatur, et cum viro commorata, odibilis fiat: ne quandò polluatur in virginitate in paternis suis gravida inveniatur: ne fortè cum viro commorata transgrediatur, aut certè sterilis efficiatur. Super filiam luxuriosam confirma custodiam: ne quandò faciat te in opprobrium venire inimicis, à detractione in civitate, et objectione plebis, et confundat te in multitudine populi. *Ibid.* 42. 9. *et seq.*

Juvenes similiter hortare, ut sobrii sint. *Tit.* 2. 6.

Honestè se habeant.

Filius sapiens lætificat patrem: filius verò stultus mœstitia est matris suæ. *Prov.* 10. 1. *Vide c.* 15. 20.

Exultat gaudio pater justi: qui sapientem genuit, lætabitur in eo. Gaudeat pater tuus, et mater tua, et exultet quæ genuit te. *Ibid.* 23. 24. 25.

Rursùs detestatus sum omnem industriam meam, quâ sub sole studiosissimè laboravi, habiturus hæredem post me, quem ignoro, utrùm sapiens an stultus futurus sit, et dominabitur in laboribus meis, quibus desudavi, et sollicitus fui. *Eccles.* 2. 18. 19.

Ex iniquis enim somnis, filii qui nascuntur, testes sunt nequitiæ adversùs parentes in interrogatione suâ. *Sap.* 4. 6.

In filiis suis agnoscitur vir. *Eccli.* 11. 30.

In filiâ non avertente se, firma custodiam: ne inventâ occasione utatur se. Ab omni irreverentiâ oculorum ejus cave, et ne mireris, si te neglexerit. *Ibid.* 26. 13. 14.

Sunt corrigendi.

Si genuerit homo filium contumacem et protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, et coërcitus obedire contempserit: apprehendent eum, et ducent ad seniores civitatis illius, et ad portam judicii, dicentque ad eos: Filius noster iste protervus et contumax est, monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, et luxuriæ atque

conviviis : lapidibus eum obruet populus civitatis, et morietur, ut auferatis malum de medio vestri, et universus Israël audiens pertimescat. *Deut.* 21. 18. *et seq.*

Filii abominationum fiunt filii peccatorum, et qui conversantur secùs domos impiorum. Filiorum peccatorum peribit hæreditas, et cum semine illorum assiduitas opprobrii. De patre impio queruntur filii : quoniàm propter illum sunt in opprobrio. *Eccli.* 41. 8. *et seq.*

Fletus. Vide *Lacrymæ.*

FŒNERATIONIS CONDITIO BONA, *etc.*

Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum, quasi exactor, nec usuris opprimes. *Exod.* 22. 25.

Non fœnerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem ; sed alieno. Fratri autem tuo absque usurâ, id quod indiget, commodabis : ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in terrâ, ad quam ingredieris possidendam. *Deut.* 23. 19. 20.

Fœnerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, et iterùm redde proximo in tempore suo. Confirma verbum, et fideliter age cum illo : et in omni tempore invenies quod tibi necessarium est. *Eccli.* 29. 2. 3. Perde pecuniam propter fratrem et amicum tuum : et non abscondas illam sub lapide in perditionem. *v.* 13.

Mala.

Hodiè fœneratur quis, et cras expetit : odibilis est homo hujusmodi. *Eccli.* 20. 16.

Fœneratio est periculosa, quoàd accipientem.

Qui accipit mutuum, servus est fœnerantis. *Prov.* 22. 7.

Multi non causâ nequitiæ, non fœnerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt. *Eccli.* 29. 10.

Quoàd facientem.

Noli fœnerari homini fortiori te : quòd si fœneraveris, quasi perditum habe. *Eccli.* 8. 15.

Multi quasi inventionem æstimaverunt fœnus, et præstiterunt molestiam his qui se adjuverunt. Donec accipiant, osculantur manus dantis, et in promissionibus humiliant vocem suam. Et in tempore redditionis postulabit tempus, et loquetur verba tædii, et murmurationum, et tempus causabitur. Si autem potuerit reddere, adversabitur, solidi vix reddet dimidium, et computabit illud quasi inventionem. *Ibid.* 29. 4. *et seq.*

FŒNUM, ET HERBA CITÒ TRANSIENS, OMNIS HOMO.

Vide et HOMO.

Manè sicut herba transeat, manè floreat, et transeat : vesperè decidat, induret, et arescat. *Psal.* 89. 6.

Et ego sicut fœnum arui. *Psal.* 101. 12.

Fiant sicut fœnum tectorum, quod priusquàm evellatur, exaruit. *Psal.* 128. 6.

Omnis caro sicut fœnum veterascet, et sicut folium fructificans in arbore viridi. *Eccli.* 14. 18.

Vox dicentis : Clama. Et dixi : Quid clamabo? Omnis caro fœnum, et omnis gloria ejus quasi flos agri. Exsiccatum est fœnum, et cecidit flos, quia Spiritus Domini sufflavit in eo. Verè fœnum est populus : exsiccatum est fœnum, et cecidit flos; Verbum autem Domini nostri manet in æternum. *Isa.* 40. 6. *et seq.*

Quia omnis caro ut fœnum: et omnis gloria ejus tanquàm flos fœni; exaruit fœnum, et flos ejus decidit. 1. *Petr.* 1. 24.

Glorietur autem frater humilis in exaltatione suâ; dives autem in humilitate suâ, quoniàm sicut flos fœni transibit. Exortus est enim sol cum ardore, et arefecit fœnum, et flos ejus decidit, et decor vultus ejus deperiit : ità et dives in itineribus suis marcescet. *Jac.* 1. 9. *et seq.*

Fœnus, Vide et *Usura.*

FORMA CORPORIS.

Rebbecca erat decora nimis, virgoque pulcherrima, *sed simul castissima et humillima, adeò ut servo Abrahami, ejusque camelis ex puteo aquam hauriret. Gen.* 24. 16. *Ità et Joseph. Ibid.* 39. 6.

Samson, cæterò fortissimus, formâ Dalilæ rapitur; sed deceptus ab illâ, inimicis suis traditur. Judic. 16. 6.

Thamar speciosissima, quia nimium fisa est fratri suo Amnon, ab eo fuit oppressa et stuprata; sed dein odio habita, et è domo ejecta. 2. *Reg.* 13. 2. *et* 15.

Erat Absalom pulcherrimus in omni Israël, et decorus nimis : à vestigio pedis usquè ad verticem non erat in eo ulla macula : *præ cæteris vanè sibi complacebat in capillis suis. Sed pulchritudinem suam multis vitiis fœdavit, et ipsi capilli ejus exitio ei fuerunt. Ibid.* 14. 25. *et c.* 18. 9.

Erat autem *Judith* eleganti aspectu nimis, *sed et castitatis amans: et hâc suâ pulchritudine liberavit urbem suam ab excidio. Judith* 8. 7. *et c.* 10 *et seq.*

Esther pulchrâ nimis et decorâ facie, *imò incredibili pulchritudine; tamen noluit* muliebrem cultum. *Esther* 2. 7. et 15.

Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius. *Eccli.* 9. 5. *Vide tot. cap. Vide et Gen.* 6. 2.

FORMIDO ET PUSILLANIMITAS.

Vide et PUSILLANIMITAS : ITEM TIMOR HUMANUS.

Cùm dixissent Angeli ad

Lot : in monte salvum te fac. *Gen.* 19. 17. *respondit* : Non possum in monte salvari, ne fortè apprehendat me malum. *v.* 19. *Tunc pejus ei accidit. v.* 30. *et seq.*

Videntes filii Israël Ægyptios persequentes se, timuerunt valdè, licèt vidissent tot miracula facta pro eis, potestate divinâ. Exod. 14. 10.

Loquente Domino Moysi in monte, populus videbat voces, et lampades, et sonitum buccinæ, montemque fumantem : et perterriti ac pavore concussi, steterunt procùl, dicentes Moysi : Loquere tu nobis, et audiemus : non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur, etc. *Ibid.* 20. 18. 19.

Relatione factâ de conditionibus terræ promissionis, quæ habebat cultores fortissimos — et urbes grandes atque muratas. *Num. c.* 13. *dixerunt quidam de populo* : Utinam mortui essemus in Ægypto. *Ibid. c.* 14. *et præ formidine dixerunt :* Nuntii terruerunt cor nostrum. *Deut.* 1. 28.

Quis est homo formidolosus et corde pavido? vadat et revertatur in domum suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum, sicut ipse timore perterritus est. *Deut.* 20. 8. *Item Judic.* 7. 3.

Dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum, et deficientes oculos, et animam consumptam mœrore : et erit vita tua quasi pendens antè te, etc *Ibid.* 28. 65. 66. Manè dices : Quis mihi det vesperum? et vesperè: Quis mihi det manè? propter cordis tui formidinem, quâ terreberis, et propter ea, quæ tuis videbis oculis. *v.* 67.

Exploratoribus, qui venerant ex parte Josue, dixit Rahab : Novi, quod Dominus tradiderit vobis terram : etenim irruit in nos terror vester, et elanguerunt omnes habitatores terræ. *Josue* 2. 9.

Gabaonitæ, audientes cuncta, quæ fecerat Josue Jericho et Haï, timuerunt, et venientes ad Josue, fecerunt pactum ad voluntatem ipsius. Ibid. c. 9.

Saül et omnes Israëlitæ audientes sermones Goliath Philisthæi, singulare certamen petentis, metuebant et stupebant nimis. 1. *Reg.* 17. 11.

Congregavit autem et Saül universum Israël, et venit in Gelboe. Et vidit Saül castra Philisthiim, et timuit, et expavit cor ejus nimis. *Ib.* 28. 4. 5.

Porrò Roboam erat rudis, et corde pavido. 2. *Par.* 13. 7.

Cùmque omnis exercitus decollatum Holophernem audisset, fugit mens et consilium ab eis, et solo tremore et metu agitati, fugæ præsidium sumunt. *Judith* 15. 1.

Bestias terræ non formidabis. *Job* 5. 22.

Undiquè terrebunt eum formidines, et involvent pedes ejus. *Ibid.* 18. 11.

Expectabam eum, qui salvum me fecit à pusillanimitate spiritûs et tempestate. *Psal.* 54. 9.

Ne paveas repentino terrore, et irruentes tibi potentias impiorum. *Prov.* 3. 25.

Leo fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum, *Ibid.* 30. 30.

Noli esse pusillanimis in animo tuo. *Eccli.* 7. 9.

Nuntiatum est domui David, quòd rex Israël, et rex Syriæ confœderati, prœliaturi sint contra Jerusalem : et commotum est cor ejus, et cor populi ejus, sicut moventur ligna silvarum à facie venti. *Isa.* 7. 2.

Dominum exercituum ipsum santificate : et ipse pavor vester, et ipse terror vester : et erit vobis in sanctificationem. *Ibid.* 8. 13. 14.

Formido, et fovea, et laqueus super te, qui habitatores terræ. *Ibid.* 24. 17.

Dicite pusillanimis : Confortamini, et nolite timere. *Ibid.* 35. 4.

Non sis tu mihi formidini, spes mea tu in die afflictionis. *Jerem.* 17. 17. Paveant illi, et non paveam ego. *v.* 18.

Non formidabunt ultrà, et non pavebunt. *Ibid.* 23. 4.

Et non erit, quem formidet : quoniàm tecum ego sum, ait Dominus, ut salvem te. *Ibid.* 30. 10. 11. *Vide totum versum* 10.

Nolite timere à facie regis Babylonis (*diaboli*), quem vos pavidi formidatis : nolite metuere eum, dicit Dominus : quia vobiscum sum ego, ut salvos vos faciam, etc. *Ibid.* 42. 11.

Ne timueritis multitudinem eorum, et impetum eorum ne formidetis. 1. *Mach.* 4. 8. Da illis formidinem, et tabefac audaciam virtutis eorum, et commoveantur contritione suâ. *v.* 32.

Quid timidi estis, modicæ fidei? *Matth.* 8. 26.

Ambulans super mare Petrus, videns—ventum validum, timuit. *Ibid.* 14. 30.

Parentes cæci nati, à Domino illuminati, responderunt timidè Pharisæis. *Joan.* 9. 22.

Non turbetur cor vestrum, neque formidet. *Joan.* 14. 27.

Consolamini, pusillanimes. 1. *Thess.* 5. 14.

FORNICATIO.

Vide et ADULTERIUM.

Fornicatio iram Dei provocat.

Ejicient eam (*scilicet puellam, si amiserit virginitatem*) extra fores domûs patris sui, et lapidibus obruent viri civitatis illius, et morietur : quoniàm fecit nefas in Israël, ut fornicaretur in domo patris sui : et auferes malum de medio tui. *Deut.* 22. 21.

Fovea enim profunda est meretrix, et puteus angustus, aliena. *Prov.* 23. 27.

Qui se jungit fornicariis, erit nequam : putredo et vermes hæreditabunt illum, et extolletur in exemplum majus, et tolletur de numero anima ejus. *Eccli.* 19. 3.

Super quo propitius tibi esse potero? filii tui dereliquerunt me, et jurant in his, qui non sunt Dii : saturavi eos, et mœchati sunt, et in domo meretricis luxuriabantur. *Jerem.* 5. 7.

Non visitabo super filias vestras, cùm fuerint fornicatæ, et super sponsas vestras, cùm adulteraverint : quoniàm ipsi cum meretricibus conversabantur, et cum effeminatis sacrificabant, et populus non intelligens vapulabit. *Oseæ* 4. 14.

Neque fornicarii, — neque adulteri, neque masculorum concubitores—regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 9. 10. *Vide porro.* v. 13. 15. 16. 18.

Quòd si non se continent, nubant. Meliùs est enim nubere, quàm uri. *Ibid.* 7. 9. *Vide Coloss.* 3. 5.

Fornicatores *autem* et adulteros judicabit Deus. *Hebr.* 13. 4.

Corpus enervat, et facultates absumit.

Ne attendas fallaciæ mulieris : favus enim distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttur ejus : novissima autem illius amara quasi absynthium, et acuta quasi gladius biceps. *Prov.* 5. 2. 3. 4. *Cave ergò*, ne dès alienis honorem tuum, et annos tuos crudeli. Ne fortè impleantur extranei viribus tuis, et labores tui sint in domo alienâ. Et gemas in novissimis, quandò consumpseris carnes tuas, et corpus tuum. etc. *Ibid.* 9. 10. 11. *Vide tot. Cap.*

Fovea enim profunda est meretrix, et puteus angustus, aliena. *Ibid.* 23. 27. *Vide Job* 31. 12.

Vir, qui amat sapientiam, lætificat patrem suum, qui autem nutrit scorta, perdit substantiam. *Ibid.* 29. 3. *Vide Luc.* 15. 13.

Ne dederis mulieribus substantiam tuam, et divitias tuas ad delendos reges. *Ibid.* 31. 3.

Ne des fornicariis animam tuam in ullo, ne perdas te : et hæreditatem tuam. *Eccli.* 9. 6. *Vide c.* 41. 21.

FORNICATIONIS OCCASIONES VITANDÆ.

Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne fortè pereas in efficaciâ illius. *Eccli.* 9. 4. Cum alienâ muliere ne sedeas omninò nec accumbas cum eâ super cubitum : et non alterceris cum illâ in vino, ne fortè declinet cor tuum in illam, et sanguine tuo labaris in perditionem. *v.* 12.

Omni homini noli intendere in specie, et in medio mulierum noli commorari : de vestimentis

enim procedit tinea, et à muliere iniquitas viri. *Ibid.* 42. 12. 13.

Fornicatio non solùm in opere externo, sed et in affectu prohibetur.

Non concupisces domum proximi tui : nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia, quæ illius sunt. *Exod.* 20. 17.

Audistis quia dictum est antiquis : Non mœchaberis. Ego autem dico vobis : quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam; jam mœchatus est eam in corde suo. *Matth.* 5. 27. 28.

Fornicatio infamiam affert.

Omnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercus in viâ conculcabitur. *Eccli.* 9. 10.

Erubescite à patre et matre de fornicatione : et à præsidente, et à potente de mendacio. *Ibid.* 41. 21.

FORNICATIO SPIRITUALIS, QUÆ EST HÆRESIS ET IDOLOLATRIA.

Dixitque Dominus ad Moysen : Eccè tu dormies cum patribus tuis, et populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos in terrâ, ad quam, ingreditur, ut habitet in eâ : ibi derelinquet me, et irritum faciet fœdus, quod pepigi cum eo. *Deut.* 31. 16.

Suscitavitque Dominus judices, qui liberarent eos de vastantium manibus ; sed nec eos audire voluerunt, fornicantes cum Diis alienis, et adorantes eos. *Judic.* 2. 16. 17.

Postquàm autem mortuus est Gedeon, aversi sunt filii Israël, et fornicati sunt cum Baalim. Percusseruntque cum Baal fœdus, ut esset eis in Deum. *Ibid.* 8. 33.

Quomodò facta est meretrix civitas fidelis, plena judicii? justitia habitavit in eâ : nunc autem homicidæ. *Isa.* 1. 21.

Vos autem accedite hùc, filii auguratricis, semen adulteri, et fornicariæ. Super quem lusistis? super quem dilatâstis os, et ejecistis linguam? numquid non vos filii scelesti, semen mendax? *Ibid.* 57. 3. 4.

Tu autem fornicata es cum amatoribus multis; tamen revertere ad me, dicit Dominus. *Jerem.* 3. 1.

Et recordabuntur mei liberati vestri in Gentibus, ad quas captivi ducti sunt : quia contrivi cor eorum fornicans, et recedens à me : et oculos eorum fornicantes post idola sua : et displicebunt sibimet super malis, quæ fecerunt in universis abominationibus suis. *Ezech.* 6. 9. *Vide Cap.* 16. *per totum.*

Et dixit Dominus Oseæ : Vade, sume tibi uxorem fornicationum, et fac tibi filios fornicationum : quia fornicans fornicabitur terra à Domino. *Oseæ* 1. 2.

Et filiorum illius non miserebor: quoniàm filii fornicationum sunt. Quia fornicata est mater eorum, confusa est quæ concepit eos. *Ibid.* 2. 4. 5.

Si fornicaris tu, Israël, non delinquat saltem Juda: et nolite ingredi in Galgala, et ne ascenderitis in Bethaven, neque juraveritis: Vivit Dominus. Quoniàm sicut vacca lasciviens declinavit Israël. *Ibid.* 4. 15. 16.

Angelus exclamavit in fortitudine, dicens: Cecidit, cecidit Babylon magna: et facta est habitatio dæmoniorum, et custodia omnis spiritûs immundi, et custodia omnis volucris immundæ, et odibilis: quia de vino iræ fornicationis ejus biberunt omnes gentes: et reges terræ cum illâ fornicati sunt: et mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti sunt. *Apoc.* 18. 2. 3.

FORTITUDO.

Audiens Abraham, nepotem suum Loth esse captum, assumptis vernaculis suis et aliis sociis, irruit nocte super quatuor reges, qui ceperant illum. Et percussis hostibus, reduxit Loth cum totâ suâ substantiâ. Gen. 14. 14. *et seq.*

Hodiè octoginta quinque annorum sum, sic valens, ut eo valebam tempore, quandò ad explorandum missus sum: illius in me temporis fortitudo usquè hodiè perseverat. *Josue* 14. 10. 11. *Vide Eccli.* 46. 11.

Samson leonem manibus inermis laceravit: et alia opera fortitudinis multa fecit. Judic. c. 14. *Vide c.* 15. *et* 16.

Non in fortitudine suâ (*sed Dei*) roborabitur vir. 1. *Reg.* 2. 9.

David in pueritiâ suâ fortiter superavit et ursum, et leonem, et Goliáth Philisthæum. Ibid. 17. 34. 55. *et* 49.

Confortamini, et agite diligenter, et erit Dominus vobiscum in bonis. 2. *Paral.* 19. 11.

Expecta Dominum, viriliter age: et confortetur cor tuum, et sustine Dominum. *Psal.* 26. 14.

Domus justi plurima fortitudo: et in fructibus impii conturbatio. *Prov.* 15. 6.

Mulierem fortem quis inveniet? *Ibid.* 31. 10.

Et dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine. *Eccles.* 9. 16.

Factus es fortudido pauperi, fortitudo egeno in tribulatione suâ. *Isa.* 25. 4.

Dicite pusillanimis: Confortamini, et nolite timere: Eccè Deus vester ultionem adducet retributionis: Deus ipse veniet, et salvabit vos. *Ibid.* 35. 4.

Consurge, consurge, induere fortitudine tuâ, Sion. *Ibid.* 52. 1.

Miram fortitudinem habue-

runt Mathathias et filii ejus, quia ità restiterunt Antiocho regi, et prævaluerunt toties contra eum. 1. *Mach. c.* 2.

Eleazar cucurrit audacter ad elephantem et superposuit se ei, et occidit eum, etc. Ib. 6. 45. 46.

Dixit Eleazar: Fortiter vitâ excedendo, senectute quidem dignus apparebo: adolescentibus autem exemplum fortè relinquam, si prompto animo ac fortiter, pro gravissimis ac sanctissimis legibus, honestà morte perfungar. 2. *Mach.* 6. 27. 28.

Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. *Luc.* 11. 21.

In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed non destituimur: persecutionem patimur, sed non derelinquimur, etc. 2. *Cor.* 4. 8. 9.

Fortitudo bona Deum quærit.

Dixit Angelus ad Jacob: Quoniàm si contra Deum fortis fuisti, quantò magis contra homines prævalebis? *Gen.* 32. 28.

Fortitudo mea, et laus mea Dominus. *Exod.* 15. 2.

Vos ergò confortamini, et non dissolvantur manus vestræ: erit enim merces operi vestro. 2. *Paral.* 15. 7.

Oculi enim Domini contemplantur universam terram, et præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. *Ibid.* 16. 9.

Gaudium etenim Domini est fortitudo nostra. 2. *Esdr.* 8. 10.

Viriliter agite, et confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. *Psal.* 30. 25.

Fortitudinem meam ad te custodiam: quia Deus susceptor meus es *Psal.* 58. 10.

Mirabilis Deus in sanctis suis: Deus Israël ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi suæ: benedictus Deus. *Psal.* 67. 36.

Mea est prudentia, mea est fortitudo (*non tua*). *Prov.* 8. 14.

In timore Domini fiducia fortitudinis. *Ib.* 14. 26.

Turris fortissima nomen Domini: ad ipsum currit justus et exaltabitur. *Ibid.* 18. 10.

Et Dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem, et usquè in senectutem permansit illi virtus, ut ascenderet in excelsum terræ locum — ut viderent omnes filii Israël, quia bonum est obsequi sancto Deo. *Eccli.* 46. 11. 12.

David cum leonibus lusit, quasi cum agnis: et in ursis similiter fecit sicut in agnis ovium, in juventute suâ. Nunquid non occidit gigantem, et abstulit opprobrium de gente? — Nam invocavit Dominum omnipotentem, etc. *Ibid.* 47. 3. 4. 6. *Vide.* 1. *Reg. c.* 17.

Quia fortitudo mea, et laus

mea Dominus : et factus est mihi in salutem. *Isa.* 12. 2. *Item. Psal.* 117. 14.

Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione suâ : spes à turbine, umbraculum ab æstu. *Ibid.* 25. 4.

In silentio, et in spe erit fortitudo vestra. *Ibid.* 30. 15.

Qui dat lasso virtutem : et his, qui non sunt, fortitudinem et robur multiplicat. *Ibid.* 40. 29.

Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current et non laborabunt, ambulabunt et non deficient. *v.* 31.

Et Deus meus factus est fortitudo mea. *Ibid.* 49. 5.

Viriliter agite, et confortamini *in Domino.* 1. *Cor.* 16. 13.

De cœtero, fratres, confortamini in Domino, et in potentiâ virtutis ejus. *Ephes.* 6. 10.

Scio — et satiari, et esurire, et abundare, et penuriam pati. Omnia possum in eo, qui me confortat. *Philipp.* 4. 12. 13.

Tu ergò, fili mi, confortare in gratiâ, quæ est in Christo Jesu. 2. *Tim.* 2. 1.

In Christo Jesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. 1. *Petr.* 5. 10.

Vitia subjicit.

Et tenebit justus viam suam, et mundus manibus addet fortitudinem. *Job* 17. 9.

Fortitudo simplicis via Domini : et pavor his qui operantur malum. *Prov.* 10. 29.

Si desperaveris lassus in die angustiæ : imminuetur fortitudo tua. *Ibid.* 24. 10.

Vigilate, state in fide, viriliter agite, et confortamini. Omnia vestra in caritate fiant. 1. *Cor.* 16. 13. 14.

Nondùm enim usquè ad sanguinem restitistis, adversùs peccatum repugnantes : et obliti estis consolationis, quæ vobis tanquàm filiis loquitur. *Hebr.* 12. 4. 5.

Hosti resistit.

Fugit impius, nemine persequente; justus autem quasi leo confidens, absque terrore erit. *Prov.* 28. 1.

Noli timere, quia redemi te, et vocavi te nomine tuo : meus es tu. Cùm transieris per aquas, tecum ero, et flumina non operient te : cùm ambulaveris in igne, non combureris, et flamma non ardebit in te. Quia ego Dominus Deus tuus, sanctus Israël Salvator tuus. *Isa.* 43. 1. *et seq.*

Si Deus pro nobis, quis contra nos ? *Rom.* 8. 31.

De cætero, fratres, confortamini in Domino, et in potentiâ virtutis ejus, etc. *Eph.* 6. 10.

Scribo vobis, adolescentes : quoniàm vicistis malignum. — Scribo vobis, juvenes, quoniàm fortes estis, et verbum

Dei manet in vobis, et vicistis malignum. 1. *Joan.* 2. 13. 14.

Fortitudo reproba et mala Deum offendit.

Caïn fuit fortior quàm Abel, quandò consurrexit adversùs eum, et interfecit eum. Gen. 4. 8.

Multis et magnis periculis et laboribus Saül se exposuit ad persequendum David, et nunquàm propositum potuit obtinere. 1. *Reg. c.* 18. *et seq.*

Tetendit enim adversùs Deum manum suam, et contra Omnipotentem roboratus est. Cucurrit adversùs eum erecto collo, et pingui cervice armatus est, etc. *Job* 15. 25. 26.

Melior est sapientia, quàm vires : et vir prudens, quàm fortis. *Sap.* 6. 1. *Vide Eccles.* 9. 18.

Et erit fortitudo vestra ut favilla stuppæ, et opus vestrum quasi scintilla : et succindetur utrumque simul, et non erit qui extinguat. *Isa.* 1. 31.

Fortitudo mulierum. Vide *Mulierum fortitudo.*

FRATERNITAS.

Frater qui adjuvatur à fratre, quasi civitas firma : et judicia, quasi vestes urbium. *Prov.* 18. 19.

Fratres in adjutorium in tempore tribulationis, et super eos misericordia liberabit. *Eccli.* 40. 24.

Nunquid non pater unus omnium nostrûm? Nunquid non Deus unus creavit nos? Quarè ergò despicit unusquisque nostrûm fratrem suum, violans pactum patrum nostrorum? *Malach.* 2. 10.

Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est : ipse meus frater, et soror, et mater est. *Matth.* 12. 50.

Omnes autem vos fratres estis. *Ibid.* 23. 8.

Decebat enim eum propter quem omnia, et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, Auctorem salutis eorum per passionem consummare. *Hebr.* 2. 10.

Fratres et sorores Christi qui sint.

Et extendens (*Jesus*) manum in discipulos suos, dixit : Eccè mater mea, et fratres mei. Quicunque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est : ipse meus frater, et soror, et mater est. *Matth.* 12. 49. 50. *Idem habetur verbatim Marc.* 3. 34.

Nolite timere : ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilæam, ibi me videbunt. *Ib.* 28. 10.

Et nuntiatum est illi : mater tua et fratres tui stant foris, volentes te videre. Qui respondens, dixit ad eos : Mater mea et fratres mei hi sunt, qui verbum Dei audiunt et faciunt. *Luc.* 8. 20. 21.

Dicit ei (*Mariæ*) Jesus: Noli me tangere; nondùm enim ascendi ad Patrem meum: Vade autem ad fratres meos, et dic eis, etc. *Joan.* 20. 17.

Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio Ecclesiæ laudabo te. *Hebr.* 2. 12. *Idem habetur verbatim Psal.* 21. 23.

Fraus. Vide *Dolus.*

Fruitio Dei. Vide *Desiderium præmii et fruitionis Dei.*

FRUCTUS OPERIS BONUS. *Vide et* OPUS BONUM.

Bonorum enim laborum gloriosus est fructus. *Sap.* 3. 15.

Itaque, fratres mei, et vos mortificati estis legi per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. *Rom.* 7. 4.

Fructus autem spiritûs est: caritas, gaudium, pax, patientia, bonitas, benignitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. *Galat.* 5. 22. 23.

Fructus enim lucis est in omni bonitate, et justitiâ, et veritate. *Ephes.* 5. 9.

In omni opere bono fructificantes. *Coloss.* 1. 10.

Fructus autem justitiæ, in pace seminatur, facientibus pacem. *Jac.* 3. 18.

Malus.

Fructus illorùm inutiles, et acerbi ad manducandum, et ad nihilum apti. *Sap.* 4. 5.

Confundemini à fructibus vestris, propter iram furoris Domini. *Jerem.* 12. 13.

Quem ergò fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? *Rom.* 6. 21.

Fundamentum Ecclesiæ.

Fundamentum est Christus.

Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus. Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentùm, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, uniuscujusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. 1. *Cor.* 3. 11. *et seq.*

Ipso summo angulari lapide Christo Jesu. *Ephes.* 2. 20.

Eccè pono in Sion lapidem summum, angularem, electum, pretiosum: et qui crediderit in eum, non confundetur. 1. *Petr.* 2. 6. *Vide totum Cap. Item Psal.* 117. 22. *Isa.* 28. 16. *Matth.* 21. 42. *Rom.* 9. 33. *Actor.* 4. 21.

Fundamentum sunt Apostoli.

Jàm non estis hospites et advenæ: sed estis cives sanctorùm, et domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu: in quo omnis ædificatio constructa crescit

in templum sanctum in Domino, in quo et vos coædificamini, in habitaculum Dei in spiritu. *Ephes.* 2. 19. *usquè ad finem.*

Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni. *Apoc.* 21. 14.

Et peculiariter Petrus dicitur fundamentum.

Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. Et tibi dabo claves regni cœlorum. Et quodcunquè ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis, et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in cœlis. *Matth.* 16. 18. 19.

Cùm ergo prandissent, dicit Simoni Petro Jesus: Simon Joannis, diligis me plus his? Dicit ei: etiam Domine, tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterùm: Simon Joannis, diligis me? Ait illi: etiam domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertiò: Simon Joannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit illi tertiò, Amas me? Et dixit ei: Domine, tu omnia nosti: tu scis, quia amo te. Dixit ei: Pasce oves meas. *Joan.* 21. 15. *et seq.*

Cujus fides nunquàm deficiet.

Ait autem Dominus: Simon, Simon, eccè Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquandò conversus confirma fratres tuos. Qui dixit ei: Domine, tecum paratus sum et in carcerem, et in mortem ire. *Luc.* 22. 31. *et seq.*

Funus. Vide *Exequiæ.*

FURTUM.

Furtum prohibetur, committitur et punitur.

Non furtum facies. *Exod.* 20. 15. *Item Levit.* 19. 11. *et Deut.* 5. 18.

Qui furatus fuerit hominem, et vendiderit eum, convictus noxæ, morte moriatur. *Ibid.* 21. 16.

Si quis furatus fuerit bovem, aut ovem, et occiderit, vel vendiderit: quinque boves pro uno bove restituet, et quatuor oves pro unâ ove. *Ibid.* 22. 1. *Vide* 2. *Reg.* 12. 6.

Si deprehensus fuerit homo sollicitans fratrem suum de filiis Israël, et vendito eo acceperit pretium, interficietur, et auferes malum de medio tui. *Deut.* 24. 7.

Et ait Josue ad Achan: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israël, et confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abscondas. Responditque Achan Josue, et dixit ei: Verè ego peccavi Domino Deo Israël, et sic feci. Vidi enim inter spolia pallium coccineum valdè

bonum, et ducentos siclos argenti, etc. *Josue.* 7. 19. *et seq.*

Cujus cùm vocem balantis vir ejus audiisset, dixit : Videte, ne fortè furtivus sit, reddite eum dominis suis; quia non licet nobis edere ex furto aliquid, aut contingere, *Tob.* 2. 21.

Non grandis est culpa, cùm quis furatus fuerit : furatur enim, ut esurientem impleat animam : deprehensus quoque reddet septuplum, et omnem substantiam domûs suæ tradet. *Prov.* 6. 30. 31.

Maledictum, et mendacium, et homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit, *Oseæ.* 4. 2.

Jesus autem dixit : Non homicidium facies : non adulterabis : non facies furtum : non falsum testimonium dices, *Matth.* 19. 18.

Neque fures : neque avari, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 10.

Et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis, — neque à fornicatione suâ, neque à furtis suis. *Apoc.* 9. 21.

Furtum sacrilegum.

Joas Rex, qui thesauros templi temerè surripuerat, à servis suis interficitur. 4. Reg. c. 12.

Balthazar, qui vasis sacris, è templo Jerosolymitano ablatis, cum principibus et concubinis abutebatur, à Deo corripitur, et posteà occiditur. Dan. c. 5.

Antiochus ob spoliatum et profanatum templum, variis malis ac doloribus oppressus, miserrimâ morte periit. 1. *Mach.* 6. 12.

Heliodorus à Seleuco rege missus ad rapiendos thesauros templi, ab Angelis flagellatur, et non nisi ad Oniæ summi Sacerdotis preces liberatur. 2. *Mach.* 3. 24.

Lysimachus multis commissis in templo sacrilegiis et rapinis, antè ærarium interficitur. Ibid. 4. 39.

Judas ex ærario Apostolico clàm pecunias surripit; sed hoc furtum fuit origo ejus interitûs. Joann. 12. 6.

FURES DICUNTUR, QUI VERBUM DEI PERVERTUNT ET VERAM DOCTRINAM.

Propterea eccè ego ad Prophetas, ait Dominus : qui furantur verba mea unusquisque à proximo suo. *Jerem.* 23. 30.

Amen, amen dico vobis : qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliundè, ille fur est, et latro. *Joan.* 10. 1.

GAUDIUM.

Gaudere et lætari honestè licet.

David reduxit arcam Domini in Jerusalem, cum suo

et totius populi ingenti gaudio. 1. *Paral.* 15. 26.

Lætatusque est populus cùm vota spontè promitterent : quia corde toto offerebant ea Domino : sed et David rex lætatus est gaudio magno. Et benedixit Domino coram universâ multitudine, et ait : Benedictus es, Domine Deus Israël patris nostri, ab æterno in æternum. *Ibid.* 29. 9. 10.

Reversusque est omnis vir Juda, et habitatores Jerusalem, et Josaphat antè eos, in Jerusalem cum lætitiâ magnâ, eò quòd dedisset eis Dominus gaudium de inimicis suis, etc. 2. *Paral.* 20. 27.

Et clarè cecinerunt cantores, et Jezraia præpositus :et immolaverunt in die illâ victimas, et lætati sunt : Deus enim lætificaverat eos lætitiâ magnâ : sed et uxores eorum, et liberi gavisi sunt, et audita est lætitia Jerusalem procul. 2. *Esdr.* 12. 41. 42.

Tobiam è peregrinatione reducem pater ejus osculatus est eum cum uxore suâ, et cœperunt ambo flere præ gaudio, etc. *Tob.* 11. 11.

Reliquum verò vitæ suæ (*Tobiæ*) in gaudio fuit, et cum bono profectu timoris Dei, perrexit in pace. *Ibid.* 14. 4.

Erat autem populus jucundus secundùm faciem Sanctorum. *Judith.* 16. 24.

Esther de se testatur : Tu scis, Domine, quòd nunquam lætata sit ancilla tua, nisi in te, Domine Deus Abraham. *Esther,* 14. 18.

Justi epulentur, et exultent in conspectu Dei, et delectentur in lætitiâ. *Psal.* 67. 4.

Renuit consolari anima mea : memor fui Dei, et delectatus sum, et exercitatus sum, et defecit spiritus meus. *Psal.* 76. 3. 4.

Angelus ait Zachariæ : Et erit gaudium tibi et exultatio, et multi in nativitate ejus gaudebunt : erit enim magnus coram Domino, etc. *Luc.* 1. 14. 15.

Discipulos lætantes, quòd dæmones ejecissent, monet Christus : Verùmtamen in hoc nolite gaudere — gaudete autem, quòd nomina vestra scripta sunt in cœlis. *Ibid.* 10. 20.

Ibant (*Apostoli*) gaudentes à conspectu concilii, quoniàm digni habiti sunt, pro nomine Jesu contumeliam pati. *Actor.* 5. 41.

Et vos imitatores nostri facti estis, et Domini, excipientes verbum in tribulatione multâ, cum gaudio Spiritûs Sancti. 1. *Thess.* 1. 6.

Semper gaudete. Sine intermissione orate. *Ibid.* 5. 16. 17.

Gaudendum non est morte Gentilium.

Magnum fuit gaudium Adoniæ filii David, dùm senescente patre se ipsum regni successorem constituit, et splendida convivia instituit. Sed

hoc gaudium brevi evanuit, cùm audivit in convivio, Salomonem à Davide constitutum regem, etc. 3. *Reg.* 1. 9. *et seq.*

Qui lætantur cùm malefecerint, et exultant in rebus pessimis. *Prov.* 2. 14.

Risum reputavi errorem : et gaudio dixi : Quid frustrà deciperis? *Eccles.* 2. 2.

Melius est ire ad domum luctûs, quàm ad domum convivii : in illâ enim finis cunctorum admonetur hominum, et vivens cogitat quid futurum sit. *Ibid.* 7. 3.

Noli lætari, Israël, noli exultare sicut populi : quia fornicatus es à Deo tuo, etc. *Oseæ* 9. 1.

Gaudium malorum describit Propheta Amos : Væ — qui separati estis in diem malum, et appropinquatis solio iniquitatis. Qui dormitis in lectis eburneis, et lascivitis in stratis vestris — Qui canitis ad vocem psalterii — Bibentes vinum in phialis, et optimo unguento delibuti : et nihil patiebantur super contritione Joseph (*pauperis*). *Amos.* 6. 3. *et seq.*

Et lætatus est Jonas super hederâ lætitiâ magnâ : *sed breve fuit gaudium ; nam unâ nocte viruit, et diluculo exâruit. Jonæ* 4. 6.

Filii Jambri, cùm læti processissent ad nuptias, occisi sunt. Et conversæ sunt nuptiæ in luctum, et vox musicorum ipsorum in lamentum. 1. *Mach.* 9. 41.

Miseri estote, et lugete, et plorate : risus vester in luctum convertatur, et gaudium in mœrorem. *Jacob.* 4. 9.

Gaudium in persecutione.

Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam : quoniàm ipsorum est regnum cœlorum. Beati estis, cùm maledixerint vobis (*homines*), et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversùm vos mentientes, propter me : gaudete et exultate, quoniàm merces vestra copiosa est in cœlis : sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fuerunt antè vos. *Matth.* 5. 10. *et seq.*

Et illi quidem (*Apostoli*) ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniàm digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. *Actor.* 5. 41.

Sed nihil horum vereor : nec facio animam meam pretiosiorem quàm me, dummodò consummem cursum meum et ministerium verbi, quod accepi à Domino Jesu, testificari Evangelium gratiæ Dei. *Ibid.* 20. 24.

Non solùm autèm, sed et gloriamur in tribulationibus : scientes, quòd tribulatio patientiam operatur : patientia autem probationem : probatio verò spem : spes autem non confundit, etc. *Rom.* 5. 3. 4. 5.

Qui nunc gaudeo in passio-

nibus pro vobis, et adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, in carne meâ, pro corpore ejus, quod est Ecclesia. *Coloss.* 1. 24.

Nam et vinctis compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam. *Hebr.* 10. 34.

Fide Moyses grandis factus, negavit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem : majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi : aspiciebat enim in remunerationem. *Ibid.* 11. 24. *et seq.*

Gaudium spiritûs.

Quale gaudium habuerit Anna, mater Samuelis, indicat in suo Cantico : Exultavit cor meum in Domino etc. quia lætata sum in salutari tuo. 1. *Reg.* 2. 1.

Magi videntes — stellam, gavisi sunt gaudio magno valdè. *Matth.* 2. 10.

In ipsâ horâ exultavit Spiritu Sancto (*Jesus*), et dixit : Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ, quòd abscondisti hæc à sapientibus et prudentibus, et revelâsti ea parvulis. *Luc.* 10. 21.

Spe gaudentes : in tribulatione patientes : orationi instantes : necessitatibus Sanctorum communicantes. *Rom.* 12. 12. 13.

Non est enim regnum Dei, esca et potus : sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu Sancto. *Ibid.* 14. 17.

Paulus de se testatur : Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostrâ. 2. *Cor.* 7. 4.

Fructus autem Spiritûs est : caritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas, etc. *Gal.* 5. 22. 23.

Gaudete in Domino semper : iterùm dico, gaudete. *Philipp.* 4. 4.

Semper gaudete. Sinè intermissione orate. 1. *Thess.* 5. 16. 17.

Gaudium salutis æternæ. Vide et *Beatitudo.*

In die illâ cantabitur canticum istud in terrâ Juda. *Isa.* 26. 1.

Respice Sion civitatem solemnitatis nostræ : oculi tui videbunt Jerusalem, habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquàm transferri poterit : nec auferentur clavi ejus in sempiternum, et omnes funiculi ejus non rumpentur : quia solummodò ibi magnificus est Dominus noster, etc. *Ibid.* 33. 20. 21.

Justorum autem animæ in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis, etc.

Sap. 3. 1. Fulgebunt justi, et tanquàm scintillæ in arundineto discurrent. Judicabunt nationes, et dominabuntur populis, et regnabit Dominus illorum in perpetuum. *v.* 7. 8. *Vide. Mat.* 13. 43. *Item* 1. *Cor.* 6. 2.

GEMITUS QUIS PROBATUS, QUIS IMPROBANDUS.

Et audivit gemitum eorum, ac recordatus est fœderis, quod pepigit cum Abraham, Isaac, et Jacob. Et respexit Dominus filios Israël, et cognovit eos. *Exod.* 2. 24. 25.

Tunc Tobias ingemuit, et cœpit orare cum lacrymis, dicens : Justus es, Domine, et omnia judicia tua justa sunt, et omnes viæ tuæ, misericordia, et veritas, et judicium. *Tob.* 3. 1. 2.

Gemitus matris tuæ ne obliviscaris. *Eccli.* 7. 29.

Et dixit Dominus ad eum (*Angelum*) : Transi per mediam civitatem in medio Jerusalem : et signa Thau super frontes virorum gementium et dolentium super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio ejus. *Ezech.* 9. 4.

Sed, cùm plagis perimeretur, ingemuit (*Eleazarus*), et dixit : Domine, qui habes sanctam scientiam, tu scis quia cùm à morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores : secundùm animam verò propter timorem tuum libenter hæc patior. 2. *Mach.* 6. 30.

Scimus enim, quòd omnis creatura ingemiscit, et parturit usquè adhuc *Rom.* 8. 22.

Nolite ingemiscere, fratres, in alterutrum, ut non judicemini : ecce judex antè januam assistit. *Jacob.* 5. 9.

GENERATIO.

Generatio mala.

Ne fiant sicut patres eorum, generatio prava et exasperans, generatio, quæ non direxit (*cum Deo*) cor suum. *Psal.* 77. 8.

Nationis enim iniquæ diræ sunt consummationes. *Sap.* 3. 19.

Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. — Vos facitis opera patris vestri *diaboli. Joan.* 8. 39. 41.

Qui facit peccatum, ex diabolo est : quoniàm ab initio diabolus peccat. 1. *Joan.* 3. 8.

Generatio bona.

Quoniàm Dominus in generatione justâ est. *Psal.* 13. 6.

Generatio rectorum benedicetur. *Psal.* 111. 2.

Qui non ex sanguinibus — sed ex Deo nati sunt. *Joan.* 1. 13.

Quod natum est ex carne, caro est : et quod natum est ex spiritu, spiritus est. *Ibid.* 3. 6.

Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. 1. *Joan.* 4. 7.

Non auferetur sceptrum de Judâ, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium. *Gen.* 49. 10.

Videbo eum, sed non modò: intuebor illum, sed non propè. Orietur stella ex Jacob, et consurget virga de Israël : et percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth. *Num.* 24. 17.

Laudate, gentes, populum ejus, quia sanguinem servorum suorum ulciscetur : et vindictam retribuet in hostes eorum, et propitius erit terræ populi sui. *Deut.* 32. 43.

Salvabis me à contradictionibus populi mei : custodies me in caput gentium : populus, quem ignoro, serviet mihi, etc. 2. *Reg.* 22. 44. Proptereà confitebor tibi, Domine, in gentibus : et nomini tuo cantabo. *v.* 50.

Insuper et alienigena, qui non est de populo tuo Israël, cùm venerit de terrâ longinquâ propter nomen tuum (audietur enim nomen tuum magnum, et manus tua fortis, et brachium tuum extentum ubiquè) ; cùm venerit ergò et oraverit in hoc loco : tu exaudies in cœlo, in firmamento habitaculi tui, et facies omnia, pro quibus invocaverit te alienigena, etc. 3. *Reg.* 8. 41. *et seq.*

gentes hæreditatem tuam : et possessionem tuam terminos terræ. *Psal.* 2. 8.

Reminiscentur et convertentur ad Dominum universi fines terræ, etc. *Psal.* 21. 28.

Venient legati ex Ægypto, Æthiopia præveniet manus ejus Deo. *Psal.* 67. 32. *It. Psal.* 71. 9.

Sit nomen ejus benedictum in sæcula : antè solem permanet nomen ejus. Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ : omnes gentes magnificabunt eum. *Psal.* 71. 17.

Omnes gentes, quascunque fecisti, venient, et adorabunt coram te, Domine : et glorificabunt nomen tuum. *Psal.* 85. 8.

Memor ero Rahab et Babylonis scientium me. Eccè alienigenæ, et Tyrus, et populus Æthiopum, hi fuerunt illìc. *Psal.* 86. 4.

Et erit in novissimis diebus præparatus mons domûs Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes. *Isa.* 2. 2.

In die illâ, radix Jesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, et erit sepulcrum ejus gloriosum. *Ibid.* 11. 10.

In die illâ erit altare Domini in medio terræ Ægypti, et titulus Domini juxtà terminum ejus. Erit in signum et in testimonium Domino exerci-

tuum in terrâ Ægypti. *Ibid.* 20. 19. 19.

In die illâ clangetur in tubâ magnâ, et venient qui perditi fuerant de terrâ Assyriorum, et qui ejecti erant in terrâ Ægypti, et adorabunt Dominum in monte sancto in Jerusalem. *Ibid.* 27. 13. *Vide Cap.* 19. 17.

Agitur de futurâ consolatione, lætitiâ, securitate, et felicitate perpetuâ eorum qui in Christum sunt credituri. Ibid. c. 35.

Suscitavi ab Aquilone, et veniet ab ortu solis : vocavit nomen meum, et adducet magistratus quasi lutum, et velut plastes conculcans humum. *Ibid.* 41. 25.

Noli timere, quia ego tecum sum : ab oriente adducam semen tuum, et ab occidente congregabo te, etc. *Ibid.* 43. 5.

Hæc dicit Dominus : Labor Ægypti, et negotiatio Æthiopiæ et Sabaim viri sublimes ad te transibunt, et tui erunt : post te ambulabunt, vincti manicis pergent, et te adorabunt, teque deprecabuntur, etc. *Ibid.* 45. 14.

Constituitur Christus dux gentium ac Judæorum salvandorum, daturque in fædus populi ex omni orbis parte vocandi : et ostensâ magnâ felicitate credentium in Christum, hortatur eos ad gratiarum actionem, etc. Ibid. c. 49.

Propè est justus meus, egressus est Salvator meus, et brachia mea populos judicabunt : me insulæ expectabunt, et brachium meum sustinebunt. *Ibid.* 51. 5.

Eccletiam invitat ad lætitiam, quòd ex gentibus futura sit numerosior, quàm erat Synanoga, et per orbem propaganda, etc. Ibid. c. 54. *Vide c.* 55. 5.

Adducam eos (*filios advenæ, qui adhærent mihi*) in montem sanctum meum, et lætificabo eos in domo orationis meæ : holocausta eorum, et victimæ eorum placebunt mihi super altari meo : quia domus mea, domus orationis vocabitur cunctis populis. *Ibid.* 56. 7.

Et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortûs tui, etc. *Ibid.* 60. 3.

Quæsierunt me, qui antè non interrogabant, invenerunt qui non quæsierunt me. Dixi : Eccè ego : eccè ego ad gentem quæ non invocabat nomen meum. Expandi manus meas totâ die ad populum incredulum, qui graditur in viâ non bonâ post cogitationes suas. *Ibid.* 65. 1. 2. *Vide c.* 66. 19.

Et annuntiabunt gloriam meam gentibus, et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino, in equis, et in quadrigis, et in lecticis, et in mulis, et in carrucis ad montem sanctum meum Jerusalem, dicit Dominus. *Ib.* 66. 19. 20.

Domine, fortitudo mea, et

robur meum, et refugium meum in die tribulationis : ad te gentes venient ab extremis terræ, et dicent : Verè mendacium possederunt patres nostri, vanitatem, quæ eis non profuit. *Jerem.* 16. 19.

Et dicam non populo meo : Populus meus es tu : et ipse dicet : Deus meus es tu. *Oseæ.* 2. 24.

Effundam spiritum meum super omnem carnem : et prophetabunt filii vestri, et filiæ vestræ : senes vestri somnia somniabunt, et juvenes vestri visiones videbunt. *Joël.* 2. 28.

Et properabunt gentes multæ, et dicent : Venite, ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob : et docebit nos de viis suis, et ibimus in semitis ejus, etc. *Mich.* 4. 2.

Quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, et serviant ei humero uno. *Soph.* 3. 9.

Et applicabuntur gentes multæ ad Dominum in die illâ, et erunt mihi in populum, et habitabo in medio tuî : et scies quia Dominus exercituum misit me ad te. *Zach.* 2. 11. *Vide c.* 8. 22.

Et loquetur pacem gentibus, et potestas ejus à mari usquè ad mare, et à fluminibus usquè ad fines terræ. *Ibid.* 9. 10.

Ubi est, qui natus est Rex Judæorum? vidimus enim stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum. *Matth.* 2. 2.

Dico vobis, quòd multi ab Oriente et Occidente venient, et recumbent cum Abraham, et Isaac, et Jacob in regno cœlorum. *Ibid.* 8. 11.

Dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus ejus. *Ib.* 21. 43.

Ite ergò ad exitus viarum, et quoscunque inveneritis, vocate ad nuptias. *Ibid.* 22. 9.

Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili : et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor. *Joan.* 10. 16.

Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens : Surge, et vade contra meridianum, ad viam quæ descendit ab Jerusalem in Gazam, hæc est deserta, etc. *Actor.* 8. 26.

Jussu Angeli accersit Cornelius Centurio Petrum, qui per lintei visionem admonitus, gentes ad Evangelium admittendas esse, venit ad illum, etc. Ibid. c. 10.

Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive Gentiles, sive servi, sive liberi : et omnes in uno Spiritu potati sumus. 1 *Cor.* 12. 13.

GENTILIUM MORES NON SUNT NOBIS IMITANDI.

Juxtà consuetudinem terræ Ægypti, in quâ habitâstis, non facietis, et juxtà morem regionis Chanaan, ad quam ego

introducturus sum vos ; non agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis. *Lev.* 18. 3.

Nolite ambulare in legitimis nationum ; quas ego expulsurus sum antè vos. Omnia enim hæc fecerunt ; et abominatus sum eas. *Ibid.* 20. 23.

Hæc dicit Dominus : Juxta vias gentium nolite discere : et à signis cœli nolite metuere quæ timent gentes : quia leges populorum vanæ sunt ; etc. *Jer.* 10. 2. 3.

GENU OMNE FLECTENDUM DOMINO.

Vide et ORATIO FLEXIS GENIBUS.

Manducaverunt ; et adoraverunt omnes pingues terræ : in conspectu ejus cadent omnes, qui descendunt in terram. *Psal.* 21. 30.

In memetipso juravi, egredietur de ore meo justitiæ verbum, et non revertetur : quia mihi curvabitur omne genu, et jurabit omnis lingua. *Isa.* 45. 23. 24.

Scriptum est enim : Vivo ego — quoniàm mihi flectetur omne genu : et omnis lingua confitebitur Deo. *Rom.* 14. 11.

Humiliavit semetipsum, factus obediens usquè ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen ; ut in nomine Jesu, omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, et infernorum. *Philipp.* 2. 8. *et seq.*

GLADIUS.

Gladius non cuivis permittendus.

Et ecce unus ex his, qui erant cum Jesu ; extendens manum, exemit gladium suum ; et percutiens servum principis sacerdotum, amputavit auriculam ejus, etc. *Matth.* 26. 51. *Id. verbatim habetur Marc.* 14. 47. *Luc.* 22. 49. *Joan.* 18. 10.

Gladius spiritûs est verbum Dei.

Et ecce, ut vidit impetum multitudinis venientis, non levavit manum suam, neque frameam tenebat, neque aliquod vas bellicosum, nisi solummodò ut vidi, quoniàm emisit de ore suo sicut flatum ignis, et de labiis ejus spiritus flammæ, et de linguâ ejus emittebat scintillas, et tempestates, et commixta sunt omnia simul, hic flatus ignis, et spiritus flammæ et multitudo tempestatis. 4. *Esdr.* 13. 9. 10. *et v.* 27. *repetuntur hæc eadem verba.*

Seb judicabit in justitiâ pauperes, et arguet in æquitate pro mansuetis terræ : et percutiet terram virgâ oris sui, et spiritu labiorum suorum interficiet impium. *Isa.* 11. 4.

In die illâ visitabit Dominus in gladio suo duro, et grandi, et forti, super Leviathan serpentem vectem, et super Leviathan serpentem tortuosum, et occidet cetum, qui in mari est. *Ibid.* 27. 1.

Et cadet Assur in gladio non viri, et gladius non hominis vorabit eum, et fugiet non à facie gladii, etc. *Ibid.* 31. 8.

Et posuit os meum quasi gladium acutum; iu umbrâ manûs suæ protexit me, et posuit me sicut sagittam electam : in pharetrâ suâ abscondit me. *Ibid.* 49. 2.

In igne Dominus dijudicabit, et in gladio suo ad omnem carnem, et multiplicabuntur interfecti à Domino. *Ibid.* 66. 16.

Et galeam salutis assumite : et gladium spiritûs, (quod est verbum Dei.) *Ephes.* 6. 17.

Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventûs sui eum. 2. *Thess.* 2. 8.

Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti : et pertingens usquè ad divisionem animæ ac spiritûs, etc. *Hebr.* 4. 12.

Et habebat in dexterâ suâ stellas septem : et de ore ejus gladius utrâque parte acutus exibat : et facies ejus sicut sol lucet in virtute suâ. *Apoc.* 1. 16.

Similiter pœnitentiam age : si quominùs, veniam tibi citò et pugnabo cum illis in gladio oris mei. *Ibid.* 2. 16.

Et de ore ejus procedit gladius ex utrâque parte acutus, ut in ipso percutiat gentes. *Ibid.* 19. 15.

GLORIA. *Vide et* HONOR.

Gloria vana.

Salomon, oblatâ sibi à Deo optione aliquid petendi, non petit gloriam coram mundo, sed sapientiam. Et ob hoc ipsum addita illi fuit ingens gloria. 3. *Reg.* 3. 5. *et* 13.

Ezechias ex vanâ gloriâ ostendit omnes suos thesauros nuntiis Regis Babylonis, sed proptereà à Prophetâ graviter increpatur, eique Dei nomine denuntiatur, quòd omnes isti thesauri sint ab Assyriis in Babylonem transferendi. 4. *Reg.* 20. 13. *et* 17.

Porrò Judith omnia vasa bellica Holofernis — obtulit in anathemâ oblivionis, *ut videlicet oblivisceretur præclaræ victoriæ à se reportatæ, et nullam indè caperet vanam gloriam.* *Judith.* 16. 23.

Nabuchodonosor vanâ gloriâ tamens, ait : Nonne hæc est Babylon magna, quàm ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ et in gloriâ decoris mei? Cùmque sermo adhuc esset in ore regis vox de cœlo fuit : Tibi dicitur, Nabuchodonosor rex : Regnum tuum transibit à te, et ab hominibus ejicient te, etc. *Dan.* 4. 27. *et seq.*

Septuaginta duo discipuli gloriabantur, quòd dæmones haberent subjectos : sed redarguit eos Christus exemplo Lu-

ciferi, qui ob vanam gloriam è cœlo cecidit. Luc. 10. 17.

Fide Moyses grandis factus, negavit se esse filium filiæ Pharaonis — majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, impróperium Christi. *Hebr.* 11. 24. 26.

Gloria Dei in omnibus quærenda.

Joseph omnia, quæ in Ægypto gessit, refert ad Deum, et nullam pro se vult gloriam; ait enim : Absque me Deus respondebit prospera Pharaoni. *Gen.* 41. 16. Quæ facturus est Deus, ostendit Pharaoni. *v.* 25. *Deus*, fecit me quasi patrem Pharaonis, et dominum universæ domûs ejus, ac principem in omni terrâ Ægypti. *c.* 45. 8. Vos cogitâstis de me malum ; sed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me — et salvos faceret multos populos. *c.* 50. 20.

Et ait Josuë ad Achan : Fili mi, da gloriam Domino Deo Israël, et confitere, atque indica mihi, quid feceris, ne abscondas. *Josue* 7. 19.

Credidi, propter quod locutus sum : ego autem humiliatus sum nimis. *Psal.* 115. 1.

David suam dignitatem regiam, et præclara gesta, soli Deo adscribit, ait enim : Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me. *Psal.* 117. 16.

Sic ergò vos orabitis : Pater noster, qui es in cœlis, etc. *Matth.* 6. 9.

Vocaverunt ergò rursùm hominem qui fuerat cæcus, et dixerunt ei : Da gloriam Deo; nos scimus, quia hic homo peccator est. *Joan.* 9. 24.

Ego te clarificavi super terram : opus consummavi, quod dedisti mihi, ut faciam. *Ibid.* 17. 4.

S. Petrus, cùm sanâsset claudum, plausum sibi à populo datum repressit his verbis : Viri Israëlitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostrâ virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? etc. *Actor.* 3. 12.

Confestim autem percussit eum Angelus Domini (*Herodem*), eò quòd non dedisset honorem Deo : et consumptus à vermibus, expiravit. *Ib.* 12. 23.

Empti enim estis pretio magno. Glorificate et portate Deum in corpore vestro. 1. *Cor.* 6. 20.

Sive ergò manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis : omnia in gloriam Dei facite. *Ibid.* 10. 31. *Vide Philipp.* 1. 20.

Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Jesu Christi, gratias agentes Deo et Patri per ipsum. *Coloss.* 3. 17.

Regi autem sæculorum immortali, invisibili, soli Deo, honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen. 1. *Tim.* 1. 17.

Gloria Beatorum.
Vide *Beatitudo.*

GRATIA.

Gratia in Scripturis accipitur pro beneficio.

Benedictus sit à Domino (*Booz*): quoniàm eamdem gratiam, quam præbuerat vivis, servavit et mortuis. *Ruth.* 2. 20.

Et nunc retribuet vobis quidem Dominus misericordiam et veritatem: sed et ego reddam gratiam, eò quòd fecistis verbum istud. 2. *Reg.* 2. 6.

Herì venisti, et hodiè compelleris nobiscum egredi? ego autem vadam quò iturus sum: revertere et reduc tecum fratres tuos, et Dominus faciet tecum misericordiam et veritatem, quia ostendisti gratiam et fidem. *Ibid.* 15. 20.

Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, et corona inclyta proteget te. *Prov.* 4. 9.

Gratia dati in conspectu omnis viventis, et mortuo non prohibeas gratiam. *Eccli.* 7. 37.

Gratiam fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim pro te animam suam. *Ibid.* 29. 18.

Pro favore.

Noë verò invenit gratiam coram Domino. *Gen.* 6. 8.

Et dixit (*Abraham*): Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum. *Ibid.* 18. 3. *Vide c.* 19. 18.

Fuit autem Dominus cum Joseph, et misertus illius, dedit ei gratiam in conspectu principis carceris. *Ibid.* 39. 21.

Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis, ut commodarent eis: et spoliaverunt Ægyptios. *Exod.* 12. 36.

Et quoniàm memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspectu Salmanasar regis. *Tob.* 1. 13.

Et adamavit eam rex plus quàm omnes mulieres, habuitque gratiam et misericordiam coram eo super omnes mulieres, etc. *Esth.* 2. 17.

Doctrina bona dabit gratiam; in itinere contemptorum vorago. *Prov.* 13. 15.

Est enim confusio adducens peccatum, et est confusio adducens gloriam et gratiam. *Eccli.* 4. 25.

Dedit autem Deus Danieli gratiam, et misericordiam in conspectu principis Eunuchorum. *Dan.* 1. 9.

Quotidiè quoque perdurantes unanimiter in templo, et frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione, et simplicitate cordis, collaudantes Deum, et habentes gratiam ad omnem plebem. *Actor.* 2. 46.

Biennio autem expleto, accepit successorem Felix, Portium Festum. Volens autem gratiam præstare Judæis Felix, reliquit Paulum vinctum. *Ibid.* 24. 27.

Festus autem volens gratiam præstare Judæis, respondens Paulo, dixit: Vis Jerosolymam ascendere, et ibi de his judicari apud me? *Ibid.* 25. 9.

Pro præmio, quod à Deo expectatur.

Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuæ: ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo. *Prov*. 1. 8, 9.

Qui bonus est, hauriet gratiam à Domino: qui autem confidit in cogitationibus suis, impiè agit. *Ibid.* 12. 2.

Si benefeceritis his, qui vobis benefaciunt, quæ vobis est gratia? *Luc.* 6. 33.

Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens injustè. 1. *Petr.* 2. 19.

Pro dono aliquo gratis data.

Valdè enim mirabilis es, Domine, et facies tua plena est gratiarum. *Esth.* 15. 17.

Speciosus formâ præ filiis hominum: diffusa est gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum. *Psal.* 44. 43.

Fili mi — custodi legem atque consilium: et erit vita animæ tuæ, et gratia faucibus tuis. *Prov.* 3. 21.

Cor sapientis erudiet os ejus: et labiis ejus addet gratiam. *Ibid.* 16. 23.

Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. *Ibid.* 22. 11. *Vide.* 1. *Cor.* c. 12. *per totum.*

Unicuique autem nostrûm data est gratia secundùm mensuram donationis Christi. *Eph.* 4. 7. *Vide Rom.* 12. 3. *Item.* 1. *Cor.* 12. 11.

Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. 1. *Petr.* 4. 10.

Pro dono supernaturali, Deo gratum faciente.

Misericordia ejus (*Dei*) præveniet me. *Psal.* 58. 11.

Quia misericordiam et veritatem diligit Deus: gratiam et gloriam dabit Dominus. *Psal.* 83. 12.

Et ingressus Angelus ad eam, dixit: Ave, gratiâ plena, Dominus tecum, etc. *Luc.* 1. 28.

Puer autem crescebat, et confortabatur plenus sapientiâ: et gratia Dei erat in illo. *Ibid.* 2. 40.

Et de plenitudine ejus omnes accepimus, et gratiam pro gratiâ. *Joan.* 1. 16.

Gratia vobis et pax à Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo. *Rom.* 1. 7.

Non ego autem, sed gratia Dei mecum. 1. *Cor.* 15. 10.

Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum. Caritas mea cum omnibus vobis in Christo Jesu. Amen. *Ibid.* 16. 23. 24.

Nam gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, quod in simplicitate cordis et sinceritate Dei, et non in sapientiâ carnali, sed in gratiâ Dei, conversati sumus in hoc mundo. 2. *Cor.* 1. 12.

Evacuati estis à Christo, qui in lege justificamini : à gratiâ excidistis. *Gal.* 5. 4.

Optimum est enim gratiâ stabilire cor. *Heb.* 13. 9.

Majorem autem dat gratiam. Propter quod dicit : Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. *Jacob.* 4. 6. *Vide Prov.* 3. 34. *Item.* 1. *Petr.* 5. 5.

Præter gratiam efficacem, admittenda est gratia sufficiens.

Vocavi, et non respondistis. *Isa.* 65. 12. *Vide Prov.* 1. 24. *Jerem.* 7. 13.

Quotiès volui congregare filios tuos, etc. et noluisti ? *Matth.* 23. 37.

Vos semper Spiritui Sancto resistitis. *Actor.* 7. 51.

Sine auxilio gratiæ supernaturalis non potest homo exercere ullum opus per se ad salutem pertinens, seu supernaturale.

Sine me nihil potestis facere. *Joan.* 15. 5.

Deus est enim, qui operatur in vobis et velle et perficere, pro bonâ voluntate. *Philipp.* 2. 13.

Ad quemvis actum verò moraliter tantùm, non supernaturaliter honestum, non opus est gratiâ supernaturali.

Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt. *Rom.* 2. 14.

Pro te gratâ pulchrâ, acceptâ, amabili.

Fallax gratia et vana est pulchritudo : mulier timens Dominum, ipsa laudabitur. *Prov.* 31. 30.

Verba oris sapientis, gratia : et labia insipientis præcipitabunt eum. *Eccles.* 10. 12.

Noli discedere à muliere sensatâ et bonâ, quam sortitus es in timore Domini : gratia enim verecundiæ illius super aurum. *Eccli.* 7. 21. *et c.* 21. 19.

Gratia mulieris sedulæ delectabit virum suum, et ossa illius impinguabit. *Ibid.* 26. 16. Gratia super gratiam, mulier sancta et pudorata. *v.* 19.

Gratiam et speciem desiderabit oculus tuus, et super hæc virides sationes. *Ibid.* 40. 22.

Et omnes testimonium illi dabant, et mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius (*Christi scilicet*). *Luc.* 4. 22.

Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. *Ephes.* 4. 29.

Gratiæ donum sit occultum, et nemo debet illud facilè sibi arrogare.

Si justificare me voluero, os meum condemnabit me : si innocentem (*me*) ostendero, pravum me comprobabit. Etiamsi simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, et tædebit me vitæ meæ *Job* 9. 20. 21.

Servite Domino in timore : et exultate ei cum tremore. *Psal.* 2. 11.

Delicta quis intelligit ? ab occultis meis munda me; et ab alienis parce servo tuo. *Psal.* 18. 13.

Et non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. *Psal.* 142. 2. *Vide Prov.* 14. 12.

Quis potest dicere : Mundum est cor meum, purus sum à peccato ? *Prov.* 20. 9.

Omnia hæc tractavi in corde meo, ut curiosè intelligerem. Sunt justi atque sapientes : et opera eorum in manu Dei : et tamen nescit homo, utrùm amore an odio dignus sit : sed omnia in futurum servantur incerta, eò quòd universa eveniant justo et impio, bono et malo, mundo et immundo, immolanti victimas et sacrificia contemnenti, etc. *Eccles.* 9. 1. 2. Nescit homo finem suum : sed sicut pisces capiuntur hamo, et sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiùntur homines in tempore malo, cùm eis extemplò supervenerit. *v.* 12.

De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adjicias peccatum super peccatum. Et ne dicas : Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. *Eccli.* 5. 5. 6.

Pravum est cor omnium et inscrutabile : quis cognoscet illud ? Ego Dominus scrutans cor et probans renes : qui do unicuique juxta viam suam, et juxta fructum adinventionum suarum. *Jerem.* 17. 9. 10.

Nihil enim mihi conscius sum : sed non in hoc justificatus sum : qui autem judicat me, Dominus est. 1. *Cor.* 4. 4. *Vide* 2. *Cor.* 10. 14.

Vosmetipsos tentate si estis in fide : ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos, quia Christus Jesus in vobis est ? nisi fòrtè reprobi estis. 2. *Cor.* 13. 5.

Nam si quis existimat se aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit. Opus autem suum probet unusquique, etc. *Gal.* 6. 3. 4.

Cum metu et tremore vestram salutem operamini. *Philipp.* 2. 12.

Et si justus vix salvabitur, impius et peccator ubi parebunt ? 1. *Petr.* 4. 18.

Quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis : hæc enim

facientes, non peccabitis aliquandò. 2. *Petr.* 1. 10.

Carissimi, nolite omni spiritui credere; sed probate spiritus, si ex Deo sint. *Joan.* 4. 1.

Gratia coram hominibus, quâ quis et hominibus gratus est, etiam à Deo est.

Daboque gratiam populo huic coram Ægyptiis: et cum egrediemini, non exibitis vacui. *Exod.* 3. 21. *Item c.* 11. 3. *c.* 12. 36. *Vide* 2. *Esdr.* 2. 5.

Et quoniàm memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspectu Salmanasar regis. *Tob.* 1. 13.

Et dedit eos in misericordias in conspectu omnium, qui ceperant eos. *Psal.* 105. 46. *Vide Jer.* 40. 2. 3. 4.

Dedit autem Deus Danieli gratiam et misericordiam in conspectu principis Eunuchorum. *Dan.* 1. 9.

Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humanè autem tractans Julius Paulum, permisit ad amicos ire, et curam sui agere. *Actor.* 27. 3. *Vide c.* 24. 23. *etc. c.* 28. 16.

Gratia à solo Deo datur.

Gratiam et gloriam dabit Dominus. *Psal.* 83. 12.

Oculi tui vias Domini custodiant, ut addatur gratia capiti tuo. *Prov.* 1. 9.

Qui bonus est, hauriet gratiam à Domino. *Ibid.* 12. 2.

Gratia dati in conspectu omnis viventis. *Eccli.* 7. 37.

Est datum, quod non est utile: et est datum, cujus retributio duplex. *Ibid.* 20. 10.

Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. *Isa.* 12. 3.

Omnes sitientes, venite ad aquas: et qui non habetis argentum, properate, emite et comedite. Venite, emite absque argento et absque ullâ commutatione vinum et lac. *Ibid.* 55. 1.

De plenitudine ejus nos omnes accepimus, et gratiam pro gratiâ: quia — gratia et veritas per Jesum Christum facta est. *Joan.* 1. 16. 17.

Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de cœlo. *Ibid.* 3. 27.

Omnes enim peccaverunt, et egent gloriâ Dei. *Rom.* 3. 23.

Ubi autem abundavit delictum, superabundavit gratia. Ut sicut regnavit peccatum in mortem; ità et gratia regnet per justitiam in vitam æternam, per Jesum Christum Dominum nostrum. *Ibid.* 5. 20. 21.

Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna in Christo Jesu Domino nostro. *Ibid.* 6. 23.

Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. *Ibid.* 9. 16.

Bibebant autem de spiritali, consequente eos petrâ; petra autem erat Christus. 1. *Cor.* 10. 4.

Sufficit tibi gratia mea. 2. *Cor.* 12. 9.

Unicuique autem nostrûm

data est gratia secundùm mensuram donationis Christi. *Eph.* 4. 7.

Adeamus ergò cum fiduciâ ad thronum gratiæ : ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. *Hebr.* 4. 16.

Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, 1. *Petr.* 5. 5.

Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ, gratis. *Apoc.* 21. 6.

Et qui sitit, veniat : et qui vult, accipiat aquam vitæ, gratis. *Ibid.* 22. 17.

Bonum operatur.

Gratia sicut paradisus in benedictionibus, et misericordia in sæculum permanet. *Eccli.* 40. 17.

In novissimo autem die magno festivitatis stabat Jesus, et clamabat, dicens : Si quis sitit, veniat ad me, et bibat. Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum : nondùm enim erat Spiritus datus, etc. *Joan.* 7. 37. *et seq.*

Infelix ego homo ! quis me liberabit de corpore mortis hujus ? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. *Rom.* 7. 24.

Gratiâ autem Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit; sed abundantiùs illis omnibus laboravi : non ego autem, sed gratia Dei mecum. 1. *Cor.* 15. 10.

Gratiâ enim estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis, Dei enim donum est; non ex operibus : ut ne quis glorietur. *Ephes.* 2. 8.

Bonitate conservatur.

Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est : eruntque dies illius centum viginti annorum. *Gen.* 6. 3.

Tollite itaque ab eo talentum, et date ei, qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur, et abundabit. *Matth.* 25. 29. *Vide c.* 13. 12.

Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. 2. *Cor.* 6. 1.

Noli negligere gratiam — quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii. 1. *Tim.* 4. 14.

GRATIÆ AGENDÆ ANTÈ ET POST CIBUM.

Ut cùm comederis, et satiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo pro terrâ optimâ, quam dedit tibi. *Deut.* 8. 10.

Neque enim comesurus est populus, donec ille veniat : quia ipse benedicit hostiæ, et deinceps comedunt qui vocati sunt. 1. *Reg.* 9. 13.

Quia qui congregant illud, comedent, et laudabunt Dominum : et qui comportant illud, bibent in atriis sanctis meis. *Isa.* 62. 9.

Et cùm jussisset (*Jesus*) turbam discumbere super fœnum, acceptis quinque panibus, et duobus piscibus, aspiciens in cœlum benedixit, et fregit, et dedit discipulis panes, discipuli autem turbis. *Matth.* 14. 19. *Item c.* 15. 36. *Item Marc.* 6. 41. *et c.* 8. 6. *Luc.* 9. 16. *Joan.* 6. 11. 23.

Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, etc. *Ibid.* 26. 26. *Vide Marc.* 14. 22.

Et cùm hæc dixisset, sumens panem (*Paulus*), gratias egit Deo in conspectu omnium : et cùm fregisset, cœpit manducare. *Actor.* 27. 35.

Qui sapit diem, Domino sapit. Et qui manducat, Domino manducat : gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat et gratias agit Deo. *Rom.* 14. 6.

Si ego cum gratiâ participo, quid blasphemor pro eo quòd gratias ago? sive ergò manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis : omnia in gloriam Dei facite. 1. *Cor.* 10. 30. 31. *Vide Tim.* 4. 3.

GRATITUDO, SIVE GRATUS ANIMUS ERGA DEUM ET HOMINES COMMENDATUR.

Factum est autem post multos dies, ut offerret Caïn de fructibus terræ munera Domino. *Gen.* 4. 3.

Ædificavit autem Noë altare Domino : et tollens de cunctis pecoribus et volucribus mundis, obtulit holocausta super altare. *Ibid.* 8. 20.

Dixit autem rex Sodomorum ad Abraham : Da mihi animas, cætera tolle tibi. *Ibid.* 14. 21.

Sara mortua plangitur : atque in speluncâ duplici, quam Abraham ab Ephron cum agro præsenti emit pecuniâ, sepelitur. Ibid. v. 23.

Pronusque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere, ut sumerem filiam fratris domini mei filio ejus. *Ibid.* 24. 48. *Vide versus sequentes.*

Itaque ædificavit (*Isaac*) ibi altare : et invocato nomine Domini, extendit tabernaculum : præcepitque servis suis, ut foderent puteum. *Ib.* 26. 25.

Sollicitè gratias agebat Deo Jacob, dicens : Domine, minor sum cunctis miserationibus tuis. *Ibid.* 32. 10.

Pincerna et Pharao multùm fuerunt grati Josepho pro expositione somniorum; ille commendavit eum Pharaoni, et hic eum magnificè sublimavit. Ibid. 41. 9. *et* 40.

Jethro sacerdos in terrâ Madian gratus fuit, pro eo, quòd Moyses filias ejus defenderat, quandò ad gregem adaquandum iverant. Undè fecit eum vocari, ut comederet, et dedit ei filiam suam in uxorem. Exod. 2. 16.

Voluit Dominus, ut liberatio filiorum Israël de Ægypto nunquàm excideret ab eorum memoriâ: Mementote diei hujus, in quâ egressi estis de Ægypto.—Et erit quasi signum in manu tuâ, et quasi monumentum antè oculos tuos, etc. *Ibid.* 13. *v.* 3. et 9. *Vide et Num.* 15. 17.

Tunc cecinit Moyses et filii Israël carmen hoc Domino, et dixerunt : Cantemus Domino : gloriosè enim magnificatus est, equum et ascensorem dejecit in mare, etc. *Ibid.* 15. 1.

Obtentâ de inimicis mirabili victoriâ, venerunt ad Moysen principes exercitûs Israël, dicentes quòd nullus fuerit de filiis Israël in bello occisus, et tamen magnam auri et aliarum rerum prædam fecerint : et ob hanc causam dona magna obtulerunt. Num. 31. 48. *et seq.*

Custodi igitur temetipsum et animam tuam sollicitè : ne obliviscaris verborum, quæ viderunt oculi tui. *Deut.* 4. 9.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex totâ animâ tuâ, et ex totâ fortitudine tuâ, etc. *Ibid.* 6. 5.

Valdè sollicitus fuit Josue, ne Rahab meretrix, quæ nuntios ab eo missos absconderat, civitate Jericho ruente, periret. Josue 6. 22.

Posteà victoriam de Sisarâ habitam, Domino cecinerunt Debbora, et Barac. Judic. 5. 1.

Cùm liberâsset Gedeon ab inimicis filios Israël, dixerunt omnes ad eum : Dominare nostri tu, et filius tuus, et filius filii tui : quia liberâsti nos de manu Madian. *Ibid.* 8. 22.

Benedictus sit à Domino (*Booz*) : quoniàm eamdem gratiam, quam præbuerat vivis, servavit et mortuis. *Ruth.* 2. 20.

Oravit Anna, et laudavit Dominum pro filio sibi dato. 1. *Reg.* 2. 1.

Dixit David ad Abiathar, cujus pater dilexerat ipsum David : Mane mecum, ne timeas : si quis quæsierit animam meam, quæret et animam tuam, etc. *Ibid.* 22. 23.

Misit David ad viros Jabes Galaad, qui sepelierunt corpora Saül, et filiorum ejus, et gratias egit eis. 2. *Reg.* 2. 5. *Vide et* 1. *Reg.* 31. 11.

Faciam (*dixit David*) misericordiam cum Hanon filio Naas : sicut fecit pater ejus mecum misericordiam. *Ibid.* 10. 2.

Dixit itaque rex ad Berzellai : Veni mecum, ut requiescas securus mecum in Jerusalem. *Ibid.* 19. 33.

Sed et filiis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in mensâ tuâ. 3. *Reg.* 2. 7.

Elias piè compassus est viduæ, apud quam sustentabatur, et efficaciter oravit pro ejus filio defuncto, ità ut ipsum à mortuis suscitaverit. Ibid. c. 17.

Et benedixit Domino (*David*) coram universâ multitudine, et ait: Benedictus es, Domine Deus Israël patris nostri, ab æterno in æternum. 1. *Paral.* 29. 10. Præcepit autem David universæ ecclesiæ: Benedicite Domino Deo nostro. Et benedixit omnis ecclesia Domino Deo patrum suorum: et inclinaverunt se, et adoraverunt Deum, et deindè regem. *v.* 20. *Vide* 2. *Paral.* 15. 11.

Die autem quarto congregati sunt in valle benedictionis, etc. 2. *Paral.* 20. 26. *Vide Esther c.* 6. *per totum caput.*

Cùm Tobias recuperâsset visum, uxor ejus, et omnes, qui sciebant eum priùs cæcum, glorificabant Deum. *Tob.* 11. 16.

Tunc vocavit ad se Tobias filium suum, dixitque ei: Quid possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum? *Ibid.* 12. 1. Etenim Sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem Dei revelare et confiteri, honorificum est. *v.* 7. *Vide etiam v.* 2. 3. *et* 4. *quantâ gratitudine Tobias junior retulerit patri suo beneficia à Raphaele percepta. Vide et c.* 9. 1.

Omnis populus, post victoriam (*de exercitu Holofernis habitam*) venit in Jerusalem adorare Dominum. *Judith.* 16. 22.

Non lædas servum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. *Eccli.* 7. 22.

Qui credit Deo, attendit mandatis: et qui confidit in illo, non minorabitur. *Ibid.* 32. 28.

Quoniàm Dominus retribuens est, et septiès tantum reddet tibi. *Ibid.* 35. 13.

Revelatâ Danieli visione Nabuchodonosor regis Babylonis, benedixit Deo cœli, et ait: Sit nomen Domini benedictum à sæculo et usquè in sæculum: quia sapientia et fortitudo ejus sunt. *Dan.* 2. 19.

Nabuchodonosor, expositione somnii sui, Danielem in sublime extulit, et magna munera illi dedit: similiter et Balthassar honoravit eum propter expositionem scripturæ, quam in pariete viderat. Ibid. c. 4. *et* 5.

Et conversi, hymnum canebant, et benedicebant Deum in cœlum, quoniàm bonus est, quoniàm in sæculum misericordia ejus. 1. *Mach.* 4. 24.

Et ascenderunt in montem Sion cum lætitiâ et gaudio, et obtulerunt holocausta, quòd nemo ex eis cecidisset, donec reverterentur in pace. *Ibid.* 5. 54.

Judas Machabæus, et populus scripserunt Aristobulo, dicentes: De magnis periculis à Deo liberati, magnificè gratias agimus ipsi. 2. *Mach.* 1. 11. *Vide etiam. c.* 10. 38.

Det misericordiam Dominus Onesiphori domui: quia sæpè

me refrigeravit, etc. 2. *Tim.* 1. 16.

In illo tempore respondens Jesus, dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, et revelâsti ea parvulis. *Matth.* 11. 25.

Et non admisit eum (*qui vexabatur à dæmonio*); sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, et annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, et misertus sit tui. *Marc.* 5. 19.

Et confestim vidit, et sequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo. *Luc.* 18. 43.

Tulerunt ergò lapidem: Jesus autèm elevatis sursùm oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniàm audîsti me. *Joan.* 11. 41.

Gratias autem Deo, quòd fuistis servi peccati; obedîstis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in quam traditi estis. *Rom.* 6. 17.

Gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Jesu Christi, Deo et Patri. *Ephes.* 5. 20. *Vide Coloss.* 2. 7.

Nihil solliciti sitis: sed in omni oratione et obsecratione, cum gratiarum actione, petitiones vestræ innotescant apud Deum, *Philipp.* 4. 6.

Et pax Christi exultet in cordibus vestris, in quâ et vocati estis in uno corpore: et gràti estote. *Coloss.* 3. 15.

Gratias agere debemus semper Deo pro vobis, fratres, ità ut dignum est, quoniàm supercrescit fides vestra, et abundat caritas uniuscujusque vestrûm in invicem. 2. *Thess.* 1. 3.

GULA ET EBRIETAS.

Primum hominis peccatum, vitio gulæ fuit completum. Gen. c. 3.

Noë bibens vinum, inebriatus et nudatus est. Ibid. 9. 21.

Loth inebriatus, incestum cum propriis filiabus commisit, etc. Ibid. 19. 32.

Esaü pro lentis edulio vendidit primogenita sua. Ibid. 25. 31.

Et sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. *Exod.* 32. 6.

Dixit quoque Dominus ad Aaron: Vinum et omne, quod inebriare potest, non bibetis tu, et filii tui, quandò intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini. *Levit.* 10. 8. 9.

Flagravit (*populus*) desiderio (*carnium*) sedens et flens — et ait: Quis dabit nobis ad vescendum carnes? etc. *Num.* 11. 4.

Cùm comederis et saturatus fueris, cave diligenter, ne obliviscaris Domini, qui eduxit te de terrâ Ægypti, de domo servitutis. *Deut.* 6. 12. 13.

Filius noster — comessationibus vacat et luxuriæ, atque conviviis: lapidibus eum obruet populus, etc. *Ibid.* 21. 20. 21.

In trecentis viris, qui aquas lamberunt, et moderatè biberunt, liberavit Dominus Israël. Judic. 7. 5.

Inter epulas et pocula fiunt homines audaciores et loquaciores. Ibid. 9. 27.

Epulantibus Phitisthæis et lætantibus, domus cecidit super eos. Ibid. 16. 23.

Amnon filius David in convivio ab Absalom temulentus fuit occisus. 2. *Reg.* 13. 28.

Benadab Rex Syriæ temulentus in tabernaculo suo habebat maximam multitudinem bellatorum, et tamen victus fuit, et fugatus per pueros principum provinciarum. 3. *Reg.* 20. 16.

Et comederunt, et saturati sunt, et impinguati sunt et abundaverunt deliciis in bonitate tuâ magnâ. Provocaverunt autem te ad iracundiam, etc. 2. *Esdr.* 9. 25. 26.

Bibitque vinum (*Holophernes*) multùm nimis, quantùm nunquàm biberat in vitâ suâ. *Et post pauca, sequitur:* Eratque Judith sola in cubiculo. Porrò Holofernes jacebat in lecto, nimiâ ebrietate sopitus. *Ex quo Judith habuit occasionem occidendi eum. Judith* 12. 20. *et c.* 13. 3. 4.

Noverat Job multa in conviviis fieri peccata; idcircò postquàm epulati fuerant filii et filiæ ejus, consurgensque diluculò, offerebat holocausta pro singulis. *Job* 1. 4.

Anima saturata calcabit favum (*spiritualium dulcedinum*): et anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet. *Prov.* 27. 7.

Omnis labor hominis in ore ejus: sed anima ejus non implebitur (*bonis*). *Eccles.* 6. 7.

Ne, cùm manducas multùm, odio habearis. *Eccli.* 31. 19.

Quàm sufficiens est homini erudito vinum exiguum! et in dormiendo non laborabis ab illo, et non senties dolorem. *v.* 22.

Somno salubri fruuntur viscera temperantis; manè surgit, idem et compos est animi: labor autem, vigilia, et cholera, torsionesque exercent hominem insatiabilem. Ibid. v. 23. *et* 24.

Sacerdotes et Propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt à vino — Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu, sordiumque, etc. *Isa.* 28. 7. 8.

Ab eâ, quæ dormit in sinu tuo (*concupiscentiâ*), custodi claustra oris tui. *Mich.* 7. 5.

Ptolemæus fecit Simoni sacerdoti convivium, et ipsum cum filiis ejus, cùm inebriati essent, occidit. 1. *Mach.* 16. 16.

Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. *Matth.* 6. 25. *Vide Luc.* 12. 22.

Qui enim voluerit animam suam (*animalitatem*) salvam facere, perdet eam; qui autem perdiderit — propter me, inveniet eam. *Ibid.* 16. 25.

Væ vobis, qui saturati estis : quia esurietis. *Luc.* 6. 25.

Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda vestra in crapulâ, et ebrietate, et curis hujus vitæ. *Ibid.* 21. 34.

Qui enim secundùm carnem sunt : quæ carnis sunt, sapiunt. *Rom.* 8. 5.

Sicut in die honestè ambulemus : non in commessationibus et ebrietatibus, non in cubilibus, et impudicitiis, non in contentione et æmulatione : sed induimini Dominum Jesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis. *Rom.* 13. 13. 14.

Si ergò mortui estis cum Christo ab elementis hujus mundi : quid adhuc tanquàm viventes in mundo decernitis (*quid sapidum, vel insipidum*)? *Coloss.* 2. 20.

Optimum est enim gratiâ stabilire cor, non escis, quæ profuerunt ambulantibus in eis. *Hebr.* 13. 9.

Gula delectationem, non necessitatem quærit.

Sic primi parentes. Vidit igitur mulier, quòd bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile : et tulit de fructu illius, et comedit : deditque viro suo, qui comedit. *Gen.* 3. 6.

Sic filii Israël fastidientes manna, carnes concupierunt. *Num.* 11. 4.

Deum offendit.

Undè primi parentes graviter sunt puniti. Gen. c. 3.

Mulieri quoque dixit (*Deus*) : Multiplicabo ærumnas tuas, et conceptus tuos : in dolore paries filios, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tuî. Adæ verò dixit : Quia audisti vocem uxoris tuæ, et comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo : in laboribus comedes ex eâ cunctis diebus vitæ tuæ. Spinas et tribulos germinabit tibi, et comedes herbam terræ. In sudore vultûs tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de quâ sumptus es : quia pulvis es, et in pulverem reverteris. *Ibid. v.* 16. *et seq.*

Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuscemodi cibus : et eccè furor Domini concitatus in populum, percussit eum plagâ magnâ nimis. *Num.* 11. 33.

Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecùs. *Job* 20. 14.

Manducaverunt, et saturati sunt nimis, etc. *Psal.* 77. 29. Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum : et ira Dei ascendit super eos. *v.* 30. 31.

Vinum multum potatum, irritationem, et iram, et ruinas multas facit, etc. *Eccli.* 31. 38.

Esca ventri, et venter escis; Deus autem hunc et has destruet. 1. *Cor.* 6. 13. *Vide et*

suprà, præsertim 2. *Esdr.* 9. 25.

Intellectum deprimit.

Et sic accepto pane et lentis edulio, comedit et bibit (*Esaü*), et abiit parvipendens, quòd primogenita vendidisset. *Gen.* 25. 34.

Introducam enim eum in terram, pro quâ juravi patribus ejus, lacte et melle manantem. Cùmque comederint, et saturati, crassique fuerint, avertentur ad deos alienos et servient eis : detrahentque mihi, et irritum facient pactum meum. *Deut.* 31. 20.

Quàm prævalet vinum omnibus, qui bibunt illud ! seducit mentem : item regis et orphani facit mentem vanam, etc. 3. *Esdr.* 3. 18. 19. *Vide Prov.* 31. 4.

Ne quis fornicator, aut profanus, ut Esaü : qui propter unam escam vendidit primitiva sua. *Hebr.* 12. 16.

Affectum inficit.

Hujuscemodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri. *Rom.* 16. 18.

Quorum Deus venter est : et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. *Philipp.* 3. 19.

Corpus interficit.

Multos enim exterminavit vinum. *Eccli.* 31. 30.

Propter crapulam multi obierunt ; qui autem abstinens est ; adjiciet vitam. *Ibid.* 37. 34. *Vide suprà de Holopherne. Item* 1. *Mach.* c. 16.

Substantiam perdit.

Sic Esaü pro lenticulæ edulio primogenita vendidit. Gen. 25. 34.

Qui diligit epulas, in egestate erit : qui amat vinum, et pinguia, non ditabitur. *Prov.* 21. 17.

In diebus Noë — edebant et bibebant : uxores ducebant, et dabantur ad nuptias, usquè in diem quâ intravit Noë in arcam : et venit diluvium, et perdidit omnes. *Luc.* 17. 27.

HÆREDITAS.

Hæreditas superna.

Dominus pars hæreditatis meæ, etc. *Psal.* 15. 5.

Salvum fac populum tuum, Domine : et benedic hæreditati tuæ. *Psal.* 27. 9.

Sustinentes — Dominum, ipsi hæreditabunt terram. *Psal.* 36. 9.

Tu es spes mea, portio mea in terrâ viventium. *Psal.* 141. 6.

Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. *Rom.* 8. 17.

In quo et credentes signati estis Spiritu promissionis Sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius. *Ephes.* 1. 13. 14.

Ut justificati gratiâ ipsius,

hæredes simus secundùm spem vitæ æternæ. *Tit.* 3. 7.

Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, et hæredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se? *Jac.* 2. 5.

Christus deglutivit mortem, ut vitæ æternæ hæredes efficeremur. 1. *Petr.* 3. 22.

Hæreditas terrena.

Homo cùm mortuus fuerit absque filio, ad filiam ejus transibit hæreditas. Si filiam non habuerit, habebit successores fratres suos. Quòd si et fratres non fuerint, dabitis hæreditatem fratribus patris ejus. Sin autem nec patruos habuerit, dabitur hæreditas his qui ei proximi sunt. *Num.* 27. 8. *et seq.*

Bonus relinquit hæredes filios, et nepotes : et custoditur justo substantia peccatoris. *Prov.* 13. 22.

Hæreditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit. *Ibid.* 20. 21.

Nonne aliis relinques dolores, et labores tuos in divisione sortis? *Eccli.* 14. 15.

HÆRETICI. *Vide et* PROPHETÆ MALI.

Hæreticos et infideles relinquit Deus ad justorum probationem.

Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israëlem et omnes, qui non noverant bella Chananæorum. *Judic.* 3. 1.

Nam oportet et hæreses esse, ut et qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. 1. *Cor.* 11. 19.

Hæretici jàm indè à temporibus Apostolorum extiterunt.

Ex quibus est Hymenæus et Alexander (*qui circa fidem naufragium fecerunt*) : quos tradidi Satanæ, ut discant non blasphemare. 1. *Tim.* 1. 20.

Profana autem vaniloquia, devita : multùm enim proficiunt ad impietatem : et sermo eorum ut cancer serpit, ex quibus est Hymenæus et Philetus, qui à veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jàm factam, et subverterunt quorumdam fidem, etc. 2. *Tim.* 2. 16. 17. 18.

Filioli, novissima hora est : et sicut audistis, quia Antichristus venit, et nunc Antichristi multi facti sunt : undè scimus, quia novissima hora est. 1. *Joan.* 2. 18.

Quoniàm multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Jesum Christum venisse in carnem : hic est seductor et Antichristus. 2 *Joan.* *v.* 7.

Sed habeo adversùs te pauca : quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israël, edere, et fornicari : ità habes et tu tenentes doctrinam Nicolaïtarum. Similiter pœni-

tentiam age, etc. *Apoc.* 2. 14. *et seq.*

Hæreticos futuros et nostris temporibus, prædictum est.

Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus: et multos seducent. Audituri enim estis prælia, et opiniones præliorum. *Matth.* 24. 5. Surgent enim pseudochristi, et pseudoprophetæ: et dabunt signa magna et prodigia, ità ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. *v.* 24.

Ego veni in nomine Patris mei, et non accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. *Joan.* 5. 43.

Spiritus autem manifestè dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dæmoniorum, etc. 1. *Tim.* 4. 1.

Hoc autem scito, quòd in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, et voluptatum amatores magis, quàm Dei: habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. 2. *Tim.* 3. 1. *seq.* Et omnes, qui piè volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur. Mali autem homines et seductores proficient in pejus, errantes et in errores mittentes, etc. *v.* 12. *et* 13. *Vide Actor.* 20. 29.

Fuerunt verò et pseudoprophetæ in populo, sicut et in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, et eum, qui emit eos, Dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem, etc. 2. *Petr.* 2. 1.

Hoc primum scientes, quòd venient in novissimis diebus in deceptione illusores, juxta proprias concupiscentias ambulantes, etc. *Ibid.* 3. 3.

Vos autem, carissimi, memores estote verborum, quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri Jesu Christi, qui dicebant vobis, quoniàm in novissimo tempore venient illusores, secundùm desideria sua ambulantes in impietatibus, etc. *Judæ v.* 17. 18.

Hæreticorum mores et doctrina. Ibidem per totam Epistolam.

Hæretici vitandi sunt.

Si surrexerit in medio tui prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, et prædixerit signum atque portentum, et evenerit quod locutus est, et dixerit tibi: Eamus et sequamur deos alienos, quos ignoras, et serviamus eis: non audies verba prophetæ illius, aut somniatoris: quia tentat vos Dominus

Deus vester, ut palàm fiat, utrùm diligatis eum, an non, in toto corde, et in totâ animâ vestrâ. *Deut.* 13. 1. 2. 3. *Vide totum Caput.*

Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces. *Matth.* 7. 15.

Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones et offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt; et declinate ab illis, etc. *Rom.* 16. 17.

Quòd si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo, ut confundatur: et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem. 2. *Thess.* 3. 14. 15.

Et sermo eorum, ut cancer serpit: ex quibus est Hymenæus, et Philetus, qui à veritate exciderunt, *quos devita.* 2. *Tim.* 2. 17. 18.

Habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hos devita. *Ibid.* 3. 5.

Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem, devita: sciens, quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cùm sit proprio judicio condemnatus. *Tit.* 3. 10. 11.

Quia Deum offendunt.

Novit Dominus pios de tentatione eripere; iniquos verò in diem judicii reservare cruciandos: magis autem eos, qui post carnem in concupiscentiâ immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes. 2. *Petr.* 2. 9. 10.

Lucris propriis intendunt.

Voluptatum amatores magis, quàm Dei: habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. 2. *Tim.* 3. 4. 5.

Hoc primum scientes, quòd venient in novissimis diebus in deceptione illusores, juxta proprias concupiscentias ambulantes. 2. *Petr.* 3. 3.

Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent utiquè nobiscum. 1. *Joan.* 2. 19.

Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præscript sunt in hoc judicium) impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, et solum Dominatorem et Dominum nostrum Jesum Christum negantes: *Judæ.* *v.* 4. *Vide totam Epist.*

Proximum seducunt.

Attendite à falsis prophetis; qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. *Matth.* 7. 15. 16.

Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine

meo, dicentes : Ego sum Christus, et multos seducent. *Ibid.* 24. 4. Et multi pseudoprophetæ surgent, et seducent multos. *v.* 11. Tunc si quis vobis dixerit : Eccè hic est Christus, aut illic : nolite credere. Surgent enim pseudochristi, et pseudoprophetæ : et dabunt signa magna et prodigia, ità ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. *v.* 23. 24.

Ego scio, quoniàm intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se. *Actor.* 20. 29. 30.

Nam oportet et hæreses esse ut qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. 1. *Cor.* 11. 19.

Nam ejusmodi pseudoapostoli, sunt operarii subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi. Et non mirum : ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis. Non est ergò magnum, si ministri ejus transfigurentur velut ministri justitiæ : quorum finis erit secundùm opera ipsorum. 2. *Cor.* 11. 13. 14. 15.

Fuerunt verò et pseudoprophetæ in populo, sicut et in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, et eum, qui emit eos, Dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur : et in avaritiâ fictis verbis de vobis negociabuntur. 2. *Petr.* 2. 1. 2. 3. Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desideriis carnis luxuriæ eos, qui paululùm effugiunt, qui in errore conversantur : libertatem illis promittentes, cùm ipsi servi sint corruptionis. *v.* 18. 19.

Propter quod, carissimi, hæc expectantes, satagite, immaculati et inviolati ei inveniri in pace. Et Domini nostri longanimitatem, salutem arbitremini : sicut et carrissimus frater noster Paulus secundùm datam sibi sapientiam scripsit vobis. Sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his : in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti et instabiles depravant, sicut et cæteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. *Ibid.* 3. 14. *et seq.*

Carissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate *spiritus* si ex Deo sunt : quoniàm multi pseudoprophetæ exierunt in mundum. 1. *Joan.* 4. 1. Ipsi de mundo loquuntur, et mundus eos audit. Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum, audit nos : qui non est ex Deo, non audit nos : in hoc cognoscimus spiritum veritatis, et spiritum erroris. *v.* 5. *et* 6.

Factis se ipsos produnt.

A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus?

Sic omnis arbor bona fructus bonos facit; mala autem arbor malos fructus facit. *Matth.* 7. 16. 17.

Amen, amen dico vobis: qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliundè, ille fur est et latro. *Joan.* 10. 1.

Hoc autem scito, quòd in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, et voluptatum amatores magis quàm Dei: habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. 2. *Tim.* 3. 1. *et seq.*

Hæretici malè tolerantur à Præfectis.

Sed habeo adversùs te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israël, edere, et fornicari: ità habes et tu tenentes doctrinam Nicolaïtarum. Similiter pœnitentiam age: si quominùs veniam tibi citò, et pugnabo cum illis in gladio oris mei. *Apoc.* 2. 14. 15. 16.

Hæretici tollendi è medio.

Propheta autem ille, aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est, ut vos averteret à Domino Deo vestro, qui eduxit vos de terrâ Ægypti, et redemit vos de domo servitutis: ut errare te faceret de viâ, quam tibi præcepit Dominus Deus tuus: et auferes malum de medio tuî. *Deut.* 13. 5.

Propheta autem qui arrogantiâ depravatus, voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum Deorum, interficietur. *Ibid.* 18. 20.

Apprehendite Prophetas Baal, et ne unus quidem effugiat ex eis. Quos cùm apprehendissent, duxit eos Elias ad torrentem Cison, et interfecit eos ibi. 3. *Reg.* 18. 40.

Factum est autem, cùm completum esset holocaustum; præcepit Jehu militibus et ducibus suis: Ingredimini, et percutite eos, nullus evadat. Percusseruntque eos in ore gladii, et projecerunt milites et duces et ierunt in civitatem templi Baal, et protulerunt statuam de fano Baal, et combusserunt. 4. *Reg.* 10. 25.

Hæresis, seu Fornicatio spiritualis. Vide *Fornicatio.*

Herus et Hera. Vide *Dominus et Domina.*

HOMO.

Homo creatus ad imaginem Dei.

Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram: et præsit piscibus maris

et volatilibus cœli, et bestiis, etc. *Gen.* 1. 26.

Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem. *Ibid.* 2. 7.

Hic est liber generationis Adam. In die, quâ creavit Deus hominem, ad similitudinem Dei fecit illum *Ibid.* 5. 1.

Quicunque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippè Dei factus est homo. *Ibid.* 9. 6.

Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me totum in circuitu, et sic repentè præcipitas me? *Job* 10. 8.

Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me: da mihi intellectum, et discam mandata tua. *Psal.* 118. 73.

Quoniàm Deus creavit hominem inexterminabilem, et ad imaginem similitudinis suæ fecit illum. *Sap.* 2. 23.

Deus creavit de terrâ hominem, et secundùm imaginem suam fecit illum. *Eccli.* 17. 1. *Vide Coloss.* 3 10.

In ipsâ (*linguâ*) benedicimus Deum et Patrem: et in ipsâ maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt. *Jacob.* 3. 9.

Homo maledicitur.

Adæ verò dixit (*Deus*): Quia audisti vocem uxoris tuæ, et comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex eâ cunctis diebus vitæ tuæ, etc. *Gen.* 3. 17.

Hominis humilitas ob materiæ vilitatem.

Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ. *Gen.* 2. 7.

Manus tuæ (*Domine*) fecerunt me. — Memento, quæso, quòd sicut lutum feceris me, et in pulverem reduces me. *Job* 10. 8. 9.

Homo vanitati similis factus est. *Psal.* 143. 4.

Unus ergò introitus est omnibus ad vitam, et similis exitus. *Sap.* 7. 6.

Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniàm non est immortalis filius hominis, et in vanitate malitiæ placuerunt. *Eccli.* 17. 29.

Eccè, vos estis ex *nihilo*, et opus vestrum ex eo quod non est: abominatio est qui elegit vos. *Isa.* 41. 24.

Væ, qui contradicit fictori suo, testa de samiis terræ: nunquid dicet lutum figulo suo: Quid facis, et opus tuum absque manibus est? *Ibid.* 45. 9.

Exortus est enim sol cum ardore, et arefecit fœnum, et flos ejus decidit, et decor vultûs ejus deperiit, ità et dives in itineribus suis marcescet. *Jacob.* 1. 11.

Ob vitæ brevitatem. Vide et *Fænum.*

Nudus egressus sum de utero matris meæ, et nudus revertar illùc. *Job* 1. 21.

Hesterni quippè sumus, et ignoramus, quoniàm sicut umbra dies nostri sunt super terram. *Ibid.* 8. 9.

Nunquid non paucitas dierum meorum finietur brevì? *Ibid.* 10. 20.

Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, etc. *Ibid.* 14. 1.

Eccè enim breves anni transeunt, et semitam, per quam non revertar, ambulo. *Ibid.* 16. 23.

Eccè mensurabiles posuisti dies meos : et substantia mea tanquàm nihilum antè te. *Psal.* 38. 6.

Anni nostri sicut aranea meditabuntur : dies annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni. Si autem in potentatibus, octoginta anni. *Psal.* 89. 10.

Dies mei sicut umbra declinaverunt : et ego sicut fœnum arui. *Psal.* 101. 12.

Dies ejus (*hominis*) sicut umbra prætereunt. *Psal.* 143. 4.

Peregrini enim sumus coram te, et advenæ. — Dies nostri quasi umbra super terram, et nulla est mora. 1. *Par.* 29. 15.

Nescit homo finem suum ; sed sicut pisces capiuntur hamo, et sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cùm eis extemplò supervenerit. *Eccles.* 9. 12.

Umbræ enim transitus est tempus nostrum. *Sap.* 2. 5.

Transierunt omnia illa tanquàm umbra : et tanquàm nuntius percurrens — Sic et nos nati continuò desivimus esse. *Ibid.* 5. 9. *et* 13. *Vide c.* 2. 5. 13.

Et nescit quòd tempus præteriet, et mors appropinquet, et relinquat (*homo*) omnia aliis, et morietur. *Eccli.* 11. 20.

Omnis caro sicut fœnum veterascet, et sicut folium fructificans in arbore viridi. Alia generantur, et alia dejiciuntur : sic generatio carnis et sanguinis, alia finitur, et alia nascitur. *Ibid.* 14. 18. 19.

Numerus dierum hominum ut multùm centum anni : quasi gutta aquæ maris deputati sunt : et sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi. *Ibid.* 18. 8.

Vox dicentis : Clama. Et dixi : Quid clamabo? Omnis caro fœnum, et omnis gloria ejus quasi flos agri. Exsiccatum est fœnum, et cecidit flos, quia Spiritus Domini sufflavit in eo. Verè fœnum est populus. *Isa.* 40. 6. 7.

Quia omnis caro ut fœnum ; et omnis gloria ejus tanquàm flos fœni : exaruit fœnum, et flos ejus decidit. Verbum autem Domini manet in æternum. 1. *Petr.* 1. 24. 25. *Vide Jacob,* 10.

Ob miseriæ multiplicitatem.

In sudore vultûs tui vesceris pane tuo. *Gen.* 3. 19.

Homo nascitur ad laborem, et avis ad volatum. *Job* 5. 7.

Militia est vita hominis super terram : et sicut dies mercenarii, dies ejus. *Ibid.* 7. 1.

Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. Qui quasi flos egreditur, et conteritur, et fugit velut umbra : et nunquàm in eodem statu permanet. *Ibid.* 14. 1. 2.

Anni nostri sicut aranea meditabuntur,—et ampliùs eorum labor et dolor. *Psal.* 89. 10.

Quid enim proderit homini de universo labore suo, et afflictione spiritûs, quâ sub sole cruciatus est? Cuncti dies ejus doloribus, et ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit : et hoc nonne vanitas est? *Eccles.* 2. 22. 23.

Est et alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole : divitiæ conservatæ in malum domini sui. *Ibid.* 5. 12. Quid ergò prodest ei, quod laboravit in ventum? *v.* 15.

Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. *Sap.* 9. 15.

Occupatio magna creata est omnibus hominibus, et jugum grave super filios Adam, à die exitûs de ventre matris eorum, usquè in diem sepulturæ, in matrem omnium, etc. *Eccli.* 40. 1. Omnia, quæ de terrâ sunt, in terram convertentur, et omnes aquæ, in mare revertentur. *Vide* 11.

Benedicitur homo in Christo.

Benedicam benedicentibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur universæ cognationes terræ. *Gen.* 12. 3. *Vide c.* 18. 18.

Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedîsti voci meæ. *Ibid.* 22. 18. *Vide Cap.* 26. 4. *Item Eccli.* 44. 25. *Actor.* 3. 25.

Providens autem Scriptura, quia ex fide justificat Gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ, quia benedicentur in te omnes Gentes, etc. *Gal.* 3. 8.

Hominis regeneratio.

Et advocans Jesus parvulum, statuit eum in medio eorum, et dixit : Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. *Matth.* 18. 2.

Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri; his, qui credunt in nomine ejus : qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. *Joan.* 1. 12. *et* 13.

Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuò, non potest videre regnum Dei. *Ibid.*

3. 3. Quod natum est ex carne caro est : et quod natum est ex spiritu, spiritus est. *v.* 6.

Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. *Ibid.* 4. 14.

Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. *Ibid.* 7. 38.

Nam si decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui. 1. *Cor.* 4. 15.

Primus homo de terrâ, terrenus : secundus homo (*Christus*) de cœlo, cœlestis. Qualis terrenus, tales et terreni : et qualis cœlestis, tales et cœlestes. Igitur, sicut portavimus imaginem terreni : portemus et imaginem cœlestis. *Ibid.* 15. 47. *et seq.*

Sed licèt is, qui foris est, noster homo corrumpatur : tamen is, qui intùs est, renovatur de die in diem. 2. *Cor.* 4. 16.

Filioli mei, quos iterùm parturio, donec formetur Christus in vobis. *Gal.* 4. 19. *Vide Jac.* 1. 18. 1. *Petr.* 4. 2. *Hebr.* 12. 1.

In Christo enim Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed nova creatura. *Ibid.* 6. 15.

Vos autem non ità didicistis Christum, si tamen illum audistis, et in ipso edocti estis, sicut est veritas in Jesu. Deponere vos secundùm pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundùm desideria erroris. Renovamini autem spiritu mentis vestræ, et induite novum hominem, qui secundùm Deum creatus est in justitiâ, et sanctitate veritatis. *Ephes.* 4. 20. *et seq. Vide Rom.* 6. 4.

Nunc autem deponite et vos omnia : iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, secundùm imaginem ejus, qui creavit illum. *Coloss.* 3. 8. *et seq. Vide et v.* 12.

Cùm autem benignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei, non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundùm suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritûs Sancti, quem effudit in nos abundè per Jesum Christum Salvatorem nostrum. *Tit.* 3. 4. 5. 6.

Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei vivi, et permanentis in æternum 1. *Petr.* 1. 23.

Sicut modò geniti infantes. *Ibid.* 2. 2. *Vide Jacob.* 1. 18.

Homo pulvis et lutum.

Formavit igitur Dominus Deus

hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem. *Gen.* 2. 7.

In sudore vultûs tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de quâ sumptus es : quia pulvis es, et in pulverem reverteris. *Ibid.* 3. 19.

Quia semel cœpi, loquar ad Dominum meum, cùm sim pulvis et cinis. *Ibid.* 18. 27.

Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me totum in circuitu : et sic repentè præcipitas me? etc. *Job* 10. 8.

Deficiet omnis caro simul, et homo in cinerem revertetur. *Ibid.* 34. 15.

Et recordatus est, quia caro sunt : spiritus vadens, et non rediens. *Psal.* 77. 39.

Exibit spiritus ejus, et revertetur in terram suam : in illâ die peribunt omnes cogitationes eorum. *Psal.* 145. 4.

Et revertatur pulvis in terram suam, undè erat, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. *Eccles.* 12. 7.

Deus creavit de terrâ hominem, et secundùm imaginem suam fecit illum. Et iterùm convertit illum in ipsam, et secundùm se vestivit illum virtute. *Eccli.* 17. 1. 2.

Omnia quæ de terrâ sunt in terram convertentur; sic impii à maledicto in perditionem. *Ib.* 41. 13. *Vide Job* 4. 19.

Vox dicentis : Clama. Et dixi : Quid clamabo? Omnis caro fœnum; et omnis gloria ejus quasi flos agri. *Isa.* 40. 6.

HOMICIDIUM.

Homicidium, latrocinium, et sanguinis effusio, et eorum punitio.

Impius Caïn pium Abel fratrem suùm occidit, et à Deo punitur, ac profugus vitam agens Enoch genuit, etc. Gen. 4. 8. *Vide* 1. *Joan.* 3. 12.

Quicunque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. *Ib.* 9. 6. *Vide Matth.* 26. 52.

Non occides. *Exod.* 20. 13. *Et Deut.* 5. 17. *idem omninò habetur. Item. Mach.* 5. 21. *c.* 19. 18. *Rom.* 13. 9.

Si effringens fur domum, sive suffodiens fuerit inventus, et accepto vulnere mortuus fuerit : percussor non erit reus sanguinis. *Ibid.* 22. 2.

Qui percusserit hominem punietur. *Lev.* 24. 21. *Vide Deut.* 19. 4.

Si quis ferro percusserit, et mortuus fuerit, qui percussus est ; reus erit homicidii, et ipse morietur. Si lapidem jecerit, et ictus occubuerit : similiter punietur. Si ligno percussus interierit : percussoris sanguine vindicabitur. *Num.* 35. 16. *et seq.* Homicida sub testibus punietur : ad unius testimonium nullus condemnabitur. Non accipietis pretium ab eo qui reus est sanguinis, statim et ipse morietur. *v.* 30. *et* 31.

Si quis autem odio habens proximum suum, insidiatus fuerit vitæ ejus, surgensque percusserit illum, et mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus, mittent seniores civitatis illius, et arripient eum de loco effugii, tradentque in manu proximi, cujus sanguis effusus est, et morietur. *Deut.* 19. 11. 12. *Vide et Josue.* 20. 3.

Maledictus qui clàm percusserit proximum suum, et dicet omnis populus : Amen. *Ibid.* 27. 24. *Vide Thren.* 4. 13.

Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem *odit Dominus. Prov.* 6. 17. *Vide c.* 28. 17.

Panis egentium vita pauperum est : qui defraudat illum, homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Qui effundit sanguinem, et qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. *Eccli.* 34. 25. *et seq.*

Propterea hæc dicit Dominus Deus : Væ civitati sanguinum, ollæ, cujus rubigo in eâ est, et rubigo ejus non exivit de eâ, etc. *Ezech.* 24. 6.

Maledictum, et mendacium, et homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit. *Oseæ* 4. 2.

Manifesta sunt autem opera carnis : quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, etc. invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, et his similia : quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniàm qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. *Galat.* 5. 19. *et seq.*

Qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. *Apoc.* 13. 10.

Frequenter oritur ex invidiâ.

Sciebat enim (*Pilatus*), quòd per invidiam tradidissent eum (*Christum*). *Matth.* 27. 18.

Sic Judæi Christum cruci affigi jusserunt. Ibid. v. 23.

Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere : ille homicida erat ab initio. *Joan.* 8. 44.

Væ illis, qui in viâ Caïn abierunt, etc. *Judæ* 11.

Ex avaritiâ.

Sic Jezabel ob vineam habendam occidi fecit Naboth. 3. *Reg.* 21. 13.

Mane primo consurgit homicida, interficit egenum et pauperem : per noctem verò erit quasi fur. *Job* 24. 14.

Ex luxuriâ.

Sic David Uriam bello occumbere procuravit. 2. *Reg.* 11. 15.

Item Herodes decollavit Joannem. Marc. 6. 27.

Ex ambitione.

Undè Abimelech septua-

ginta fratres, ut ipse solus regnare posset, occidit. Judic. 9. 5.

Sic Athalia omne regium interfecit semen. 4. Reg. 11. 1.

HONOR.

Honor temporalis non magnifaciendus. Vide et *Gloria.*

Quid vobis est melius (*ait Abimelech filius Jerobaal*), ut dominentur vestri septuaginta viri, omnes filii Jerobaal, an ut dominetur unus vir? simulque considerate, quod os vestrum et caro vestra sum. *Judic.* 9. 2. *Vide Num.* 16. 1. *Item.* 2. *Reg.* 15. 1.

Non zeles gloriam et opes peccatoris : non enim scis, quæ futura sit illius subversio. *Eccli.* 9. 16. *Vide Esther.* 3. 1. *et c.* 6. 6.

Noli extollere te in faciendo opere tuo, et noli cunctari in tempore angustiæ. Melior est qui operatur, et abundat in omnibus, quàm qui gloriatur, et eget pane. *Ibid.* 10. 29. 30. *Vide* 3. *Reg.* 1. 5. *Item. Prov.* 12. 9.

Hæc dicit Dominus : Non glorietur sapiens in sapientiâ suâ, et non glorietur fortis in fortitudine suâ, et non glorietur dives in divitiis suis : sed in hoc glorietur, qui gloriatur, scire et nosse me, quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, et judicium, et justitiam in terrâ. *Jerem.* 9. 23. 24.

Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis : alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in cœlis est. *Matth.* 6. 1.

Ait illi Jesus : Vide, nemini dixeris : sed vade, ostende te sacerdoti, et offer munus quod præcepit Moyses, in testimonium, illis. *Ibid.* 8. 4. *Item Marc.* 1. 44. *Vide. Matth.* 9. 30. *et c.* 17. 9.

Non ità erit inter vos, sed quicunque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister. Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. *Ibid.* 20. 26. 27. *Item Marc.* 10. 43. *Luc.* 22. 27. *Vide et v.* 24.

Ego autem non quæro gloriam meam : est qui quærat, et judicet. *Joan.* 8. 50. *V. c.* 6. 15.

Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei. *Ibid.* 12. 43.

Paulus et Barnabas dixerunt : Viri quid hæc facitis? et nos mortales sumus, similes vobis homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cœlum et terram, — et omnia quæ in eis sunt, *Actor.* 14. 14. *Vide c.* 10. 26.

Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam : sed in humilitate, superiores sibi invicem arbitrantes. *Philipp.* 2. 3.

Nec quærentes ab hominibus gloriam (*loquitur Paulus de se ipso*), neque à vobis, neque ab aliis. 1. *Thess.* 2. 6. *Vide* 1. *Petr.* 5. 3.

Et cecidi antè pedes ejus, ut adorarem eum. Et dicit mihi : Vide, ne feceris : conservus tuus sum, et fratrum tuorum habentium testimonium Jesu. Deum adora. *Apoc.* 19. 10. *Idem habetur c.* 22. 9.

Honor debitè exhibendus.

Gloriam sapientes possidebunt : stultorum exaltatio, ignominia. *Prov.* 3. 35.

Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii, ità qui tribuit insipienti honorem. *Ibid.* 26. 8.

Semen hominum honorabitur hoc, quòd timet Deum : semen autem hoc exhonorabitur, quod præterit mandata Domini. *Eccli.* 10. 23.

Sapientia humiliati exaltabit caput illius, et in medio magnatorum confidere illum faciet. *Ibid.* 11. 1.

Sapiens in populo hæreditabit honorem, et nomen illius erit vivens in æternum. *Ibid.* 37. 29.

Honestè conservandus.

Quicunque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. 1. *Reg.* 2. 30.

Ne des alienis honorem tuum, et annos tuos crudeli. *Prov.* 5. 9.

Gloria divitum, honoratorum, et pauperum, timor Dei est : noli despicere hominem justum pauperem, et noli magnificare virum peccatorem divitem. *Eccli.* 10. 25. 26. Fili, in mansuetudine serva animam tuam, et da illi honorem secundùm meritum suum. Peccantem in animam suam quis justificabit ? et quis honorificabit exhonorantem animam suam ? etc. *v.* 31. *et* 32.

Iniquè non ambiendus.

Inscius non honorabitur. *Eccli.* 10. 28. Et est homo, qui honorificabitur propter substantiam suam. *v.* 33.

Attendite à Scribis, qui volunt ambulare in stolis, et amant salutationes in foro, et primas cathedras in synagogis, et primos discubitus in conviviis : qui devorant domos viduarum, simulantes longam orationem. *Luc.* 20. 46. 47. *Vide c.* 11. 43. *Item. Matth.* 23. 6.

Honor Dei. Vide *Gloria.*

Honorandi parentes. Vide *Parentes.*

Honor Templorum. Vide *Templum.*

HOSPITALITAS.

Hospitalitas commendatur.

Dominus Deus vester — amat peregrinum, et dat ei victum atque vestitum. Et vos ergò amate peregrinos, quia et ipsi fuistis advenæ, etc. *Deut.* 10. 17. 18. 19.

Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam; cùm vi-

deris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris. *Isa.* 58. 7.

Esurivi enim, et dedistis mihi manducare : sitivi, et dedistis mihi bibere : hospes eram, et collègistis me. *Matth.* 25. 35.

Cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et cæcos : et beatus eris, quia non habent retribuere tibi : retribuetur enim tibi in resurrectione justorum. *Luc.* 14. 13.

Necessitatibus sanctorum communicantes : hospitalitatem sectantes. *Rom.* 12. 13.

Oportet ergò Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum; non litigiosum, non cupidum, sed suæ domui benè præpositum, filios habentem subditos cum omni castitate. 1. *Tim.* 3. 2. 3. 4. *Item Tit.* 1. 7.

Et hospitalitatem nolite oblivisci; per hanc enim latuerunt quidam, Angelis hospitio receptis. *Hebr.* 13. 2. *Vide Jacob.* 1. 27.

Estote hospitales invicem sine murmuratione. 1. *Petr.* 4. 9.

Carissime, fideliter facis, quidquid operaris in fratres, et hoc in peregrinos. 3. *Joan.* v. 5.

Hospitalitatis exempla.

Angeli ab Abraham hospitio recepti, filium ei ex Sarâ promittunt, quæ ob id ridens, corripitur, etc. Gen. c. 18. *Dixit Abraham Angelis tribus ei apparentibus :* Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum; sed afferam pauxillum aquæ, et lavate pedes vestros, et requiescite sub arbore. Ponamque buccellam panis, et confortate cor vestrum : posteà transibitis. v. 3. *et seq.*

Et dixit (*Loth duobus Angelis Sodomam advenientibus*): Obsecro, Domini, declinate in domum pueri vestri, et manete ibi : lavate pedes vestros, et manè proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt : Minimè, sed in plateâ manebimus. Compulit illos oppido, ut diverterent ad eum : ingressisque domum illius fecit convivium, et coxit azyma, et comederunt. *Ibid.* 19. 2. 3.

Dixitque (*Laban*) ad eum (*servum Abrahæ*) : Ingredere, benedicte Domini; cur foris stas? præparavi domum et locum camelis tuis. Et introduxit eum in hospitium, etc. *Ibid.* 24. 31. 32.

Jethro recepit peregrinum Moysen hospitio, etc. Exod. 2. 20.

Exploratores quos misit Josue, excepit hospitio meretrix liberaliter, et custodivit fideliter. Josue c. 2.

Dixitque Manue ad Angelum Domini : Obsecro te, ut acquiescas precibus meis, et fa-

ciamus tibi hœdum de capris. *Judic.* 13. 15.

Occurrit ei (*Levitæ*) lætus (*socer ejus*), et amplexatus est hominem. Mansitque gener in domo soceri tribus diebus, comedens cum eo, et bibens familiariter. *Ibid.* 19. 3. Cui rursum locutus est socer : Considera, quòd dies ad occasum declivior sit, et propinquat ad vesperum : mane apud me etiam hodiè, et duc lætum diem, et cras proficisceris, ut vadas in domum tuam. *v.* 9.

Cùmque venisset (*Elias*) ad portam civitatis (*Sarephtæ*), apparuit ei mulier vidua colligens ligna, et vocavit eam, dixitque ei : Da mihi paululùm aquæ in vase, ut bibam. Cùmque illa pergeret, ut afferret, clamavit (*Elias*) post tergum ejus, dicens : Affer mihi, obsecro, et buccellam panis in manu tuâ, etc. 3. *Reg.* 17. 10. 11.

Facta est autem quædam dies, et transibat Eliseus per Sunam (*civitatem*): erat autem ibi mulier magna, quæ tenuit eum, ut comederet panem : cùmque frequenter indè transiret, divertebat ad eam, ut comederet panem. 4. *Reg.* 4. 8. *Vide Job* 1. 4.

Tobias dixit filio suo : Vade et adduc aliquos de tribu nostrâ, timentes Deum ut epulentur nobiscum. *Tob.* 2. 2.

Si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex eâ, etc. *Job* 31. 17. Humerus meus à juncturâ suâ cadat, et brachium meum cum suis ossibus confringatur. *v* 22. Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit. *v.* 32.

Factum est autem dùm irent, et ipse (*Jesus*) intravit in quoddam castellum ; et mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum suam, etc. *Luc.* 10. 38.

Et dixit ad eum (*Jesus*) : Zachæe, festinans descende : quia hodiè in domo tuâ oportet me manere. Et festinans descendit, et excepit illum gaudens. *Ibid.* 19. 5. 6.

Cùm autem baptizata esset (*Lydia purpuraria*), et domus ejus, deprecata est, dicens : Si judicâstis me fidelem Domino esse, introite (*Paule et Timothee*) in domum meam et manete : et coegit nos. *Actor.* 16. 15.

In locis autem illis erant prædia principis insulæ, nomine Publii, qui nos suscipiens, triduo benignè exhibuit, etc. *Ib.* 28. 7.

Inhospitalitas.

Præ lassitudine (*Gedeon cùm trecentis viris*) fugientes persequi non poterant. Dixitque ad viros Soccoth : Date, obsecro, panes populo qui mecum est, quia valdè defecerunt : ut possimus persequi Zebee, et Salmana reges Madian. Responderunt principes Soccoth : For-

sitan palmæ manuum Zebee et Salmana in manu tuâ sunt, et idcircò postulas, ut demus exercitui tuo panes. Quibus ille ait (*Gedeon*): Cùm ergò tradiderit Dominus Zebee et Salmana in manus meas, conteram carnes vestras cum spinis tribulisque deserti. Et indè conscendens (*Gedeon*) venit in Phanuel: locutusque est ad viros loci illius similia. Cui et illi responderunt, sicut responderant viri Soccoth. Dixit itaque et eis (*Gedeon*): Cùm reversus fuero victor in pace, destruam turrim hanc, etc. *Comprehensis autem Zebee et Salmana, dixit Gedeon*: En Zebee, et Salmana, super quibus exprobrâstis mihi dicentes: Forsitan manus Zebee et Salmana in manibus tuis sunt, et idcircò postulas ut demus viris, qui lassi sunt et defecerunt, panes. Tulit ergò (*Gedeon*) seniores civitatis, et spinas deserti ac tribulos, et contrivit cùm eis, atque comminuit viros Soccoth. Turrim quoque Phanuel subvertit, occisis habitatoribus civitatis. *Judic.* 8. *a. v.* 4. *usq. ad.* 17.

Quò cùm intrâssent (*Levita et servus ejus*), sedebant in plateâ civitatis (*Gabaa*), et nullus eos recipere voluit hospitio. Et eccè apparuit homo senex, revertens de agro et de opere suo vesperi—Et dixit ad eum: Undè venis? et quò vadis? Qui respondit ei: Profecti sumus de Bethlehem Juda, et pergimus ad locum nostrum, qui est in latere montis Ephraïm, undè ieramus in Bethlehem: et nunc vadimus ad domum Dei, nullusque sub tectum suum nos vult recipere. Cui respondit senex: Pax tecum sit, ego præbebo omnia, quæ necessaria sunt: tantùm, quæso, ne in plateâ maneas. *Ibid.* 19. *à v.* 15. *usq. ad* 20. *Vide* 1. *Reg.* 25. 9. *et* 14.

Etenim detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt: alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii autem bonos hospites in servitutem redigebant. (*Loquitur de Ægyptiis persequentibus Hebræos*). *Sap.* 19. 13.

HUMILITAS.

Humilitas Deo grata est.

Dixit Angelus ad Agar: Revertere ad dominam tuam, et humiliare sub manu illius. *Gen.* 16. 9.

Respondensque Abraham ait (*ad Dominum*): *Quia* semel cœpi, loquar ad Dominum meum cùm sim pulvis et cinis. *Ib.* 18. 27.

Vidit Dominus humilitatem meam. *Ibid.* 29. 32. *Vide et versus sequentes.*

Multùm humiliavit se Jacob coram Esaü, et sic compescuit iram ejus. Ibid. c. 33.

Tu eris super domum meam, et ad tui oris imperium cunctus populus obediet: uno tantùm regni solio te præcedam. *Ibid.* 41. 40.

Quinquies excusavit se Moyses, antequàm vellet accipere ducatum populi, quem tamen ei imponebat Deus; nec acquievit, donec Dominum intellexisset iratum. Exod. 3. 10. *Undè cap.* 4. 14, *extat :* Iratus Dominus in Moysen, etc.

Moyses utile consilium pagani hominis non despexit, sed ei humiliter acquievit. Ibid. 18. 24.

Gedeon respondens ait ad Dominum : Obsecro, mi Domine, in quo liberabo Israël? Eccè familia mea infima est in Manasse : et ego minimus in domo patris mei. Dixitque ei Dominus : Ego ero tecum : et percuties Madian quasi unum virum, etc. *Judic.* 6. 15 16.

Exultavit cor meum in Domino, et exaltatum est cornu meum in Deo meo : dilatatum est os meum super inimicos meos : quia lætata sum in salutari tuo. (*Sic canebat Anna ad Dominum.*) 1. *Reg.* 2. 1. Suscitat de pulvere egenum, et de stercore elevat pauperem : ut sedeat cum principibus, et solium gloriæ teneat. Domini enim sunt cardines terræ, et posuit super eos orbem. *v.* 8. *Vide Ibid. c.* 1. *et* 2. *Reg.* 6. 16.

Tulit autem Samuël agnum lactentem unum, et obtulit illum holocaustum integrum Domino : et clamavit Samuel ad Dominum pro Israël et exaudivit eum Dominus. Factum est autem cùm Samuël offerret holocaustum, Philisthiim iniêre prælium contra Israël. Intonuit autem Dominus fragore magno in die illâ super Philisthiim, et exterruit eos, et cæsi sunt à facie Israël. *Ibid.* 7. 9. 10.

Dixitque David ad Michol : Antè Dominum, qui elegit me potiùs quàm patrem tuum, et quàm omnem domum ejus, et præcepit mihi, ut essem dux super populum Domini in Israël, et ludam, et vilior fiam plus quàm factus sum : et ero humilis in oculis meis, et cum ancillis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo. 2. *Reg.* 6. 21. 22.

Dixitque ad eos (*scilicet Roboam, et principes Juda Semeias Propheta*) : Hæc dicit Dominus : Vos reliquistis me, et ego reliqui vos in manus Sesac (*regis Ægypti, qui diripuit Jerusalem*). Consternatique principes Israël et rex, dixerunt : Justus est Dominus. Cùmque vidisset Dominus, quòd humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam, dicens : Quia humiliati sunt, non disperdam eos, daboque eis pauxillum auxilii, et non stillabit furor meus super Jerusalem per manum Sesac. 2. *Par.* 12. 5. *et seq.*

Humiliatusque est (*Ezechias*) posteà, eò quòd exaltatum fuisset cor ejus, tàm ipse quàm habitatores Jerusalem : et idcircò non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiæ. *Ibid.* 32. 26.

Qui postquàm coangustatus est (*scilicet Manasses*), oravit Dominum Deum suum, et egit pœnitentiam valdè coram Deo patrum suorum. Deprecatusque est eum, et obsecravit intentè : et exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jerusalem in regnum suum; et cognovit Manasses quòd Dominus ipse esset Deus. *Ibid.* 33. 12. 13.

Ad regem autem Juda, qui misit vos pro Domino deprecando, sic loquimini : Hæc dicit Dominus Deus Israël : Quoniàm audisti verba voluminis, atque emollitum est cor tuum, et humiliatus es in conspectu Dei, super his quæ dicta sunt contra locum hunc, et habitatores Jerusalem, reveritusque faciem meam, scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me : ego quoque exaudivi te, dicit Dominus. *Ibid.* 34. 26. 27.

Et clamavit omnis populus ad Dominum instantiâ magnâ, et humiliaverunt animas suas in jejuniis, et orationibus, ipsi et mulieres eorum, etc. (*scilicet quia metuerunt Holofernem vehementer*) *Judith* 4. 8. Tunc Eliachim sacerdos Domini magnus, circuivit omnem Israël, allocutusque est eos, dicens : Scitote, quoniàm exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis, et orationibus in conspectu Domini. *v.* 11. *et* 12.

Et ideò humiliemus illi (*Deo*) animas nostras, et in spiritu constituti humiliato servientes illi. *Ibid.* 8. 16. Exspectemus humiles consolationem ejus. *v.* 20.

Non enim in multitudine est virtus tua, Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi; sed humilium, et mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. *Ibid.* 9. 16.

Esther regina confugit ad Dominum, et corpus suum humiliavit jejuniis, oransque inter cætera dixit : Tu scis necessitatem meam : quòd abominer signum superbiæ, et gloriæ meæ, etc. *Esther.* 14. 16. *Vide Isa.* 37. 1.

Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloriâ : et qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur. *Job* 22. 29.

Juxta est Dominus iis, qui tribulato sunt corde : et humiles spiritu salvabit. *Psal.* 33. 19.

Ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia; ubi autem est humilitas, ibi et sapientia. *Prov.* 11. 2.

Melius est humiliari cum mitibus, quàm dividere spolia cum superbis. *Ibid.* 16. 19.

Antequàm conteratur, exaltatur cor hominis : et antequàm glorificetur, humiliatur. *Ibid.* 18. 12.

Ne gloriosus appareas coram rege, et in loco magnorum ne steteris. Melius est enim ut dicatur tibi : Ascende hùc, quàm

ut humilieris coram principe. *Ibid.* 25. 6. 7.

Superbum sequitur humilitas : et humilem spiritu suscipiet gloria. *Ibid.* 29. 23.

Humilia valdè spiritum tuum : quoniàm vindicta carnis impii, ignis et vermis. *Eccli.* 7. 19.

Hæc dicit Excelsus, et sublimis habitans æternitatem : et sanctum nomen ejus in excelso, et in sancto habitans ; et cum contrito et humili spiritu : ut vivificet spiritum humilium, et vivicet cor contritorum. *Isa.* 57. 15.

Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, et contritum spiritu, et trementem sermones meos? *Ibid.* 66. 2.

Jonas clamavit et dixit : Adhuc quadraginta dies, et Ninive subvertetur. Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum ; et prædicaverunt jejunium, et vestiti sunt saccis à majore usquè ad minorem, etc. *Jonæ* 3. 4. 5.

Ego quidem baptizo vos in aquâ in pœnitentiam; qui autem post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calceamenta portare : ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto et igni. *Matth.* 3. 11.

Beati pauperes spiritu : quoniàm ipsorum est regnum cœlorum. *Ibid.* 5. 3.

Et respondens Centurio, ait : *Domine*, non sum dignus, ut *intres sub tectum* meum; sed *tantùm* dic verbo, et sanabitur *puer* meus. *Ib.* 8. 8. *V. c.* 15. 27.

Tollite jugum meum super vos, et discite à me, quia mitis sum, et humilis corde ; et invenietis requiem animabus vestris. *Ibid.* 11. 29.

Quicunque ergò humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno cœlorum, *Ibid.* 18. 4.

Non ità erit inter vos ; sed quicunque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister. Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. *Ibid.* 20. 26. 27. *Vide c.* 18. 1. *Item Marc.* 10. 43. *et c.* 9. 33. *Luc.* 9. 48. *et c.* 22. 26. *Philipp.* 2. 7. *et* 8.

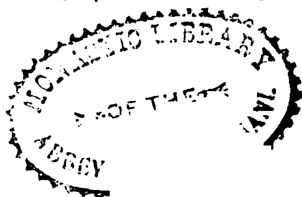
Dicite filiæ Sion : Eccè rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, et pullum filium subjugalis. *Ibid.* 21. 5.

Vos autem nolite vocari Rabbi : unus est enim Magister vester. *Ibid.* 23. 8. Qui major est vestrûm, erit minister vester. *v.* 11.

In viâ inter se disputaverant (*Apostoli*), quis eorum major esset. Et residens vocavit duodecim, et ait illis : Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus, et omnium minister. *Marc.* 9. 33. *Vide Luc.* 9. 46.

Quia respexit humilitatem ancillæ suæ : eccè enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. *Luc.* 1. 48.

Cùm invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne fortè honoratior te sit invitatus ab illo : et veniens is,

qui te et illum vocavit, dicat tibi : Da huic locum : et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere, etc. *Ibid.* 14. 8. Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur : et qui se humiliat, exaltabitur. *v.* 11.

Pater, peccavi in cœlum, et coram te : jàm non sum dignus vocari filius tuus : fac me sicut unum de mercenariis tuis. *Ibid.* 15. 18. 19.

Et Publicanus à longè stans, nolebat nec oculos ad cœlum levare ; sed percutiebat pectus suum, dicens : Deus, propitius esto mihi peccatori. *Ibid.* 18. 13.

Benè : propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas : noli altum sapere, sed time. *Rom.* 11. 20. *Vide c.* 12. 16. *Item* 1. *Cor.* 4. 6.

Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniàm persecutus sum Ecclesiam Dei. 1. *Cor.* 15. 9.

Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam ; sed in humilitate, superiores sibi invicem arbitrantes. *Philipp.* 2. 3. *Vide Hebr.* 11. 24.

Induite vos ergò sicut electi Dei, sancti, et dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam : supportantes invicem, et donantes vobismetipsis, si quis adversùs aliquem habet querelam : sicut et Dominus donabit vobis, ità et vos. *Coloss.* 3. 12. 13.

Glorietur autem frater humilis in exaltatione suâ. Dives autem in humilitate suâ, quoniàm sicut flos fœni transibit. *Jacob.* 1. 9.

Humiliamini in conspectu Domini, et exaltabit vos. *Ib.* 4. 10.

Omnes autem invicem humilitatem insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. 1. *Petr.* 5. 5. *Vide Actor.* 10. 26.

Et cecidi antè pedes ejus (*ait Joannes de Angelo ei apparente*), ut adorarem eum. Et dicit mihi : Vide, ne feceris : conservus tuus sum, et fratrum tuorum habentium testimonium Jesu. Deum adora, etc. *Apoc.* 19. 10. *Vide c.* 4. 10.

HYPOCRISIS ET SIMULATIO.

Vide et *Simulatio.*

Factum est autem verbum Domini ad Samüel, dicens : Pœnitet me, quòd constituerim Saül regem : quia dereliquit me, et verba mea opere non implevit. Contristatusque est Samüel, et clamavit ad Dominum totâ nocte. 1. *R.* 15. 10. 11.

Amnon filius David, simulavit languorem, ut posset decipere Thamar, quam libidinosè amabat. 2. *Reg.* 13. 5.

Sic viæ omnium, qui obliviscuntur Deum, et spes hypocritæ peribit. *Job* 8. 13.

Et ipse (*Deus*) erit salvator meus : non enim veniet in conspectu ejus omnis hypocrita. *Ibid.* 13. 16.

Congregatio enim hypocritæ sterilis, et ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. *Ibid.* 15. 34.

Hoc scio à principio, ex quo positus est homo super terram, quòd laus impiorum brevis sit, et gaudium hypocritæ ad instar puncti. Si ascenderit usquè ad cœlum superbia ejus, et caput ejus nubes tetigerit : quasi sterquilinium in fine perdetur : et qui eum viderant dicent : Ubi est ? etc. *Ibid.* 20, 4. *et seq.* Omnes tenebræ absconditæ sunt in occultis ejus : devorabit eum ignis, qui non succenditur, affligetur relictus in tabernaculo suo. Revelabunt cœli iniquitatem ejus, et terra consurget adversùs eum. *v.* 26. *et* 27.

Quæ est enim spes hypocritæ si avarè rapiat, et non liberet Deus animam ejus ? Nunquid Deus audiet clamorem ejus, cùm venerit super eum angustia ? etc. *Ibid.* 27, 8. *et* 9. Tollet eum ventus urens et auferet, et velut turbo rapiet eum de loco suo, etc. *v.* 21.

Simulatores, et callidi provocant iram Dei, neque clamabunt cùm vincti fuerint. *Morietur* in tempestate anima eorum, et vita eorum inter effœminatos. *Ibid.* 36. 13. 14.

Generatio, quæ sibi munda videtur, et tamen non est lota a sordibus suis. Generatio, cujus excelsi sunt oculi, et palpebræ ejus in alta surrectæ (*scilicet insaturabiles sunt*). *Prov.* 30. 12. 13.

Ne accesseris ad illum (*Dominum*) duplici corde. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, et non scandalizeris in labiis tuis. *Eccli.* 1. 36. 37.

Est qui nequiter humiliat se, et interiora ejus plena sunt dolo. *Ibid.* 19. 23.

Et dixit Dominus : Eò quòd appropinquat populus iste ore suo, et labiis suis glorificat me, cor autem ejus longè est à me, et timuerunt me mandato hominum et doctrinis, etc. *Isa.* 29. 13. Væ qui profundi estis corde, ut à Domino abscondatis consilium : quorum sunt in tenebris opera, et dicunt : Quis videt nos, et quis novit nos ? *v.* 15.

Reprehendit Isaias Judæorum hypocrisim, ostendens eorum jejunium non esse Deo acceptabile, et quæ debeant illud comitari, quibus adhibitis, multa præstantur à Deo beneficia. Ibid. c. 58. Me etenim de die in diem quærunt, et scire vias meas volunt : quasi gens, quæ justitiam fecerit, et judicium Dei sui non dereliquerit : rogant me judicia justitiæ : appropinquare Deo volunt, etc. *v.* 2. *Vide Ezech.* 13. 3.

Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est : in ore suo pacem cum amico suo loquitur, et occultè ponit ei insidias. *Jerem.* 9. 8. *Vide Psal.* 27. 3.

Væ illis, qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius judicium. Matth. 23. 14.

Partemque ejus (*servi mali*) ponet cum hypocritis: illic erit fletus, et stridor dentium. *Ibid.* 24. 51.

IDOLOLATRIA.

Idololatriæ prohibitio stricta.

Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. *Exod.* 20. 23. *Vide Lev.* 26. 1.

Non adorabis deos eorum, nec coles eos: non facies opera eorum, etc. *Ibid.* 23. 24.

Noli adorare Deum alienum. *Ibid.* 34. 14.

Nolite converti ad idola, nec Deos conflatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus vester. *Levit.* 19. 4.

Non vidistis aliquam similitudinem, in die quâ locutus est vobis Dominus in Horeb de medio ignis: ne fortè decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut imaginem masculi vel feminæ, similitudinem omnium jumentorum, quæ sunt super terram, vel avium sub cœlo volantium, atque reptilium, quæ moventur in terrâ, sive piscium, qui sub terrâ morantur in aquis: ne fortè elevatis oculis ad cœlum, videas Solem et Lunam, et omnia astra cœli, et errore deceptus adores ea, et colas. *Deut.* 4. 15. *et seq. Vide Exod.* 20. 4. *et c.* 34. 17.

Non plantabis lucum, et omnem arborem juxta altare Domini Dei tui. Nec facies tibi, neque constitues statuam: quæ odit Dominus Deus tuus. *Ibid.* 16. 21. 22. *Vide Ezech. c.* 23.

Fornicatusque est omnis Israël in eo (*Ephod, quod fecerat Gedeon*), et factum est Gedeoni et omni domui ejus in ruinam. *Judic.* 8. 27.

Non erit in te Deus recens: neque adorabis Deum alienum. *Psal.* 80. 10.

Quoniàm omnes Dii Gentium dæmonia. *Psal.* 95. 5.

Cui ergò similem fecistis Deum? aut quam imaginem ponetis ei? Nunquid sculptile conflabit faber? aut aurifex auro figurabit illud, et laminis argenteis argentarius? *Isa.* 40. 18. 19.

Neque idololatræ efficiamini. 1. *Cor.* 10. 7.

Conditio vana.

Mortuus est autem *Josue filius* Nun, — feceruntque filii Israël malum in conspectu Domini, et servierunt Baalim. Ac dimiserunt Dominum Deum patrum suorum. *Judic.* 2. 8. 11 *et* 12.

Nunquid ultores estis Baal, ut pugnetis pro eo? — Si Deus est, vindicet se de eo, qui suffodit aram ejus. *Ibid.* 6. 31.

Cùmque jam esset senex (*Salomon sapiens*), depravatum est cor ejus per mulieres, ut sequeretur Deos alienos. 3. *Reg.* 11. 4.

Et excogitato consilio (*Jeroboam*) , fecit duos vitulos aureos, et dixit eis : Eccè Dii tui, Israël, qui te eduxerunt de terrâ Ægypti. *Ibid.* 12. 28.

Nec suffecit ei (*Achab regi Israël*), ut ambularet in peccatis Jeroboam filii Nabat : *sed insuper* servivit Baal, et adoravit eum. *Ibid.* 16. 31. *Vide* 4. *Reg. c.* 16. *et.* 17.

Manasses Rex Juda erexit aras Baal,— et adoravit omnem militiam cœli, et coluit eam. 4. *Reg.* 21. 3.

Simulacra gentium, argentum et aurum, opera manuum hominum. Os habent, et non loquentur : oculos habent, et non videbunt : aures habent, et non audient : nares habent, et non odorabunt : manus habent, et non palpabunt : pedes habent, et non ambulabunt, etc. *Psal.* 113. 4. *et seq. Vide Psal.* 134. 15. *Sap.* 15. 15.

Infelices autem sunt, et inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt Deos opera manuum hominum, aurum, et argentum, artis inventionem, et similitudines animalium, aut lapidem inutilem, opus manûs antiquæ. *Sap.* 13. 10. Non erubescit loqui cum illo, qui sinè animâ est : et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, et pro vitâ rogat mortuum, et in adjutorium inutilem invocat : et pro itinere petit ab eo, qui ambulare non potest, et de acquirendo, et de operando, et de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis. *v.* 17. *et seq.*

Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa est, et initium et finis. Aut enim dùm lætantur, insaniunt : aut certè vaticinantur falsa, aut vivunt injustè, aut pejerant citò. *Ibid.* 14. 27. 28.

Nunquid est Deus absque me, et formator, quem ego non noverim? Plastæ idoli omnes nihil sunt, et amantissima eorum, non proderunt eis : ipsi sunt testes eorum, quia non vident, neque intelligunt, ut confundantur. *Isaï.* 44. 8. 9.

Cui assimilâstis me, et adæquâstis, et comparâstis me, et effecistis similem? Qui confertis aurum de sacculo et argentum staterâ ponderatis : conducentes aurificem, ut faciat Deum : et procidunt, et adorant. Portant illum in humeris gestantes, et ponentes in loco suo : et stabit, ac de loco suo non movebitur, etc. *Ibid.* 46. 5. 6. 7. Sed et cùm clamaverint ad eum, non audiet : de tribulatione non salvabit eos. Mementote istud, et confundamini : redite prævaricatores, ad cor. *v.* 7. 8. *Vide Baruch, c.* 6. *per totum Caput.*

Nabuchodosor fecit statuam auream, et præcepit, ut omnis populus, tribus, et linguæ cadentes adorarent eam. Dan. 3. 1.

Darius proposuit edictum, quòd nullus intrà triginta dies

peteret aliquid à quocumque Deo vel homine, nisi ab ipso Dario rege. Ibid. 6. 7.

Erat idolum in Babylone, nomine Bel, quod rex quotidiè adorabat : quod cùm Daniel subvertisset, Babylonii Draconem adoraverunt. Ibid. 14. 3. *et* 22.

Antiochus jussit adorari idola, ædificari aras et templa, et immolari carnes suillas, et relinqui filios suos incircumcisos, etc. 1. *Mach.* 1. 50.51.

Cùm Paulus maneret Athenis, incandescebat spiritus ejus, cùm videret simulacrorum cultui deditam civitatem. Actor. 17. 16.

Filioli, custodite vos à simulacris. 1. *Joan.* 5. 21.

Punitio.

Si genueritis filios ac nepotes et morati fueritis in terrâ, deceptique feceritis vobis aliquam similitudinem, patrantes malum coram Domino Deo vestro, ut eum ad iracundiam provocetis : testes invoco hodiè cœlum et terram, citò perituros vos esse de terrâ, quam transito Jordane possessuri estis. *Deut.* 4. 25. 26.

Si tibi voluerit persuadere frater tuus, filius matris tuæ, aut filius tuus vel filia, sive uxor quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens : Eamus et serviamus Diis alienis quos ignoras tu et patres tui, cunctarum in circuitu gentium, quæ juxtà vel procul sunt, ab initio usquè ad finem terræ; non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus, ut miserearis, et occultes eum : sed statim interficies. Sit primùm manus tua super eum : et posteà omnis populus mittat manum. Lapidibus obrutus necabitur, quia voluit te abstrahere à Domino Deo tuo. *Ib.* 13. 6. *et seq.*

Maledictus homo, qui facit sculptile et conflatile, abominationem Domini, opus manuum artificum, ponetque illud in abscondito. *Ibid.* 27. 15.

Confundantur omnes, qui adorant sculptilia : et qui gloriantur in simulacris suis. *Psal.* 96. 7.

Gloriam meam alteri non dabo, et laudem meam sculptilibus. *Isa.* 42. 8. Confundantur confusione, qui confidunt in sculptili, qui dicunt conflatili : vos dii nostri. *v.* 17.

Transite ad insulas Cethim,— et videte si factum est hujusmodi. Si mutavit gens deos suos : et certè ipsi non sunt dii : populus verò meus mutavit gloriam suam in idolum. Obstupescite, cœli, super hoc et portæ ejus, desolamini vehementer, dicit Dominus, etc. *Jerem.* 2. 10. *et seq.*

Idololatris—pars illorum erit in stagno ardenti, etc. *Apoc.* 21. 8.

Occasio voluptuosa.

Surgentesque manè obtulerunt holocausta, et hostias pacificas, et sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. *Exod.* 32. 6.

Et fornicatus est populus (*Israël*) cum filiabus Moab, quæ vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt et adoraverunt deos earum. *Num.* 25, 1. 2.

Initium enim fornicationis exquisitio idolorum: et adinventio illorum corruptio vitæ est. Neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum. Supervacuitas enim hominum hæc adinvenit, etc. Acerbo enim luctu dolens pater, citò sibi rapti filii fecit imaginem: et illum, qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tanquàm Deum colere cœpit, et constituit inter servos suos sacra et sacrificia. *Sap.* 14. 12. *et seq.*

IGNORANTIA.

Usquequò — imprudentes odibunt scientiam? *Prov.* 1. 22.

Ubi non est scientia animæ, non est bonum. *Ibid.* 19. 2.

Sed et in viâ stultus ambulans, cùm ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat. *Ecc.* 10. 3.

Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientiâ inhabitat. *Sap.* 7. 28.

Rex insipiens perdet populum suum: et civitates inhabitabuntur per sensum potentium. *Eccli.* 10. 3.

Non erudietur, qui non est sapiens in bono. *Ibid.* 21. 14. Cor fatui quasi vas confractum, et omnem sapientiam non tenebit. *v.* 17.

Verbum — Domini projecerunt, et sapientia nulla est in eis. *Jerem.* 8. 9.

Si quis autem se existimat scire aliquid, nondùm cognovit quemadmodum oporteat eum scire. 1. *Cor.* 8. 2.

Ignorantia turpiter admittitur.

Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei. *Sap.* 13. 1.

Ignorantiam enim Dei quidam habent. 1. *Cor.* 15. 34.

Hoc igitur dico, et testificor in Domino, ut jàm non ambuletis, sicut et Gentes ambulant in vanitate sensûs sui. *Ephes.* 4. 17.

Graviter punitur.

Et immisit in eos Dominus leones, et eccè interficiunt eos, eò quòd ignorent ritum Dei terræ. 4. *Reg.* 17. 26.

Et quia nullus intelligit, in æternum peribunt. *Job* 4. 20.

Omnes qui me oderunt, diligunt mortem. *Prov.* 8. 36.

Et qui evitat discere, incidet in mala. *Ibid.* 17. 16.

Propter eà captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam. *Isa.* 5. 13.

Non est enim populus sapiens, propter eà non miserebitur ejus, qui fecit eum, et qui

formavit eum, non parcet ei. *Ibid.* 27. 11.

Et quoniàm non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam. *Baruch.* 3. 28.

Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi: et oblita es legis Dei tui, obliviscar filiorum tuorum et ego. *Oseæ* 4. 6. Et populus non intelligens, vapulabit. *v.* 14.

Si quis autem ignorat, ignorabitur. 1. *Cor.* 14. 38.

Illuminati dicuntur Baptizati. Hebr. 6. 4. Vide *Baptismus.*

Illustratio. Vide *Contemplatio.*

IMAGO.

Imagines jussit Deus fieri.

Duos quoque Cherubim aureos, et productiles facies ex utrâque parte oraculi. Cherubim unus sit in latere uno, alter in altero. *Exod.* 25. 18. 19.

Fac serpentem æneum, et pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet. Fecit ergò Moyses serpentem æneum, et posuit eum pro signo: quem, cùm percussi aspicerent, sanabantur. *Num.* 21. 8. *Vide Joan.* 3. 14.

Imagines fecit Salomon.

Et sculpsit Cherubim, et palmas, et cælaturas valdè eminentes; operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad regulam. 3. *Reg.* 6. 35.

Et stabat (*mare*) super duodecim boves, ex quibus tres respiciebant ad Aquilonem, et tres ad Occidentem, et tres ad Meridiem, et tres ad Orientem, etc. *Ibid.* 7. 25. Et inter coronulas et plectas, leones, et boves, et Cherubim: et in juncturis similiter desuper: et subter leones et boves, quasi lora ex ære dependentia. *v.* 29. Sculpsit quoque in tabulatis illis, quæ erant ex ære, et in angulis, Cherubim, et leones, et palmas, quasi in similitudinem hominis stantis, ut non cælata, sed apposita per circuitum viderentur. *v.* 36. *Vide c.* 10. 19.

Fecit etiam (*Salomon*) in domo Sancti Sanctorum Cherubim duos, opere statuario: et texit eos auro. Alæ Cherubim viginti cubitis extendebantur, etc. 2. *Paral.* 3. 10. 11. *V.* *v.* 14.

Similitudo quoque boum erat subter illud (*scilicet altare, quod struxerat Salomon*). *Ib.* 4. 3.

Imaginum usus et cultus.

Oravitque Moyses pro populo (*ut tollerentur serpentes ab eis*), et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentem æneum, et pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet. — et posuit eum pro signo: quem, cùm percussi aspicerent, sanabantur. *Num.* 21. 7. *et seq.*

Josue — pronus cecidit in terram coram Arcâ Domini, — tàm ipse, quàm omnes senes Israël. *Josue.* 7. 6. *Vide et* 2. *Reg.* 6. 2.

Extruamus nobis altare, non in holocausta, neque ad victimas offerendas, sed in testimonium inter nos et vos, et sobolem nostram, vestramque progeniem, ut serviamus Domino, etc. *Ibid.* 22.26.27. Vocaveruntque filii Ruben et filii Gad altare, quod extruxerant (*antè tabernaculum Domini*), Testimonium nostrum, quòd Dominus ipse sit Deus. *v.* 34.

Adorate scabellum pedum ejus, quoniàm sanctum est. *Ps.* 98. 5. *Per scabellum autem designari arcam, asseritur.* 1. *Paral.* 28. 2.

Sed non in perpetuum ira tua permansit, sed ad correptionem in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tuæ. Qui enim conversus est, non per hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te omnium Salvotem. *Sap.* 16. 6. *Sic erat serpens æneus figura Christi.*

Serpens æneus figura erat Christi futuri, ut habetur Joan. 3. 14. 15. *ubi ait :* Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto : ità exaltari oportet Filium hominis : ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

Ut in nomine Jesu omne genu flectatur, etc. *Philipp.* 2. 10. *Atqui nomen alicujus personæ est quasi imago, seu repræsentatio rei nominatæ, sive personæ, quæ per hoc significatur. Ergò venerari alicujus nomen, est imaginem ejus venerari, et sic cum nomine etiam imaginem Jesu venerandam docemur.*

IMITATIO.

Imitandi sunt boni et non mali.

Cave, ne imiteris eas. (*scil. Gentes à te subversas, etc.*) *Deut.* 12. 30. *Vide c.* 18. 9.

Imitatus (*es*) fornicationem domûs Achab, etc. 2. *Par.* 21. 13.

Docuit enim iniquitas tua os tuum, et imitaris linguam blasphemantium. *Job* 15. 5.

Noli æmulari in malignantibus : neque zelaveris facientes iniquitatem. *Psal.* 36. 1. Noli æmulari in eo, qui prosperatur in viâ suâ. *v.* 7.

Ne æmuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus. *Prov.* 3. 31.

Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. *Ibid.* 4. 14. *Vide c.* 23. 17.

Ne æmuleris viros malos, nec desideres esse cum eis. *Ib.* 24. 1.

Imitantur autem illum (*Diabolum*), qui sunt ex parte illius. *Sap.* 2. 25.

Phinees — in gloriâ est, imitando eum (*scil. patrem suum Eleazarum*) in timore Domini. *Eccli.* 45. 28.

Rogo ergò vos, imitatores mei estote, sicut et ego Christi. Ideò misi ad vos Timotheum, qui est filius meus carissimus, et fidelis in Domino : qui vos

commonefaciet vias meas, quæ sunt in Christo Jesu. 1. *Cor.* 4. 16. 17.

Imitatores mei estote, sicut et ego Christi. *Ib.* 11. 1. *Vide Ephes.* 5. 1. *Philipp.* 3. 17. 1. *Thess.* 1. 6. *c.* 2. 14.

Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, et in iis qui pereunt: aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vitæ in vitam. 2. *Cor.* 2. 15. 16.

Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, et non secundùm traditionem, quam acceperunt à nobis. Ipsi enim scitis, quemadmodùm oporteat imitari nos. 2. *Thess.* 3. 6. 7.

Cupimus autem, unumquemque vestrum eamdem ostentare sollicitudinem, ad expletionem spei, usquè in finem: ut non segnes efficiamini, verùm imitatores eorum, qui fide et patientiâ hæreditabunt promissiones. *Hebr.* 6. 11. 12. *et c.* 13. 7.

Carissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. 3. *Joan. v.* 11.

IMMISERICORDIA, ET EJUS PUNITIO.

Quantòque opprimebant eos, tantò magis multiplicabantur et crescebant. Oderantque filios Israël Ægyptii. *Exod.* 1. 12. 13.

Ammonites et Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt Ecclesiam Domini in æternum: quia noluerunt vobis occurrere cum pane et aquâ in viâ; quandò egressi estis de Ægypto. *Deut.* 23. 3. 4. *Vide* 2. *Esdr.* 13. 1.

Dixitque (*Gedeon*) ad viros Soccoth: Date, obsecro, panes populo, qui mecum est, quia valdè defecerunt: ut possimus persequi Zebee et Salmana reges Madian. Responderunt principes Soccoth: Forsitan palmæ manuum Zebee et Salmana in manu tuâ sunt; et idcircò postulas, ut demus exercitui tuo panes. *Judic.* 8. 5. Venitque (*Gedeon*) ad Socchot, et dixit eis: En Zebee et Salmana, super quibus exprobrâstis mihi, dicentes: Forsitan manus Zebee et Salmana in manibus tuis sunt, et idcircò postulas, ut demus viris, qui lassi sunt, et defecerunt, panes. Tulit ergò (*Gedeon*) seniores civitatis et spinas deserti ac tribulos, et contrivit cum eis, atque comminuit viros Soccoth. *v.* 15. *et seq.*

Respondens autem Nabal pueris David, ait: Quis est David? et quis est filius Isaï? Hodiè increverunt servi, qui fugiunt dominos suos. Tollam ergò panes meos, et aquas meas, et carnes pecorum, quæ occidi tonsoribus meis, et dabo viris, quos nescio undè sint? etc. 1. *Reg.* 25. 10. 11. Cùmque pertransissent decem dies,

percussit Dominus Nabal, et mortuus est. *v*. 38.

Quoniàm confringens nudavit pauperes : domum rapuit, et non ædificavit eam. *Job* 20. 19.

Anima impii desiderat malum, non miserebitur proximo suo. *Prov*. 21. 10.

Redde, quod debes (*dixit servus conservo suo*). Et procidens conservus ejus, rogabat eum, dicens : Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. Ille autem noluit, sed abiit, et misit eum in carcerem, donec redderet debitum, etc. *Matth*. 18. 28. Et iratus dominus ejus, tradidit eum tortoribus, quoadusquè redderet universum debitum. Sic et Pater meus cœlestis (*ait Christus*) faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. *v*. 34. *et* 35.

Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus. Esurivi enim et non dedistis mihi manducare, etc. *Ibid*. 25. 41. 42.

Homo quidam erat dives, qui induebatur purpurâ et bysso, et epulabatur quotidiè splendidè. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensâ divitis, et nemo illi dabat : sed et canes veniebant, et lingebant ulcera ejus. Factum est autem, ut moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. *Luc*. 16. 19. *et seq*.

Judicium enim sine misericordiâ (*fiet*) illi, qui non fecit misericordiam : superexaltat autem misericordia judicium. *Jacob*. 2. 13.

Immortalitas Animæ.
Vide et *Murmuratio*.

IMPATIENTIA ET EJUS PUNITIO.
Vide ANIMA.

Agar ancilla Saræ non ferens correptionem dominæ suæ, quæ affligebat eam propter ipsius superbiam, fugam inivit, sed ad mandatum Angeli rediit. Gen. 16. 6. 9.

Et dixerunt ad Moysen (*filii Israël*) : Forsitan non erant sepulcra in Ægypto, ideò tulisti nos, ut moreremur in solitudine : quid hoc facere voluisti, ut educeres nos de Ægypto? Nonne iste est sermo, quem loquebamur ad te in Ægypto, dicentes : Recede à nobis, ut serviamus Ægyptiis? multò enim melius erat servire eis, quàm mori in solitudine. Et ait Moyses ad populum : Nolite timere : state, et videte magnalia Domini, quæ facturus est hodiè, etc. *Exod*. 14. 11. *et seq*.

Ascenderunt populi, et irati sunt : dolores obtinuerunt habitatores Philisthiim, etc. *Ibid*. 15. 14. *Vide c*. 17. 2.

Et murmuravit omnis congregatio filiorum Israël contra

Moysen et Aaron in solitudine. Dixeruntque filii Israël ad eos : Utinam mortui essemus per manum Domini in terrâ Ægypti, quandò sedebamus super ollas carnium, et comedebamus panem in saturitate : cur eduxistis nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame? Dixit autem Dominus ad Moysen : Eccè, ego pluam vobis panes de cœlo, etc. *Ib.* 16. 2. 3. 4. Et manè videbitis gloriam Domini (*dicunt Moyses et Aaron illis murmurantibus*) : audivit enim murmur vestrum contra Dominum : nos verò quid sumus, quia mussitâstis contra nos? *v.* 7.

Videns autem populus, quòd moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus adversùs Aaron, dixit : Surge, fac nobis deos, qui nos præcedant. *Ibid.* 32. 1.

Intereà ortum est murmur populi (*Israëlis*), quasi dolentium pro labore, contra Dominum. Quod cùm audisset Dominus, iratus est. Et accensus in eos ignis Domini, devoravit extremam castrorum partem, etc. *Num.* 11. 1. Audivit ergò Moyses flentem populum per familias, singulos per ostia tentorii sui. Iratusque est furor Domini valdè : sed et Moysi intoleranda res visa est. *v.* 10.

Igitur vociferans omnis turba, flevit nocte illâ, et murmurati sunt contra Moysen et Aaron cuncti filii Israël, dicentes : Utinam mortui essemus in Ægypto : et in hâc vastâ solitudine utinam pereamus, etc. *Ibid.* 14. 1. 2. 3. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens : Usquequò multitudo hæc pessima murmurat contra me? querelas filiorum Israël audivi. Dic ergò eis : Vivo ego, ait Dominus : sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis. *v.* 26. *et seq.*

Videns Achitophel, quòd non fuisset factum juxta consilium suum, adeò impatiens fuit, ut recesserit ab Absalone, et abiens in domum suam, suspendio interierit. 2. *Reg.* 17. 23.

Cùm dixisset Tobias de hædo, ne fortè furtivus sit : uxor ejus impatienter respondit. *Tob.* 2. 21.

Sara unam de ancillis suis pro culpâ increpabat : quod illa impatienter ferens, admodùm injuriosè respondit : Ampliùs ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum *Ibid.* 3. 9.

Nuntiatumque est Holopherni — quòd filii Israël præpararent se ad resistendum, etc. et furore nimio exarsit in iracundiâ magnâ. *Judith* 5. 1. 2. Cùm cessâsset loqui Achior, *indignatus est Holophernes vehementer.* *v.* 26.

Pro eo, quòd Mardochæus noluit adorare Aman, ideò hic indignatus et impatiens

male successit. Esth. 5. 9.

Quia non conclusit ostia ventris, qui portavit me, nec abstulit mala ab oculis meis. Quarè non in vulvâ mortuus sum, egressus ex utero non statim perii? etc. *Job* 3. 10. *et seq*.

Videns Eliu, quòd amici Job disputantes cum eo, non poterant eum convincere, ostendit multa signa impatientiæ in verbis suis. Ibid. 32. 2.

Fatuus statim indicat iram suam : qui autem dissimulat injuriam, callidus est. *Prov.* 12. 16.

Væ his, qui perdiderunt sustinentiam, qui dereliquerunt vias rectas, et diverterunt in vias pravas. *Eccli.* 2. 16.

Frater filii prodigi audiens festum quod faciebat pater adolescentiori filio revertenti, indignatus nolebat introire. Luc. 15. 28.

IMPII.

Impiorum dicta, facta, et cogitata contra pios.

Dùm superbit impius, incenditur pauper : comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant. Quoniàm laudatur peccator in desideriis animæ suæ, et iniquus benedicitur. Exacerbavit Dominum peccator, secundùm multitudinem iræ suæ non quæret. Non est Deus in conpectu ejus : inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore, etc. *Psal.* 9. 23. Dixit

refrigerium in fine hóminis, et non est qui agnitus sit reversus ab inferis : quia ex nihilo nati sumus, et post hoc erimus tamquàm non fuerimus, etc. *Sap.* 2. 1. 2. Venite ergò, et fruamur bonis, quæ sunt, et utamur creaturâ tanquàm in juventute celeriter. Vino pretioso et unguentis nos impleamus : et non prætereat nos flos temporis, etc. *v.* 6. 7. *per totum Caput.*

Impiorum prosperitas.

Nunquid meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter hoc dominabitur Sion? 4. *Esdr.* 3. 28. Nihil memini quomodò debeat derelinqui via hæc? Nunquid meliora facit Babylon, quàm Sion? *v.* 31.

Nunquid bonum tibi videtur, si calumnieris me, et opprimas me opus manuum tuarum, et consilium impiorum adjuves? etc. *Job* 10. 3.

Quarè ergò impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis? *Ibid.* 21. 7. Bos eorum concepit, et non abortivit: vacca peperit, et non est privata fœtu suo. *v.* 10.

Cogitaverunt, et locuti sunt nequitiam : iniquitatem in excelso locuti sunt. *Psal.* 72. 8.

Cùm exorti fuerint peccatores sicut fœnum : et apparuerint omnes qui operantur iniquitatem. *Psal.* 91. 8.

Justus quidem tu es, Domine, si disputem tecum : verumtamen justa loquar ad te: Quarè via impiorum prosperatur : benè est omnibus, qui prævaricantur, et iniquè agunt? Plantâsti eos, et radicem miserunt : proficiunt, et faciunt fructum : propè es tu ori eorum, et longè à renibus eorum. Et tu, Domine, nôsti me, etc. *Jerem.* 12. 1. *et seq.*

Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, et respicere ad iniquitatem non poteris : quarè respicis super iniqua agentes, et taces devorante impio justiorem se? *Habac.* 1. 13.

Impiorum prosperitas bonis admirationem parit.

Quarè ergò impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis? etc. *Job* 21. 7. Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt. *v.* 13.

Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei : quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns. *Psal.* 72. 2. *per totum Psal.*

Impius multo vivit tempore in malitiâ suâ. *Eccles.* 7. 16.

Justus quidem tu es, Domine, si disputem tecum : verumtatem justa loquar ad te : Quarè via impiorum prosperatur : benè est omnibus qui prævaricantur, et iniquè agunt? Plantâsti eos, et radicem miserunt : proficiunt, et faciunt fructum : propè es tu ori eorum, et longè à renibus eorum. Et tu, Domine, nôsti me, etc. *Jerem.* 12. 1. *et seq.*

Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, et respicere ad iniquitatem non poteris, quarè respicis super iniqua agentes, et taces devorante impio justiorem se? *Habac.* 1. 13.

Ergò nunc beatos dicimus arrogantes, si quidem ædificati sunt facientes impietatem, et tentaverunt Deum, et salvi facti sunt. *Malach.* 3. 15.

Impii incidunt in mala, quæ piis parârunt.

Cùmque inspexisset Philisthæus, et vidisset David, despexit eum. Erat enim adolescens, rufus, et pulcher aspectu. Et dixit Philisthæus ad David: Nunquid ego canis sum, quòd tu venis ad me cum baculo? Et maledixit Philisthæus David in diis suis. Dixitque ad David: Veni ad me, et dabo carnes tuas volatilibus cœli et bestiis terræ, etc. 1. *Reg.* 17. 42. 43. 44. Cùm ergò surrexisset Philisthæus, et veniret, et appropinquaret contra David, festinavit David, et cucurrit ad pugnam ex adverso Philisthæi. Et misit manum suam in peram, tulitque unum lapidem, et fundâ jecit: et circumducens percussit Philisthæum in fronte, et infixus est lapis in fronte ejus et cecidit in faciem suam super terram, etc. *v.* 48. *et seq.*

Dixitque Saül ad armigerum suum. Evagina gladium tuum, et percute me: ne fortè veniant incircumcisi isti, et interficiant me, illudentes mihi. Et noluit armiger ejus: fuerat enim nimio terrore perterritus: arripuit itaque Saül gladium, et irruit super eum (*scilicet gladium*). Quod cùm vidisset armiger ejus (videlicet quòd mortuus esset Saül), irruit etiam ipse super gladium suum, et mortuus est cum eo. Mortuus est ergò Saül, et tres filii ejus, et armiger illius, et universi viri ejus in die illâ pariter. *Ibid.* 31. 4. *et seq.*

Suspensus est itaque Aman in patibulo, quod paraverat Mardochæo: et regis ira quievit. *Esth.* 7. 10. *Vide Judith.* 13. 4.

Lacum aperuit, et effodit eum: et incidit in foveam, quam fecit. *Psal.* 7. 16.

Exultabo in salutari tuo: infixæ sunt gentes in interitu, quem fecerunt, etc. *Psal.* 9. 16.

Veniat illi laqueus quem ignorat: et captio, quam abscondit, apprehendat eum: et in laqueum cadat in ipsum. *Psal.* 34. 8.

Gladium evaginaverunt peccatores: intenderunt arcum suum, ut dejiciant pauperem et inopem, ut trucident rectos corde. Gladius eorum intret in corda ipsorum: et arcus eorum confringatur. *Psal.* 36. 14. 15.

Qui fodit foveam, incidet in eam: et qui volvit lapidem, revertetur ad eum. *Prov.* 26. 27.

Qui fodit foveam, incidet in eam: et qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. *Eccles.*

10. 8. *Vide Judith* 13. 4. *Jerem. c.* 48. *per totum.*

Qui in altum mittit lapidem; super caput ejus cadet: et plaga dolosa, dolosi dividet vulnera. Et qui foveam fodit, incidet in eam: et qui statuit lapidem proximo, offendet in eo: et qui laqueum alii ponit, peribit in illo. *Eccli.* 27. 28. 29.

Væ qui prædaris, nonne et ipse prædaberis? et qui spernis, nonne et ipse sperneris? cùm consummaveris deprædationem, deprædaberis: cùm fatigatus desieris contemnere, contemneris. *Isa.* 33. 1.

Nam jussio regis urgebat: fornax autem succensa erat nimis. Porrò viros illos, qui miserant Sidrach, Misach et Abdenago, interfecit flamma ignis. *Dan.* 3. 22.

Jubente autem rege, adducti sunt viri illi, qui accusaverant Danielem: et in lacum leonum missi sunt ipsi, et filii, et uxores eorum: et non pervenerunt usquè ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, et omnia ossa eorum comminuerunt. *Ibid.* 6. 24.

Castissimam Susannam impudentissimi presbyteri, cùm ejus concubitu frui non possent, falsò adulterii accusant: sed cùm ad mortem duceretur, orantem exaudivit Deus, et per puerum Danielem proprio ore convictos senes jure talionis populus interimit. Ibid. c. 13.

Reddite illi sicut et ipsa (*loquitur de Babylone*) reddidit vobis, et duplicate duplicia secundùm opera ejus: in poculo, quo miscuit, miscete illi duplum. *Apoc.* 18. 6.

Impii incidunt frequenter in malum quod timent.

Qui timent pruinam, irruet super eos nix, etc. *Job* 6. 16.

Ego quoque in interitu vestro ridebo. Et subsannabo, cùm vobis id quod timebatis advenerit. *Prov.* 1. 26.

Quod timet impius, veniet super eum: desiderium suum justis dabitur. *Ibid.* 10. 24.

Hæc omnia elegerunt in viis suis, et in abominationibus suis anima eorum delectata est. Undè et ego eligam illusiones eorum: et quæ timebant, adducam eis: quia vocavi, et non erat qui responderet; locutus sum, et non audierunt: feceruntque malum in oculis meis, et quæ nolui elegerunt. *Isa.* 66. 3. 4.

Impiorum subita et improvisa punitio et eversio.

Hominis peccata fuêre diluvii causa. Gen. c. 6.

Ingresso Noë cum suis in arcam, statim aqua omnium cacumina montium 150 diebus superavit, reliquaque animantia submersit. Ibid. c. 7.

Et divisis sociis, irruit super eos nocte (*Abraham*) percussitque eos, et persecutus est eos (*qui servierant Chodorlaho-*

mor) usquè Hoba, — quæ est ad lævam Damasci. *Ib.* 14. 15.

Igitur Dominus pluit super Sodomam et Gomorrham sulphur et ignem à Domino de cœlo: et subvertit civitates has, et omnem circa regionem, universos habitatores urbium, et cuncta terræ virentia, etc. *Ib.* 19. 24. 25. *Vide c.* 34. 25.

Jàmque advenerat vigilia matutina, et eccè respiciens Dominus castra Ægyptiorum per columnam ignis et nubis, interfecit exercitum eorum: et subvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. *Exod.* 14. 24. 25.

Egressusque ignis à Domino, devoravit eos, et mortui sunt coram Domino. *Levit.* 10. 2.

Adhuc carnes erant in dentibus eorum (*Judæorum*), nec defecerat hujuscemodi cibus: et eccè furor Domini concitatus in populum, percussit eum plagâ magnâ nimis. *Num.* 11. 33.

Confestim igitur ut cessavit loqui (*Moyses*), dirupta est terra sub pedibus eorum (*Core, Dathan et Abiron*): et aperiens os suum devoravit illos cum tabernaculis suis, et universa substantia eorum, descenderuntque vivi in infernum operti humo, et perierunt de medio multitudinis, etc. *Ibid.* 16. 31. 32. 33. Sed et ignis egressus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum. *v.* 35.

Quinque reges oppugnantes Gabaon, immoto sole unius diei spatio, vincuntur à Josue, et ex speluncâ extracti suspenduntur, pluresque aliæ civitates capiuntur. Josue. c. 10.

Expugnat Josue Jabin cum aliis plurimis regibus ac populis, omnia servans, quæ Dominus Moysi præceperat Ib. c. 11.

Debbora Prophetissa ac Barac adversùs Sisaram principem militiæ regis Jabin dimicant, quem profugum occidit Jahel, uxor Haber Cinæi. Judic. c. 4.

Probatis ad aquas his, qui ad bellum essent progressuri, Gedeon audito unius è castris Madianitarum somnio, in eos irruit, tubis, lagenis, ac lucernis armatus, quos cum Oreb et Zeb principibus eorum devicit. Ibid. c. 7.

Ephraïm insurgit adversùs Gedeon, qui devictis Zebee, et Salmanâ, viros Soccoth et Phanuel perdidit. Ibid. c. 8.

Samson, observantibus eum custodibus, portas Gazæ urbis in montem defert: à Dalilâ autem, cui sæpiùs illuserat, cognitâ causâ fortitudinis, detonsus, excæcatur ab hostibus, quos tandem unà secum interimit. Ibid. c. 16.

Et percussit eos David (*Amalecitas, qui incenderant Siceleg, ablatâ prædâ*) à vespere usquè ad vesperam alterius diei, et non evasit ex eis quisquam, nisi quadringinti viri adolescen-

tes, qui ascenderant camelos, et fugerant. 1. *Reg.* 30. 17.

Præceperat autem Absalom pueris suis, dicens : Observate cùm temulentus fuerit Amnon vino, et dixero vobis : Percutite eum, et interficite : nolite timere : ego enim sum, qui præcipio vobis : roboramini, et estote viri fortes. 2. *Reg.* 13. 28.

Pro eo, quòd exaltavi te de pulvere (*sermo Domini ad Jehu filium Hanani*), et posui te ducem super populum meum Israël, tu autem ambulàsti in viâ Jeroboam, et peccare fecisti populum meum Israël, ut me irritares in peccatis eorum : eccè, ego demetam posteriora Baasa, et posteriora domûs ejus : et faciam domum tuam, sicut domum Jeroboam filii Nabath. 3. *Reg.* 16. 2. 3.

Dei zelo Elias 450 Pseudoprophetas occidi jubet, dato de cœlo igne ad consummationem holocausti, etc. Ibid. c. 18, *et c.* 20. 13. 19.

Recordare, obsecro te (*ait Eliphaz Job*), quis unquàm innocens periit? aut quandò recti deleti sunt? Quin potiùs vidi eos, qui operantur iniquitatem, et seminant dolores, et metunt eos, flante Deo periisse, et spiritu iræ ejus esse consumptos. *Job* 4. 7. *et seq.*

Sic viæ omnium, qui obliviscuntur Deum, et spes hypocritæ peribit. *Ibid* 8. 13.

Cunctis diebus suis impius superbit, et numerus annorum incertus est tyrannidis ejus. *Ib.* 15. 20.

Job crudelitatis amicos arguens, se à Deo flagellari dicit immeritò. Job c. 19.

Hoc scio à principio, ex quo positus est homo super terram, quòd laus impiorum brevis sit, et gaudium hypocritæ ad instar puncti. Si ascenderit usquè ad cœlum superbia ejus, et caput ejus nubes tetigerit : quasi sterquilinium in fine perdetur : et qui eum viderant, dicent : Ubi est? etc. *Ibid.* 20. 4. *et seq.*

Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt, et nepotes ejus non saturabuntur pane. *Ibid.* 27. 14.

Si autem non audierint (*correptionem Domini*), transibunt per gladium, et consumentur in stultitiâ. *Ibid.* 36. 12.

Tunc loquetur ad eos in irâ suâ : et in furore suo conturbabit eos. *Psal.* 2. 5.

Quoniàm tanquàm fœnum velociter arescent : *et* quemadmodùm olera herbarum, citò decident. *Psal.* 36. 2. *Vide Prov.* 10. 25.

Cùm irruerit repentina calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit : quandò venerit super vos tribulatio et angustia. *Prov.* 1. 27.

Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, et omni tempore jurgia seminat. Huic extemplò veniet

perditio sua, et subitò conteretur, nec habebit ultrà medicinam. *Ibid.* 6. 12. *Vide c.* 10. 23. *et c.* 12. 7.

Propter hoc, sicut devorat stipulam lingua ignis, et calor flammæ exurit; sic radix eorum quasi favilla erit, et germen eorum ut pulvis ascendet. Abjecerunt enim legem Domini exercituum, et eloquium Sancti Israël blasphemaverunt. *Isa.* 5. 24. *Et cap.* 47. 9. *Babylonis humiliatio prædicitur.*

Nec Moysis, nec Samuelis precibus flectendum se dicit Dominus, quin populum et Jerusalem tradet pesti, gladio, fami et captivitati, quia castigatus non est emendatus, etc. Jerem. c. 15.

Et à verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria ejus, stercus et vermis est. 1. *Mach.* 2. 62.

Sicut enim erant in diebus antè diluvium comedentes et bibentes, nubentes, et nuptui tradentes, usquè ad eum diem, quo intravit Noë in arcam, et non cognoverunt donec venit diluvium, et tulit omnes; ità erit et adventus Filii hominis. *Matt.* 24. 38. 39. *It. Luc.* 17. 27.

Dixit autem illi Deus: Stulte, hâc nocte animam tuam repetent à te: quæ autem parâsti, cujus erunt? Sic est, qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives. *Luc.* 12. 20. 21. *Vide et v.* 46.

Elevans autem (*dives epulo*) oculos suos, cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè, et Lazarum in sinu ejus. *Luc.* 16. 23. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vitâ tuâ, et Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris. *v.* 25.

Quâ die autem exiit Loth à Sodomis, pluit ignem, et sulphur de cœlo, et omnes perdidit. *Ibid.* 17. 29.

Cùm enim dixerint pax et securitas: tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et non effugient. 1. *Thess.* 5. 3.

Impiorum punitio bonis est ad timorem et cautelam.

Propheta autem ille, aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est, ut vos averteret à Domino Deo vestro, qui eduxit vos de terrâ Ægypti, et redemit vos de domo servitutis: ut errare te faceret de viâ, quam tibi præcepit Dominus Deus tuus: et auferes malum de medio tui. Si tibi voluerit persuadere frater tuus, filius matris tuæ, aut filius tuus, vel filia, sive uxor, quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clàm dicens: Eamus, et serviamus diis alienis quos ignoras tu, et patres tui, etc. non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus, ut miserearis, et occultes eum. Sed statim interficies

(*eum*). Sit primùm manus tua super eum, et posteà omnis populus mittat manum. Lapidibus obrutus necabitur : quia voluit te abstrahere à Domino Deo tuo, qui eduxit te de terrâ Ægypti, de domo servitutis: ut omnis Israël audiens timeat, et nequaquam ultrà faciat quidpiam hujus rei simile. *Deut.* 13. 5. *et seq.*

Cùmque diligentissimè perscrutantes, invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium : reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, et auferes malum de medio tui: ut audientes cæteri timorem habeant, et nequaquàm talia audeant facere. Non misereberis ejus, sed animam pro animâ, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges. *Ibid.* 19. 18. *usq. ad fin.*

Si genuerit homo filium contumacem et protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, et coercitus obedire contempserit : apprehendent eum, et ducent ad seniores civitatis illius, et ad portam judicii, dicentque ad eos : Filius noster iste protervus et contumax est, monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, et luxuriæ atque conviviis: lapidibus eum obruet populus civitatis: et morietur, ut auferatis malum de medio vestri, et universus Israël audiens pertimescat. *Ibid.* 21. 18. *et seq.*

Pestilente flagellato stultus sapientior erit : si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam. *Prov.* 19. 25.

Mulctato pestilente sapientior erit parvulus : et si sectetur sapientem, sumet scientiam. *Ibid.* 21. 11.

Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniàm nihil melius est, quàm timor Dei; et nihil dulcius, quam respicere in mandatis Domini. *Eccli.* 23. 37. *Vide Actor.* 5. 11.

Peccantes coram omnibus argue : ut et cæteri timorem habeant. 1. *Tim.* 5. 20.

Impios deridebit Deus.

Qui habitat in cœlis, irridebit eos : et Dominus subsannabit eos. *Psal.* 2. 4.

Dominus autem irridebit eum, quoniàm prospicit quòd veniet dies ejus. *Psal.* 36. 13.

Et tu, Domine, deridebis eos, ad nihilum deduces omnes gentes. *Psal.* 58. 9.

Ego quoque in interitu vestro ridebo et subsannabo, cùm vobis id, quod timebatis, advenerit. *Prov.* 1. 26.

Impii se ipsos perdunt. In animâ.

Et si impius fuero, væ mihi est : et si justus, non levabo caput, saturatus afflictione et miseriâ. *Job* 10. 15.

Quia in diem perditionis servatur malus, et ad diem furoris ducetur. *Ibid.* 21. 30.

Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis — Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultûs tui — Quoniàm declinaverunt in te mala. *Psal.* 20. 9. *et seq.*

Iniquitates suæ capiunt impium, et funibus peccatorum suorum constringitur. Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, et in multitudine stultitiæ suæ decipietur. *Prov.* 5. 22. 23.

Et anni impiorum breviabuntur. *Ibid.* 10. 27.

Et in impietate suâ corruet impius. *Ibid.* 11. 5.

In malitiâ suâ expelletur impius; sperat autem justus in morte suâ. *Ibid.* 14. 32.

Ne impiè agas multùm, et noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo. *Eccles.* 7. 18.

Impii autem secundùm quæ cogitaverunt, correctionem habebunt: qui neglexerunt justum et à Domino recesserunt. *Sap.* 3. 10.

Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt: quoniàm spes impii, tanquàm lanugo est, quæ à vento tollitur: et tanquàm spuma gracilis, quæ à procellâ dispergitur, et tanquàm fumus, qui à vento diffusus est, et tanquàm memoria hospitis unius diei prætereuntis. *Ibid.* 5. 14. 15.

Vindicta carnis impii, ignis et vermis. *Eccli.* 7. 19.

Væ vobis, viri impii, qui dereliquistis legem Domini Altissimi. Et si nati fueritis, in maledictione nascemini: et si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra. Omnia, quæ de terrâ sunt, in terram convertentur: sic impii à maledicto in perditionem. *Ibid.* 41. 11. *et seq.*

Væ impio in malum: retributio enim manuum ejus fiet ei. *Isa.* 3. 11.

Misereamur impio, et non discet justitiam (*facere*): in terrâ Sanctorum iniqua gessit, et non videbit gloriam Domini. *Ibid.* 26. 10.

Si autem averterit se justus à justitiâ suâ, et fecerit iniquitatem secundùm omnes abominationes, quas operari solet impius, nunquid vivet? Omnes justititiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur: in prævaricatione, quâ prævaricatus est, et in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur. *Ezech.* 18. 24.

In prole.

Oculi autem impiorum deficient, et effugium peribit ab eis, et spes illorum abominatio animæ. *Job* 11. 20.

Quoties lucerna impiorum extinguetur, et superveniet eis inundatio, et dolores dividet furoris sui? Erunt sicut paleæ antè faciem venti, et sicut favilla, quam turbo dispergit. Deus servabit filiis illius dolorem patris: et cùm reddiderit, tunc sciet. *Ibid.* 21. 17. *et seq.*

Fructum eorum de terrâ perdes: et semen eorum à filiis hominum. *Psal.* 20. 11.

Injusti autem disperibunt simul: reliquiæ impiorum interibunt. *Psal.* 36. 38.

Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos. *Eccli.* 40. 15.

In famâ.

Et nomen impiorum putrescet, *Prov.* 10. 7.

Qui derelinquunt legem, laudant impium. *Ibid.* 28. 4.

Condemnat autem justus mortuus vivos impios, et juventus celeriùs consummata, longam vitam injusti. Videbunt enim finem sapientis, et non intelligent quid cogitaverit de illo Deus, et quarè munierit illum Dominus. Videbunt, et contemnent eum; illos autem Dominus irridebit. Et erunt post hæc decidentes sine honore, et in contumeliâ inter mortuos in perpetuum. *Sap.* 4. 16. *et seq.*

In substantiâ temporali.

Et tabernaculum impiorum non subsistet. *Job* 8. 22.

Non sic impii, non sic; sed tanquàm pulvis, quem projicit ventus à facie terræ. *Psal.* 1. 4.

Vidi impium superexaltatum, et elevatum super cedros Libani: et transivi, et eccè non erat. *Psal.* 36. 35. 36.

Egestas à Domino in domo impii. *Prov.* 3. 33.

Quod timet impius, veniet super eum. *Ibid.* 10. 24.

Non roborabitur homo ex impietate. *Ibid.* 12. 3.

Domus impiorum delebitur. *Ibid.* 14. 11.

Fugit impius, nemine persequente. *Ibid.* 28. 1.

Substantiæ injustorum sicut fluvius siccabuntur, et sicut tonitruum magnum in pluviâ personabunt. *Eccli.* 40. 13.

IMPOSITIO MANUUM.

Impositio manuum varia in veteri Testamento.

Qui (*loquitur de Jacob ægrotante, et benedicente Joseph, cujus filios Manassen et Ephraïm Jacob sibi adoptat et benedicit*) extendens manum dexteram, posuit super caput Ephraïm minoris fratris; sinistram autem super caput Manasse, qui major natu erat, etc. *Gen.* 48. 14.

Applicabis et vitulum coram tabernaculo testimonii. *Imponentque* Aaron et filii ejus manus super caput illius, et mactabis eum in conspectu Domini, etc. *Exod.* 29. 10. 11.

Ponetque manum super caput hostiæ, et acceptabilis erit, atque in expiationem ejus proficiens. Immolabitque vitulum coram Domino, etc. *Lev.* 1. 4. 5.

Ponetque manum super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi testimonii, fundentque filii Aaron sacerdotes, sanguinem

per altaris circuitum. *Ibid.* 3. 2.

Fecit Moyses, ut præceperat Dominus. Cùmque tulisset Josue, statuit eum coram Eleazaro Sacerdote, et omni frequentiâ populi. Et impositis capiti ejus manibus, cuncta replicavit, quæ mandaverat Dominus. *Num.* 27. 22. 23.

Consurgentes autem duo presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super caput ejus (*Susannæ scilicet*). *Dan.* 13. 34.

Et complexans eos (*scilicet parvulos*), et imponens manus super illos, benedicebat eos. *Marc.* 10. 16.

Impositio manuum in Sacramento Ordinis et Confirmationis.

Et elegerunt (*Apostoli*) Stephanum, virum plenum fide et Spiritu Sancto et Philippum, et Prochorum, et Nicanorem, et Timonem, et Parmenam, et Nicolaum advenam Antiochenum. Hos statuerunt antè conspectum Apostolorum, et orantes imposuerunt eis manus. *Actor*, 6.5.6.

Qui cùm venissent (*Petrus et Joannes in Samariam*), oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum : nondùm enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum. *Ibid.* 8. 15. *et seq.*

Segregate mihi Saulum, et Barnabam, in opus, ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes et orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. *Ibid.* 13. 2. 3.

His auditis, baptizati sunt *quidam discipuli* (*Ephesii*) in nomine Domini Jesu. Et cùm imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant. *Ibid.* 19. 5. 6.

Noli negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii. 1. *Tim.* 4. 14.

Manus citò nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. *Ibid.* 5. 22.

Propter quam causam admoneo te (*loquitur de fide Timothei, non fictâ*), ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris ; sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis. 2. *Tim.* 1. 6. 7.

IMPUDICITIA CONTRA NATURAM.

Vocaveruntque Loth (*viri civitatis Sodomæ*), et dixerunt ei : Ubi sunt viri, qui introierunt ad te nocte ? (*erant enim duo Angeli, quos Loth recepit in domum suam,*) Educ illos hùc, ut cognoscamus eos.

Egressus ad eos Lot post tergum occludens ostium, ait : Nolite, quæso, fratres mei, nolite malum hoc facere. Habeo duas filias, quæ necdùm cognoverunt virum : educam eas ad vos, et abutimini eis sicut vobis placuerit, dummodò viris istis nihil mali faciatis, quia ingressi sunt sub umbrâ culminis mei. *Gen.* 19. 5. *et seq.*

Cum masculo non commisceaeris coïtu fœmineo, quia abominatio est. *Lev.* 18. 22.

Qui dormierit cum masculo coitu fœmineo : uterque operatus est nefas, morte moriantur : sit sanguis eorum super eos. *Ibid.* 20. 13.

Illis epulantibus (*Levita cum uxore suâ, quam à parentum domo reduxerat*), et post laborem itineris, cibo et potu reficientibus corpora, venerunt viri civitatis illius, filii Belial, (id est absque jugo,) et circumdantes domum senis, fores pulsare cœperunt, clamantes ad dominum domûs, atque dicentes : Educ virum, qui ingressus est domum tuam, ut abutamur eo. Egressusque est ad eos senex, et ait : Nolite, fratres, nolite facere malum hoc, quia ingressus est homo hospitium meum, et cessate ab hâc stultitiâ, habeo filiam virginem, et hic homo habet concubinam : educam eas ad vos, ut humilietis eas, et vestram libidinem compleatis; tantùm obsecro, ne scelus hoc contra naturam operemini in virum, etc. *Judic.* 19. 22. *et seq.*

Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ. Nam feminæ eorum immutaverunt naturalem usum, in eum usum qui est contra naturam. Similiter autem et masculi, relicto naturali usu feminæ, exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, et mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsos recipientes. Et sicut non probaverunt Deum habere in notitiâ, tradidit illos Deus in reprobum sensum : ut faciant ea, quæ non conveniunt, etc. *Rom.* 1. 26. *et seq.*

Nolite errare : neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 9. 10.

Lex justo non est posita, sed injustis et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis et contaminatis, parricidis et matricidis, homicidis, fornicariis, masculorum concubitoribus, etc. 1. *Tim.* 1. 9. 10.

INCANTATIONES ET MALEFICIA.

Vocavit autem Pharao sapientes et maleficos : et fecerunt etiam ipsi per incantationes Ægyptiacas, et arcana quædam similiter. Projeceruntque singuli virgas suas, quæ versæ

sunt in dracones ; sed devoravit virga Aaron virgas eorum. *Exod.* 7. 11. 12.

Feceruntque similiter malefici incantationibus suis, ut educerent sciniphes, et non potuerunt : erantque sciniphes, tàm in hominibus, quàm in jumentis. *Ibid.* 8. 18.

Maleficos non patieris vivere. *Ibid.* 22. 18.

Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos : ego Dominus Deus vester. *Lev.* 19. 31.

Anima, quæ declinaverit ad magos et ariolos, et fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, et interficiam illam de medio populi sui. *Ibid.* 20. 6. Vir, sive mulier, in quibus pythonicus, vel divinationis fuerit spiritus, morte moriantur : lapidibus obruent eos : sanguis eorum sit super illos. *v.* 27.

Nec inveniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem, aut qui ariolos sciscitetur, et observet somnia atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, nec qui pythones consulat, nec divinos, aut quærat à mortuis veritatem. *Deut.* 18. 10, 11.

Philisthæi contra Saül armantur, ad quod bellum David pollicetur fidem Achis. Saül occisis magis, Pythonissam consulit, suscitari jubens Samuelem, à quo suam suorumque proximam mortem didicit. 1. *Reg.* c. 28.

Et consecraverunt (*filii Israël, quorum facinora hic commemorantur*) filios suos, et filias suas per ignem : et divinationibus inserviebant, et auguriis : et tradiderunt se, ut facerent malum coram Domino, ut irritarent eum. 4. *Reg.* 17. 17.

Et traduxit (*Manasses*) filium suum per ignem : et ariolatus est, et observavit auguria, et fecit pythones, et aruspices multiplicavit, ut faceret malum coram Domino, et irritaret eum. *Ibid.* 21. 6.

Projecisti enim populum tuum, domum Jacob : quia repleti sunt ut olim, et augures habuerunt ut Philisthiim, et pueris alienis adhæserunt. *Isa.* 2. 6.

Ego sum Dominus — irrita faciens signa divinorum, et ariolos in furorem vertens. Convertens sapientes retrorsùm : et scientiam eorum stultam faciens. *Ibid.* 44. 25.

Defecisti (*Babylon*) in multitudine consiliorum tuorum : stent, et salvent te augures cœli, qui contemplabantur sidera, et supputabant menses : ut ex eis annuntiarent ventura tibi. *Ibid.* 47. 13.

Hæc dicit Dominus : Juxta vias gentium nolite discere : et à signis cœli nolite metuere quæ timent Gentes, quia leges populorum vanæ sunt, etc. *Jerem.* 10. 2. 3.

Præcepit autem rex (*Nabu-*

chodonosor), ut convocarentur arioli, et magi, et malifici, et Chaldæi, ut indicarent regi somnia sua, etc. *Daniel.* 2. 2. *Vide v.* 10. *et v.* 27. *Item cap.* 4. 4. 6. *et c.* 5. 7.

Et perdam civitates terræ tuæ (*Jerusalem*), et destruam omnes munitiones tuas, et auferam maleficia de manu tuâ, et divinationes non erunt in te. *Mich.* 5. 11.

Vir autem quidam, nomine Simon, qui antè fuerat in civitate magus, seducens gentem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum. *Actor.* 8. 9. *Vide c.* 13. 6. 8. *et c.* 19. 13.

Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quamdam habentem spiritum pythonem obviare nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis, divinando. *Ibid.* 16. 16. *Vide c.* 19. 16. Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, etc. *Galat.* 5. 19.

Timidis autem, et incredulis, et execratis, et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis et idololatris, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure : quod est mors secunda. *Apoc.* 21. 8.

INCESTUS GRAVE PECCATUM.

Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus. Ego Dominus. Turpitudinem patris tui, et turpitudinem matris tuæ non discooperies, etc. turpitudo enim patris tui est. *Levit.* 18. 6. *et seq.*

Qui dormierit cum novercâ suâ, et revelaverit ignominiam patris sui, morte moriantur ambo : sanguis eorum sit super eos. *Ibid.* 20. 11. Qui supra uxorem filiam, duxerit matrem ejus, scelus operatus est : vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri. *v.* 14.

Non accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimentum ejus. *Deut.* 22. 30.

Omninò auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ità ut uxorem patris sui aliquis habeat. Et vos inflati estis, et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrûm, qui hoc opus fecit. 1. *Cor.* 5. 1, 2.

INCONSTANTIA POPULI.

Rediens Moyses de terrâ Madian in Ægyptum narravit — omnia verba Domini, quibus miserat eum. *Exod.* 4. 28. *Sequitur.* Et credidit populus. Audieruntque quòd visitâsset Dominus filios Israël, — et proni adoraverunt. *v.* 31.

Posteà verò cùm essent afflicti ab exactoribus Pharaonis, dixerunt Moysi et Aaron: Videat Dominus, et judicet, quoniàm fœtere fecistis odorem

nostrum coram Pharaone et servis ejus, et præbuistis ei gladium, ut occideret nos. *Ibid.* 5. 21.

Cùm post multas Ægypti plagas, ditati et armati egrederentur filii Israël de Ægypto, Domino præcedente, et viam etiam eis per nubem et ignem ostendente. Ibid. 13. 18. *et* 21.

Viderunt Ægyptios, post se *venientes* : et timuerunt valdè — et dixerunt ad Moysen : Forsitan non erant sepulcra in Ægypto, ideò tulisti nos, ut moreremur in solitudine? *Ibid.* 14. 10. *Deindè confortati sunt per Moysen, cùm Dominus mare rubrum divisisset, et populus sicco pede transîsset, et submersus esset exercitus Pharaonis. v.* 13. *et seq.* Timuitque populus Dominum, et crediderunt Domino, et Moysi servo ejus. *v.* 31.

Non multò post veniens in Mara, murmuravit populus *propter aquas nimis amaras. Ibid.* 15. 24. *Quæ per lignum appositum dulces effectæ sunt. v.* 25.

Deindè murmuraverunt pro defectu cibi, dixeruntque filii Israël ad eos (*scil. Moysen et Aaron*) : Utinam mortui essemus per manum Domini in terrâ Ægypti, quandò sedebamus super ollas carnium, etc. *Ibid.* 16. 3. *Et misit Dominus vesperè coturnices, et manna pluit eis de cœlo manè. v.* 13.

Post hoc cùm daturus esset eis legem, dixerunt : Cuncta, quæ locutus est Dominus, faciemus. *Ibid.* 19. 8.

Cùm narasset eis Moyses verba et præcepta, quæ à Domino acceperat, similia verba dixerunt. Ibid. 24. 3.

Cùm autem moram faceret Moyses in monte cum Domino, in descriptione tabernaculi, congregatus est populus adversùs Aaron, et ait : Fac nobis deos, etc. *Ibid.* 32. 1.

Deindè cùm erectum esset tabernaculum, et factæ oblationes principum, post numerationem bellatorum et Lævitarum, cùm essent omnes ordinati, quomodò deberent proficisci in viâ post modicum temporis ortum est murmur populi, quasi dolentium pro labore, contra Dominum. *Num.* 11. 1.

Paulò post auditâ relatione exploratorum, murmuravit populus, et flevit dixeruntque alter ad alterum : Constituamus nobis ducem, et revertamur in Ægyptum. *Ibid.* 14. 1. *et seq.*

Inconstans populus cùm audierunt displicuisse Domino eorum murmur, voluerunt statim ascendere in montem, et pugnare contra Moysis voluntatem; sed fuerunt ab hostibus debellati. Ibid. v. 39. *et seq.*

Rursùs in seditione Core multi surrexerunt contra Moysen et Aaron; quibus terribiliter castigatis, tamen iterùm

murmuravit — omnis multitudo filiorum Israël — Contra Moysen et Aaron, dicens : Vos interfecistis populum Domini. Cùmque oriretur seditio, et tumultus incresceret, etc. *Ibid.* 16. 21. 41.

Cùm autem per miraculum virgæ Aaron compescuisset eos Dominus, dixerunt : Eccè consumpti sumus, omnes perivimus. Quicumque accedit ad tabernaculum Domini, moritur. *Ibid.* 17. 12. 13.

Ulteriùs procedentes venerunt ad aquas contradictionis ubi taliter Jurgati sunt adversùs Moysen et Aaron, ut ipsi etiam diffisi sint de virtute divinâ; propter quod et puniti sunt à Domino. Ibid. 20. 5. *et* 12.

Posteà fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocaverunt eos ad sacrificia sua — initiatusque est Israël Beelphegor. *Ibid.* 25. 1. 2. 3. *Et præcepit Dominus, principes suspendi contra solem. v.* 4.

Cùm liberâsset Gedeon populum de manu Madian, dixerunt omnes ad eum : Dominare nostri tu, et filius tuus, et filius filii tui. *Judic.* 8. 22. *Ipso tamen mortuo, cùm haberet septuaginta filios, nullum de ipsis assumere in principem et dominum populus curavit. v.* 32. *Vide et c.* 10.

Samuel liberavit populum de manu hostium, et recuperavit urbes ablatas à Philisthæis. 1. *Reg.* 7. 13.

Sed posteà congregati sunt majores natu Israël, et petierunt regem contra voluntatem Domini et Samuelis. Ibid. 8. 4. 5.

Quamvis David ità benè populum rexisset, et tot victorias habuisset, tamen citò facta est conjuratio valida contra eum: populus verò inconstans augebatur cum Absalom. 2. *Reg.* 15. 12.

Sic et sub Salomone filii Israël temporalium rerum abundantiam habuerunt, et honore maximo floruerunt : attamen inconstantes à filio suo majori parte, propter unicum durum verbum citò recesserunt. 3. *Reg.* 12. 16.

Audientes filii Israël terribilem potentiam Holofernis, præoccupaverunt omnes vertices montium, et muris circumdederunt vicos suos, et congregaverunt frumenta in præparationem pugnæ. *Judith.* 4. 3. 4.

Postmodùm cùm vidissent se arctari ab exercitu, congregati sunt ad Oziam omnes simul, et dixerunt : Judicet Deus inter nos et te, quoniàm fecisti in nos mala, nolens loqui pacificè cum Assyriis, etc. *Ibid.* 7. 13. *et seq.*

Cùmque complesset Jeremias, loquens omnia quæ præceperat ei Dominus, ut loqueretur ad universum populum, apprehenderunt eum sacerdotes et prophetæ et omnis populus, dicens : Morte moriatur. *Jerem.* 26. 8.

sacerdotes, et ad prophetas : Non est viro huic judicium mortis. *v.* 16.

Accesserunt omnes à parvo usquè ad maximum ad Jeremiam Prophetam, et dixerunt : Omne verbum, in quo miserit te Dominus Deus tuus ad nos sic faciemus, sive bonum est, sive malum. *Ibid.* 42. 5. 6.

Cùmquè post decem dies declarasset eis Jeremias Domini voluntatem, dixerunt ei : Mendacium tu loqueris : non misit te Dominus,— sed Baruch filius Neriæ incitat te adversùm nos; — Et non audivit — universus populus vocem Domini, etc. *Ibid.* 43. 2. *et seq.*

Citò credidit duobus presbyteris impiis multitudo, et condemnaverunt eam (*Suzannam*) ad mortem. *Dan.* 13. 41. *Et paulòpost* reversus est — populus cum festinatione— et consurrexerunt adversùs duos presbyteros, — feceruntque eis, sicut malè egerant adversùs proximum. *v.* 50. *et* 61.

Cùm quâdam die esset Dominus in civitate Nazareth, et dicerent ei Judæi, ut faceret ibi miracula, sicut in Capharnaüm fecerat. Luc. 4. 23. *post modicam increpationem, quam fecit eis, repleti sunt irâ, et ejecerunt eum extra civitatem, et voluerunt eum præcipitare de supercilio montis. v.* 29.

Quandò saturavit Dominus

...ibus, voluerunt turbæ eum rapere, et facere regem. Joan. 6. 15.

Deindè verò cœperunt inter se disputare, et quærere ab eo : Quod ergò tu facis signum, ut videamus, et credamus tibi ? *Joan.* 6. 30.

Videntes Judæi Lazarum suscitatum, et multa alia facta miracula per Dominum Jesum, venerunt ei obviam cum magno honore : attamen vespere circumspectis omnibus, Jesus non invenit, qui eum ad hospitium invitaret. Ibid. 11. 45. *et Marc.* 11. 11.

Sex dies antè Pascha, Jesum recepit populus cum magno tripudio et honore, et per hebdomadam omnis populus erat suspensus ad verba ejus, et manè veniebat ad eum in templo audire eum : feriâ verò sextâ, in die Parasceves, clamaverunt omnes : Crucifige, crucifige eum. *Ibid.* 19. 6. *Vide Luc.* 19. 48. *et c.* 21. 38.

Cùm Paulus et Barnabas essent Lystris, et quidam claudus per Paulum fuisset curatus turbæ ipsos esse deos clamabant. etc. Actor. 14. 9. 10. Super venerunt autem quidam — Judæi : et persuasis turbis, lapidantesque Paulum, traxerunt extra civitatem, existimantes eum mortuum esse. *v.* 18.

Incontinentia. Vide *Luxuria.*

Incredulitas. Vide *Fides.*

Increpatio. Vide *Deficientium increpatio.* Item *Correctio fraterna.*

INDULGENTIA.

Ne dicas : Reddam malum (*pro malo*) : Expecta Dominum, et liberabit te. *Prov.* 20. 22. *Vide Rom.* 12. 17. 1. *Thess.* 5. 15. 1. *Petr.* 3. 9.

Relinque proximo tuo nocenti te : et tunc deprecanti tibi peccata solventur. *Eccli.* 28. 2.

Si ergò offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversùm te : relinque ibi munus tuum antè altare, et vade priùs reconciliari fratri tuo, et tunc veniens offeres munus tuum. *Matth.* 5. 23. 24. *Vide Marc.* 11. 25.

Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra. *Ibid.* 6. 14. 15. *Vide Marc.* 11. 26.

Sicut et Deus in Christo donavit vobis, *ità et vos facite. Ephes.* 4. 32.

Cum patientiâ supportantes invicem *in caritate,* et donantes vobismetipsis, si quis adversùs aliquem habet querelam. *Coloss.* 3. 13.

Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto; sed è contrario benedicentes, quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hæreditate possideatis. 1. *Petr.* 3. 9.

Indulgentiæ.

Et tibi dabo claves regni cœlorum — et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis. *Matth.* 16. 19.

Cui autem aliquid donàstis, et ego : nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in personâ Christi. 2. *Cor.* 2. 10.

Ex meritis etiam Sanctorum.

Qui nunc gaudeo (*loquitur de se Apostolus*) in passionibus pro vobis, et adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, *in* carne meâ, pro corpore ejus, quod est Ecclesia. *Coloss.* 1. 24.

INDUMENTA.

Fallax gratia, et vana est pulchritudo. *Prov.* 31. 30.

Corpus *vestrum plus est*, quàm vestimentum. *Matth.* 6. 25.

Qui habet duas tunicas, det non habenti : et qui habet escas, similiter faciat. *Luc.* 3. 11. *Vide Jac.* 2. 15. 1. *Joan.* 3. 17.

Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus. 1. *Tim.* 6. 8.

INDURATIO ORITUR EX GRATIÆ SUBTRACTIONE JUSTA.

Vide ut omniá ostenta, quæ

posui in manu tuâ, facias coram Pharaone ; ego indurabo cor ejus, et non dimittet populum *meum. Exod.* 4. 21. *Vide Joan.* 12. 40.

Ego enim induravi cor ejus et servorum illius. *Ibid.* 10. 1.

Et indurabo cor ejus, ac persequetur vos ; et glorificabor in Pharaone, et in omni exercitu ejus. *Ibid.* 14. 4. *Vide Isa.* 6. 10. *Matth.* 13. 14.

Domini enim sententia fuerat ut indurarentur corda eorum. *Josue.* 11. 20.

Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Dicit enim Scriptura Pharaoni : Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam, et ut annuntietur nomen meum in universâ terrâ. Ergò cujus vult, miseretur, et quem vult, indurat. *Rom.* 9. 16. 17. 18. *Vide Exod.* 9. 16. *Marc.* 4. 12. *Luc.* 8. 10.

Nunquid Israël non cognovit? Primus Moyses dicit : Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem: in gentem insipientem, in iram vos mittam. Isaias autem audet, et dicit : Inventus sum à non quærentibus me : palam apparui iis, qui me non interrogabant. Ad Israël autem dicit : Totâ die expandi manus meas ad populum non credentem, et contradicentem *mihi. Ibid.* 10. 19. *usq. ad fin. Vide Deut.* 32. 21. *Isa.* 65. 1. *Joan.* 12. 40. *Actor.* 28. 26. *Rom.* 11. 8.

Ex gratiæ expulsione iniquâ.

Et testificatus est Dominus in Israël et in Judâ, per manum omnium Prophetarum, et Videntium, dicens : Revertimini à viis vestris pessimis, et custodite præcepta mea. — Qui non audierunt, sed induraverunt cervicem suam juxta cervicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo. 4. *Reg.* 17. 13. 14.

Audite me, duro corde, qui longè estis à justitiâ. Propè feci justitiam meam, non elongàbitur, et salus mea non morabitur. *Isa.* 46. 12. 13.

Scivi enim, quia durus es tu, et nervus ferreus cervix tua, et frons tua ærea. *Ibid.* 48. 4.

Quarè ergò dixit populus meus: Recessimus, non veniemus ultrà ad te? *Jerem.* 2. 31.

Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Ergò saltem amodò voca me : Pater meus, dux virginitatis meæ tu es : — Eccè locuta es, et fecisti mala, et potuisti. *Et pro verbis pœnitentiæ, verba superbiæ blasphemâsti. Ibid* 3. 3. *et seq.*

Percussisti eos, et non doluerunt : attrivisti eos, et renuerunt accipere disciplinam : induraverunt facies suas suprà petram, et noluerunt reverti. Ego autem dixi : Forsitan pauperes sunt, et stulti, ignorantes viam Domini, et judicium Dei sui. Ibo igitur ad optimates, et

loquar eis: Ipsi enim cognoverunt viam Domini, et judicium Dei sui. Et eccè magis hi simul confregerunt jugum, ruperunt vincula. *Ibid.* 5. 3. *et seq.*

Quapropter sicut dicit Spiritus Sanctus: Hodiè si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, etc. *Hebr.* 3. 7. 8. *Vide Psal.* 94. 8.

Induratio dirè punitur.

Væ qui contradicit fictori suo. *Isa.* 45. 9.

Eccè ego inducam super civitatem hanc, et super omnes urbes ejus universa mala, quæ locutus sum adversùm eam, quoniàm induraverunt cervicem suam, et non audierunt sermones meos. *Jerem.* 19. 15.

INFERNUS.

Infernus et damnatio parata diabolo et angelis ejus. Vide *Damnatio.*

Inferni pœna varia et horribilis.

Terribile incendium Sodomæ et Gomorrhæ est viva imago ignis infernalis, quo Deus peccatores punit. Gen. 19. 24.

Esaü, cum primogenita vendidisset, abiit parvipendens. *Gen.* 25. 34.

Posteà verò videns se exclusum à benedictione primogeniti, irrugiit clamore magno, et consternatus *est. Ibid.* 27. 34. *Sic peccatores nunc parvipendunt quòd, Deum, animam, et jus ad æternam beatitudinem pro brevi voluptate vendant: sed cùm se exclusos à beatitudine, et ad infernum condemnatos videbunt, irrugient similiter clamore magno.*

Tenebræ Ægipti tam densæ, ut palpari potuerint, inter quas nemo Ægyptiorum alterum vidit, nec movit se de loco in quo erat, imago sunt tenebrarum infernalium. Exod. 10. 21. 23.

Ignis succensus est in furore meo, et ardebit usquè ad inferni novissima: devorabitque terram cum germine suo, et montium fundamenta comburet. *Deut.* 32. 22.

Dabit enim ignem, et vermes in carnes eorum, ut urantur, et sentiant usquè in sempiternum. *Judith.* 16. 21.

Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, et usquè ad inferos peccatum illius. *Job* 24. 19.

Pluet super peccatores laqueos: ignis et sulphur, et Spiritus procellarum, pars calicis eorum. *Psal.* 10. 7.

Pones eos ut clibanum ignis, in tempore vultûs tui: Dominus in irâ suâ conturbabit eos, et devorabit eos ignis. *Psal.* 20. 10.

Sicut oves in inferno positi sunt: mors depascet eos. Et dominabuntur eorum justi in matutino: et auxilium eorum veterascet in inferno à gloriâ eorum. *Psal.* 48. 15.

Peccator videbit, et irasce-

tur, dentibus suis fremet et tabescet: desiderium peccatorum peribit. *Psal.* 111. 10.

Per quæ peccat quis, per hæc et torquetur. *Sap.* 11. 17.

(*Iniqui*) vinculis tenebrarum, et longæ noctis compediti *sunt.* *Ibid.* 17. 2.

Stuppa collecta synagoga peccantium, et consummatio illorum flamma ignis. *Eccli.* 21. 10.

Præparata est enim ab heri Tophet, à rege præparata, profunda, et dilatata. Nutrimenta ejus, ignis et ligna multa: flatus Domini, sicut torrens sulphuris, succendens eam. *Isa.* 30. 33.

Concipietis ardorem, parietis stipulam: spiritus vester ut ignis vorabit vos, etc. *Ibid.* 33. 11. Conterriti sunt in Sion peccatores, possedit tremor hypocritas: quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? *v.* 14.

Et convertentur torrentes ejus in picem, et humus ejus in sulphur: et erit terra ejus in picem ardentem. *Ibid.* 34. 9. *et seq.*

Eccè enim dies veniet succensa, quasi caminus: et erunt omnes superbi, et omnes facientes impietatem, stipula: et inflamabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem et germen. *Malach.* 4. 1.

Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus et stridor dentium. *Matth.* 8. 12.

Et dicet vobis: Nescio vos undè sitis: discedite à me, omnes operarii iniquitatis. Ibi erit fletus, et stridor dentium: cùm videritis Abraham, et Isaac, et Jacob, et omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foràs. *Luc.* 13. 27. 28. *Vide Apoc.* 14. 10. 11.

Elevans autem oculos suos, cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè, et Lazarum in sinu ejus. *Ibid.* 16. 23.

Quantùm glorificavit se, et in deliciis fuit: tantùm date illi tormentum et luctum: quia in corde suo dicit: Sedeo regina: et vidua non sum: et luctum non videbo. *Apoc.* 18. 7.

Et infernus, et mors missi sunt in stagnum ignis. *Ibid.* 20. 14.

Incendium Sodomæ et Gomorrhæ posuit Deus exemplum eorum, qui impiè acturi sunt. 2. *Petr.* 2. 6.

Interminabilis.

Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur: et erunt usquè ad satietatem visionis omni carni. *Isa.* 66. 24.

Discedite à me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo, et angelis ejus. *Matth.* 25. 41. Et ibunt hi in supplicium æternum; justi autem in vitam æternam. *v.* 46. *Vide c.* 3. 12.

Bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis : ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur. *Marc.* 9. 46. 47.

Qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, et à gloriâ virtutis ejus : cùm venerit glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt — in die illo. 2. *Thess.* 1. 9. 10.

Si quis adoraverit bestiam, et imaginem ejus, et acceperit caracterem (*ejus*) in fronte suâ, aut in manu suâ : et hic bibet de vino iræ Dei, quod mistum est mero, etc. *Apoc.* 14. 9. 10. Et fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum, etc. *v.* 11.

Infernus est sub terrâ, et probabiliter ad centrum terræ.

Dirupta est terra sub pedibus eorum, etc. descenderuntque vivi in infernum. *Num.* 16. 31. *et seq.*

In profundis infernis convivæ ejus. *Prov.* 9. 18.

Pete tibi signum — in profundum inferni. *Isa.* 7. 11.

INFIDELITAS, SEU INCREDULITAS PUNITUR. *Vide* FIDES.

Et eos, qui foris erant, percusserunt (*Angeli*) cæcitate à minimo usquè ad maximum, ità ut ostium invenire non possent. *Gen* 19. 11. Eduxeruntque eum (*Lot*), et posuerunt extra civitatem : ibique locuti sunt ad eum, dicentes : Salva animam tuam : noli respicere post tergum, nec stes in omni circà regione ; sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. *v.* 17. Respiciensque uxor ejus post se, versa est in statuam salis. *v.* 26. *Vide Sap.* 10. 6. *et c.* 19. 16.

Et ait Moyses (*ad Dominum*) : Sexcenta millia peditum hujus populi sunt, et tu dicis : Dabo eis esum carnium mense integro? *Num.* 11. 21.

Igitur vociferans omnis turba flevit nocte illâ, et murmurati sunt contra Moysen et Aaron cuncti filii Israël, dicentes : Utinam mortui essemus in Ægypto : et in hâc vastâ solitudine utinam pereamus. *Ibid.* 14. 1. 2. 3. Et dixit Dominus ad Moysen : Usquequò detrahet mihi populus iste? Quousque non credent mihi in omnibus signis, quæ feci coram eis? Feriam igitur eos pestilentiâ, atque consumam. *v.* 11. 12.

Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron : Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israël, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. *Ibid.* 20. 12.

Adversùm Aaron quoque vehementer iratus, voluit eum conterere, et pro illo similiter deprecatus sum. *Deut.* 9. 20.

Respondens unus de ducibus — homini Dei ait : si Dominus

fecerit etiam cataractas in cœlo, nunquid poterit esse quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, et indè non comedes. 4. *Reg.* 7. 2. *Adduxit Rex ducem hunc ad portam, ubi impletus est sermo, quem vir Dei dixerat, et ibi hic incredulus conculcatus est à turbâ, v.* 17. *et* 20.

Quoniàm omnis incredulus in incredulitate suâ morietur. 4. *Esdr.* 15. 4.

In omnibus his peccaverunt adhuc: et non crediderunt in mirabilibus ejus. *Psal.* 77. 32.

Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo: et ideò non protegentur ab eo. *Eccli.* 2. 15.

Et accesserunt ad eum discipuli ejus, et suscitaverunt eum, dicentes: Domine, salva nos, perimus. Et dicit eis Jesus: Quid timidi estis, modicæ fidei? *Matth.* 8. 25. 26. *Item. c.* 14. 30. *Marc.* 4. 40. *Luc.* 8. 25.

Respondens autem Jesus, ait: O generatio incredula, et perversa, quousquè ero vobiscum? usquequò patiar vos? *Ibid.* 17. 16.

Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur. *Marc.* 16. 16.

Et eccè eris tacens, et non poteris loqui usquè in diem, quo hæc fiant, pro eo quòd non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo. *Luc.* 1. 20.

Et ipse dixit ad eos: O stulti et tardi corde ad credendum, etc. *Ibid.* 24. 25. *Vide Matth.* 13. 58. *c.* 17. 19.

Qui credit in eum, non judicatur; qui autem non credit, jàm judicatus est: quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. *Joan.* 3. 18. Qui credit in Filium, habet vitam æternam; qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. *v.* 36.

Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat. *Ibid.* 6. 7.

Dixi ergò vobis, quia moriemini in peccatis vestris: si enim non credideritis, quia ego sum, moriemini in peccato vestro. *Ibid.* 8. 24.

Qui spernit me, et non accipit verba mea, habet qui judicet eum: sermo, quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die. *Ibid.* 12. 48.

Deindè dicit Thomæ: Infer digitum tuum hùc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum, et noli esse incredulus, sed fidelis. *Ibid.* 20. 27.

Benè: propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time. *Rom.* 11. 20.

Propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis. *Coloss.* 3. 6.

Quibus autem juravit non

introire in requiem ipsius, nisi illis, qui increduli fuerunt? *Hebr.* 3. 18. *et c.* 4. 2.

Festinemus ergò ingredi in illam requiem, ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. *Ibid.* 4. 11.

Sine fide autem impossibile est placere Deo. *Ibid.* 11. 6.

Timidis autem, et incredulis, et execratis, et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis, et idololatris, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure; quod est mors secunda. *Apoc.* 21. 8.

Infirmitas corporalis. Vide *Ægritudo.*

INGRATITUDO ET EJUS PUNITIO.

Jacob ingratitudinem videns et audiens Labani et filiorum ejus, discessit. Gen. c. 31.

Succedentibus prosperis, præpositus pincernarum oblitus est (*Joseph*) interpretis sui. *Ib.* 40. 23. *Vide Eccli.* 29. 22.

Surrexit intereà rex novus super Ægyptum, qui ignorabat (*ingratus beneficia,*) Joseph. *Exod.* 1. 8.

Filiis Israël in deserto vertebatur in tædium cibus optimus, sine labore de cœlo datus, et flebant dicentes : Quis dabit nobis ad vescendum carnes? *Num.* 11. 4.

Ammonites et Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt Ecclesiam Domini in æternum, quia noluerunt vobis occurrere cum pane et aquâ in viâ, quandò egressi estis de Ægypto, et quia conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Mesopotamiâ Syriæ, ut malediceret tibi. *Deut.* 23. 3. 4.

Angelus Dei beneficia refert : quo audito, flet populus Israël. Judic. c. 2. *Vide Cap.* 6. *et* 8.

Postquàm autem mortuus est Gedeon, aversi sunt filii Israël et fornicati sunt cum Baalim. Percusseruntque cum Baal fœdus, ut esset eis in deum : nec recordati sunt Domini Dei sui qui eruit eos de manibus inimicorum suorum omnium per circuitum, etc. *Ibid.* 8. 33. 34.

Hæc dicit Dominus Deus Israël: Ego eduxi Israël de Ægypto, et erui vos de manu Ægyptiorum, et de manu omnium regum, qui affligebant vos. Vos autem hodiè projecistis Deum vestrum, qui solus salvavit vos de universis malis, et tribulationibus vestris. 1. *Reg.* 10. 18. 19.

Quomodò Jacob ingressus est in Ægyptum, et clamaverunt patres vestri ad Dominum: et misit Dominus Moysen et Aaron, et eduxit patres vestros de Ægypto; et collocavit eos in loco hoc. Qui obliti sunt Domini Dei sui, et tradidit eos in manu Sisaræ magistri militiæ Hasor, et in manu Philisthinorum, et in manu regis Moab, et pugna-

verunt adversùm eos. *Ibid.* 12. 8. 9.

Multa beneficia recepit Saül à David, et tamen ad occidendum eum, modis, quibus potuit, laboravit. 1. *Reg.* c. 15. *Vide sequentia capita.*

Salvavit David habitatores terræ Ceilæ, et tamen voluerunt eum tradere in manus Saül. Ibid. 23. 12.

Reddiderunt filii Ammon pro beneficio et honore contumeliam, quandò vituperaverunt nuntios David, quos miserat ad consolandum eorum regem. 2. *Reg.* 10. 4.

Misit itaque (*Absalom*) ad Joab, ut mitteret eum ad regem: qui noluit venire ad eum. Cùmque secundò misisset, et ille noluisset venire ad eum, dixit servis suis: Scitis agrum Joab juxta agrum meum, habentem messem hordei: ite igitur, et succendite eum igni. Succenderunt ergò servi Absalom segetem igni. Et venientes servi Joab, scissis vestibus suis, dixerunt: Succenderunt servi Absalom partem agri igni. Surrexitque Joab, et venit ad Absalom in domum ejus, et dixit: Quarè succenderunt servi tui segetem meam igni? etc. 2. *Reg.* 14. 29. *et seq.*

Joas à servis suis occiditur in lectulo, eò quòd interfecerit Zachariam filium Joïadæ sacerdotem. 2. *Paral.* 24. 21. 25.

Amasias, divino fretus auxilio, vicerat Idumæos: et tamen auferens deos eorum, adoravit illos. Igitur missus ad eum Prophcta, dixit: Cur adorâsti deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tuâ? *Ibid.* 25. 14. 15.

Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus *Prov.* 17. 13.

Ingrati enim spes tanquàm hybernalis glacies tabescet, et disperiet tanquàm aqua supervacua. *Sap.* 16. 29.

Audite, cœli, et auribus percipe terra, quoniàm Dominus locutus est. Filios enutrivi, et exaltavi; ipsi autem spreverunt me. Cognovit bos possessórem suum, et asinus præsepe Domini sui; Israël autem me non cognovit, et populus meus non intellexit. Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis: dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israël, abalienati sunt retrorsùm. *Isa.* 1. 2. *et seq.*

Quid est, quod debui ultrà facere vineæ meæ, et non feci ei? an quòd expectavi, ut faceret uvas, et fecit labruscas? *Isa.* 5. 4.

Hæc dicit Dominus: Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt (*se*) à me et ambulaverunt post vanitatem: et vani facti sunt? Et non dixerunt: Ubi est Dominus, qui ascendere nos fecit de terrâ Ægypti, qui traduxit nos per desertum, per terram

inhabitabilem et inviam, per terram sitis, et imaginem mortis, per terram, in quâ non ambulavit vir, neque habitavit homo? etc. *Jerem.* 2. 5. 6.

Jerusalem priùs abjectissima, mirum in modum à Deo exaltata, ostendit ingratitudinem variâ idololatriâ, in quâ et Samariam et Sodomam superavit; idcircò tradet eam Dominus in vastationem, et in ignominiam omnibus gentibus. Ezech. c. 16.

Oseas abominationes Israël ostendit, propter quas ipsi minatur exitium. Dominus dicit, se solum esse Deum et liberatorem, arguens Israël ingratitudinis de beneficiis in deserto acceptis, gravemque ob id vindictam illis comminatur. Oseæ c. 13.

Disceptat Dominus cum ingratis, recenset collata eis beneficia, indicans etiam quid sit bonum, et quid Dominus à populo suo requirat; sed propter injustitiam, aliaque scelera filiorum Israël, comminatur eis Dominus varias afflictiones. Micheæ c. 6.

Misit Jonathas fortes armatos, qui liberaverunt regem Demetrium de manibus Antiochenorum. Et posteà alienavit se Demetrius à Jonathâ, et non retribuit ei secundùm beneficia, quæ sibi retribuerat, et vexabat eum valdè. 1. *Mach.* 11. 53. *Vide et cap.* 16. 16.

Tunc cœpit (*Jesus*) exprobrare civitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes ejus, quia non egissent pœnitentiam. *Matth.* 11. 20. *Vide Joan.* 11. 46. 47.

De decem viris leprosis à Salvatore sanatis et mundatis, tantùm regressus est unus, magnificans Deum, et gratias agens. Luc. 17. 18.

Ingrati fuerunt Paulo domini vel parentes puellæ pythonissæ à quâ spiritum malum ejecit Paulus. Magis enim doluerunt de quæstu amisso, quàm gavisi sint de dæmone expulso. Actor. 16. 18. *et* 19.

Qui cùm cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum. *Rom.* 1. 21.

Hoc autem scito, quòd in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, etc. 2. *Tim.* 3. 1. *et seq.*

Inhospitalitas.
Vide *Hospitalitas.*

INIMICITIA ET ODIUM.
Vide et INVIDIA.

Post peccatum primorum parentum, statim posuit Deus inimicitias inter serpentem et mulierem, et inter utriusque semen. Gen. 3. 15.

Rixati sunt pastores de Ge-

varis adversùs pastores Isaac pro puteo, quem foderunt. Idcircò appellavit Isaac puteum, Inimicitias. Ibid. 26. 21.

Oderat ergò semper Esaü Jacob pro benedictione, quâ benedixerat ei pater : dixitque in corde suo: Venient dies luctûs patris mei, et occidam Jacob fratrem meum. *Ibid.* 27. 41.

Videntes autem fratres ejus (*Joseph*), quod à patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacificè loqui. *Ibid.* 37. 4.

Videns Saül, quòd populus altè de David sentiret, etc. factus est inimicus ejus cunctis diebus. 1. *Reg.* c. 18.

Postquàm Amnon oppresserat Thamar sororem suam, exosam eam habuit — odio magno nimis : ità ut majus esset odium, quo oderat eam, amore, quo antè dilexerat. 2. *Reg.* 13. 15.

Conquerens de Aman superbissimo Esther, dixit Assuero: Hostis et inimicus noster pessimus iste est Aman. *Esther.* 7. 6.

Inimicus non passim contemnendus est.

Et dixit Philisthæus ad David: Nunquid ego canis sum, quòd tu venis ad me cum baculo? 1. *Reg.* 17. 43.

Syri Samariam obsidentes cæduntur à pueris principum provinciarum, rursùmque anno altero in campestribus cæduntur. Rex autem Achab à Prophetâ reprehenditur, quòd fœdus cum Benadad rege Syriæ inierit, illumque vivum dimiserit. 3. *Reg.* c. 20. *Vide* c. 21. 20.

Inimico reconciliato non temerè credendum est.

Cùm autem complêsset David loquens sermones hujuscemodi ad Saül, dixit Saül, etc. 1. *Reg.* 24. 17.

Peccavi, revertere, fili mi David: nequaquam enim ultrà tibi malefaciam, eò quòd pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodiè : apparet enim, quòd stultè egerim, et ignoraverim multa nimis. *Ibid.* 26. 21. *Vide* 2. *Reg.* 3. 27 *Item* 1. *Mach.* 12. 24.

Inimicorum dilectio.
Vide *Dilectio inimicorum.*

INIQUITAS.

Iniquitas abundabit.
Vide et *Impii et Mali.*

De signis autem : Eccè dies venient, in quibus apprehendentur qui inhabitant terram in censu multo: et abscondetur veritatis via, et sterilis erit à fide regio, et multiplicabitur injustitia super hanc quam ipse tu vides, et super quam audîsti olim. 4. *Esdr.* 5. 1. 2.

Quantùm enim invalidum fiet sæculum à senectute, tantùm multiplicabuntur super inhabitantes mala. *Ibid.* 14. 16.

Et quoniàm abundavit iniquitas, refrigescet caritas multorum. *Matth.* 24. 12.

Scimus, quoniàm ex Deo sumus; et mundus totus in maligno positus est. 1. *Joan.* 5. 19.

INJUSTITIA.

Dominus aversatur omnem injustitiam. *Deut.* 25. 16.

Si — non manserit in tabernaculo tuo injustitia: tunc levare poteris faciem tuam absque maculâ, et eris stabilis, et non timebis. *Job* 11. 14. 15.

Neque permanebunt injusti antè oculos tuos. *Psal.* 5. 6.

Dixit injustus, ut delinquat in semetipso. *Psal.* 35. 2.

Injusti autem disperibunt simul: reliquiæ impiorum interibunt. *Psal.* 36. 38.

Usquequò — loquentur omnes qui operantur injustitiam? *Psal.* 93. 4.

Non proponebam antè oculos meos rem injustam: facientes prævaricationes odivi. *Psal.* 100. 3.

Propter injustitias enim suas humiliati sunt. *Psal.* 106. 17.

Non dominetur meî omnis injustitia. *Psal.* 118. 133.

Virum injustum mala capient in interitu (*suo*). *Psal.* 139. 12.

Ne æmuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus. *Prov.* 3. 31.

Eis qui in vitâ suâ injustè egerunt, dat Deus summa tromenta. *Sap.* 12. 23.

Creatura enim tibi factori deserviens, exardescit in tormentum adversùs injustos: et lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt. *Ibid.* 16. 24.

Fili non semines mala in sulcis injustitiæ, etc. *Eccli.* 7. 3.

Non placeat tibi injuria injustorum. *Ibid.* 9. 17.

Regnum à gente in gentem transfertur propter injustitias, et injurias, et contumelias, et diversos dolos. *Ibid.* 10. 8.

Dives injustè egit, et fremet. *Ibid.* 13. 4.

Revertere ad dominum, et avertere ab injustitiâ tuâ. *Ibid.* 17. 23.

Non sunt beneplacitæ subsannationes injustorum. *Ibid.* 34. 21.

Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate: et deprecatio pro peccatis, recedere ab injustitiâ. *Ibid.* 35. 5.

Substantiæ injustorum sicut fluvius siccabuntur, etc. *Ibid.* 40. 13.

Erubescite — à socio, et amico de injustitiâ. *Ibid.* 41. 23.

Væ qui condunt leges iniquas: et scribentes, injustitiam scripserunt, etc. *Isa.* 10. 1.

Væ qui ædificat domum suam in injustitiâ. *Jer.* 22. 13.

Cùm enim averterit se justus à justitiâ suâ, et fecerit iniquitatem, morietur in eis: in injustitiâ, quam operatus est, morietur. *Ezech.* 18. 26.

Revelatur enim ira Dei — super omnem — injustitiam, etc. *Rom.* 1. 18.

In corruptione suâ peribunt, percipientes mercedem injustitiæ. 2. *Petr.* 2. 12. 13.

INNOCENTIA.

Innocentia sua cuique tuenda, et malæ suspiciones amovendæ.

Fortissimus Deus Dominus, Fortissimus Deus Dominus, ipse novit, et Israël simul intelliget : si prævaricationis animo hoc altare construximus, non custodiat nos, sed puniat nos in præsenti ; et si eâ mente fecimus, ut holocausta, et sacrificium, et pacificas victimas super eo imponeremus, ipse quærat et judicet, etc. *Josue* 22. 22. 23. *Vid.* 1. *Reg.* 1. 14. 15.

Et cùm vidisset (*Achab*) eum (*scilicet Eliam*), ait : Tune es ille, qui conturbas Israël ? Et ille ait : Non ego turbavi Israël, sed tu, et domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini, et secuti estis Baalim. 3. *Reg.* 18. 17.

Erat—custos portæ per vices, nomine Jerias, filius Selemiæ, filii Hananiæ, et apprehendit Jeremiam Prophetam, dicens : Ad Chaldæos profugis. Et respondit Jeremias ; Falsum est, non fugio ad Chaldæos, etc. *Jerem.* 37. 12. 13.

Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem suam, et locutus est eis : Viri Judæi, et qui habitatis Jerusalem universi, hoc vobis notum sit, et auribus percipite verba mea. Non enim, sicut vos æstimatis, hi ebrii sunt, cùm sit hora diei tertia. *Actor.* 2. 14. 15.

Post tertium autem diem convocavit (*Paulus*) primos Judæorum. Cùmque convenissent, dicebat eis : Ego, viri fratres, nihil adversùs plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Jerosolymis traditus sum in manus Romanorum, etc. *Ibid.* 28. 17. *et seq.*

INOBEDIENTIA.

Vide et OBEDIENTIA.

Inobedientia ejusque punitio.

Mulieri quoque dixit (*Deus*) : Multiplicabo ærumnas tuas, et conceptus tuos : in dolore paries filios, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tuî. Adæ verò dixit : Quia audisti vocem uxoris tuæ, et comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes ; maledicta terra in opere tuo : in laboribus comedes ex eâ cunctis diebus vitæ tuæ. *Gen.* 3. 16. 17.

Respiciensque uxor ejus (*Loth*) post se, versa est in statuam salis. *Ibid.* 19. 26.

Arreptisque Nadab et Abiu filii Aaron thuribulis, posuerunt ignem et incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum : quod eis præceptum non erat. Egressusque ignis à Domino, devoravit eos ;

et mortui sunt coram Domino. *Levit.* 10. 1. 2.

Quòd si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, si spreveritis leges meas, et judicia mea contempseritis, ut non faciatis ea quæ à me constituta sunt, et ad irritum perducatis pactum meum : ego quoque hæc faciam vobis. Visitabo vos velociter in egestate et ardore, qui conficiat oculos vestros, et consumat animas vestras, etc. *Ibid.* 26. 14. *et seq.*

Usquequò multitudo hæc pessima murmurat contra me? Querelas filiorum Israël audivi. Dic ergò eis : Vivo ego, ait Dominus, sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis. In solitudine hâc jacebunt cadavera vestra. *Num.* 14. 27. Quibus Moyses : Cur, inquit, transgredimini verbum Domini, quod vobis non cedet in prosperum? etc. *v.* 41.

Core, Dathan, et Abiron seditionem movent, hosque vivos terra absorbet; 250 *verò offerentes incensum devorat ignis ; sed et alios* 14700 *murmurantes consumit incendium. Ibid. c.* 16.

Pergat, inquit, Aaron ad populos suos ; non enim intrabit terram, quam dedi filiis Israël, eò quòd incredulus fuerit ori meo, ad aquas contradictionis. *Ibid.* 20. 24.

Sicut gentes quas delevit Dominus in introitu tuo, ità et vos peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini Dei vestri. *Deut.* 8. 20.

Cavete, ne fortè decipiatur cor vestrum, et recedatis à Domino, serviatisque diis alienis, et adoretis eos : iratusque Dominus claudat cœlum, et pluviæ non descendant, nec terra det germen suum, pereatisque velociter de terrà optimà quam Dominus daturus est vobis. *Ibid.* 11. 16. 17. Propono in conspectu vestro hodiè benedictionem, si obedieritis mandatis Domini Dei vestri, quæ ego hodiè præcipio vobis ; maledictionem, si non obedieritis mandatis Domini Dei vestri, sed recesseritis de viâ, quam ego nunc ostendo vobis, et ambulaveritis post deos alienos, quos ignoratis. *v.* 27. *et* 28.

Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deò tuo, et decreto judicis, morietur homo ille, et auferes malum de Israël. *Ibid.* 17. 12.

Qui autem verba ejus (*Prophetæ*), quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam. Propheta autem, qui arrogantià depravatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi ut dicere, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur. *Ibid.* 18. 19.

Maledictus qui non honorat patrem suum, et matrem : et

dicet omnis populus : Amen, etc. *Ibid.* 27. 16.

Quòd si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut custodias et facias omnia mandata ejus, et cæremonias, quas ego præcipio tibi hodiè, venient super te omnes maledictiones istæ, et apprehendent te. Maledictus eris in civitate, maledictus in agro, etc. *Ibid.* 28. 15. 16.

Si autem non audieritis vocem Domini, sed exasperaveritis sermones ejus, erit manus Domini super vos, et super patres vestros. (*Alloquitur Israëlitas Samuël.*) 1. *Reg.* 12. 15. *Vide* 2. *Reg.* 6. 6.

Dixitque Saül ad Samuelem : Peccavi, quia prævaricatus sum sermonem Domini et verba tua, timens populum, et obediens voci eorum. *Ibid.* 15. 24. *Vide c.* 28. 16. *Item.* 3. *Reg.* 11. 9.

Propheta dixit ad alium Prophetam inobedientem : Hæc dicit Dominus : Quia non obediens fuisti ori Domini, et non custodisti mandatum, quod præcepit tibi Dominus Deus tuus, — non inferetur cadaver tuum in sepulchrum patrum tuorum. 3. *Reg.* 13. 21. 22. Quod cùm audisset Propheta ille, qui reduxerat eum de viâ, ait : Vir Dei est, qui inobediens fuit ori Domini, et tradidit eum Dominus leoni, et confregit eum, et occidit juxta verbum Domini, quod locutus est ei. *v.* 26.

Si autem aversi fueritis, et dereliqueritis justitias meas et præcepta mea quæ proposui vobis : et abeuntes servieritis diis alienis et adoraveritis eos : evellam vos de terrâ meâ, quam dedi vobis, et domum hanc, quam sanctificavi nomini meo, projiciam à facie meâ, et tradam eam in parabolam, et in exemplum cunctis populis, etc. 2. *Paral.* 7. 19. *et seq.*

Sed cùm (*Ozias*) roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, et neglexit Dominum Deum suum : ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis. *Ibid.* 26. 16. Iratusque Ozias, et tenens in manu thuribulum, ut adoleret incensum, minabatur sacerdotibus, statimque orta est lepra in fronte ejus coram sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis. *v.* 19.

Nunquid et nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc, ut prævaricemur in Deo nostro ? etc. 2. *Esdr.* 13. 27. *Vide Esther* 16. 24.

Et terra infecta est ab habitatoribus suis : quia transgressi sunt leges, mutaverunt jus, dissipaverunt fœdus sempiternum. Propter hoc maledictio vorabit terram. *Isa.* 24. 5. 6.

Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus Deus Israël : Maledictus vir qui non audierit verba pacti hujus, quod præcepi patribus vestris, in die quâ eduxi eos de terrâ Ægypti, de fornace ferreâ, etc. *Jerem.* 11. 3. Et

non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam; sed abierunt unusquisque in pravitate cordis sui mali : et induxi super eos omnia verba pacti hujus, quod præcepi, ut facerent, et non fecerunt. *v.* 8.

Et factum est verbum Domini ad me (*Jeremiam*) , dicens : Hæc dicit Dominus : Sic putrescere faciam superbiam Juda, et superbiam Jerusalem multam, populum istum pessimum, qui nolunt audire verba mea , et ambulant in pravitate cordis sui: abieruntque post deos alienos, ut servirent eis, et adorarent eos, etc. *Ibid.* 13. 8. *et seq.*

Si autem audieritis me, ut sanctificetis diem Sabbati, et ne portetis onus, et ne inferatis per portas Jerusalem in die Sabbati : succendam ignem in portis ejus, et devorabit domos Jerusalem, et non extinguetur. *Ibid.* 17. 27. *Vide c.* 26. 4.

Exemplo obedientiæ Rechabitarum, præcepta patris sui licèt dura servantium, expostulat Dominus de pertinaci Judæorum inobedientiâ adversùs ipsius præcepta : quapropter his prænuntiat Dominus mala, illis autem bona. Ibid. c. 35. *Vide Jonæ* 1. 3.

Iis autem qui sunt ex contentione, et qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio. *Rom.* 2. 8. *Vide Actor.* 7. 39.

Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi; ità et per unius obeditionem, justi constituentur multi etc. *Ibid.* 5. 19. *Vide et* 2. *Cor.* 10. 6. *Tit.* 1. 10.

In flammâ ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum, et qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi. 2. *Thess.* 1. 8.

INSTABILITAS.

Vagus et profugus eris super terram. (*Maledictio Caïn.*) *Gen.* 4. 12.

Ad imperium Domini proficiscebantur (*filii Israël*), et ad imperium illius figebant tabernaculum. *Num.* 9. 18.

Eccè qui serviunt ei, non sunt stabiles. *Job* 4. 18. *Vide c.* 15. 15.

Non dabit in æternum (*Dominus*) fluctuationem justo. *Psal.* 54. 23.

Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir, qui derelinquit locum suum. *Prov.* 27. 8.

Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris. *Eccles.* 10. 4.

Non ventiles te in omnem ventum, et non eas in omnem viam. *Eccli.* 5. 11.

Confide autem in Deo, et mane in loco tuo. *Ibid.* 11. 22.

Stultus sicut luna mutatur. *Ibid.* 27. 12.

Qui implanatus est, abundabit nequitiâ. *Ibid.* 34. 11.

Impii autem quasi mare fer-

conculcationem et lutum. *Isa.* 57. 20.

Dilexit (*populus*) movere pedes suos, et non quievit, et Domino non placuit. *Jerem.* 14. 10.

Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est. *Thren.* 1. 8.

Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? *Matth.* 11. 7.

Et in quamcunque domum intraveritis, ibi manete, et indè ne exeatis. *Luc.* 9. 4.

Nolite transire de domo in domum. *Ibid.* 10. 7.

Itaque, fratres mei dilecti, stabiles estote, et immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino. 1. *Cor.* 15. 58.

Nunquid levitatate usus sum? 2. *Cor.* 1. 17. Non est in illo Est et Non — sed Est in illo fuit. *v.* 18. 19.

Ut jàm non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ. *Ephes.* 4. 14.

Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis, et operam detis, ut quieti sitis, et ut vestrum negotium agatis. 1. *Thess.* 4. 10. 11.

Ut non citò moveamini à vestro sensu. 2. *Thess.* 2. 2.

Scitis quemadmodùm oporteat imitari nos: quoniàm non

Otiosæ (*viduæ*) discunt circuire domos: non solùm otiosæ, sed et verbosæ, et curiosæ, loquentes quæ non oportet. 1. *Tim.* 5. 13.

Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. *Jacob.* 1. 8.

INTENTIO.

Occidit Caïn Abel, David Goliath, Joab Abner et Amasam, Herodes Joannem Baptistam, Petrus solo verbo Ananiam et Saphiram. Sed considera varias intentiones et causas. Gen. 4. 8., 1. *Reg.* 17. 49., 2. *Reg.* 3. 27. c. 20. 10. *Matth.* 14. 10. *Actor.* 5. 5. 10.

Abraham risit in promissione filii nascituri: Sara quoque risit; sed risus Abrahæ fuit commendatus, Saræ verò reprehensus. Gen. 17. 17. *et c.* 18. 12.

Dixit Pharao: Peccavi. *Exod.* 9. 27. *Dixit Saül:* Peccavi. 1. *Reg.* 15. 24. *Dixit David:* Peccavi. 2. *Reg.* 12. 13. *Dixit Manasses:* Peccavi. 2. *Paral.* 33. 12. *Dixit Judas etiam:* Peccavi. *Matth.* 27. 4. *Sed affectiones et intentiones cordium valdè diversæ erant.*

Similia verba dixit Moyses in Raphidim, quandò petiit populus aquam ad bibendum. Exod. 17. 4. *Et ad aquas contradictionis. Num.* 26. 26. *Sed primâ vice non hæsitavit in*

corde: alterâ verò vice hæsitavit, ut apparet ex pœnâ.

Ornavit se Judith valdè curiosè, et omnis illa compositio non ex libidine, sed ex virtute proveniebat, scilicet ad liberandum populum Dei de manibus inimici. Judith. 10. 2. *et seq.*

Quòd Mardochæus Aman nolebat adorare, vel coram eo genua flectere, non faciebat ex inobedientiâ vel comtemptu, sed quia divinum honorem nolebat homini mortali deferre, sicut ipse testatur. Esth. 3. 2.

Intentionem Deus magis respicit, quàm opus.

Caïn *obtulit* de fructibus terræ munera Domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui. *Sed variâ intentione, ut exitus probavit. Gen.* 4. 3. *et* 4.

Talia thuribula habuerunt Core et asseclæ, sicut Aaron, et fortè de æquè bono vel meliori metallo. Verùm Deus non æqualiter acceptavit incensationem eorum. Num. c. 16.

Elevantes oculos Bethsamitæ, viderunt arcam Domini, et gavisi sunt, et obtulerunt Domino holocaustum. Quamvis autem bonum opus facere viderentur, percussit eos Deus gravi plagâ, eò quòd viderunt arcam quam videre non debebant. Reg. 6. 15. *et* 19.

Reprobat Dominus per Isaïam oblationes, quas offerri instituit, et hoc propter offerentium pravitates. Undè dicit : Quò mihi multitudo victimarum vestrarum? — manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. *Isa.* 1. 11. *et* 15.

Prætulit Dominus oblationem viduæ, quæ posuit duo æra minuta in gazophylacium muneribus divitum. Luc. 21. 2.

Herodes cupiebat videre Jesum, et viso eo, gavisus est valdè; *sed nullum indè assecutus est fructum, quia curiositas vel vanitas erat in causâ, non pietas vel caritas. Ib.* 23. 8.

INVIDIA ET ODIUM.

Vide et INIMICITIA.

Invidiâ motus Caïn, concidit vultus ejus, *et fratrem suum Abel occidit, quandò vidit munera ejus acceptari à Deo et non sua. Gen.* 4. 5.

Benedixit Isaac Dominus, et locupletatus est valdè. Ob hoc invidentes ei Palæstini, omnes puteos — obstruxerunt. *Per hoc patet, quòd prosperitas hominis causat invidiam malis (occasionaliter). Ibid.* 26. 14.

Oderat ergò semper Esaü Jacob pro benedictione, quâ benedixerat ei pater; dixitque in corde suo: Venient dies luctûs patris mei, et occidam Jacob fratrem meum. *Ibid.* 27. 41.

Cernens autem Rachel, quòd infœcunda esset, invidit sorori

tuæ, et ait marito suo: Da mihi liberos, alioquin moriar. *Ibid.* 30. 1. *Vide Exod.* 1. 9. *et seq.*

Fratres Joseph invidebant ei *animo pessimo et crudeli; videntes quòd à patrè plus cunctis fratribus amaretur, et audientes somnia quæ narrabat. Et nota in sequentibus, ad quantum facinus ex illâ invidiâ devenerint. Ibid. c.* 37. 11. *Et eccè quomodò invidia ne propinquis quidem parcit. Vide et c.* 49. 23.

Non oderis fratrem tuum in corde tuo; sed publicè argue eum, ne habeas super illo peccatum. *Levit.* 19. 17.

Cùm duo viri prophetarent in castris, *Josue quasi invidens dixit :* Domine mi Moyses, prohibe eos. At ille : Quid, inquit, æmularis pro me? *Num.* 11. 27. *et seq.*

Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per insidias : aut cùm esset inimicus, manu percusserit, et ille mortuus fuerit : percussor, homicidii reus erit : cognatus occisi, statim ùt invenerit eum, jugulabit. *Ibid.* 35. 20.

Si quis autem odio habens proximum suum, insidiatus fuerit vitæ ejus, surgensque percusserit illum, et mortuus fuerit, etc. *tradent illum seniores civitatis illius* in manu proximi, cujus sanguis effusus est, et morietur. *Deut.* 19. 11. 12.

Homo delicatus in te, et luxuriosus valdè, invidebit fratri suo, et uxori, quæ cubat in sinu suo. *Ibid.* 28. 54. Tenera mulier et delicata — invidebit viro suo, etc. *v.* 56.

Percusso à David Philisthæo; cantabant mulieres : Percussit Saül mille, et David decem millia. *Invidens Saül* iratus est autèm — nimis, et displicuit in oculis ejus sermo iste. 1. *Reg.* 18. 7. 8.

Verè stultum interficit iracundia, et parvulum occidit invidia. *Job* 5. 2.

Odium suscitat rixas : et universa delicta operit caritas: *Prov.* 10. 12. Abscondunt odium labia mendacia : qui profert contumeliam, insipiens est. *v.* 18.

Vita carnium, sanitas cordis : putredo ossium, invidia. *Ibid.* 14. 30.

Ne comedas cum homine invido, et ne desideres cibos ejus. *Ibid.* 23. 6.

Vir, qui festinat ditari, et aliis invidet, ignorat, quòd egestas superveniet ei. *Ibid.* 28. 22.

Rursùm contemplatus sum omnes labores hominum, et industrias animadverti patere invidiæ proximi : et in hoc ergò vanitas, et cura superflua est. *Eccles.* 4. 4.

Amor quoque et odium, et invidiæ simul perierunt, nec habent partem in hoc sæculo, etc. *Ibid.* 9. 6.

Invidiâ autem diaboli, mors

introivit in orbem terrarum. *Sap.* 2. 24.

Neque cum invidiâ tabescente iter habebo : quoniàm talis homo non erit particeps sapientiæ. *Ibid.* 6. 25.

Noli fieri pro amico inimicus proximo : improperium enim et contumeliam malus hæreditabit, et omnis peccator invidus et bilinguis. *Eccli.* 6. 1.

Qui sibi invidet, nihil est illo nequius ; et hæc redditio est malitiæ illius. *Ibid.* 14. 6.

Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore, et non est tibi nihil in sacculo : eris enim invidus vitæ tuæ. *Ibid.* 18. 33.

Ne extendas manum tuam prior, et invidiâ contaminatus erubescas. *Ibid.* 31. 16.

Daniel superabat omnes principes, et satrapas. *Undè illi omnes quærebant occasionem, ut eriperent Danielem ex latere regis.* 6. 3. 4.

Videntes autem principes sacerdotum et Scribæ mirabilia quæ (*Dominus*) faciebat, et pueros clamantes : Hosanna filio David ! indignati sunt. *Mat.* 21. 15. *Vide et Actor.* 5. 17. 18.

Sciebat enim (*Pilatus*,) quòd per invidiam tradidissent eum (*Christum sacerdotes*). *Ibid.* 27. 18.

Indignatus est autem (*filii prodigi frater*), et nolebat introire. Pater ergò illius egressus, cœpit rogare illum. *Luc.* 15. 28.

Dixit ergò unus ex discipulis ejus, Judas Iscariotes, qui erat eum traditurus, etc. *Joan.* 12. 4.

Audientes verba Stephani Judæi, dissecabantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum, *dolentes, quòd non possent resistere sapientiæ, et spiritui ejus. Actor.* 7. 54. *Vide et c.* 1. 3. 45. *et c.* 17. *per totum.*

Sicut in die honestè ambulemus ; non in comessationibus — et impudicitiis, non in contentione et æmulatione. *Rom.* 13. 13.

Quòd si invicem mordetis et comeditis : videte ne ab invicem consumamini, etc. *Gal.* 5. 15. Manifesta sunt autem opera carnis — inimicitiæ, contentiones, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, etc. *v.* 19. *et seq.* Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. *v.* 26.

Quidam quidem et propter invidiam et contentionem, *quidam autem et propter bonam* voluntatem Christum prædicant. *Philipp.* 1. 15. *Vide* 1. *Tim.* 6. 4.

Quòd si zelum amarum habetis, et contentiones sint in cordibus vestris : nolite gloriari, et mendaces esse adversùs veritatem. *Jacob.* 3. 14.

Concupiscitis, et non habetis : occiditis, et zelatis : et non potestis adipisci : litigatis et belligeratis, et non habetis, propter quod non postulatis. *Ibid.* 4. 2. Ad invidiam concupiscit

spiritus, qui habitat in vobis. *v.* 5.

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones. Sicut modò geniti infantes, etc. 1. *Petr.* 2. 1. 2.

Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est. 1. *Joan.* 2. 11.

Nolite mirari, fratres, si odit vos mundus. *Ibid.* 3. 13. Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. *v.* 15.

Si quis dixerit: quoniàm diligo Deum; et fratrem suum oderit, mendax est. *Ibid.* 4. 20.

Invidia Deum provocat.

Qui ruinâ lætatur alterius, non erit impunitus. *Prov.* 17. 5.

Cùm ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, et in ruinâ ejus ne exultet cor tuum: ne fortè videat Dominus, et displiceat ei, et auferat ab eo iram suam. *Ib.* 24. 17. 18.

Vir, qui festinat ditari, et aliis invidet, ignorat quòd egestas superveniet ei. *Ibid.* 28. 22.

Neque cum invidiâ tabescente iter habebo: quoniàm talis homo non erit particeps sapientiæ. *Sap.* 6. 25.

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. *Galat.* 5. 26.

Ubi enim zelus et contentio: ibi inconstantia, et omne opus pravum. *Jacob.* 3. 16.

Deponentes igitur omnem malitiam — et invidias, et omnes detractiones. Sicut modò geniti infantes, rationabile, sine dolo, lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem. 1. *Petr.* 2. 1.

Proximum supplantat.

Rursùm contemplatùs sum omnes labores hominum, et industrias animadverti patere invidiæ proximi: et in hoc ergò vanitas, et cura superflua est. *Eccles.* 4. 4.

Invidiâ autem diaboli, mors introivit in orbem terrarum; imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius. *Sap.* 2. 24. 25.

Se ipsam cruciat.

Parvulum occidit invidia. *Job* 5. 2.

Vita carnium, sanitas cordis: putredo ossium, invidia. *Prov.* 14. 30.

Qui sibi invidet, nihil est illo nequius, et hæc redditio est malitiæ illius. *Eccli.* 14. 6.

Invocatio Sanctorum. Vide *Sancti*, et *Cultus Sanctorum*.

IRACUNDIA ET IRA.

Ira Dei.

Ira Dei devoravit eos (*Ægyptios*) sicut stipulum. *Exod.* 15. 7.

Flagravit populus desiderio carnium: et ideò iratus est Deus valdè. Num. 11. 1. 4.

Num uno peccante, contra omnes ira tua desæviet (*Deus*)?

gnâ. *Judith* 5. 2. *Cùmque dixisset Achior, magnam esse potentiam Dei Israël*, irati sunt omnes magnates Holophernis, et cogitabant interficere eum. *v.* 26. *Vide* 1. *Mach.* 3. 27. *et* 31. *de rege Antiocho.*

Quod cùm audisset Aman — quòd Mardochæus non flecteret sibi genu — iratus est valdè, et pro nihilo duxit in unum Mardochæum mittere manus suas. *Esther.* 3. 5. 6.

Verè stultum interficit iracundia, et parvulum occidit invidia. *Job* 5. 2.

Et iratus, indignatusque est Eliu — adversùm Job, eò quòd justum se esse diceret coram Deo. *Ibid.* 32. 2.

Irascimini, et nolite peccare. *Psal.* 4. 5.

Desine ab irâ, et derelinque furorem, etc. *Psal.* 36. 8.

Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat injuriam, callidus est. *Prov.* 12. 16.

Vita carnium, sanitas cordis: putredo ossium invidia. *Ibid.* 14. 30.

Vir iracundus provocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas. *Ibid.* 15. 18.

Angelus autem crudelis mittetur contra eum (*scilicet iracundum*), *Ibid.* 17. 11. Qui meditatur discordias, diligit rixas: et qui exaltat ostium (*scilicet os suum*), quærit ruinam. *v.* 19.

Qui impatiens est sustinebit damnum: et cùm rapuerit, aliud apponet. *Ibid.* 19. 19.

Melius est habitare in terrâ desertâ, quàm cum muliere rixosâ et iracundâ. *Ibid.* 21. 19.

Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso. *Ibid.* 22. 24.

Sicut carbones ad prunas et ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitat rixas. *Ibid.* 26. 21.

Grave est saxum, et onerosa arena; sed ira stulti utroque gravior. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: et impetum concitati ferre quis poterit? *Ibid.* 27. 3. 4.

Vir iracundus provocat rixas: et qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior. *Ibid.* 29. 22.

Qui provocat iras, producit discordias. *Ibid.* 30. 33.

Ne sis velox ad irascendum: quia ira in sinu stulti requiescit. *Eccles.* 7. 10.

Aufer iram à corde tuo, et amove malitiam à carne tuâ *Ibid.* 11. 10.

Ab hâc (*à sapientiâ*) ut recessit injustus in irâ suâ, per iram homicidii fraterni deperiit. *Sap.* 10. 3.

Iracundia enim animositatis illius, subversio illius est. *Eccli.* 1. 28.

Est correptio mendax in irâ contumeliosi. *Ibid.* 19. 28.

Quàm bonum est arguere, quàm irasci! *Ibid.* 20. 1.

22. 23. *Vide et v.* 29. *et c.* 26. 11. *de irâ mulieris.*

Memento novissimorum, et desine inimicari. etc. *Ibid.* 28. 6. *et seq.* Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardebit: et si expueris super illam, extinguetur; utraque ex ore proficiscuntur. *v.* 14. *Vide v.* 11. *et* 23.

Zelus et iracundia minuunt dies, et antè tempus senectam adducet cogitatus. *Ibid.* 30. 26.

Principes Juda, putantes quòd Jeremias fugeret ad Chaldæos, irati sunt contra eum, et cæsum eum miserunt in carcerem. *Jerem.* 37. 12 *et* 14.

Nabuchodonosor in furore et in irâ magnâ præcepit, ut perirent, *et interficerentur* omnes sapientes Babylonis, *pro eo scilicet, quòd somnium suum ei non poterant indicare. Dan.* 2. 12. *Vide et c.* 3. 19.

Arguit Dominus Jonam, quia irascebatur super Ninivem et hederam. Jonæ 4. 1. *et* 9.

Tortores Eleazari audientes verba constantiæ ipsius, in iram versi sunt, qui paulò antè fuerant mitiores. 2. *Mach.* 6. 29.

Post septimi fratris verba, rex Antiochus accensus irâ, in hunc super omnes crudeliùs desævit, indignè ferens se derisum. *Ibid.* 7. 39.

Videns Antiochus, quòd non poterat spoliare Persepolim in Judæos retorquere. *Ibid.* 9. 4.

Tunc Herodes videns, quoniàm illusus esset à Magis, iratus est valdè, et mittens occidit omnes pueros, etc. *Matth.* 2. 16.

Audistis, quia dictum est antiquis: Non occides; qui autem occiderit, reus erit judicio. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. *Ibid.* 5. 21. 22.

Manifesta sunt autem opera carnis: quæ sunt — inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ — invidiæ, etc. *Galat.* 5. 19. 20. 21.

Irascimini, et nolite peccare: sol non occidat super iracundiam vestram. *Ephes.* 4. 26.

Nunc autem deponite et vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. *Coloss.* 3. 8.

Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem. *Tit.* 1. 7.

Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. Ira enim viri justitiam Dei non operatur. *Jacob.* 1. 19. 20.

Facilè sedatur.

Responsio mollis frangit iram:

sermo durus suscitat furorem. *Prov.* 15. 1.

Qui imponit stulto silentium, iras mitigat *Ibid.* 26. 10.

Fructuosè devitatur.

Non te ergò superet ira, ut aliquem opprimas: nec multitudo donorum inclinet te. *Job* 36. 18.

Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso: ne fortè discas semitas ejus, et sumas scandalum animæ tuæ. *Prov.* 22. 24. 25.

Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: et qui vehementer emungit, elicit sanguinem: et qui provocat iras, producit discordias. *Ibid.* 30. 33.

Ne sis velox ad irascendum: quia ira in sinu stulti requiescit. *Eccles.* 7. 10.

Aufer iram à corde tuo, et amove malitiam à carne tuâ. *Ibid.* 11. 10.

Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona, sive in mala. *Eccli.* 13. 31.

Quàm bonum est arguere, quàm irasci! *Ibid.* 20. 1.

Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. *Matth.* 5. 22.

Non vosmetipsos defendentes, carissimi, sed date locum iræ. *Rom.* 12. 19.

Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tollatur à vobis, cum omni malitiâ. *Ephes.* 4. 31.

Iræ alterius cedendum, potiùs quàm repugnandum.

Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso: ne fortè discas semitas ejus, et sumas scandalum animæ tuæ. *Prov.* 22. 24. 25.

Vir iracundus provocat rixas: et qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior. *Ibid.* 29. 22.

Cum iracundo non facias rixam, et cum audace non eas in desertum: quoniàm quasi nihil est antè illum sanguis, et ubi non est adjutorium, elidet te. *Eccli.* 8. 19.

Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens: Surge, et accipe puerum, et matrem ejus, et fuge in Ægyptum, etc. *Math.* 2. 13. *Vide Gen.* 27. 43.

Ira hominis ex zelo.
Vide et *Zelus.*

Cùm loqueretur Moyses Pharaoni, et hic nollet audire, exivit à Pharaone iratus nimis. *Exod.* 11. 9.

Præcepit Moyses filiis Israël, ut nullus de mannâ relinquat usquè manè. Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis usquè manè, et scatere cœpit vermibus, atque computruit: et irâtus est contra eos Moyses. *Ibid.* 16. 19. 20.

Reversus Moyses de mon-

te, cùmque appropinquâsset ad castra, vidit vitulum, et choros: iratusque valdè, projecit de manu tabulas, et confregit eas ad radicem montis. *Ibid.* 32. 19.

Inter hæc, hircum, qui oblatus fuerat pro peccato, cùm quæreret Moyses, exustum reperit: iratusque contra Eleazar et Ithamar — ait: Cur non comedistis, etc. *Lev.* 10. 16. 17.

Videns Moyses rebellionem Core et complicum ejus, iratusque — valdè, ait ad Dominum: Ne respicias sacrificia eorum. *Num.* 16. 15.

Considerans Jonathas filius Saül nequitiam patris sui contra David, surrexit — à mensâ in irâ furoris, et non comedit in die Calendarum secundâ. 1. *Reg.* 20. 34.

Auditâ David parabolâ Prophetæ Nathan, iratus — indignatione — adversùs hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniàm filius mortis est vir, qui fecit hoc. 2. *Reg.* 12. 5.

Eliseus iratus fuit contra Joas, eò quòd non percussisset terram sagittâ quinquies, aut sexies, et sic totam destruxisset Syriam. 4. *Reg.* 13. 19.

Audiens Nehemias clamorem populi, propter usuras, quas exigebant optimates, iratus est nimis. 2. *Esdr.* 5. 6.

Auditâ querimoniâ, quam fecit Esther de Aman, qui omnes Judæos procurabat occidi, rex Assuerus surrexit iratus de loco convivii. Esther. 7. 7.

ITER SALUTIS ET PERDITIONIS.

Non sequêris turbam ad faciendum malum: nec in judicio, plurimorum acquiesces sententiæ, ut à vero devies. *Exod.* 23. 2.

Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. *Prov.* 4. 14. Justorum autem semita, quasi lux splendens, procedit, et crescit usquè ad perfectam diem. Via impiorum tenebrosa: nesciunt ubi corruant. *v.* 18. *et* 19. Oculi tui recta videant, et palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. Dirige semitam pedibus tuis, et omnes viæ tuæ stabilientur. *v.* 25. *et* 26. Averte pedem tuum à malo: vias enim, quæ à dextris sunt, novit Dominus; perversæ verò sunt, quæ à sinistris sunt. *v.* 27.

Respicit Dominus vias hominis, et omnes gressus ejus considerat. *Ibid.* 5. 21.

Iter autem impiorum decipiet eos. *Ibid.* 12. 26. *Vide et v.* 28.

Iter pigrorum (*scil. impiorum*) quasi sepes spinarum; via justorum absque offendiculo. *Ibid.* 15. 19. Vir prudens dirigit gressus suos. *v.* 21.

Cùm placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem. *Ibid.* 16. 7.

Non ventiles te in omnem

ventum, et non eas in omnem viam. *Eccli.* 5. 11.

Cum audace non eas in viâ, ne fortè gravet mala sua in te: ipse enim secundùm voluntatem suam vadit, et simul cum stultitiâ illius peries. *Ibid.* 8. 18.

In viâ ruinæ non eas, et non offendes in lapides: nec credas te viæ laboriosæ, ne ponas animæ tuæ scandalum. *Ibid.* 32. 25.

Intrate per angustam portam: quia lata porta, et spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, et multi sunt, qui intrant per eam. Quàm angusta porta, et arcta via est (*difficilis*), quæ ducit ad vitam: et pauci sunt, qui inveniunt eam! *Matth.* 7. 13. 14.

Videte itaque, fratres, quomodò cautè ambuletis: non quasi insipientes, sed ut sapientes. *Ephes.* 5. 15. 16.

Et gressus rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. *Hebr.* 12. 13.

JACTANTIA.

Vide et ARROGANTIA.

Gaal filius Obed clamabat: Quis est Abimelech, et quæ est Sichem, ut serviamus ei? — Utinam daret aliquis populum istum sub manu meâ, ut auferrem, etc. *Judic.* 9. 28. 29.

Nolite multiplicare loqui sublimia, gloriantes. 1. *Reg.* 2. 3.

Goliath Philisthæus exprobravit exercitui Israël, ut aliquis veniret cum eo ad singulare certamen. *Ibid.* 17. 10.

Benadad rex Syriæ misit nuntios regi Israël, et ait Hæc faciant mihi Dii, et hæc addant, si suffecerit pulvis Samariæ pugillis omnis populi, qui sequitur me. *Sed pulchrè responsum est ei:* Ne glorietur accinctus, æquè ut discinctus, etc. 3. *Reg.* 20. 10. *Vide totum Caput. Vide et Isa. c.* 10. *et* 14. *Jerem.* 48. 7.

Grandia verba et jactantiæ dixit Rabsaces: Nunquid liberaverunt Dii gentium terram suam de manu Regis Assyriorum? etc. 4. *Reg.* 18. 33.

Superbiam nunquàm in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas. *Nam superbia conjunctus est interitus, multaque pertubatio. Tob.* 4. 14.

Holophernes dixit Achior: Cùm percusserimus eos omnes, sicut hominem unum tunc et ipse cum illis Assyriorum gladio interibis. *Judith* 6. 5.

Aman invitatus ad convivium Esther, vocavit amicos et uxorem suam, et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum, filiorumque turbam, etc. *et quòd apud reginam solus cum rege prandere debebat. Esther* 5. 11. *Sed nota, quòd suspensus fuit in crastino, in eâdem trabe, quam paraverat Mardocheo. Ibid. c.* 7. 10.

Disperdat Dominus universa labia dolosa, et linguam magniloquam. *Psal.* 11. 4.

Laudet te alienus, et non os tuum : extraneus, et non labia tua. *Prov.* 27. 2.

Et quis est Deus, qui eripiet vos de manu meâ? *Dan.* 3. 15. *Vide et Cap.* 4. 27.

Tunc auferam de medio tui magniloquos superbiæ tuæ, et non adjicies exaltari ampliùs in monte sancto meo *Soph.* 3. 11.

Audivit Seron, quòd congregravit Judas Ecclesiam fidelium, et ait : Faciam mihi nomen, glorificabor in regno, et debellabo Judam, etc. 1. *Mach.* 3. 14. *Sed ipse è contrà citò fuit debellatus ab eo. v.* 23.

Demetrius misit ad Jonatham, dicens : Descende ad nos in campum, et comparemus illic invicem, quia mecum est virtus bellorum : interroga, et disce, quis sum ego, etc. *Sed paulò post malè successit ei. Ibid.* 10. 71.

Nicanor pugnaturus contra Judam vocavit negotiatores, promittens se nonaginta mancipia (*Judæorum*) talento distracturum, non respiciens ad vindictam, quæ eum ab Omnipotente esset consecutura. 2. *Mach.* 8. 11.

Anthiocus suberbè locutus, se venturum Jerosolymam, et congeriem sepulchri Judæorum eam facturum, *à Deo graviter punitus est. Ibid.* 9. 4.

Nicanor infelix interrogavit *Judæos*, si est potens in cœlo, qui imperavit agi diem Sabbatorum. Et respondentibus illis : Est Dominus vivus ipse in cœlo potens, qui jussit agi septimam diem. At ille ait : Et ego potens sum super terram, etc. *Ibid.* 15. 3. 4. 5.

Petrus valdè audacter dixit Domino : Et si omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego. *Sed posteà longè aliter accidit. Marc.* 14. 29.

Contra jactantes se, et arrogantes, inducit Dominus exemplum illius Pharisæi dicentis : Non sum sicut cæteri hominum. etc. *Luc.* 18. 11.

Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. *Rom.* 1. 22.

Non enim audemus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui se ipsos commendant ; sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, et comparantes nosmetipsos nobis, etc. 2. *Cor.* 10. 12. Non enim qui se ipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. *v.* 18.

Lingua modicum quidem membrum est, et magna exaltat (*et etiam parva*), etc. *Jacob.* 3. 5.

JEJUNIUM. *Vide* ABSTINENTIA, *et* QUADRAGESIMA.

Jejunium Ecclesiasticum.

Bona est oratio cum jejunio et eleemosynâ, magis quàm thesauros auri recondere. *Tob.* 12. 8.

Nunc ergò dicit Dominus : Convertimini ad me in toto

corde vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu. *Joel.* 2. 12.

Cùm autem jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes : exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. *Matth.* 6. 16.

Venient autem dies cùm auferetur ab eis sponsus : et tunc jejunabunt in illis diebus. *Marc.* 2. 20. *Item Luc.* 5. 35.

Quæ non discedebat de templo (*loquitur de Annâ prophetissâ*), jejuniis, et obsecrationibus serviens nocte ac die. *Luc.* 2. 37.

Ministrantibus autem illis Domino, et jejunantibus, dixit illis Spiritus Sanctus : Segregate mihi Saulum et Barnabam, in opus ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes et orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. *Actor.* 13. 2. 3.

Et cùm constituissent illis per singulas Ecclesias Presbyteros, et orâssent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino, in quem crediderunt. *Ibid.* 14. 22.

Visum est enim Spiritui Sancto et nobis, nihil ultrà imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria : ut abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, et sanguine, et suffocato. *Ib.* 15. 28. 29. *Custodite* præcepta Apostolorum et seniorum. *v.* 41.

Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multâ patientiâ, in tribulationibus, in necessitatibus — in carceribus — in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in castitate — in longanimitate, in Spiritu Sancto, in caritate non fictâ, in verbo veritatis, in virtute Dei, etc. 2. *Cor.* 6. 4. 5. 6. 7.

In labore (*fuit Paulus*) et ærumnâ, in vigiliis multis, in fame et siti, in jejuniis multis, in frigore, et nuditate, etc. *Ibid.* 11. 27.

Jejunii meritum.

Et clamavit omnis populus ad Dominum instantiâ magnâ, et humiliaverunt animas suas in jejuniis, et orationibus, ipsi et mulieres eorum. *Judith.* 4. 8.

Describitur pœnitentia Judith, quæ in superioribus domûs suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur, et habens super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter Sabbata, et Neomenias, *et* festa domûs Israël. *Ibid.* 8. 5. 6.

Prævaluerunt sermones Jonadab filii Rechab, quos præcepit filiis suis, ut non biberent vinum : et non biberunt usquè ad diem hanc, quia obedierunt præcepto patris sui. *Jerem.* 35. 14. Propterea hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israël : Non deficiet vir de stirpe Jonadab filii Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus. *v.* 19.

Et exclamavit (*Jonas*), et dixit in Ninive ex ore regis et principûm ejus, dicens : Homines et jumenta et boves et pecora non gustent quidquam : nec pascantur, et aquam non bibant, etc. *Jonæ* 3. 7. Quis scit, si convertatur et ignoscat Deus : et revertatur à furore iræ suæ, et non peribimus ? Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de viâ suâ malâ : et misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, et non fecit. *v.* 9. *et* 10.

Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum, et faciem tuam lava, etc. *Matth.* 6. 17.

Hoc autem genus (*dæmoniorum*) non ejicitur, nisi per orationem et jejunium. *Ib.* 17. 20. *Vide Luc.* 2. 37.

Jejunatur pro mortuis.

Saül cum filiis suis in pugnâ cæsi corpus, truncato capite, in muro Bethsan suspenditur, armaque ejus in templo Astaroth. Viri autem Jabes, ablatis Saül et filiorum ejus corporibus, sepelierunt in nemore Jabes, et jejunaverunt septem diebus. 1. *Reg. c.* 31. 13. *Vide* 2. *Reg.* 1. 12. *Item.* 1. *Paral.* 10. 12.

Jejunii exempla.

Ingressusque Moyses medium nebulæ, ascendit in montem : et fuit ibi quadraginta diebus, et quadraginta noctibus. *Exod.* 24. 18.

Dicitur de Moyse, quòd fuit ibi cùm Domino quadraginta dies, et quadraginta noctes : panem non comedit, et aquam non bibit, et scripsit in tabulis verba fœderis decem. *Ib.* 34. 28.

Quandò ascendi in montem (*ait Moyses*) ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti, quod pepigit vobiscum Deus : et perseveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens, et aquam non bibens, etc. *Deuteron.* 9. 9. Et procidi antè Dominum sicut priùs, quadraginta diebus et noctibus panem non comedens, et aquam non bibens, propter omnia peccata vestra, quæ gessistis contra Dominum, et eum ad iracundiam provocâstis, etc. *v.* 18.

Quamobrem omnes filii Israël venerunt in domum Dei, et sedentes flebant coram Domino : jejunaveruntque die illo usquè ad vesperam, et obtulerunt ei holocausta atque pacificas victimas, et super statu suo interrogaverunt. *Judic.* 20. 26. 27.

Et convenerunt (*Israelitæ*) in Masphath : hauseruntque aquam, et effuderunt in conspectu Domini, et jejunaverunt in die illâ, atque dixerunt ibi : Peccavimus Domino. 1. *Reg.* 7. 6.

Juravit David, dicens : Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, si antè occasum solis gustavero panem vel aliud quidquam. 2. *Reg.* 3. 35.

Deprecatusque est David Dominum pro parvulo : et jejunavit David jejunio, et ingressus seorsùm, jacuit super terram. *Ibid.* 12. 16.

Ammonitis, Moabitis, ac Syriis contra Josaphat insurgentibus, ipse prædicato jejunio unà cum populo suo supplex ad Deum confugit : sicque ab eis se mutuò cædentibus liberatus, spolia collegit. 2. *Paral. c.* 20.

Et prædicavi ibi jejunium juxtà fluvium Ahava, ut affligeremur coram Domino Deo nostro, et peteremus ab eo viam rectam nobis et filiis nostris, universæque substantiæ nostræ. 1. *Esdr.* 8. 21.

Cùmque audissem verba hujuscemodi (*de afflictione magnâ in Jerusalem eo tempore eò quòd dissiparetur populus, et murus civitatis*), sedi, et flevi, et luxi diebus multis : jejunabam, et orabam antè faciem Dei cœli. 2. *Esdr.* 1. 4.

Nunquid et occidere me vis sicut jam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domûs suæ : et tribus diebus et tribus noctibus non manducavit neque bibit ; sed in oratione persistens, cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab isto improperio liberaret eam. *Tob.* 3. 10. 11.

Et fecerunt filii Israël, secundùm quod constituerat eis Sacerdos Domini Eliachim. Et clamavit omnis populus ad Dominum instantiâ magnâ, et humiliaverunt animas suas in jejuniis et orationibus, ipsi et mulieres eorum. *Judith.* 4. 7. 8. *Vide c.* 8. 6.

Luctus Mardochæi ac aliquorum Judæorum ob paratum ipsis interitum. Esther autem jussu Mardochæi Judæorum neci occurrens, et non vocata ad regem ingressura, jubet cum jejunio pro se triduo orari, idem ipsâ faciente. Esth. c. 4.

Ego autem cùm mihi molesti essent, induebar cilicio. Humiliabam in jejunio animam meam : et oratio mea in sinu meo convertetur. *Psal.* 34. 13.

Prædicaverunt (*Jeremias et Baruch*) jejunium in conspectu Domini omni populo in Jerusalem, et universæ multitudini, quæ confluxerat de civitatibus Juda in Jerusalem. *Jerem.* 36. 9.

Panem desiderabilem non comedi, et caro et vinum non introierunt in os meum : sed neque unguento unctus sum, donec complerentur trium hebdomadarum dies. *Dan.* 10. 3.

Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum : et prædicaverunt jejunium, et vestiti sunt saccis à majore usquè ad minorem. *Jonæ.* 3. 5.

Et cùm jejunâsset (*Jesus*) quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, posteà esuriit.

Matth. 4. 2. *Vide Marc.* 1. 12. *Luc.* 4. 1. 2.

Tunc accesserunt ad eum discipuli Joannis, dicentes : Quarè nos, et Pharisæi jejunamus frequenter : discipuli autem tui non jejunant ? Et ait illis Jesus : Nunquid possunt filii sponsi lugere quandiù cum illis est sponsus ? Venient autem dies, cùm auferetur ab eis sponsus : et tunc jejunabunt. *Ibid.* 9. 14. *Item Marc.* 2. 18. *Luc.* 5. 33.

Et hæc vidua (*scil. Anna*) usquè ad annos octoginta quatuor, quæ non discedebat de templo, jejuniis et obsecrationibus serviens nocte ac die. *Luc.* 2. 37.

Tunc jejunantes, et orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. *Actor.* 13. 3. *Vide c.* 14. 22.

Jejunium indictum.

Et viri Israël sociati sunt sibi in die illâ : adjuravit autem Saül populum, dicens : Maledictus vir qui comederit panem usquè ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. 1. *Reg.* 14. 24.

Josaphat autem timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Dominum, et prædicavit jejunium universo Juda. 2. *Paral.* 20. 3.

Et prædicavi ibi jejunium juxta fluvium Ahava, ut affligeremur coram Domino Deo nostro, et peteremus ab eo viam rectam nobis et filiis nostris, universæque substantiæ nostræ. 1. *Esdr.* 8. 21.

Vade, et congrega omnes Judæos, quos in Susan repereris, et orate pro me (*ait Esther*). Non comedatis, et non bibatis tribus diebus et tribus noctibus : et ego cum ancillis meis similiter jejunabo, et tunc ingrédiar ad regem, contra legem faciens, non vocata, tradensque me morti et periculo. *Esther.* 4. 16.

Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum : et prædicaverunt jejunium, et vestiti sunt saccis à majore usquè ad minorem, et pervenit verbum ad regem Ninive : et surrexit de solio suo, et abjecit vestimentum suum à se, et indutus est sacco, et sedit in cinere. Et exclamavit et dixit in Ninive ex ore regis, et principum ejus, dicens : Homines et jumenta et boves, et pecora non gustent quidquam, nec pascantur, et aquam non bibant. Et operiantur saccis homines, et jumenta, et clament ad Dominum in fortitudine, et convertatur vir à viâ suâ malâ, et ab iniquitate, quæ est in manibus eorum, etc. *Jonæ.* 3. 5. *et seq.*

JERUSALEM.

Jerusalem spiritualis, Ecclesia sancta.

Anima mea : benedic Dominum, quoniàm liberavit Jerusalem civitatem suam à cunctis tribulationibus ejus. *Tob.* 13. 19.

Jerusalem, quæ ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipsum. *Psal.* 121. 3.

Respice Sion civitatem solemnitatis nostræ : oculi tui videbunt Jerusalem habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquàm transferri poterit : nec auferentur clavi ejus in sempiternum, et omnes funiculi ejus non rumpentur : quia solummodò ibi magnificus est Dominus noster, etc. *Isa.* 33. 20. *usq. ad. fin.*

Paupercula, tempestate convulsa, absque ullâ consolatione. Eccè ego sternam per ordinem lapides tuos, et fundabo te in sapphiris, et ponam jaspidem propugnacula tua, et portas tuas in lapides scupltos, et omnes terminos tuos in lapides desiderabiles, etc. *Ibid.* 54. 11. *et seq.*

Ecclesiam ad exultationem hortatur, quòd in eâ Domini gloria reluceat, ad quam accessuræ sint plurimæ nationes, et quæ ad eam non venerint, peribunt : in quâ pax, justitia, et laus Dei invenientur, ablatâ iniquitate; eritque Dominus in lucem sempiternam, et gloriam. *Ibid. c.* 60.

Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes, totâ die et totâ nocte in perpetuum non tacebunt. *Ibid.* 62. 6.

Sed gaudebitis, et exultabitis usquè in sempiternum in his, quæ ego creo : quia eccè ego creo Jerusalem exultationem, et populum ejus gaudium. Et exultabo in Jerusalem, et gaudebo in populo meo : et non audietur in eo ultrà vox fletûs, et vox clamoris. *Ibid.* 65. 18. *usq. ad fin.*

Exue te, Jerusalem, stolâ luctus et vexationis tuæ : et indue te decore et honore ejus, quæ à Deo tibi est, sempiternæ gloriæ. *Baruch.* 5. 1. *Vide et v.* 5.

Illa autem, quæ sursùm est, Jerusalem, libera est : quæ est mater nostra. *Gal.* 4. 26. *Vide Hebr.* 11. 10.

Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem cælestem, et multorum millium Angelorum frequentiam, et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cœlis, et judicem omnium Deum, et spiritus justorum perfectorum. *Hebr.* 12. 22. 23.

Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et forâs non egredietur ampliùs : et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei novæ Jerusalem, quæ descendit de cœlo à Deo meo, et nomen meum novum. *Apoc.* 3. 12.

Et ego Joannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam, descendentem de cœlo à Deo, paratam sicut sponsam ornatam viro suo, etc. *Ibid.* 21. 2. Et sustulit me spiritu in montem magnum et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Jeru-

salem descendentem de cœlo à Deo, habentem claritatem Dei: et lumen ejus simile lapidi pretioso, tanquàm lapidi jaspidis, sicut crystallum. *v.* 10. *et* 11.

Contra Jerusalem et ejus incolas.

Propterea hæc dicit Dominus Deus Israël: Eccè ego inducam mala super Jerusalem et Judæam: ut quicunque audierit, tinniant ambæ aures ejus. Et extendam super Jerusalem funiculum Samariæ, et pondus domûs Achab: et delebo Jerusalem, sicut deleri solent tabulæ: et delens vertam et ducam crebriùs stylum super faciem ejus. 4. *Reg.* 21. 12. 13.

Dixit itaque Dominus: Etiam Judam auferam à facie meâ, sicut abstuli Israël: et projiciam civitatem hanc, quam elegi, Jerusalem, et domum, de quâ dixi: Erit nomen meum ibi. *Ibid.* 23. 27.

Eccè enim Dominator Dominus exercituum auferet à Jerusalem, et à Judâ validum, et fortem, omne robur panis, et omne robur aquæ: fortem et virum bellatorem, judicem, et prophetam, et ariolum, et senem. *Isa.* 3. 1. 2.

Sermò Domini contra Jerusalem, cujus deflet Propheta vastitatem, et quòd neglecto Deo, frustrà se muniat ad resistendum Assyriis: carpuntur, quòd cùm plangere deberent, gulæ indulgeant. Ib. c. 22.

Væ Ariel, Ariel civitas, quàm expugnavit David: additus est annus ad annum: solemnitates evolutæ sunt. Et circumvallabo Ariel, et erit tristis et mœrens, et erit mihi quasi Ariel, etc. *Ibid.* 29. 1. Humiliaberis, de terrâ loqueris, et de humo audietur eloquium tuum: et erit quasi pythonis de terrâ vox tua: et de humo eloquium tuum mussitabit, etc. *v.* 4.

Expandi manus meas totâ die ad populum incredulum, qui graditur in viâ non bonâ post cogitationes suas. *Ibid.* 65. 2.

Hæc enim dicit Dominus viro Juda, et Jerusalem: Novate vobis novale, et nolite serere super spinas: circumcidimini Domino, et auferte præputia cordium vestrorum, viri Juda, et habitatores Jerusalem: ne fortè egrediatur ut ignis indignatio mea, et succendatur, et non sit qui extinguat, propter malitiam cogitationum vestrarum. *Jerem.* 4. 3. Et erit in die illâ, dicit Dominus: Peribit cor regis, et cor principum: et obstupescent Sacerdotes, et Prophetæ consternabuntur. *v.* 9.

Quòd frustrà confidant in templo, pessima perpetrantes, et Prophetas audire nolentes, sicut et patres eorum; quapropter denuntiat Deus templum abjiciendum, et terram Juda redigendam in solitudinem, nec profuturam orationem Jeremiæ pro eis, nec oblata ab eis sacrificia, etc. Ibid. c. 7.

Hæc dicit Dominus: Sic putrescere faciam superbiam Juda, et superbiam Jerusalem multam: populum istum pessimum, qui nolunt audire verba mea, et ambulant in pravitate cordis sui, etc. *Ibid.* 13. 9. Hæc dicit Dominus: Eccè ego implebo omnes habitatores terræ hujus, et reges, qui sedent de stirpe David super thronum ejus, et Sacerdotes et Prophetas, et omnes habitatores Jerusalem, ebrietate, et disperdam eos, virum à fratre suo, et patres et filios pariter, ait Dominus. *v.* 13. 14.

Hæc dicit Dominus ad me: Vade, et sta in portâ filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Juda, et egrediuntur, et in cunctis portis Jerusalem. Et dices ad eos: Audite verbum Domini, reges Juda, et omnis Juda cunctique habitatores Jerusalem, qui ingredimini per portas istas. Hæc dicit Dominus: Custodite animas vestras, et nolite portare pondera in die Sabbati, nec inferatis per portas Jerusalem, etc. *Ibid.* 17. 19. *et seq.*

Audite verbum Domini, reges Juda, et habitatores Jerusalem: hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israël: Eccè ego inducam afflictionem super locum istum, ità ut omnis, qui audierit illam, tinniant aures ejus: eò quòd dereliquerint me, et alienum fecerint locum istum: et libaverunt in eo Diis alienis, quos nescierunt ipsi, patres eorum, et reges Juda: et repleverunt locum istum sanguine innocentum, etc. *Ibid.* 19. 3. 4. Propterea eccè dies veniunt, dicit Dominus: et non vocabitur ampliùs locus iste Topheth, et vallis filii Ennom, sed vallis occisionis. Et dissipabo consilium Juda et Jerusalem in loco isto, et subvertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum, et in manu quærentium animas eorum: et dabo cadavera eorum, escam volatilibus cœli, et bestiis terræ. *v.* 6. *et* 7.

Respondet Jeremias nuntiis Sedeciæ regis super obsidione Nabuchodonosor, Judam vastandum peste, gladio, fame, et captivitate, solosque eos victuros, qui transfugerint ad Chaldæos. Ibid. c. 21. *Item c.* 25. 8.

Propterea eccè ego tollam vos portans, et derelinquam vos, et civitatem quam dedi vobis, et patribus vestris à facie meâ. Et dabo vos in opprobrium sempiternum, et in ignominiam æternam, quæ nunquàm oblivione delebitur. *Ibid.* 23. 39. 40.

Clauserat enim eum (*Jeremiam*) Sedecias rex Juda, dicens: Quarè vaticinaris, dicens: Hæc dicit Dominus: Eccè ego dabo civitatem istam in manus regis Babylonis (*Nabuchodonosor*), et capiet eam? et Sedecias rex Juda non effugiet de manu

Chaldæorum : sed tradetur in manus regis Babylonis, etc. *Ibid.* 32. 3. 4. *Item v.* 28.

Hæc dicit Dominus Deus Israël : Vade, et loquere ad Sedeciam regem Juda, et dices ad eum : Hæc dicit Dominus : Eccè ego tradam civitatem hanc in manus regis Babylonis, et succendet eam igni. Et tu non effugies de manu ejus (*Nabuchodonosor*) ; sed comprehensione capieris, et in manu ejus traderis. *Ibid.* 34. 2. 3. *Item. c.* 38. 3.

Domus autem Israël nolunt audire te, quia nolunt audire me : omnis quippe domus Israël attritâ fronte est, et duro corde. *Ezech.* 3. 7.

Jubetur Propheta figurare obsidionem Jerusalem, ac dormire super latus sinistrum 390 *diebus; super dextrum verò* 40, *ac vilem cibum et fœdè confectum sibi præparare, quibus designet calamitatem filiorum Israël, obsidionem, et afflictionem habitantium Jerosolymis. Ibid. c.* 4.

Per detonsos capitis et barbæ Prophetæ pilos jussu Domini, variéque consumptos, designantur Judæi, propter sua peccata fame et gladio consumendi, ità ut patres filios, et filii patres comedant; reliqui verò in captivitatem ducendi, ubi sint opprobrium, ac stupor gentibus, quarum superârunt scelera. Ibid. c. 5.

Sicut de vite præcisum lignum soli servit igni, ità Judæos ob inveterata peccata cum Jerusalem dicit exurendos. Ibid. c. 15. *Vide c.* 16. 2. *c.* 21. 9.

Varia narrat scelera Jerosolymis perpetrata, propter quæ dicit, se super eos effusurum indignationem suam : narratque scelera sacerdotum, principum, pseudoprophetarum, ac populi terræ, ut nullus inventus sit, qui pro avertendo furore Domini se opponeret. Ibid. c. 22. *Vide et c.* 23.

Arguit Jerusalem, et præcipuè rectores ejus, quibus minatur celerem Dei vindictam, quòd neque beneficiis, neque flagellis sint ad ipsum conversi. Soph. 3.

Jesus. Vide *Christus.*

JUDICIUM.

Judicia Dei occulta.

Filii Jacob Joseph extinguere decreverunt; sed Deo disponente, ipsum super se ipsos exaltaverunt. Gen. c. 37. *et* 41.

Mirante Joseph, et causam ignorante, Jacob in filiorum ejus benedictione super Ephraïm posuit manum dexteram, super Manassen sinistram. Ibid. 48. 14.

Antequàm educeret Dominus filios Iraël de Ægypto, longo tempore, et multotiès eos affligi et flagellari permisit. Nam permittit Dominus reprobos indurari, et electos affligi, ut miraculosa operetur; et indè

cognoscatur ampliùs, et laudetur. Exod. c. 1. et seq.

Sciebat Dominus, Pharaonem non obediturum mandatis suis; et tamen ipsum per Moysen faciebat requiri. Ibid. c. 5. et 6.

Magi et malefici Pharaonis, Deo permittente, fecerunt signa in Ægypto, sicut Moyses, incantationibus suis. Ibid. 7. 11.

Totiès promisit Dominus filiis Israël terram illam lacte et melle manantem; et tamen duo tantùm de illis, Caleb et Josue, ad illam pervenerunt; reliqui verò non, sed tantùm parvuli eorum. Num. 14. 30. 31.

Moyses, qui toties populum peccantem reconciliavit Deo, peccavit semel ad aquas contradictionis, et non obtinuit pro se ipso, ut intraret terram promissionis. Ibid. 20. 12.

Hoc ipso, quòd filii Israël propter peccata morati sunt quadraginta annis in deserto et ampliùs, magnificatus est Deus, qui eos tandiù pavit, et eorum vestimenta à consumptione servavit, donec eos in terram promissionis mirabiliter introduceret. Deut. 8. 4.

De gentibus, quæ habitabant in terrà promissionis dicitur: Domini enim sententia fuerat, ut indurarentur corda eorum, et pugnarent contra Israël, et caderent, et non mererentur ullam clementiam, ac perirent, etc. *Josue* 11. 20.

Filii Israël contra filios Benjamin de consilio et voluntate Domini prælianles, bis debellati fuerunt; sed illos posteà ferè penitùs deleverunt. Judic. 20. 23.

Permisit Deus Arcam capi ab incircumcisis, in quibus multa miracula fecit; et cùm reduceretur, Bethsamitæ cum gaudio receperunt eam; quia verò curiosè viderant eam, percussit Dominus septuaginta viros de principibus, et 50000 plebis. 1. Reg. c. 4. 5. et 6.

Nullus erat in populo melior, quàm Saül, quandò fuit à Domino signanter et specialiter electus. Ibid. 9. 17. et tamen paulò post peccavit, et fuit à Deo projectus. c. 15. 26.

David minimus inter fratres, et quasi nullius reputationis, tamen à Deo vocatus et electus, populum Dei gubernavit, qui totam illius progeniem sublimavit. Ibid. 16. 12.

Præcepto Domini per Ahiam Prophetam præfectus est Jeroboam super decem tribus, qui tamen populum ad idololatriam malitiosè induxit. 3. Reg. 11. 29. et c. 12. 28. Vide et 4. Reg. 10. 29.

Tobias tam pia opera misericordiæ, quibus deditus erat excæcatus est: cujus rei causam non intelligentes amici ejus, scandalisati insultabant ei. Tob. 2. 11. et 15.

Sic etiam mirabantur et scandalisabantur amici Job

super eum, quia videbant tam graviter eum afflictum. Vide ipsius librum.

Væ Assur, virga furoris mei, etc. *Isa.* 10. 5. *Sic divina justitia punit interdùm malos homines per pejores, sicut punivit filios Israël et Juda per Nabuchodonosor et Chaldæos.*

Voluit Dominus adhùc infantulus, in Ægyptum deferri à facie Herodis, et permisit loco suî, Innocentes occidi. Sed in hoc ipsis infantibus, meliùs providit, facti quidem Martyrum primitiæ, Matth. 2. 13. *et* 16.

Fecit Dominus virtutes et miracula in Corozaïn et Bethsaïdâ, ubi parùm profuit; et non fecit in Tyro et Sydone, ubi, si fecisset, multùm profuisset. Matth. 11. 21.

De Apostolis in carcerem detrusis videri posset aliquibus, quòd Deus tempore novellæ fidei non debuisset talia permittere: sed ex hoc ipso fideles fuerant mirabiliter consolati, et adversarii fidei confutati. Actor. c. 4.

Judicabunt Sancti de hoc mundo.

Judicabunt (*justi*) nationes, et dominabuntur populis, et regnabit Dominus illorum in perpetuum. *Sap.* 3. 8.

Tunc stabunt justi in magnâ constantiâ adversùs eos, qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum. *Ibid.* 5. 1.

Jesus autem dixit illis (*discipulis suis*) : Amen dico vobis, quòd vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cùm sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israël. *Matth.* 19. 28.

An nescitis, quoniàm Sancti de hoc mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis, qui de minimis judicetis? Nescitis, quoniàm Angelos judicabimus? quantò magis sæcularia? 1. *Cor.* 6. 2. 3.

Prophetavit autem et de his septimus ab Adam, Enoch, dicens : Eccè venit Dominus in Sanctis millibus suis, facere judicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, et de omnibus duris, quæ locuti sunt contra Deum peccatores impii. *Judæ v.* 14. *et* 15.

Judicium temerarium.

Vide *Suspicio.*

Judicia humana recta et perversa.

Injustè præcepit Judas, Thamar nurum suam comburi. Gen. 38. 24.

De duodecim bobus et sex plaustris nullum dedit Moyses filiis Caath, licèt essent sibi propinquiores; sed omnia dedit aliis Levitis, eò quòd isti ampliùs indigebant, et graviora onera portabant. Num. 7. 6.

De filiis Samuël dicitur : Declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, et perverterunt judicium. 1. *Reg.* 8. 3.

Injustè protulit David sententiam contra Miphiboseth absentem, ad verbum Sibæ, ipsi David xenia offerentis. Verumtamen posteà cognitâ causæ veritate, voluit iniquam sententiam penitùs revocare. 2. *Reg.* 16. 4. *et c.* 19. 29.

Salomon rectè judicavit de duabus mulieribus, quarum quælibet afferebat se unius infantis esse matrem. 3. *Reg.* 3. 23.

De eâ re, quæ te non molestat, ne certeris : et in judicio peccantium ne consistas. *Eccli.* 11. 9.

Quia Jeremias à Domino missus prophetabat Jerusalem capiendam esse à Chaldæis, dixerunt principes populi Sedeciæ regi : Rogamus, ut occidatur homo iste. *Qui respondit eis :* Eccè ipse in manibus vestris est : nec enim fas est, regem vobis quidquam negare. *Jerem.* 38. 4. 5.

Nabuchodonosor præcepit, ut perirent omnes sapientes Babylonis, *eò quòd somnium suum non poterant ei indicare. Dan.* 2. 12.

Cùm accusaretur Menelaüs in judicio coram Antiocho, per pecuniam quam promisit, absolutus est innocentibus accusatoribus ejus iniquâ morte damnatis. 2. *Mach.* 4. 43. *et seq.*

Nolite judicare, ut non judicemini. In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini, etc. *Matth.* 7. 1. 2.

Si autem sciretis quid est : Misericordiam volo, et non sacrificium : nunquàm condemnassetis innocentes. *Ibid.* 12. 7.

Nolite judicare, et non judicabimini : nolite condemnare, et non condemnabimini. Dimittite, et dimittemini. Date et dabitur vobis, etc. *Luc.* 6. 37. 38.

Venit enim Joannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum, et dicitis : Dæmonium habet. Venit Filius hominis, manducans et bibens, et dicitis : Eccè homo devorator, et bibens vinum ; amicus publicanorum et peccatorum. *Ibid.* 7. 33. 34.

Nolite judicare secundùm faciem, sed justum judicium judicate. *Joan.* 7. 24. *Vide Deut.* 1. 16.

Dicebant ergò ex Pharisæis quidam : Non est hic homo (*Christus*) à Deo, qui Sabbatum non custodit. Alii autem dicebant : Quomodò potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter eos. *Ibid.* 9. 16.

Princeps sacerdotum præcepit percuti os Pauli. Tunc Paulus dixit ad eum : Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu sedens judicas me secundùm legem, et contra legem jubes me percuti ? *Act.* 23. 3.

Ut verò viderunt Barbari

pendentem bestiam (*scilicet viperam*) de manu ejus, ad invicem dicebant: Utiquè homicida est homo hic, qui cùm evaserit de mari, ultio non sinit eum vivere. *Ibid.* 28. 4.

Propter quod inexcusabilis es, ô homo omnis, qui judicas. In quo enim judicas alterum, te ipsum condemnas: eadem enim agis, quæ judicas. *Rom.* 2. 1.

Tu quis es, qui judicas alienum servum? Domino suo stat aut cadit: stabit autem: potens est enim Deus statuere eum. *Ibid.* 14. 4. Non ergò ampliùs invicem judicemus; sed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum. *v.* 13.

Itaque nolite antè tempus judicare, quoadusquè veniat Dominus: qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium: et tunc laus erit unicuique à Deo. 1. *Cor.* 4. 5.

Testor coram Deo et Christo Jesu, et electis Angelis, ut hæc custodias sine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando. 1. *Tim.* 5. 21.

Nolite detrahere alterutrum, fratres. Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi, et judicat legem. Si autem judicas legem, non es factor legis, sed judex. *Jacob.* 4. 11.

Judicium divinum.

1 Ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios in tertiam et quartam generationem eorum, qui oderunt me: et faciens misericordiam in millia his, qui diligunt me, et custodiunt præcepta mea. *Exod.* 20. 5. 6.

Ego occidam, et ego vivere faciam: percutiam, et ego sanabo, et non est qui de manu meâ possit eruere. *Deut.* 32. 39.

Magnus es, Domine, in æternum, et in omnia sæcula regnum tuum: quoniàm tu flagellas, et salvas: deducis ad inferos, et reducis: et non est, qui effugiat manum tuam. *Tob.* 13. 1.

Sapiens corde est, et fortis robore: quis restitit ei, et pacem habuit? *Job* 9. 4.

Excelsior cœlo est, et quid facies? Profundior inferno, et undè cognosces? Longior terrâ mensura ejus, et latior mari. Si subverterit omnia, vel in unum coarctaverit, quis contradicet ei? *vel quis dicere potest: cur ità facis? Ibid.* 11. 8. *et seq.*

Ecce Deus excelsus in fortitudine suâ, et nullus ei similis in legislatoribus. Quis poterit scrutari vias ejus? aut quis potest ei dicere: Operatus es iniquitatem? *Ibid.* 36. 22. 23.

Quis enim resistere potest vultui meo? Quis antè dedit mihi, ut reddam ei? omnia, quæ sub cœlo sunt, mea sunt. Non parcam ei, et verbis poten-

tibus, et ad deprecandum compositis. *Ibid.* 41. 1. *et seq.*

Domini est terra, et plenitudo ejus, orbis terrarum, et universi, qui habitant in eo. *Psal.* 23. 1.

Tu terribilis es, et quis resistet tibi? *Psal.* 75. 8.

Tu dominaris potestati maris. — Tu humiliâsti sicut vulneratum superbum. — Tui sunt cœli, et tua est terra. *Psal.* 88. 10. *et seq.*

Dominus in cœlo paravit sedem suam: et regnum ipsius omnibus dominabitur. *Psal.* 102. 19.

Regnum tuum, regnum omnium sæculorum: et dominatio tua in omni generatione et generationem. *Psal.* 144. 13.

Omne, quod voluerit, faciet: et sermo illius potestate plenus est: nec dicere ei quisquam potest: Quarè ità facis? *Eccles.* 8. 3. 4.

Quis enim dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit contra judicium tuum? *Sap.* 12. 12. Non enim est alius Deus, quàm tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas, quoniàm non injustè judicas judicium. Neque rex, neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his, quos perdidisti. *v.* 13. *et* 14.

Tu es enim, Domine, qui vitæ et mortis habes potestatem, et deducis ad portas mortis, et reducis. *Ibid.* 16. 13.

Qui vivit in æternum, creavit omnia simul. Deus solus justificabitur, et manet invictus rex in æternum. *Eccli.* 18. 1.

Dominus enim exercituum decrevit: et quis poterit infirmare? et manus ejus extenta: et quis avertet eam? *Isa.* 14. 27.

Et ab initio ego ipse, et non est qui de manu meâ eruat: operabor, et quis avertet illud? *Ibid.* 43. 13.

Non est similis tui, Domine: magnus es tu, et magnum nomen tuum in fortitudine. Quis non timebit te, ô rex Gentium? *Jerem.* 10. 6. 7. Opus artificum universa hæc. Dominus autem Deus verus est: ipse Deus vivens, et Rex sempiternus. Ab indignatione ejus commovebitur terra: et non sustinebunt gentes comminationem ejus. *v.* 9. *et* 10.

Heu, heu, heu, Domine Deus! ecce tu fecisti cœlum et terram in fortudine tuâ magnâ, et in brachio tuo extento: non erit tibi difficile omne verbum: qui facis misericordiam in millibus, et reddis iniquitatem patrum in sinum filiorum eorum post eos: fortissime, magne, et potens, etc. *Ibid.* 32. 17. 18.

Quis est enim similis mei? et quis sustinebit me? et quis est iste pastor, qui resistat vultui meo? *Ibid.* 50. 44.

Eccè ego ad te, et ejiciam gladium meum de vaginâ suâ, et occidam in te justum et impium. *Ezech.* 21. 3.

Potestas ejus potestas æterna, quæ non auferetur: et regnum

ejus, quod non corrumpetur. *Dan.* 7. 14.

Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potiùs timete eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. *Matth.* 10. 28.

Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terrâ. *Ibid.* 28. 18.

Et regnabit in domo Jacob in æternum: et regni ejus non erit finis. *Luc.* 1. 32. 33. Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. *v.* 37.

In hoc enim Christus mortuus est, et resurrexit: ut et mortuorum, et vivorum dominetur. *Rom.* 14. 9. Vivo ego, dicit Dominus, quoniàm mihi flectetur omne genu: et omnis lingua confitebitur Deo. *v.* 11.

Unus est legislator et judex, qui potest perdere, et liberare. *Jac.* 4. 12.

Judicium divinum irreprehensibile.

Deus — personam non accipit, nec munera. *Deut.* 10. 17.

Porrò Triumphator in Israël non parcet et pœnitudine non flectetur: neque enim homo est, ut agat pœnitentiam. 1. *Reg.* 15. 29.

Ne respicias vultum ejus, neque altitudinem staturæ ejus: quoniàm abjeci eum, nec juxta intuitum hominis ego judico. *Ibid.* 16. 7.

Non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, etc. *Paral.* 19. 7.

Justus es, Domine, et omnia judicia tua justa sunt, et omnes viæ tuæ misericordia, et veritas, et judicium. *Tob.* 3. 2.

Verebar omnia opera mea: sciens, quod non parceres delinquenti. *Job* 9. 28.

Absit à Deo impietas, et ab Omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei, et juxta vias singulorum restituet eis. Verè enim Deus non condemnabit frustrà, nec Omnipotens subvertet judicium. *Ibid.* 34. 10. *et seq.*

Tu reddes unicuique juxtà opera sua. *Psal.* 61. 13.

Judicabit orbem terrarum, in justitiâ, et populos in æquitate. *Psal.* 97. 9.

Justus es, Domine, et rectum judicium tuum. *Psal.* 118. 137.

Pondus et statera judicia Domini sunt. *Prov.* 16. 11.

Non enim subtrahet personam cujusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cujusquam: quoniàm pusillum et magnum ipse fecit, et æqualiter cura est illi de omnibus. *Sap.* 6. 8. *Vide Eccli.* 35. 16. *Actor.* 10. 34.

Non secundùm visionem oculorum judicabit, neque secundùm auditum aurium arguet: sed judicabit in justitiâ pauperes, et arguet in æquitate pro mansuetis terræ. *Isa.* 11. 3. 4.

Et ponam in pondere judi-

cium, et justitiam in mensurâ. *Ibid.* 28. 17.

Et reddam eis secundùm opera eorum, et secundùm facta manuum suarum. *Jer.* 25. 14.

Eccè omnes animæ, meæ sunt : ut anima patris, ità et anima filii mea est : anima, quæ peccaverit, ipsa morietur. *Ezech.* 18. 4. Idircò unumquemque juxta vias suas judicabo, domus Israël, ait Dominus Deus. *v.* 30.

Scimus enim, quoniàm judicium Dei est secundùm veritatem. *Rom.* 2. 2. Qui reddet unicuique secundùm opera sua. *v.* 6. *Vide et v.* 11.

Unusquisque enim onus suum portabit. *Gal.* 6. 5.

Unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, sive servus, sive liber. *Ephes.* 6. 8.

Et si patrem invocabitis eum, qui sine acceptione personarum judicat secundùm uniuscujusque opus, in timore incolatûs vestri tempore conversamini. 1. *Petr.* 1. 17.

Verbis Deus non fallitur in suo judicio.

Non parcam ei, et verbis potentibus, et ad deprecandum compositis. *Job* 41. 3.

Propter quid irritavit impius Deum? Dixit enim in corde suo : Non requiret. *Psal.* 9. 13.

Nec acquiescit cujusquam precibus. *Prov.* 6. 35.

Munere non decipitur.

Qui confidunt in virtute suâ. *Psal.* 48. 7. Frater non redimit, redimet homo : non dabit Deo placationem suam. Et pretium redemptionis animæ suæ. *v.* 8. *et* 9.

Nec suscipiet pro redemptione dona plurima. *Prov.* 6. 35.

Argentum eorum et aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini. *Ezech.* 7. 19. *Vide Prov.* 11. 4.

Sed et argentum eorum, et aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini : in igne zeli ejus devorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram. *Soph.* 1. 18.

Ego enim Dominus, et non mutor. *Malach.* 3. 6.

Filius enim hominis venturus est in gloriâ Patris *sui* cum Angelis suis : et *tunc reddet* unicuique secundùm opera ejus. *Matth.* 16. 27.

Judicium divinum inevitabile ob scientiæ claritatem : cognoscit enim omnia generaliter.

Oculi enim ejus (*Dei*) super vias hominum, et omnes gressus eorum considerat. *Job* 34. 21. Non sunt tenebræ, et non est umbra mortis, ut abscondantur ibi, qui operantur iniquitatem. *v.* 22.

De cælo respexit Dominus :

vidit omnes filios hominum *Psal.* 32. 13. Qui finxit singillatim corda eorum : qui intelligit omnia opera eorum. *v.* 15.

Quia tenebræ non obscurabuntur à te, et nox sicut dies illuminabitur : sicut tenebræ ejus, ità et lumen ejus. *Psal.* 138. 12.

Respicit Dominus vias hominis, et omnes gressus ejus considerat. *Prov.* 5. 21.

Ipse (*Deus*) agnoscit omnem operam hominis. *Eccli.* 15. 20.

Et omnia opera illorum (*hominum*) velut sol in conspectu Dei : et oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum. Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum, et omnes iniquitates eorum in conspectu Dei. *Ibid.* 17. 16. 17. *Vide c.* 23. 29.

Opera omnis carnis coram illo (*Deo*), et non est quidquam absconditum ab oculis ejus. A sæculo usquè in sæculum respicit, et nihil est mirabile in conspectu ejus. *Ibid.* 39. 24. 25. *Vide c.* 42. 20.

Putasne Deus è vicino ego sum, dicit Dominus, et non Deus de longè? Si occultabitur vir in absconditis : et ego non videbo eum, dicit Dominus ? *Jerem.* 23. 23. 24.

Fortissime, magne, et potens, Dominus exercituum nomen tibi. Magnus consilio, et incomprehensibilis cogitatu: cujus oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique secundùm vias suas et secundùm fructum adinventionum ejus. *Ib.* 32. 18. 19.

Certè vides, fili hominis, quæ seniores domûs Israël faciunt in tenebris, unusquisque in abscondito cubiculi sui. Dicunt enim : Non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram. *Ezech.* 8. 12.

Ipse revelat profunda, et abscondita, et novit in tenebris constituta : et lux cum eo est. *Dan.* 2. 22.

Et erit in tempore illo : scrutabor Jerusalem in lucernis : et visitabo super viros defixos in fæcibus suis : qui dicunt in cordibus suis : Non faciet benè Dominus, et non faciet malè. *Soph.* 1. 12.

Dominus justus, in medio ejus non faciet iniquitatem : manè, manè judicium suum dabit in lucem, et non abscondetur : nescivit autem iniquus confusionem *suam. Ibid.* 3. 5.

Et accedam ad vos in judicio, et ero testis velox maleficis, et adulteris, et perjuris, et qui calumniantur mercedem mercenarii : (*et humiliant*) viduas et pupillos, et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum. *Malach.* 3. 5.

Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti : et pertingens usquè ad divisionem animæ, ac spiritûs, compagum quoque ac medullarum, et discretor

cogitationum et intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus ; omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis sermo. *Hebr.* 4. 12. 13.

Scrutatur corda specialiter.

Homo enim videt ea, quæ parent : Dominus autem intuetur cor. 1. *Reg.* 16. 7.

Redde unicuique secundùm vias suas, quas nosti eum habere in corde suo (tu enim solus nosti corda filiorum hominum) : ut timeant te, et ambulent in viis tuis cunctis diebus, quibus vivunt super faciem terræ, quam dedisti patribus nostris. 2. *Paral.* 6. 30. 31.

Si fortitudo quæritur, robustissimus est : si æquitas judicii, nemo audet pro me testimonium dicere. *Job* 9. 19.

Scio, quia omnia potes, et nulla te latet cogitatio. *Ibid.* 42. 2.

Scrutans corda et renes Deus. *Psal.* 7. 10.

Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum. *Psal.* 33. 16.

Ipse — novit abscondita cordis. *Psal.* 43. 22.

Intelligite, insipientes in populo : et stulti, aliquandò sapite. Qui plantavit aurem, non audiet ? aut qui finxit oculum, non considerat ? *Psal.* 93. 8. 9. Dominus scit cogitationes hominum, quoniàm vanæ sunt. *v.* 11.

Non est occultatum os meum à te, quod fecisti in occulto — Imperfectum meum viderunt oculi tui. *Psal.* 138. 15. 16.

Omnis via viri recta sibi videtur : appendit autem corda Dominus. *Prov.* 21. 2. *Vide et c.* 16. 2.

Qui inspector est cordis, ipse intelligit, et servatorem animæ tuæ nihil fallit, reddetque homini juxta opera sua. *Ibid.* 24. 12.

Quoniàm renum illius (*maledici*) testis est Deus, et cordis illius scrutator est verus, et linguæ ejus auditor. *Sap.* 1. 6.

Oculi Domini ad timentes eum, et ipse agnoscit omnem operam hominis. *Eccli.* 15. 20. *Vide Jerem.* 20. 12.

Non dicas : à Deo abscondar, et ex summo quis mei memorabitur ? In populo magno non agnoscar : quæ est enim anima mea in tàm immensâ creaturâ ? Eccè cœlum, *et cœli* cœlorum, abyssus, *et universa* terra, et quæ *in eis* sunt, in conspectu illius commovebuntur, montes simul et colles, et fundamenta terræ : cùm conspexerit illa Deus, tremore concutientur. Et in omnibus his insensatum est cor et omne cor intelligitur ab illo : et vias illius quis intelligit ? *Ib.* 16. 16. *et seq.*

Domino enim Deo antequàm crearentur, omnia sunt agnita : sic et post perfectum respicit omnia. *Ibid.* 23. 29.

Non te justifices antè Deum,

quoniàm agnitor cordis ipse est: et penes regem noli velle videri sapiens. *Ibid.* 7. 5.

Abyssum et cor hominis investigavit (*Dominus*), etc. *Ibid.* 42. 18. Non præterit illum omnis cogitatus, et non abscondit se ab eo ullus sermo. *v.* 20.

Ego Dominus scrutans cor, et probans renes. *Jerem.* 17. 10. *Vide et c.* 11. 20.

Et scient omnes Ecclesiæ, quia ego sum scrutans renes et corda: et dabo unicuique vestrûm secundùm opera sua. *Apoc.* 2. 23.

Magna et mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens — Quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen tuum? — Quoniàm judicia tua manifesta sunt. *Ibid.* 15. 3. 4.

Judicium extremum Dei, et quemadmodùm Christus in fine mundi judicaturus est. Vide et *Dies novissimus.*

Dominum formidabunt adversarii ejus, et super ipsos in cœlis tonabit: Dominus judicabit fines terræ, et dabit imperium regi suo, et sublimabit cornu Christi sui. 1. *Reg.* 2. 10.

Statuit (*Deus*) diem, in quo judicaturus est orbem. *Actor.* 17. 31. *Vide Isa.* 3. 13. *Judæ v.* 15.

Judicium extremum admirabile, ob judicis majestatem.

Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodiè genui te. Postula à me, et dabo tibi gentes. — Reges eos in virgâ ferreâ. *Psal.* 2. 7. *et seq.*

Exurge, Domine, non confortetur homo: judicentur gentes in conspectu tuo. *Psal.* 9. 20. Constitue, Domine, legislatorem super eos. *v.* 21.

Judicabit orbem terræ in æquitate, et populos in veritate suâ. *Psal.* 95. 13.

Lætare ergò, juvenis, in adolescentiâ tuâ, et in bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ, et ambula in viis cordis tui, et in intuitu oculorum tuorum: et scito, quòd pro omnibus his adducet te Deus in judicium. *Eccles.* 11. 9.

Dominus ad judicium veniet cum senibus populi sui, et principibus ejus: vos enim depasti estis vineam (*meam*), et rapina pauperis in domo vestrâ. *Isa.* 3. 14.

Aspiciebam ergò in visione noctis, et eccè cum nubibus cœli, quasi filius hominis veniebat, et usquè ad antiquum dierum pervenit; et in conspectu ejus obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum: et omnes populi, tribus et linguæ ipsi servient. *Dan.* 7. 13. 14.

Et accedam ad vos in judicio, et ero testis velox meleficis, et adulteris, et perjuris, et qui calumniantur mercedem mercenarii, (*et humiliant*) viduas et pupillos, et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me,

dicit Dominus exercituum. *Malach.* 3. 5.

Et tunc parebit signum Filii hominis in cœlo : et tunc plangent omnes tribus terræ:et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multâ, et majestate *Matth.* 24. 30. *Vide et c.* 25. 31.

Amodò videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei et venientem in nubibus cœli. *Ibid.* 26. 64.

Neque enim Pater judicat quemquam : sed omne judicium dedit filio, ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem — Et potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est. *Joan.* 5. 22. 27.

Et præcepit nobis prædicare populo, et testificari ,quia ipse est, qui constitutus est à Deo judex vivorum et mortuorum. *Actor.* 10. 42.

Nunc annuntiat hominibus, ut omnes ubiquè pœnitentiam agant, eò quòd statuit diem, in quo judicaturus est orbem in æquitate, in viro, in quo statuit; fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis. *Ibid.* 17. 30. 31.

Omnes enim stabimus antè tribunal Christi—Itaque unusquisque nostrûm pro se rationem reddet Deo. *Rom.* 14. 10. 12.

Omnes enim nos manifestari oportet antè tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, proùt gessit, sive bonum, sive malum. 2. *Cor.* 5. 10.

Unus est legislator, et judex, qui potest perdere, et liberare. *Jac.* 4. 12.

Eccè venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terræ. *Apoc.* 1. 7. Et de ore ejus gladius utrâque parte acutus exibat. *v.* 16.

Eccè venio citò, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundùm opera *sua.* *Ibid.* 22. 12.

Ob societatis jucunditatem. Vide *Sancti judicabunt.*

Manè, inquit, notum faciet Dominus qui ad se pertineant, et sanctos applicabit sibi (*malos igni*) : et quos elegerit, appropinquabunt ei. *Num.* 16. 5.

Judicabit Dominus populum suum, et in servis suis miserebitur. *Deut.* 32. 36. *Si* — arripuerit judicium *manus mea:* reddam ultionem hostibus meis, et his, qui oderunt me, retribuam. *v.* 41.

Et veniet Dominus Deus meus, omnesque Sancti cum eo. *Zach.* 14. 5.

An nescitis, quoniàm Sancti de hoc mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis, qui de minimis judicetis? Nescitis, quoniàm Angelos judicabimus? quantò magis sæcularia? 1. *Cor.* 6. 2. 3.

Eccè venit Dominus in Sanctis

millibus suis, facere judicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, etc. *Judæ v.* 14. 15.

Ob loci gravitatem.

Congregabo omnes gentes, et deducam eas in vallem Josaphat : et disceptabo cum eis ibi, etc. *Joel.* 3. 2. Consurgant, et ascendant Gentes in vallem Josaphat : quia ibi sedebo, ut judicem omnes gentes in circuitu. *v.* 12. Populi, populi, in valle concisionis : quia juxta est dies Domini in valle concisionis. *v.* 14.

Et mittet Angelos suos cum tubâ et voce magnâ : et congregabunt electos ejus à quatuor ventis, à summis cœlorum, usquè ad terminos eorum. *Matth.* 24. 31.

Horribile propter signorum multiplicitatem, in cœlestibus.

Eritque repentè confestim. A Domino exercituum visitabitur in tonitru, et commotione terræ, et voce magnâ turbinis et tempestatis, et flammæ ignis devorantis. *Isa.* 29. 6.

Quia eccè Dominus in igne veniet, et quasi turbo quadrigæ ejus : reddere in indignatione furòrem suum, et increpationem suam in flammâ ignis : quia in igne Dominus dijudicabit. *Ibid.* 66. 15. 16.

Antè faciem ejus ignis vorans, et post eum exurens flamma : quasi hortus voluptatis terra coram eo, et post eum solitudo deserti : neque est qui effugiat eum. *Joel.* 2. 3. A facie ejus contremuit terra, moti sunt cœli : sol et luna obtenebrati sunt ; et stellæ retraxerunt splendorem suum. *v.* 10. Magnus enim dies Domini et terribilis valdè : et quis sustinebit eum? *v.* 11. *Vide c.* 3. 15. *Item Isa.* 13. 10. *Ezech.* 32. 7.

Juxta est dies Domini magnus, juxta est et velox nimis : vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dies iræ, dies illa, dies tribulationis et angustiæ, dies calamitatis et miseriæ, dies tenebrarum et caliginis, dies nebulæ et turbinis, dies tubæ et clangoris, super civitates munitas et super angulos excelsos. *Soph.* 1. 7. 14. *et seq. Vide Jerem.* 1. 7. *Amos* 5. 18.

Eccè enim dies veniet succensa quasi caminus : et erunt omnes superbi, et omnes facientes impietatem, (*quasi*) stipula : et inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem et germen. *Malach.* 4. 1.

Statim autem post tribulationem dierum illorum, sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cœlo, et virtutes cœlorum commovebuntur. *Matth.* 24.

29. *Vide Marc.* 13. 24. *Luc.* 21. 25.

Et vidi, cùm aperuisset sigillum sextum : et eccè terræ motus factus est, et sol factus est niger tanquàm saccus cilicinus : et luna tota facta est sicut sanguis : et stellæ de cœlo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos, cum à vento magno movetur, etc. *Apoc.* 6. 12. 13.

In terrestribus.

Eccè ego mittam vobis Eliam prophetam, antequàm veniat dies Domini magnus, et horribilis. *Malach.* 4. 5.

Elias quidem venturus est, et restituet omnia. *Matth.* 17. 11. *Vide Marc.* 9. 11.

Sedente autem eo super montem Oliveti, accesserunt ad eum discipuli secretò, dicentes : Dic nobis, quandò hæc erunt ? et quod signum adventus tui, et consummationis sæculi ? Et respondens Jesus, dixit eis — Audituri enim estis prælia, et opiniones præliorum. Videte, ne turbemini, etc. *Ibid.* 24. 3. 6. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usquè modò, neque fiet. *v.* 21.

Erit in terris pressura Gentium, præ confusione sonitûs maris et fluctuum : arescentibus hominibus præ timore et expectatione, quæ supervenient universo orbi. *Luc.* 21 25. 26. Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, et stare antè Filium hominis. *v.* 36.

Adveniet autem dies Domini, ut fur : in quo cœli magno impetu transient; elementa verò calore solventur : terra autem, et quæ in ipsâ sunt opera, exurentur. Cùm igitur hæc omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus, et pietatibus, exspectantes et properantes in adventum diei Domini, per quem cœli ardentes solventur, et elementa ignis ardore tabescent ? 2. *Petr.* 3. 10. *et seq.*

Propter judicandorum diversitatem. Nam boni consolabuntur.

Dominus enim judex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster : ipse salvabit nos. *Isa.* 33. 22.

Et in tempore illo salvabitur populus tuus, omnis qui inventus fuerit scriptus in libro. *Dan.* 12. 1.

Et orietur vobis timentibus nomen meum, Sol justitiæ : et sanitas in pennis ejus : et egrediemini, et salietis sicut vituli de armento. Et calcabitis impios, cùm fuerint cinis sub plantâ pedum vestrorum, in die, quâ ego facio, dicit Dominus exercituum. *Malach.* 4. 2. 3.

Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia : ut integer

spiritus vester, et animâ, et corpus sine querelâ in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur. 1. *Thess.* 5. 23.

In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illâ die justus judex: non solùm autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum ejus. 2. *Tim.* 4. 8.

Mali à bonis separabuntur.

Justum et impium judicabit Deus, et tempus omnis rei tunc erit. *Eccles.* 3. 17.

Eccè nomen Domini venit de longinquò; ardens furor ejus et gravis ad portandum: labia ejus repleta sunt indignatione, et lingua ejus quasi ignis devorans. Spiritus ejus velut torrens inundans usquè ad medium colli, ad perdendas gentes, etc. *Isa.* 30. 27. 28.

Cujus ventilabrum in manu suâ: et permundabit aream suam: et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. *Matth.* 3. 12.

Cùm autem venerit Filius hominis in majestate suâ, et omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ: et congregabuntur antè eum omnes gentes, et separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hœdis: et statuet oves quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris. *Ibid.* 25. 31.

Et si justus vix salvabitur, impius et peccator ubi parebunt? 1. *Petr.* 4. 18. *Vide Prov.* 11. 31.

De malitiis accusabuntur.

Revelabunt cœli iniquitatem ejus (*impii*), et terra consurget adversùs eum. *Job* 20. 27.

Quid enim faciam, cùm surrexerit ad judicandum Deus? et cùm quæsierit, quid respondebo illi? *Ibid.* 31. 14.

Cur timebo in die malâ? iniquitas calcanei mei circumdabit me. *Psal.* 48. 6.

Et cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sit. *Eccles.* 12. 14.

In cogitationibus enim impii interrogatio erit, *Sap.* 1. 9.

In fine hominis denudatio operum illius. *Eccli.* 11. 29.

Impiis et peccatoribus reddet vindictam, custodiens eos in diem vindictæ. *Ibid.* 12. 4. *Vide et v.* 7.

Antè judicium para justitiam tibi, — et in conspectu Dei invenies propitiationem. *Ibid.* 18. 10. 20.

Quid facietis in die visitationis, et calamitatis de longè venientis? Ad cujus confugietis auxilium? et ubi derelinquetis gloriam vestram? ne incurvemini sub vinculo, et cum interfectis cadatis? *Isa.* 10. 3. 4.

Juxta vias tuas, et juxta adinventiones tuas judicabo te, dicit Dominus. *Ezech.* 24. 14.

Non est enim aliquid absconditum, quod non manifestetur: Nec factum est occultum, sed ut in palam veniat. *Marc.* 4. 22. *Vide Matth.* 10. 26. *Luc.* 8. 17.

Regina Austri surget in judicio cum viris generationis hujus, et condemnabit illos: quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis: et eccè plus quàm Salomon hic. Viri Ninivitæ surgent in judicio cum generatione hâc, et condemnabunt illam: quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Jonæ: et eccè plus quàm Jonas hic. *Luc.* 11. 31. 32. *Vide Matth.* 12. 42.

In die iræ et revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundùm opera ejus. *Rom.* 2. 5. 6.

Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. 1. *Cor.* 3. 13.

Quorumdam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad judicium: quosdam autem et subsequuntur. Similiter et facta bona manifesta sunt: et quæ aliter se habent, abscondi non possunt. 1. *Tim.* 5. 24. 25.

Et vidi mortuos, magnos et pusillos, stantes in conspectu throni, et libri aperti sunt: et alius liber apertus est, qui est vitæ: et judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris, secundùm opera ipsorum. *Apoc.* 20. 12. *et seq.*

Cum malis sociabuntur.

Væ desiderantibus diem Domini: ad quid eam vobis? Dies Domini ista, tenebræ, et non lux. *Amos.* 5. 18.

Tunc dicet et his, qui à sinistris erunt: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, et angelis ejus. *Matth.* 25. 41.

Propter temporis velocitatem et ignorantiam.

Et erit dies una, quæ nota est Domino. *Zach.* 14. 7.

Sicut enim fulgur exit ab Oriente, et paret usquè in Occidentem: ità erit et adventus Filii hominis. *Matth.* 24. 27. (*Vide Malach.* 3. 2.) De die autem illâ et horâ, nemo scit, neque Angeli cœlorum, nisi solus Pater. Sicut autem in diebus Noë, ità erit et adventus Filii hominis. Sicut enim erant in diebus antè diluvium comedentes et bibentes, nubentes, et nuptui tradentes, usquè ad eum diem quo intravit Noë in arcam, et non cognoverunt donec venit diluvium, et tulit omnes: ità erit et adventus Filii hominis. *v.* 36. *et seq. Vide et v.* 42. *et* 44.

Mediâ autem nocte clamor factus est: Eccè sponsus venit, exite obviàm ei. *Ibid.* 25. 6.

De die autem illo vel horâ, nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater, etc. *Marc.* 13. 32. *et seq.*

Non venit regnum Dei cum observatione : neque dicent : Eccè hic, aut eccè illic. *Luc.* 17. 20. 21. (*Vide c.* 12. 40. *et* 46.) Et sicut factum est in die Noë : ità erit et in diebus Filii hominis. *v.* 26.

Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda vestra in crapula et ebrietate, et curis hujus vitæ : et superveniat in vos repentina dies illa : tanquàm laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ. *Ibid.* 21. 34. 35.

Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in suâ potestate. *Actor.* 1. 7.

De temporibus autem et momentis, fratres, non indigetis, ut scribamus vobis. Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ità veniet. Cùm enim dixerint pax, et securitas; tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et non effugient. Vos autem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa tanquàm fur comprehendat. 1. *Thess.* 5. 1. *et seq.*

Adhùc enim modicum aliquantulùm, qui venturus est, veniet, et non tardabit. *Hebr.* 10. 37.

Eccè judex antè januam assistit. *Jacob.* 5. 9.

Adveniet autem dies Domini, ut fur. 2. *Petr.* 3. 10.

Eccè venio sicut fur. Beatus qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, et videant turpitudinem ejus. *Apoc.* 16. 15. *Vide c.* 3. 3.

Omnes homines judicabuntur in illo extremo judicio.

Congregabuntur *in judicio extremo* antè eum omnes gentes. *Matth.* 25. 32. *Vide Rom.* 2. 5. 1. *Cor.* 3. 13. 1. *Tim.* 5. 24. *Apoc.* 20. 12.

Omnes — nos manifestari oportet antè tribunal Christi. 2. *Cor.* 5. 10. *Vide Rom.* 14. 10.

Judicantur animæ statim post mortem.

Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt. *Job* 21. 13.

In fine hominis denudatio operum ejus *Eccli.* 11. 29.

Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. *Luc.* 16. 22.

Statutum est hominibus semel mori; post hoc autem judicium. *Hebr.* 9. 27.

Judicium humanum debet præcedere deliberatio et cognitio.

Cui (*Adam*) dixit (*Dominus*) : Quis enim indicavit tibi, quòd nudus esses, nisi quòd ex ligno, de quo præceperam tibi, ne comederes, comedisti? *Gen* 3. 11. *Vide c.* 18. 21.

In turris Babel ædificatione superborum fastus et lingua confunditur. Ibid. c. 11.

Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, et clamorem ejus audivi, propter duritiam eorum, qui præsunt operibus : et sciens dolorem ejus, descendi, ut liberem eum de manibus Ægyptiorum, et educam de terrâ illâ in terram bonam, et spatiosam, in terram, quæ fluit lacte et melle, ad loca Chananæi, et Hethæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, *Exod.* 3. 7. 8.

Non sequeris turbam ad faciendum malum : nec in judicio, plurimorum acquiesces sententiæ, ut à vero devies, *Ibid.* 23. 2.

Si tibi voluerit persuadere frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus, vel filia, sive uxor, quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clàm dicens : Eamus, et serviamus Diis alienis, quos ignoras tu et patres tui, etc. non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus, ut miserearis, et occultes eum. Sed statim interficies, etc. *Deut.* 13. 6. *et seq.*

Si difficile et ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem, et sanguinem, etc. surge, et ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad sacerdotes Levitici generis, et ad judicem, qui fuerit illo tempore : quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem. *Ibid.* 17. 8. 9.

Cùmque diligentissimè perscrutantes, invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium ; reddent ei, sicut fratri suo facere cogitavit, et auferes malum de medio tui. *Ibid.* 19. 18. 19. *Vide Judic.* 20. 3. 12.

Ait Josue ad Achan : Fili mi, da gloriam Domino Deo Israël, et confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abscondas. Responditque Achan Josue, et dixit ei ; Verè ego peccavi Domino Deo Israël, et sic et sic feci, etc. *Josue.* 7. 19. 20.

Timor Domini odit malum : arrogantiam, et superbiam, et viam pravam, et os bilingue detestor. *Prov.* 8. 13.

Priusquàm interroges, ne vituperes quemquam : et cùm interrogaveris, corripe justè. Priusquàm audias, ne respondeas verbum : et in medio sermonum ne adjicias loqui. *Eccli.* 11. 7. 8.

Et dixit ad eos Daniel (*scilicet ad populum judicantem Susannam ex falso judicum testimonio*) : Separate illos ab invicem procùl, et dijudicabo eos, etc. *Dan.* 13. 51. *Vide* 1. *Mach.* 7. 7.

Judicium humanum dignè culpatur.

Et ei, qui vult tecum judicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium. *Matth.* 5. 40.

Omni autem petenti te, tri-

hue : et qui aufert, quæ tua sunt, ne repetas. *Luc.* 6. 30.

Jàm quidem omninò delictum est in vobis, quòd judicia habetis inter vos. Quarè non magis injuriam accipitis? quarè non magis fraudem patimini? sed vos injuriam facitis, et fraudatis: et hoc fratribus. 1. *Cor.* 6. 7. 8.

Justè ordinatur, causam diligenter examinando.

Provide autem de omni plebe viros potentes, et timentes Deum, in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam, etc. qui judicent populum omni tempore. *Exod.* 18. 21. 22.

Judices et magistros constitues in omnibus portis tuis — ut judicent populum justo judicio, nec in alteram partem declinent. *Deut.* 16. 18. 19.

Causam, quam nesciebam, diligentissimè investigabam. *Job* 29. 16.

Viri mali non cogitant judicium; qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia. *Prov.* 28. 5.

Prudenter exequendo.

Justè judica proximo tuo. *Lev.* 19. 15.

Justè quod justum est, persequeris: ut vivas et possideas terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi. *Deut.* 16. 20.

Si difficile et ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et lepram: et judicum intra portas tuas videris verba variari: surge, et ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus: veniesque ad sacerdotes Levitici generis, et ad judicem, qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem. Et facies quodcumque dixerint qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, et docuerint te juxta legem ejus: sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto judicis; morietur homo ille. *Ibid.* 17. 8. *et seq.*

Si fuerit causa inter aliquos, et interpellaverint judices: quem justum esse perspexerint, illi justitiæ palmam dabunt: quem impium, condemnabunt impietatis — Pro mensurâ peccati erit et plagarum modus. *Ibid.* 25. 1. 2.

Erudimini, qui judicatis terram. *Psal.* 2. 10.

Si verè utique justitiam loquimini, recta judicate, filii hominum. *Psal.* 57. 2.

Usquequò judicatis iniquitatem, et facies peccatorum sumitis? Judicate egeno et pupillo: humilem et pauperem justificate. Eripite pauperem; et egenum de manu peccatoris liberate. *Psal.* 81. 2. *et seq.*

Judicium determinat causas. *Prov.* 26. 10.

Diligite justitiam, qui judicatis terram. *Sap.* 1. 1. *Vide* 3. *Reg.* 3. 9.

Cum tranquillitate judicas, et cum magnâ reverentiâ disponis nos. *Ibid.* 12. 18.

Noli quærere fieri judex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne fortè extimescas faciem potentis, et ponas scandalum in æquitate tuâ. *Eccli.* 7. 6.

Non judices contra judicem, quoniàm secundùm quod justum est, judicat. *Ibid.* 8. 17.

Judicate manè judicium: et eruite vi oppressum de manu calumniantis. *Jerem.* 21. 12. *Vide et c.* 22. 3. *Item Isa.* 56. 1.

Judicium verum judicate. *Zach.* 7. 9.

Veritatem et judicium pacis judicate in portis vestris. *Ibid.* 8. 16.

Testor coram Deo, et Christo Jesu, et electis Angelis, ut hæc custodias sine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando. 1. *Tim.* 5. 21.

Judicium humanum depravatur amore.

Non suscipies vocem mendacii: nec junges manum tuam, ut pro impio dicas falsum testimonium. Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in judicio, plurimorum acquiesces sententiæ, ut à vero devies. Pauperis quoque non misereberis in judicio. *Exod.* 23. 1. *et seq.*

Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. *Lev.* 19. 15.

Æquum judicium sit inter vos, sive peregrinus, sive civis peccaverit: quia ego sum Dominus Deus vester. *Ibid.* 24. 22.

Quod justum est judicate: sive civis sit ille, sive peregrinus. Nulla erit distantia personarum, ità parvum audietis, ut magnum: nec accipietis cujusquam personam, quia Dei judicium est. *Deut.* 1. 16. 17.

Non pervertes judicium advenæ et pupilli, nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum. *Ibid.* 24. 17.

Accipere personam impii non est bonum, ut declines à veritate judicii. *Prov.* 18. 5.

Cognoscere personam in judicio non est bonum. *Ib.* 24. 23.

Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui custodiunt, succenduntur contra eum. *Ib.* 28. 4.

Timore.

Noli quærere fieri judex, *ne iniquitatibus impediendis par esse non possis; neque* extimescas faciem potentis, *et integritati tuæ ponas offendiculum. Eccli.* 7. 6.

Factum est judicium, et contradictio potentior. Propter hoc lacerata est lex, et non perveniet usquè ad finem judicium: quia impius prævalet adversùs justum, propthereà egreditur judicium perversum. *Habac.* 1. 3. 4. Quarè respicis super ini-

qua agentes, et taces, devorante impio justiorem se? *v.* 13.

Munere.

Non accipies personam, nec munera: quia munera excæcant oculos sapientum, et mutant verba justorum. *Deut.* 16. 19.

Qui munera super innocentem non accepit. *Psal.* 14. 5.

Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas judicii. *Prov.* 17. 23.

Qui cognoscit in judicio faciem, non benefacit; iste et pro buccellâ panis deserit veritatem. *Ibid.* 28. 21.

Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non judicant; et causa viduæ non ingreditur ad illos. *Isa.* 1. 23.

Principes ejus in muneribus judicabant, et sacerdotes ejus in mercede docebant, et prophetæ ejus in pecuniâ divinabant, etc. *Mich.* 3. 11.

Principes postulat: et judex in reddendo est. *Ibid.* 7. 3.

Odio.

Insontem et justum non occides. *Exod.* 23. 7.

Judicium justum salubriter remuneratur.

Gaudium justo est facere judicium. *Prov.* 21. 15.

In judicando esto pupillis misericors ut pater, et pro viro matri illorum: et eris tu velut filius Altissimi obediens, et miserebitur tui magis, quàm mater. *Eccli.* 4. 10. 11.

Judex sapiens judicabit populum suum, et principatus sensati stabilis erit. Secundùm judicem populi, sic et ministri ejus: et qualis rector est civitatis, tales et inhabitantes in eâ. *Ibid.* 10. 1. 2.

Et judices singuli suo nomine, quorum non est corruptum cor; qui non aversi sunt à Domino, ut sit memoria illorum in benedictione, etc. *Ibid.* 46. 13. 14.

Quærite judicium, subvenite oppresso, judicate pupillo, defendite viduam. Et venite, et arguite me, dicit Dominus. *Isa.* 1. 17. 18.

Facite judicium et justitiam, et liberate vi oppressum de manu calumniatoris: et advenam, et pupillum, et viduam nolite contristare, neque opprimatis iniquè: et sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. Si enim facientes feceritis verbum istud: ingredientur per portas domûs hujus reges sedentes de genere David super thronum ejus. *Jerem.* 22. 3. 4.

Injustum graviter punitur.

Maledictus, qui pervertit judicium advenæ, pupilli, et viduæ. *Deut.* 27. 19.

Qui justificat impium, et qui condemnat justum, abominabilis est uterque apud Deum. *Prov.* 17. 15.

Audite ergò, reges (*terræ*), et intelligite: discite, judices finium terræ. Præbete aures,

vos, qui continetis multitudines, et placetis vobis in turbis nationum : quoniàm data est à Domino potestas vobis, et virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, et cogitationes scrutabitur : quoniàm cùm essetis ministri regni illius, non rectè judicâstis, nec custodistis legem justitiæ, neque secundùm voluntatem Dei ambulâstis, etc. *Sap.* 6. 2. *et seq.*

Concupiscentia spadonis devirginabit juvenculam : sic qui facit per vim judicium iniquum. *Eccli.* 20. 2. 3.

Væ — qui justificatis impium pro muneribus, et justitiam justi aufertis ab eo. *Isa.* 5. 23.

Væ qui condunt leges iniquas : et scribentes, injustitiam scripserunt : ut opprimerent in judicio pauperes, et vim facerent causæ humilium populi mei ; ut essent viduæ præda eorum, et pupillos diriperent. Quid facietis in die visitationis et calamitatis de longè venientis ? Ad cujus confugietis auxilium? etc. *Ibid.* 10. 1. *et seq.*

Quia ego Dominus diligens judicium, et odio habens rapinam in holocausto. *Ibid.* 61. 8.

Causam viduæ non judicaverunt, causam pupilli non direxerunt, et judicium pauperum non judicaverunt. Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? etc. *Jerem.* 5. 28. 29.

Quoniàm convertistis in amaritudinem judicium, et fructum justitiæ in absynthium : qui lætamini in nihilo — Eccè enim suscitabo super vos, domus Israël, dicit Dominus Deus exercituum, gentem : et conteret vos. *Amos* 6. 13. *et seq.*

Judicium hominum.
Vide *Opinio.*

JUDICUM OFFICIUM ET POTESTAS.

Alterâ autem die sedit Moyses, ut judicaret populum, qui assistebat Moysi à manè usquè ad vesperam. *Exod.* 18. 13. Provide autem de omni plebe viros potentes (*scil. sapientes*), et timentes Deum in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam : et constitue ex eis tribunos, et centuriones, et quinquagenarios, et decanos, qui judicent populum omni tempore : quidquid autem majus fuerit referant ad te, et ipsi minora tantummodò judicent ; leviusque sit tibi, partito in alios onere. *v.* 21. *et* 22.

Proponuntur præcepta judicialia quoàd emptitios servos, et ancillas, furta, homicidia, parricidia, plagium, parentum maledicta, rixas et talionis pœnas, etc. Ibid. c. 21.

Furti damnique illati pœna, depositi, commodati, conducti, atque stupri lex : idololatriæ supplicium : advenæ, viduæ, et pupillis nocentium pœnæ : mutui, usuræ, et pignoris, et obedientiæ et decimarum leges proponuntur. Ibid. c. 22.

Proponuntur leges præfixæ judicibus: bos et asinus inimici servandus : non accipienda à judicibus munera : de anni et diei septimi quiete, tribusque festis præcipuis, de Angelo in ducem itineris præmittendo, et præmio servantium præcepta, tractatur. Ibid. c. 23.

Non facies quod iniquum est, nec injustè judicabis. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Justè judica proximo tuo, *Lev.* 19. 15.

Locutusque est Moyses ad filios Israël, et eduxerunt eum (*scilicet filium mulieris Israëlitidis, quem pepererat de viro Ægyptio inter filios Israël*), qui blasphemaverat, extra castra, ac lapidibus oppresserunt filii Israël sicut præceperat Dominus Moysi. *Ibid.* 24. 23.

Date ex vobis viros sapientes et gnaros, et quorum conversatio sit probata in tribubus vestris, ut ponam eos vobis principes. *Deut.* 1. 13. Præcepique eis, dicens : Audite illos, et quod justum est judicate : sive civis sit ille, sive peregrinus. Nulla erit distantia personarum, ità parvum audietis, ut magnum : nec accipietis cujusquàm personam, quia Dei judicium est. *v.* 16. *et* 17.

Judices et magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per singulas tribus tuas : ut judicent populum justo judicio. *Ibid.* 16. 18. *Item Cap.* 17. *præscribuntur variæ leges, etc.*

Prophetam de gente tuâ et de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus : ipsum audies. *Ibid.* 18. 15.

Si fuerit causa inter aliquos, et interpellaverint judices : quem justum esse perspexerint, illi justitiæ palmam dabunt ; quem impium, condemnabunt impietatis. Sin autem eum, qui peccavit, dignum viderint plagis ; prosternent, et coram se facient verberari. Pro mensurâ peccati erit et plagarum modus : ità duntaxat ut quadragenarium numerum non excedant. *Deut.* 25. 1. *et seq.*

Maledictus qui pervertit judicium advenæ, pupilli, et viduæ, et dicet omnis populus : Amen. *Ibid.* 27. 19.

Et ait Josue ad Achan : Fili mi, da gloriam Domino Deo Israël, et confitere, atque indica mihi, quid feceris, ne abscondas. *Josue* 7. 19.

Factum est autem, cùm senuisset Samuël, posuit filios suos judices in Israël, etc. 1. *Reg.* 8. 1. Et non ambulaverunt filii illius in viis ejus ; sed declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, et perverterunt judicium, etc. *v.* 3.

Dixitque (*Samuël*) ad eos (*scilicet populum Israël*) : Testis est Dominus adversùm vos, et testis Christus ejus in die hâc,

quia non inveneritis in manu meâ quippiam. *Ibid.* 12. 5.

Constituitque (*rex Josaphat*) judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis, per singula loca, et præcipiens judicibus : Videte, ait, quid faciatis : non enim hominis exercetis judicium, sed Domini : et quodcunque judicaveritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum, et cum diligentiâ cuncta facite ; non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum. 2. *Paral.* 19. 5. *et seq.*

In judicando esto pupillis misericors ut pater, et pro viro matri illorum : et eris tu velut filius Altissimi obediens, et miserebitur tuî magis, quàm mater. *Eccli.* 4. 10.

Judex sapiens judicabit populum suum, et principatus sensati stabilis erit. Secundùm judicem populi, sic et ministri ejus : et qualis rector est civitatis, tales et inhabitantes in eâ. *Ibid.* 10. 1. 2. *Vide Prov.* 28. 15. *et c.* 29. 12.

Usquequò judicatis iniquitatem, et facies peccatorum sumitis? judicate egeno et pupillo : humilem et pauperem justificate, etc. *Psal.* 81. 2. 3.

Accipere personam impii (*in judicio*), non est bonum, ut declines à veritate judicii. *Prov.* 18. 5. *Vide c.* 19. 6. *c.* 24. 23. *et Isa.* 1. 23.

Et exaltabitur Dominus exercituum in judicio, et Deus sanctus sanctificabitur in justitiâ. *Isa.* 5. 16.

Væ qui condunt leges iniquas : et scribentes, injustitiam scripserunt : ut opprimerent in judicio pauperes, et vim facerent causæ humilium populi mei : ut essent viduæ præda eorum, et pupillos diriperent. *Ib.* 10. 1. 2.

Quia (*dicit Dominus populo Jerusalem*) inventi sunt in populo meo impii, insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes, et pedicas ad capiendos viros. Sicut decipula plena avibus, sic domus eorum plenæ dolo : ideò magnificati sunt et ditati. Incrassati sunt et impinguati : et præterierunt sermones meos pessimè. Causam viduæ non judicaverunt, causam pupilli non direxerunt, et judicium pauperum non judicaverunt. Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut super gentem hujuscemodi non ulciscetur anima mea? *Jerem.* 5. 26. *et seq.*

Parabolam hanc dixit Christus : Judex quidam erat in quâdam civitate, qui Deum non timebat, et hominem non reverebatur. Vidua autem quædam erat in civitate illâ, et veniebat ad eum, dicens : Vindica me de adversario meo. Et nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se (*judex*) : Etsi Deum non timeo, nec hominem revereor; tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in novis-

simo veniens suggillet me. Ait autem Dominus : Audite, quid judex iniquitatis dicit : Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis? Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum. *Luc.* 18. 2. *et seq.*

Pilatus autem, convocatis principibus sacerdotum, et magistratibus, et plebe, dixit ad illos : Obtulistis mihi hunc hominem quasi avertentem populum, et eccè ego coram vobis interrogans, nullam causam invenio in homine isto ex his, in quibus eum accusatis. Sed neque Herodes : nam remisi vos ad illum, et eccè nihil dignum morte actum est ei. Emendatum ergò illum dimittam, etc. *Ibid.* 23. 13. *et seq.* At illi instabant vocibus magnis postulantes, ut crucifigeretur, et invalescebant voces eorum. Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorum. v. 23. *et* 24.

Nolite judicare secundùm faciem, sed justum judicium judicate. *Joan.* 7. 24.

Vos secundùm carnem judicatis (*ait Jesus*) : ego non judico quemquam : et si judico ego, judicium meum verum est: quia solus non sum, sed ego, et qui misit me, Pater. *Ibid.* 8. 15. 16.

Etenim si introierit in conventum vestrum vir, aureum annulum habens in veste candidâ, introierit autem et pauper in sordido habitu, et intendatis in eum, qui indutus est veste præclarâ, et dixeritis ei : Tu sede hîc benè : pauperi autem dicatis : Tu sta illìc : aut sede sub scabello pedum meorum : nonne judicatis apud vosmetipsos, et facti estis judices cogitationum iniquarum? *Jacob.* 2. 2. *et seq.*

Judex universi mundi est Deus. Vide *Deus.*

Judex Ecclesiæ et controversiarum est Papa, et sublegati ejus.

Moyses de omnibus religionis controversiis Hebræo populo respondit : et licet alios minores judices statuerit, summam tamen potestatem sibi reservavit. Exod. 18. 13. *et seq.*

Jubet Deus, ad summum sacerdotem omnia referri, quæ in populo controvertebantur. Deut. 17. 9.

Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto judicis; morietur homo ille, etc. *Ibid. v.* 12. *Vide Rom.* 13. 2.

In Jerusalem quoque constituit Josaphat Levitas, et sacerdotes, et principes familiarum ex Israël, ut judicium et causam Domini judicarent habitatoribus ejus. 2. *Par.* 19. 8.

Verba sapientium sicut stimuli, et quasi clavi in altum defixi, quæ per magistrorum

consilium data sunt à pastore uno. His amplius, fili mi, ne requiras. *Eccles.* 12. 11. 12.

Interroga sacerdotes legem. *Aggæi.* 2. 12.

Labia enim sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est. *Malach.* 2. 7. *Vide* 2. *Paral.* 19. 10. 11.

Petro claves Ecclesiæ et regni cœlorum datæ sunt, et consequènter ejus successoribus. *Matth.* 16. 19. *Vide et v.* 18. *Item Joan.* 21. 17.

Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus. *Ibid.* 18. 17. *Vide et Cap.* 23. 3.

Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. (*Ergò et successorum*). *Luc.* 22. 32.

JURAMENTUM.

Jurare quatenùs liceat vel non liceat et quàm variis modis contingat jurare.

Abraham respondit regi Sodomorum: Levo manum meam ad Dominum Deum meum excelsum, possessorem cœli et terræ, quòd à filo subtegminis usquè ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus, quæ tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abraham. *Gen.* 14. 22. 23.

Jura ergò per Deum (*dixit Abimelech et Phicol princeps exercitûs ejus ad Abraham*), ne noceas mihi, et posteris meis, stirpique meæ: sed juxta misericordiam, quam feci tibi, facies mihi, et terræ, in quâ versatus es advena. Dixitque Abraham: Ego jurabo. Et increpavit Abimelech propter puteum aquæ, quem vi abstulerant servi ejus. *Ib.* 21. 23. *et seq. Vide c.* 24. 3.

Vocavit autem Angelus Domini Abraham secundò de cœlo, dicens: Per memetipsum juravi, dicit Dominus: quia fecisti hanc rem, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me: benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli. *Ibid.* 22. 15. *et seq.*

Ille (*Esaü*) respondit (*Jacob fratri suo*): En morior, quid mihi proderunt primogenita? Ait Jacob: Jura ergò mihi. Juravit ei Esaü, et vendidit primogenita. *Ibid.* 25. 32. 33.

Et peregrinare in eâ (*scilicet terrâ, quam dixero tibi*), eroque tecum, et benedicam tibi (*Isaac*): tibi enim et semini tuo dabo universas regiones has, complens juramentum, quod spopondi Abraham patri tuo, etc. *Ibid.* 26. 3. Qui responderunt (*scilicet Abimelech et Ochozath amicus ejus, et Phicol dux militum ad Isaac*): Vidimus tecum esse Dominum, et idcircò nos diximus: Sit juramentum inter nos, et ineamus fœdus, ut non facias nobis quidquam mali: sicut et nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus quod te læderet: sed cum pace dimisimus auctum

benedictione Domini. Fecit ergò eis (*Isaac*) convivium, et post cibum et potum, surgentes manè, juraverunt sibi mutuò : dimisitque eos Isaac pacificè in locum suum. *v.* 28. *et seq.*

Deus Abraham, et Deus Nachor, judicet inter nos, Deus patris eorum. Juravit ergò Jacob per timorem patris sui Isaac : immolatisque victimis in monte, vocavit fratres suos, ut ederent panem. *Ibid.* 31. 53. 54.

Exploratores estis (*ait Joseph fratribus suis venientibus in Ægyptum pro emendis frumentis*) : Jàm nunc experimentum vestri capiam : per salutem Pharaonis non egrediemini hinc, donec veniat frater vester minimus. *Ib.* 42. 14. 15.

Cui respondit Joseph (*scilicet Jacob morituro, petenti ut condatur in sepulcro patrum suorum, et non in Ægypto, ubi Joseph erat princeps*) : Ego faciam, quod jussisti. Et ille : Jura ergò, inquit, mihi. Quo jurante, adoravit Israël Deum, conversus ad lectuli caput. *Ib.* 47. 30. *Vide cap.* 50. 5.

Tulit quoque Moyses ossa Joseph secum : eò quòd adjurâsset filios Israël, dicens : Visitabit vos Deus, efferte ossa mea hinc vobiscum. *Exod.* 13. 19.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum : nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustrà. *Ibid.* 20. 7.

Jusjurandum erit in medio, quod non extenderit manum ad rem proximi sui : suscipietque dominus juramentum, et ille reddere non cogetur. *Ib.* 22. 11.

Omnia quæ dixi vobis, custodite. Et per nomen externorum Deorum non jurabitis, neque audietur ex ore vestro. *Ibid.* 23. 13.

Anima, quæ juraverit, et protulerit labiis suis, ut vel malè quid faceret, vel benè, et idipsum juramento et sermone firmaverit, oblitaque posteà intellexerit delictum suum, agat pœnitentiam pro peccato, etc. *Lev.* 5. 4. 5.

Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui : ego Dominus. *Ib.* 19. 12.

Agitur de voto ac juramento virorum, et quandò puellarum et uxorum vota seu juramenta rata sint, vel irrita. Num. c. 30.

Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies, ac per nomen illius jurabis. *Deut.* 6. 13. *Vide c.* 7. 8.

Dominum Deum tuum timebis, et ei soli servies : ipsi adhærebis, jurabisque in nomine illius. *Ibid.* 10. 20.

Nunc ergò jurate mihi per Dominum (*dixit Rahab exploratoribus*), ut quomodò ego misericordiam feci vobiscum, ità et vos faciatis cum domo patris mei : detisque mihi verum signum. *Josue* 2. 12.

Duobus autem viris, qui explotarores missi fuerant, dixit

Josue : ingredimini domum mulieris meretricis (*Scilicet Rahab*), et producite eam, et omnia quæ illius sunt, sicut illi juramento firmâstis, *Ibid.* 6. 22.

Fecitque Josue cum eis (*id est Gabaonitis*) pacem, et inito fœdere pollicitus est, quòd non occiderentur : principes quoque multitudinis juraverunt eis. *Ibid.* 9. 15.

Ne postquàm intraveritis ad Gentes (*dixit Josue filiis Israël*), quæ inter vos futuræ sunt, juretis in nomine Deorum earum, et serviatis eis, et adoretis illos : sed adhæreatis Domino Deo vestro : quod fecistis usquè in diem hanc. *Ibid.* 23. 7. 8.

Juraverunt quoque filii Israël in Maspha, et dixerunt : Nullus nostrûm dabit filiis Benjamin de filiabus suis uxorem. *Judic.* 21. 1. Filias enim nostras eis dare non possumus, constricti juramento et maledictione, quâ diximus : Maledictus qui dederit de filiabus suis uxorem filiis Benjamin. *v.* 18. *Vide v.* 7.

Et viri Israël sociati sunt sibi (*Saüli*) in die illâ : adjuravit autem Saül populum, dicens : maledictus vir qui comederit panem usquè ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. 1. *Reg.* 14. 24.

Quarè ergò peccas (*ait Jonathas Saüli*) in sanguine innoxio, interficiens David, qui est absque culpâ? Quod cùm audîsset Saül, placatus voce Jonathæ, juravit : Vivit Dominus, quia non occidetur. *Ibid.* 19. 5. 6. *Vide c.* 24. 23. *c.* 25. 34.

Pepigit Jonathas fœdus cum David in Domino, et juraverunt ambo. Ibid. 20. 3. . .

Et juravit ei Saül (*scilicet Pythonissæ*) in Domino, dicens : Vivit Dominus, quia non eveniet tibi quidquam mali propter hanc rem. *Ibid.* 28. 10. *Vide c.* 30. 15.

Cùmque venisset universa multitudo cibum capere cum David, clarâ adhùc die juravit David, dicens : Hæc faciat mihi Dominus, et hæc addat, si antè occasum solis gustavero panem vel aliud quidquam. 2. *Reg.* 3. 35.

Nunc igitur surge, et procede (*ait Joab David lugenti mortem filii Absalom*), et alloquens satisfac servis tuis : juro enim tibi per Dominum, quòd si non exieris, ne unus quidem remansurus sit tecum nocte hâc : et pejus erit hoc tibi, quàm omnia mala, quæ venerunt super te, ab adolescentiâ tuâ usquè in præsens. *Ibid.* 19. 7. *Vide c.* 21. 2. 17.

Vade (*ait Nathan Bethsabee*), et ingredere ad regem David, et dic ei : Nonne tu, Domine, mi rex, jurâsti mihi ancillæ tuæ, dicens : Salomon filius tuus regnabit post me : et ipse sedebit in solio meo?

Quare ergò regnat Adonias? 3. *Reg.* 1. 13. Vocate ad me Bethsabee (*dixit David*). Quæ cùm fuisset ingressa coram rege, et stetisset antè eum, juravit rex, et ait : Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustiâ, quia sicut juravi tibi per Dominum Deum Israël, dicens : Salomon filius tuus regnabit post me : et ipse sedebit super solium meum pro me : sic faciam hodiè. *v.* 28. *et seq.* Et ungat eum ibi Sadoc sacerdos, et Nathan propheta in regem super Israël. *v.* 34. *Vide c.* 2. 2. 8. *et.* 23.

Si peccaverit homo in proximum suum (*dixit Salomon Domino*), et habuerit aliquod juramentum, quo teneatur adstrictus, et venerit propter juramentum coram altari tuo in domum tuam, tu exaudies in cœlo, et facies, et judicabis servos tuos, condemnans impium, et reddens viam suam super caput ejus, justificansque justum, et retribuens ei secundùm justitiam suam. *Ibid.* 8. 31. 32. *Idem verbatim habetur* 2. *Paral.* 6. 22.

Hæc mihi faciant Dii (*dixit Jezabel mittens nuncium ad Eliam*), et hæc addant, nisi hâc horâ cras posuero animam tuam sicut animam unius ex illis, *Ibid.* 19. 2. *Vide c.* 17. 1. 12. 20. 10. *Item* 4. *Reg.* 2. 2.

Juraveruntque Domino voce magnâ in jubilo, et in clangore tubæ, et in sonitu buccinarum, omnes qui erant in Judâ cum execratione : in omni enim corde suo juraverunt, et in totâ voluntate quæsierunt eum, et invenerunt : præstititque eis Dominus requiem per circuitum. 2. *Paral.* 15. 14. *Vide c.* 36. 13.

Surrexit ergò Esdras, et adjuravit principes sacerdotum et Levitarum, et omnem Israël, ut facerent secundùm verbum hoc : et juraverunt. 1. *Esdr.* 10. 5.

Recensentur qui fœdus initum signarunt, quo pollicentur et jurant, se servaturos universa Dei præcepta, 2. *Esdr. c.* 10.

Nabuchodonosor victo rege Medorum, cunctis regnis imperare cupiens, nuntios ad ea mittit, quibus absque honore remissis, indignatus, jurat se id ulturum. Judith c. 1. *Vide* 1. *Mach.* 6. 61. 62.

Vivit Deus, qui abstulit judicium meum, et Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam, quia donec superest halitus in me, et spiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium. *Job* 27. 2. *et seq.*

Qui jurat proximo suo, et non decipit, qui pecuniam suam non dedit ad usuram, et munera super innocentem non accepit (*habitabit in tabernaculo tuo, Domine*). *Psal.* 14. 5.

Innocens manibus et mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem à Domino, et misericordiam à Deo salutari suo. *Psal.* 23. 4. 5.

Rex verò lætabitur in Deo, laudabuntur omnes, qui jurant in eo: quia obstructum est os loquentium iniqua. *Psal.* 62. 12.

Disposui testamentum electis meis: juravi David servo meo: usquè in æternum præparabo semen tuum. *Psal.* 88. 4. 5.

Et isti non cognoverunt vias meas: ut juravi in irâ meâ, si introibunt in requiem meam. *Psal.* 94. 11. *Vide Psal.* 101. 9.

Juravit Dominus, et non pænitebit eum: tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. *Psal.* 109. 4.

Jurationi non assuescat os tuum; multi enim casus in illâ; Nominatio verò Dei non sit assidua in ore tuo, et nominibus Sanctorum non admiscearis; quoniàm non eris immunis ab eis. Sicut enim servus interrogatus assiduè, à livore non minuitur: sic omnis jurans et nominans, in toto à peccato non purgabitur. Vir multùm jurans implebitur iniquitate, et non discedet à domo illius plaga. Et si frustraverit (*juramentum*), delictum illius super ipsum erit: et si dissimulaverit, delinquit dupliciter: et si in vacuum juraverit, non justificabitur: replebitur enim retributione domus illius. *Eccli.* 23. 9. *et seq.* Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum: est enim in illâ verbum peccati. v. 17.

Juravit Dominus exercituum, dicens: Si non, ut putavi, ità erit: et quomodò mente tractavi, sic eveniet: ut conteram Assyrium in terrâ meâ, et in montibus meis conculcem eum: et auferetur ab eis jugum ejus, et onus illius ab humero eorum tolletur. *Isa.* 14. 24. *Vide c.* 19. 18.

In memetipso juravi, egredietur de ore meo justitiæ verbum, et non revertetur: quia mihi curvabitur omne genu, et jurabit omnis lingua. *Ibid.* 45. 23. 24.

Sicut in diebus Noë istud mihi est, cui juravi, ne inducerem aquas Noë ultrà supra terram: sic juravi, ut non irascar tibi, et non increpem te. *Ibid.* 54. 9.

Et jurabis (*Israël*): Vivit Dominus, in veritate, et in judicio, et in justitiâ: et benedicent eum Gentes, ipsumque laudabunt *Jere.* 4. 2. *Vide c.* 5. 2.

Superquo (*scilicet idololatriâ tuâ et iniquitate*) propitius tibi esse potero? Filii tui dereliquerunt me, et jurant in his, qui non sunt Dii: saturavi eos, et mœchati sunt, et in domo meretricis luxuriabantur. *Ibid.* 5. 7. *Vide c.* 44. 26.

Si eruditi didicerint vias populi mei, ut jurent in nomine meo, Vivit Dominus, sicut docuerunt populum meum jurare in Baal: ædificabuntur in medio populi mei. *Ibid.* 12. 16.

Quòd si non audieritis verba hæc: in memetipso juravi, dicit Dominus, quia in solitudinem erit domus hæc. *Ib.* 22. 5.

Juravit Dominus exercituum per animam suam: Quoniàm replebo te hominibus quasi brucho, et super te celeuma cantabitur. *Ibid.* 51. 14.

Si fornicaris tu, Israël, non delinquat saltem Juda: et nolite ingredi in Galgala, et ne ascenderitis in Bethaven, neque juraveritis: Vivit Dominus. Quoniàm sicut vacca lasciviens declinavit Israël. *Oseæ* 4. 15. 16.

Juravit Dominus Deus in animâ suâ, dicit Dominus Deus exercituum: Detestor ego superbiam Jacob, et domos ejus odi, et tradam civitatem (*ejus*) cum habitatoribus suis. *Amos* 6. 8. *Vide c.* 8. 7.

Et extendam manum meam super Judam, et super omnes habitantes Jerusalem: et disperdam de loco hoc reliquias Baal, et nomina ædituorum cum sacerdotibus: et eos, qui adorant super tecta militiam cœli, et adorant, et jurant in Domino, et jurant in Melchom. Et qui avertuntur de post tergum Domini, et qui non quæsierunt Dominum, nec investigaverunt eum. *Soph.* 1. 4. *et seq.*

Juramentum mendax ne diligatis: omnia enim hæc sunt, quæ odi, dicit Dominus. *Zach.* 8. 17.

Iterùm audistis, quia dictum est antiquis: Non perjurabis: reddes autem Domino juramenta tua. *Matth.* 5. 33.

Væ vobis, duces cæci, qui dicitis: Quicunque juraverit per templum nihil est: qui autem juraverit in auro templi debet. Stulti et cæci! Quid enim majus est, aurum, an templum, quod sanctificat aurum? Et quicumque juraverit in altari nihil est: quicunque autem juraverit in dono, quod est super illud, debet. Cæci! Quid enim majus est, donum, an altare, quod sanctificat donum? Qui ergò jurat in altari, jurat in eo, et in omnibus, quæ super illud sunt. Et quicunque juraverit in templo, jurat in illo, et in eo, qui habitat in ipso: et qui jurat in cœlo, jurat in throno Dei, et in eo, qui sedet super eum. *Ibid.* 23. 16. *et seq. Vide Hebr. cap.* 6. 13.

Homines enim per majorem sui jurant: et omnis controversiæ eorum finis, ad confirmationem, est juramentum. *Hebr.* 6. 16.

Apostolus Paulus multoties legitur jurasse in suis Epistolis: sic enim ait: Testis enim mihi est Deus, cui servio. *Rom.* 1. 9. Ego autem testem Deum invoco in animam meam, etc. 2. *Cor.* 1. 23. Deus et Pater

Domini nostri Jesu Christi, qui est benedictus in sæcula, scit, quòd non mentior. *Ibid.* 11. 31. Eccè coram Deo, quia non mentior. *Gal.* 1. 20.

Jurandum non est temerè, nec per cœlum, nec per terram, nec per aliquid, quod in eis est.

Ego autem dico vobis, non jurare omninò, neque per cœlum, quia thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum est pedum ejus: neque per Jerosolymam, quia civitas est magni regis: neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum. Sit autem sermo vester: est, est: non, non: quod autem his abundantius est, à malo est, *Matth.* 5. 34. *et seq.*

Antè omnia autem, fratres mei, nolite jurare, neque per cœlum, neque per terram, neque aliud quodcunque juramentum. Sit autem sermo vester: est, est: non, non: ut non sub judicio decidatis. *Jacob.* 5. 12.

Juramentum etiam hosti factum, non frangendum.

Juramentum Gabaonitis, etiam infidelibus et fraudulentis, factum Josue non violavit; sed vitâ salvâ, ad altaris ministerium eos adstrinxit. Josue 9. 15. *et seq. usq. ad finem.*

Quia Saül iisdem Gabaonitis, quibus juraverunt filii Israël, jusjurandum violavit, omnis ejus familia, excepto Miphiboseth, suspensa est sub rege David, quandò ob eam perfidiam fames triennalis immissa fuit super terram. 2. *Reg.* 21. 1. *et seq.*

Sedecias Nabuchodonosori Ethnico juramentum dederat, se in ipsius dominatione permansurum. Sed ubi juramentum fregit, à Nabucodonosore defecit, et ad Ægypti regem transfugit; vastatum est ejus regnum, direpta urbs sancta, et ipse cum filiis interiit. Jerem. c. 39. *et* 52.

Juramenta et vota impia non implenda.

Gratias agit Deo David, quoniam ad preces Abigaïl non occiderit Nabal maritum ejus, sicut in iracundiâ se facturum juraverat. 1. *Reg.* 25. 32. *et seq. usq. ad v.* 40.

Peccavit Saül, temerè et inconsulto vovendo, neminem, qui secum erant, aliquid gustare debere, nisi priùs confecisset omnes suos hostes. 1. *Reg.* 14. 24. *Vide reliquum capitis.*

Jehpte pugnaturus contra filios Ammon, votum vovit Domino, dicens: Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicunque primus fuerit egressus de foribus domûs meæ, mihique occurrerit — eum holocaustum offeram Domino. *Undè posteà filiam suam uni-*

genitam, quæ prima ei occurrit, immolavit. Sed tale votum non erat licitum, multò minùs adimpletio voti. Judic. 11. 30. *et seq.*

Impium et crudele votum fecerunt Judæi illi qui accedentes ad principes sacerdotum dixerunt, se neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum. *Actor.* 23. 12. *et seq.*

Jurgium. Vide *Contentio.*

JUSTITIA ET ÆQUITAS.

Justi veri in hâc vitâ.

Erant autem justi ambo antè Deum (*scilicet Zacharias, et Elisabeth uxor illius*), incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querelâ, etc. *Luc.* 1. 6. *Vide Psal.* 23. 4. *et* 67. 4. *et* 124. 4. *et* 127. 4. *Item.* 3. *Reg.* 14. 8. *et* 4. *Reg.* 23. 25.

Dico vobis, quòd ità gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonagenta novem justis, qui non indigent pœnitentiâ. *Ibid.* 15. 7.

Si ergò vos filius liberaverit, verè liberi eritis. *Joan.* 8. 36. *Vide Ephes.* 1. 4.

Et pro eis ego sanctifico me ipsum: ut sint et ipsi sanctificati in veritate. *Ib.* 17. 19.

Et hæc quidam fuistis (*scilicet fornicarii, idolis servientes, adulteri, etc.*): sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. 1. *Cor.* 6. 11.

Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis Jerusalem cœlestem, et multorum millium Angelorum frequentiam, et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cœlis, et judicem omnium Deum, et spiritus justorum perfectorum, et testamenti novi mediatorem Jesum, et sanguinis aspersionem meliùs loquentem, quàm Abel. *Hebr.* 12. 22. *et seq.*

Et justum Lot oppressum à nefandorum injuriâ aut luxuriosâ conversatione eripuit (*scilicet Deus*). Aspectu enim et auditu justus erat, habitans apud eos, qui de die in diem animam justam iniquis operibus cruciabant. 2. *Petr.* 2. 7. 8.

Videte, qualem caritatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, et simus. Propter hoc mundus non novit nos, quia non novit eum. 1. *Joan.* 3. 1. Filioli, nemo vos seducat. Qui facit justitiam, justus est, sicut et ille justus est. Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniàm ab initio diabolus peccat, etc. *v.* 7. *Vide c.* 2. 5.

Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua: et ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. *Apoc.* 3. 4.

Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, Virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocumquè ierit. Hi empti sunt

ex hominibus primitiæ Deo et Agno, et in ore eorum non est inventum mendacium : sine maculâ enim sunt antè thronum Dei. *Ibid.* 14. 4. 5.

Justitiæ summa perfectio non habetur in hâc vitâ, in quâ sine peccato non vivimus.

Videns autem Deus, quòd multa malitia hominum esset in terrâ, et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore: pænituit eum, quòd hominem fecisset in terrâ. *Gen.* 6. 5. 6.

Nequaquàm ultrà maledicam terræ propter homines (*ait Dominus ad Noë*) : sensus enim et cogitatio humani cordis, in malum prona sunt ab adolescentiâ suâ : non igitur ultrà percutiam omnem animam viventem, sicut feci. *Ibid.* 8. 21.

Qui custodis misericordiam in millia : qui aufers iniquitatem, et scelera, atque peccata, nullusque apud te per se innocens est. *Exo.* 34. 7.

Dominus patiens, et multæ misericordiæ, auferens iniquitatem et scelera, nullumque innoxium derelinquens, qui visitas peccata patrum in filios in tertiam et quartam generationem. *Num.* 14. 18.

Ait Salomon Domino: Quòd i peccaverint tibi (*filii Israël*) (non est enim homo, qui non peccet), et iratus tradideris eos inimicis suis, et captivi ducti fuerint in terram inimicorum longè vel propè, et egerint pœnitentiam in corde suo in loco captivitatis, etc. 3. *Reg.* 8. 46. *et seq. Item* 2. *Paral.* 6. 36. *et seq.*

Nunquid homo, Dei comparatione justificabitur, aut factore suo purior erit vir? *Job* 4. 17.

Verè scio (*ait Job*), quòd ità sit (*scilicet quòd qui viderunt Dominum, induentur confusione*), et quòd non justificetur homo compositus Deo. *Ibid.* 9. 2. Qui etiam si habuero quippiam justum, non respondebo, sed meum judicem deprecabor. *v.* 15. Si justificare me voluero, os meum condemnabit me : si innocentem ostendero, pravum me comprobabit. *v.* 20.

Nunquid justificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus, natus de muliere? Eccè luna etiam non splendet : et stellæ non sunt mundæ in conspectu *ejus;* quantò magis homo putredo, et filius hominis vermis? *Ibid.* 25. 4. 5. 6.

Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus. Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in studiis suis; non est qui faciat bonum, non est usquè ad unum. *Psal.* 13. 1. *Idem habetur Psal.* 52. 1. 2.

Eccè enim in iniquitatibus conceptus sum : et in peccatis conceptit me mater mea. *Psal.* 50. 7.

Si iniquitates observaveris,

Domine, Domine, quis sustinebit? *Psal.* 129. 3.

Non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. *Psal.* 142. 2.

Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum à peccato? *Prov.* 20. 9. *Vide Sap.* 12. 20.

Non est enim homo justus in terrâ, qui faciat bonum, et non peccet. *Eccles.* 7. 21.

A sæculo non audierunt, neque auribus perceperunt: oculus non vidit, Deus absque te: quæ præparâsti expectantibus te. *Isa.* 64. 4.

Arguet te malitia tua, et aversio tua increpabit te. Scito et vide, quia malum et amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum, et non esse timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum (*filiis Israël et Juda*). *Jerem.* 2. 19.

Tecum ego sum, ait Dominus, ut salvem te: faciam enim consummationem in cunctis Gentibus: in quibus dispersi te: te autem non faciam in consummationem: sed castigabo te in judicio, ut non videaris tibi innoxius (*ait Dominus populo Israël*), etc. *Ib.* 30. 11.

Periit sanctus de terrâ, et rectus in hominibus non est: omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suum ad mortem venatur. *Michael* 7. 2. *Vide Nahum* 1. 3.

Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. *Matth.* 6. 12. *Vide c.* 15. 19.

Attendite vobis: Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: et si pœnitentiam egerit: dimitte illi. *Luc.* 17. 3. Sic vos cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. *v.* 10.

Quid ergò? præcellimus eos (*scilicet Judæos*)? Nequaquàm. Causati enim sumus, Judæos, et Græcos omnes sub peccato esse, sicut scriptum est: Quia non est justus quisquam: non est intelligens, non est requirens Deum. *Rom.* 3. 9. 10. 11. omnes enim peccaverunt, et egent gloriâ Dei. *v.* 23. *Vide Ephes.* 2. 3.

Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus. *Galat.* 3. 22.

Si dixerimus, quoniàm peccatum non habemus; ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. 1. *Joan.* 1. 8.

Justi benè ordinantur erga Deum.

Et tenebit justus viam suam. *Job* 17. 9.

Justificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram. *Ibid.* 27. 6.

Lex Dei ejus in corde ipsius (*scil. justi*). *Psal.* 36. 31.

Paratum cor ejus (*scil. justi*) sperare in Domino. *Psal.* 111. 7.

Simplicitas justorum diriget

eos : et supplantatio perversorum vastabit illos *Prov.* 11. 3.

Turris fortissima nomen Domini : ad ipsum currit justus, et exaltabitur. *Ibid.* 18. 10.

Sunt justi atque sapientes : et opera eorum in manu Dei. *Eccl.* 9. 1.

Et vir si fuerit justus, et fecerit judicium et justitiam : in montibus non comederit, et oculos suos non levaverit ad idola domûs Israël : et uxorem proximi sui non violaverit, et ad mulierem menstruatam non accesserit : et hominem non contristaverit : pignus debitori reddiderit : per vim nihil rapuerit : panem suum esurienti dederit, et nudum operuerit vestimento : ad usuram non commodaverit, et amplius non acceperit : ab iniquitate averterit manum suam, et judicium verum fecerit inter virum et virum : in præceptis meis ambulaverit, et judicia mea custodierit, ut faciat veritatem : hic justus est, vitâ vivet, ait Dominus Deus. *Ez.* 18. 5. *et seq.*

Si scitis, quoniam justus est (*Deus*), scitote, quoniàm et omnis qui facit justitiam, ex ipso natus est. 1. *Joan.* 2. 29.

Erga proximum in verbo.

Dixit Jacob ad Laban : Respondebit que mihi cras justitia mea. *Gen.* 30. 33.

Os justi meditabitur sapientiam : et lingua ejus loquetur judicium. *Psal.* 36. 30.

Vena vitæ, os justi : et os impiorum operiet iniquitatem. *Prov.* 10. 11.

Argentum electum lingua justi. — Labia justi erudiunt plurimos. ✠. 20. et 21. Os justi parturiet sapientiam. — Labia justi considerant placita. *v.* 31. *et* 32.

Justus, prior est accusator sui. *Ibid.* 18. 17.

Opere

Abraham volens separari à Loth nepote suo, dedit ei optionem, ut eligeret partem, quam vellet : et sic pulchrè poterit partitio fieri, ut major dividat, et minor eligat. Gen. 13. 9.

Testimonio Domini justam rem postulaverant filiæ Salphaad, quæ in hæreditate paternâ succedere à Moyse petierunt. Num. 27. 6.

Constituit David, et quasi pro lege habitum est, ut æqua esset pars descendentis ad prælia, et remanentis ad sarcinas. 1. *Reg* 30. 24. 25.

Audiens Tobias vocem hœdi, dixit : Videte, ne fortè furtivus sit : reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. *Tob.* 2. 21.

Opus justi ad vitam : fructus autem impii ad peccatum. *Prov.* 10. 16.

Cogitationes justorum, judicia. *Ibid.* 12. 5.

Noli esse justus multùm : neque plus sapias, quàm necesse est. *Eccles.* 7. 17.

Plenè remunerantur, quantùm ad se : et contrà.

Rex Adonibezec comprehensus à filiis Israël, dixit : Septuaginta reges, amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensâ meâ ciborum reliquias : sicut feci, ità reddidit mihi Deus. *Judic.* 1. 7.

Adducto Agag rege Amalec coram Samuële, ei ait Samuël, Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua. 1. *Reg.* 15. 33.

Dixit David ad Saül, qui eum injustè persequebatur : Dominus autem retribuet unicuique secundùm justitiam suam. *Ibid.* 26. 23.

David noluit accipere gratis ab Areunâ Jebuseo aream, quam habere volebat, sed justo pretio mediante. 2. *Reg.* 24. 24.

Præcepto regis Assueri superbus et iniquus Aman suspensus est in illo eodem patibulo, quod ipse paraverat Mardochæo, et hostes Judæorum eodem die ab ipsis Judæis occisi sunt, quo Judæos illi occidere putaverunt. Esther c. 7. *et* 8.

Et retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam : et secundùm puritatem manuum mearum retribuet mihi. *Psal.* 17. 21. *Vide v.* 25. *Item* 2. *Reg.* 22. 21. *et* 25.

Multæ tribulationes justorum. — Custodit Dominus omnia ossa eorum. *Psal.* 33. 20. 21.

Justus ut palma florebit : sicut cedrus Libani multiplicabitur. *Psal.* 91. 13.

Lux orta est justo, et rectis corde lætitia. Lætamini, justi, in Domino : et confitemini memoriæ sanctificationis ejus. *Psal.* 96. 11. 12.

Justorum autem semita quasi lux splendens procedit, et crescit usquè ad perfectam diem. *Prov.* 4. 18.

Benedictio Domini super caput justi. etc. *Ibid.* 10. 6. Desiderium suum justis dabitur, etc. *v.* 24.

Justitia rectorum liberabit eos, etc. *Ibid.* 11. 6. Justus de angustiâ liberatus est : et tradetur impius pro eo. *v.* 8. Fructus justi lignum vitæ. *v.* 30. *Vide v.* 5. *et* 23. *et* 31.

Non contristabit justum quidquid ei acciderit, etc. *Ibid.* 12. 21.

Justorum autem animæ in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis, etc. *Sap.* 3. 1.

Justus autem si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. *Ibid.* 4. 7.

Tunc stabunt justi in magnâ constantiâ adversùs eos qui se angustiaverunt : et qui abstulerunt labores eorum. *Ibid.* 5. 1. Justi autem in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces eorum, et cogitatio illorum apud Altissimum. Ideò accipient regnum decoris, et diadema speciei de manu Domini :

quoniàm dextera sua teget eos, etc. *v.* 16. *et* 17.

Dicite justo, quoniàm benè, quoniàm fructum adinventionum suarum comedet, etc. *Isa.* 3. 10.

Contrà Babylonem prophetans Jeremias, ait : Reddite ei secundùm opus suum : juxta omnia, quæ fecit, facite illi. *Jerem.* 50. 29.

Justitia justi super eum erit, et impietas impii erit super eum. *Ezech.* 18. 20.

Jubente Dario rege, viri, qui accusaverant Danielem, missi sunt in lacum leonum, et non pervenerunt usquè ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, et omnia ossa eorum comminuerunt. *Dan.* 6. 24.

Fecit populus duobus presbyteris, qui iniquè accusaverant Susannam, Sicut malè egerant adversùs proximum —et interfecerunt eos. *Ibid.* 13. 61. 62.

In eodem loco, in quo Andronicus injustè occiderat Oniam summum sacerdotem, fecit eum vitâ privari, purpurâ priùs exutum, Antiochus. 2. *Mach.* 4. 34. *et* 38.

Impius Jason, qui insepultos multos abjecerat, ipse et illamentatus, et insepultus abjicitur, *nec propriam, nec peregrinam habens sepulturam. Ibid.* 5. 10.

Antiochus homicida et blasphemus pessimè percussus, et ut ipse alios tractaverat, peregrè in montibus miserabili obitu vitâ functus est. *Ibid.* 9. 28.

Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. *Matth.* 13. 43. *Vide Dan.* 12. 3.

A servo nequam, qui noluit dimittere conservo suo centum denarios, meritò repetiit dominus universum debitum, quod liberaliter priùs dimiserat illi. Ibid. 18. 34.

Justi autem (*ibunt*) in vitam æternam. *Ibid.* 25. 46.

Ad prolem.

Junior fui, etenim senui : et non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem. Totâ die miseretur et commodat : et semen illius in benedictione erit, etc. *Psal.* 36. 25. 26.

Semen autem justorum salvabitur. *Prov.* 11. 21. Desiderium justorum omne bonum est, etc. *v.* 23.

Justus, qui ambulat in simplicitate suâ, beatos *post se* filios derelinquet. *Ibid.* 20. 7.

Sed illi viri misericordiæ sunt, quorum pietates non defuerunt. Cum semine eorum permanent bona : hæreditas sancta nepotes eorum, etc. *Eccli.* 44. 10. *et seq.*

Ad famam.

In memoriâ æternâ erit justus. *Psal.* 111. 7.

Memoriâ justi cum laudibus : et nomen impiorum putrescet. *Prov.* 10. 7.

Et nomen eorum vivit in

generationem et generationem. *Eccli.* 44. 14.

Et nomen eorum permaneat in æternum, permanens ad filios illorum, sanctorum virorum gloria. *Ibid.* 46. 15.

Ad substantiam temporalem.

Si declinavit gressus meus de viâ, et si secutum est oculos meos cor meum, et si in manibus meis adhæsit macula : seram, et alius comedat, et progenies mea eradicetur. *Job* 31. 7. 8.

Justi autem hæreditabunt terram. *Psal.* 36. 29.

Qui enim recti sunt, habitabunt in terrâ, et simplices permanebunt in eâ. Impii verò de terrâ perdentur : et qui iniquè agunt, auferentur ex eâ. *Prov.* 2. 21. 22.

Egestas à Domino in domo impii : habitacula autem justorum benedicentur. *Ibid.* 3. 33.

Non affliget Dominus fame animam justi : et insidias impiorum subvertet. *Ibid.* 10. 3. *Vide v.* 2.

Domus impiorum delebitur; tabernacula verò justorum germinabunt. *Ibid.* 14. 11.

Domus justi plurima fortitudo, etc. *Ibid.* 15. 6.

Sunt justi, quibus (*multa*) mala proveniunt, quasi opera egerint impiorum: et sunt impii, qui ità securi sunt, quasi justorum facta habeant. *Eccles.* 8. 14.

Justos mali abominantur.

Considerat peccator justum, etc. *Psal.* 36. 32.

Ne insidieris, et quæras impietatem in domo justi : neque vastes requiem ejus. *Prov.* 24. 15.

Abominantur justi virum impium : et abominantur impii eos, qui in rectâ sunt viâ. *Ibid.* 29. 27.

Circumveniamus ergò justum, quoniàm inutilis est nobis, et contrarius est operibus nostris, et improperat nobis peccata legis, et diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. *Sap.* 2. 12. Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniàm dissimilis est aliis vita illius, et immutatæ sunt viæ ejus. *v.* 15.

Justus perit, et non est qui recogitet in corde suo : et viri misericordiæ colliguntur, quia non est qui intelligat : à facie enim malitiæ collectus est justus. Veniat pax, requiescat in cubili suo qui ambulavit in directione suo. *Isa.* 57. 1. 2.

Justi an simus, non certè scire possumus, nec de salute æternâ certi esse.

Si justificare me voluero, os meum condemnabit me : si innocentem ostendero, pravum me comprobabit. Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, etc. *Job* 9. 20. 21. Verebar omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquenti, etc. *v.* 28.

Quid enim faciam, cùm surrexerit ad judicandum Deus?

Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me (*Domine*), et ab alienis parce servo tuo. *Psal.* 18. 13. 14.

Quis potest dicere : Mundum est cor meum? purus sum à peccato? *Prov.* 20. 9.

Beatus homo, qui semper est pavidus. *Ibid.* 28. 14.

Nescit homo, utrùm amore, an odio dignus sit : sed omnia in futurum servantur incerta. *Eccles.* 9. 1. 2.

De propitiato peccato noli esse sine metu. *Eccli.* 5.5.

Forsitan ignoscet (*Deus*) delictis tuis. *Dan.* 4. 24.

Pœnitentiam itaque age, etc. (*dixit Petrus Simoni mago*) si fortè remittatur tibi. *Actor.* 8. 22.

Propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas : noli altum sapere, sed time. *Rom.* 11. 20. *Vide* 1. *Cor.* 10. 12. *Hebr.* 4. 1.

Mihi autem pro minimo est, ut à vobis judicer, aut ab humano die : sed neque me ipsum judico. Nihil enim mihi conscius sum; sed non in hoc justificatus sum : qui autem judicat me, Dominus est. 1. *Cor.* 4. 3. 4.

Cum metu et tremore vestram salutem operamini. *Phil.* 2. 12.

In timore incolatûs vestri tempore conversamini. 1. *Petr.* 1. 17. *Vide Hebr.* 3. 14.

tum ; et primam justificationem, et peccatorum remissionem nulla bona merita præcedunt.

Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam. *Gen.* 15. 6.

In Domino justificabitur, et laudabitur omne semen Israël. *Isa.* 45. 26.

De angustiâ, et de judicio sublatus est : generationem ejus quis enarrabit? quia abscissus est de terrâ viventium : propter scelus populi mei percussi eum. *Ibid.* 53. 8.

In diebus illis salvabitur Juda, et Israël habitabit confidenter : et hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster. *Jerem.* 23. 6. *Id. verbatìm habetur. c.*33. 16. 16.

Eccè, qui incredulus est, non erit recta anima ejus *in semetipso* : justus autem in fide suâ vivet. *Habac.* 2. 4.

Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua. *Zach.* 9. 11.

Huic (*Christo*) omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum. *Actor.* 10. 43.

In hoc (*scilicet Christo*) omnis, qui credit, justificatur. *Ibid.* 13. 39.

Justitia enim Dei in eo re-

Justitia au
Jesu Christi, i
omnes, qui
non enim est
22. Justificati
ipsius, per re
est in Christo
et v. 20.
Justificati
cem habeamu
minum nostr
tum. *Ibid.* 5.
Finis enim
ad justitiam c
10. 4. Corde
titiam; ore a
ad salutem. *v*
Ex ipso au
Christo Jesu
nobis sapient
titia, et san
demptio. 1. *C*
Scientes a
justificatur h
legis, nisi per
ti: et nos in
dimus, ut ju
Christi, et non
propter quod
non justifical
Galat. 2. 16.
Quoniàm a
justificatur ap
festum est, q
vivit. *Ib.* 3.
Non enim
spem justitiæ
5. 5.
Et inveniai

per, et ne verearis usquè ad mortem justificari; quoniàm merces Dei manet in æternum. *Eccli.* 18. 22.

Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur. *R.* 2. 13.

Abraham pater noster, nonne ex operibus justificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? *Jac.* 2. 21. Videtis, quoniàm ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantùm? *v.* 24.

Qui nocet, noceat adhuc: et qui in sordibus est, sordescat adhuc: et qui justus est, justificetur adhuc, etc. *Apoc.* 22. 11.

Justificatio impii non solùm fidei adscribitur, sed etiam aliis virtutibus: ut spei.

Et adjuvabit eos Dominus et liberabit eos: et eruet eos à peccatoribus, et salvabit eos: quia speraverunt in eo. *Psal.* 36. 40.

Spe enim salvi facti sumus. Spes autem, quæ videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat? *Rom.* 8. 24.

Et omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est. 1. *Joan.* 3. 3.

Caritati attribuitur justificatio.

Ego sum Dominus Deus tuus — faciens misericordiam in millia his qui diligunt me, et custodiunt præcepta mea. *Exod.* 20. 5. 6.

Odium suscitat rixas: et universa delicta operit caritas. *Prov.* 10. 12.

Propter quod dico tibi (*Simon Pharisæe, quia non unxisti caput meum oleo, sicut Magdalena*): Remittuntur ei peccata multa, quoniàm dilexit multùm. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. *Luc.* 7. 47.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus. *Joan.* 14. 23.

Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum, ità ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. 1. *Cor.* 13. 3.

Nam in Christo Jesu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium; sed fides, quæ per caritatem operatur. *Galat.* 5. 6.

Antè omnia autem, mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes: quia *caritas* operit multitudinem *peccatorum.* 1. *Petr.* 4. 8.

Nos scimus, quoniàm translati sumus de morte ad vitam, quoniàm diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte. 1. *Joan.* 3. 14.

Carissimi, diligamus nos invicem: quia caritas ex Deo est. Et omnis, qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum: quoniam Deus caritas est. In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniàm Filium suum

unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. *Ib.* 4. 7. *et seq.*

Timori adscribitur.

Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruinâ mortis. *Prov.* 14. 27.

Initium sapientiæ timor Domini. *Psal.* 110. 10. 28. *Vide Prov.* 1. 7. *et c.* 9. 10. *Item Eccli.* 1. 16.

Timor Domini expellit peccatum : nam qui sine timore est, non poterit justificari. *Eccli.* 1. 27.

Pœnitentiæ operibus.

Sed misereris omnium (*Domine*), quia omnia potes : et dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam. *Sap.* 11. 24.

Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, et custodierit omnia præcepta, — et fecerit judicium et justitiam : vitâ vivet, et non morietur. Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor : in justitiâ suâ, quam operatus est, vivet. *Ezech.* 18. 21. 22.

Pœnitentiam agite (*dicebat Joannes Baptista*) : appropinquavit enim regnum cœlorum. *Matth.* 3. 2.

Proponitur exemplum Magdalenæ, cui dixit Jesus : Remittuntur tibi peccata, etc. *Luc.* 7. 48.

Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. *Ibid.* 13. 3. *Vide v.* 5.

Proponitur exemplum filii prodigi, Ibid. c. 15. *et c.* 18. *proponitur exemplum Publicani.*

Quæ enim secundùm Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. 2. *Cor.* 7. 10. *Vide* 1. *Petr.* 2. 10.

Veniæ inimicis dandæ.

Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. *Matth.* 6. 12. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra. *v.* 15. *Item Marc.* 11. 26.

Non sola fides justificat.

Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? nunquid poterit fides salvare eum? *Jacob.* 2. 14. Fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsâ. *v.* 17. Abraham pater noster, nonne ex operibus justificatus est? *v.* 21. Videtis, quoniàm ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantùm? *v.* 24. Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ità et fides sine operibus mortua est. *v.* 26.

LABOR.

Labor et dolor communis omnibus hominibus.

Tulit ergò Dominus Deus hominem, et posuit eum in paradiso voluptatis, (*non ut otiosus, etiam in statu innocentiæ, in eo degeret, sed*) ut operare-

tur, et custodiret illum. *Gen.* 2. 15.

Adæ verò dixit (*Deus*) : Quia audisti vocem uxoris tuæ, et comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes; maledicta terra in opere tuo : in laboribus comedes ex eâ cunctis diebus vitæ tuæ. *Ib.* 3. 17. In sudore vultûs tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de quâ sumptus es. *v.* 19.

Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua. *Exod.* 20. 9. *Item c.* 34. 21. *Idem verbatim habetur Deut.* 5. 13.

Anna verò uxor ejus (*Tobiæ*) ibat ad opus textrinum quotidiè, et de labore manuum suarum victum, quem consequi poterat, deferebat. *Tob.* 2. 19.

Labores manuum tuarum quia manducabis : beatus es, et benè tibi erit. *Psal.* 127. 2.

Vade ad formicam, ô piger, et considera vias ejus, et disce sapientiam : quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in æstate cibum sibi, et congregat in messe quod comedat. *Prov.* 6. 6. *et seq.*

Egestatem operata est manus remissa : manus autem fortium divitias parat. *Ibid.* 10. 4.

Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est : ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis. *Ibid.* 14. 4.

Propter frigus piger arare noluit : mendicabit ergò æstate, et non dabitur illi. *Ibid.* 20. 4.

Mulierem fortem laudat Salomon dicens : Quæsivit lanam et linum, et operata est consilio manuum suarum. *Ibid.* 31. 13. Et de nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, et cibaria ancillis suis. *v.* 15. Et panem otiosa non comedit. *v.* 27.

Dulcis est somnus operanti, sive parùm, sive multùm comedat : saturitas autem divitis non sinit eum dormire. *Eccles.* 5. 11.

Melior est victus pauperis sub tegmine asserum, quàm epulæ splendidæ in peregre sine domicilio. *Eccli.* 29. 29.

Indicat Deus populo per Prophetam Aggæum, quòd plurima mala venerint super eos, eò quòd non admovissent manus suas ad ædificationem templi. Aggæi. 1. 10.

Paterfamiliâs laborantibus in vineâ, mercedem solvit Matth. 20. 8.

Christus videns laborantes discipulos in remigando, venit ad eos super mare. Marc. 6. 48.

Dicit eis Simon Petrus (*scil. Nathanaeli et filiis Zebedæi*) : Vado piscari. Dicunt ei : Venimus et nos tecum. Et exierunt : et ascenderunt in navim : et illâ nocte nihil prendiderunt. *Joan.* 21. 3.

Christus manifestat se discipulis laborantibus. Ibid. v. 6.

Paulus, veniens Corinthum, et inveniens quemdam *Judæum*, nomine Aquilam — et

Priscillam uxorem ejus — accessit ad eos; et quia ejusdem erat artis, manebat apud eos, et operabatur (erant autem scenofactoriæ artis.) *Actor.* 18. 1. *et seq.*

Ipsi scitis, quoniàm ad ea, quæ mihi opus erant, et his, qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ. Omnia ostendi vobis, quoniàm sic laborantes, oportet suscipere infirmos. *Ib.* 20. 34. 35.

Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. Usquè in hanc horam et esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et colaphis cædimur, et instabiles sumus, et laboramus operantes manibus nostris, etc. 1. *Cor.* 4. 10. *et seq.*

Qui furabatur, jàm non furetur: màgis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, ut habeat undè tribuat necessitatem patienti. *Ephes.* 4. 28.

Memores enim estis, fratres, laboris nostri et fatigationis: nocte ac die operantes, ne quem vestrûm gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei. 1. *Thess.* 2. 9. *Vide c.* 4. 11. *et c.* 5. 12.

Ipsi enim scitis, quemadmodùm oporteat imitari nos: quoniàm non inquieti fuimus inter vos: neque gratìs panem manducavimus ab aliquo, sed in labore et in fatigatione, nocte et die operantes, ne quem vestrûm gravaremus. Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cùm essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quoniàm si quis non vult operari, nec manducet. Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquietè, nihil operantes, sed curiosè agentes. Iis autem, qui ejusmodi sunt, denuntiamus, et obsecramus in Domino Jesu Christo, ut cum silentio operantes, suum panem manducent. 2. *Thess.* 3. 7. *et seq.*

Labor non ditat sine Dei benedictione.

Adæ verò dixit (*Deus*): Quia audisti vocem uxoris tuæ, et comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes; maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex eâ cunctis diebus vitæ tuæ. *Gen.* 3. 17.

Et ait (*Dominus ad Isaac*): Ne descendas in Ægyptum: sed quiesce in terrâ, quam dixero tibi. Et peregrinare in eâ, eroque tecum, et benedicam tibi: tibi enim et semini tuo dabo universas regiones has, complens juramentum, quod spopondi Abraham patri tuo. *Ibid.* 26. ✻ 3. Sevit autem Isaac in terrâ illâ, et invenit ipso anno centuplum: benedixitque ei Dominus. Et locupletatus est homo, et ibat proficiens atque suc-

crescens, donec magnus vehementer effectus est. *v.* 12. *et* 13.

Ait illi (*Jacob*) Laban : Inveniam gratiam in conspectu tuo : experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te. *Ibid.* 30. 27.

Sed recorderis Domini Dei tui, quòd ipse vires tibi præbuerit, ut impleret pactum suum, super quo juravit patribus tuis, sicut præsens indicat dies. *Deut.* 8. 18.

Dominus autem benedixit novissimis Job, magìs quàm principio ejus. Et facta sunt ei quatuordecim millia ovium, et sex millia camelorum, et mille juga boum, et mille asinæ. *Job* 42. 12.

Benedictio Domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio. *Prov.* 10. 22.

Manè semina semen tuum, et vesperè ne cesset manus tua, quia nescis, quid magìs oriatur, hoc aut illud, et si utrumque simul, melius erit. *Eccles.* 11. 6.

Laboranti merces debetur.

Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non morabitur opus mercenarii tui apud te usquè manè. *Lev.* 19. 13.

Non negabis mercedem indigentis, et pauperis fratris tui, sive advenæ, qui tecum moratur in terrâ, et intra portas tuas est : sed eâdem die reddes ei pretium laboris sui antè solis occasum, quia pauper est, et ex eo sustentat animam suam; ne clamet contra te ad Dominum, et reputetur tibi in peccatum. *Deut.* 24. 14. 15.

Non ligabis os bovis terentis in areâ fruges tuas. *Ibid.* 25. 4.

Quicunque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, et merces mercenarii tui apud te omninò non remaneat. *Tob.* 4. 15.

Non lædas servum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. *Eccli.* 7. 22.

Panis egentium vita pauperum est : qui defraudat illum, homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Qui effundit sanguinem, et qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. *Eccli.* 34. 25. *et seq.*

Væ qui ædificat domum suam in injustitiâ, et cœnacula sua non in judicio : amicum suum opprimet frustrà, et mercedem ejus non reddet ei. *Jer.* 22. 13.

Et accedam ad vos (*filios Levi*) in judicio, et ero testis velox maleficis, et adulteris, et perjuris, et qui calumniantur mercedem mercenarii, viduas et pupillos, et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum. *Malach.* 3. 5.

Dignus enim est operarius cibo suo. *Matth.* 10. 10. *Item. Luc.* 10. 7.

Scriptum est enim in lege Moysi : Non alligabis os bovi trituranti. 1. *Cor.* 9. 9. Ità et Dominus ordinavit iis, qui Evangilium annuntiant, de Evangelio vivere. *v.* 14

Non alligabis os bovi trituranti. Et : Dignus est operarius mercede suâ. 1. *Tim.* 5. 18.

Eccè merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis, clamat : et clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit. *Jac.* 5. 4.

Laboris manuum,
et agriculturæ laus et utilitas.

Qui operatur terram suam, satiabitur panibus : qui autem sectatur otium, stultissimus est. *Prov.* 12. 11. *Vide Eccli.* 20. 30.

Vult et non vult piger : anima autem operantium impinguabitur. *Ibid.* 13. 4.

In omni opere (*tuo*) erit abundantia : ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas. *Ibid.* 14. 23.

Præpara foris opus tuum, et diligenter exerce agrum tuum : ut posteà ædifices domum tuam. *Ibid.* 24. 27.

Qui operatur terram suam, satiabitur panibus : qui autem sectatur otium, replebitur egestate. *Ibid.* 28. 19.

LACRYMÆ ET FLETUS.

Flevit Agar, longè ab Ismaële discedens, nec voluit videre puerum morientem. Gen. 21. 16.

Venitque Abraham, ut plangeret et fleret eam (*scil. Saram uxorem suam defunctam*). *Ibid.* 23. 2.

Ejulatu magno flevit Esaü quòd benedictionem patris habuisset Jacob. Ibid. 27. 34.

Elevatâ voce flevit *Jacob, postquàm recognoverat Rachel consobrinam suam. Ibid.* 29. 10. 12.

Stringens Esaü collum Jacob, et osculans eum, flevit. Ibid. 33. 4.

Scissisque vestibus (*Jacob*), indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore. *Ibid.* 37. 34.

Commota fuerant viscera ejus (*Joseph*) super fratre suo (*Benjamin*), et erumpebant lacrymæ : et introiens cubiculum, flevit. *Ibid.* 43. 30.

Elevavitque vocem (*Joseph*) cum fletu. *Ibid.* 45. 2. *Item. c.* 50. 1. *flevit super patre suo mortuo. Et v.* 17. *super fratribus eum rogantibus, ut oblivisceretur peccati in eum commissi.*

Vulgus quippè promiscuum, quod ascenderat cum eis (*ex Ægypto*) flagravit desiderio (*carnium*), sedens et flens. *Num.* 11. 4.

Igitur vociferans omnis turba, flevit nocte illâ, et murmurati sunt contra Moysen et Aaron — dicentes : Utinam mortui essemus in Ægypto, etc. *Ibid.* 14. 1. 2. 3.

Omnis autem multitudo videns occubuisse Aaron, flevit super eo triginta diebus, etc. *Ibid.* 20. 30.

Filii Israël Moysen mortuum fleverunt triginta diebus. Deut. 34. 8.

Angelus Domini venit ad locum flentium, et improperavit filiis Israël beneficia, quæ à Deo receperunt, et peccata, quæ commiserunt, et elevaverunt ipsi vocem suam, et fleverunt. Et vocatum est nomen loci illius, Locus flentium, sive lacrymarum. *Judic.* 2. 1. *et seq.*

Pugnaturi filii Israël contra filios Benjamin, fleverunt coram Domino. Ibid. 20. 23.

Et postmodum, obtentâ victoriâ, fleverunt propter destructionem fratrum suorum. Ibid. 21. 2.

Recedente Nœmi, ambæ nurus ejus flere cœperunt. *Ruth.* 1. 9.

Oravit (*Anna*) ad Dominum, flens largiter. 1. *Reg.* 1. 10. *Vide et v.* 7.

Auditâ obsidione Jabes Galaad, levavit omnis populus vocem suam, et flevit. *Ibid.* 11. 4.

Lugebat Samuël Saülem, quoniàm Dominum pœnitebat, quòd constituisset eum regem super Israël. *Ibid.* 15. 35.

David et Jonathas osculantes se alterutrum, fleverunt pariter. *Ibid.* 20. 41.

Saül audiens vocem David, qui pepercerat ei, elatâ voce flevit. Ibid. 24. 17.

Videns David civitatem Siceleg esse succensam, et abductos homines indè captivos, planxerunt ipse et populus, qui erat cum eo, donec deficerent in eis lacrymæ. *Ibid.* 30. 4.

Planxit David super Saül et Jonathan, et alios interfectos. 2. *Reg.* 1. 12. 17.

David, et omnis populus fleverunt super Abner, quem occiderat Joab. Ibid. 3. 31. 32.

Noluit David flere pro filio parvulo mortuo, et tamen flevit pro infirmo. Ibid. 12. 21.

Quamvis Absalon exibuerit se pessimum erga patrem, tamen David flevit cum miserabiliter mortuum. Ibid. 18. 33.

Eliseus videns Hazaëlem coram se, cœpit flere, propter mala, quæ ille erat facturus Israël, cùm ipse esset futurus rex Syriæ. 4. *Reg.* 8. 11.

Flevit itaque Ezechias fletu magno, *orans Dominum pro morte, quam sibi imminere in proximo putabat.* Idid. 20. 3.

Cùm audisset Josias rex Juda comminationes scriptas in legis Libro, propter peccata, scidit vestimenta sua, et flevit, et multùm Deo placuit. Ibid. 22. 19.

Cùm reædificaretur templum ab eis, qui redierant de Babylone, omnes flebant voce magnâ — nec poterat quisquam agnoscere vocem clamo-

ris lætantium, et vocem fletus populi. 1. *Esdr.* 3. 13.

Orante Esdrâ et flente, propter commixtionem populi Gentilis cum Judæis, collectus est ad eum de Israël cœtus grandis nimis virorum et mulierum — et flevit populus fletu multo. *Ibid.* 10. 1. et 6.

Cùm audîsset Nehemias miserabilem statum civitatis Jerusalem, flevit diebus multis, et jejunavit, et oravit antè faciem Dei. 2. *Esdr.* 1. 14.

Tobias manducavit panem cum luctu et tremore, *quia corpus cujusdam jugulati Israëlitæ in domo habebat, quod nocte tumulaturus erat. Tob.* 2. 5.

Posteà, auditis sermonibus uxoris, ingemuit, et cœpit orare cum lacrymis. *Ibid.* 3. 1.

Sara filia Raguelis, auditâ ab ancillâ gravi contumeliâ, cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab isto improperio liberaret eam. *Ibid. v.* 11.

Cùm recessisset à parentibus suis Tobias junior, cœpit mater ejus flere, et dicere : Baculum senectutis nostræ tulisti, etc. *Ibid.* 5. 23.

Raguel, cognoscens Tobiam juniorem, cum lacrymis osculatus est eum, et plorans super collum ejus, etc. *Ibid.* 7. 6.

Dixitquoque Raguel Angelo, et Tobiæ : Non dubito, quòd Deus preces et lacrymas meas in conspectu suo admiserit. *Ibid. v.* 13. *Vide et v.* 19.

Veniens Gabelus ad domum Raguelis, et videns Tobiam juniorem discumbentem, flevit et benedixit Deum. Ib. 9. 8.

Moram faciente Tobiâ, flebat igitur mater ejus, irremediabilibus lacrymis, atque dicebat : Heu heu me, fili mi ! ut quid te misimus peregrinari? etc. *Ibid.* 10. 4.

Exsurgens cæcus Tobias, occurrit filiolo suo redeunti, et suscipiens, osculatus est eum cum uxore suâ, et cœperunt ambo flere præ gaudio. *Ibid.* 11. 11.

Quandò orabas cum lacrymis — ego obtuli orationem tuam Domino. *Ibid.* 12. 12.

Cùm exposuisset Achior omnia, quæ dixerat Holofernes, omnis populus communi lamentatione et fletu, unanimes preces Deo effuderunt. Judith 6. 14.

Factus est fletus et ululatus magnus in Ecclesiâ ab omnibus, et per multas horas unâ voce clamaverunt ad Deum, dicentes : Peccavimus cum patribus nostris, etc. *Ibid.* 7. 18. *Vide et v.* 23.

Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso pœniteamus, et indulgentiam ejus fusis lacrymis postulemus. *Ibid.* 8. 14. *Vide et v.* 17.

Stetitque Judith antè lectum (*Holophernis*), orans cum lacrymis, *ut Deus quod ipsa cogitabat, perficere dignaretur. Ibid.* 13. 6.

Cùm audisset Mardochæus iniquam sententiam contra Judæos prolatam, scidit vestimenta sua, et indutus est sacco spargens cinerem capiti : et in plateâ — voce magnâ clamabat, ostendens amaritudinem animi sui. *Esth.* 4. 1. In omnibus quoque provinciis, oppidis ac locis, ad quæ crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Judæos, jejunium, ululatus, et fletus. *v.* 3. *Vide* 1. *Mach.* 1. 26.

Postquàm Aman vidit Mardochæum tàm magnificè honoratum, festinavit ire in domum suam lugens et operto capite. *Ibid.* 6. 12.

Sanctus Job flevit pro miseriis propriis, inquiens: Versa est in luctum cithara mea, et organum meum in vocem flentium. *Job* 30. 31. *Cujus fletûs vehementia apparet per hoc, quod dixerat :* Facies mea intumuit à fletu, et palpebræ meæ caligaverunt. *c.* 16. 17.

Flevit Job pro miseriis alienis : ait enim : Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, et compatiebatur anima mea pauperi. *Ibid. v.* 25. Mœrens incedebam, etc. *v.* 28.

Lavabo per singulas noctes lectum meum : lacrymis meis stratum meum rigabo. *Psal.* 6. 7.

Exaudi orationem meam, Domine, et deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas. *Psal.* 38. 13.

Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte. *Psal.* 41. 4.

Posuisti (*Domine*) lacrymas meas in conspectu tuo. *Psal.* 55. 9.

Cibabis nos (*Deus*) pane lacrymarum : et potum dabis nobis in lacrymis in mensurâ. *Psal.* 79. 6.

Ploremus antè Dominum qui fecit nos. *Psal.* 94. 6. *Vide* 2. *Mach.* 11. 6.

Eripuit (*Deus*) animam meam de morte, oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapsu. *Psal.* 114. 8. *Vide Isa.* 25. 8. et. 38. 5.

Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent. *Psal.* 125. 5. *Vide Tob.* 3. 22. *Isa.* 25. 8. *Jer.* 31. 16. *Ezech.* 24. 16. *Apoc.* 7. 17. *et c.* 21. 4.

Super flumina Babylonis illic sedimus, et flevimus. *Psal.* 136. 1.

Pungens oculum deducit lacrymas. *Eccli.* 22. 24.

Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt, et exclamatio ejus super deducentem eas? A maxillâ enim ascendunt usquè ad cœlum, et Dominus exauditor non delectabitur in illis. *Ibid.* 35. 18.

Fili, in mortuum produc lacrymas, et quasi dira passus incipe plorare, et secundùm judicium contege corpus illius, et non despicias sepulturam illius. *Ibid.* 38. 16.

Prædicens Isaias destructionem Jerusalem, dicebat :

Recedite a me, amarè flebo: nolite incumbere, ut consolemini me super vastitate filiæ populi mei. *Isa.* 22. 4.

Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum? et plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei. *Jer.* 9. 1. Deducant oculi nostri lacrymas, et palpebræ nostræ defluant aquis. *Ibid. v.* 18. *Vide c.* 13. 17. 14. 17. *Item Thren.* 1. 2. *c.* 2. 11. *et* 18.

Susanna flens suspexit ad cœlum: erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino. *Dan.* 13. 35.

Planxit Israël planctu magno *pro morte Mathathiæ*, 1. *Mach.* 2. 70. *Item c.* 9. 20. *pro morte Judæ. Item c.* 12. 52. *pro morte Jonathæ etc. Vide et* 2. *Mach.* 4. 37.

Pater pueri energumeni exclamans cum lacrymis aiebat: Credo, Domine: adjuva incredulitatem meam. *Marc.* 9. 23.

Maria Magdalena legitur ter flevisse: primo pro peccatis suis ad pedes Domini. Luc. 7. 38. *secundo pro morte fratris. Joan.* 11. 31. *tertio pro passione Domini. Ibid.* 20. 11.

Salvator noster invenitur tribus vicibus lacrymas fudisse: primo super Jerusalem, quam propter peccata destruendam sciebat. Luc. 19. 41. *secundo super Lazarum mortuum. Joan.* 11. 35. *tertio in cruce, quandò se ipsum pro mundi peccatis hostiam offerebat, ut ait Paulus, Hebr.* 5. 7. Preces — cum clamore valido et lacrymis offerens.

Post negationem tertiam, ad aspectum Domini, Petrus flevit amarè. Luc. 22. 62.

Christum ad Calvariæ locum proficiscentem sequebatur multa turba populi, et mulierum, quæ plangebant, etc. *Ibid.* 23. 27.

Paulus servivit Domino cum omni humilitate, et (*multis*) lacrymis. *Actor.* 20. 19. *Item v.* 31. *cum multis lacrymis monebat auditores suos: et ipsos ad lacrymas provocabat. v.* 37.

Idem Apostolus cum multis lacrymis scribebat epistolas suas. 2. *Cor.* 2. 4.

Lætitia. Vide *Gaudium.*

LAICI.

Laïci ne se in sacris, præter officium, misceant. Vide et *Artifices.*

Igne Nadab et Abiu consumpti, planguntur à populo, non à Sacerdotibus, eò quòd posuerunt ignem et incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat. *Lev.* 10. 1. 2.

Cùm proficiscendum fuerit, deponent Levitæ tabernaculum: cùm castrametandum, erigent: quisquis externorum accesserit, occidetur. *Num.* 1. 51.

Aaron autem, et filios ejus constitues super cultum sacerdotii. Externus, qui ad minis-

trandum accesserit, morietur. *Ibid.* 3. 10.

Laïci in Ecclesiâ non inhabitabunt, nec inambulabunt, et — non transilient. *Eccli.* 38. 37. *Vide exemplum de hoc,* 2. *Par.* 26. 18. *in rege Ozia.*

Nec vasa sacra temerè tangant.

Cùmque involverint Aaron et filii ejus sanctuarium, et omnia vasa ejus in commotione castrorum, tunc intrabunt filii Caath, ut portent involuta: et non tangent vasa Sanctuarii, ne moriantur. *Num.* 4. 15. Sed hoc facite eis, ut vivant, et non morietur, si tetigerint Sancta Sanctorum. Aaron et filii ejus intrabunt, ipsique disponent opera singulorum, et divident quid portare quis debeat. Alii nullâ curiositate videant quæ sunt in Sanctuario Dei, priusquàm involvantur: alioquin morientur. *v.* 19. *Vide Num.* 1. 51. *ut suprà.*

Tu autem, et filii tui (*ait Dominus ad Aaron*) custodite sacerdotium vestrum: et omnia, quæ ad cultum altaris pertinent, et intra velum sunt, per sacerdotes administrabuntur: si quis externus accesserit, occidetur. *Ibid.* 18. 7.

Postquàm autem venerunt ad aream Nachon, extendit Oza manum ad arcam Dei, et tenuit eam: quoniàm calcitrabant boves, et declinaverunt eam. Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, et percussit eum super temeritate; qui mortuus est ibi juxta arcam Dei. 2. *Reg.* 6. 6.

Non est tui officii, Ozia (*ait illi Azarias sacerdos*), ut adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad hujuscemodi ministerium: egredere de sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo. 2. *Paral.* 26. 18.

Nullum jus habent mittendi vel ordinandi sacerdotes.

Manus citò nemini imposueris. 1. *Tim.* 5. 22.

Reliqui te Cretæ, ut — constituas per civitates presbyteros, sicut et ego diposui tibi. *Tit.* 1. 5.

Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, tamquàm Aaron. *Hebr.* 5. 4.

Lampadum usus.

Vide *Cereorum usus.*

LAPIS.

Lapis dicitur Christus, angularis.

Eccè ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum: qui crediderit, non festinet. *Isa.* 28. 16. *Vide Psal.* 117. 22.

Dicit illis Jesus: Nunquid legistis in Scripturis: Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? A Domino factum est

istud, etc. *Matth.* 21. 42. *Marc.* 12. 10. *Luc.* 20. 17.

Hic est lapis, qui reprobatus est à vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli. *Actor.* 4. 11. *Vide Isa.* 8. 14. *Item Rom.* 9. 33. 1. *Petr.* 2. 7.

Superædificati super fundamentum Apostolorum, et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu. *Eph.* 2. 20.

Offensionis.

Dominum exercituum ipsum sanctificate : ipse pavor vester, et ipse terror vester. Et erit vobis in sanctificationem. In lapidem autem offensionis, et in petram scandali, duabus domibus Israël : in laqueum, et in ruinam habitantibus Jerusalem. Et offendent ex eis plurimi, et cadent, et conterentur : et irretientur, et capientur. *Isa.* 8. 13. *et seq.*

Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur : super quem verò ceciderit, conteret eum. *Matth.* 21. 44.

Eccè positus est hic (*Christus*) in ruinam, et in resurrectionem multorum in Israël, et in signum, cui contradicetur. *Luc.* 2. 34.

Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur : super quem autem ceciderit, comminuet illum. *Ib.* 20. 18.

In judicium ego in hunc mundum veni (*dixit Jesus*); ut qui non vident, videant : et qui vident, cæci fiant. *Joan.* 9. 39.

Offenderunt enim in lapidem offensionis, sicut scriptum est : Eccè pono in Sion lapidem offensionis, et petram scandali : et omnis, qui credit in eum, non confundetur. *Rom.* 9. 32. 33.

Propter quod continet Scriptura : Eccè pono in Sion lapidem summum, angularem, electum, pretiosum : et qui crediderit in eum, non confundetur, etc. 1. *Petr.* 2. 6. *Vide v.* 7. *et* 8.

Lapis dicitur Petrus.

Intuitus autem eum Jesus, dixit : Tu es Simon filius Jona : tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. *Joan.* 1. 42.

Lapis dicitur omnis Christianus.

Ad quem accedentes lapidem vivum, etc. 1. *Petr.* 2. 4. *et seq.*
Vide *Domus spiritualis, in Tit. Domus.*

Latrocinium.
Vide *Homicidium.*

LAUS.

Laudatur homo à Deo.

Et tunc laus erit unicuique à Deo. 1. *Cor.* 4. 5.

Non à se ipso.

Laudet te alienus, et non os tuum : extraneus, et non labia tua. *Prov.* 27. 2.

Ab alio in absentiâ.

Sic Salvator Joannem, dis-

cipulis ipsius discedentibus, laudibus extulit. Matth. 11. 7.

Et cùm discessissent nuntii Joannis, cœpit (*Jesus*) de Joanne dicere ad turbas, etc. *Luc.* 7. 24.

De innocentiâ.

Laudabuntur omnes recti corde. *Psal.* 63. 11.

Non laudes virum in specie suâ : neque spernas hominem in visu suo. *Eccli.* 11. 2. Antè mortem ne laudes hominem quemquam, quoniàm in filiis suis agnoscitur vir. *v.* 30.

Antè sermonem non laudes virum : hæc enim tentatio est hominum. *Ibid.* 27. 8.

Laudemus viros gloriosos, et parentes nostros in generatione suâ. *Ib.* 44. 1. Homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes, pacificantes in domibus suis. *v.* 6. Sapientiam ipsorum narrent populi, et laudem eorum nuntiet Ecclesia. *v.* 15.

Laudandus Deus antè et post cibum. Vide *Gratiæ agendæ, etc.*

Ut cùm comederis, et satiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo prò terrâ optimâ, quam dedit tibi. *Deut.* 8. 10.

Laudare Deum pro merito non possumus.

Quoniàm magnus Dominus et laudabilis nimis : terribilis est super omnes Deos. *Psal.* 95. 4.

Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudationes ejus? *Psal.* 105. 2.

Septiès in die laudem dixi tibi, super judicia justitiæ tuæ (*Domine*). *Psal.* 118. 164.

Magnus Dominus et laudabilis nimis : et magnitudinis ejus non est finis. *Psal.* 144. 3.

Glorificantes Dominum, quantumcunquè potueritis : supervalebit enim adhuc, et admirabilis magnificentia ejus. *Eccli.* 43. 32. *Vide et versus sequentes.*

Laudes Deo canendæ.

Omnes gentes, plaudite manibus : jubilate Deo in voce exultationis. *Psal.* 46. 2.

Præcinite Domino in confessione : psallite Deo nostro in citharâ. *Psal.* 146. 7.

Cantate Domino canticum novum : laus ejus in Ecclesiâ sanctorum. *Psal.* 149. 1.

Cantate Domino, quoniàm magnificè fecit : annuntiate hoc in universâ terrâ. *Isa.* 12. 5.

Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria ; sed implemini Spiritu Sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis et hymnis, et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino. *Ephes.* 5. 18. 19.

Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientiâ, docentes et commonentes vosmetipsos, psalmis,

et hymnis, et canticis spiritualibus, in gratiâ cantantes in cordibus vestris Deo. *Coloss.* 3. 16.

Per ipsum ergò (*Christum*) offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum labiorum confitentium nomini ejus. *Hebr.* 13. 15.

Tristatur aliquis vestrûm? oret. Æquo animo est? psallat. *Jac.* 5. 13.

LECTIO.

Post industriam sequetur sapientia. *Eccles.* 10. 10.

Qui legit, intelligat. *Matth.* 24. 15. *Vide Marc.* 13. 14.

Omni autem, cui multùm est datum, multùm quæretur ab eo: et cui commendaverunt multùm, plus petent ab eo. *Luc.* 12. 48.

Verbum Christi habitet in vobis abundanter. *Coloss.* 3. 16.

Attende lectioni, et exhortationi, et doctrinæ. Noli negligere gratiam, quæ in te est, etc. 1. *Tim,* 4. 13. 14.

Omnis Scriptura divinitùs inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, etc. 2. *Tim.* 3. 16.

Scienti igitur bonum facere, et non facienti, peccatum est illi. *Jac.* 4. 17.

LEPRA.

Lepra quomodò cognoscatur.

Describitur lepra, quomodò cognoscatur. Lev. c. 13. *Et c.* 14. *ratio lepræ curandæ, et sacrificia offerenda pro homine leprâ infecto, præscribuntur.*

Lepram mittit Deus propter peccata.

Dixit Deus Moysi: Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cùm misisset in sinum, protulit leprosam instar nivis.

Aaron et Maria in mitissimum Moysen murmurant, apud quos Deus Moysen laudat à familiaritate erga Dominum. Maria leprâ percussa, et septem diebus à populo separata, sanitati restituitur. Num. c. 12.

Naaman princeps militiæ regis Syriæ erat vir magnus apud dominum suum, et honoratus: per illum enim dedit Dominus salutem Syriæ: erat autem vir fortis, sed leprosus. 4. *Reg.* 5. 1.

Dixit Eliseus Giezi servo suo: Quia nunc igitur accepisti argentum, et accepisti vestes, ut emas oliveta, et vineas, et oves, et boves, et servos et ancillas: — lepra Naaman adhærebit tibi, et semini tuo usquè in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix. *Ibid. v.* 26. *et* 27.

Percussit autem Dominus regem (*Azariam*), et fuit leprosus usquè in diem mortis suæ, et habitabat in domo liberâ seorsùm. *Ibid.* 15. 5. *Vide* 2. *Paral.* 26. 21.

Non est tui officii, Ozia (*dixerunt ei sacerdotes*), ut adoleas incensum Domino, sed

sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad hujuscemodi ministerium: egredere de Sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo. Iratusque Ozias, tenens in manu thuribulum, ut adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte ejus coram sacerdotibus, in domo Domini super altare thymiamatis, etc. 2. *Paral.* 26. 18. 19. *et* 20. Fuit igitur Ozias rex leprosus usquè in diem mortis suæ, et habitavit in domo separata plenus leprâ, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. *v.* 21.

Lepra mundatur.

Retrahe (*ait Dominus Moysi*) manum tuam in sinum tuum. Retraxit, et protulit iterùm, et erat similis carni reliquæ (*cùm prius esset leprosa instar nivis*). *Exod.* 4. 7. *Vide Num.* 12. 15.

Descendit (*Naaman*), et lavit in Jordane septiès juxtà sermonem viri Dei (*Elisei*): et restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli, et mundatus est. 4. *Reg.* 5. 14.

Cùm autem descendisset (*Jesus*) de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ: et eccè leprosus veniens, adorabat eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. Et extendens Jesus manum suam, tetigit eum, dicens, Volo: Mundare. Et confestim mundata est lepra ejus. *Matth.* 8. 1. *et seq.*

Cùm ingrederetur (*Jesus*) quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè, et levaverunt vocem, dicentes: Jesu præceptor, miserere nostri. Quos, ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus: et factum est, dùm irent, mundati sunt. *Luc.* 17, 12. *et seq.*

Leprosorum segregatio.

Omni tempore, quo leprosus est, et immundus, solus habitabit extra castra. *Lev.* 13. 46.

Præcipe (*ait Dominus Moysi*) filiis Israël, ut ejiciant de castris omnem leprosum, et qui semine fluit, pollutusque est super mortuo. *Num.* 5. 2.

Percussit autem Dominus regem (*Azariam*), et fuit leprosus usquè in diem mortis suæ, et habitabat in domo liberà seorsùm: Joathan verò filius regis gubernabat palatium, etc. 4. *Reg.* 15. 5.

LEVITÆ.

Levitarum habitatio, jus, et sustentatio.

Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar, et Ithamar, filios ejus, qui erant residui: Tollite sacrificium, quod remansit de oblatione domini, et comedite illud absque fermento juxta altare, quia Sanc-

tum Sanctorum est. *Lev.* 10. 12. *Vide c.* 2. 3.

Ædes Levitarum, quæ in urbibus sunt, semper possunt redimi : si redemptæ non fuerint, in Jubilæo revertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarum pro possessionibus sunt inter filios Israël. Suburbana autem eorum non veneant, quia possessio sempiterna est. *Ibid.* 25. 32. *et seq.*

Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israëlis in possessionem, pro ministerio, quo serviunt mihi in tabernaculo fœderis. *Num.* 18. 21. Solis filiis Levi mihi in tabernaculo servientibus, et portantibus peccata populi, legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Nihil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum et necessaria separavi. *v.* 23. *et* 24. *Vide integrum Caput.*

Præcipe filiis Israël (*ait Dominus ad Moysen*), ut dent Levitis de possessionibus suis, urbes ad habitandum, et suburbana earum per circuitum : ut ipsi in oppidis maneant, et suburbana sint pecoribus ac jumentis. *Ibid.* 35. 2. *Vide Jos.* 21. 2.

Ibi (*scilicet in terrâ, quam Dominus daturus est vobis*) epulabimini coram Domino Deo vestro, vos et filii ac filiæ vestræ, famuli et famulæ, atque Levites, qui in urbibus vestris commoratur. *Deut.* 12. 12. Cave (*dixit Dominus populo Israël*), ne derelinquas Levitem in omni tempore, quo versaris in terrâ. *v.* 19. *Vide c.* 10. 8. *et* 9.

Cave, ne derelinquas eum (*Levitem, qui intra portas tuas est*), quia non habet aliam partem in possessione tuâ. *Ib.* 14. 17. *Vide v.* 29. *et c.* 18. 1.

Tolles (*dixit Dominus populo Israël*) de cunctis frugibus tuis primitias, et pones in cartallo, pergesque ad locum, quem Dominus tuus elegerit, ut ibi invocetur nomen ejus. *Ibid.* 26. 2. *Vide v.* 12. *et* 13.

Tribui autem Levi non dedit possessionem, sed sacrificia et victimæ Domini Dei Israël, ipsa est ejus hæreditas, sicut locutus est illi. *Josue* 13. 14. Tribui autem Levi non dedit possessionem : quoniàm Dominus Deus Israël ipse est possessio ejus, ut locutus est illi. *v.* 33. *Vide c.* 18. 7.

Levitis assignantur civitates quadraginta octo cum suburbanis, et completâ Dei promissione, requies datur filiis Israël. Ibid. c. 21.

Et statuemus (*dicunt qui fœdus cum Deo initum servarunt*) super nos præcepta, ut demus tertiam partem sicli per annum ad opus domûs Dei nostri, ad panes propositionis, et ad sacrificium sempiternum, et in holocaustum sempiternum in Sabbatis, etc. 2. *Esdr.* 10. 32.

33. Et primitias ciborum nostrorum, et libaminum nostrorum, et poma omnis ligni, vindemiæ quoque, et olei afferemus sacerdotibus in gazophylacium Dei nostri, et decimam partem terræ nostræ Levitis. Ipsi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum. *v.* 37. *Vide et versus sequentes. Item c.* 13. 10.

In totâ animâ tuâ time Dominum, et sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tuâ dilige eum, qui te fecit, et ministros ejus ne derelinquas. Honora Deum ex totâ animâ tuâ, et honorifica sacerdotes. — Da illis partem, sicut mandatum est tibi, primitiarum, et purgationis, etc. *Eccli.* 7. 31. *et seq.*

Divisio terræ sanctæ in duodecim tribus : ubi sint primitiæ, et sanctuarium : locus sacerdotum et Levitarum : mensura civitatis in quadro cum suburbanis : possessio principis, etc. Ezech. c. 48.

Levitarum ministerium et officium.

Dixit quoque Dominus ad Aaron : Vinum et omne quod inebriare potest, non bibetis tu et filii tui, quandò intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini : quia præceptum — est in generationes vestras. *Lev.* 10. 8. *Vide Deut.* 10. 8. *Jos.* 3. 6.

Tribum Levi noli numerare, neque pones summam eorum cum filiis Israël : sed constitue eos super tabernaculum testimonii, et cuncta vasa ejus, et quidquid ad ceremonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum, et omnia utensilia ejus : et erunt in ministerio, et per gyrum tabernaculi metabuntur. *Num.* 1. 49. 50.

Levitæ in tabernaculi ministerium assumpti numerantur, cum suis principibus et ministeriis, et loco primogenitorum Israël suscipiuntur : reliqua primogenita numerum Levitarum excedentia, pretio redimuntur. Ibid. c. 3.

Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens : Tolle summam filiorum Caath de medio Levitarum per domos et familias suas, à trigesimo anno et suprà, usquè ad quinquagesimum annum, omnium qui ingrediuntur, ut stent, et ministrent in tabernaculo fœderis. *Ibid.* 4. 1.

Candelabri et lucernarum situs ac forma, ætasque et consecratio Levitarum. Ibid. c. 8. *Vide Josue* 3. 6.

Dixitque Dominus ad Aaron : — Sed et fratres tuos de tribu Levi, et sceptrum patris tui sume tecum, præstòque sint, et ministrent tibi : tu autem et filii tui ministrabitis in tabernaculo testimonii. *Ibid.* 18. 1. Solis filiis Levi mihi in tabernaculo servientibus, et portantibus peccata populi : legiti-

mum sempiternum erit in generationibus vestris. Nihil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum et necessaria separavi. *v.* 23. *et* 24.

Genealogia filiorum Levi et quos ex eis constituerit David cantores ac ministros in domo Domini, etc. 1. *Paral. c.* 6.

In Jerusalem quoque constituit Josaphat Levitas, et sacerdotes, et principes familiarum ex Israël, ut judicium et causam Domini judicarent habitatoribus ejus. 2. *Par.* 19. 8.

Erunt in sanctuario meo æditui, et janitores portarum domûs, et ministri domûs : ipsi mactabunt holocausta, et victimas populi : et ipsi stabunt in conspectu eorum, ut ministrent eis. *Ezech.* 44. 11.

Levitas assumit sibi in ministerium Deus ex primogenitis Israël.

Ego tuli Levitas à filiis Israël pro omni primogenito, qui aperit vulvam in filiis Israël, eruntque Levitæ mei. *Num.* 3. 12. Et ait Dominus ad Moysen : Numera primogenitos sexûs masculini de filiis Israël ab uno mense et suprà, et habebis summam eorum. Tollesque Levitas mihi pro omni primogenito filiorum Israël : ego sum Dominus : et pecora eorum pro universis primogenitis pecorum filiorum Israël. *v.* 40. *vide c.* 8. 6.

Levitæ puniunt peccatum erecti vituli.

Ob vitulum adoratum Moyses Deum precatur, tabulas frangit, vitulum comburit, et Aarone objurgato, idololatras occidi jubet, cæterisque veniam impetrat, etc. Exod. c. 32.

Levitæ expelluntur ex Israël.

Sacerdotes autem et Levitæ, qui erant in universo Israël, venerunt ad eum de cunctis sedibus suis (*scilicet ad Roboam*), relinquentes suburbana, et possessiones suas, et transeuntes ad Judam et Jerusalem : eò quòd abjecisset eos Jeroboam, et posteri ejus, ne sacerdotio Domini fungerentur. 2. *Paral.* 11. 13. 14.

LEX.

Lex prima et præceptum primum datur.

Præcepitque ei (*Adam Dominus*) dicens : Ex omni ligno paradisi comede : de ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas. *Gen.* 2. 16. 17. *Vide et c.* 3. 1.

Lex prima violatur.

Dixit autem serpens ad mulierem : Nequaquàm morte moriemini, etc. *Gen.* 3. 4. Vidit igitur mulier, quòd bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile : et tulit de fructu

illius, et comedit : deditque viro suo, qui comedit, etc. *v.* 6.

Lex decem mandatorum datur Moysi.

Moyses Decalogum à Domino auditum territo populo narrat: et terreum, ac lapideum de insectis lapidibus altare fieri jubet, ad quod non sit per gradus ascendendum. Exod. c. 20.

*Præceptorum Decalogi repetitio et explanatio, et de timore filiorum Israël cum Dei vocem audissent, et montem ardere vidissent. Deut. c.*5.

Legis tabulæ dantur.

Deditque Dominus Moysi, completis hujuscemodi sermonibus in monte Sinaï (*scilicet de diei Sabbati observatione, etc.*), duas tabulas testimonii lapideas, scriptas digito Dei. *Exod.* 31. 18. *Vide et c.* 32. 15.

Hæc verba locutus est dominus ad omnem multitudinem vestram in monte, de medio ignis et nubis et caliginis, voce magnâ (*scilicet præceptorum Decalogi repetitio et explanatio*), nihil addens ampliùs, et scripsit ea in duabus tabulis lapideis, quas tradidit mihi (*Moysi*). *Deut.* 5. 22. *Vide et c.* 9. 10.

Legis tabulæ franguntur.

Ob vitulum adoratum Moyses Deum precatur, tabulas frangit, vitulum comburit, et Aarone objurgato, idololatras occidi jubet, cæterisque veniam impetrat, etc. Exod. c. 32.

(*Loquitur Moyses de hâc illorum idololatriâ.*). Cùmque de monte ardente descenderem, et duas tabulas fœderis utrâque tenerem manu, vidissemque vos peccâsse Domino Deo vestro, et fecisse vobis vitulum conflatilem, ac deseruisse velociter viam ejus, quam vobis ostenderat : projeci tabulas de manibus meis, confregique eas in conspectu vestro. *Deut.* 9. 15. *et seq.*

Dantur aliæ tabulæ legis.

Dixitque Dominus ad Moysen : Scribe tibi verba hæc, quibus et tecum et cum Israël pepigi fœdus. Fuit ergò ibi cum Domino Moyses 40 dies et 40 noctes: panem non comedit, et aquam non bibit, et scripsit in tabulis verba fœderis decem. *Exod.* 34. 27. 28.

In tempore illo dixit Dominus ad me (*Moysen*) : Dola tibi duas tabulas lapideas, sicut priores fuerunt: et ascende ad me in montem : faciesque arcam ligneam, et scribam in tabulis verba, quæ fuerunt in his, quas antè confregisti, ponesque eas in arcâ. Feci igitur arcam de lignis Setim. *Deut.* 10. 1. *et seq. Vide Exod.* 34. 1.

Legis natura, officium, et operatio.

Scimus autem, quoniàm quæcumque lex loquitur, iis, qui in lege sunt, loquitur: ut omne os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus Deo: quia ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo. *Rom.* 3. 19. 20. *Vide Galat.* 2. 16. *et seq.*

Lex enim operatur. Ubi enim non est lex; nec prævaricatio. *Ibid.* 4. 15.

Lex autem subintravit, ut abundaret delictum, Ubi autem abundavit delictum superabundavit gratia. Ut sicut regnavit peccatum in mortem: ità et gratia regnet per justitiam in vitam æternam, etc. *Ibid.* 5. 20. 21.

An ignoratis, fratres (scientibus enim legem loquor), quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit? *Ibid.* 7. 1. Quid ergò dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per legem: nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. Occasione autem acceptâ, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat, etc. *v.* 7. *et* 8. *Vide reliquum Capitis.*

Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est, donec veniret semen, cui promiserat, ordinata per Angelos in manu mediatoris. *Galat.* 3. 19.

Scimus autem, quia bona est lex, si quis eâ legitimè utatur: sciens hoc, quia lex justo non est posita, sed injustis et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis et contaminatis, etc. 1. *Tim.* 1. 8. 9.

Reprobatio quidem fit præcedentis mandati (*scil. carnalis*), propter infirmitatem ejus et inutilitatem. Nihil enim ad perfectum adduxit lex; introductio verò melioris spei, per quam proximamus ad Deum. *Hebr.* 7. 18. 19.

Legis impletio, divinâ gratiâ, est possibilis.

Vide et *Libertas Evangelica.*

Noë vir justus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulavit. *Gen.* 6. 9. *Vide et Eccli.* 44. 17. *Vide et de Henoch idem dictum*: Ambulavit cum Deo. *Gen.* 5. 22. *Item. Eccli.* 44. 16.

Dixit Deus ad Abraham: Ambula coram me, et esto perfectus. *Ibid.* 17. 1.

Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi — non supra te est (*id est supra vires tuas*), etc. *Deut.* 30. 11.

Ille (*Josue*) universa complevit: non prætermisit de universis mandatis, nec unum quidem verbum, quod jusserat Dominus Moysi. *Josue* 11. 15.

Servus meus David — custo-

divit mandata mea, et secutus est me in toto corde suo. 3. *Reg.* 14. 8.

Stetitque rex (*Josias*) super gradum: et fœdus percussit coram Domino, ut ambularent post Dominum, et custodirent præcepta ejus, et testimonia, et ceremonias, in omni corde, et in totâ animâ, etc. 4. *Reg.* 23. 3. Similis illi non fuit antè eum rex, qui reverteretur ad Dominum in omni corde suo, et in totâ animâ suâ, et in universâ virtute suâ, juxta omnem legem Moysi. *v.* 25. *Vide simile de Asâ*, 2. *Paral.* 15. 12.

Custodivi vias Domini: nec impiè gessi à Deo meo, etc. *Psal.* 17. 22.

Da mihi (*Deus*) intellectum, et scrutabor legem tuam, et custodiam illam in toto corde meo. *Psal.* 118. 34. *Vide totum hunc Psalmum, et præcipuè:* Viam mandatorum tuorum cucurri. *v.* 32.

Et spiritum meum ponam in medio vestri: et faciam, ut in præceptis meis ambuletis, et judicia mea custodiatis, et operemini. *Ezech.* 36. 27. *Vide Rom.* 8. 4. *Tit.* 3. 8.

Estote ergò vos perfecti, sicut et Pater vester cœlestis perfectus est. *Matth.* 5. 48.

Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, et in terrâ. *Ibid.* 6. 10.

Jugum enim meum suave est, et onus meum leve. *Ib.* 11. 30.

Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata. *Ibid.* 19. 17.

Zacharias et Elisabeth erant — justi ambo antè Deum, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querelâ. *Luc.* 1. 6.

Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione meâ, etc. *Joan.* 15. 10. *Vide et v.* 14. *imò totum Caput.*

Et sermonem tuum servaverunt. *Ibid.* 17. 6.

David fuit vir secundùm cor Dei, faciens omnes voluntates ejus. Actor. 13. 22.

Nihil ergò nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundùm carnem ambulant. *Rom.* 8. 1.

Christus pro nobis passus est, ut impleretur in nobis, et à nobis justificatio legis; qui non secundùm carnem ambulamus, sed secundùm spiritum. *Ibid. v.* 4. *Vide totum Caput, quod quam maximè congruit nostræ sententiæ, quod scilicet divinâ gratiâ justi et perfecti esse possimus. Vide et c.* 6. 18. *et* 20.

Qui enim diligit proximum, legem implevit. *Ibid.* 13. 8.

Fidelis autem Deus *est*, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis. 1. *Cor.* 10. 13.

Deus elegit nos in *Christo*, — ut essemus sancti et immaculati, etc. *Ephes.* 1. 4.

Fructus enim lucis est in omni bonitate, et justitiâ, *et* veritate. *Ibid.* 5. 9.

Quicunque ergò (*ex vocatione Dei in Christo Jesu*)

perfecti sumus, etc. *Philipp.* 3. 15.

Omnia possum in eo, qui me confortat. *Ibid.* 4. 13.

In omni opere bono fructificantes. *Coloss.* 1. 10. *Vide et Gal.* 5. 22.

Christus factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ. *Hebr.* 5. 9. (*Sed si nullus legem implere poterit, nullus erit obediens, etc.*).

Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. 1. *Petr.* 2. 21. 22. *Vide totum Caput.*

Et in hoc scimus, quoniàm cognovimus eum, si mandata ejus observemus. Qui dicit se nosse eum, et mandata ejus non custodit, mendax est, etc. Qui autem servat verbum ejus, verè in hoc caritas Dei perfecta est; et in hoc scimus, quoniàm in ipso sumus. Qui dicit, se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare, etc. 1. *Joan.* 2. 3. *et seq.* *V. totum Cap.*

Et omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est. *Ibid.* 3. 3. Omnis, qui in eo manet, non peccat, etc. *v.* 6. *Vide totum Caput, et præcipuè :* Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, etc. *v.* 9.

Hæc est enim caritas Dei, ut mandata ejus custodiamus et mandata ejus gravia non sunt. *Ibid.* 5. 3.

Legem Dei sine gratiâ et spiritu divino non possumus implere.

Quis det talem eos habere mentem (*ait Dominus ad Moysen*), ut timeant me, custodiant universa mandata mea in omni tempore, ut benè sit eis, et filiis eorum in sempiternum? *Deut.* 5. 29.

Nam et testimonia tua meditatio mea est : et consilium meum justificationes tuæ. *Psal.* 118. 24.

Jesus ait ei (*principi petenti quid faceret, ut vitam æternam possideret*) : Adhuc unum tibi deest : omnia quæcunque habes, vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo : et veni, sequere me. *Luc.* 18. 22. *Item Matth.* 19. 21. *Marc.* 10. 21.

Nunc ergò, quid tentatis Deum, imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? sed per gratiam Domini Jesu Christi credimus salvari, quemadmodùm et illi. *Actor.* 15. 10. 11.

Lex enim spiritûs vitæ in Christo Jesu liberavit me à lege peccati et mortis. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem : Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne, ut justificatio legis impleretur in nobis, qui non se-

cundùm carnem ambulamus, sed secundùm spiritum. *Rom.* 8. 2. 3. 4.

Punitio vel merces eorum, qui legem Dei prævaricantur, vel observant. Vide *Obedientia* et *Inobedientia.*

Christus venit, ùt legem impleret.

Nolite putare (*ait Jesus discipulis suis*), quoniàm veni solvere legem, aut Prophetas: non veni solvere, sed adimplere. *Matth.* 5. 17.

Legis cæremoniæ abrogantur per Chistum.

Omnes enim Prophetæ, et lex, usquè ad Joannem, prophetaverunt. *Matth.* 11. 13.

Et velum templi scissum est in duo, à summo usquè deorsùm. *Marc.* 15. 38.

Lex et Prophetæ, usquè ad Joannem: ex eo regnum Dei evangelizatur, et omnis in illud vim facit. *Luc.* 16. 16.

Notum igitur sit vobis, viri fratres, quia per hunc (*Christum*) vobis remissio peccatorum annuntiatur: et ab omnibus, quibus non potuistis in lege Moysi justificari. *Actor.* 13. 38. *Vide c.* 15. 11.

Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim sub lege estis, sed sub gratiâ. *Rom.* 6. 14.

Itaque, fratres mei, et vos mortificati estis legi per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. *Ibid.* 7. 4. *V. c.* 8. 3.

Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia scriptum est: Maledictus omnis, qui pendet in ligno: ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Jesu, ut pollicitationem Spiritûs accipiamus per fidem. *Gal.* 3. 13. 14. *Vide c.* 4. 5. *Item.* 1. *Petr.* 1. 18.

Nunc autem in Christo Jesu, vos qui aliquandò eratis longè, facti estis propè in sanguine Christi. *Ephes.* 2. 13.

Et vos cùm mortui essetis in delictis et præputio carnis vestræ, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta: delens quod adversùs nos erat chyrographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: et exspolians principatus et potestates, traduxit confidenter, palàm triumphans illos in semetipso. *Coloss.* 2. 13. *et seq.*

Lex legitur.

Cœpitque Moyses explanare legem, et dicere: Dominus Deus noster locutus est ad nos in Horeb, dicens: Sufficit vobis, quòd in hoc monte mansistis. (*Loquitur Moyses ad Israël in deserto contra mare Rubrum.*) *Deut.* 1. 5. 6.

Scripsit itaque Moyses legem hanc, et tradidit eam sacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam fœderis Domini, et cunctis senioribus Israël. *Ibid.* 31.

9. Convenientibus cunctis ex Israël, ut appareant in conspectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit Dominus, leges verba legis hujus coram omni Israël, audientibus eis. *v.* 11. *Vide Josue* 8. 34.

Ascenditque rex (*Josias*) templum Domini, et omnes viri Juda, universique qui habitabant in Jerusalem cum eo sacerdotes et prophetæ, et omnis populus à parvo usquè ad magnum: legitque cunctis audientibus omnia verba libri fœderis, qui inventus est in domo Domini. 4. *Reg.* 23. 2.

Et legerunt in libro legis Dei distinctè et apertè ad intelligendum: et intellexerunt, cùm legeretur. 2. *Esdr.* 8. 8. *Vide v.* 3. *et* 18.

Et consurrexerunt ad standum (*filii Israël*): et legerunt in volumine legis Domini Dei sui, quater in die, et quater confitebantur, et adorabant Deum suum. *Ibid.* 9. 3.

Lex nova Christianorum consistit potissimum in caritate.

Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos; et orate pro persequentibus et calumniantibus vos: ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est: qui solem suum oriri facit super bonos et malos, etc. *Matth.* 5, 44. 45. *Item Luc.* 6. 27.

Omnia ergò quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, et vos facite illis. Hæc est enim lex, et Prophetæ. *Ibid.* 7. 12.

Magister, quod est mandatum magnum in lege? (*Legis doctor sic interrogavit Jesum, tentans eum*). Ait illi Jesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in totâ animâ tuâ, et in totâ mente tuâ. Hoc est maximum et primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. In his duobus mandatis universa lex pendet, et Prophetæ. *Ibid* 22. 36. *et seq. Item, Deut.* 6. 5. *Marc.* 12, 30. 31. *Luc.* 10. 27.

Mandatum novum do vobis: Ut diligatis invicem, etc. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem, *Joan.* 13. 34. 35.

Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergò legis est dilectio. *Rom.* 13. 10.

Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. *Galat.* 5. 14.

Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. *Ibid.* 6. 2.

Finis autem præcepti est caritas de corde puro, et conscientiâ bonâ, et fide non fictâ. 1. *Tim.* 1. 5.

LIBER VITÆ.

Ait Moyses ad Dominum deprecans pro populo, qui ado-

raverat vitulum : Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti. *Exod.* 32. 31. 32.

Deleantur de libro viventium: et cum justis non scribantur. *Psal.* 68. 29.

Etiam rogo et te, germane compar, adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, et cæteris adjutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ. *Philipp.* 4. 3.

Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, et non delebo nomen ejus de libro vitæ, et confitebor nomen ejus coram Patre meo, et coram Angelis ejus. *Apoc.* 3. 5.

Et vidi mortuos, magnos et pusillos, stantes in conspectu throni, et libri aperti sunt: et alius liber apertus est, qui est vitæ; et judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris, secundùm opera ipsorum. *Ibid.* 20. 12.

Non intrabit in eam (*civitatem*) aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni. *Ibid.* 21. 27.

LIBERALITAS.

Vide et MISERICORDIA.

Rebecca filia Bathuel, valdè liberaliter respondit famulo Abrahæ, dicens : Bibe, domine mi. *Gen.* 24. 18.

Liberaliter egit Moyses, defendendo filias Jethro à pastoribus, qui eas adaquare pecora non sinebant, Exod. 2. 17.

Filii Israël mente promptissimâ atque devotâ obtulerunt quidquid ad faciendum opus tabernaculi, et ad cultum et vestes sanctas erat necessarium. Ibid. 36. 2. 4. *Sequitur versus:* Undè artifices venire compulsi, dixerunt Moysi : Plus offert populus, quàm necessarium est. *v.* 4. 5.

Obtentâ victoriâ de Amalecitis, David misit dona de prædâ senioribus Juda, proximis suis, dicens: Accipite benedictionem, etc. 1. *Reg.* 30. 26.

Præcepit David, ut Miphiboseth comederet panem in mensâ suâ semper, et totam domum Saül dedit ei. 2. *Reg.* 9. 10. *et seq. Vide et v.* 7.

Fugienti David à facie Absalom, Sobi — et Machir — et Berzellai — obtulerunt ei — *multa exercitui necessaria*, frumentum, et hordeum, et farinam, etc. *Ibid.* 17. 27.

Berzellai astitit David, quandò fugiebat à facie Absalom; et obtentâ victoriâ, David retinuit filium illius de familiâ suâ, Ibid 19. 38.

Regina Saba multa obtulit Salomoni; et Salomon dedit ei omnia, quæ petiit, exceptis his, quæ ultrò obtulit illi munere regio. 3. *Reg.* 10. 10. et 13.

Quidam boni viri de Israël captivos judæos vestierunt, et illos, qui ambulare non poterant, imposuerunt jumentis, et duxerunt ad fratres eorum. 2, *Paral.* 28. 15.

Rex quoque Cyrus protulit vasa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor, *et remisit ea in Jerusalem. Fuerant autem* omnia vasa aurea et argentea, quinque millia quadringenta. 1. *Esdr.* 1. 7. *et* 11.

Redeuntes de Babylone filii Juda, spontè obtulerunt in domum Dei ad extruendam eam in loco suo, secundùm vires suas. *Ibid.* 2. 68. 69.

Præcepit rex Darius, ut ædificaretur in Jerusalem domus Dei, et darentur sumptus de arcâ regiâ, licèt quidam æmuli opus impedire per litteras laborarent. Ibid. 6. 3. *et* 8.

Rex Artaxerxes liberaliter se habuit erga Nehemiam venientem in Judæam, et dedit ei epistolas, quas petierat. 2. *Esdr.* 2. 1. *usquè ad* 10.

Nehemias valdè liberalis legatus fuit, qui populum vectigalibus et exactionibus non gravavit, et his, ad quos venit, plurima bona fecit. Ibid. 5. 10. *et* 15. *et seq.*

Tobias omnia, quæ habere poterat, quotidiè concaptivis fratribus, qui erant ex ejus genere, *impertiri studebat, esurientes alebat, nudisque vestimenta præbebat. Tob.* 1. 3.

Raguël tradidit Tobiæ juniori Saram, et dimidiam partem omnis substantiæ suæ, etc. *Ibid.* 10. 10.

Tobias junior et senex multùm fuerunt grati Raphaeli, quem hominem putabant, et valdè benè recognoverunt beneficia ab eo recepta. Et propterea pater et filius dimidiam partem omnium, quæ habebant, illi liberaliter obtulerunt. Ibid. 12. 5.

Rex Assuerus jussit convivium præparari permagnificum — pro conjunctione et nuptiis Esther. Et dedit requiem universis provinciis, ac dona largitus est juxta magnificentiam principalem. *Esther.* 2. 18.

Videns rex Assuerus reginam Esther, dixit ei: Quid vis, Esther regina? quæ est petitio tua? etiamsi dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi. *Ibid.* 5. 3.

Quæsivit rex, quantùm honoris ac præmii consecutus esset Mardochæus pro fide, quam erga ipsum servavit: et cùm intelligeret, eum nihil accepisse mercedis, fecit eum magnificè honorari. Ibid. 6. 3. *et seq.*

Ità ut Seleucus rex Asiæ de reditibus suis præstaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes, 2. *Mach.* 3. 3.

Pater in cœlis solem suum oriri facit super bonos, et malos: et pluit super justos et injustos. *Matth.* 5. 45.

Magnificus et largus remunerator est Dominus, qui relinquentibus propter se temporalia bona, reddit centuplum in hoc sæculo, et vitam æternam in futuro. Ibid. 19. 29.

Benignitatem suam et liberalitatem dignatus est Christus ostendere, quandò vocatus ad pauperes nuptias, ivit, et ibidem aquam in vinum convertit, ut exhilararet pauperes discumbentes. Joan. 2. 1. *et seq.*

Discipuli, *audientes famem magnam futuram in universo orbe*, proposuerunt singuli, *prout quis habebat*, in ministerium mittere habitantibus in Judæâ fratribus : quod et fecerunt. *Actor.* 11. 29. 30.

LIBERORUM ERUDITIO.
Vide FILII ET FILIÆ.

Audiens Jacob somnia filii sui Joseph, increpavit eum, *ne contra se fratrum suorum invidiam suscitaret. Gen.* 37. 10.

Negligentiam filiorum suorum arguebat Jacob, audiens — quòd alimenta venderentur in Ægypto. *Ibid.* 42. 1.

Præcepit Dominus per Moysen, ut filii Israël docerent filios suos ea, quæ ipsi viderant. Deut. 4. 9.

Contumax filius et protervus, et parentum imperio obedire contemnens, præcipitur à Moyse per populum lapidari. Ibid. 21. 18. *et seq.*

Heli sacerdos malè corripuit filios suos; et ideò tàm ipse, quàm illi graviter sunt à Deo puniti. 1. *Reg.* 2. 22. *et seq. Vide c.* 4. 11. *et seq.*

Appropinquans ad mortem David, diligenter et egregiè instruxit Salomonem filium suum, post se regnaturum. 1. *Paral.* 28. 9.

Tobias filium suum ab infantiâ timere Deum docuit, et abstinere ab omni peccato. *Tob.* 1. 10.

Idem Tobias, cùm se citò crederet moriturum, piè et pulcherrimè, imò salubriter instruxit eumdem suum filium. Ibid. c. 4. *Vide per totum Caput, et c.* 14. *v.* 10. *et seq. ubi, instante morte, filium, et nepotes similiter piissimè instruxit.*

Parentes Saræ uxoris junioris Tobiæ dimiserunt filiam suam cùm piissimâ instructione. Ibid. c. 10. Monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, et se ipsam irreprehensibilem exhibere. *v.* 13.

Magnam sollicitudinem gerebat Job de liberis suis sanctificans illos, et offerens holocausta pro singulis, ne fortè peccassent. Job 1. 5.

Parentes enim illius (*Susannæ*) cùm essent justi, erudierunt filiam suam secundùm legem Moysi. *Dan.* 13. 3.

Cùm appropinquarent dies

Mathathiæ moriendi, *filios suos salubriter, piissimè, et pulcherrimè instruxit, et contra impios animavit.* 1. *Mach.* 2. 49. *et seq.*

Suprà modum autem mater mirabilis, et bonorum memoriâ digna, quæ *patientes et* pereuntes septem *suos* filios sub unius diei tempore conspiciens — singulos illorum hortabatur voce patriâ *et piâ* fortiter, repletâ sapientiâ, et femineæ cogitationi masculinum animum inserens. 2. *Mach.* 7. 20. *Vide et versus sequentes.*

LIBERTAS.

Libertas evangelica.

Si *vos* manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis: et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos. *Joan.* 8. 31. Si ergò vos Filius liberaverit, verè liberi eritis. *v.* 36.

Liberati autem à peccato, servi facti estis justitiæ. *Rom.* 6. 18.

Lex enim spiritûs vitæ in Christo Jesu liberavit me à lege peccati et mortis. *Ibid.* 8. 2. Quia et ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. *v.* 21.

Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas. 2. *Cor.* 3. 17.

Vos enim in libertatem vocati estis, fratres: tantùm ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem Spiritûs servite invicem. *Gal.* 5. 13. *Vide* 1. *Petr.* 1. 18. *et c.* 2. 16. *Item.* 2. *Petr.* 2. 19.

Ad Deum ordinatur.

Liberati autem à peccato, servi facti estis justitiæ. *Rom.* 6. 18. Cùm enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ. Quem ergò fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nàm finis illorum mors est. Nunc verò liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam. *v.* 20. *et seq.*

Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini. Similiter qui liber vocatus est, servus est Christi. 1. *Cor.* 7. 22.

Vos enim in libertatem vocati estis, fratres: tantùm ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem Spiritûs servite invicem. *Galat.* 5. 13.

Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis, et permanserit in eâ, non auditor obliviosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit. *Jacob.* 1. 25.

Sic loquimini, et sic facite: sicut per legem libertatis incipientes judicari. *Ibid.* 2. 12.

Quia sic est voluntas Dei, ut benè facientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam: quasi liberi, at non quasi velamen habentes

iracundiam provocaveritis : gladius devorabit vos, quia os Domini locutum est. *Isa.* 1. 19. 20.

Convertimini ad me, et salvi eritis, omnes fines terræ; quia ego Deus, et non est alius. *Ibid.* 45. 22.

Feceruntque (*Judæi*) malum in oculis meis, et quæ nolui, elegerunt. *Ibid.* 66. 4.

Eccè locuta es, et fecisti mala, et potuisti. *Jerem.* 3. 5.

Tu reliquisti me (*Jerusalem*), dicit Dominus, retrorsùm abiisti : et extendam manum meam super te, et interficiam te, etc. *Ibid.* 15. 6. Si converteris, convertam te, et antè faciem meam stabis : et si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris : convertentur ipsi ad te, et tu non converteris ad eos. *v.* 19.

Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, et custodierit omnia præcepta mea et fecerit judicium et justitiam, vitâ vivet, et non morietur. Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor : in justitiâ suâ, quam operatus est, vivet. *Ezech.* 18. 21. 22. Convertimini, et agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris : et non erit vobis in ruinam iniquitas. *v.* 30.

Perditio tua, Israël : tantummodò in me auxilium tuum. *Oseæ.* 13. 9.

Convertimini ad me, ait Dominus — et convertar ad vos, etc. *Zach.* 1. 3. *Vide v.* 4.

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. *Matth.* 16. 24.

Si — vis ad vitam ingredi, serva mandata (*ait Christus ad illum, qui petiit, quid faceret, ut vitam æternam haberet*) : *Ibid.* 19. 17.

Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, et lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodùm gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti? *Ibid.* 23. 37.

Semper enim pauperes habetis vobiscum : et cùm volueritis, potestis illis benefacere. *Marc.* 14. 7.

Dixit cæco Jerechuntino Jesus : Quid tibi vis faciam? At ille dixit : Domine, ut videam. Et Jesus dixit illi : Respice, fides tua te salvum fecit. *Luc.* 18. 41. 42. *Vide Matth.* 20. 32. *et Marc.* 10. 51.

Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus, etc. *Joan.* 1. 12.

Quod enim operor, non intelligo; non enim quòd volo bonum, hoc ago : sed quòd odi malum, illud facio. *Rom.* 7. 15. Nam velle adjacet mihi : perficere autem bonum, non invenio. *v.* 18.

Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. *Ibid.* 12. 21.

Dei enim sumus adjutores: Dei agricultura estis, etc. 1. *Cor.* 3. 9.

Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, et hoc judicavit in corde suo servare virginem suam, benè facit. *Ibid.* 7. 37. *Vide Jerem.* 8. 3.

Et consilium in hoc do: hoc enim vobis utile est (*ait Paulus Corinthiis*), qui non solùm facere, sed et velle cœpistis ab anno priore: nunc verò et facto perficite: ut quemadmodùm promptus est animus voluntatatis, ità sit et perficiendi ex eo, quod habetis. 2. *Cor.* 8. 10. 11.

Et dedi illi (*Jesabel prophetissæ*) tempus, ut pœnitentiam ageret: et non vult pœnitere à fornicatione suâ. *Apoc.* 2. 21.

Eccè sto ad ostium, et pulso: si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum, etc. *Ibid.* 3. 20.

Liberum arbitrium cooperatur gratiæ Dei.

Ait autem Samuël ad universam domum Israël, dicens: Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte Deos alienos de medio vestri, Baalim et Astaroth: et præparate corda vestra Domino, et servite ei soli, et eruet vos de manu Philistiim. 1. *Reg.* 7. 3.

Fecit autem malum (*Roboam*), et non præparavit cor suum, ut quæreret Dominum, etc. 2. *Par.* 12. 14.

Cognoscetur Dominus, judicia faciens: in operibus manuum suarum comprehensus est peccator. *Psal.* 9. 17.

Et dixi: Ergò sine causâ justificavi cor meum, et lavi inter innocentes manus meas. *Psal.* 72. 13.

Hominis est animam præparare: et Domini gubernare linguam. *Prov.* 16. 1. Abominatio Domini est omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens. *v.* 5. Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus ejus. *v.* 9.

Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, et in conspectu illius, sanctificabunt animas suas. Qui timent Dominum, custodient mandata illius, et patientiam habebunt usquè ad inspectionem illius, dicentes: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus hominum. *Eccli.* 2. 20. *et seq.*

Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere perversè: discite benefacere: quærite judicium, subvenite oppresso,

instruam te in viâ hâc, quâ gradieris. *Psal.* 31. 8. Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus. *v.* 9.

In lumine tuo videbimus lumen. *Psal.* 35. 10.

Beatus homo, quem tu erudieris, Domine, et de lege tuâ docueris eum *Psal.* 93. 12.

Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tuâ. *Psal.* 118. 18.

Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. *Joan.* 1. 9.

Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius, à creaturâ mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus et divinitas, ità ut sint inexcusabiles. *Rom.* 1. 19.

Et non necesse habetis, ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium. 1. *Joan.* 2. 27.

Ad perficiendum adjuvatur.

Jerusalem, quæ occidis Prophetas, et lapidas eos, qui ad te missi sunt, quotiès volui congregare filios tuos, quemadmodùm gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti? *Matth.* 23. 37.

Sine me nihil potestis facere. *Joan.* 15. 5.

Similiter autem et Spiritus adjuvat infirmitatem nostram. *Rom.* 8. 26.

Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est. 2. *Cor.* 3. 5.

Deus est enim, qui operatur in vobis et velle et perficere, pro bonâ voluntate. *Philipp.* 2. 13.

A nullo violentatur.

Dixitque Dominus ad eum (*Caïn*): Quarè iratus es? et cur concidit facies tua? Nonne si benè egeris, recipies: sin autem malè, statim in foribus peccatum (*tuum*) aderit? sed sub te erit appetitus ejus, et tu dominaberis illius. *Gen.* 4. 6.

Voluntariè sacrificabo tibi. *Psal.* 53. 8.

Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui. Adjecit mandata et præcepta sua: si volueris mandata servare, conservabunt te, etc. *Eccli.* 15. 14. *et seq.*

Perditio tua, Israël: tantummodò in me auxilium tuum. *Oseæ.* 13. 9.

Pharisæi autem et legisperiti consilium Dei spreverunt in semetipsos, non baptizati ab eo. *Luc.* 7. 30.

Voluntariè enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jàm non relinquitur pro peccatis hostia; terribilis autem quædam exspectatio judicii, et ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios. *Hebr.* 10. 26. 27.

Eccè sto ad ostium, et pulso: si quis audierit vocem meam,

et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum. *Apoc.* 3. 20.

LIMBUS PATRUM.

Et deficiens, mortuus est (*Abraham*) in senectute bonâ, provectæque ætatis; et plenus dierum: congregatusque est ad populum suum. *Gen.* 25. 8. Et facti sunt anni vitæ Ismaëlis centum triginta septem, deficiensque mortuus est, et appositus ad populum suum. *v.* 17.

Frater ejus mortuus est, et ipse (*Benjamin*) solus remansit: si quid ei adversi acciderit in terrâ, ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos. *Ibid.* 42. 38. *Item. c.* 44. 29.

Pergat, inquit (*Dominus ad Moysen*), Aaron ad populos suos: non enim intrabit terram quam dedi filiis Israël. *Num.* 20. 24.

Cùmque videris eam (*scilicet terram, quam daturus sum filiis Israël, dixit Dominus ad Moysen*), ibis et tu ad populum tuum, sicut ivit frater tuus Aaron. *Ibid.* 27. 13.

Ulciscere prius filios Israël (*dixit Dominus ad Moysen*) de Madianitis, et sic colligeris ad populum tuum. *Ibid.* 31. 2.

Dominus mortificat, et vivificat: deducit ad inferos et reducit. 1. *Reg.* 2. 6. *Vide Tob.* 13. 2.

Facies ergò juxta sapientiam tuam, et non deduces canitiem ejus (*Joab.*) pacificè ad inferos. 3. *Reg.* 2. 6.

Si sustinuero, infernus domus mea est, et in tenebris stravi lectulum meum. *Job* 17. 13.

Nudus est infernus coram illo, et nullum est operimentum perditioni. *Ibid.* 26. 6.

Insuper et caro mea requiescet in spe: quoniàm non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. *Psal.* 15. 9. 10.

Infernus, et perditio coram Domino: quantò magis corda filiorum hominum? *Prov.* 15. 11.

Penetrabo omnes inferiores partes terræ, et inspiciam omnes dormientes, et illuminabo omnes sperantes in Domino. *Eccli.* 24. 45.

Non est enim in inferno accusatio vitæ. *Ibid.* 41. 7.

Propterea dilatavit infernus animam suam, et aperuit os suum absque ullo termino, etc. *Isa.* 5. 14.

Loquentur ei potentissimi robustorum de medio inferni, qui cum auxiliatoribus ejus descenderunt, et dormierunt incircumcisi, interfecti gladio. *Ezech.* 32. 21.

De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: ero mors tua, ô mors, morsus tuus ero, inferne: consolatio abscondita est ab oculis meis. *Oseæ* 13. 14.

Tu quoque in sanguine tes-

tamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua. *Zach.* 9. 11.

Quoniàm non derelinques animam meam in inferno : nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem. *Actor.* 2. 27. *Vide* v. 31. *et c.* 13. 35. *Item. Psal.* 15. 10.

Illuminare his, qui in tenebris, et in umbrâ mortis sedent. *Luc.* 1. 79.

Factum est autem, ut moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. *Ibid.* 16. 22. *Vide Joan.* 14. 3.

Delens, quod adversùs nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis : et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci : et expolians principatus, et potestates, traduxit confidenter, palàm triumphans illos in semetipso. *Coloss.* 2. 14. 15.

Ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum : et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. *Hebr.* 2. 14. 15.

Quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu. In quo et his, qui in carcere erant, spiritibus veniens prædicavit : qui increduli fuerant aliquandò, quandò exspectabant Dei patientiam in diebus Noë, cùm fabricaretur arca, etc. 1. *Petr.* 3. 18. *et seq.*

Et à Jesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum. *Apoc.* 1. 5. Ego sum primus, et novissimus : et vivus, et fui mortuus : et eccè sum vivens in sæcula sæculorum, et habeo claves mortis et inferni. v. 17. 18. *Vide Hebr.* 10. 19. *et c.* 11. v. 39. 40.

LINGUA ET LOQUELA.

A linguâ malâ cavendum. Vide *Detractio.*

Diis non detrahes, et principi populi tui non maledices. *Exod.* 22. 28.

Non eris criminator, nec susurro in populo. *Lev.* 19. 16.

A flagello linguæ absconderis, et non timebis calamitatem cùm venerit. *Job* 5. 21.

Totâ die injustitiam cogitavit lingua tua : sicut novacula acuta fecisti dolum. *Psal.* 51. 4.

Acuerunt linguas suas sicut serpentis : venenum aspidum sub labiis eorum. *Psal.* 139. 4. Vir linguosus non dirigetur in terrâ : virum injustum mala capient in interitu. v. 12. *Vide Psal.* 5. 11. *et* 13. 3. *Item Rom.* 3. 13.

Pone, Domine, custodiam ori meo : et ostium circumstantiæ labiis meis. *Psal.* 140. 3.

Remove à te os pravum, et detrahentia labia sint procùl à te. *Prov.* 4. 24.

Abscondunt odium labia mendacia : qui profert contume-

liam, insipiens est, etc. *Ibid.* 10. 18.

Simulator ore decipit amicum suum : justi autem liberabuntur scientiâ. *Ibid.* 11. 9. *Vide c.* 12. *v.* 13. 19. 22.

Lingua sapientium ornat scientiam : os fatuorum ebullit stultitiam. *Ibid.* 15. 2. *Vide c.* 16. 27.

Homo perversus suscitat lites : et verbosus separat principes. *Ibid.* 16. 28. *Vide c.* 30. 11. *et* 14.

Qui perversi cordis est, non inveniet bonum : et qui vertit linguam, incidet in malum. *Ibid.* 17. 20.

Labia stulti miscent se rixis : et os ejus jurgia provocat. Os stulti contritio ejus : et labia ipsius, ruina animæ ejus. Verba bilinguis quasi simplicia, et ipsa perveniunt usquè ad interiora ventris. *Ibid.* 18. 6. 7. 8.

Ei, qui revelat mysteria, et ambulat fraudulenter, et dilatat labia sua, ne commiscearis, etc. *Ibid.* 20. 19.

Qui custodit os suum et linguam suam, custodit ab angustiis animam suam. *Ibid.* 21. 23. *Vide c.* 26. 20. *et c.* 30. 11. *et* 14.

Multas curas sequuntur somnia, et in multis sermonibus invenietur stultitia. *Eccles.* 5. 2.

Custodite ergò vos à murmuratione, quæ nihil prodest, et à detractione parcite linguæ, quoniàm sermo obscurus in vacuum non ibit : os autem, quod mentitur, occidit animam. *Sap.* 1. 11.

Non appelleris susurro, et linguâ tuâ ne capiaris, et confundaris. Super furem enim est confusio et pœnitentia, et denotatio pessima super bilinguem : susurratori autem odium, et inimicitia, et contumelia. *Eccli.* 5. 16. 17. *Vide c.* 25. 11.

Susurro et bilinguis maledictus : multos enim turbabit pacem habentes. Lingua tertia multos commovit, et dispersit illos de gente in gentem. Civitates muratas divitum destruxit, et domus magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, et gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres viratas ejecit, et privavit illas laboribus suis. Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat. Flagelli plaga livorem facit; plaga autem linguæ comminuet ossa. Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam, etc. *Ibid.* 28. 15. *et seq.* Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire, et ori tuo facito ostia, et seras. *v.* 28. *Vide et versus sequentes.*

Quomodò potestis bona loqui, cum sitis mali? *Matth.* 12. 34.

Corrumpunt mores bonos colloquia mala. 1. *Cor.* 15. 33. *Vide* 1. *Petr.* 2. 1.

Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad

loquendum, et tardus ad iram. *Jac.* 1. 19. *Prov.* 17. 27.

Lingua modicum quidem membrum est, et magna exaltat. Eccè quantus ignis quam magnam silvam incendit! Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. *Ibid.* 3. 5. 6. Linguam autem nullus hominum domare potest: inquietum malum, plena veneno mortifero. *v.* 8.

Nolite detrahere alterutrum, fratres, etc. *Ibid.* 4. 11.

Lingua discretè moderanda.

In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est, etc. *Prov.* 10. 19.

De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, et juxta opera manuum suarum retribuetur ei. *Ibid.* 12. 14.

De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autem prævaricatorum iniqua. Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. *Ib.* 13. 2. 3.

Qui moderatur sermones suos, doctus et prudens est: et pretiosi spiritûs vir eruditus, etc. *Ibid.* 17. 27.

Mors et vita in manu linguæ: qui diligunt eam, comedent fructus ejus. *Ibid.* 18. 21.

Qui custodit os suum et linguam suam, custodit ab angustiis animam suam. *Ibid.* 21. 23.

Beatus vir, qui non est lapsus verbo ex ore suo, et non est stimulatus in tristitiâ delicti. *Eccli.* 14. 1. *Vide c.* 19. 17.

Est tacens, qui invenitur sapiens: et est odibilis, qui procax est ad loquendum. *Ibid.* 20. 5. *Vide c.* 22. 23.

Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum: est enim in illâ verbum peccati. *Ibid.* 23. 17. Homo assuetus in verbis improperii, in omnibus diebus suis non erudietur. *v.* 20.

Dico autem vobis (*ait Christus*), quoniàm omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines reddent rationem de eo in die judicii. *Matth.* 12. 36. *Vide c.* 5. 37.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: et malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantiâ enim cordis os loquitur. *Luc.* 6. 45.

Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. *Jacob.* 1. 19.

In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit: hic perfectus est vir. *Ibid.* 3. 2.

Qui enim vult vitam diligere, et dies videre bonos, coerceat linguam suam à malo, et labia ejus ne loquantur dolum. 1. *Petr.* 3. 10. *Vide Psal.* 33. 13.

Loquenda sunt vera, honesta, et quæ audientibus prodesse queant.

Domine, quis habitabit in

tabernaculo tuo? — Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in linguâ suâ, etc. *Psal.* 14. 1. 3. Qui jurat proximo suo, et non decipit, etc. Qui facit hæc, non movebitur in æternum. *v.* 5. et 6.

De fructu oris sui homo satiabitur bonis : anima autem prævaricatorum iniqua. Qui custodit os suum, custodit animam suam : qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. *Prov.* 13. 2. 3.

Labia deosculabitur, qui recta verba respondet. *Ibid.* 24. 26.

Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. *Ibid.* 25. 11. *Vide o.* 29. 20. *Item Eccles.* 5. 2.

Sit autem sermo vester : est, est : non, non : quod autem his abundantius est, à malo est. *Matth.* 5. 37. *Vide Jacob.* 5. 12.

Dico autem vobis (*ait Christus*) : quoniàm omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. *Ibid.* 12. 36.

Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat ; sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. *Ephes.* 4. 29.

Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, *Ibid.* 5. 3.

Nunc autem deponite et vos omnia ; iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. *Coloss.* 3. 8.

Qui enim vult vitam diligere, et dies videre bonos, coerceat linguam suam à malo, et labia ejus ne loquantur dolum. 1. *Petr.* 3. 10. *Vide Psal.* 33. 13.

Loquendi tempus et opportunitas.

Lætatur homo in sententiâ oris sui : et sermo opportunus est optimus. *Prov.* 15. 23.

Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. *Ibid.* 25. 11. *Vide Eccles.* 8. 5.

Priusquàm audias, ne respondeas verbum et in medio sermonum ne adjicias loqui. *Eccli.* 11. 8.

Est tacens non habens sensum loquelæ : et est tacens, sciens tempus aptum. *Ibid.* 20. 6.

Audi tacens et pro reverentiâ accedet tibi bona gratia. *Ibid.* 32. 9. *V.* 33. 4.

Quomodò loquendum.

Respondete obsecro, absque contentione et loquentes id, quod justum est, judicate. *Job* 6. 29.

Lingua placabilis, lignum vitæ : quæ autem immoderata est, conteret spiritum. *Prov.* 15. 4. *Vide* 16. 20. *et* 24.

Totum spiritum suum profert stultus : sapiens differt, et reservat in posterum. *Ib.* 29. 11.

Noli citus esse in linguâ

tuâ : et inutilis, et remissus in operibus tuis *Eccli.* 4. 34.

Non appelleris susurro, et linguâ tuâ ne capiaris, et confundaris. *Ibid.* 5. 16.

Verbum dulce multiplicat amicos, et mitigat inimicos : et lingua eucharis (*scil. gratiosa*) in bono homine abundat. *Ibid.* 6. 5.

Sermo vester semper in gratiâ sale sit conditus, ut sciatis, quomodò oporteat vos unicuique respondere. *Coloss.* 4. 6.

Lingua indiscreta Deum provocat.

Non es criminator, nec susurro in populo. *Lev.* 19. 16.

Quid gloriaris in malitiâ — ? Totâ die injustitiam cogitavit lingua tua — Dilexisti malitiam. — Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa. Propterea Deus destruet te in finem. *Psal.* 51. *et seq.*

Propter hoc, qui loquitur iniqua, non potest latere : nec præteriet illum corripiens judicium. *Sap.* 1. 8.

Væ duplici corde, et labiis scelestis. *Eccli.* 2. 14.

Narratio peccantium odiosa, et risus illorum in deliciis peccati. *Ibid.* 14.

Attendi et auscultavi : nemo, quod bonum est, loquitur. *Jerem.* 8. 6.

Qui est de terrâ, de terrâ est, et de terrâ loquitur. *Joan.* 3. 31.

Non solùm otiosæ, sed et verbosæ et curiosæ, loquentes quæ non oportet. 1. *Tim.* 5. 13.

Se ipsam lædit.

Numquid qui multa loquitur, non et audiet? aut vir verbosus justificabitur? *Job* 11. 2.

Atque utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes. *Ib.* 13. 5.

Vir linguosus non dirigetur in terrâ. *Psal.* 139. 12.

Ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas. *Prov.* 14. 23.

Malus obedit linguæ iniquæ, et fallax obtemperat labiis mendacibus. *Ibid.* 17. 4.

Os stulti contritio ejus : et labia ipsius, ruina animæ ejus. *Ibid.* 18. 7.

Nubes, et ventus, et pluviæ non sequentes, vir gloriosus, et promissa non complens. *Ib.* 25. 14. Sicut urbs patens, et absque murorum ambitu, ità vir, qui non potest in *loquendo* cohibere spiritum suum. *v.* 28.

Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quàm illius correptio. *Ibid.* 29. 20.

Labia insipientis præcipitabunt eum : initium verborum ejus stultitia, et novissimum oris illius error pessimus. *Eccles.* 10. 12. 13.

Lingua — imprudentis, subversio est ipsius. *Eccli.* 5. 15.

Qui multis utitur verbis, lædet animam suam. *Ib.* 20. 8.

Homo acharis (*scil. ingratus*),

quasi fabula vana; in ore indisciplinatorum assidua erit. *v.* 21.

In ore fatuorum cor illorum. *Ibid.* 21. 29.

Aurum tuum et argentum tuum confla, et verbis tuis facito stateram, et frænos ori tuo rectos : et attende, ne fortè labaris in linguâ *tuâ*, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insanabilis in mortem. *Ibid.* 28. 29. 30.

Qui sophisticè loquitur, odibilis est : in omni re defraudabitur. Non est illi data à Domino gratia : omni enim sapientiâ defraudatus est. *Ib.* 37. 23. 24.

Si quis autem putat se religiosum esse, non refrænans linguam suam,—hujus vana est religio. *Jacob.* 1. 26.

Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Potest etiam fræno circumducere totum corpus. Si autem equis fræna in ora mittimus ad consentiendum nobis, et omne corpus illorum circumferimus, etc. *Ibid.* 3. 2. 3. Ità et lingua modicum quidem membrum est, et magna exaltat. Eccè quantus ignis, quam magnam silvam incendit! Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, et inflammat rotam nativitatis nostræ, inflammata à gehennâ. Omnis enim natura bestiarum, et volucrum, et serpentium, et cæterorum domantur, et domita sunt à naturâ humanâ ; linguam autem nullus hominum domare potest : inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipsâ benedicimus Deum et Patrem : et in ipsâ maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio, et maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ità fieri. *v.* 5. *usq. ad* 11. *Vide Detractio et Maledictio.*

Proximum molestat.

Ad increpandum tantùm eloquia concinnatis; et in ventum verba profertis. *Job* 6. 26.

Filii hominum dentes eorum arma et sagittæ : et lingua eorum gladius acutus. *Psal.* 56. 5.

Domine, libera animam meam à labiis iniquis, et à linguâ dolosâ. *Psal.* 119. 2.

Os bilingue detestor. *Prov.* 8. 13.

Verba impiorum insidiantur sanguini : os justorum liberabit eos. *Ibid.* 12. 6.

Lingua fallax non amat veritatem : et os lubricum operatur ruinas. *Ibid.* 26. 28.

Narratio fatui, quasi sarcina in viâ. *Eccli.* 21. 19.

Pungens oculum deducit lacrymas : et qui pungit cor, profert sensum. *Ibid.* 22. 24.

Verbum nequam immutabit cor : ex quo partes quatuor oriuntur, bonum et malum, vita et mors : et dominatrix illorum est assidua lingua. *Ibid.* 37. 21.

Discordiam seminat.

Propter peccata labiorum ruina proximat malo : effugiet autem justus de angustiâ. *Prov.* 12. 13.

Vir impius fodit malum, et in labiis ejus ignis ardescit. Homo perversus suscitat lites; et verbosus separat principes. *Ibid.* 16. 27. 28.

Labia stulti miscent se rixis : et os ejus jurgia provocat. *Ibid.* 18. 6. Verba bilinguis quasi simplicia : et ipsa perveniunt usquè ad interiora ventris. *v.* 8.

Terribilis est in civitate suâ homo linguosus : et temerarius in verbo suo odibilis erit. *Eccli.* 9. 25.

Duo genera abundant in peccatis, et tertium adducit iram et perditionem. Anima calida, quasi ignis ardens, non extinguetur, donec aliquid glutiat : et homo nequam in ore carnis suæ non desinet, donec incendat ignem. *Ibid.* 23. 21. *et seq.*

Lingua tertia mulieres viratas ejecit, et privavit illas laboribus suis. Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat. *Ib.* 28. 19. 20. Multi ceciderunt in ore gladii; sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam. *v.* 22.

Modum non servat, scilicet quandò loquendum.

Qui priùs respondet, quàm audiat, stultum se esse demonstrat, et confusione dignum. *Prov.* 18. 13. *Vide Eccli.* 11. 8.

Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quàm illius correptio. *Ibid.* 29. 20.

A facie verbi parturit fatuus. —Sagitta infixa femori carnis, sic verbum in corde stulti. *Eccli.* 19. 11. 12.

Homo sapiens tacebit usquè ad tempus ; lascivus autem et imprudens non servabunt tempus. *Ibid.* 20. 7. Ex ore fatui reprobabitur parabola : non enim dicit illam in tempore suo. *v.* 22.

Cui loquendum.

Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum. *Eccli.* 7. 15.

Labia imprudentium stulta narrabunt. *Ibid.* 21. 28.

Musica in luctu, importuna narratio. *Ib.* 22. 6. Qui narrat verbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de gravi somno. *v.* 8. Cum stulto, ne multùm loquaris. *v.* 14.

Quomodò loquendum.

Non decent stultum verba composita (*scil. magnificus sermo*) : nec principem labium mentiens (*scil. sermo mendax*). *Prov.* 17. 7.

Quomodò si spina nascatur in manu temulenti : sic parabola in ore stultorum. *Ib.* 26. 9.

In multis sermonibus invenietur stultitia. *Eccles.* 5. 2.

Stultus verba multiplicat. *Ib.* 10. 14.

Ne iteres verbum nequam et durum, et non minoraberis. *Eccli.* 19. 7.

LONGANIMITAS. *Vide et* SPES.

Longanimitatis divinæ fructus.

Nec vult Deus perire animam : sed retractat, cogitans, ne penitùs pereat, qui abjectus est. 2. *Reg.* 14. 14.

Sed misereris omnium (*Domine*), quia omnia potes : et dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam. *Sap.* 11. 24.

Altissimus est enim patiens redditor. *Eccli.* 5. 4.

Proptereà expectat Dominus, ut misereatur vestri : et ideò exaltabitur parcens vobis : quia Deus judicii Dominus : beati omnes, qui expectant eum. *Isa.* 30. 18.

Arborem fici, etc. *Luc.* 13. 6. *Vide Tit. Arbor.*

Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant : sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti. 2. *Petr.* 3. 9.

Longanimitatis contemptus.

Clemens et misericors (*Dominus*), longanimis, et multæ miserationis : *et tamen noluerunt audire.* 2. *Esdr.* 9. 17.

Et erit eis verbum Domini : Manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi : ut vadant et cadant retrorsùm, et conterantur, et illaqueentur et capiantur. *Isa.* 28. 13.

Tacui semper, silui, patiens fui, sicut parturiens loquar. *Ibid.* 42. 14.

Expandi manus meas totâ die ad populum incredulum, qui graditur in viâ non bonâ post cogitationes suas. *Ibid.* 65. 2.

Fili hominis, quod est proverbium istud vobis in terrâ Israël, dicentium : In longum differentur dies, et peribit omnis visio? *Ezech.* 12. 22. Nòn enim erit ultrà omnis visio cassa, neque divinatio ambigua in medio filiorum Israël. Quia ego Dominus loquar : et quodcumque locutus fuero verbum, fiet, etc. *v.* 24. *et* 25.

An divitias bonitatis ejus (*Dei*), et patientiæ, et longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniàm benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam, et impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, et revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundùm opera ejus. *Rom.* 2. 4. *et seq.*

Loquacitas. Vide *Silentium.*

Loquela et loquenda.
Vide *Lingua.*

LOTIO PEDUM.

Sed afferam pauxillum aquæ (*ait Abraham ad Angelos*

hospitio susceptos), et lavate pedes vestros, et requiescite sub arbore. *Gen.* 18. 4.

Et dixit (*Loth Angelis hospitio susceptis*): Obsecro, domini, declinate in domum pueri vestri, et manete ibi: lavate pedes vestros, et manè proficiscemini in viam vestram. *Ibid.* 19. 2.

Et introductis (*fratribus Joseph*) domum, attulit aquam (*dispensator domûs*), et laverunt pedes suos, deditque pabulum asinis eorum, *Ibid.* 43. 24. *Vide c.* 24. 32.

Surgit à cœnâ (*Christus*), et ponit vestimenta sua, et cùm accepisset linteum præcinxit se. Deindè mittit aquam in pelvim, et cœpit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo, quo erat præcinctus. *Joan.* 13. 4. 5. Si ergò ego lavi pedes vestros, Dominus et magister: et vos debetis alter alterius lavare pedes. *v.* 14.

In operibus bonis testimonium habens (*vidua, quæ eligenda est*), si filios educavit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est. 1. *Tim.* 5. 10.

LUCTUS.

Lugendum super peccato amarè.

Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso pœniteamus, et indulgentiam ejus fusis lacrymis postulemus: non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, etc. *Judith* 8. 14. 15.

Nunquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? Dimitte ergò me, ut plangam paululùm dolorem meum: antequàm vadam, etc. *Job* 10. 20. 21.

Laboravi in gemitu meo, etc. Discedite à me, omnes, qui operamini iniquitatem. *Psal.* 6. 7. *et* 9.

Deus, vitam meam annuntiavi tibi: posuisti lacrymas meas in conspectu tuo. *Psal.* 55. 9.

Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. *Psal.* 118. 136.

Tempus flendi. *Eccles.* 3. 4.

Vox in viis audita est, ploratus et ululatus filiorum Israël: quoniàm iniquam fecerunt viam suam, obliti sunt Domini Dei sui. *Jerem.* 3. 21.

In fletu venient, et in misericordiâ reducam eos. *Ib.* 31. 9.

Nunc ergò dicit Dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu. Et scindite corda vestra et non vestimenta vestra, etc. *Joël.* 2. 12. 13.

Petrus egressus foràs, flevit amarè *propter peccata. Matth.* 26. 75. *Vide Marc.* 14. 72. *et Luc.* 22. 62.

Super proximo fructiferè.

Non desis plorantibus in consolatione, et cum lugentibus ambula. *Eccli.* 7. 38.

Quòd si hoc non audieritis, in abscondito plorabit anima mea à facie superbiæ: plorans plorabit, et deducet oculus meus lacrymam, quia captus est grex Domini. *Jerem.* 13. 17.

Flere cum flentibus. *R.* 12. 15.

Et qui flent, tanquàm non flentes. 1. *Cor.* 7. 30.

Et lugeam multos ex iis, qui antè peccaverunt, et non egerunt pœnitentiam super immunditiâ et fornicatione et impudicitiâ, quam gesserunt. 2. *Cor.* 12. 21.

LUX.

Lux est Deus in se incomprehensibilis.

In manibus abscondit lucem, et præcipit ei, ut rursùs adveniat. Annuntiat de eâ amico suo, quòd possessio ejus sit, et ad eam possit ascendere. *Job* 36. 32. 33.

Amictus lumine sicut vestimento. *Psal.* 103. 2.

Ego sum lux mundi. *Joan.* 8. 12.

Lucem inhabitat (*Deus*) inaccessibilem: quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest: cui honor et imperium sempiternum. Amen. 1. *Tim.* 6. 16.

Quoniàm Deus lux est, et tenebræ in eo non sunt ullæ. 1. *Joan.* 1. 5. *V. et Joan.* 8. 12.

Lux gratiæ illuminat intellectum.

Multi dicunt: Quis ostendit nobis bona? Signatum est super nos lumen vultûs tui. *Psal.* 4. 6. 7.

Domine, in lumine vultûs tui ambulabunt. *Psal.* 88. 16.

Exortum est in tenebris lumen rectis *Psal.* 111. 4.

Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. *Isa.* 9. 2. *Vide c.* 60. 19. *et* 20.

Et dedi te in fœdus populi, in lucem gentium. Ut aperires oculos cæcorum, etc. *Ibid.* 42. 6. 7.

Eccè dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea, etc. *Ib.* 49. 6.

Qui ambulavit in tenebris, et non est lumen ei, speret in nomine Domini, et innitatur super Deum suum. *Ibid.* 50. 10.

Surge, illuminare, Jerusalem: quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est. *Ibid.* 60. 1.

Consurgam; cum sedero in tenebris: Dominus lux mea est. *Mich.* 7. 8.

Terra Zabulon et terra Nephthalim: via maris trans Jordanem, Galilæa gentium: populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam. *Matth.* 4. 15. 16.

Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. *Joan.* 1. 9.

Surge qui dormis, et exsurge

à mortuis, et illuminabit te Christus. *Ephes.* 5. 14.

Inflammat affectum.

Emitte lucem tuam et veritatem tuam. *Psal.* 42. 3.

Lux orta est justo, et rectis corde lætitia. *Psal.* 96. 11.

Domus Jacob, venite, et ambulemus in lumine Domini. *Isa.* 2. 5.

Et ambulabunt gentes in lumine tuo. *Ibid.* 60. 3.

Quamdiù sum in mundo, lux sum mundi. *Joan.* 9. 5.

Ambulate, dùm lucem habetis: ut non vos tenebræ comprehendant: et qui ambulat in tenebris, nescit quò vadat. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis. *Ibid.* 12. 35. 36.

Eratis enim aliquandò tenebræ, nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate: fructus enim lucis est in omni bonitate et justitiâ, etc. *Ephes.* 5. 8. 9.

Vos autem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa tanquàm fur comprehendat: omnes enim vos filii lucis estis, et filii diei: non sumus noctis, neque tenebrarum: igitur non dormiamus sicut et cæteri, sed vigilemus et sobrii simus. 1. *Thess.* 5. 4. *et seq.*

Si dixerimus, quoniàm societatem habemus cum eo, et in tenebris ambulamus; mentimur et veritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus, sicut et ipse est in luce; societatem habemus ad invicem. 1. *Joan.* 1. 6. 7.

Iterùm mandatum novum scribo vobis, quod verum est et in ipso, et in vobis: quia tenebræ transierunt, et verum lumen jam lucet. Qui dicit, se in luce esse, et fratrem suum odit, in tenebris est usquè adhuc. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, et scandalum in eo non est. *Ibid.* 2. 8. *et seq.*

Lux gratiæ malis est odibilis.

Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias ejus, etc. *Job* 24. 13.

Auferetur ab impiis lux sua. *Ibid.* 38. 15.

Hoc est autem judicium: Quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magìs tenebras, quàm lucem — Omnis enim, qui malè agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus. *Joan.* 3. 19. 20.

Lux naturalis jucunda.

Et ait Tobias: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, et lumen cœli non video? *Tob.* 5. 12.

Lux oculorum lætificat animam *Prov.* 15. 30.

Dulce lumen, et delectabile est oculis videre solem. *Eccles.* 11. 7.

Ego Dominus, et non est alter, formans lucem, et creans tenebras, faciens pacem, et creans malum. *Isa.* 45. 6. 7.

Lux exemplaris.

Lux oculorum lætificat animam. *Prov.* 15. 30.

Vos estis lux mundi. *Matth.* 6. 14. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. *v.* 16.

Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta. *Joan.* 3. 21.

Ille (*Joannes*) erat lucerna ardens, et lucens. *Ibid.* 5. 35.

Providentes bona non tantùm coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. *Rom.* 12. 17.

Commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. 2. *Cor.* 4. 2.

Providemus enim bona non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus. *Ibid.* 8. 21.

Ut sitis sine querelâ et simplices filii Dei, sine reprehensione in medio nationis pravæ et perversæ: inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes, ad gloriam meam in die Christi. *Philipp.* 2. 15. 16.

Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. *Ibid.* 4. 5.

In sapientiâ ambulate ad eos, qui foris sunt; tempus redimentes. *Coloss.* 4. 5.

In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum: in doctrinâ, in integritate, etc. *Tit.* 2. 7.

Conversationem vestram inter Gentes habentes bonam: ut in eo, quod detrectant de vobis, tanquàm de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis. 1. *Petr.* 2. 12.

Lux est Christus.

Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. *Isa.* 9. 2.

Ego Dominus vocavi te in justitiâ, et apprehendi manum tuam, et servavi te. Et dedi te in fœdus populi, in lucem gentium. Ut aperires oculos cæcorum, et educeres de conclusione vinctum, et de domo carceris sedentes in tenebris. *Ib.* 42. 6. 7.

Eccè dedi te in lucem Gentium, ut sis salus mea usquè ad extremum terræ. *Ibid.* 49. 6. *Vide Actor.* 13. 47.

Surge, illuminare, Jerusalem: quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est. *Ibid.* 60. 1. Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortûs tui. *v.* 3. Non erit tibi ampliùs sol ad lucendum per diem, nec splendor lunæ illuminabit te; sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam. *v.* 19. *Vide et v.* 20.

In ipso vita erat lux hominum: et lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt. *Joan.* 1. 4. 5.

Iterùm ergò locutus est eis

(*Scribis et Pharisæis*) Jesus, dicens : Ego sum lux mundi : qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. *Ibid.* 8. 12.

Quandiù sum in mundo, lux sum mundi. *Ibid.* 9. 5.

Dùm lucem habetis (*dixit Jesus turbis Judæorum*), credite in lucem, ut filii lucis sitis. *Ibid.* 12. 36. Ego lux in mundum veni, ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat. *v.* 46.

Deus lux est, et tenebræ in eo non sunt ullæ. 1. *Joan.* 1. 5.

Iterùm mandatum novum scribo vobis — quia tenebræ transierunt, et verum lumen jàm lucet. *Ibid.* 2. 8.

Lux sunt Christiani.

Justorum autem semita, quasi lux splendens procedit, et crescit usquè ad perfectam diem. Via impiorum tenebrosa : nesciunt ubi corruant. *Prov.* 4. 18. 19.

Propter Sion non tacebo, et propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor Justus ejus, et Salvator ejus ut lampas accendatur. *Isa.* 62. 1.

Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita. *Matth.* 5. 14. *Vide Rom.* 2. 19.

Omnia autem facite sine murmurationibus et hæsitationibus: ut sitis sine querelâ, et simplices filii Dei, sine reprehensione, in medio nationis pravæ et perversæ : inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. *Philipp.* 2. 14. 15.

LUXURIA. *Vide et* ADULTERIUM *et* FORNICATIO.

Peccatum carnis præcipua videtur fuisse causa, propter quam Dominus diluvio delevit mundum; juxta illud: Omnis quippè caro corruperat viam suam. *Gen.* 6. 12.

Idem peccatum carnis et luxuriæ, fuit etiam causa horribilis incendii Sodomæ. Ibid. c. 19.

Vide etiam quot et quanta mala evenerint ex ardenti amore Sichem filii Hemor, qui violenter Dinam oppressit. Ibid. c. 34.

Luxuriosi quandoquè luxuriam in aliis detestantur, ut patet in Judâ, qui dixit de Thamar : Producite eam, ut comburatur. *Ibid.* 38. 24.

Occasione uxoris Levitæ, quam filii Belial in Gabaâ Benjamin incredibili libidinis furore vexarunt, occisi sunt plus quàm 25000. *hominum. Judic. c.* 19. *et* 20. *v.* 46.

Dixit Angelus Tobiæ : Hi namque, qui conjugium ità suscipiunt, ut Deum à se et à suâ mente excludant, et suæ libidini ità vacent, sicut equus et mulus, quibus non est intellectus : habet potestatem dæmonium super eos. *Tob.* 6. 17.

Quid ergo dicendum de forni-

catoribus, qui nihil aliud intendunt, nisi fœdam suam libidinem explere?

Cor autem Holophernis concussum est : erat enim ardens in concupiscentiâ ejus. *Judith.* 12. 16.

Duo senes ità fuerunt amore Susannæ decepti, ut dùm illa voluntatem eorum facere recusavit, mortem illius procurare conati sunt. Dan. c. 13.

Tempore Antiochi templum luxuriâ et comessationibus Gentium erat plenum, et scortantium cum meretricibus, sacratisque ædibus mulieres se ultrò ingerebant. 2. *Mach.* 6. 4.

Exemplo filii prodigi, qui dissipavit substantiam suam vivendo luxuriosè, patet, quòd vitium istud et peccatum depauperat: undè dicitur Luc. 15. 14. Cœpit egere : *item v.* 14. *quòd* pasceret porcos, etc. *ex quo sequitur, quòd luxuria etiam vilificet naturam.*

FINIS PRIMI VOLUMINIS.

Æ

Æ
Æ

Æ

Æ

Æ

Æ
Af

Ag
Al
Al
An
An

A
A
A
A
A

INDEX

THESAURI BIBLICI.

D

G.

H.

FINIS TABULÆ PRIMI VOLUMINIS.

Vide Thesaurum Patrum probatissimorumque Scriptorum Flores, ex eâdem Typographiâ.

U.C. BERKELEY LIBRARIES
C003154466

